

HANDBOUND
AT THE

UNIVERSITY OF
TORONTO PRESS

LL
H8113 Mit

36 454 C
HORACE

(Q. HORÄTHI FLACCI)

O P E R A

ILLVSTRAVIT

CHRIST. GVIL. MITSCHERLICH

PROFESSOR PUBL. ORDIN. IN ACADEMIA
GOTTINGENSI

T O M V S P R I M V S

LIPSIAE, MDCCC

SVMPTIBVS SIEGFRIED LEBRECHT CRUGII

4712

1677.0

Q

VIRIS

ILLVSTRISSIMIS GENEROSISSIMIS
EXCELLENTISSIMIS

CHRISTIANO LVDOVICO AVGVSTO
L. B. DE ARNSWALDT

ET

GEORGIO AVGVSTO
L. B. DE STEINBERG

MAGNIS GEORGII III. AMICIS

ACADEMIAE GEORGIAE AVGVSTAE

CVRATORIBVS ET MVSAGETIS

SAPIENTISSIMIS

Duros labores Martis et asperae
Virtutis oestro praetrepidatos duces,
Quos blanda nascentes Enyo
Sustulit, indomitum Melanta,

Craique robur, Nelsonaque horridum
Tridente rapto, et vim Suorovii

Desaevientis fortiori

Ingeminet fidibus tumultu

Heroa testudo: hic levioribus

Imbelle mecum, Melpomene, sonis

Molire carmen, quale quondam

Aeolio modulata Flacco es.

Echus anhelae vox recinat Viros

Late togatis laudibus inclutos,

Quos alta sepostos eburnis

Gloria per populos et urbes

Vehit quadrigis tempora civica

Lauru coruscis; quos prope Guelfias

Miratur, exundante frugum

Laetitia decorata cornu.

Vos copiam, Vos redditis aureae

Beata venae tempora; Vestra ope,

ARNSWALDE STEINBERGIQUE, nostris

Finibus exitiosa belli

Defensa nubes, quae populos gravi
Incestat umbra. Pierides iugis

Pindi relictis hic silentes

Propter aquas referunt omissos,

Vestro feroces praesidio, choros:

Quas inter alta fronte GEORGIA

Augusta procedit fluenti

Syrmate, quam sequitur priorum

Caterva vatum, laeta quibus novam

Adflavit auram, Maeonides gravis

Scepri potitus, Pliadamque

Antevolans graviore nisu

Dux, hospitem Castaliis Linam

Mutans fluentis, Pindarus, et, pium

Qui duxit Aenean per ignes

Per maria Ausonias ad oras,

Maro iuventa turgidus: hoc minor

Gaudens videri pone subit novo

Decusque virtutesque Vestras

Flaccus avens celebrare plectro.

O longa Musis mitibus otia
Praestetis, almi! Sic precibus piis
Votisque tutelare Sidus
Ultima Vos veneretur aetas.

P R A E F A T I O.

Quod homines, longinquum iter ingressi, facere solent, ut, ubi paullo longius profecti, et in peregrina loca delati aliud coeli momentum verti aliamque rerum scenam succedere animadvertunt, aliquantisper subsistant, et quidquid seu confragosae ac deviis commean-
tium erroribus abruptae, seu occurfu silvarum coarctatae, nunc latioribus campis explicitae viae, quod a tergo relictum est, cum animo suo exputent ac plane remetiantur, seque hac ipsa difficultatum, quas eluctati fuerint, haud iniucunda retractatione ad ulteriora, si quae forte ante, quam optatam metam contingant, impedimenta emerfura sint, exsuperanda accingant, suscitatoque ita spiritu ac Bonum Eventum rite prius apprecati audacter pergant; eodem fere egomet ipse, quidni enim ingenue fatear, profligata qualitercunque vasti atque

*

im-

impediti operis, cuius perficiendi aliquot abhinc annis publice nomen professus sum, dimidia parte, eodem, inquam, me constitutum loco, eodemque affectu me intime perterritari sentio. Atque huic quidem tanto excusatius indulgere mihi licere arbitror, quo potiori iure a me postulari posse intelligo, ut absoluta operum Horatii, quae Lyricis continentur, parte collocatae meae in illustrandis iis operae modum ac rationes in istorum fronte diligenter exponam ac praefiniam. Cui quidem tanto prolixiori animo concedo, quo facilius me ita effecturum spero, quod sane prudentes atque idoneos aestimatores ipsa res monet, ut vel iis indignatiunculas suas excutiam, tardationemque meam approbem, qui ex suo ingenio, quo ipsi calide coepta calidius deproperare assolent, rem nimis lente trahi opinarentur, atque adeo in incili haerere subinde clamitarent. Quibus equidem clamoribus tantum abest, ut ab instituta via deturbari me passus sim, aut consilii mei rationes confundi, ut potius, quo longius procederem

rem, tanto penficulatiùs pedem movere, atque circumſpectius agere decreverim. Quamquam enim iam tum, quum edendi Horatii provinciam, a Iani ſatis prudenter adminiſtrata, eiusdemque praeſtantiffimi viri morte, quae bonis omnino literis, maxime Noſtro et Velleio, quibus ſe totum dediderat, ſane quam gravis accidit, vacuefactam Summorum Virorum hortatu et auctoritate ulterius ornandam ſuſciperem, probe admodum mihi perſpicere videbar, quot et qualia ea eſſent, quibus ſatiſfactum oporteret, ſi facilitatem meam, in capienda illa oſtenſam, a temeritatis culpa apud aequos et intelligentes rei arbitros redemptam cuperem, iſtaque cogitatio animum ſollicitius haberet; in ipſo tamen operis progreſſu, quum in medium rerum actum deferrer, ac difficultates partim agmine facto me circumſilirent, partim ex inſidiis necopinum opprimerent, ſollicitudinem iſtam mirifice augeri intendique magno cum moleſtiae ſenſu expertus ſum. Quas quidem difficultates minime affectatas aut remiſſioris ſtudii patrociniã a me

prae-

praetexti facile sibi cordatiores persuadebunt, si me non translaticie munere interpretis defuncturum olim, quum, quas partes mihi in curando hoc negotio agendas tuendasque destinassem, specimine aliquo evulgato explicare anniterer, publice professum meminerint. Quam professionem, cum iustam operae, Horatio, doctissimo poetae, a me impendendae, descriptionem exprimat, hic reponendam iudicavi, quo luculentius inde simul appareat, quanto studio ei re ipsa fidem adstruere allaboraverim.

Igitur quamquam is, qui poetae alicuius verba ac sensum commode atque perspicue explicat, boni omnino interpretis partes sustinuisse videri debet; in Horatio tamen maiorem campum, in quo sese exerceat, apertum sibi existimare debet, quumque Horatius is sit, per quem Romanae poeseos maiestas steterit, qui linguam suam, Ennii, Lucretii aliorumque conatibus tantum exasciatam, felicissimi ingenii lima perpoliverit, eamque ad Graecae poeseos genium inflectendo informandoque

novis

novis et exquisitis sermonis poetici augmentis locupletaverit, adeo, ut tota Romanorum poesis novam inde eamque laetam ac satis liberalem induerit faciem, quam quidem, tanquam exemplar consummatissimum seriores, qui aliquid sibi videri vellent, poetae sibi proponerent contemplandam, exprimendamque unice allaborarent; maius ei opus movendum, qui omnes Horatianae poeseos virtutes cognoscere, cognitasque atque curate perspectas aliis ita tradere cupiat, ut Horatii lectio inde perspicua existat atque iucunda.

Atque omnium quidem primam ei virtutem, qui Horatium recte interpretari velit, hanc inesse oportere arbitror, ut ingenium afferat graecorum latinorumque poetarum lectione tritum atque expoliturum, quod ipsum, phantasmatum sublimium capax, poetam in altos nubium tractus tendentem nifu haud impari sequi audeat, utque adeo ipsi sit *mens diviniore atque os magna sonaturum*. Non igitur, ubi magnarum rerum obiectis a poeta ideis incendi atque exaestuare debet, cum mi-

fello

fello Baxtero lectorem frigore feriet; aut ubi inter Deos res agi, Deorum confortio poetam frui, eos videre, alloqui sentiet, fidem eius rei eodem auctore Apellae Iudaeo, qui hoc credat, transmittet; sed eodem contactus afflatusque spiritu eundem commotioris animi sensum et in aliis excitare conabitur. Et quum tria potissimum interpres Horatianus in quovis carmine spectare debeat, inventionem, tractationem, elocutionem; primam impositam sibi censebit curam in exponendo carminis argumento, dispicietque, num primae eius ab ipso ductae sint lineae, an praecipua inventi laus graeco alicui poetae deferenda sit, et, si graecum exemplar ante oculos habuerit, num id, quod imitandum sibi proposuerat, assecutus sit, vel ornatiore orationis habitu, aut subtiliori tractationis artificio superarit, an omnino inferior discesserit, diiudicabit. Mox rei pertractatae rationem expositionisque virtutes accurate exponet, et in expediendo sententiarum nexu docebit, quae pedestris, et quae poetica eius sit ratio. Tum ad ipsam carminis
inter-

interpretationem delatus, sermonis poetici naturam atque indolem, doctrinam, ornatum, pulchritudinem cum causis declarabit, eumque ad vulgarem loquendi normam revocando orationis amplificatae atque exornatae semina atque origines indagabit. Quo in genere ut rectum de poetae virtute ferri possit iudicium, sedulo inquiret, quid ipsius fecundum extuderit ingenium, quidve ab aliis acceperit, acceptumque quibus ornamentis nobilitaverit. Adponenda adeo, si supersint, graecorum poetarum, quorum flores *apis Matinae more modoque* legisse, et ad quos totum sese composuisse constat, ea loca, quorum vel sensum expresserit, vel unde prima comitioris dictionis stamina deduxerit, omninoque iuncturam, flexionem, collocationem verborum graecam diligenter notabit. Neque vero in his subsistet, sed et eos, quoscunque Latium ipsi subpeditavit loculos, excutiet, et quid inde in suos usus depromserit, depromptumque qua arte excoluerit, suumque prorsus fecerit, investigabit, ac dispiciet. Neque leve interpre-

tatio-

tationis subsidium ex eorum, quos sua aetas vidit, quosque serior protulit, poetarum carminibus petet, enotandisque, quae colorem suum ex Horatio duxisse videntur, locis ipsi haud parum lucis adfundet; quo ipso dubitandum non est, quin liberalioris ingenii iuvenibus multum delectationis allaturus sit. Neque tamen laborem suum extendi ac paene dicam effundi in hoc patietur, ut sententiarum vulgarium locorumque communium struem inde coacervet, iisque poetam obruat: sed in his circumspecte versabitur, eaque tantum adferet, quae, eodem orationis colore delineata, utique ex Horatio ducta videri possunt.

Praeterea, quum Horatii lectione iuvenilis inprimis aetas teneri soleat, interpretes non tantum in difficilioribus poetae locis, aut ubi forte doctam aliquam et exquisitiorem observationem, quam in penu habet, depromendi, aut severam in alios stricturam exercendi occasionem sibi datam putet, ambitiose morabitur, sed adolescentum utilitati, quam semper in oculis ferre debet, multo magis consulat, si

con-

continua adnotatione poetae lectionem adiuvet, partium inter se iunctarum artem atque consensum, phantasmatum vim, elocutionis virtutes plano ordine retextas perspicuis verbis illustret; unde erectioris indolis iuvenes ingenium ad humanitatis sensum fingere, ac poetarum notionum, quas et ad alios poetas intelligendos cum fructu transferant, copiam sibi parare, omninoque veram interpretandi artem addiscere queant.

Inter haec omnia subtilitatem adhibebit criticam, deque sententiarum veritate, quaeve sub veri tantum specie adblandiantur, fucatoque colore mentem teneant, quid recte vel secus, quid ambigue poeta eloquutus sit, ubi in medio volatu defectus viribus lassatisque alis magnis ausis exciderit, diligenter monebit; circumspicte tamen de his pronuntiabit, cavebitque sedulo, ne sensu hoc, ut ita dicam, critico, minuatur atque obrigescat sensus poeticus. —

Atque haec fere sunt, quae in Horatio interpretando maxime spectari oportere iudicavi,

quaeque hac nova editione assequi studui. Quo igitur Horatii carmina cum sensu aliquo ad lyricum spiritum attemperato legi possent, unaque ista opera felicioris indolis adolescentibus ingenium fingendi, pulchritudinisque sensu imbuendi copia fieret, in eo potissimum mihi elaborandum intellexi, ut virtutem poetae lyricam, h. univrsam eiusque carminis habitum et incessum expedirem, dispositionis artem enodarem, celerem ac liberio rem ingeni motum ac praecipitem adeo impetum, quo argumentum suum subinde devolvit poeta, persequerer, eundemque enthusiasum in generosioris venae ingeniis excitarem et inflammarem, phantasmatum vim ac rationem, ne incerta fluitarent, animumque obscura tantum aut omnino vana specie, umbrarum tactum refugientium instar, deluderent, sollerter explanarem; tum singularum partium adornationem et tractationem excuterem, earumque iustam cum inter se tum cum primario carminis argumento convenientiam ostenderem; denique sermonis lyrici vim et indolem ita de-

declararem, ut ornatus eius, verborum delictu, dignitate et copia, exquisitiore eorundem structura et collocatione, docta sententiarum inversione, amplificatione caet. quaesiti semina et causae patefcerent. Quae quidem omnia ut rite assequer, nihil prius atque antiquius habui, quam ut Horatium cum in argumentis tum in singulis carminum partibus mihi plane graecum fingerem ac repraesentarem, fontesque, si quos bona fortuna nobis fecisset reliquos, circumspicerem, seduloque investigarem; defectum autem istorum communi Graecorum loquendi usu ad partes vocato supplerem. Etenim satis exploratum est, Romanos, maxime poetas, ad graeca ingenia sese prorsus composuisse, graecaque exempla aut plane expressisse aut imitando adumbrasse; tum Horatium, qui novum lyriici carminis genus e Graecia Latio inferret, ad graecos Lyricos exprimendos se applicuisse, etiamsi nulla istorum, quae rei fidem adstruerent, fragmenta superessent, neque ipse aperte, unde profecisset, fateretur, ipsa tamen plurimum carmi-

num, qua argumenti indolem enuntiationis-
que vim plane graecam, ratio istud abunde
comprobat. Quo in genere admodum proba-
bile est poetam ita versatum esse, ut, quum
assidua poetarum graecorum, maxime lyrico-
rum, lectione bene penitus sese in eorum fa-
miliaritatem dedidisset, graecorumque ver-
suum tentaminibus ingenium ad eos plane
conformasset, primum, quo sermo latinus,
horridus adhuc ac prae fractae asperitatis
emolliretur rotundiorque existeret, iis ad ver-
bum vertendis infudaret, tum liberiore imi-
tatione spiritum Graiae Camenae excipere, in-
ventaque eius sua facere conaretur, donec
tandem assidua hac contentionis asperitate vires
perfectas constitutasque nactus operi suo ita
sufficeret, ut, quum ad argumentum, ut ita
dicam, Romanum deferretur, non tam a
Graecis lumen suum accendisse, aut ab iis tan-
tum defluxisse, quam omnes ex sese virtutes
expromissee videretur. Hocce autem modo
poetae progressum esse studium, profectusque
eius adolevisse, dubitare vix licet, si ipsorum
car-

carminum diversum habitum ac formam curatius introspicias. Sunt enim in iis, quae presse ac paene ad verbum ex graecis exemplis, etiamsi nullum eorum vestigium superesset, ducta esse praeter argumenti rationem affectatior loquendi ratio enataque inde obscuritas abunde arguit; tum etiam, quae, quum primum suis ipse pennis niti vellet, iuvenilem redundantiam, immodicum translationum usum, earundemque diversissimarum copulationem, orationem calamistratam, verbo, nondum plane subactum poetae iudicium manifestant; plurima denique in summo perfectionis fastigio collocata, ad quod poetam non nisi per gradus eniti potuisse apparet. Atque inde maxime divini eius ingenii vim censendam esse iudico, quod non uni aut alteri poetis lyricae generi adhaeserit, in eoque solo maturitatem quandam assidua exercitatione duxerit, sed fere omnia delibando parem h. maximam ex iis laudem abstulerit. Ita, quem nunc Anacreontea ἀφελσία ad lusus et iocos descendere, aut remissiore Sapphus lascivia

dulciores affectus fidibus committere, aut Simonidea aequalitate ac sermonis proprii iucunditate quadam, lenis ac puri fontis ritu, decurrere animadvertas, eundem nunc sancta ac gravi oratione Deorum atque heroum laudes persequi, sententiis densum et grandem, sibi semper instantem, concitatoque spiritu, torrentis instar, effundi ac debacchari videas, adeo quidem, ut Alcaei bellicum, Stesichoream gravitatem, Pindarique *μεγαληγορίαν* ac dithyrambicam audaciam congenitam ei existimes. Neque minor eius virtus in illo genere exsplendescit, in quo numeros animosque Archilochi sequutus liberrimae indignationis sensum prodidit, vipereoque veneno infecta tela ipsis hominum, a quibus vel irritatus esset, vel quos ultro adversarios sibi deposceret, iugulis intendit.

Exposita, quantum fieri potuit, poetae doctrina alterum hoc mihi datum censui negotium, ut artificium eius in tractando illuminandoque argumento suo ostensum, contextumque cuiusque carminis, Arachnaea subinde

sub-

subtilitate oculos paene fallentem, resolverem atque explanarem. Quo quidem me hoc simul consequutum esse arbitror, ut iis tandem aliquando fides derogetur, qui, quas virtutes lyricas spiritus poetici inopia sequi intellectu laud potuerint, eas in vitiis reponerent, ac vel plane nexum in quibusdam carminibus desiderarent, vel amoeniorem et in multos flexus recedentem ingenii incessum graviter reprehenderent. Sermonem denique poeticum ut iusto modo ac perspicue declararem, id vero vix aliter me adsequuturum esse intellexi, quam ut eum, deterso omni colore poetico, in pedestrem formam diffingerem, et ubique claras notiones substituerem. Atque in hoc nimiam curam quam defectum, quippe adolescentibus, opem desiderantibus, molestiorem, malui reprehendi.

Ex his omnibus satis intelligi opinor, me in tractando hoc opere rationes ita instituisse, ut non tam aliorum, qui eandem viam trivissent, vestigia sequerer, adminiculaque, ad quae adniterer, circumspicerem, quam ut ipse

mihî viam sternerem, meoque potissimum Marte stare. Quo minus enim me in commentariorum, seu, ut antiquiores interpretes haud inepte indignant, commentorum vastitates immitterem, cum infinita eorum copia, tum maxime ipsa commentandi ratio absterruit. In antiquioribus enim quum, aetatis quidem istius vitio, sola fere doctrina scholastica, omni venustatis poeticae sensu eiurato, regnet, recentiores autem plerique interpretes in vulgaribus disertî lectorem, ubi opem desideret, fere destituant, captandisque insuper acuminibus, dilogiis, et quae id genus sunt, verum sensum poeticum perdant, ac speciosis commentis varie illudant; facile praevidebam, generosioris mentis impetum lectionis molestia atque taedio sufflaminatum, animique iudicium plane obtusum iri. Rite igitur praeparatis omnibus accessi ad hanc provinciam, tanquam a nemine dum occupatam, eamque ad praescriptam a me superius formulam ita quidem regendam ornandamque statui, ut ad meum prorsus sensum quodvis carmen excuterem

rem, artemque eius in inveniendis tractandisque rerum argumentis proditam, ac sententiarum elocutionisque virtutes, explorarem. Atque tum demum, ne omnia ante me ad illustrandum Horatium allata fastoso supercilio aspernatus viderer, in consilium adhibui aliquot melioris notae interpretes, ac primo quidem loco vetustissimos, Acronem et Porphyri-
 onem *), in quorum scholiis inter plures
 in-

*) De Acrone, Porphyrione deperditisque C. Aemilii, Iulii Modesti, et Q. Terentii Scauri scholiis vid. Fabric. Praef. ad ed. suam a. 1555. et, qui sua inde hausit, Iani Proleg. p. XLII. tum Ian. Parrhaf. de rebus per epistolam quaesitis p. 14 seq. Reines. Defens. Var. Lect. p. 107. et Pet. Nannii Miscell. I. et II. 16. Praeter istos extat farrago Scholiorum, a Cruquio e Codd. Blandd. excerpta, et ab eodem Commentatoris nomine insignita, non uuius aetatis ac pretii. Sunt enim in iis nonnulla bonae admodum frugis, e deperditis antiquiorum Grammaticorum scholiis haud dubie deprompta, plurima ex Acrone et Porphyrione, et ipsis truncatis, constipata, alia denique recentissimae aetatis. Sic, ut utriusque generis exemplum apponam Serm. II. 5. 92. *Davi obstipum caput illustratur Scauri scholio: inclinatum in alterum humerum*, uti quoque Cicero Arati *λοξόν* interpretatur in fragm. Arateis init. *Obstipum caput et tereti cervice reflexum*. Tum Serm. II. 4. 81. *Hic*

ineptias et quisquillas, aliunde forte ingestas, multas bonas observationes reperiri noveram, tum praeter Lambinum, doctum et accuratum virum, Cruquium et Torrentium, itidem doctos, sed sensus poetici ac multo magis spiritus lyrici plane expertes, et interdum, maxime Cruquium, absolis opinionibus et argutiis valde molestos; e recentioribus autem hinc inde ad partes citavi Dacerium et Sanadonum venustatis poeticae intelligentes, sed subinde nimis argutos; tum Iani, elegantissimi iudicii virum ac de Horatio meritissimum; denique, qui partem tantum carminum pro instituti scholastici, cui destinata erant, ratione illustrandam susceperet, duumviros praestantissimos, Koeppenium, summa mihi, dum viveret, familiaritate coniunctum, cuius recordatione adhuc fruor iucundissima, poetarum Venerum acerrimum indagatorem, eun-

dem-

*scobis et haec scobes dicitur rasura ferrarum, graece
 πρίσμα: Theotisca lingua urpora; quod haud dubie
 Nostrium Bohr est, quod adeo latiore olim significa-
 tum habuit.*

demque haud vulgaris doctrinae laude conspicuum, et Boettigerum: cuius operam si Horatio tam feliciter cessisse dicam, ut, eidem plane satisfactum dici posset, si omnia carmina ab eo perpolita teneremus; haud temere me pronuntiare, aut amicitiae cuidam quidquam me dedisse fatebuntur omnes, qui profundos multiplicis doctrinae recessus amoenissimique eius ingenii vim noverint. Atque hic cum cura a me praedicanda venit insignis Heynii, Viri de me meisque studiis egregie meriti, humanitas, qua quidem mihi, tam grave ac difficile opus molienti, dexter stetit, consiliisque suis, poetae fructuosissimis, nunquam defuit; cuius quidem beneficii memoriam ita colam, ut gratissimo illud homini praestitum bonus quisque intelligat.

In textu poetae repraesentando vulgatum fere sequutus sum recensionem, ad Codicum fidem satis probabiliter constitutam; neque facile discessionem ab ea faciendam iudicavi, nisi ubi Codicum auctoritatem temere posthabitam,

bitam, et coniecturis correctionibusque virorum doctorum non admodum gravibus de caussis indultum animadvertissem. Sicubi tamen lectionem aliquam, omnibus pravitatis indiciis oppressam, exturbendam iuberent artis criticae regulae, et ab aliquo docto viro satis probabile medicinae experimentum factum deprehenderem, hanc, reclamantibus licet omnibus libris, poetae admovere non dubitavi. Multo magis mihi licere putavi in interpunctione facienda, quae quidem exactius instituta dici vix potest, quantum subinde ad expediendam sententiam adiumenti adferat. Sed de his curatius agendi locus erit in singulari Volumine, quod crisin in omnia Horatii opera complectetur, quam quidem ut plane ab interpretatione seiungerem, pluribus de caussis inductus sum. Praeter istud autem, ut verbo saltem externam operis, quod reliquum est, formam indicem, sequentur duo alia Volumina, quorum prius Sermones et Epistolas, posterius Artem cum Indice uberrimo continebit.

Codicum et Edd. elenchum, Iani maxime industria concinnatum huic praefationi subiungere placuit; satisque habui, hinc inde, maxime in antiquis editionibus, a quibus instructior eram, nonnulla refingere, supplere atque emendare: quod ipsum mihi interdum satis molestiae attulit; quamquam vel sic Horatiani textus historiam minime ad liquidum perductam esse ipse probe intelligam. Tum vitam poetae, a Massono ampla doctrina instructam, ab eodem autem Iani scite in compendium redactam subieci; quae vel sola argumentorum affatim suppeditat, quam infirma omnino Bentleii temporum sit ratio, qua Horatium primum, idque annis aetatis suae XXVI—XXXIII., Sermonibus, postea biennio Epodis, deinde septem annis tribus prioribus Carminum libris, tum Epistolarum libro I., inde Carminum Libro IV. et Saeculari, denique Arti et Epistolarum Libro II. uni vacasse demonstrare conatus est. Denique cum fructu, antequam ad ipsam Horatii poesin animus convertatur, legi poterit libellus R. van

Om-

Ommereu, Gymnafii, quod Amftelodami floret, Rectoris nuper meritiffimi, lingua Belgica fcriptus, in quo poetae noftri virtutes ita expendit, ut aliorum conaminibus, eidem impenfis, facile carere poffimus. Dignus fane is liber eft, qui veftre latina ornatus in plurium notitiam perveniat.

Ante autem, quam praefationi huic finem imponam, non poffum, quin publice Cel. C. C. Wendlero, doctiffimo atque Reizianae plane accurationis Viro, animum meum gratiffimum profitear, quod in plagulis a fphalmatis typographicis defendendis operam fuam mihi commodare voluerit, eaque fane quam molefta perfecerit, ut, fi pauciffima imbecillitatis utique humanae argumenta excipias, terfa omnia ac nitida appareant. Scr. Gottingae M. Novembri MDCCXCIX.

E L E N C H V S
C O D I C V M M S S .

AD QVOS HORATIVS ADHVC EXACTVS EST.

De Codd. Horatii in genere monendum, omnes, quos hodie habemus, e recensione *Vettii Agorii Basilii MAVortii*, qui quidem Consul fuit sine collega anno post Christum DCCXXVII. et *Felicis*, oratoris Urbis, fluxisse. Ita enim in antiquioribus Codicibus, Leidensi, Regiensi aliisque, uti Bentleius in praef. testatur, post Epodos litteris maiusculis scriptum fertur:

VETTIVS AGORIVS BASILIVS MAVORTIVS V. C. ET
INL. EXCOM. DOM. EXCONS. ORD. LEGI ET VT POTVI
EMENDAVI. CONFERENTE MIHI MAGISTRO FELICE
ORATORE VRBIS ROMAE.

h. *Vir clarissimus et inlustis, Excomite Domestico, Exconsule Ordinario*, eodem Bentr. interprete. Cf. Relandi Fast. Consul. p. 696. Ac librorum quidem MSS., qui supersunt, etsi paene infinitus in bibliothecis numerus reperiatur, paucos tamen, qui Saec. X. attingant, paucissimos vero, qui illud probabiliter antevertant, inveniri, satis constat. Vti autem exiguum admodum istorum partem critico acumine excussam, et emaculando poetae adnotam esse res ipsa fidem facit, ita bona fortuna accidit, ut iis, qui ad emendandum textum studia sua conferrent, optimae fere quosque notae libros MSS. inspiciendi copia facta sit, ut adeo de reliquis pervestigandis seduloque excutiendis non tantopere laborandum videatur. Atque

haec quidem fortuna Triumviris potissimum Horatii Censoribus, rite, si qui alii, creatis, Lambino, Cruquio ac Bentleio contigit, Codd. Vaticanorum, Blandinianorum, Graeviani, Reginensis ac Leidensis ope insignem ac novam prorsus ei lucem praeferentibus.

Quo autem rectius intelligatur, quousque conatus Virorum doctorum, qui talibus praesidiis instructi crisi in Horatio exercuerunt, processerint, quaeque amplius de eo bene merendi supersit materies; brevem Codicum, ad quos Horatius adhuc recens est, elenchum subiicere visum est; nam plenior et accuratior, quam quidem res postulare videbatur, quandoquidem e critica eorum notatione lectionum pendet auctoritas, notitiam dare non licuit, quum ipsi, qui eos tractaverint, de iis subtilius dispiciendi superfederint, satisque habuerint, eos certis nominibus aut signis distinguere.

CODD. ALDI ET MURETI.

Muretus quidem passim *veteres libros* crepat, nullum tamen diserte nominat aut describit; quo minus tamen existimes, antiquiores edd. ab eo designari, vetat lectionum, inde allatarum, discrepantia; v. c. I. 25. 5. Praeter hos laudat

Codicem Bernardini Lauredani, et

Codicem Achillis Stati perbonum ac perveterem, ut ipse ait.

Vid Praefat. ad ed. a. 1555. et ad I. 1. extr. et passim.

Neque Aldus uspiam diserte tradit, quibus Codd. usus fuerit. Satis habet, Codd. *manu* scriptos ab *impressis* distinguere. Laudat quidem ad III. 12. Codicem Viennensem antiquum *Stanislai* cuiusdam *Zaur*, ex quo illud carmen constituit; sed hanc solam notitiam de eo acceperat ab amico; ipse adeo nunquam manibus tractavit, aut lectiones inde enotatas habuit.

CODD.

Codd. DIONYSII LAMBINI.

Lambinus cum Francisco Turnonio Cardinali Romanam profectus, ibique eam, quam diu expetisset, veterum librorum copiam nactus, multos Horatii Codd. MSS. inspexit. Ii sunt:

Codices Vaticani quinque, quos antiquissimos vocat, nec tamen pluribus describit.

Codex Donati Iannoctii Florentini, ad quem testamento Rodolphi Cardinalis pervenerat.

Codex Gabriellis Faëni.

Codex Ludovici Vrsini, Farnesiorum confobri-
ni, ab Hannibale Caro ipsi donatus, in quo desideraban-
tur Sermones.

Liber Rainutii Farnesii Card. typis quidem excus-
sus, sed cum antiquissimis atque optimis codd. compa-
ratus atque ex iis plurimis locis emendatus.

Codex Ioannis Tornefsii, typographi Lugdunen-
sis, Lambino ex Italia reverso, commentariisque iam
absolutis, nec opinanti oblatus; quem ille vetustissimum
censet.

Tum ad ultimam editionem adornandam Lutetiae sex
aliis codd. etiam usus est. Ii sunt

Codex Clerici, quem nactus est ab haeredibus
N. Clerici.

Codices Ruffardini duo, accepti a Lud. Ruf-
fardo, iuris doctore Avarici Biturigum.

Codices Nicotiani tres, dati ei a Io. Nicotio,
legatione apud Lusitaniae regem functo.

Codex Colombinus, donatus ei a Io. Colombino
Monstrolienfi.

CODICES IACOBI CRVQVII.

Codices Blandinii seu Blandiniani quatuor, ex
bibliotheca Blandinia, h. PP. Benedictinorum S. Petri

in monte Blandinio Gandavi, quo Roma perlati erant. Sed illa bibliotheca, una cum Dunensi, a Belgis tumultuantibus, templaque et coenobia vastantibus (unde εικονοκλάσας Cruquius vocat ad Serm. I. 1.), anno MDLXVIII plane perdita et exusta est. Hos codd. cum omnes venerandae vetustatis esse et ad Saeculum IX referendos iudicat vir intelligentissimus (Append. ad lectorem), eosque omnibus suis reliquis praefert; tum unum eorum, quem cum virtute *Blandinium antiquissimum* dicere solet, et sic ultra Saec. IX etiam reiicit, omnium maximi aestimat; quem eundem Vir κριτικώτατος Cuningamius (praefat. Horat. et animadv. c. 16. p. 297.) omnium qui exstant, codicum Horatianorum emendatissimum optimumque pronuntiat. Mentionem eius facit etiam Muret. praefat. ad edit. 1555. Descriptionem ampliore Blandiniorum codd. in Cruquio frustra quaeras, nisi quod ad Serm. II. 7. 64. *barbarissimos* eorum *characteres* vocat: ex quo tamen non multum sumi possit.

Codex Divaei, cui etiam magnum pretium statuit vir doctissimus.

Codex Silvius, qui Gualteri Silvii erat. Cruqu. ad Serm. I. 3. 5.

Codex Buslidianus, e bibliotheca Gymnasii Buslidiani trilinguis Lovanii, quem a vetustate commendat ad Epist. I. 1. 57. Apparet autem, mutilum fuisse.

Codex alius *Buslidianus* laudatur e. g. ad Epod. II. 69. cuius autem, cum fere inodo unius Buslidiani mentio sit, exiguum tantum fragmentum fuisse suspicor.

Codex Carrionis, itidem mutilus.

Codex Martinius s. *Martinii*.

Codex Tonfanius ex bibliotheca Tonfana, qui solos Sermones continuissè videtur.

Codex Maldeghemius, qui solas odas videtur habuisse, quemque Cruquio commodasse puto Iacobum a Claerhout D. de Maldeghem, cuius mentio ad Serm. I. 2. 106.

quam-

quamquam ibidem etiam memoratur Iudocus Maldeghem D. de Leifshot.

CODICES GE. FABRICII.

Ge. Fabricius vetustis et optimae notae quibusdam codicibus mss. et in Italia, et in Germania conquisitis, usus est, e quibus inprimis ab eo commemorantur

Codex Anhaltinus, missus ad eum a Georgio principe Anhaltino et Ascaniensi: quem a vetustate et bonitate lectionum maxime commendat, eumque sibi Lydii lapidis loco fuisse ait, cuius beneficio emendarit ac restituerit loca plurima, et Acronem multo habitioem et nitidiorum in palaestram literariam produxerit. vid. Praef. ad edit. 1555.

Codex Saxonicus, communicatus cum eo a Laurentio Scraedaeo.

Codex Thuringicus, missus ei ab Wolfgango Werthero, Equite Thuringo, sed non integer.

GE. BERSMANNVS

sex codd. MSS. usus est, quos acceperat a Posthio, Iacobo Monavio et Io. Cotteritio.

CODICES THEOD. PVLMANNI.

1. *Codex Augustini Hunnaei*, quem hic illi dono dederat, cuique ipse summum ab antiquitate et emendatione pretium statuit. Designare eum solet littera H.

2. *Codex Collegii Gemblacensis*. G.

3. Alter *Codex Gemblacensis*. E.

4. *Codex Belleri*, a quo illi donatus. B.

5. Fragmentum *Codici Antonii Diesthemi*, quod continebat libros III et IV carminum, sed mutilos; item carmen saeculare. A.

6. *Codex Plantini*, Sermones tantum exhibens. P.

7. *Codex Cornelii Gualtheri*, fragmentum, continens librum II Epist. et libri I Sermonum eclogas tres cum dimidia. C.

8. *Codex vetus*, Artem poeticae complectens. T.

9. *Codex alter Plantini*, Ars poëtica. p.
10. *Codex Victoris Gifelini*, Ars poëtica, Epistolarum liber II, et Sermonum liber II. v.
11. *Fragmentum Caroli Clusii*, pars Epistolarum. k.

CODICES L. TORRENTII.

Torrentius insignes multos codd. quos inprimis Romae collegisset, ad recensendum Horatium adhibuit, in quibus maximum pretium statuit *Codici Laurentiano*; vid. ad Carm. IV. 1. Sed neque hunc, neque ceteros accuratius descriptos usquam in eius editione reperias: haud dubie, quod ipse eam non curavit.

CODICES TALBOTI.

1. *Cod. Galei*, cui inserta sunt *Horatii Opera*, cum scholiis ad marginem scriptis.
2. *Cod. Galei* vetustus, continens *H. Epistolas*, cum scholiis et glossa interlineari.
3. *Cod. MS. Cardin. Bembi*, continens *H. opera*, in Bibl. Coll. Regal. servatus. Vid. Codd. Bentr. n. 12.
4. *Cod. MS. Coll. Petrensis*, cui insertae sunt *H. Odae, Satirae et Epistolae*, cum scholiis et glossa interlineari.
5. *Cod. MS. Coll. Trinit. Cantabr.* qui habet *H. Epistolas*.
6. *Cod. Bodl. I.* continens *Odas H.* nitide scriptas.
7. *Cod. Bodl. II.* *H. Odas* habens, olim liber *Ge. a Turre*, Profess. Med. Patav.
8. *Cod. Bodl. III.* papyrac. contin. *H. Odas* et l. *de Arte poetica* a. 1463. per *Iohannem de Munti* finitus.
9. *Cod. Bodl. IV.* tenens *H. de A. P.*
10. *Cod. Colleg. Magd. Oxon.* continens *H. Opera*.
11. *Cod. eiusd. Colleg.* contin. *H. Satiras, Epp. et Artem poeticam*.

12. *Cod. Colleg. Reginal. Oxon.* continens *H. Opp.*
 13. Habuit insuper varietatem lectionis, editioni Muretinae a. 1559. e cod. Michaelis Bonae Raguf. adscriptam, tum
 14. Varias lectiones, quas Pithoeus ex MSS. ed. Basil. 1580. adleverat.

CODICES R. BENTLEII.

1. *Codex Graevianus*, vetustissimus, annorum DCC, cui tamen Epistolarum et Sermonum pars magna deerat. Erat is a Graevio ad Bentleium missus; post cuius obitum cum reliqua illius supellectile libraria in bibliothecam Electoris Palatini concessit. Eiusdem Graeviani codicis collationem, cum ed. Ascensiana a. 1529. a Iano Broukhusio institutam asservat Bibl. Bodlej. Vid. Catal. Bibl. Bodlej. impress. libr.
 2. *Leidensis Codex*, eiusdem aetatis, in bibliotheca academiae Lugduno-Batavae.
 3. *Codex Zulichemianus*, annorum DC. Huius et Leidensis varietatem a N. Heinsio enotatam interpositis propriis coniecturis a P. Burmanno nactus est.
 4. *Codex Vossianus*, quem non inferiorem prioribus illis censet.
 5. *Codex Markianus*, qui epistolas modo habet. Huius et Vossiani lectiones in Batavia ab Abrahamo Frankio descriptae erant.
 Ex Britannicis, quos ipse omnes inspexit,
 6. *Codex collegii Reginensis Oxonii*, qui caeteris palmam aufert, annorum DCC, et ab omni parte integer.
 7. *Codex* e bibliotheca *Regiae Societatis Londini*.
 8. *Codex Petrensis* domus Cantabrigiae, D annorum.
 9. *Codex collegii Magdalenensis Oxonii*.
 10. *Codex Rogeri Galci*.
 11. *Codex* episcopi *Eliensis*, sub initium typographiae scriptus.

12. *Codex collegii Regii Cantabrigiae*, ab eadem manu. Perperam *Bembinus* dicitur Talboto. Vid. eius Codd. n. 3.

13. *Codex Battelianus*, e museo *Io. Battely*. Desunt in eo Epistolae, et Sermones aliquot libri II.

14. *Codex Regius*, Sermones et Epistolas Artemque complexus.

15 — 17. *Codices tres ex collegio Trinitatis*, Sermones, Epp. et Artem P. continent.

18. 19. *Codices duo Bodleiani*, in quibus Carmina et Epodon liber.

20. *Codex Vigorniensis*, Ars poëtica.

21. *Codex Digbeanus Oxonii*, Ars poëtica.

22. *Codex Moreti*, a N. Heinsio collatus, etiam artem poët. continens.

23. *E Codice Colbertino* et

24. *Franquerano* etiam excerptas lectiones habuit, sed pauculas, et levi cura.

25. *Codex Magdalenensis alter*, Sermones, Epistolae et Ars, ab eodem librario, a quo supra n. 14.

26. Acronis exemplar scriptum, quod olim erat *Bilibaldi Pirkheimeri*, in bibl. Reg. Societ. asservatum.

Duos libros manu exaratos adhibuit DAN. HEINSIUS; vid. Not. ad I. 7. 15. ed. 1629. p. 24. Codicibus etiam MSS. quibusdam se usos dicunt ALEX. CUNINGAMUS et IO. IONES; sed eos non ulterius describunt. Item HENR. STEPHANUS paucos quosdam codd. et excerpta habuit. Vid. eius diatr. II.

CODICES GESNERI.

Codex Gottingensis, in bibliotheca academica, chartaceus, eleganter scriptus, recentior quidem, sed optimas plerumque lectiones habens. Scholiis instructus est marginalibus et glossa interlineari. Fuit quondam ex libris *Congregat. S. Mauri Rom.* quod alterum eius folium testa-

testatur. Sermones subiectos habet Epistolis, quae librum claudunt.

Codicum Hannoveranorum duorum, ex bibliotheca regia, fragmenta membranacea, 8 min. Vnum caractere Longobardico, sed tenui et eleganti, nec tamen sine vocum compendiis, scriptum, continet Serm. I. 1 — 2. 121. tum I. 4. 4 — II. 4. 50. porro II. 6. 14 usque ad finem libri. Alterum, litteris minutissimis Longobardicis, habet Epist. I. 3. 27 — I. 18. 13.

Collatio Saxiana h. e. variantium lectionum sylloge, a Christo. Saxio descriptarum partim de exemplo Cuningamianae editionis, cui eas adleverat Cortius ex uno cod. Lipsiensi, et uno Vinariensi, partim de alio Maettarianae editionis, cui docta manus IV Codicum lectiones adscripserat. Ex ea sylloge, sibi missa, pro consilio suo quaedam enotavit Gesnerus, quae syllaba *Sax.* designantur.

Codex Io. Brodaeii, cuius collationem adscriptam exemplo Torrentianae editionis habuit Gesnerus. Ex iis, quae in fine codicis sunt, apparet, eum esse e saeculo XIV. Lectiones quasdam exhibet memorabiles; multas optimas, ut Carm. II. 10. 10.

CODICES IANI.

Codices Dessauenses duo, ex Italia eo perlati, quorum *primus*, membranaceus, in folio minori, laceratus et mutilus. Manipuli, quorum singuli integri habent IV plagulas complicatas, numeris romanis, ab alia manu additis, certe reparatis, signantur, et progrediuntur ad XXII. Paginae nec numerum nec custodem habent. Textus totus est ab eadem manu, pallecente Longobardico caractere, praeter initiales versus quadratas, eleganter et ad lineas instrumento ferreo impressas, scriptus. Litterae initiales maiores desunt, nec nisi rarius suppletae sunt a manu secunda. Semper \int longum in fine; *i* fere sine apice; vocum compendia semper eadem; correctio-

nes a manu prima, quae scribam doctum prodant. Scholia, tam interlinearia, quam marginalia, quam plurima, lectu difficillima, sed et praeter ea, quae in Scholiasticam legimus, parvi pretii. Habet codex multas lacunas: 1) a libri I carm. 15. 19 — II. 9. 16. 2) a l. III. 2. 29 — 4. 15. tum a 5. 27 — 7. 12. item a 9. 4 — 16. 2. denique a 19. 1 — IV. 14. 52. 3) a l. V. 1. 1 — 2. 50. tum a 5. 71 — 17. 27. 4) Epistolarum libri I deest ultimus versus; in libro II autem 1 — 2. 65. 5) a Sermonum lib. II. 5. 45 — 90. tum a 6. 26 — fin. item a 7. 46 — 91 et ab 8. 65 — fin. Titulus ab alia manu, haud dubie eadem; quae manipulos numeris instruxit; exhibet post indicem operum Horatii hanc notam: *Sanctae Dei genetricis Mariae Sanctique Cipriani episcopi et martyris in Nigenburga. Reparatus (h. vel emtus, vel renovatus) anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo.* Si omnia haec et inpr. etiam scripturam recensionemque codicis expendamus, probabile sit, illum e Saeculo XIV esse, sed ex vetusto admodum et bono exemplari descriptum.

Codex secundus, membranaceus, in forma octava, rudi filo et glutine (recentius fortasse) compactus, Longobardicis litteris minutissimis, saepe negligentem et fugitivam manu, et pallido atramento scriptus. Manipulos habet IX, quorum ultimus V, ceteri VIII folia continent, sine numeris et custode. In odis singulae paginae in binas sectiones divisae. Initiales maiores rubrae, virides, atrae. Versuum initiales paullum eminent, sed eiusdem et manus et characteris cum textu, nisi quod nonnullae sunt quadratae minores. Semper *f* in fine longum et *i* sine puncto. Vocum compendia semper diversa, versuum ordinandorum frequens neglectus, correctiones vel negligentes, vel perversae, commutationes litterarum, ut *d* et *t*, *b* et *v*, scribam declarant rudem et imperitum. Quantum e scriptura ceterisque argumentis assequi possis, videatur hic codex paullo recentior priori.

Codex

Codex Mentelianus, e Saeculo XI, qui olim in bibliotheca Io. Iac. Mentelii fuit, cuius lectiones Marquardus Gudius exemplo editionis Mureti, Venet. 1582. 8. adleverat, unde adscriptae sunt exemplo editionis Desprezianae, quod in illustri bibliotheca academiae Lipsiensis servatur. Adscripta est eidem huic exemplari Despreziano (sic tamen, ut diligenter distinguatur a lectionibus Codicis illius) varietas editionis nitidae Parisiensis, ex officina Vascofani. Ex his emendanda sunt, quae in Fabricii biblioth. lat. (ed. nov.) T. I. p. 409. traduntur; ubi et dicitur ille codex Mentelianus Lambini olim fuisse, quod falsum est. I. 28. 6: 31. 18: 37. 28. II. 3. 11.

Codices Lipsienses quatuor, qui in bibliotheca senatoria Lipsiae asservantur; quorum *primus* (pulpit. I. n. 6.); membranaceus, fol. complectens CX folia, nec numeris nec signis distincta, quorum octona videntur manipulum efficere. Singula folia interdum a bibliopego permutata sunt. Scripsit totum cod. una manus, sed illa sibi non constans, nunc maiores nunc minores pingens litteras, quae non quidem plane rudes, at neque elegantes dicendae. Sunt eae, etiam initiales versuum, minusculae, magis latinae quam gothicae. Initiales carminum, more in MSS. consulto, plerumque desunt, et leviter tantum sunt designatae. Compendia vocum crebra. Atramentum temporis diuturnitate fuscum factum. In primi et ultimi folii columna priori sic deletae litterae, ut legi vix possint; quare primos XI versus odes I ferio penna denuo induxit. Ex omnibus his, aliisque, probabile, codicem Saec. XIII aut XIV in Italia scriptum esse. Duabus quasi partibus constat, in quarum prima, quae Odas, Epodos et Carmen saec. continet, singulae paginae in binas sectiones divisae sunt, lineaeque ductae tam transversae XXVIII, quam ab utraque parte ad perpendicularum, quibus initiales litterae et longitudines linearum definirentur. Nec libri, nec singula carmina numerata. Paucae inscriptiones, rubrae illae et a ferio manu. Ut

ante artem poëticam: *Incipit liber poëticae.* Ars poëtica statim sequitur Epodos. Scholia in prima parte paucissima, in altera plura, etiam a prima manu; a qua et codicis inscriptio est: *Opæ Oracy: item poëtria.*

Codex secundus (pulpit. I. n. 38.), membranaceus, in 4. folia habens CXV; nam primum folium deperditum est, ut nunc codex incipiat a v. 38 odes II. Folia non signata; quaedam et a bibliopego permutata. Octonis constant manipuli, praeter XIII et XV, qui habent sena. Eos manipulos serior manus in infima prima pagina signavit, I^o. II° cet. Ab una manu totus codex est; sed negligentior saepe scriba proditur, verbis aut integris versibus omissis, post ab alio suppletis. Nec litterae sibi constant, neque atramentum. Vocum compendia plurima. Diphthongi plures, quam in ceteris tribus, geminatae litterae pauciores. Quae omnia, coniuncta inprimis cum scripturae specie, suadent codicem ad saeculum XII referre, et habere pro antiquissimo Lipsiensium quatuor. Lineae in singula pagina ductae XXXIV. Initiales versus alterne rubrae et atrae; illae carminum et librorum pictae, sed arte rudi. Nulla librorum divisio, nulli numeri. Pro inscriptionibus carminum folius metri designationes sunt, minio scriptae, sed lectu difficiles, saepe etiam falsae. Scholia passim adsunt, sed pauca, nec multi momenti. Ars poëtica est inter Odas et Epodos, Epistolae ante Sermones. Folia quaedam ab initio et in fine situ et vermibus admodum corrupta sunt.

Codex tertius (pulpit. I. n. 39.), membranaceus, in 4. Fuit olim Nicolai Heinsii, (Vid. eius Catal. P. II. p. 89.) e cuius bibliotheca redemit Fr. Bened. Carpzovius (quod hic ipse notavit), unde in biblioth. senat. pervenit. Habet codex LXXXII folia, superne numeris 1, 2, 3, cet. signata (quamquam XVIII ultima elegiam continent scriptoris recentioris, cui in fine additum: *Explicit Yronia Gaufridi*); quorum octonis constant manipuli: quos non solum in ima pagina litteris *a, b, c* cet. signavit primi librarii

librarii manus, sed etiam folia singuli manipuli appositis numeris, a¹, a², a³ cet. In fine manipuli cuiusque custos est. Membrana adhuc satis nova, atramentum nigrum, licet pallescens. Quae omnia, praeter ductus characterum, codicem admodum recentem arguunt. Est ille litteris gothicis eleganter et cum cura scriptus. Vocabulorum compendia in eo plurima. Initiales carminum admodum minuto caractere designantur. Continet liber IV libros Odarum, librum Epodorum et carmen saeculare, sine librorum divisione et titulis: nisi quod inter singulas odas una linea vacua relicta est, in qua serior manus quibusdam odis inscriptionem posuit; quae et omissa a librario supplevit, vitiaque emendavit. Lectiones interdum memorabiles habet, ut Carm. II. 4. 20. Scholia paucissima sunt.

Codex quartus (pulp. I. n. 40.), chartaceus, in 4. Fuit olim, ut docet emblema a fronte insertum, Io. Christo. Wagenfeilii, et constat foliis LXXXVIII, quorum IV prima vacua sunt, VI ultima nil praeter pauca de metris odarum, eaque nullius momenti, paginis sex exhibent. Foliis numeros dedit prima manus, usque ad 55. Manipuli quatuor priora, cum septimo, habent folia X, quintus XII, sextus XVI, octavus IV. In cuiusque fine custos est. Characteres admodum similes hodiernis Italicorum. Compendia vocum valde multa ac impedita. Omnia produnt codicem admodum recentem. Atramentum satis nigrum adhuc, licet iam inclinans ad rubicundum colorem. Nec libris nec odis numeri dati; plerumque tamen unius lineae spatium inter has relictum. Continet codex odas, epodos et carmen saeculare; et est valde vitiose exaratus: habet tamen lectiones interdum vix alibi obvias; e. g. Carm. I. 14. 15. Scholia passim pauca adsunt.

Codices Altorfini duo, in bibliotheca academica, quorum descriptionem et lectiones Cl. Nagelius inde ab a. 1766 octo plagulis singulis edidit, quorum

primus

primus, membranaceus, in 4. non adeo antiquus, M. D. Omeisii, cuius olim fuit, iudicio, in fronte libri adscripto. Est is minutiore litterarum caractere, sed negligenter et vitiose admodum a scriba valde indocto exaratus. Attamen e bono et nunc ignoto antiquo codice exscriptus videtur; habet enim lectiones multas egregias et elegantes, quae vel raro vel nusquam alias reperiantur, nec profecto ex ingenio stupidi fraterculi venerint. Continet codex omnia Horatii, sed cum magna lacuna, a Serm. I. 5. 57 — II. 1. 49. Ars poetica sequitur statim carmen saeculare. Initiales carminum multo auri levigati nitore splendent. Lectionum eius specimen dedit *Ch. Theoph. de Murr* in Memorabil. Biblioth. Norimberg. P. III. p. 77 sqq.

Codex secundus, chartaceus, in volumine, quod et Ciceronis de officiis libros, item Claudiani de raptu Proserpinae carmen, carmen de littera Y (quod alias Virgilio tribui solet), Virgilio moretum, et partem batrachomyomachiae Homeri, CLIV latinis hexametris expressam, continet. Satis eleganter scriptus est Horatii codex, multisque interpunctionibus distinctus. Magna in illo etiam librarii ignorantia proditur, in Graecis praesertim. Veluti arti poeticae subscripsit: Τελος Φήνης. Το Θεο χαρις. Ars poetica inter Sermones et Epistolas collocata est. Quamvis recentior hic quoque codex haud dubie sit, forte e Saeculo XIV exeunte, tamen idem ob lectiones non solum bonas plerumque, sed et proprias ipsi quasdam, easque elegantes et memorabiles, e bono et vetusto libro descriptus et emendatus videtur. Nam emendatorem ceterum indoctum hominem fuisse apparet. Vid. v. c. ad I. 15. 35: 21. 13. II. 12. 8. et 21. Cf. *de Murr* lib. laud. p. 108 sq.

Codex Franekeranus, in bibliotheca academica aservatus, venerandae antiquitatis, cuius et Bentleium lectiones habuisse vidimus, sed paucissimas et negligenter excerptas. Tum quoque Lamb. Bos in animadvers. ad

Horatium (quae eius animadversionibus ad scriptores quosdam Graecos, Franequ. 1715. 8. subiectae sunt) nonnullas illius lect. commemorat. Pleniorum eius lectionum recensum accepit Iani ab Herbellio, qui a. 1770, cum Franequerae versaretur, codicem istum cum Cruquiani Horatii editione anni 1593 docte diligenterque contulit. Est codex membranaceus, forma, quae *in folio* vocatur, oblonga; habetque scholiorum ineditorum insignem copiam. Vid. et Gutberleth. de Saliis, p. 9.

Codex Helmstadiensis, formae maximae, chartaceus et levigatus, litteris minusculis satis elegantibus scriptus. Vocum compendia pauca; semper fere *ſ* longum et *u* pro *v*; scripturae errores crebri, imprimis in verbis, quae a Graecis sunt. Initiales librorum variis coloribus pictae et deauratae; in singulorum carminum initiis alternant rubrae et caeruleae. Incipit Ars poëtica, sequuntur Sermones, Epistolae, denique carmina. Librarius se appellat *Mariam Ieronimum*. Saeculo XIV exeunte scriptam esse codicem, omnia suspicari iubent. Sed diligentissime tamen ad antiquiorum librorum, nobis nunc ignotorum, fidem emendatus esse videtur. Habet certe lectt. quasdam singulares, et memorabiles, ut I. 12. 35: 26. 10 et 11: 37. 28. Scholia etiam non pauca adscripta. Fuisse et hic et ceteri libri mss. bibliothecae Helmstadiensis traduntur olim in Hungariae regis Corvini thesauro. Lectionis varietatem cum eo communicavit Henkius, V. S. R.

CODIX BARTHII.

Commemorat Vir doctissimus, Advers. XXXV. 2. codicem, ut ait, venerandae vetustatis, DCCCC annorum, atque ex eo profert quaedam; sed neque amplius illum describit, nec urbem quidem, ubi eum viderit, nominat. Facilis nimium erat Barth. in constituenda codicum aetate. vid. Ill. Heyn. elench. codd. Virg. Tom. I. p. XXXII.

C O D D. C A R. C O M B I I.

Delectum habuit Combius Codd. Harleianorum, in Museo Britannico adservatorum, ex iisque sequentes melioris notae libros adhibuit, ita ab eo designatos

- A. N. 2725. saec. X.
- B. — 3534. — XII.
- C. — 2724. — XIII.
- D. — 3754. — XV.
- E. — 2609. — XV.
- F. — 4862. — XV.
- G. — 2621. — XIII.

Editionem insuper principem, in Bibliotheca Regia asseruatam, perlegit, et lectiones varias inde enotavit.

C O D D. I O S. N I C. D E A Z A R A.

Interioris notae Codd. aliquot, ad quos textum typis Bodonianis exprimendum exigeret, ad manum habuit Eques illustrissimus, e bibliotheca amplissima eademque lectissima Chisiana depromptos; *quinque* nimirum *Odarum*, *tres Epistolarum*, *Artis poeticae* et *Sermonum*, quorum duo ex eodem thesauro accessere: tertium Zeladiana Bibliotheca suffecit. Lectiones, quas in iis deprehendit, scitas doctasque idem vocat in doctissima, eleganterque scripta Praefat. p. X. ut adeo maximopere dolendum sit, lectionum exquisitiorum silvulam in calce libri non adiectam fuisse.

C O D D. O B E R L I N I.

Quatuor Codd. MSS. Argentoratensibus usus est Oberlinus, vir humanitatis pariter atque exquisitioris doctrinae laude florentissimus, e quibus in usum critices extantiora in calce splendidissimae suae editionis adiicienda curavit. Ita vero accuratissime eos describit:

Cod. A. Formae quartae saeculo X. tribuendus videtur, quod frequentior diphthongorum, separatis literis scripta-

scriptarum usus et rariora vocum compendia docent, ut alia argumenta taceam. Continebat Odas, Epistolas atque Satiras, ex quibus varia supersunt. Statim vero deest folium primum, adeoque incipit codex ab Odes II. L. I. v. 2. hinc pergit ad v. 1. odes XXIX. ubi lacuna occurrit ad versum usque 16. odes XXXI. inde procedit ad v. 31. Od. II. L. III. Tum adsunt folia duo, quae fragmenta exhibent Epist. II. L. II. scilicet a v. 112 ad 152. item a v. 193 ad finem. Cui subiectae leguntur Satirae ordine consueto, ubi tamen excisum folium unum abstulit partem Satirae II. et III. L. II. a v. 152 Sat. II. ad v. 75. Sat. III. Desinit codex v. 94. Sat. V. Liber de Arte poetica ex eo plane exulat. Satis accurate caeterum scriptus est, et a vitiis immunis. In vocibus compositis et accusativo plurali in *is* exeunte frequens antiquam formam servat, quod idem et de sequente codice valet. (Exstat in Bibl. Academica.)

Cod. B. Formam cum primo eandem obtinet, eiusdem cum eo saeculi putandus est. Scriptura est nitida et sollicitè curata; argumenta rubro colore sunt tincta. Innotuit olim *Casp. Barthio*, qui mentionem eius facit in Adversariis L. XXXVI. c. 14. Leguntur hic *odae*, et quidem ab initio ad vers. 29. odes XXXV. L. I. Tum pergunt v. 19. odes XIII. L. II. unde continua serie procedunt ad finem libri IV. post quem videtur in codice, ex quo hic noster descriptus est, secutus Liber de Arte poetica. Ita enim rubrum habet: *Q. II. F. de Arte poetica explicit, incipit Epodon*, et glossa adiecta in margine ista addit: *fnitis quatuor libris carminum et poetria Horatius a Mecoenate rogatus, ut, si aliquod genus metri apud Graecos inveniret, id Latinis ostenderet* etc. Neque vero in nostro codice inserta fuit Ars poetica; sequitur enim illud rubrum statim *Liber Epodon* in eodem quaternione ab initio ad Odes X. v. 8. ubi deficit, tum rursus pergit ad Odes XIV. v. 12. ad finem Epodon, cui subiicitur carmen saeculare. Scholiis abundat hic codex,

aeque ac prior; de quibus alibi forsan aperietur dicendi locus: (Bibl. Acad.)

Codex C. Folio oblongo. Spectat ad saec. XI. aut initium XII. Rarissimas habet diphthongos seiunctim pictas; hinc inde vocalis tertia duplicata gemino accentu insignitur. Caeterum in medio diversa literarum forma diverforum librariorum manum arguit. Complectitur *Artem poeticam*, *Satiras* et *Epistolas*, et omnia quidem haec opera integra. Scholia habet rariora. Mendis hinc inde scatet. (*Io. Iac. Gambsii.*)

Codex D. Formae quartae. Saec. XI. vel XII. hunc quoque adsignandum puto. Minorem librarii curam frequentiora vitia, scripturae inaequalitas et passim ruditas produnt. Habet librum de *Arte poetica*, *Epistolas* et *Satiras*. Scholia pauciora margini visuntur adlita. Est, ubi credas, ad dictata recitantis verba excepisse scribam; sic L. I. Sat. X. v. 50. habet *addixi* pro *at dixi*. Sed idem in Cod. C. nonnumquam observare licet; sic L. II. Sat. VI. v. 54. *ad omnes Dii* pro *at omnes Dii*. (*Frang. Phil. Louis.*)

Hactenus de Codicibus, quorum auctoritate Horatii lectio stabilita est. Iam, quo melius perspiciatur, quam exiguum omnino illud sit, si numeri ratio habeatur, quod in poetam nostrum e Codd. redundarit adiumenti atque commodi, et qui fructus amplius inde sperandi sint; librorum MSS., maximam partem nondum excussorum, copiam, per cultiorem Europae partem sparsam, sub unum conspectum hic adducere et tanquam in tabula repraesentare visum est: quamquam ex notitiis, quas bibliographi de iis suppeditant, parum accuratis ac subtilibus, quem usum criticum praestituri sint, omnino parum tuto statui posse ipse sentiam. Alphabeticum autem in terris, quae istos thesauros reconditos servant, percensendis tenebimus ordinem. Primum igitur

In *Anglia* et quidem *Londini* asservatur in biblioth.
Regia:

Horatii Ars poetica, Sermones et Epistolae. Vid.
Dav. Casley Catal. of the MSS. of the Kings Librar-
y p. 240. Est Bentl. n. 14.

In Ecclef. *Westmonasterienfi.*

- n. 1116. *Horatii Opera.*
- n. 1117. *H. Epistolae quaedam et Ars poetica.*
- n. 1118. *H. Odae, cum vet. commentatoris notis. Ib.*
p. 27.

In bibl. *Isaaci Vossii*

- n. 2492. *Horatius, cum expositione interlineari, et*
Scholiis antiquis.
- n. 2622. *Horatius, cum expos. interlin. et notis margi-*
nalibus.

Ibidem exempl. *Horatii Plantinianum* extat,
Casauboni manu notatum, n. 2790.

In Museo *Britannico Codd. Harleiani.*

- n. 2581. *Q. H. Fl. de Arte poetica, Saturarum Libri II.*
Epistolarum libri II.
- n. 2609. *Q. H. Fl. Carminum libri IV. et Vita.* Defunt
in fine duo folia. Saec. XIII. Iuxta Comb.
saec. XV.
- n. 2621. *De Arte Poetica liber, Epistolarum libri II.*
et post alia interiecta *Saturae octo priores.*
saec. XIII.
- n. 2632. *Carminum sive Odarum libri IV. cum vita*
Horatii. Epodon liber et carmen saeculare.
saec. XV.
- n. 2642. *Carminum seu Odarum Libri IV. saec. XV.*

- n. 2688. *Epodum IX postremae: cum expositione — carmen saeculare: Epistolarum primi libri et pars secundi.*
- n. 2699. *De Arte poetica liber: Sermonum sive Satyrum libri II.*
- n. 2710. *Carminum Libri IV.: Epodum libellus: carmen seculare. Cod. scriptus per Angelum Ariminensem, Romae 1443.*
- n. 2724. *Opera omnia cum Scholiis hoc ordine: Carminum libri IV. de Arte poetica: Epodum liber: Carmen seculare: Epistolarum libri II. Sermonum libri II. Vita. Saec. XIII.*
- n. 2725. *Opera, eodem ordine. Deest Sermonum lib. II. Saec. X.*
- n. 2734. *Opera. Saec. XV.*
- n. 5510. *Opera. Saec. XV.*
- n. 5534. *Opera. Saec. XII.*
- n. 5754. *Opera. Saec. XV.*
- n. 3892. *De Arte Poetica, liber: Epistolae IV libri I. Saec. XV.*
- n. 3997. *Opera. Saec. XV.*
- n. 4079. *Opera et Vita. Saec. XV.*
- n. 4862. *Odæ, sermones, Epistolae et Ars poetica: Scribebat Ferrariae Ioh. Carpenfis. A. D. 1461.*
- n. 5303. *Opera. Saec. XV.*
- n. 5413. *Opera. Saec. XVI. Denique*
- n. 2732. *Scholiales in Horatium. Saec. XIII.*

In bibl. *Bodleiana*

- n. 1657. *Horatius de Arte poetica (Catal. Librorum MSS. Angliae et Hiberniae (Oxon. 1697.) p. 79. T. I.)*

In bibl. *Norfolciana*

- n. 2961. *Horatius, cum commentario Acronis Grammatici.*

n. 3126. H. ode VII. L. IV. subiecta Ciceronis de Off. libris, unde coniecturam ducas, Schœfferum editionem suam inde descripsisse.

n. 3150. *H. Opera*, cum notis interlin. et margg.

In bibl. *Franc. Bernardi*

n. 3605. *Horatii Epistolae*.

In bibl. *Thomae Galci*

n. 6052. *Horatii Epistolae*, liber valde antiquus, cum glossis interl. et commentariis.

n. 6120. *Horatius integer*, cum commentariis.

In bibl. *Eduardi Bernardi*

n. 7443. *Horatius*.

n. 7444. *Idem*.

n. 7453. *Idem* cum glossis.

Ibidem tria Horatii exempla extant, cum vett. libris collata.

In aedibus *Iacobaeis*

n. 8621. *II. de Arte poetica*, et eiusdem *Sermones* cum Scholiis.

In bibl. *Io. Mori*

n. 9195. *Horatius integer*, eleganti caractere exaratus. Cod. membran. in 12.

Oxonienfes

Oxonii in Collegio Reginensi:

n. 938. Cod. membran. 4. *Horatii Opp.* cum Scholl. hoc ordine exhibens: Carminum Libri IV. Ars poetica: Liber Epodon: Carmen, saeculare: Sermones, Epistolae. (T. I. P. II. p. 50.)

In Collegio *Magdalenensi*

- n. 2156. *Horatius* cum Scholiis aliquot. (Ibid. p. 72.)
 n. 2185. *H. de Arte poetica*, eiusdem *liber Satirarum et Epp.* cum Scholiis. (Ibid. p. 75.)

Cantabrigiae in Colleg. *S. Trinitatis*

- n. 446. *Horatii Epistolae* (Ibid. T. I. P. III. p. 99.)

In domo *S. Petri*

- n. 1929. *Horatius*; liber ex parte imperfectus. (Ibid. p. 155.)

Vigorniae in Ecclesia Cathedrali

- n. 822. *Horatii Carminum et Epodum libri*. Carminum libri II. priores deperditi sunt. (Ibid. T. II. p. 20.)
 n. 902. *H. de Arte poetica*, cum notis. Ib. p. 21.

In *Batavis oris* et quidem *Lugduni*In bibl. *Academica*

- n. 27. *Horatii varia opera*, quae finiunt in Satira: Vt *Nafidieni* invit te coena beati, cum variis glossis inter-versus aut ad margines adscriptis. Cod. membr. vetustissimus. *Catal. Bibl. Lugd. Bat.* p. 326.

Ibidem inter *Vossianos*

- n. 21. *Horatii Carmina*, cum Scholiis densis et antiquis, ubi etiam Sermones dividuntur in Eclogas. Codex egregius in membr. 4. Colligata est *Ars* eiusdem *poetica*. Adhaeret *Ovidii Ibis* in charta. *Catal.* p. 378.
 n. 6. *Horatii Flacci Venusini moralissimi Epistolarum liber*. Item *Odarum libri et de Arte poetica*; *Vita Horatii et Ars metrica Odarum eius*. Item *ars metrica Boetii Severini Torquati*. In ipso *Horatio*

ratio sunt Scholia interlinearia et marginalia. Cod. membran. rec. 8. *Catal.* p. 386.

In eadem bibl. extant exempla Dionys. Vossii et Casauboni manu notata. Vid. *Catal.* p. 266.

In *Belgio*: in bibliotheca *Marchianensi*

Oratii carmina, cum explanatione.

V. *Sander* *Bibl. Belg. MSS.* (Infulis 1641.) p. 60.

In *Dania* et quidem *Hafniae* in bibliotheca Regia:

Carminum libri in membrana nitide exarati, 4.

Carminum Lib. II. cum Scholiis, cod. chartac.

Ars poetica et Epistolarum Libri II. cum commentario Zach. Lundii autographo.

Vid. Ioh. Erichsen *Vdsigt over den gamle Manuscript-Samling i det Kongl. Bibliothec.* (Kobenh. 1786.) p. 68.

In *Galliis* et quidem in *Parisiensi* bibliotheca publica:

n. 6098. *Horatii Epistolarum Libri II.* cum Scholiis margg. et glossis interlin. Codex chartac. saec. XV. olim de Noailles.

n. 6102. *H. de Arte poetica: carminum libri IV. Epodon liber, et carmen saeculare.* Cod. chartac. saec. XV.

n. 7369. *H. Ars poetica*, cod. membran. a. 1471. exaratus, olim Mazarinaeus.

n. 7892. *H. de Arte poetica*, cod. membran. saec. XV. exaratus. Olim Puteanus.

n. 7900. a. *H. carminum libri QUINQUE*, cum Acronis commentario: Epp. liber I. Cod. membran. saec. X. olim Puteanus.

n. 7971. *H. opp. omnia*, cum glossis inter lineas et ad marginem; in calce annotat. de variis metrorum Hor. generibus cum eiusdem Vita. Cod. membr. saec. X.

- n. 7972. *H. Opp.* cum glossis et Scholiis, cod. membr. faec. X. olim Mentellianus.
- n. 7973. *H. Carmina, ars poet. epodon liber, carm. seculare, Satirarum l. I. et secundi duae priores.* Cod. faec. X. membr. primum Petri Danielis Aurel, postea Colbertinus.
- n. 7974. *Opp. cum Scholiis.* Ad calcem subiic. de metris H. et eius vita. Cod. membr. faec. XI. olim Puteanus.
- n. 7975. *Opp. cum Scholiis.* Cod. membr. faec. XI.
- n. 7976. *Opp. cum Scholiis.* Cod. membr. faec. XII.
- n. 7977. *Opp. cum Scholiis.* Cod. membr. faec. XII. olim Magistri Nicolai de Clamengiis, postea Colbertinus.
- n. 7978. *Ars poetica et Epistolae V. postremae L. I.* Hae faec. XIV. illa faec. XII. exarata. Cod. membran.
- n. 7979. *Carmina, ars poet., et Satirae cum glossis.* Cod. membr. faec. XII. exaratus. Olim Colbert.
- n. 7980. *Ars poetica, Satirae et Epp. cum Scholiis.* Cod. membr. faec. XIV.
- n. 7981. *Ars poetica, Epp. et Satirae cum Scholl.* Cod. membr. faec. XIV. primum Thuani, postea Colbert.
- n. 7982. *Ars poetica et Epp. cum Scholiis.* Cod. membr. faec. XIV. olim Tellerianus.
- n. 7983. *Opp. deest ep. 2. L. II.* Cod. chartac. faec. XV. olim Mazarin.
- n. 7984. *Opp. cum glossis.* Cod. membr. faec. XV. primum Thuani, postea Colbert.
- n. 7985. *Acronis commentarii in Horatii carmina, librum Epodon, et carmen faec. — Anonymi Expositio in eiusdem A. P. et Satiras.* Cod. faec. XV. chartac. olim Mentellianus.

- n. 7986. *Acronis commentarii.* Cod. chartac. faec. XV. olim Mentell.
- n. 7987. *Pomponii Porphyriionis comment. in H.* Cod. membr. faec. XV.
- n. 7988. *Pomp. Porphyriionis comm. in H. — Acronis comm. in eiusdem Carnina, epodon librum et c. saeculare.* Cod. membr. faec. XV.
- n. 8072. *Carminum libri III. priores, cum glossis et Scholiis.* Cod. membran. faec. X. olim Thuani, post Colbert.
- n. 8074. *Ars poet., et Epp. cum glossis et Scholl.* Cod. membr. faec. XIV. primum Thuani, postea Colbert.
- n. 8212. *Opp.* Cod. membran. faec. XII. olim Mazarinaeus.
- n. 8213. *Opp.* Cod. membr. faec. XII. olim. Mazar.
- n. 8214. *Opp. cum glossis et Scholl.* in fine subiectas habet annotatt. de Horatii numeris et eiusdem Vitam. Cod. membr. faec. XII. olim Colbert.
- n. 8215. *Opp.* (deest L. I. init.) Cod. faec. XIII. membr. olim Bigotianus.
- n. 8216. *Opp.* Cod. faec. XIII. in membrana. Olim Colbertinus.
- n. 8217. *Opp.* (desiderantur L. II. Serm. et A. P.) *cum Scholl. et glossis.* Cod. membr. faec. XIII. olim Colbert.
- n. 8218. *Ars poet., Epp. et Satirae.* Cod. membr. faec. XIII. olim de Noailles.
- n. 8219. *Opp.* (L. II. Sat. et Epp. desiderantur) Cod. faec. XIV. membran. Olim Lud. de Targny.
- n. 8220. *Epp. Libri II. ad Calc. subiic. Anonymi* Annotatt. in Odas H. manu recentiore. Cod. faec. XIV. membran.
- n. 8221. *Epp. L. I.* (finis desideratur.) Cod. membr. faec. XIV. Mazar.
- n. 8222. *Ars poet. et Epp.* Cod. membr. faec. XIV.

- n. 8223. *Opp. cum glossis et Scholl.* Cod. membr. faec. XV. Colbert.
- n. 8224. *Carmina et Epp.* Cod. chartac. a. 1463. exaratus.
- n. 8225. *Carmina cum Scholl.* Cod. chartac. faec. XV. olim Mazar.
- n. 8226. *Carmina et Ars poetica.* Cod. chart. faec. XV.
- n. 8227. *Carmina:* Cod. chartac. faec. XV. Mazarin.
- n. 8228. *Epp. et Carmina:* Cod. membr. faec. XV.
- n. 8229. *Ars poetica cum glossis.* Cod. faec. XV. chartac. olim Baluzianus.

Argentorati

Q. H. Fl. Epistolarum libri cum glossa. Cod. chartac. fol. in bibl. S. O. Hierosolymit. Vid. *Witter Catal. Codd. MSS. biblioth. istius Ordinis* p. 13.

In *Germania*, et quidem

Dresdae, Horatii Opera. Codex chartac. faec. XV. fol. Notatae in margine eius Var. Lectt., Emendationes et Observationes manu *Ge. Fabricii*, ad quem olim pertinuisse putatur. Vid. *Goetzii Memorabb. Bibl. Dresd. P. I.* p. 515.

Erlangae, in bibl. Academica, Cod. chartac. faec. XIV. (1386.) *Horatii Epistolas* complexus. Vid. *Pfeiffer Beytr. zur Kenntniss alter Bücher und Handschr. Hof. 1783. Hirsching Beschr. der Bibl. T. II.* p. 304.

Ibidem *Odas Horatii* in membranis, cum diversitate lectionis et Scholiis in margine asservari, satis locuples auctor est Cl. Harles. *Notit. Script. Lat. T. II.* p. 570. qui paucas singulares et a vulgatis diversas lectiones in isto codice deprehendit.

Francofurti ad M. H. Fl. Epistolarum moralium L. I.
Cod. MS. saec. XV. Uffenbach. Nonnullae Anonymi notis uberrimis instructae sunt.

Vid. Catal. bibl. Uffenbach. P. II. p. 220.

Gaybaci in Franconia apud Illustrissimos Comites de Schönborn:

Horatii Epistolae, cod. membran. scriptus a. 1532.

Horatii Carmina et Odae cum glossa marginali et interlineari.

Vid. Cl. Degen Beytrag zu Nachrichten von alten Handschriften Ansp. 1785. *Hirschling* T. I. p. 134. et T. II. 333.

Gothae

Horatii Sermones et Carmina.

Ex Cypriani bibl. Goth. laudat Montfauc. I. p. 600.

Gottingae

Praeter Cod. chartaceum, a Gesnero iam subinde ad partes vocatum alium Bibliotheca academica possidet Cod. membranaceum, *Q. Oratii Flacci Sermones et Epistolas* complexum. Est is nitidissime scriptus, caeterisque ornamentis librariorum satis liberaliter instructus, sed vix ultra typographicae incunabula adfurgit, ac vulgares fere lectionum discrepantias offert. Ad nostras terras perlatum est inde ab ultima Hesperia a Cel. *Tychsenio* a. 1784.

Ipse possideo fragm. *Artis poeticae*, in membrana exaratum, et ipsum saeculi XV. neque ulla memorabili lectionis varietate insignis.

Noribergae

Plures ibi Codd. extare, qui vel integra Horatii opera, vel singulares eius libellos complectantur, qui tamen non ultra saec. XIV. adfurgant, tradit *Hirschling*. *Zufätze* p. 262.

Pragae

Pragae

In bibl. Principali Furstenbergia: *Horatii Opera*,
Cod. membran. saec. XIV. 4. olim Ducis de la Valliere.
Adjectas habet Lectt. discrepantias.

Ibidem: *H. Opp.* itidem Lectt. varietate instructa.
Cod. membr. saec. XIII. vel XIV. 4. Vid. *Hirsching*
Beschreib. der Biblioth. Deutschlands. T. III. *Zusätze*
p. 287.

In bibl. Capitul. quae in aede S. Viti asservatur:

Horatii Epistolae et Poetria. fol.

Eiusdem Carmen saeculare. fol.

Eiusd. Carmina. 4.

Hirsching l. l. T. III. P. I. p. 210, 211.

In bibl. *Clementina*, s. *Academica*:

Horatii Sermones saec. XIII.

Iidem saec. XIV.

Iidem saec. XV.

Hirsching l. l. p. 257.

Ratisbonae in bibliotheca Monach. O. S. Bene-
dicti ad S. Emmeranum

Opera: Cod. MS. n. 337. in Catal. bibl. T. II. p. 56.

Alius Cod. MS. membr. saec. XI. n. 824. Ibid.

p. 137.

Carmina: *Liber Odarum* in membrana, n. 854. In

eodem volumine: diversa Horatii carmina saec. XIII.

Ibid. p. 139. *Carmina*, in fine et initio mutila,

cod. membran. saec. XI. n. 830. Ibid. p. 139.

et *Hirsching* *Beschr. der Biblioth. Deutschl.* III.

p. 585:

Ibidem reperitur *Oratius Flaccus de Diversis*

(s. *Satirae*) n. 845. saec. XI. Ibid. p. 141.

Vimariae

Codex unus Horatii.

Hirschling Zusätze zu seiner Bibliothekengeschichte Deutschlands p. 171.

Vindobonae

- n. 141. Philol. Horatii Opp. Cod. membran. fol. min. eleganter scriptus a. 1448. (finitus d. VI. Febr.) ut in calce operis librarius monuit, literis maioribus artificiose pictis. Fuit olim Io. Sambuci. Continet Horatii poemata antiquo ordine.
- n. 187. *Ars poetica* cum Scholiis marginalibus.
- n. 201. Cod. membran. fol. min. saec., ut videtur, XIII, scriptus. Continet *poetiam* et *Sermones*, Scholiis interlinearibus et marginalibus instructos.
- n. 204. *Ars poetica*, *Satirae*, cum Scholiis, et *vita Horatii*.
- n. 214. Cod. membran. saec. XVI. nitidissime scriptus (in 4.) literis maioribus dexterrime pictis, auroque subinde obductis. Fuit olim Io. Sambuci, qui passim lectionis varietatem in margine adnotavit.
- n. 465. Cod. chartac. fol. *Epistolas cum glossis* complexus. Vid. Lambec. T. II. p. 927. ed. Kollar. Denique
- n. 244. Cod. membran. saec. XIII. in 4. crebris vocum compendiis et pallido atramento scriptus. Continet foll. 17. Scholia *anonymi* cuiusdam auctoris in Horatii artem poeticam, cuius initium: *In hoc libro est intentio Oratii tractare de poetica arte* caet. et
- n. 282 et 285. (Apogr. eiusdem exempli) Cod. chartac. in 4. saec. XVII. Continet incerti auctoris (in Catal. bibl. Palat. „qui Franc. Tonner a Trubach esse videtur) Scholia in II. XVIII. priores Epp., et in nonnulla eiusdem carmina lyrica.

Accuratiorem horum Codd. notitiam debeo doctissimo Medico Car. *Weigelio*, Aetii futuro Sospitatori.

In *Helvetia* et quidem in bibl. *Bernensi*

- A. 60. *Horatii Ars poetica*. Codex chartac. saec. XV. 4.
- n. 21. *H. Odarum libri IV. Ars poetica, Epodon, Epistolarum libri II. Sermionum libri II.* Cod. membran. saec. X. fol. Olim Petri Danielis (Aurelianusensis). Sermiones mutili sunt a medio Sat. VIII. L. II. et desinunt v. 89. *Et leporum avulsos ut multo suavius armos.*
- n. 223. *In Horatii Carmina et Epodon commentarius Aconis.* Cod. membr. saec. XV. fol.
- n. 266. *Scholia in Horatii Artem poeticam, Sermones et Epistolas.* Cod. membran. saec. XIII. fol.
- n. 308. *Horatii Carmina* (Opp.), eodem ordine, quo in cod. n. 21. membran. saec. X. 4. Mutilus est a Sat. I. L. II. v. 13. *Cupidum pater optime vires.* Additae sunt paucae et levis momenti notae in marg.
- n. 527. *H. Ars poetica, Epistolae et Sermones; praemissa argumenta odarum et Scholia in Artem poeticam.* Cod. membran. saec. XII.
- n. 398. *Horatii Odarum* fragmentum ab oda XXIII. L. III. usque ad finem Odarum. Additae sunt *Ars poetica, Satirae III. L. I. et Epistolae.* Cod. membran. saec. XI. 4.
- n. 487. *Horatii Epistolarum* fragmentum a I. Epist. L. I. v. 68. usque ad Ep. X. v. 41. *Serviet aeternum caet.* Cod. membran. saec. XII. 4. Varia in eo extra ordinem posita.
- n. 516. *In Horatium Porphyronis et Aconis commentarii.* Cod. chartac. saec. XV. 4. „*Scriptis Petrus Marfus Viterbi 1472.*“

- n. 520. *H. Odarum Libri IV. cum Scholl. marginalibus.*
Cod. membr. saec. XV. 4. Olim Bongarsii.
- n. 542. *H. Odarum Libri IV. Epodon, Ars poetica, Satirarum Libri II. Epp. Libri II.* Cod. membr. saec. X. 4. initio Artis poet. mutilus, et Sat. 2. l. I. in duas dividit a versu *regibus hic mos est* caet.
- n. 619. *H. Satirae et Epistolae cum Glossis marginalibus.*
Cod. membr. saec. XI. 8. Incipit a L. I. Sat. 9. Tum Sat. 10. praefixos habet vv. *Lucili* caet.
- n. 622. *Scholia in H. Artem poeticam, et Epp. ex Acrone conscripta.* Cod. membr. saec. XIII. 8.
- n. 648. *Scholia in Horatii Odas; Artem poet., Satiras et Epp.* Cod. membran. saec. XIII. 8. Olim Bongarsii.

(Sinner Catal. Codd. MSS. bibl. Bernensis T. I. inde a pag. 477. Idem T. III. p. 282. ibidem asservari ait *Hadr. Iunii* in *Odarum Horatii* libros II. priores Commentarium, cuius etiam specimen cum praefatione eius adposuit.)

In *Italia*, et quidem

Caesena in bibl. Fratrum minorum

Codex Horatii saec. XII. cum Scholiis, quae tamen saec. XV. demum exarata videntur, iudice Muccioli. Catal. bibl. Malatesti. T. II. p. 165. qui et Acronis pleniorum commentarium ibi asservari tradit.

Florentiae

I. In Bibl. Laurentiana Medicea Plut. XXXIV.

- n. 1. Codex membran. saec. XII. 4. correctissimae atque castigatissimae lectionis, dignus adeo, qui accuratissime exploretur. Glossas interlineares habet et Scholia in margine uberrima, ab eadem manu exarata. Praecedunt Vitae Horatii III. quarum duae
- prio-

priores tantum editae sunt. Opera ita sunt disposita: Carminum libri IV. De Arte poetica liber unus. Eiusdem Epodon ad Meconatem (in his Ep. II. in duas divisa est, altera incip. a v. 23. *Libet iacere caet.* Idem factum in Epod. IX. ubi altera incipit a v. 27. cum epigraphe: *De fuga Antonii.*) Carmen saeculare: Epistolarum libri II. (Ep. XV. L. I. in duas dividitur. Altera incipit a v. 26. cum titulo: *Ad Moenium Scurram.* Item Ep. II. L. II. definit v. 103. et nova incipit v. 109. apposito: *Lex poematis.*) Sermonum Libri II. ubi Sermo 2. Libri I. in duos dividitur, inchoante altero a v. 86. Item Sermo 2. Libri II. ubi alter incipit a v. 53. cum titulo: *Corripit sordidos sub Ofelli nomine.* Item Serm. 3. qui definit v. 167. et v. 168. novus incipit, inscriptus: *Contra ambitiosos et avaros ecloga V.* Franc. Petrarcae fuisse hunc Codicem testatur subscriptio eius autographa: *Liber Francisci Petrarcae laureati, qui post obitum eius remaneat penes heredem suum. Emptus Ian. 1547. Novembris 28.* In eius integumento legitur, Ant. Cocchium hunc cod. contulisse mense Febr. 1731. Constat foliis 141.

- n. 2. Cod. membranac. saec. XV. 4. nitidissimus; vulgarem servat opp. ordinem.
- n. 3. Cod. membranac. saec. XV. 8. In hoc *Ars poetica* inter *Sermones* et *Epp.* relata est.
- n. 4. Cod. membr. in 4 minori oblongo saec. XIII. a pag. 41 ad 50. nova manu suppletus. Glossas et Scholia habet in margine diversa manu exarata. *Ars poetica* antiquum locum tenet.
- n. 5. Cod. membranac. saec. XIII. ineuntis, in 4 minori oblongo. Complectitur *Artem poeticam*, *Sermones* et *Epistolae*, cum *Scholiis* in margine exaratis. Initio legitur: *Antonii Petrei Canonici Florentini*
n. 69.

- n. 6. Cod. membran. saec. XIV. in 4. Continet *Artem poeticam et Epistolas*. In fine rubris literis subnotatum est: *Iste liber est Franc. Ioh. Vannicelli populi Sancti Felicis in Platea, quem ipse fecit scribi anno Dom. MCCCLXXIX de mense Februarii.*
- n. 7. Cod. membran. saec. XII. in 4 minori, binis columnis exaratus. Post praecepta Grammatica, rationem metricam et Musarum nomina sequuntur argumenta in omnia poemata, hoc praefixo titulo satis poetico: *Sucus odorifer florentissimi et aprici libri Odarum Horatii*. In fine auctoris nomen indicant duo hi versiculi:
- Haec ego Furlanus. Daniel quaesita coegi,
Utque vides, celeri scripta fuere manu.*
- n. 8. Cod. membran. saec. XV. 4. nitidissimus, in quo *Ars poetica* ante Epodon librum scripta est, et *Sermones* libri I. primo et ultimo excepto, *Eclogae* audiunt.
- n. 9. Cod. membran. saec. XV. 4. Continet *Carminum libros IV. Epod., carmen seculare et sermonum Libros II.* quorum alter definit in S. V. v. 52.
- n. 10. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 4 minori oblongo. Exhibet *Carmina cum glossis et Scholiis, Epod., carmen sec.,* et reliqua.
- n. 11. Cod. chartac. in 4 min. saec. XV. complectens *H. Opp.* antiquo ordine.
- n. 12. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 4 min. obl. *Ars poetica* instructa est Scholl. marg. et glossis interlin. et in fronte habet monstrum illud, quod initio describitur, rudi calamo delineatum. Reliqua destituta sunt Scholl.
- n. 13. Cod. membran. saec. XII. in 8 obl. Continet *Opp.* antiquo ordine, cum glossis et Scholiis, alia manu adiectis.

- n. 14. Cod. membran. saec. XIII. in 8. hoc ordine: *Ars poetica, Sermonum Libri II. Epist. libri II. Carminum libri IV. Epodon liber unus, carmen seculare*, quod glossas et Scholia habet, a varia manu allita. Tum sequuntur argumenta Sermonum et Epp., versibus heroicis expressa.
- n. 15. Cod. membran. saec. XIII. ineuntis in 8 min. habens tantum *Sermonum seu Satyrarum libros II. cum glossis et Scholiis brevibus.*
- n. 16. Cod. membran. saec. XV. 8. *Epistolas* exhibens.
- n. 17. Cod. membran. saec. XV. 8 obl. *Carmina, Epodon librum* et *carmen saeculare* continens.
- n. 18. Cod. membran. saec. XIV. 8. tenens *Carmina cum glossis et Scholiis; Epodon librum* (qui inscribitur *LIBER V.*) et *carmen seculare.*
- n. 19. Cod. chartac. saec. XV. 8. habet *Carmina, Epod. carmen seculare, artem poeticam et initium primae Satirae* usque ad v. 51.
- n. 20. Cod. membran. saec. XIV. 4. *Artem poeticam et Epp. cum glossis et Scholiis exhibens.* In fine:
Explicit, expliciat, ludere scriptor. eat.
- n. 21. Cod. membran. saec. partim XII. partim XIII. fol. complectens *Artem poeticam cum glossis et Scholiis Epist. I. Lib. I. saec. XV. exaratum,* et *Persium.* In fine inscite:
Claudit Danae (Danaen) pater, cui iungitur aureus imber caet.
- n. 22. Cod. membran. saec. XIV. ineuntis, fol. habet *Artem poeticam et Epp. cum glossis.* In fine:
Qui scripsit scribat, semper cum Domino vivat.
- n. 23. Cod. membran. saec. XIII. 8. *Ars poetica et Epp. cum glossis.* In fine:
*Manus scriptoris salvetur omnibus horis,
 Qui me scripsisti, fias ovis in grege Christi.*

*Iste liber est Giorgii Ghezzi, morantis in scholis
magistri Francisci Doctoris grammatici ac poetae.
Deo gratias. Amen.*

(Bandini Catal. Bibl. Laurent. T. II. p. 145—153.)

In eiusdem bibl. Plut. XXXVII.

- n. 24. Cod. membran. saec. XIII. 8. *II. Ars poetica et
Epp. cum glossis et Scholiis. Bandini II.*

Plut. XXXVIII.

- n. 27. Cod. membran. saec. XIII. in 4 maiori, contin.
Carmina, Artem poeticam, Epod., carm. seculare
(quod patrimi et mamae cantabant ad chorum pue-
rorum), *Epp., Sermones*, quorum III. Lib. II. in
tres partes divisa legitur, cum titulo primae:
Disceptatio Damasippi cum Horatio; secundae:
Contra ambitiosos et avaros; tertiae: *Contra*
luxoriosos et insanos. Bandini II. 275. dignif-
simum hunc. cod. indicat, qui pro editione istius
poetae adornanda consulatur.

Plut. LXXXI. Sup. (Bandini III. 756.)

- n. 21. Cod. membran. saec. XV. 8. *Carmina, epod., et
carmen seculare* continens.
- n. 22. Cod. chartac. saec. XV. in 4 minori, *Eclogas*
(*Sermones*), *Carmina, Epodon lib. et Carmen*
saeculare cum Scholiis, quae valde docta Bandini
dicit, continens. In calce:

*Scriptori (Scribae) det munus, qui regnat ternus et
unus*

Vivat in caelis Bartolomeus nomine felix.

Plut. LXXXI. inf. (Bandini IV. p. 7.)

- n. 12. Cod. chartac. saec. XV. 8. *Horatii Opp.* praeter
Epp. complectens.

Plut. XXIII. bibl. S. Crucis (Laurent. illatae) a dextera p.

n. 11. Cod. membran. saec. XIII. 4. *Artem poeticam et Epp. cum Scholl.* habens. In calce:

Qui me furatur (vel) reddat, vel suspendatur.

Bandini IV. p. 677. Denique

Plut. LXXXI. sup. (*Bandini* III. p. 757.)

n. 25. servatur Cod. *Acronis expositionem super Epistolas et Sermones H.* continens; vulgata plenior, et

Plut. XXXIII. (*Bandini* II. 105.)

n. 21. Cod. chartac. saec. XV. in 4 min. *Acronis commentarium in Horatii carmina* complexus. Ex vv. subiectis patet, Petrum de Cenninis Acronem istum fideliter (*error si quis inest, exemplar semina fecit*) ex antiquo cod. descripsisse.

II. In bibl. *Riccardiana*. (Vid. *Lamii* Cat. p. 237.)

Plut. M. III.

n. 11. Cod. chartac. in fol. tenet *Horatii Opera cum commentariis Acronis*. In fine: *Explicit liber Acronis super odas Oratii a me Ricardo Lunensi, Blasii filio Lunensi, a. D. MCCCCLVII. et die quarto mensis Maii et hora prope XXIII. et die Mercurii. S. Expletus Florentiae.*

n. 14. Cod. chartac. in 4. *H. Opp. cum Scholiis et glossis.*

Plut. M. IV.

n. 3. Cod. chartac. in 4. *H. Opp.* In fine: *Explicit liber Oratii Venusini, scriptus per me, Benedictum Andree Gini: finitum autem est die XV. mensis Augusti 1470.*

n. 4. Cod. membranac. in 4. saeculi, ut videtur, XII. *H. Opp.* continens. In fine legitur: *Hic liber mei est*

est Fr. Christophori Lucensis Ord. Min. Et alibi: Presbyteri Francisci Ser Philippi de Bonagratiis de Piscia.

- n. 5. Cod. membranac. 4. saec. XIII. initio mutilus, continet *Horatii Opp. cum Scholiis.*
- n. 6. Cod. membran. in 4. II. *Opp.* In prima pag. legitur: *Barptolomei Fontii.*
- n. 7. Cod. membran. in 4. saec. XIII. H. *Opp.* continens.
- n. 8. Cod. chartac. in 4. *Opera H.* complexus. In prima pag. legitur: *Giraldi de Giraldis Francisci filii.* In fine Artis poet. scriptum est: *Finit die V. Aprilis 1475. et in fine Cod.: Index Odarum finit sexto Kal. Augusti 1476.*

Plut. L. IV.

- n. 13. Cod. membran. in 4. saec. XIII. contin. *Attem poet. Sermones et Epistolas.* In fronte legitur: *Liber Georgii Antonii Vespucii.*
- n. 22. Cod. chartac. 4. compl. *Carmina et sermones.*
- n. 26. Cod. chartac. 4. habet *Opp. cum schol. Porphyrionis.* Olim *Bartol. Fontii.*
- n. 30. Cod. membran. in 4. *Poeticam et Epp.* complexus. In fine: *Iste liber est Francisci Altobranzi de Albertis de Florentia posuit hoc manu propria V. Nov. 1453. Tum: Hunc librum ego Landinus a Franc. Altobranzi dono accepi die VI. Aug. 1445.*
- n. 33. Cod. membran. 4. *Epistolas* habet.
- n. 34. Cod. chartac. 4. *Satiras cum glossis.*
- n. 35. Cod. membran. 8. *Epistolas.* Denique Plut. N. III. n. 29. tenet Cod. chartac. 4. *Acronis scholia in A. P.* Plut. M. IV. n. 2. *Commentar. in Horatium,* chartac. 4. Plut. IV. n. 1. *Porphyrionis comm. in Hor.* in chart. 4. N. I. n. 9. *Explanationem Porfirionis super II. Fl. Poetica.* cod. ch. 4. tandem Pl. M. IV. n. 3. *Vitam Horatii* chartac. 4.

- III. In bibl. Monasterii Camaldulensium B. Mariae de Angelis *Horatii Carmina* extare tradit. Montfauc. in Diario Ital. 354.

Mediolani

In bibliotheca Ambrosiana

- Horatii Lyrica* cum notis. Cod. membran.
Eiusdem Epistolae item cum notis. Cod. membran.
Eiusdem Poetica cum annotatt. Cod. membran.
Eiusdem Odae, item cum notis.
 Montfauc. T. I. p. 516.

Neapoli

In bibl. Olivetanorum

- Horatii Codd. II. integra opera exhibentes.*
Eiusdem Sermones, Epp. et de Arte poetica, cod. membran. rec. Montfauc. I. p. 230.

Patavii

In bibl. S. Antonii *Horatii poetica*, Vid. Phil. Tomasini de Bibliothh. Patavinis p. 53. et inde Montfauc. B. B. T. I. p. 486.

In bibl. O. Eremitanorum: *Odae*. cod. membran. 4. Tomasini l. l. p. 76.

In bibl. seu museo Pignorii: *H. carmina* scripta characteribus Langobardicis (ex munere Nicolai Grassi). Tomasini p. 85. Montfauc. I. 487. Transit cum caeteris Pignorii MSS. in Dominici Molini Veneti bibliothecam ex testamento.

In bibl. Candorum (Francisci et Antonii) *H. Odae* cod. chart. 4. Tomasini p. 89. Montfauc. I. 487.

In bibl. Io. Rhodii: *H. Odae*, cod. membran. 4. charact. Longobard. Tomasini p. 139. Montf. I. 489.

Romae

Romae

In bibl. Vaticana inde a

n. 2765 usque ad 2777. tum a

n. 5252 ad 5261. Codd. XLI. Tum

In bibl. reginae Sueciae, quae ibidem asservatur.

n. 1665 — 1673. Codd. XI.

In bibl. Petayii, ibidem repositae

n. 45. 60. 429. 888. 965.

Vid. *Montfauc. bibl. MSS. T. I. p. 4. 52. et 91.*

Taurini Codex membranaceus, constans foliis LXXXIV. saeculi XIII., additas habet intra textum et in margine adnotationes, plerumque ad Etymologiam verborum spectantes. V. *Catal. Codd. MSS. bibl. regii Taurinensis Athenaei* I. II. p. 297. *Montfauc. II. p. 1593.*

Venetiis

Epistolae, Cod. saec. XV. in 4. n. 692. Cod. est pulcherrimus, cum brevibus postillis Graecis et Latinis characteris minutissimi et manus synchrona textui; teste *Mittarelli in biblioth. Codd. MSS. S. Michaelis Venetiarum* p. 509.

Ars Poetica, saec. XIII. extat cum Iuvenale et Ovidio in Cod. 188. teste eodem *Mittar. l. l. Idem p. 912.* laudat cod. chartaceum in fol. saec. XV. n. 45. (p. 54.) inscriptum *Poetica varia*, qui continet illustrationem Carminum Horatii, qua occasione afferuntur plures versus Virgilii, Lucani, Terentii, Plauti, Statii, Iuvenalis. Incipit Codex: *Horatius Flaccus, libertino patre natus caet.* Hactenus *Mittarelli.*

Ibidem in bibliotheca Naniana

n. 110. Q. H. Fl. *Satyrae et Epistolae.* Cod. chartac. saec. XV. 8.

II. 111. *Acronis commentarius in Horatii carmina.*

Vid. Iac. Morellii Cat. Codd. MSS. lat. bibl. Naniae p. 151.

Cracoviae in biblioth. Zalusciana

II. 422. *Q. horacij flacci de arte poetica* duo Codd. membranacei perexiguis characteribus conscripti. 8.

Vid. *Ianozki* Spec. Catal. Codd. MSS. bibl. Zaluscianae 1752. 4.

Denique in *Suecia*

Vpsaliae est Codex Horatii membranaceus, formae, quae in folio vocatur, minoris, integer praeter lacunam ab Epod. III. 8. usque ad Carmen saec. v. 26. quam alia manus supplevit. Folia habet CXVII. quorum octonis manipuli constant; praeter VII. qui sex, et XV. qui septem folia habet. Nec libri, nec carmina distincta, nisi unius literae spatio. Inscriptiones nullae: initiales carminum grandes et pictae. Numeravit alia manus Odas usque ad Epod. III. cui adscriptus numerus 108. Carmen VII. L. I. in duo divisum. Odas sequitur *Ars poetica* cum titulo: *horacij flaccij publii QnTI LIBertini lib. Epularum incipit*. Tum sermones non divisi in duo libros; unde ultimae eclogae (II. 8) subscriptum: *Horatij. flacci. liber. sermonum. explicit*. Quae sequuntur Epistolae, etiam non discretae in libros. Est codex minusculis litteris s. Langobardicis scriptus, inmixtis tamen passim maiusculis. Vocum compendia creberrima, diphthongi rarae; *i* constanter sine apice; in fine fere *f* longum; plurima soloeca et archaica; distinctionum signa a prima manu nulla, nisi punctum, sed id saepe vix commatis vim habens. Membrana non crassa, satis candida; atramentum praeter manipulum VII, quo illa lacuna expletur, admodum pallidum. Conveniunt characteres cum scriptura

scriptura saec. XI. aut XII. apud Mabillon. et auctores novi Tr. diplom. Scatet liber mendis apertis, transpositionibus, rasuris, correctionibus. Fuit olim Seb. Miegii, post Io. Schefferi, unde in biblioth. acad. venit.

Aurivill. in Act. Nov. Societ. Reg. Vpfal. T. I.
p. 110 sqq.

DE

HORATII EDITIONIBVS.

Quum praestantiores fere scriptores veteres, ad quos illustrandos emendandosque Viri docti inde ab inventa arte typographica certatim studia sua contulere, singulis propemodum annis plura praela exercuerint, fieri vix posse existimo, ut lectionis seu textus, quem vocant, origines ac fontes plane indagentur, nedum rivuli omnes inde deducti, Maeandrique instar ludentes, expédiantur. Fere enim quisque, ut alias causas taceam, novando interpolandoque pedum vestigia, vulpeculae instar, delere studebat, novumque iter ingressus videri cupiebat. Quamquam igitur editionum stirpes, familias et cognationes deducere ac distinguere difficillimum sit; tamen, quum fata ac vicissitudines contextus, per tantum temporis tractum, ad quem fere caligat visus, propagati rationem mutationesque nosse perquam itcundum, ad crisin autem recte instituendam admodum necessarium sit, committere nolui, ut opera ista in Horatio prorsus desideraretur. Experturus igitur, quousque in hoc negotio progredi liceret, simulque pleniores accuratioresque editionum huius poetae annales confecturus non tantum edd. congeriem a VV. DD. rem literariam augentibus hucusque adgestam, amplasque, quas bibliotheca Academica Gotting. allervat, copias perlustravi diligenterque excussi, sed etiam libros, de rei librariae primordiis exponentes, ac bibliothecarum insigniorum catalogos, aliosque, in quibus edd. Horatii notitiam aliquam occurrere meminetam, inspexi,

spexi, ac, summa quamvis cum taedii molestia pervolvere haud gravatus sum. Atque ita demum de nonnullis certiora exploratioraque afferre licuit, simulque, Historiam textus Horatiani a Iani satis probabiliter et accurate concinnatam fuisse intellexi. Hanc igitur tanquam tabulam, in quam referrentur reliqua, a me leviter rasam atque deterfam praemittendam duxi, satis habens, de singulis, ubi opus esse putarem, suo loco monere.

Ex edd. saec. XV. paucae admodum, neque satis accurate a Viris doctis exploratae sunt, ut adeo, quaenam ex iis principes habendae sint, quaeque ex aliis descriptae sint, certo definiri vix possit. Priores quidem Mediolanenses ab una stirpe latae videntur usque ad Mediolanensem a. 1508. quae quidem ad Venetas alterius recensioneis transfugit. Nam et ipsae Venetae non unam eandemque textus descriptionem habent. Primae illae 1477. 1478. 1479. tum Zarottiana 1492, et 1498. e Mediolanensi exemplo aliquo anteriori ductae sunt, lectione subinde ad veterem aliquem librum reficta; nam illas fere cum Mediol. 1477, quae ad manus fuit conspirare vidi: tum novam familiam ducunt, quae editae sunt cum Landini commentario, qui primum prodit Flor. 1482. Vnde pendent Venetae 1483. 1484. 1486. Harum lectionem immutarunt passim edd. Venetae a. 1490, quae a Io. Fr. Philomuso curata est, et 1492, apud Pincium, quas fere secutas deprehendi Venetas 1494. 1495. 1497. 1498. 1499. 1509 caet. De Neapolitana a. 1474. et Patavina Raph. Regii a. 1481. quod nemo adhuc dispexerit, tanto aegrius ferendum, quo probabilior suspicio est, illam e codd. omnino fluxisse, hanc critica cum cura factam esse: Lipsenses edd. fere sunt ex recensione Io. Honorii Crispi Cubitensis, dignae utique, quae accuratius inspiciantur.

Inde

Inde a principio Saec. XVI. usque ad Lambinum primaria quasi tria editionum stemmata erant: *Aldinae, Iuntinae et Ascensianae* editiones (plane ut in Virgilio); quae omnes cum et a superioribus et a se invicem manifesto discederent, tum suam quaeque familiam et quasi propaginem editionum seclutarum habuit; licet subinde ab una familia ad alteram transfugisse videantur editores. *Aldina prima* prodiit 1501. Eam secutae tres aliae, 1509, 1519, 1527. quae nihil in textu novasse videntur; sed quarum tamen emendatissima putatur 1519. Repetierunt Aldinum textum plures aliae, ut Basil. 1520. item sere, Venetae 1540. 1573. Parisinae quaedam ut H. Stephani I. 1515. cet. Contra Aldi iunioris editiones, quibus *Muretus* praefuit, in multis a priscis Aldinis discedunt, novamque recensionem constituunt. Earum prima fuit 1551, saepius deinceps repetita; etiam cum scholiis I. M. Bruti 1561. 1570. cet. Expresserunt hanc iuniorem Aldinam s. Muretinam etiam Rouilliana 1559. Lugdunenses 1566. 1610. cet. Paullus autem Manutius a. 1566. et 1568. Lambinianam repetiit.

Iuntina prima, a Phil. Iunta expressa est a. 1503. quam secutae ex eius officina duae aliae, 1514 et 1519. Inter emendatissimas habendae Iuntinae, nimiumque neglectae sunt ab editoribus; quamquam non defuerunt, qui eas sequerentur.

Ascensiana, h. Iodoci Badii Ascensii commentariis instructa, *prima* prodiit a. 1503; quam secutae (1505. 1506.) 1511. 1516. 1519 et 1529. Si verum dicendum, respectu ad textum univrsium habito Ascensianae ab antiqua recensione, quam habet Veneta 1492 et eius familia, non multum discedunt; in singulis lectionibus quaedam omnino aliter exhibent. Sed in his ipsis etiam editt. 1519. 1529 a prioribus saepius dissentiunt; nam lectiones ex Ascensianis 1503. 1511. 1516. laudatas reperias, quae non sint in illa 1519. Scilicet in hac subinde

inde Ascensio Matth. Bonfinis imposuit. Transcriptae autem ex Ascensianis complures Venetae, ut 1536. 1545. 1558. Lugdunenses, ut 1519. Parisinae, ut 1523. 1545. inprimis ex Ascensiana ultima 1529 expressae sunt editi. Parisinae Roignii, Vascosani, et Richardi. Vid. Cuning. Animadv. c. VIII.

Maxime memorabilis et inter classicae referenda est editio Lugdunensis a. 1511. et summae raritatis, et emendatae sanaeque lectionis nomine. Sed quis ei vir doctus praefuerit, non certo constat; quamquam probabile est, Simonem Carpentarium fuisse. Id apertum, diligentem accurataeque doctrinae virum fuisse. Fundamentum editionis est textus Aldinus, sed multa ex antiquis libris editor in eo correxit. Ducta haud dubie ex hac Argentinensis ex aedibus Matth. Schurerii, qua Horatii opera separatim prodierunt, annis 1514—1517; quod facile intelligatur ex inscriptione tomi IV an. 1517. comparata cum inscript. Lugdunensis.

Ge. Fabricius, Chemnicensis, exemplo Iuntino, ut videtur, pro fundamento posito, codices etiam mss. in subsidium vocavit, deditque Horatium cum argumentis et castigationibus, Lipsiae 1570. quae editio post saepissime repetita est. Inprimis autem unis omnium maxime promeritus est Fabricius de antiquis Horatii Intpp. vel Scholiastis, non Acrone et Porphyrione solum, sed et, quorum pauca tantum fragmenta existant, C. Aemilii, Iulii Modesti et Terentii Scauri; in quibus restituendis ac emendandis operam per multos annos assiduam posuit; cuius fructus publici usus fecit editio *Henricopetrina* 1555. inter praesiantissimas, sed et rarissimas numeranda.

Glareani prima editio 1523 fere ducta est ex Aldina 1519, sic tamen, ut ipse nonnulla, audaciori interdum conatu, correxerit. Repetita saepius.

Editiones *Sim. Colinaei* 1528. 1531. 1533. cet. presse sequuntur Aldina exempla; de fonte *Gryphiana-rum* 1530. 1533. cet. nihil adfirmare ausim; nisi quod *Gryphianae* 1559. 1566. 1567. ex Muretinis ductae videntur.

Robertum Stephanum I in editione prima 1539, iisque, quae secutae sunt, Iuntinum exemplum operis imitandum dedisse, suspicor. Multo plus adiumenti Horatio attulit *Henricus Stephanus* II. dum in consilium adhibuit lectiones codd. Lambini, Cruquii, Fabricii, Mureti; deinde et paucula, quae aliunde habuit, sive codices, sive excerptas lectiones, consuluit, magnumque se et generosum, sed modestum quoque, in emendando criticum praestitit. Sunt edit. 1577. 1588. 1592. 1600. Denique *Ro. Stephanus* III. a. 1613 editionem minorem evulgavit, cum notis I. Rutgerii, in quibus multa utilia, imprimis ad crisin. Textus expressus est fere ex edit. D. Heinssii, etiam cum plerisque illius emendationibus.

Basileensium primariae sunt tres ex officina Valentini Curionis (quibus praefuit Michael Bentinus), 1524. 1527. 1531. ex Iuntino exemplo, ut arbitror, ductae, sed adhibito etiam vetusto codice Io. Sichardi, ut Bentinus in praefatione testatur. Has ex impressis emendatissimas esse iudicabat Fabric. ad Carm. I. 6. *Henricopetrina* prima, 1545, sequitur edit. Curionis. Secunda est Fabriciana 1555, ex qua etiam textus repetitus est in tertia 1570 et quarta 1580; quarum utraque variorum Intpp. commentariis onerata atque obruta est; quod iam in prima factum erat.

Antverpienses, ex officina Mart. Nutii, duae, 1557 et 64, cum Theod. Pulmanni notis, ex Aldino textu ductae, sed ob emendationes Pulmanni, et collatos ab eo codd. admodum utiles. *Plantiniana*e non unius generis sunt. Prima fuit cura Raphelengii 1558, ex Aldino exem-

exemplo, recusa 1575. 1590 et 1608. Tum ex recensione Pulmanni, 1566. recusa deinceps 1577. 80. 82. 87. 1610. 77. Hinc ex ea prodierunt Heiniana 1606. item Cruquiana 1573. 1578. 1586. 1678: Ex officina Plantiniana Raphelengii Lugd. Bat. prodire Cruquiana 1593. 1597. 1603. 1604. 1611 et 1620. seu ultima; et minores editiones, 1594. 1604. tum Heiniana 1605. 1610. 1709.

Dionysii Lambini, magni illius Horatii sospitatoris, a quo novam aetatem editionum ordiri fas est, editio prima, ad fidem decem codd. MSS. emendata, prodiit a. 1561; altera et ultima, ab ipso quidem accurata, a. 1567. In hac adornanda VII aliis etiam codd. mss. usus est, et quaedam in textu novavit. Cum certatim utraque editio per Galliam, Germaniam et Italiam repetita est; in quibus princeps est illa a. 1605. ob adiecta Turnebi et Marcilii commentaria: tum recensio Lambini in multis Venetas, innumerasque alias edit. est illata.

Jacobus Cruquius ad undecim codd. MSS., in quibus omnium, qui noti sunt, praestantissimi quidam, Horatium recensuit et commentario illustravit. Prima editio prodiit 1578 apud Plantinum, postquam iam a. 1565 librum IV carminum, et 1573 Sermones separatim ediderat. Saepius ea recusa est; sed in editione 1597 primum accessit ineditus Scholiastes, vel, ut Cruquius dicit, Commentator, hoc est, sylloge scholiorum, quae ille ex codicum Blandd. margine et interlineari spatio laboriosissimo studio eruit. Fuerunt (in his Barthius et T. Faber), qui huic commentatori exiguum admodum pretium statuerent; nam nihil in eo esse, quod non in Acrone et Porphyryone iam legatur. Quod licet negari non possit, confluisse quasi videri ex illis scholiasten Cruquianum, tamen is quaedam subinde addit, alia aliter, luculentius etiam interdum, exponit, atque hactenus sua ei dignitas relinquenda est. Deinde huic edit. Cruquiana etiam ad-

nexus

nexus est Iani Doufae, patris, commentariolus, quem huc usque non ita, ut opus erat, inspexere Intpp. Horatii. Repetita autem est haec editio a. 1603. 1611. quae classica est, sed admodum rara, tum 1620 et 1678.

Greg. Bersmanni prima Lipsiae prodiit a. 1602. cum variis lectt. sex codicum; et saepius sub praelum est revocata.

Ex officina Plantiniana Raphelengii primum exiit a. 1605. Horatius ex recensione et cum notis *Dan. Heinsii*. Repetita est in eadem officina a. 1610 et 1709. Tum apud Elzevir. a. 1612, animadversionibus auctioribus et cum libro de Satyra longe praestantissimo; item 1628 et 1629 (quae classica est), et forma minore sine notis 1653. Denique, sine notis etiam, Amstel. 1676. 1696. et Edimb. 1704. Ex Heinsiana autem ductae Rutgersiana 1613 (ut vidimus), item haud dubie Schrevelianae, et quaedam aliae.

Laevinus Torrentius Horatium, subiecto textu vulgato, emendavit et recensuit ad fidem aliquot codicum. Prodiit prima editio a. 1603 ex officina Plantiniana; et est numeranda inter principes: repetita a. 1620. 1708.

Tanaquillus Faber Horatium recensuit et castigavit, sed e solo ingenio, a. 1671. Heinsium inprimis acriter in notulis suis insectatus, sed eo ipse saepe non contentior. Expressus ex eius recensione est textus Dacerii.

Petrus Burmannus edidit Horatium primum a. 1699, cum Rutgersii lectt. Venusinis, doctis et ad usum utilissimis; deinde 1713 emendatum ad fidem codd. MSS. et ad Bentleyi editionem, a qua tamen, ubi ille audacior est, recedit. Vtraque editio ad usum criticum praeclara.

Prodiit anno 1699 etiam Cantabrigiensis editio *Iac. Talbot*, cum a splendore, tum a diligentia recensione, et variarum lectt. elencho commendanda. Recusa est 1701, et repetita a *Io. Pine*, qui aeneis tabulis incidit Horatium 1735.

Willielmi Baxteri prima editio exiit a. 1701. Nullis ille codd. MSS. usus est, sed, vulgata lectione pro fundamento posita, ex commentatorum animadverss. interdum et ex ingenio, textum constituit. Excerpta e Scholiastis dedit, et in his ipsis etiam quaedam emendavit. In editione altera 1725 quae accesserunt, tantum non omnia contra Bentleium sunt. Repetiit hanc Gesnerus in Germania; ut mox dicetur.

Sed clarissimam huius saeculi haud dubie editionem dedit *R. Bentleyus*, qui Horatium tam ex codd. MSS. quos plurimos habuit, quam ex suspicione, amplius DCCC locis emendavit. Plurimum sane ei debet Horatius, estque hic, etiam ubi errat, ab ingenii doctrinaeque magnitudine semper admirabilis ac venerandus. Prodiit prima eius editio a. 1711. notis ad calcem libri subiectis: emendatio, et cuius paginae substratis notis, repetita Amstel. a. 1713. 1728. item Lipsiae 1764. Londini 1765. Recusa etiam est, sed notis in compendium missis, Cantabr. 1715. cura Th. Bentleyi. Nactus est Bentley adversarios plurimos. Fuit eorum primus anonymus, cuius exstat *Aristarchus ampullans in curis Horatianis, auctore Philargyrio Cantabr.* Londin. 1712. 3. Secutus est *Richardi Iohnsoni Aristarchus Antibentleianus*, Nottingham. 1717. 8. Fuit in hoc viro maior adversus Bentleyum acerbitas, quam doctrina.

Omnium doctissime in hoc castigando versatus est *Alexander Cuningamus*, qui a. 1711 (Hagae Com.) non solum edidit *Horatium, ex antiquis Codd. et certis observationibus* (quas inprimis ex codice Blandinio antiquissimo Cruquii et Pierio Valeriano sibi informasset) *emendatum*, cum variis lectt. sed subiecit etiam huic editioni *Animadversiones in Bentleyi notas et observationes*, doctissimas illas, et unde eximios fructus capere possit critices studiosus. In Londinensi eiusdem anni edit. accedunt *observationes criticae* textui subiectae. Amplius

CCCC locis emendatiorem esse suam recensioem Bentleiana affirmat Cuningamius, superior iusto, si verum dicendum, et in Bentleium acerbior. Tantum est illius adversus hunc odium, ut, si lectionem Bentleianam amplectatur, eam numquam Bentleio debere videri velit, sed semper studiose alios quosvis fontes indaget. Quos ubi non reperit, quamvis ei placere appareat Bentleianam, aliam adoptare mavult; ita non potest invidiam vincere. Emendationes autem eius fatendum est omnium doctissimas esse ac ingeniosissimas, saepe, si ad leges artis criticae excutiantur, pro unice veris lectionibus habendas. Saepius tamen non minor in iis, quam in Bentleianis, audacia est, sed illa melior profecto aliorum indocta modestia.

Sub idem tempus a. 1720. apparuit etiam editio *Ioannis du Hamel*, in universitate Parisina professoris, repetita 1730 et 1764. Is Horatii textum et ad codd. MSS. fidem et multis locis ex ingenio audacius correxit. Sed indocta est eius arrogantia, impar talibus ausis; quo nomine subinde eum castigat Sanadonus.

Sanadonus in contextu Horatii constituendo cum Lambinum, Cruquium, Torrentium, aliosque, qui codd. MSS. usi sunt, consuluit, tum multas Bentleii emendationes sibi vindicavit; sed omnium maxime Cuningamium secutus est, etiam, ubi is ultra lineas processit. Attamen et multae emendationes ipsi propriae sunt. Repetiit eius recensioem novissima Patavina 1774.

Horatii Carminum libros V a. 1731 recensuit *Ge. Wade*, qui ea ad certissimas artis criticae regulas quam plurimis locis ex vetustis exemplaribus, editionibus et commentariis emendasse se profitetur. v. Journ. des Sav. 1731. Aout, p. 561. Nobis ea non est visa.

Londini a. 1736. prodit editio *Ioannis Iones*, qui se MSS. quibusdam usum ait, emendavit quaedam (sed au-

audacter etiam satis), subiecitque notas suas, tum var. lectiones et coniecturas viror. DD. denique indicem editionum Horatii, sed illum e Fabricio totum transcriptum. Doctrina critica longe inferior Ionesius est Cuningamio et Bentleio. Sanadonum in multis, quae illi propria sunt, sequitur.

Baxteri editionem cum repeteret *I. M. Gesnerus*, a. 1752, non solum in textu Baxteriano mutavit quaedam, sed etiam e Codd. et editt. antt. varietatem lectionum, at illam minus plenam et accuratam, dedit. Recusa est Gesneriana haec editio nuper a. 1772.

Denique a. 1770 prodibat Parisiis Horatius ad fidem LXXVI codicum, curante Abbate *Ios. Valartio*. Quod non accipiendum de numero Codd. quos inspexerit; nam forte nullum omnino vidit: sed de iis, ad quos adhuc Horatius a viris doctis recensus est. Sic itaque hoc intelligendum, ut eum in textu constituendo principes editt., quamquam parum accurate, contulisse putemus.

Qui Horatii editionem a. 1777 evulgavit, *Lud. Poinfinet de Sivry*, cum satis multas criticorum emendationes in contextum recepit, tum ipse, inprimis in distinctionibus, quaedam novavit, quae vereor ut probari viris doctis possint. Maxime improbandus est eius conatus, quo tam multas Horatii odas, np. I. 4: 7: 9: 27: 36. II. 11. III. 8: 14: IV. 6: 12. in binas divisit. duas autem, II. 2. III. 19. in ternas adeo.

Sivrio maiori cum laude successit *Chr. Dav. Iani*, qui quidem fundamentum posuit vulgatam lectionem, a qua tamen discedendum sibi putavit, ubi immutandam lectionem suaderent artis criticae regulae. Quem in finem non Codicum solum, quos Lambinus, Cruquius caeterique Horatii editores contulissent, quosque ipse nactus esset, varietatem enotavit, sed et edd. veteres, quae ad manus ipsi erant, diligenter consuluit, indeque, quae

Horatio aptae dignaeque esset lectiones, eruit, atque in contextu reposuit. Ipse coniecturis numquam fere indulgit, aliorumque raro admodum nec nisi gravissimis de causis ita rationem habuit, ut ipsi poetae textui ingereret.

Iustae quoque recensiois instar habenda est editio, a *Gilb. Wakefield*, acutissimo Critico, parata, interpunctione sollicitius facta, delectuque lectionum memorabilis; quamquam eum coniecturis cum aliorum tum suis, quarum quidem seracissimum habet ingenium, nimium pretium sabinde statuisse animadvertas.

(1470.)*

Horatii editio princeps fere habetur, quae nullam editoris, loci, temporis expressam notationem habet, ne titulum quidem s. indicem. *Maittaire* quidem (*Annal. typogr.* T. I. p. 292.) eam Mediolani ex *Antonii Zarotti*, Parmensis, (Vid. de eo *Affo Saggio su la tipogr. Parmense* p. III.) typographia a. 1470. prodiisse inde auguratur, quod *Ant. Zarottus* libros anno isto Mediolani excudere coeperit, et typi cum aliis, quos idem excudit, fere conveniant. Eidem Zarotto istam adsignant *Orlandi* (*Origine e progressi della stampa.* 1722.) p. 101. *Saxius* (*Hist. typogr. Mediol.*) p. 556. et *Debure* (*Bibliographie instructive, belles Lettres*) T. I. p. 511. 12. *Morellius* tamen, Vir rei intelligentissimus, in *Bibliotheca Maphaei Pinellii* T. II, p. 324. aegre ac difficulter in hanc sententiam concedit, quod a Zarotti typis cum quoad characterem, qui plane idem sit, quem *Plutarchi Apophthegmata* a *Philelpho* latine reddita, *Florus* et *Lucanus*, absque ulla nota impressi praeferrant, tum quoad chartae genus liber

*) Edd. quae stellulis notatae sunt, habet Bibliotheca Academica Gottingensis.

liber iste haud leviter diffidere videatur. Conf. *G. W. Panzeri* Annal. typogr. T. II. p. 145. et 354. Primum ista editio ad partes vocata est a Gesnero, qui eam ita describit: Literae sunt eius formae, quam Iensonius adhibuit, sed paullo minus cultae et incompolitae, ut appareat, neque matrices fuisse ita perfectas, ut fuere Iensonianae, neque ita accuratam versuum dirigendorum rationem. Porro literae nullae initiales, saepe \int longum in fine vocis positum etc. Volumen constat quinternionibus, i. e. quinque plagulis duplicatis, ut oriantur denorum foliorum libelli. Folia ipsa non signata neque literis neque numeris, custodes nulli, nullum registrum, literae saepe transpositae, infantia denique artis et operarum ruditas undique apparet. Voces vel omissae, vel cum ipsius metri pernicie permutatae, fidem faciunt, non praefuisse editioni Grammaticum, sed simpliciter exemplum suum, i. e. manu scriptum Codicem, secutos esse typographos. Vnde illud consequitur, ut, quae bonae sunt lectiones, eas ab antiquo codice, non ab ingenio correctoris esse intelligamus. Ad finem adduntur hi versus:

*Hoc quicumque dedit Venusini carmen Horati
Et studio formis correctum effinxit in istis
Vivat et eterno sic nomine secula vincat
Omnia ceu nunquam numeris abolebitur autor.*

Post Gesnerum adhibuit eam *Car. Combe*, exempli eius, quod in bibliotheca Regis Britanniarum asservatur (pervenit eo e biblioth. Askew), copia ei facta.

Sermoes Oratii, absque loci nota caractere gothico. f. 1470.

Vid. *Maittaire* T. I. p. 296. *Orlandi* p. 346. *Debure Bibliogr.* T. I. p. 511. et *Panzer* T. IV. p. 3. De hoc libro nihil plane liquet, qui ab uno Orlando inspectus videtur.

(1471.)

Q. H. Fl. Opuscula, Romae ex officina Iohannis Philippi de Lignamine.

Quamquam parum exploratum sit, num Opuscula ista anni nota insignita sint, necne; ad hunc tamen vel adeo praecedentem 1470. annum editionem istam referri oportere ex ipsiusmet Io. Ph. de Lignamine Epistola, operi *Dominici Cavalcae, Pungilingua (Tractato contra el peccato della lingua, ditto Pongie lingua)* inscripto, ac Romae 1472 a se edito, praefixa cognoscitur. Ibi enim dicit, se iam *secundum* annum Romae agere, et ab eo impressum esse Quintilianum, Suetonium, Leonis P. M. sermones, Lactantium, Ambrosium de Officiis, Laurentii Elegantias, *Horatii Opuscula* caet. Cf. omnino *Audiffredi* Catal. historico-criticum Romanarum editionum saeculi XV. p. 84. 85. et p. 112 sqq. ubi de *Io. Phil. de Lignamine* fuse disputat. Adde *Laire* Spec. p. 187.

Eodem anno Horatium Neapoli apud Iodocum Hoenstein 4. proditisse, eiusque exemplum in bibliotheca civica Argentinensi asservari dubia admodum fide tradit *Giusliniani* Saggio sulla tipogr. di Napoli p. 46. Est haud dubie a. 1474.

(1472.)

Ad hunc vel proximum annum *Debure Bibliogr. instruct.* T. I. p. 312. editionem referendam iudicat, quae sine loci, anni, et typographi nomine in folio excusa est, hoc solo ductus argumento, quod exemplum eius, quod in *Ducis de la Valliere* bibliotheca esset, cum editione Catulli, Tibulli, et Propertii principe a. 1472. fol. compactum fuisset, illudque integumentum ad ipsa ista tempora spectare videretur, tum quod Horatius iisdem fere typis exscriptus esset, quos Catullus et reliqui haberent. Quae utraque quam levis ratio sit, facile rei intelligens

telligens perspiciet. Nisi utique extremo illud exemplum destitutum est folio (quae res passim fraudem fecit VV. DD.), e verbis, Satirarum fini subscriptis: *Q. H. Fl. Satirarum, non indiligenter correctarum et impressarum finis*, haud plane absurde colligas, ex eadem *A. Zarotti* officina istum librum prodiisse, quum Zarottum et alibi (vid. vel a. 1474.) hac formula usum esse constet. In corrigendis autem libris, quos Zarottus evulgavit, *Petr. Iustinum Philelphum* operam suam contulisse, satis constat. Vid. *Orlandi* p. 101. — Eiusdem editionis exemplum itidem *Catulli* caet. editioni principi annexum in bibliotheca Corsiniana cum notis MSS. A. Politiani extare testatur *Laire* (in *Spec. typogr. Romanae*, Rom. 1778. 8.) p. 186. qui quidem in *Catullo* caet. *Vlrici Han* characteres agnoscit. *Maitt.* autem (p. 767.) huius *Horatianae* editionis characterem ad eum accedere ait, quo *Catull. Tibull. Propert. et Statii Silvae* Venet. 1475. apud *Io. de Colonia* et *Io. Manthen de Gheretzen* excusae fuerint. Idem duas huius *Horatii* editiones se vidisse perhibet adeo similes, ut, qui non attente contulerit, unam facile putaverit; et in altera epistolas, in altera *Satiras* librum claudere, atque illam hac longe correctiorem esse.

1474.

Q. H. Fl.: per Antonium Zarottum Parmensem: Mediolani f. 1474.

In fine: *Anno a natali Christiano 1474. die XVI. Martii divo Galeazio Maria Sfortia Vicecomite, Insubrium, Ligurumque quinto duce feliciter regnante Antonius Zarothus Parmensis cuncta opera Quinti Horatii Elacci non indiligenter emendata. S. carminum libros IIII. Epodon. Carmen seculare. De Arte poetica librum I. Sermionum libros II. Epistolarum libros II. eleganter atque fideliter impressit. Quisquis haec coemerit, nunq̄ poenitebit.* Ita accurate descripsit *Laire* (*Ind. Librorum*

ab inventa typogr. ad a. 1500. Senon. 1791.) T. I. p. 340. Cf. Maitt. I. p. 336. Orlandi p. 101. Pinelli T. I. p. 325. Debure Bibl. instr. T. I. p. 314. Bibl. Smith. p. CCXXX. et inprimis Sax. p. 561.

Eodem anno idem Zarottus Acronis Scholia primum edidit cum hoc lemmate: *Acronis commentatoris egregii in Quinti Horatii Flacci opera expositio; et in fine: Acronis viri quam doctissimi commentaria quam diligenter emendata in Q. Horatii Flacci opera, per Antonium Zarothum Parmensem Mediolani impressa Idibus Sextilibus*

f. 1474.

Perperam statuunt, qui textum Horatii his Acronis scholiis a Zarotto adiectum ponunt, v. c. *Debure Bibl. instr. p. 316. et plerique, qui elenchos edd. Hor. concinnarunt, Douglas, Neuhaus, Iavi, Bipontini. Vtrumque librum habet bibl. Guelpherbyt.*

Q. H. Fl. per Antonium Zarottum, Mediolani

1474. 4.

Laudat eam *Douglas Catal. Edd. Horatii, et recenset Morellius in libris Pinellianis n. 4568.*

Q. H. Fl. Carmina, Neapoli

1474. 4.

In sine Odarum haec habet: *Completum est opus Oratii in odis per Arnaldum de Bruxella, Neapoli anno Domini 1474, die vero quindecima mensis novembris. Sequuntur Satyrae et Epistolae (in quarum sine versus extat: Qui dedit expleri, laudetur mente fideli) cum Arte poetica!* Eximiae raritatis haec editio, Maittairio aliisque bibliologis plane ignorata, solique Morellio visa. Vid. *Panzer Annal. typogr. II. p. 155. Vberius eam describit Giustiniani Saggio istorico-critico sulla tipografia di Napoli (1793.) p. 46.*

Q. H. Fl. Opera, per Augustinum Carnerium: Ferrariae

1474. 8.

In

In fine:

Ferrariae impressit regnante sub Hercule Divo

Regia quo gaudet nunc Lionora viro.

Carnerius puer Augustinus: cui dedit almam

Bernardus lucem Bibliopola bonus.

h. Augustinus Carnerius, Bernardi C. filius. Male plerique *Carnerium* praenomen et *Augustini* (*Agostini*) nomen gentile habent; in quo errore etiam est *Orlandi* p. 137. qui patrem *Bernardo Agostini* vocat. Fraudem VV. DD. fecit metri necessitas, quamquam ambiguitati isti facile ita occurri poterat: *Ferrariae impressi* — — *Augustinus ego Carnerius: huic* etc. Sole clarius id patescit ex inscriptione, quae est in fronte carminis Lod. Marii Paruti Ferrariensis in auctoris laudem, quod ultimo folio libri: *Omniboni Leoniceii de VIII. partibus orationis Ferrariae 1474* (v. *Audiffredi* p. 194.) excusi legitur: *Paruti in Omniboni grammaticam carmen per Augustinum Carnerium Ferr. Bernardi Camnerii bibliopolae filium impressam*, ubi tamen *Canerius* audit. Aliunde patrem Ferrariam immigrasse, admodum probabile est; e Belgio oriundum censebat *Baruffaldi* (*Tipograf. Ferrarese* p. 60.); quamquam parum firmo argumento innixus. Idem hanc eius Horatii editionem Mediolanensi priorem habendam esse iudicabat p. 62. Caeterum, quum *Maitt. T. I. p. 536.* versus illos ex exemplo editionis, quod manibus versavit, afferat, idemque Sermones et de Arte Poetica in eo non comparere affirmet, mancam illam editionem, et e Codice, in quo isti libri deessent, ductam recte suspicaris. Cf. *Audiffredi Edd. Ital. p. 252.*

1475.

Affertur huius anni editio, Mediolani ab A. Zarotto curata, a *Saxio* in hist. literario-typogr. Mediolanensi, quae *Ph. Argelati* biblioth. SS. Mediolan. praemissa est,

d 5

p. 563.

p. 563. e catal. librorum venalium, Venetiis 1735. edito; cuius adeo admodum levis est auctoritas. Anni 1473. illam habet *Panzer II. 21.* quam tamen nullibi memoratam videas.

1476.

Q. H. Fl. Opera, Mediolani fol. 1476.

In fine: *Hoc opus Horatii emendatissimum impressum est opera et impensis Philippi de Lavagnia Mediolanensis anno a natali Christiano 1476. die XVI. Februarii. Amen.*

Maitt. p. 366. *Orlandi* p. 103. *Sax.* p. 565. *Bibliothèque du Roi, Belles Lettres,* T. I. 298. *Smith.* p. CCXXXI. *Debure Bibl. instr.* p. 315. et *Panzer II. 22.* Elegans et nitida editio, ducta e Zarottiano a. 1474. exemplo, iudice *de los Rios bibl. instruct.* p. 67.

Q. H. Fl. Odarum libri IV. Epodum liber I. Carmen seculare et Ars Poetica, cum comment. Acronis et Porphyriionis curante Io. Aloysio Tuscano, et cum eiusdem Epistola ad Franciscum Helium Parthenopeum s. loco (Romae) et a. (1476.)

De hac editione ita differit *Audiffredi* p. 413: Io. Aloysii Tuscani ea fuit cura, ut Horatii carminibus commentarii Acronis et Porphyriionis adiungerentur, quod antea nunquam, ipso testante, factum fuerat. Erunt, inquit in principio suae epistolae, qui inventum hoc nostrum lenocinii reum dicant, quod Odis et Epodis ac Poesi Acronem et Porphyriionem commisceri curaverim. Nec deerunt, qui arguant, hanc rerum mixturam operi religionem ac maiestatem detrahere. Et infra: Eos tamen, qui recte sentient, et libero iudicio censere voluerint, novum hoc commentum nostrum arbitror probaturos. Caeterum qui editionis curam gesserunt, ii fuere *Cneus Sabinus* et *Helius*, uti declarat ipse Tuscanus circa finem epistolae: testis

et

es tu, inquit, qui una cum Sabino nostro in corrigendis redigendisque his voluminibus impensam operam navasti. Ipse vere Helius in fine epistolae responsivae ad Tuscanum sic scribit: „Sed hoc mihi molestum est, quod in his Horatii libris, qui te maxime hortante impressi sunt, non eam, quam vehementer optassem, emendationis diligentiam exhibere potui: at certe quantum in me fuit, et curam omnem et studium adhibui: sed Acronis exemplaria, ut scis, defuere, unum habuimus, nec id satis emendatum; utcunque tamen sit et libenter fecimus, et faciemus de integro.“ Duae hae epistolae occupant quatuor priora folia, seu exactius paginas VI. et lineas VI. Sequenti quinto continentur duae Horatii Vitae: prima superior secundum Acronem; altera brevior secundum Porphyriionem. Post haec incipit poeta ipse, cuius singulis lucubrationibus subiiciuntur explanationes, Acronis primo, et deinde Porphyriionis. Tam poetae carmina, quam interpretum explanationes sunt uno eodemque Romano caractere, qui idem prorsus est ac is, quo Barthol. Guldinbeckius a. 1476. *Summam S. Thomae de articulis fidei* impressit. Graeca suis locis inserta sunt; non ubique tamen. Editio splendida est, sine signaturis, numeris, custodibus, ac registro: extatque in bibl. Casanatensi, apud S. M. de Populo, et in bibl. S. M. ad Quercum O. P. P. PP. Viterbii. Hactenus Audiffr. Conf. Maitt. p. 752. et p. 766. Debure bibl. Ducis Vallierii T. II. p. 91. qui tamen opera Horatii omnia isto libro contineri falso statuit. Adde Foss. Catal. bibl. Magliabec. I. p. 802. In Catalogue de la biblioth. du Roi, belles Lettres p. 298. memoratur vetus editio cum commentariis Acronis et Porphyriionis f. l. et a. et circa a. 1480. ponitur; sed haud dubie haec ipsa h. a. est, et exemplum istud forte destitutum erat V prioribus foliis, Tuscani et Helii Parthenopei epp. cum vita Horatii complectentibus.

1477.

* *Q. H. Fl. Opera, Mediolani* fol. 1477.

In fine: *Hoc opus Horatii impressum est opera et impensis Philippi Lavagniae, civis Mediolanensis a[n]no a natali Christiano MCCCCLXXVII. tertio kl. Maii.*

Maitt. T. I. p. 376. *Orlandi* p. 103. *Sax.* p. 567. Scatet vitiiis typographicis haec editio, et subinde totos versus omittit, veluti I. 4. 13. seu poscat agna sive ma-lit hoedo.

Q. H. Fl. Opera Tarvisii fol. 1477.

Maitt. I. p. 376. Valde suspecta est haec editio Pan-zero A. Typ. III. p. 35. Sed *Orlandi* p. 118. disertè memorat impressorem Hermannum Levilapidem (*Lichtenstein*) Coloniensem; qui quidem, vagus caeteroquin artifex, ut eum *Orl.* vocat, anno isto typographiam Tarvisii exercuit, nam ibidem eodem a. Terentius ab eo excusus fuit. Vid. *Maitt.* et *Orl.* II. II.

Q. H. Fl. Opera, per Philippum Condam Petri; die XV. Sept. ducante Ioanne Mozenico. Venetiis fol. 1477.

Maitt. p. 376. Dubitat *Debure* *Bibl. instr.* I. p. 316. de anni nota, et hanc ed. anni sequentis esse iudicat, quod ista eundem diem (XV Sept.) subscriptum habeat; non reputans fraudes typographorum ad ipsa fere artis istius incunabula pertingere, et alteram Venetam a. 1478. forte non nisi ultimo folio ab hac differre. Quamquam non adeo mirum videri debet, edd. brevi intervallo reculas fuisse, quarum non adeo magnus exemplorum numerus inprimi soleret. Memoratur autem huius 1477. anni editio in *Bibl. Harlei.* T. I. p. 179. Adde *Orlandi* p. 29.

1478.

1478.

* *Q. H. Fl. Opera Venetiis* [fol. 1478.

In fine: *Horatii opere suis cum magna diligentia. Impressum per Philippum Condā petri in uenecijs ducāte Ioanne Mozenico inclito duce MCCCCLXXVIII die XV septembris cum registro.*

Maitt. p. 387. *Orlandi* p. 29. *Debure* p. 315. *Pinnelli* T. II. p. 325. *Smith* p. CCXXXI. et *Panzer* III. p. 141. Perquam nitida editio, quamquam haud raro mendis typographicis foedata.

1479.

* *Q. H. Fl. Opera Venetiis per Philippum Condam Petri* fol. 1479.

In fine eandem cum praecedente subscriptionem habet, si anni et mensis (*die XVIII. Septembris*) notationem excipias, idemque plane registrum. Vnde *Maitt.* p. 398. has tres Philippi edd. Venetas sub trium annorum 1477. 1478. et 1479. notatione excusas, unam eandemque esse suspicatur, mutatum tantum anni numerum praferentem. *Maittairio* accedit *Ernesti* apud *Fabric.* T. I. p. 406. not. r. *Debure* *Bibl. instr.* p. 316. et alii. Sed certiora de postremis a. 1478 et 1479. nobis afferre licet, cum utraque nobis ad manus sit. Ac ducta quidem plane est posterior a. 1479. editio ex anni superioris exemplo, adeo quidem, ut paginis eius respondeat, sed novae plane impressionis habendam esse et literarum characteres, paullo pinguiore, et scripturae compendia, partim facta, ubi in altera non essent, partim abiecta, ubi altera haberet, ostendunt. Tum sphalmata prioris editionis passim sublata in ea animadvertas, quamquam vel sic alteram praferendam putem, accedente in hac novorum sphalmatum amplissimo cumulo. Omnino quam negligenter haec curata sit, ab uno hoc crimine discere licet,

licet, quod in principio l. II. in primam oden inculcata est illa: *O matre pulcra filia pulcrior*. Magna etiam confusio post III. 9. *Donec gratus eram caet.* ubi inscriptionem c. X. *in quemlibet adulterum* sequitur particula carminis XVIII. l. II. *truditur dies die caet.* et sic passim.

Q. H. Fl. Opera Mediolani per Philippum de Lavagnia fol. 1479.

Memoratur haec editio in *Catal. bibl. Thottianae* T. VII. p. 87.

1480.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. Cadomi 1480. 4.

Primum folium habet: *incipiunt epistole Horatii*; et extremum: *Impressum Cadomum (Cadomi) per magistrum Iacobum Durandas et Egidium Quijoue anno Domini MccccLxxx. mense Iunio die vero VI. eiusdem mensis.*

Maitt. p. 407. Marchand hist. p. 73. Orlandi p. 191. et alii.

1481.

Q. H. Fl. opera omnia cum comment. Acronis per Lodovic. de Strazarolis Tarvisanum recogniti praecedente Porphyriionis in Horatii opera comm. per Raphaet. Regium castigato. Fol. I. b. Raph. Regii dedicator. ad Aloysium Maurocenium Patritium Venetum, quae data est Patavii Idibus Augusti MccccLxxxi. In fine commentar. Porphyrion. fol. 50. b. Pomponii Porphyriionis enarratoris diligentissimi in Horatium commentariorum finis. Fol. 51. sequitur Epistola Lodov. de Strazarolis ad Angelum Phascolum Episc. Feltriensem. Fol. 52. Acronis commentatoris Egregii in Quinti Horatii Flacci Venusini Opera expositio incipit. Fol. 5. Quinti Horatii Flacci Odarum ad Meccoenatem, liber primus. In fine operis: Τελος. Quinti Hoatii (sic) Flacci omnium operum cum Acronis

Acronis Differtissimi commentatoris expositione; adi. Registro. Maitt. p. 419. Venetam hanc habet editionem *Pinelli* II. 525. n. 4570. Idem statuit *Gemeiner* (Nachrichten von den in der Regensburg. Bibliothec befindlichen Büchern) p. 222. sed Patavii nomen liquido expressum memorat *Bibl. Hulsiana.* Vid. *Lengnich. Beiträge* T. II. p. 162. *Gras* typogr. Denkmäler zu Neustift in Tirol aus dem XV. Jahrh. p. 233.

1482.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Christophori Landini Florentiae fol. 1482.

Praecedit Angeli Politiani Ode ad Horatium Flaccum. Hanc excipit Chr. Landini epistola nuncupatoria ad illustrissimum Guidonem Feltrium, magni Federici Ducis filium. Tabula. Praefatio cum titulo: Chr. Landini in Q. Horatii Flacci carmina interpretationes incipiunt feliciter. In fine: Chr. Landini Florentini in Q. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impressum per Antonium Miscominum Florentiae Anno salutis MccccLxxxii. nonis Augusti. Errata. Cum foliorum numero in parte inferiori paginarum. *Maitt.* p. 435. *Orlandi* p. 132. *Pinelli* II. p. 326. *Debure* B. Instr. p. 317. *Audiffredi* p. 290. *Mitarelli* Catal. Codd. Bibl. Murianae Append. p. 201. *Foss.* Cat. B. Magliabec. p. 303. *Panzer* I. p. 411. Princeps haec editio, in qua Landini interpretationes adiunctae sunt, certatim deinceps expressa.

Q. H. Fl. Opera, cum Chr. Landini interpretatione, Venetiis fol. 1482.

Landini editionem Florentinam Venetiis eo ipso anno repetitam utique mireris. Vtramque autem hanc, ne in loco errorem factum suspiceris, laudat *Osmont Dictionn. typogr.* p. 358. et possidet Bibliotheca Principalis Furstenbergia

bergia Pragae asservata. Vid. *Hirsching Beschreib. von Biblioth.* Addit. ad T. III. p. 516.

Q. H. Fl. *Epistolarum liber Lipsiae* 1482. 4.

Extat in bibl. Comitis Solmenfis.

1483.

Q. H. Fl. *Opera cum commentariis Chr. Landini, Venetiis.* fol. 1483.

Praemittitur ad Horatium Fl. Ode Angeli Politiani cum praefatione Landini ad Guidonem Feltrinum. *Sequitur* tabula Vocabulorum, quae in Nostris commentariis suo Ordine Interpretata Invenies, cum erratis librarii et Registro chartarum. *Ad huius calcem:* Christ. Landini florentini in Qu. Horatii Flacci opera omnia interpretationum finis. Divino auxilio foelix. die XVII. maii. MCCCCLXXXIII. fol. 7. opus incipit. *In fine:* Impressum Venetiis per Ioannem de forlivio et socios.

Maitt. p. 445. Orlandi p. 37. Biblioth. du Roi, belles Lettres I. 298. Seeiniller Bibl. Ingolst. Incun. II. 119. Panzer III. 190. Bibl. Bunav. I. 308.

Q. H. Fl. *Opera cum Landini Florentini commentariis, Venetiis* fol. 1483.

Praecedit vita Horatii per Chr. Landinum descripta. *In fine secundi libri Epistolarum:* Chr. Landini florentini in Q. Oratii Flacci carmina interpretationes Expliciunt foeliciter. Impressum Venetiis, per Magistrum Reynaldum de Novimagio almanum, anno salutis MCCCCLXXXIII. die VI Septembris. Deo gratias. Amen. Finis fol. 159. Chr. Landini Florentini in Q. Horatii Flacci libros omnes ad Illustrissimum Guidonem Feltrium Magni Federici Ducis filium interpretationes Incipiunt Foeliciter.

Maitt.

Maitt. p. 445. *Pinelli* II. p. 325. *Fossi* l. l. p. 803.
Braun. Notit. libr. II. p. 103. Vtraque haec Veneta repe-
 dita e Florentina a. 1482.

1484.

Q. H. Fl. Opera cum notis Variorum Venetis apud
Io. Gryphium fol. 1484.

Memoratur haec editio in *Catal. biblioth. Hulsianae*
 et *Douglas.* Gryphiorum (*Greiff*) adeo nomen, Reut-
 linga oriundorum, ad ipsa artis typographicae incunabula
 adfurgit; nam eodem ipso tempore alium Gryphium,
 Michaellem cognomine, Ioannis forte fratrem, Reutlingae
 artem typographicam exercuisse, satis constat. Vid. *Denis*
Suppl. Maitt. p. 221. qui Michaellem patrem Sebastiani
 (adeoque etiam Francisci) habet. Cf. *Lengnich. Bey-*
träge T. II. p. 103. Notae Variorum autem non aliae esse
 possunt, quam Acronis, Porphyriionis et Landini.

1485.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis et Porphy-
rionis. In fine: *Impressum Mediolani, per Anthonium*
Zarothum, Parmensem, impensis Augustini Mariae Conagi
 MCCCCLXXXV. fol.

Maitt. p. 465. *Orlandi* p. 102. *Sax.* p. 581. *Pan-*
zer II. 52.

1486.

* *Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis et Porphy-*
rionis. Mediolani fol. 1486.

In fine: *In officina egregii librarii Antonii Zarotti*
Parmensis. impendio Alexandri Minutiani Appuli De
Saucto Severo haec opa Mediolani impressa sunt. Anno
a salutifero Virginis partu sexto et octogesimo supra
millesimum et quadringentesimum. Quinto Idus Martias.
Iohannis Galeatii Mariae SF. Vic. Sex. Med. Ducis
Tom. I. e *inicyti*

inlyti Regnum foelici gubernante auspicio Lodovico Maria SF. Vic. invictiff. ac sapientiff. Principe. cuius singulari prudentia ocio ac festa pace fere omnis fruitur italia. In epistola ad Magnificum Virum Bartholomæum Chalcum, quam operi praefixit, magnifice iactat Alex. Minutianus, se Horatii libros studiosissime recognovisse, et ad manum habuisse unicum exemplar, idque, temporum iniuria exesum; tum lubentissime id oneris suscepisse, veritum, ne, si id penitus detrectasset, plurimum de maiestate Oratiana tolleretur, ob temerarium et veluti sacrilegum cuiusdam conatum, qui *recentissimas* in Flaccum interpretationes edidisset. Conagium hunc esse, quem Minutianus tangat, opinabatur Sax. p. 581. satis probabiliter. Scilicet, recentissimae interpretationes sunt Acronis et Porphyriionis a Conago adiectae. Landinum tamen sugillari credebat Gesn. praef. Hor. Caeterum textum fere edd. Venett. deprehendimus. Omnino Minutiani opera in Porphyrione, cuius antiquissimum Codicem nactus erat, expoliendo videtur collocata fuisse.

* *Q. H. Fl. Opera cum comment. Chr. Landini: in fine: Impressum venetiis per magistrum Bernardinum de tridino ex monteferrato. Anno salutis. Mcccclxxxvi. — Pridie idus Martias, quod adiciunt nonnulli, in libro non legitur. Est autem repetita e Florentina Landini a. 1482.*

Aliam eiusdem anni Venetam editionem per *Mag. Bernardinum* laudat bibl. Horat. (Lips. 1775.), quum priorem *Bernh. de Tridino*, tanquam alius hominis, memorasset; in siceto errore.

1487.

Q. II. Fl. Opera, per Antonium Zarottum, Mediolani fol. 1487.

Nusquam alibi commemoratur haec editio, praeterquam Douglas., cuius fontem indagare non potui.

1488.

1488.

Q. H. Fl. Epodon liber. Liptzk 1488. 4.

Laudat hunc librum Fabric. Bibl. Lat. I. p. 408. et Douglas.

1489.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Domitii Palladii Sorani, Venetiis fol. 1489.

Denis Suppl. Maitt. p. 268. Sed recte dubitat de anno *Panzer* III. 277. qui ad a. 1498. editionem deprimendam esse statuit.

1490.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Acronis, Porphyronis, et Landini. Praemittitur tabula postillarum, Iohannis Francisci Philomusi epistola, eiusdemque carmen ad Principem Iohannem Sfortiam; in fine: Horatii Flacci Lyrici poetae opera: a Georgio Arrivabene Mantuano: diligenter Venetiis impressa: Hic clauduntur. Anno salutis M. CCCC. XC. Pridie. Non. Februa. Laus Deo.

Orland. p. 48. *Maitt.* p. 521. *Crevenna* III. p. 137. *Braun* Notit. II. p. 210. *Lengnich. Beytr.* II. p. 106. *Panzer* III. p. 287. Extat in bibl. Guelpherbyt. Praefuit huic editioni *Io. Franc. Philomusus Pifsaurensis*, qui de studio suo Horatio impenso in praef. ita differit: Ego rem non ingratham nec inutilem me facturum existimavi, si, quae apud Horatium mendose legerentur, industria ac diligentia mea emendatiora redderentur; tresque commentarios, qui in enucleandis huius poetae sensibus praecipue elaborarunt, imprimendos curarem; in quibus etiam corrigendis non minus mihi laboris incubuit. Haec ille. Novae adeo recensiois instar habenda haec editio. Commentariis Ioannis (Georg.) Arrivabeni istam instructam autumabat Fabric. B. L. p. 407. qui

eius impressor tantum fuit. Caeterum Acronem et Porphyriionem in hac ed. primum adiectos fuisse, perperam opinabatur Benth. in Praef. ed. suae.

Q. H. Fl. Opera: cum comment. Landini, per Io. de Forlivio et socios (Venetiis) fol. 1490.

Q. H. Fl. Opera: impensis Bernardi Resinae Venetiis fol. 1490.

De utraque hac editione parum constat. Prior quidem repetita videtur ex illa 1485. Altera anni demum 1492. videtur; ad quem vide.

1491.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Landini: per Bernardinum de Tridino de Monteferrato, Venetiis fol. 1491.

Maitt. p. 542. Repetita haec editio ex eiusdem impressoris ed. a. 1486.

1492.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis Ant. Mancinelli, Acronis, Porphyrii, Christophori Landini, Venetiis fol. 1492.

Praecedit Antonii Mancinelli ad Pomponium Laetum *Epistola*. In fine: *LAVS DEO. Horatii Flacci poetae opera a Philippo pincio Mantuano diligenter Venetiis Impressa: anno salutis MCCCCXCII. Pridie Kal. Martii. Bernardino Resina litterarum doctorumque amantiſſimo pecuniam impendente.*

Orland. p. 48. Maitt. p. 555. Foff. p. 305. Bibl. Bunav. I. 308. Feracissima novae prolis haec editio, cuius textus subinde a Venetis recedit. Alia eiusdem anni cum iisdem commentariis, eiusdemque Bern. Resinae impensis, *Id. Octobr.* eodemque loco excusa memoratur in bibl. Horat. p. 6. cuius auctor saepius in errorem induci

duci se passus est, adeo ut, quum unius eiusdemque exempli editionem nunc breviori nunc longiori titulo commemoratam deprehenderet, diversas statim inde editiones procuderet. Caeterum ducit haec editio ordinem edd. cum IV. commentariis.

Q. H. Fl. Opera cum commentar. Mancinelli, Aconis, Porphyrii et Christophori Landini. Venetiis per Petrum Ioannem de Quarengis fol. 1492.

Orland. p. 53. Maitt. p. 546. Panzer III. 325.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Aconis et Porphyrii, per Anton. Zarottum Parmensem, Mediolani fol. 1492.

Habet Biblioth. Horat. p. 6. Notitiam eius aliunde frustra petas.

Q. H. Fl. Opera, Lipsiae per Martinum Herbipolensem. 1492. 4.

edente Io. Cubitensi, qui Angeli Politiani oden ad Horatium et Iacobi Sentini, Ricinensis, de lyricis quibusdam carminibus libellum adiecit. In fine: *Impressum in in-clyta civitate Lipsig per Baccalarium Martinum Herbipolensem anno salutis MCCCCXCII.*

Maitt. Index II. App. p. 526. Annal. typogr. Lipsj. p. 66. Panzer I. 477. Curatam de ea notitiam dedit, curatoremque promisit Cl. Seybold in Progr. super Hor. L. III. carm. 3. scripto p. 13. Digna utique est, quum prima in Germania omnia H. complectatur, quae critico acumine exploretur.

1493.

Q. H. Fl. Opera, cum commentario Christoph. Landini (incerto typographo) f. 1493.

Laudat hanc edit. *Maitt. p. 560. sine teste.* Vnde *Panzer III. 346,* de ea addubitat, et annum forte 1483.

per Ioh. et Gregor. de Forlivio substituendum iudicat. Sed recenset *Orland.* p. 62. in iis, quarum impressores haud innotuere. Magis dubia fides est sequentis:

Q. H. Fl. opera cum quatuor commentariis (Acrone, Porphyrione, Landino et Mancinello) Venetiis

fol. 1492.

Affert eam *Maitt.* p. 567, e *Rutgerf. catal.* p. 88. neque alibi eam memoratam videas. Vnde Panzer III. 346. satis probabiliter statuit, esse eam vel a. 1492. vel 1494. cum iisdem commentariis.

1494.

* *Horatius cum quattuor Commentariis* (Acronis, Porphyriionis, Landini et Mancinelli). Praemittitur *epistola Mancinelli Veliterni ad Pomponium Laetum.* In fine: *Horatii Flacci poetae opera: a Boneto Locatello Venetiis Impressa: Anno salutis MCCCCXCIII. Pridie Idus martias. Octaviano Schoto litterarum doctorumque amantissimo pecunias impendente.* Ducta haec ex edit. a. 1492. uti haud dubie et sequens:

Q. H. Fl. Opera: impensis Bernardini Resinae Venetiis

fol. 1494.

quamquam idoneum eius testem adhuc desidero.

Q. H. Fl. Ars poetica cum notis Fr. Petrarchae l. 1.

1494. 4.

Possidebat Petrarca Codicem H. quantivis pretii, quem in exprimenda A. P. sequutum admodum probabile est.

1495.

Q. H. Fl. Opera, cum quatuor commentariis. Venetiis per Bernardinum de Tridino

fol. 1495.

Laudat

Laudat hanc editionem *Soubise* p. 328. et ex eo *Panzer* III. 373. Est haud dubie repetitio ed. a. 1492. e qua etiam fluxere duae, quae sequuntur:

Horatius cum quatuor commentariis, Aeronis, Porphyriionis, Landini et Mancinelli. Venetiis fol. 1495.

In fine: *Qu. Horatii Flacci opera: Venetiis impressa. Anno salutis M. CCCC. XCV. die XVI. februarii.* In ultimo folio conspiciuntur literae B. F. h. *Benedictus Fontana.* Adeantur de ista *Maitt.* p. 595. *Mittarelli* p. 102. et *Bibl. de la Valliere* P. II. Vol. IV. p. 27. *Pray Catal. Bibl. Bud.* p. 518.

* *Horatius: cum comment. Aeronis, Porphyriionis, Land. Mancin.* et figuris nuper additis. *Venetiis* fol. 1495.

In fine: *Horatii Flacci poetae opera: Venetiis impressa per Dominum pincium Mantuanum anno a natiuitate Domini MCCCCV (pro: MCCCCXCV) die quinto Februarii.* Expressa plane ex ed. a. 1492. seruari quoque in dedicatione et in fine commentarii.

1497.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, Aeronis, Porphyriionis, Landini et Mancinelli Venetiis fol. 1497. *Rossi* p. 67. et inde *Panzer* III. 424.

1498.

* *Horatii flacci Uenufini. Poete lirici opera cum quibusdam annotationibus imaginibusque pulcherrimis aptisque ad Odarum concentus et sententias.* In fine: *Elaboratum impressumque est. hoc elegans. ornatum: splendidum: comptumque Horatii flacci Uenufini. lyrici Poete opus. cum utilissimis argumentis: ac imaginibus pulcherrimis: in celebri: libera: imperialique urbe Argentina. opera et impensis sedulis quoque laboribus Providi*

virii Iohannis Reinhardi cognomento G rninger civis eiusdem urbis Argentinenfis: quarto idus Marcij. absolutum vero Anno domini M. CCCC. XCVIII. Curavit hanc editionem Iacobus Locher, Poeta laureatus, idemque Professor Gymnaf. Friburg., quam iure inter principes referas, quandoquidem non ex Italicis exemplaribus, sed e Codd. in Germania custoditis, iisque satis probis eam ductam esse apparet. Epigrammata Iac. Locheri fequitur eiusdem epiftola ad Carolum Marchionem Badenfem, in qua in Germanorum laudes bellicas pariter ac togatas expatiatur; hanc excipiunt Vita Horatii compendiofa, duo eiusdem carmina (quamquam laureato poeta parum digna), tabula metrorum et directoria vocum et fententiarum. Epiftolae Locherus fubfcripfit a. 1497.; unde paffim hunc impreflionis annum memorari videas. Afferunt quoque Argent. a. 1499. quae nec ipfa a noftra diverfa videri debet. Cf. Seemiller fasc. IV. p. 101. Hupfauer Druckft ckce aus dem XV. Jahrh. p. 204.

Eodem hoc anno Venetiis quater Horatius recufus eft, et quidem:

Q. H. Fl. Opera, per Georg. Arrivabene fol. 1498.

* *Horatius cum quatuor commentariis (Acronis, Porphyriionis, Mancin. et Landini); in fine: Horatii flacci poetae opera: Venetiis imprefsa: Anno falutis MCCCCXCVIII. die XIII. Iulii.*

Denis fuppl. 447. Satis obvia haec editio. Tum:

Q. H. Fl. Opera, cum commentar. Acronis, Porphyriionis, Ant. Mancinelli, et Chphori Landini. Venetiis, per Simonem Ticinenfem cognomento Bibilaqua fol. 1498.

Denis fuppl. p. 447. Denique:

* *Horatius cum commentariis Antonii Mancin. et in-fuper Acronis, Porphyriionis et Landini. In fine: Ho-ratii*

ratii Flacci poetae opera per Iohannem aluysium de varisio Mediolanensem. Venetiis impressa. anno salutis MCCCC. LXXXVIII. die XVIII. iulii. fol.

Maitt. p. 662. Mittarelli tamen p. 292 habet: die XXIII. mensis Iulii; quocum facit Orland. p. 58. et exemplum Biblioth. Acad. Gotting. (quod etiam in fronte simpliciter habet: Horatius cum quatuor commentariis) Ductae autem hae omnes praeter primo loco memoratam Arrivabeni editionem, quae forte eiusd. edit. a. 1490 repraesentat, ex ed. Veneta a. 1492.

Q. H. Fl. opera: cum comment. Christophori Landini, Argentorati fol. 1498.

Dubiae admodum fidei haec editio, melioribusque bibliologis prorsus ignorata.

Horatii Odae cum argumentis et tabula legum carminis, Parisiis 1498. 4.

Orland. p. 546. Maitt. p. 662.

Q. H. Fl. Libri IV. Carminum, Lipsiae per Iac. Thanner 1498. 4.

Praecedat *Io. Honorii Crispi Cubitensis Ode et Nic. Perotti Commentatio de Odis Horatii. In fine: Impressum Lipsz per Iacobum Thanner Herbipolensem, anno Salutis Christiane M. CCCC. LXXXVIII. die septimo Iulii. Cf. Freytag Apparat. II. p. 1350. et Denis Suppl. p. 447.*

Q. H. Fl. Carmen Epodon, per Iac. Thanner, Lipsiae 1498. 4.

Editionem curavit idem *Io. Honor. Crispus Cubit. Extat in Bibl. Moeno-Francofurt. et Comit. Solm. Cf. Maitt. p. 662. n. 6. Leich. Annal. Lips. p. 72.*

Q. H. Fl. Carmen seculare cum Ioannis Sentini de quibusdam lyricis carminibus tractatulo, Lipsiae 1498. 4.

Fabric. B. L. Ern. I. p. 408.

* *Horacy flacci venusini. poete censory poetica ad pisones* (per Iac. Thanner, Lipsiae) (1498) 4.

Freytag Adpar. litt. II. p. 1350. *Meusel Magaz.* III. 151. Eadem fortè, quae *Maitt. Ind. II. App. 526. Bibl. Bunav. I. p. 312. Hulf. p. 521. et Leich. Annal. Lips. p. 104. memoratur.* In fronte et in fine leguntur carmina lyrica Magistri Hinrici Northemensis.

* *Q. H. Fl. Epistolarum liber. Liber Epistolarum Horatii ad Lectorem: Disticha* 3. Haec in fronte fol. I. a. In fine: *Liptzk impressum a Jacobo Tanner.* (1498.) 4.

Rarissimus hic libellus extat quoque in bibl. Panzeri (Cf. eiusd. *Annal. I. p. 504*) et Harles. Vid. *Bibl. Sarraziana P. II. p. 172.* Etiam in *Bibl. Guelpherbyt. extare audio.*

Separatim hos Horatii libellos a Thannero excusos evulgatosque fuisse testatur subscriptio cuique subiecta. Quum autem mox, ut iustum volumen explerent, coniungerentur, turbatum inde mirum in modum est a bibliographis, alios ex his complectentibus (ut *Maitt. p. 662. Art. Poet. Epod. et Carm. Saec.*) alios seorsim commemorantibus. Monendum hoc, ne diversae iteraeque istos impressionis habeas. Idem dicendum de sqq. Martini Herbip. edd.

Q. H. Fl. poetarum institutiones ad Pisones, et Epistolarum liber I. et II. per Martinum Herbipolensem, Lipsiae, die ult. mens. Ianuarii. fol. 1498.

Praemittitur *Io. Honorii Crispi Cubitensis epistola ad Matthaeum Lupinum.* Repetio ed. 1492. ab eodem curatae. *Maitt. p. 662. not. 6. Leich. p. 72.* Eisdem Horatii cum *Sermonibus* libellos idem forma 4. dedit, quamquam nec loci nec anni mentione facta, (vid. *Denis Suppl. p. 588.*) item *Carminum* Libri. IV. cum insigni Martini Herbip. qui extant in Acad. Gotting. Bibliotheca. Affertur etiam eiusdem

Q. H. Fl. Epistolarum liber primus, in cuius fine est: *finit foeliciter*, absque anni et loci nota, sed iisdem Martini Herbip. characteribus in 4. impressus, *Panzero* IV. 346. n. 320. quae pro priore parte alterius huius ed. utique habenda videtur. Cf. *Fabric. B. lat. I. p. 407. Ern. Hupfauer* Druckst. p. 273.

Q. H. Fl. Carmen seculare. In fine: *Impressum est hoc carmen seculare horatii Lipczk per Iacobum Thanner Herbip. a. d. M. CCCC. XCVIII. die III. Augusti.*

1498. 4.

Extat Beuerbergi. Vid. *Hupfauer* lib. laud. p. 205.

1499.

*Q. H. Fl. Opera cum comment. Acronis, Porphyri-
onis, Landini et Mancinelli. Venetiis sumtu Io. de
Tridino die IV. Novembris*

fol. 1499.

Orland. p. 52. Maitt. p. 658.

*Horatii Poemata, cum subtilissima Acronis interpre-
tatione s. l.*

1499. 4.

Maitt. p. 707. Eadem videtur cum sequ.:

*Sermonum Horatii familiare commentum cum Acro-
nis subtilissima interpretatione. Tum: Epistolarum Ho-
ratii familiare commentum cum Acronis subtilissima
interpretatione. In fine: Impressum est hoc et ser-
monum opus per Nicolaum Wolf Lutriensem. anno
M. CCCC. XCIX. ad idus Martias. fol. min. Vid. Denis
Suppl. p. 466. Pro eadem habenda est, quae ab eodem
Wolfio, eodemque anno in 4. excusa perhibetur.*

*Q. H. Fl. Epistolae, Sermones et institutiones poe-
ticae per Iac. Barynum s. l. et a. (Lips. 1499.)*

Vid. *Catal. Bibl. Schwarz. P. II. p. 58.*

1500.

1500.

Q. H. Fl. de arte poetica Opusculum aureum, ab Ascensio familiariter expositum, et recentius regulis profaïcis auctum, Parrhisiis, V. Idibus Sept. 1500. 4.

Q. H. Fl. Satyrae et Epistolae cum commentario Acronis et Badii Ascensii, Parisiis 1500. 4.

Maitt. p. 741.

Q. H. Fl. Odae, impensis Petri van Os. Zwollis 1500. 4.

Q. H. Fl. Epistolae. Francof. 1500. 4.

Edd. huius saeculi, temporis nota destitutae.

* *Q. H. Fl. satyricorum omnium principis Sermones, exactissime iam pridem exarati. In fine: Hic finiunt libri Sermonum Horatii, impressi Coloniae in officina literaria ingenuorum filiorum Quentell ad Maium. mendis etiam plusculis terfi.* f. a.

Rarissimus hic libellus vel ad finem saec. XV vel ad initium sequentis omnino referendus videtur.

Horatii Sermonum s. Satyrarum libri, Epistolae et Odae. 4. f. l. et a.

Bibl. Hulf. p. 522.

Horatii Epistolae familiari commento a Iodoco Badio Ascensio auct. et recogn. cum Philippi Beroaldi ac Angeli Politiani annotatt. 4. f. l. et a.

Eadem Bibl. Hulf. ibid. Est forte a. 1500.

1501.

Q. H. Fl. Opera, Impendio Alex. Minutiani, Mediolani fol. 1501.

Repetita ex ed. a. 1486.

Q.

Q. H. Fl. Poemata, in quibus multa correcta sunt, et institutiones suis locis posita commentariorum quodammodo vice funguntur: ex recognitione Aldi, cum metrorum generibus et emendationibus. In fine: Venetiis apud Aldum et Andraeam Socerum, mense maio. Id genus characteres decennium ne attingito. Libros huiusmodi litterulis excusos neu impressito neu vendito.

1501. 8.

De hac et caeteris edd. Aldinis vid. supra p. XLIV. Expressa est typis minoribus, *currentium* nomine insignitis. Caeterum editionem Brixientem Horatii hoc anno evulgatam laudat Bibl. Horatiana, qua fide, non dixerim. Dubitat quoque *Pauzer* VI. 338.

1502.

* *Horatius ita emendatus: ut eius interpretes non multum desideres Lector candidissime. In fine: Mediolani apud Alexandrum Minutianum. M. DII. Pridie cal. Decembr.*

Vana haec emendationis lectionis professio; nam Venetam anni 1492 fere expressam deprehendimus.

Horatius recognitus per Philippum Beroaldum: impressus Bononiae per Benedictum Hectoris, Bibliopolam et Impressorem elegantissimum. Anno salutis MDII. Kal. Novemb. fol.

Memoratur haec editio foli auctori libri: *Dictionnaire Bibliographique historique et critique* T. II. p. 50. Nihil certi igitur de ea pronuntiare licet.

Q. H. Fl. Epistolarum liber. In fine: Epistole Horatii Flacci, poete clarissimi, a Iacobo Thanner Herbipolensi diligenter Liptzk impresse hic clauduntur. Anno salutis secundo supra quingentesimum et villesimum. 4.

Gesner

Gesner Biblioth. p. 8. et inde *Panzer* VII. 142. *Bibl. Princip. Furstenbergii*, quae Pragae est. Vid. *Hirsching.* *Addit. ad T. III.* p. 316.

1505.

Horatii Oda. Carmen Epodon et seculare cum exactissima Antonii Mancinelli, et cum familiari Iodoci Badii Ascensii explanatione. Venundantur Parrhisii in vico divi Iacobi a Dionysio Roce sub divo Martino et in monte Sancti Hilarii sub leunculis aureis. In fine: accurratione Ascensiana compressa ad XV Calendas Julias anni MDIII. Sequitur De arte poetica libellus. Ascensii opera ad idus Septembr. anni MDIII. — Sermones et Epistole Quinti Flacci Horatii cum — explanatione Iodoci Badii — parrhisii in regione divi Iacobi caet. In fine: accurratione ipsius Ascensii ad Quintum. Calendas Septemb. anni huius MDIII. fol.

Maitt. II. p. 164. *Thott. Catal.* VII. p. 38. Est haec prima Ascensiana, e Veneta a. 1492 potissimum ducta.

Ode Horatii fideliter emendate cum breviusculis argumentis et tabula perfacili, qua lex carminis cujuslibet Odes clarissima redditur, cum insigni typographi JEAN PETIT. In fine post Iohannis Parvi epistolam et Tabulam universas horatii odas metiri facillime docentem: Ode Horatiane fideliter emendate sumptibus Iohannis parvi parisiensis bibliopole, felici fine consummate sunt Kal. Februariis Anno a natali salutifero Millesimo quingentesimo tertio. Sequitur Iohannis Chappuis bituricensis epistola ad lectorem. 4.

Rarissimae huius editionis a nemine adhuc excitatae, exemplum possidet *Panzer*. Vid. *Annal.* eius T. VII. p. 505. Expressa est haud dubie ex editione *Parif.* anni 1498. Quum puerorum usibus ea destinata fuisset, mirandum non est, tam raro hodie eam inveniri. Idem dicendum de sequ.:

Q. H. Fl. Opera: cum notis A. Mancinelli et familiarum Iod. Badii Ascensii explanatione. In fine: Ad V. Calend. Sept. MDIII. in nobilissimo Parrhisiorum gymnasio: IELIAN PETIT 1503. 4.

Maitt. Ind. p. 504. Eadem haud dubie, quae in Bibl. Harl. I. p. 180. memoratur

Q. H. Fl. Opera: cum notis Tib. Claud. Donati. Argentorati fol. 1503.

Laudat Bibl. Horatiana p. 11. et inde Panz. VI. 50.

Horatii opera. In fine: Impressum hoc opus Florentiae, impensa Philippi Bibliopolae, Anno salutis millesimo quingentesimo tertio, quinto nonas Octobris, Petro Soterino Vexillifero foelicissimo. 8.

Bandini Iuntarum typographiae annal. II. p. 5. Maitt. Ind. p. 561. Est haec prima Horatii Iuntina. Praecedunt Benedicti Philologi nuncupatoria, docto iuveni Philippo Nerlio inscripta.

Terentianus de litteris, syllabis et metris Horatii. Venetiis per Ioannem de Cereto de Tridino, alias Tacuinum 1503. 4.

Debure Catal. des Livr. du Duc de la Valliere P. I. T. II. p. 95.

1504.

Q. H. Fl. Sermones, per Greg. Laticepalum Lips. 1504. 4.

1505.

Q. H. Fl. Opera, Ascensianis asteriscis illustrata: in aedibus Ascensianis ad tertium Idus Ianuar. Paris. 1505. 8.

Altera haec Ascensiana. Maitt. II. p. 174. Panzer. VII. p. 512. Sequitur tertia Ascensiana:

1506.

1506.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Ascensii, Parisiis
1506. 4.

1507.

Horatii Epistolarum liber. Liptzk 1507. 4.

Bauer Supplem. III. p. 117. Panz. VII. 161. Vterque auctorem affert Pray Catal. p. 517. habet Bibl. Guelpherbyt.

1508.

* *Horatii Fl. Opera, cum quatuor commentariis Porphyronis, Acronis, Laudini, Mancinelli. cum signo Io. de Lignano. Impress. Mediolani per magistrum Leonardum Pachel anno domini M. CCCC. VIII. die XXIII. Augusti. fol.*

Maitt. Ind. I. p. 504. Thott. VII. p. 88. Bibl. Bunanav. I. 309.

Epistola HORATII. Impressum Liptzk per Baccalaureum Wolfgangum Monacensem 1508. 4.

Nomen impressoris est *Wolfgang Strochel*. Vid. *Bibl. Hor. p. 12. De ipsa editione adi Gesner Bibl. p. 30. Leich. p. 87. Bauer Suppl. T. III. p. 117. et Panzer VII. p. 162.*

Q. Horatii Flacci Sermones. Francophordiae
1508. 4.

Horatii Institutiones ad Pisones, seu ars poetica, una cum duobus carminibus eiusdem de fragilitate vite humane ad Torquatium et ad Posthumum. Lipsiae
1508. 4.

Reperitur haec editio in *Catal. Pray I. p. 517. Cf. Panz. Ann. VII. p. 163.*

1509.

1509.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, et figuris nuper additis: impress. Venetiis per Philippum pincium Mantuanum anno MDIX. die XVI. Maii. fol.

Expressa ex ed. a. 1492.

* *Q. Horatii Flacci poemata, in quibus multa correctata sunt, et institutiones suis locis positae, commentariorum quodammodo vice funguntur. — Undeviginti metrorum genera, et quaedam sint, et e quibus consistunt pedibus, et ante volumen simul habentur, et intus in volumine suis locis. — Adnotationes nonnullae in toto opere, in quibus vel aliquid mutandum ostenditur, vel cur mutatum sit, ratio redditur. In fine: Venetiis apud Aldum Romanum mense Martio. M. D. IX. 8,*

Multo emendatiorem quidem hanc secundam editionem melioremque priore ante VII. annos curata in epistola ad Iafredum Carolum Ict. iactat Aldus; si tamen loca, ab ipso inter corrigendum notata et isti epistolae subiuncta consideres, parvi utique momenti habenda sunt, quae novae huic editioni accessere. Sic v. c. Epod. XVII. 52. *exilis non exilis* pronuntiandum monetur.

1510.

Q. Horatii Flacci Epistolarum liber. Lipsiae per Baccalarium Wolfgangum Monacensem 1510. 4.

Leich. p. 89. Repetita ex ed. a. 1508.

1511.

Q. H. Fl. Opera cum Mancinelli et Iod. Badii Ascensii commentariis. Veniuntur Parrhisiis in vico divi Iacobi ab Ioanne Parvo Dionysio Roce et ipso Ascensio. In fine Od. et Epod.: Habes itaque lector Q. H. Fl. Odas, Epodon et seculare carmen cum duplici commentario diligenter accuratione Ascensiana rursus impressa

Tom. I.

f

ad

ad nonas Septemb. MDXI. Ad calcem Artis poeticae: haec rursus in aedibus Ascensianis ubi cum ceteris operibus horatianis venundantur in via divi Iacobi et in aedibus Ioannis Parvi ac Dionysii Roce: fuita ad Kalen. Octob. MDXI. Sub finem: Impressa est rursus haec Horatiana poesis accuratione ipsius Ascensii in nobilissimo parrhisiorum gymnasio; ad Quintum Idus Octob. anni huius MDXI. fol.

Ascensianae secundae nomine haec venit editio, ad priorem fere expressa. Extat in Bibl. Gymn. Bipont. Bibl. Bunav. I. 309.

Q. H. Fl. poemata, in quibus multa nuperrime (Ald. sec. a. 1509.) correctae sunt, et institutiones suis locis posita commentariorum quodammodo vice funguntur. Undeviginti metrorum genera, et quoniam sunt, et e quibus consistunt pedibus, et ante volumen simul habentur, et intus in volumine suis locis. Annotationes nonnullae in toto opere, in quibus vel aliquid mutandum ostenditur, vel, cur mutatum sit, ratio redditur. Die XXVI. Februar. s. l. (Lugduni)

1511. 8.

Bibl. Hulf. (III. 440.) et O. S. Bened. ad Emmer. Ratisb. (Catal. P. IV. p. 301.). Curata putatur haec rarissima editio per Simonem Carpentarium, Lugduni, propter literarum *currentium* cum Plauti et Quinctiliani Carpentarianis, Lugduni factis, editionibus, et quod insigne idem in capite praeferat, teste Fabric. Bibl. lat. I. p. 408. Textum quidem habet Aldinum, sed subinde e Codd. correctum. Sic I. 25. extr. editum est: *dedicet Euro pro: Hebro.* Dolendum adeo, hanc nondum critico acumine excussam esse.

Circa hunc annum prodire: *Matth. Bonsinis*, Alculani, in Horat. 115. Annotationes. Impress. R. (Romae) in regione Parionis per M. Stephanum Guillereti de Lothar.

Lothar. et Herculem de Nanis de Bononia socios. 4. Vid. Bibl. Firmiana T. V. p. 227.

1512.

Horatius cum quattuor Commentarius (sic) videlicet Porfirio, Acrono, Oratio, Landino, Mancinello. In fine: Impressum Mediolani per Magistrum Ludovicum de Bebulco Anno Domini MDXII. die XXVI. Augusti fol.

Expressa plane ex ed. a. 1508. *Maitt.* II. p. 238. *Goetz.* Memorab. bibl. Dresd. I. p. 518.

Q. H. Fl. Epistolarum libri II. Lipsiae per Melchiorum Lotter 1512. 4.

Leich. p. 92. Thott. Catal. VII. p. 201.

Q. H. Fl. Epistolae. Impressum Lipsiae per Iacobum Thamer 1512. 4.

Recusa edit. a. 1499.

1513.

Q. H. Fl. Opera: apud Henr. Stephanum, Parisiis 1513. 12.

Male Rob. Steph. praefert Hulf. Bibl. p. 439. T. III.

Q. H. Fl. — Lips. 1513. 4.

Hirsching Addit. ad Descript. bibl. T. III. p. 316. in Princip. Furstenberg. Bibl. Pragae extare ait; non tamen addit, quos Horatii libros complectatur. Audio nunc, eam Guelpherbyti asservari, et Epistolarum Libros II. continere.

1514.

Q. H. Fl. Opera: cum quatuor commentariis, per Augustinum de Zannis de Portesio die XV mensis Octobris fol. 1514.

Maitt. II. 259.

Q. H. Fl. Liber Epistolarum. Eiusdem de Arte Poetica. Multa praeterea hic sunt correctae, vel mutatae ad exemplar Aldi. Lector eme, lege, et iudicabis. Fol. 2. Hieronymus Gebwiler Matthiae Schurerio S. D. In fine: Ex aedibus Schurerii, mense Februario Anno M. D. XIII. 4.

Argentorati excusam fuisse ipsum Schurerii nomen abunde adstruit. Vid. *Pauz.* VI. 66. qui ipse exemplum eius possidet. Ductam censent ex ed. Lugdunensi 1511.

Q. H. Fl. Poemata nuper quam accuratissime castigata, et in quibus multa sunt addita ad eorum declarationem spectantia. Eiusdem omnia metrorum genera, quae sint, quibusque consistit pedibus, ante, et intus suis in locis adposita. Permutata quaedam in toto corpore, et ratio etiam reddita, cur singula permutentur. In fine: Impressum Florentiae impensa Philippi Iuntae. Anno Salutis M. D. XIII. Mense Februario. 8.

Est haec Iuntina secunda, ad Aldinum exemplar subinde reformata. Cf. *Bandini* libro I. P. II. p. 56. *Crevenna* III. p. 158 sq. et 205.

Horatii Epistolarum libri II. cura Wesleri: per Melchior. Lotter Lyptzk

1514. 4.

Bibl. Altenburg. v. Wilisch. p. 109.

1515.

Q. H. Fl. Epodon liber, eiusdem de Arte poetica, item Epistolarum libri duo. In fronte denique Horatii vita per Petrum Crinitum Florent. Argentorati ex aedibus Schurerii. Mense Ianuario MDXV. 4.

Bibl. Hull. p. 522.

Q. H. Fl. Venusini Sermorum libri duo, non minori sapientia quam eloquentia instructissimi. In fine: Hieronymus Vietor Imprimebat. Viennae Anno partus uirgi-

*virginei Millefimo supra quingentesimum quindecimo
Mense Iulio.* 1515. 4.

Extat in Bibl. Vindob. Vid. Denis Wiens Buch-
druckergeschichte p. 127.

*Q. II. Fl. Epistolarum libri duo ad Archetypon
Aldi Manutii quam accuratissime impressi. Iudicium in
Epistolis de Horatio Rudolphi Agricolaë Rheti ad lectorem.
In fine: Viennae Austriae per Hieronymum Vietorem Cal-
cographum, anno partus virginei 1515. Mense Martio*
1515. 4.

Praeter alios vv. in fronte hi leguntur iambi argute
contexti:

*Flaccus, Vietor, Cospus. Ingenio, manu
Scientia. Ingens, dedaleus perspicax.
Haec author, impressor, professor. Naviter,
Graphice, diferte. Fecit, excudit, docet.
Satin haec ementi diximus lector tibi?*

Cospum adeo Epp. Horatii praelegisse inde cognoscitur.
Vide de hoc libro eundem Virum, multis nominibus ve-
nerabilem p. 157.

1516.

*Q. H. Fl. Opera, cum commentariis. In fine: Im-
pressa est tertium haec Horatiana poësis accuratione
ipsius Ascensii ad quartum Kalen. Iulias, Parrhisiis*
fol. 1516.

Est haec tertia Ascensiana, quam eodem anno Vene-
tiis recusam perhibent, parum explorata fide. Odarum
quidem, Epodon et C. S. explanatio est Ant. Mancin. et
Bad. Ascens. in caeteros libros solius Ascens. familiarissima
extat expositio. *Maitt. II. 239.*

Horatii opera cum notis Petri Pagani Venetiis
fol. 1516.

Huius ed. notitiam dat *Bibl. Horat.* p. 15. ut et sequentis:

Q. H. Fl. Ars poetica, sermones duo et Epistolae: per Iohannem Britannicum, Venetiis fol. 1516.

Horatius: impressum Florentiae per haeredes Philippi Iuntae 1516. 8.

Est haec tertia Iuntina, parum cognita. Memoratur in *Catal. Thott.* VII. p. 259.

Q. H. Fl. Odarum sive carminum Libri IV. Argentorati apud Matthiam Schurerium mense Februario

Maitt. Ind. p. 503. *Fabric. Bibl. Lat.* I. 408. Idem liber recusus anno sequenti, cuius exemplum affert *Weislinger* in *Catal. Biblioth. O. S. Joh. Argentinae* p. 112. Vterque autem expressus ex ed. Lugd. a. 1511.

Horatii morales epistolae. Coloniae 1516. 4.

Exemplum possidet *Bibl. Guelpherb.* Etiam alibi memoratum vidi.

1517.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo. Annotationes nonnullae in calce adiectae, in quibus aliquid mutandum ostenditur, vel cur mutatum sit ratio redditur. Argentorati ex Aedibus Matthiae Schurerii. Mense Ianuario 1517. 4.

Repetita haud dubie ex Lugdunensi ed. anni 1511. cum ipso titulo.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Lipsiae per Iacobum Thanner 1517. 4.

Recusa ex ed. a. 1512.

1518.

Q. H. Fl. de Arte poetica liber. Coloniae in aedibus Quentclianis 1518. 4.

Q.

Q. H. Fl. morales epistolae. Daventriae ex officina litteratoris Alberti Pafraet 1518. 4.

Vtramque laudat *Bibl. Bunav. T. I. Vol. I. p. 512. et inde Bibl. Horat. p. 16.*

Q. H. Fl. poemata cum annotationibus Matthaei Bonfinis. Lugduni sumptibus Bartholomei trot mense Augusto 1518. 8.

Bibl. Schwarz. iun. teste Panz. VII. 521. Caeterum male hinc duae editae factae in Biblioth. Hor. et Iani recensu.

1519.

* *Opera Q. Horatii Flacci poetae amoenissimi cum quatuor commentariis, Acronis, Porphyriionis, Anto. Mancinelli Iodoci Badii Ascensii accurate repositis. Cumque adnotationibus Matthaei Bonfinis: et Aldi Manutii Romani a Philologo (Benedicto) recognitis: suisque locis insertis et ad finem ex integro restitutis. Vaenundantur Parrhisii in via Iacobaea ab ipso Ascensio. In fine Epp.: Impressa est quartum haec Horatiana poesis accuratione ipsius Ascensii in nobilissimo Parrhisiorum gymnasio ad Quartum Calen. Octob. Anni huius M. D. XIX.*

Quarta haec Ascensii ex eiusdem prioribus maxime Venet. a. 1495. fideliter expressa, et tantum *Bonfinis* et *Aldi* notulis locupletata est. Forte haec eadem est, quam *Cat. Bibl. Harl. I. p. 179. cum Notis Variorum Florentiae* editam dicit.

Q. H. Fl. Opera cum quatuor commentariis, Parisiis apud Io. Parvum fol. 1519.

Suspectae fidei haec editio, foli auctori *Bibl. Horat. p. 16. memorata. Vid. ad a. 1528.*

Q. H. Fl. Opera cum quinque commentariis, Lugduni fol. 1519.

Quintum nimirum locum occupat Ascensii expositio. Sed nec hanc ullibi memoratam reperi, nisi in Bibl. Horat. p. 1.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia. Centimetrum Marii Servii. Annotationes Aldi Manutii Romani in Horatium. Ratio mensuum, quibus Odae eiusdem poetae tenentur; eodem Aldo authore. Nicolai Perotti libellus eiusdem Argumenti. Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri, mense novembri M. D. XIX. 8.*

Sequitur plerumque haec editio Aldinas anteriores, quamquam novam recensionem fecisse videri vult Franc. Asulanus, qui in epist. ad Io. Pinum ita de suo labore, ei impenso: poemata ad exactiorem castigationem revocavimus; praeter alios enim, quos plurimos adhibuimus, Andreae etiam Naugerii iudicio non parum multis in locis adiuti, ita mendis omnibus sublatis integra reddidimus, ut vere profiteri possimus, non minus nostro labore tanto authori pristinam dignitatem esse restitutam, quam studiosissimo, cuique lectori satisfactum in iis, quae vel obscura vel ambigua ab omnibus in medio relinquebantur. Haec ille. Emendatior utique est caeteris Aldinis, et manifesta vitia (ut I. 11. 2. *Leuconoë* pro *Leucothee*) passim sublata videas.

Q. H. Fl. Poemata — — Florentiae per heredes Philippi Iuntae. Anno Domini M. D. XIX. Leone X. Ponti. Maxi. 1519. 8.

Maitt. Ind. I. p. 501. Bandini l. c. II. p. 149. Pinelli II. 326. Est haec Iuntina quarta. Praecedat Benedicti Philologi Florent. epistola ad Phil. Nerlium.

Eiusdem anni edit. *Parisiensem fol. a Nyon et Guillyn curatam laudant Bipontini nescio qua auctoritate.*

1520.

Horatius cum commentariis: per Guil. de Fontaneto de Monteferrato. Venetiis die VII. April. fol. 1520.

Maitt. II. 600. Expressa haud dubie e Veneta aliqua.

Horatius: Centimetrum Marii Servii. Adnotationes Aldi Manutii in Horatium. Metrorum genera in Horatio. Nic. Perotti de metris Odarum Horatii. Basileae in aedibus Andreae Cratandri Mense Decembri

1520. 8.

Extat in Bibl. Norimb. teste Pauz. VI. 222. Presse sequitur Aldina exempla.

1521.

Q. H. Fl. Odarum liber Primus et Secundus cum annotationibus Pauli Franci. Francof. ad Oderam

1521. 8.

Q. H. Fl. Liber de arte poetica ad Pisones. Ex vetusto exemplari: Summa recognitus cura et diligentia per Valentinum Ecchiuin Philyriopolitanum (Lipsiensem). Ex officina litteratoria Domini Iohannis Haller, civis et consulis Cracoviensis. Anno a Christo nato M. D. XXI. XIII. Kal. Novemb.

1521. 4.

Rarissimus hic libellus commemoratur in Bibl. Ianociana I. p. 63.

Q. H. Fl. Opera: per Paganinum de Pagan, Venetiis

1521. 12.

Laudant h. edit. Bipotini, nescio qua fide.

1522.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Ex antiquissimo exemplari: studiosissime recogniti per Valentinum Ecchiium Philyropol. Arte vero et impensis Domini Ioh.

f 5

Haller

Haller, civis et Consulis Craeviensis impressi. Anno salutis M. D. XXII. Pridie Nonas Augusti 1522. 4.

Bibl. Ianociana I. p. 69.

P. Franci Problemata Horatiana per Satiram. Typis Hartmanni. Francof. ad Viad. 1522. 4.

Bipontini p. XXXVI. et Bibl. Hor. p. 17.

Q. H. Fl. de divina poetarum arte, non minus elegans quam omni eruditione refertum opus ad Pisones civitatis adprime necessarium. Eiusdem carmen seculare perquam iucundum. Sequitur Adriani Wolfhardi Transsylvani praefatio ad Lectorem. In fine: Vienna Austriae per Ioannem Singrenium. Anno domini 1522. 4.

Bibl. Vindob. Vid. Denis Wiens Buchdruckergesch. p. 230.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, curatissime impressi. Vienna in aedibus Io. Sin. Anno M. D. XXII. In fine: Vienna Pannoniae per Ioannem Singrenium Anno Domini 1522. 4.

Bibl. Vindob. Denis lib. laud. p. 234. Phil. Gundelium operi praefuisse opinatur.

1523.

Horatii Epistolae: editore Ioanne Caesario in gratiam illustrium discipulorum Antonii et Salentini Comitum Isenburgicorum. Coloniae typis Ioannis Soteris

1523. 3.

Laudat Hartzhem. Bibl. Colon. p. 165.

Q. H. Fl. Poemata omnia, studio ac diligentia Henrici Glareani recognita, eiusdem Annotationibus illustrata: quibus et permulta authoris loca hactenus depravata, et commentariorum insulti errores, vel iniuria temporis, vel librariorum indiligentia, aut sciorum impostura admissi aut etiam commentatorum oscitantia non animad-
versi

*versi exacto restituuntur iudicio. Adiecta sunt praeterea ubique argumenta et Carminum rationes. Ad haec, alia nonnulla ipsi auctori non parum lucis adferentia. Fri-
burgi Brisgoiae* 1523. 8.

Descriptum exhibui plenum libri titulum, quo certius tibi de arrogantia hominis constaret. Expressa fere est Aldina 1519. et, ubi eam deserit, temere hoc factum deprehendas. Sexies haec editio dein repetita est a. 1533. 1535. 1536. 1539. 1540. 1549.

1524.

Horatius, Iuuenalis, et Persius. Basileae in aedibus Valentini Curionis. X. Calend. Augustas 1524. 8.

Maitt. Ind. I. p. 502. Bibl. Altenburg. p. 109. De edd. Basill. vide supra p. XLVI. Recusa haec est a. 1527. et 1531.

1525.

Q. H. Fl. Sermonum libri II. cum annotatt. nonnullis in calce adiunctis. Antverp. 1525. 4.

Bibl. Hulf. p. 522.

1526.

Horatii Odae emendatae, cum breuiusculis argumentis. Paris. 1526. 4.

Bibl. Hulf. p. 522.

1527.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia. Centimetrum Marii Servii. Annotationes Aldi Manutii Romani in Horatium. Ratio mensuum, quibus Odae eiusdem Poetae tenentur eodem Aldo auctore. Nicolai Peroti libellus eiusdem argumenti. — Venetiis in aedibus Aldi et Andreae soceri mense septembri* 1527. 8.

Aldina

Aldina quarta ad tertiam plane expressa, neque ulla nova dote instructa. Ipse Asulanus in praef. ait, se hoc egisse, ut non negligentius quam antea eundem authorem emitteret.

* *Q. H. Fl. Venusini poetae amoenissimi — opera cum commentariis Acronis grammatici haudquaquam vulgaris nuper quam accuratissime castigati aeditique (sic) ac amplissimo indice illustrati. Basileae apud Valentinum Curionem Calendis Aprilibus Anni 1527. 8.*

Secunda haec Basileensis, in qua studia editoris ad Acronem potissimum limatius exhibendum conversa esse videntur; nam textus conspirat cum priore.

Q. H. Fl. Epodon liber unus. Ad Aldini exemplaris fidem recognitus. Seculari carmine adiuncto. Cracoviae per Matthiam Scharffenberg, anno a virgineo partu Mil. Quingent. XXVII. Decim. die Novembris 1527. 4.

Bibl. Ianociana I. p. 48.

1528.

Q. H. Fl. duo Epistolarum Libri, cura Christophori Landini. Antwerpiae per Iohannem Grapheum mense Iulio 1528. 8.

Q. H. Fl. de arte poetica. Antwerpiae apud Iohannem Grapheum mense Iulio 1528. 8.

Vterque liber, rarus admodum, quamquam nullius usus critici, erat κειμήλιον Schwarz. iun. teste Panz. VI. p. 15.

* *Opera Q. Horatii Flacci poetae amoenissimi cum quatuor commentariis Acronis, Porphirionis, Anto. Mancinelli, Iodoci Badii Ascensii accurate repositis, cumque adnotationibus Matthaei Bonfinis: et Aldi Manutij Romani a Philologo recognitis: suisque locis insertis et ad finem ex integro restitutis. Praemisso amplissimo*

mo in uniuersum opus indice. Veniuntur Parrisiis apud Ioannem Paruum, Ambrosium Gyrault et Petrum Gaudoul. In fine Epp.: Parrisiis PETRUS Gromorsus excudebat Anno a Christo nato fol. 1528.

Ducta plane ac descripta ad ed. Paris. Ascensianam a. 1519. Praefixa est epist. nuncupatoria *Ascensii* ad *Franc. de Rouhan* cum a. 1519 subscriptione; unde novam *Io. Parvi* eiusdem anni 1519 nonnulli editionem procuderunt; prave arbitror.

Horatii Opera, cum Annotatiunculis in margine adjectis et Nic. Perotti de metris Odarum Horatii libello. Apud Simonem Colinaeum in alma Parisiorum Academia, sub sole aureo, vici divi Ioannis Bellovacensis, mense Octobri 1528. 8.

Maitt. T. II. p. 708. Bibl. Hulf. III. 441. Prima haec Colinaeana, haud dubie ex Aldina aliqua expressa.

1529.

Horatii Opera cum quatuor commentariis: — — sub prelo Ascensiano, Parisiis ad V. Calendas Sept. fol. 1529.

Ultima Ascensiana.

Dubiae admodum fidei est Antwerpiana huius anni editio in rationes illata ab auctore *Biblioth. Horat. p. 19.* quamquam etiam habet *Dougl.*

1530.

Q. H. Fl. Opera, per Sebastianum Gryphium, Lugduni 1530. 8.

Prima haec Gryphiana, multoties dein repetita.

1531.

Q. H. Flacci, A. Persii, I. Iuuenalis, amoenissimorum exactissimorumque inter Satyricos poetarum opera: Basi

Basileae, apud Valent. Curionem, Idibus Martias
(in praef.) 1551. 8.

Vid. a. 1524. unde textus repetitus videtur, adiectis
cuique carmini prolixioribus argumentis. Exemplum hu-
ius ed. penes me est. Cf. Goetz. Memorabb. I. p. 526.

*Io. Murelii Modi undeviginti Odarum Horatianarum ad iuventutem exercendam, per Fr. Rhodum, Mar-
bùrgi 1551. 8.*

Ex Aldino exemplo ducti.

*Q. H. Fl. Opera: cum Nic. Perotti de metris Hora-
tianis libello. Paris. apud Sim. Colinaeum 1531. 12.*

Recuf. ex ed. a. 1528. *Maitt. II. 759.*

*Q. H. Fl. Ars Poetica, cum comment. A. Iani Par-
rhafii, Consent. studio Bernardini Martyrani, Neapoli*
1551. 4.

Saepius inde recufa.

1532.

*Melodiae in Odas Horatii Et quaedam alia carmi-
num genera. Earundem argumenta, genus ac ratio.*
Una cum insignioribus et Odis et Sententiis. TENOR.
Emptori Bibliopola. Forsitan hos rides, Emptor, me
vendere cantus caet. Francofordiae Chr. Ege. In fine:
Apud Christianum Egenolphum, Mense Ianuario. An.
M. DXXXII. Sequitur Discantus, Bassus, Altus. 8.

Κεϊμήλιον Panzeri. Vid. Ann. VII. 52.

1555.

Q. H. Fl. Poemata omnia studio et diligentia Henr.
Glareani, Friburgi Brisgoiae, Kalendis Martiis 1555. 8.

Vid. a. 1523. *Maitt. II. 791.* Castigationem priore
recognitamque praedicat Glar. in ep. dedicat. p. 7.

Q.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni, per Sebast. Gryphium
1535. 8.

Maitt. II. 790. Altera haec Gryphiana. Vid. a. 1530.

*Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, cum Scholiis
Wolph. Anemoecii (Windheim). Ex officina Henr.
Steyner, August. Vindelici.* 1533. 8.

Laudat Bibl. Horat. p. 20.

*Q. H. Fl. Ars poetica, cum Trium doctissimorum
Commentariis. A. Iani Parrhasii. Acronis, Porphyronis.
Adiecta sunt ad calcem doctissimae Henr. Glareani anno-
tationes. Parisiis, ex officina Rob. Stephani* 1533. 4.

*Bibl. Harlei. I. p. 180. Bibl. du Roi, belles Lettres
II. 501.*

*Q. H. Fl. Ars poetica, cum comment. A. Iani Par-
rhasii Parisiis* 1533. 8.

Vid. a. 1531.

*Q. H. Fl. Odarum sive Carminum Libri quatuor, et
Epodon liber, cum Annotatiunculis quam antea auctiori-
bus in margine adiectis: accessit Nic. Perotti libellus de
Metris Odarum Horatianarum. Parisiis, apud Simonem
Colinaeum* 1533. 8.

*Maitt. II. 790. Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 501.
Tertia Colinaeana. Vid. a. 1528.*

*Q. H. Fl. Ars poetica: apud Prigentium Calvarium
in clauso Brunello sub insigni geminarum cypparum.
Parisiis* fol. 1533.

Maitt. II. 790.

1534.

*Q. H. Fl. Epistolae, Satyrae et Ars poetica. Ant-
werpiae* 1534. 8.

Bibl.

Bibl. Horat. p. 21. Curata haud dubie per Io. Gra-
pheum. Vid. a. 1528.

1535.

*Q. H. Fl. Opera, cum Annotationibus Henrici Gla-
reani, Friburgi, apud Ioannem Fabrum Emmeum Iulia-
censem.* 1535. 8.

Bibl. Hor. p. 21. quae et sequ. a. 1536. editionem ab
eodem impressam laudat.

Q. H. Fl. Opera per Sebast. Gryphium, Lugduni
1535. 8.

Gryphiana tertia. *Bibl. Hor.* l. 1.

*Horatii Opera: cum adnotationibus Erasmi, Rho-
digini, Politiani, Sabellici, Ioh. Baptist. Pii et Iacobi
Bononiensis: collectis a Ge. Pictorio. Antwerpiae 1535. 8.*

Constipatae sunt in hanc editionem istorum Virorum
in Horatium Obs., quae ab iis per Miscellaneorum, An-
notationum, antiquarum Lectionum libellos proditae
fuerant. Cf. a. 1544. et passim. Habet *Bibl. Guelpherbyt.*

1536.

*Q. H. Fl. Opera cum quinque Commentariis et An-
notationibus Aldi Manutii et Matthaei Bonsuis, Vene-
tiis* fol. 1536.

Repetitio Ascensianae quintae, cum Landini comment.

Q. H. Fl. Opera: per Sebast. Gryphium Lugduni
1536. 8.

Maitt. II. p. 849. Quarta ista Gryphiana. Eodem
anno quarta Glareani, Frib. eiusdem Fabri cura prodit.
Vid. a. 1535.

Q. II. Fl. Opera, per Philippum Romanum Lugduni
1536. 8.

Dougl. p. 4. forte eadem cum anteriori.

* Q.

* *Q. H. Fl. Ars poetica. cum A. Iani Parrhafii, Aeronis, et Porphyriionis commentariis, Lugduni apud Phil. Romanum.* 1536. 8.

Dougl. p. 1. Bibl. Hulf. III. 443. Expressa haud dubie e Parisina Stephani anni 1535.

Iodoci Badii Ascensii Commentarii in Epistolas Q. H. Fl., cum Variorum notis. Parisiis 1536. 8.

Idem l. l. et Bibl. Horat. p. 21.

1537.

Q. H. Fl. Opera: cum Annotationibus Erasmi, Politiani, Sabellici etc. Coloniae apud Iohannem Gymnicum 1537. 8

Repetitio edit. a. 1535.

Q. H. Fl. Opera: apud Franciscum Gryphium, Parisiis 1537. 8.

Maitt. Ind. I. p. 502.

1538.

Q. H. Fl. Poemata omnia: ad castigatissimi cuiusque exemplaris fidem quam accuratissime restituta, Scholiisque doctissimis illustrata. Lugduni apud Sebasi. Gryphium 1538. 8.

Gryphiana quinta. Dougl. p. 4. Bibl. Hulf. III. 440.

1539.

* *Q. H. Fl. Odarum sive carminum libri IV. Epodon liber unus caet. Nicol. Perotti libellus — Parisiis apud Sim. Colinaeum* 1539. 8.

Colinaeana quarta. Maitt. III. 507.

Q. H. Fl. Opera: ex officina Rob. Stephani, Parisiis 1539. 8.

Eodem anno prodire:

Tom. I.

g

H.

*H. Glareani Annotationes in Q. H. Fl. Friburgi
Brisg.* 8.

Iodoci Willichii Comment. in Art. Poet. Horatii,
Argent. 8. et

*Paul. Hofheimeri Harmoniae poeticae, sive Horatii
aliorumque poetarum Odae, musicis metris expressae.*
Norimb. 8.

1540.

*Q. H. Fl. Poemata omnia cum quinque Commentan-
tibus, Anto. Mancinello, Acrone, Porphyrione, Ioh.
Britannico, nec non Iod. Badio Ascensio, Viris erudi-
tissimis. Centimetrum Marii Servii. Annotationes Aldi
Manutii Romani. Ratio mensuum, quibus Odae eodem
Aldo authore tenentur. Nic. Perotti libellus de Metris
Odarum. Annotationes Matthaei Bonfinis, Afculanus
suis locis insertae et ad finem ex integro restitutae. Index
copiosissimus omnium vocabulorum, quae in toto opere
animadversione digna visa sunt. Venetiis, per Venturi-
num Rossinellum, mense Martio* fol. 1540.

Ex Ascensianis haud dubie ducta. Per eundem *Ven-
tur. Rossinell.* Horatius hoc anno octava forma excusus
memoratur *Dougl.* p. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia, studio ac diligentia
H. Glareani recognita — — Friburgi Brisgoiae*
1540. 8.

Sexta Glareani editio (Vid. a. 1523.) cum epist. de-
dicatoria a. 1555. unde adeo plane expressa est.

*Q. H. Fl. Opera, cum annotatiunculis — — apud
Sim. Colinaeum, Parisiis* 1540. 12.

Maitt. III. 318. Colinaeana quinta. *Osmont.* p. 358.

*Q. H. Fl. Opera, — — apud Sebast. Gryphum,
Lugduni* 1540. 8.

Vid. a. 1530. Sexta Gryph.

Q.

Q. H. Fl. *Poemata omnia, doctissimis Scholiis illustrata. per Anton. Dumaeum Antwerp.* 1540. 8.

Dougl. p. 4.

Q. H. Fl. *liber de Arte poetica. Ex officina Mich. Vascofani Parisiis* 1540. 4.

Q. H. Fl. *Epistolae, Satyrae et Ars poetica, cum Annotationibus. Antwerp.* 1540. 8.

1541.

Q. H. Fl. *poemata omnia, cum Nic. Perotti libello de Horat. Od. metris. Venetiis ex officina Erasmiiana* 1541. 12.

Maitt. III. 350.

Q. H. Fl. *Ars poetica, cum explicatione Pomponii Gaurici. Romae* 1541. 4.

Bibl. Horat. p. 24.

Q. H. Fl. *Ars poetica, per S. Chappellet. Parisiis* 1541. 4.

Dougl. p. 4.

Q. H. Fl. *Epistolae, ex offic. Roberti Stephani Parisiis* 1541. 8.

Bibl. Horat. p. 24. et Hull. III. 445.

Q. H. Fl. *Poemata omnia, doctissimis Scholiis illustrata, Antwerp. apud Io. Hillenium* 1541. 8.

Ducta haud dubie ex ed. Antw. a. 1540.

Commentarius in Primam et Secundam Horatii Satyram. Auctore Iulio Aurelio Haurechio, Lessingnienfi: accessit eiusdem Paraphrasis in easdem per Anton. Goynum, Antwerp. 1541. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 502.

1542.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis Acronis, Porphyriionis, Mancinelli et Badii. Parisiis apud Ioannem Roigny fol. 1542.

Repetitio Ascensianae a. 1529.

Q. H. Fl. Poemata omnia, cum Scholiis doctissimis, Lugduni apud Seb. Gryphium 1542. 8.

Gryphiana VIIma. Vid. a. 1530.

1543.

Q. H. Fl. opera cum quatuor commentariis Acronis, Porphyriionis, Anton. Mancinelli, Iodoci Badii repositis. Cumque annotationibus Matthaei Bonfinis, et Aldi Manutii, a Philologo (Benedicto) recognitis suisque locis insertis, et ad finem ex integro restitutis. Praemissoque et aucto Indice. Adiectae in calce libri eundem in Authorem Henr. Glareani Annotationes caet. Parisiis in aedibus Oudini Petit fol. 1543.

Fideliter expressa ex Ascensiana postrema a. 1529. Maitt. III. 355.

Q. H. Fl. Poemata, Scholiis brevibus, iisque brevissimis illustrata, apud Ioan. Roigny. Excudebat Io. Ludov. Tiletanus Parisiis 1543. 4.

Maitt. III. 354. Ex anteriori superioris anni forte expressa.

* *Horatius. Nic. Perotti libellus non infrugifer de metris Odar. Horat. Parisiis apud Sim. Colinaeum*

1545. 12

Maitt. III. 354. Colinaeana sexta eaque ultima.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum commentario Viti Amerbachii. Argentorati 1545. 8

Saepius dein recusa. Vid. a. 1547.

1544

1544.

Q. H. Fl. omnia poemata cum ratione carminum et argumentis ubique insertis. Interpretibus Acrone, Porphyrione, A. Iano Parrhasio, Anton. Mancinello, nec non Iod. Badio Ascensio. Scholiisque D. Erasmi Roter. Angeli Politiani, M. Antonii Sabellici, Ludovici Cael. Rhodigini, Bapt. Pii, Petr. Criniti, Aldi Manutii, Matth. Bonfinis et Iacobi Bononiensis nuper adiunctis. His nos praeterea Annotationes doctissimorum, Ant. Thylesii Consent. Fr. Robortelli Vtin. atque Henr. Glaireani apprime utiles addidimus, Nic. Perotti libellus —. Auctoris vita ex P. Crinito: quae omnia longe politius ac diligentius, quam hactenus, excusa in lucem prodeunt. Venetiis apud Hieron. Scotum fol. 1544.

Quicquid fere intpp. Horat. extabat, e saeculi istius more in hanc edit. collatum est. In textu refingendo non amplius laborabatur; satis habuit editor, anteriorem aliquam, haud dubie Venetam, prelo iterum subiicere. Thylesii notae paullo ante prodierant, cum lemmate: *A. Thyl. in Odas Q. H. Fl. auspicia ad iuventutem Romanam* f. l. et a. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata. Ratio mensuum, quibus Odae eiusdem poetae tenentur. Centimetrum Marii Servii. Variarum lectiones ex Vetustiss. codicibus. Parisiis ex officina Roberti Stephani, VII. Id. Maii 1544. 8.*

Maitt. III. 372. Pinelli II. 326. Varias lectiones non ex anterioribus edd. sed vere e Codd. et quidem, ut videtur, Italicis haustas esse apparet.

Q. H. Flacci opera, per Petrum Crinitum, Antwerpiae 1544. 8.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera, doctissimorum virorum diligentia recognita Friburg. 1544. 8.

Horatii Epistola de Arte Poetica, cum Iasonis de Nores Cyprii ex quotidianis Tryphonis Cabriellii sermonibus interpretatione. Parisiis apud Matth. David.

1544. 8.

Cf. a. 1553. Recusa a. 1554.

1545.

* *Q. H. Fl. Venusini opera — — omnium commentaria — iam denuo castigata addidimus, nempe Acronis et Porphyronis, item annotationes — H. Glareani, Erasmi Rot., Matth. Bonfinis, Aldi Manutii, L. Coelii, A. Politiani, M. Aut. Coccii Sabellici, Io. Bapt. Pii, Iacobi a Cruce Bonon., Servii Grammatici, Petri Criniti.* In fine: *Basileae per Heurichum Petrum Mense Martio, Anno M. D. XLV.* fol. 1545.

Prima haec Heuricopetrina. Textus refert plane anteriores edd. Basileenses Curionis. Eodem hoc anno Horatium cum iisdem commentariis ab eodem H. P. in 4 excusum affert Dougl. p. 5. et inde Bibl. Hor. p. 28. Sed haud dubie error est in forma libri.

* *Q. H. Fl. poemata omnia, ad castigatissimi cuiusque exemplaris fidem quam diligentissime restituta. Parisiis apud Andoenum Parvum, sub interfignio Lillii, via ad D. Iacobum* 1545. 12.

Nitida atque fatis correctata editio, vix ulli memorata. Expressa est ex Colinaeana a. 1543. Bibl. Hulf. III. 439.

Q. H. Fl. poemata: ex officina Michaelis Vascosani Parisiis 1545. 4.

Maitt. III. 333. Pinelli II. 326. Biblioth. du Roi, belles Lettres. T. II. 298.

Q. H. Fl. Poemata: ex officina Franc. Gryphii, Parisiis 1545. 12.

Maitt. III. 333. Dougl. p. 5. Vid. a. 1537.

Q. H. Fl. Poemata: Lugduni apud Sebast. Gryphium 1545. 12.

Bibl. Hor. p. 28. Spectat forte ad annum sequ.

Q. H. Fl. Opera cum notis H. Glareani et Variorum, Basileae 1545. 4.

Dubiae fidei ed. Habet *Bibl. Hor. p. 28.* Neque magis constat de sequ.:

Q. H. Fl. Opera: cum commentariis Acronis et Porphyriionis, Basileae 1545. 8.

in eadem *Bibl.* laudata.

Q. H. Fl. Opera, apud Rob. Stephanum, Parisiis 1545. 12.

Denique hoc anno prodire:

* *Iodoci Willichii Resel. Commentaria in Q. H. Fl. Artem Poeticam Argent.* 1545. 8.

Bibl. Hulf. III. 443.

1546.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni, per Sebast. Gryphium 1546. 12.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera Lyrica, per Herm. Figulum, Francof. apud Chr. Egenolphum 1546. 8.

Idem l. l.

Q. H. Fl. Poemata scholiis brevibus — — illustrata apud Io. Roigny. Parisiis 1546. 4.

Maitt. Ind. p. 502. Cf. a. 1543.

Q. H. Fl. cum scholiis, Antwerp. 1546. 8.

Bibl. Hor. p. 28. Repetita forte ex ed. a. 1541.

Q. H. Fl. Ars poetica cum Ecphrasi Fr. Philippi Pedimontii. Venetiis apud Aldi filios 1546. 4.

g 4

1547.

1547.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia: Lugduni apud Sebast. Gryphium* 1547. 8.

Gryphiana decima, a nemine adducta.

Q. H. Fl. Poemata — — Antwerpiae ex officina Io. Loei 1547. 8.

Bibl. Hulf. III. p. 440. et *Hor.* p. 29. quae aliam eiusdem a. Antwerpianam laudat forma 12. qua fide, non liquet.

* *Viti Ammerbachii* Comment. in *Artem Poeticam Horatii.* Argentorati 1547. 8.

Cf. a. 1545. Adiunctus est Willich. comment. in A. P.

1548.

Q. H. Fl. Carminum libri quatuor. per Thom. Richardum, Parisiis 1548. 4.

Dougl. p. 5.

Q. H. Fl. Opera: Venetiis apud Vincent. Valgris. 1548. 8.

Idem l. l. *Bibl. Hulf.* III. 440.

Franc. Robortelli comment. in aliquot locos *Horatii* Florent. 1548. fol.

1549.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Variorum. Venetiis apud haeredes Petri Ravani fol. 1549.

Dougl. l. l.

Q. H. Fl. Opera: annotatt. Glareani illustr. Frib. Brisgoiae, Excud. Steph. Gravius 1549. 8.

Q. H. Fl. per Seb. Gryphium Lugd. 1549. 12.

Q.

*Q. H. Fl. Poemata, cum Scholiis et argumentis ab
Henr. Stephano illustrata. Lutetiae ex officina Rob.
Stephan.* 1549. 8.

Maitt. III. p. 581. *Bibl. Hulf.* III. 440.

*Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Per M. Vascofa-
num Parisiis* 1549. 4.

Maitt. I. I.

*Q. H. Fl. Opera cum Annotatt. Erasmi, Sabellici,
Pii, Aldi caet. caet. Coloniae* 1549. 8.

Conf. a. 1535. 1544. et passim.

*Q. H. Fl. Ars Poetica. Apud Guil. Morellium
Tillianum Parisiis, id. Maii.* 1549. 4.

1550.

*Q. H. Fl. Ars poetica, per Vicent. Madium,
Brixianum, Venetiis* fol. 1550.

*Fabric. Bibl. lat. I. 415. A. M. Quirini de Brixiana
Literatura p. 88. seq.*

*Q. H. Fl. Ars poetica: Iac. Grifoli interpretatione
illustrata: rhetoricos libros ad Herennium nihil omnino
ad Ciceronem pertinere per eundem declaratur, Florentiae*
1550. 4.

*Fabric. l. l. Dougl. p. 5. Bibl. du Roi belles Let-
tres, T. II. p. 502.*

Q. H. Fl. Epp. libri II. Paris. per Th. Richard.

1550. 4.

Catal. Bibl. Bodlei. p. 597.

1551.

Q. H. Fl. Opera, per Anton. Vincentium, Lugduni

1551. 12.

Dougl. p. 6. Bibl. Hulf. III. 459.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud Sebastian. Gryphium 1551. 12.

Idem l. l. Bibl. Hulf. l. l.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud Beringos 1551. 12.
Bibl. Hor. p. 30. Bibl. Hulf. III. 439.

Q. H. Fl. Sermouum seu Satyrarum Libri duo, et de Arte Poetica. Lutetiae ex officina Mich. Vascosani
1551. 4.

Dougl. l. l. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 301.

Q. H. Fl. Sermouum libri duo per Thom. Richardum Parisiis 1551. 4.

Idem p. l.

Q. H. Fl. Opera, cum scholiis M. Antonii Mureti, Venetiis apud Aldum iun. 1551. 3.

1552.

Q. H. Fl. Opera, per Ioh. Loeium, Antwerpiae 1552. 8.

Recusa ed. a. 1547.

Q. H. Fl. Opera, Antwerpiae per Ioh. Gymnicum Antwerp. 1552. 8.

Vid. a. 1537.

Q. H. Fl. Opera, cum M. Antonii Mureti commentariis, Venetiis apud Ald. iun. 1552. 8.

Muretina altera.

Q. H. Fl. Ars poetica: per Thom. Richard, Parisiis 1552. 4.

Dougl. p. l.

Q. H. Fl. Liber de Arte Poetica, Iac. Grifolii interpretatione explicatus. Nunc primum post Florentinam editionem Lutetiae impressus per Matth. David

1552. 8.

Vid. a. 1550. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

1553.

Q. H. Fl. Opera cum commentariis — — per Hier. Scotum, Venetiis fol. 1553.

Dougl. p. 6. Vid. a. 1544. unde etiam fluxit sequens editio:

Q. H. Fl. omnia poemata, cum iisdem interpretibus Venetiis apud Petrum de Nicolinis de Sabio fol. 1553.

Q. H. Fl. Opera, cum interpretationibus Christ. Landini, Venetiis fol. 1553.

Laudat *Bibl. Hor. p. 31.*

Q. H. Fl. Carminum libri quatuor. Ex officina Mich. Vascojani Lutetiae 1553. 4.

Repetitio ed. a. 1545.

Q. II. Fl. Carminum libri quatuor, Epodon et Carmen seculare, per Thom. Richard. Parisiis 1553. 4.

Dougl. p. 1. Cf. a. 1543. et 1552.

Q. II. Fl. Ars poetica, cum comment. A. Iani Parphasi, Venetiis 1553. 3.

Vid. a. 1551. 1555.

Achillis Statii, Lusitani, in Q. H. Fl. Poetiam commentarii; cum textu. Autwerp. apud Martinum Nutium 1553. 4.

Dougl. p. 6. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

* *In Epistolam Q. II. Fl. de Arte poetica Iasonis de Noris, Ciprii, ex quotidianis Tryphonis Cabriellii*
ser-

sermonibus interpretatio; — — — Venetiis apud Aldi filios 1553. 8.

Fabric. B. L. I. 416. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303. Vid. a. 1544.

* *Ioh. Amaritonis Nonet. Commentarius in Epistolas Q. H. Fl. Liber primus. Parisiis excud. Guil. Iulianus* 1553. 8.

Fabric. B. L. I. 1. Dougl. p. 6. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302. Male ad sequentem annum referunt.

Q. H. Fl. Ars poetica cum comment. Iasonis de Nores: Venetiis, per Arrivabenum 1555. 8.

Dougl. p. 6. Eadem est cum Aldina h. anni editione, praefixo tantum novo hoc titulo; nam utraque ad manus est.

1554.

Q. H. Fl. Opera. Lugduni apud Sebast. Gryphium 1554. 8.

Dougl. p. 7.

Franc. Luifini Vtin. in Librum Q. H. Fl. de Arte Poetica commentarius. Venet. apud Aldi filios 1554. 4.

Bibl. Ios. Renati Imperialis p. 248. Dougl. p. 1. qui insuper I. de Nores recusam hoc anno Horatii A. P. laudat.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, per Thom. Richardum Parisiis 1554. 4.

Absoluta his Epp. Horatianorum opp. editio a Th. Richardo curata. Vid. a. 1548. 1551. 1552. 1553.

Q. H. Fl. Opera: cura Ioh. Doufae, Venetiis 1554. 4.

* *Ios.*

* *Ios. de Nores* in *H. A. Poeticam*. Paris. Matth. David. 1554. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 503. Cf. a. 1544. et 1553.

1555.

* *Q. H. Fl. Opera, Grammaticorum antiquiss. Helenii Acronis, et Porphirionis Commentariis illustrata, admixtis interdum C. Aemilii, Iulii Modesti, et Terentii Scauri Annotatiunculis: edita auctius et emendatius quam unquam antea per Georgium Fabricium Chennicensem. Ex Diomedis etiam Observationibus indicata in Odis carminum genera sunt, et menda in iisdem sublata. Huc quoque accedunt Ioan. Hartungi in omnia Horatii Opera breves observationes, quibus docet potissimum ubi hic noster Graecos imitatus sit. In fine prioris Voluminis: Basileae apud Henrichum Petri, mense septembri, anno M. D. LV. Alter Tomus comprehendit commentarios Landini in omnia H. opp. Fr. Luifini, I. Grifolii et I. de Nores in Artem poeticam; tum annotatt. Erasmi, Aldi M. L. Coelii, A. Politiani, Sabellici, B. Pii, Iac. a Cruce, P. Criniti et Henr. Loriti Glareani; cum eadem in fine subscriptione* fol. 1555.

Altera Henrico-Petrina (v. ann. 1544.), a Fabric. egregiè curata. Hartungus hoc saltem laudis habet, quod primus Horatium cum Graecis comparare instituerit; quamquam in vulgaribus admodum opera eius continetur. In Bibl. Dresd. extat exemplum h. edit. ab Ge. Fabricio infinitis locis correctum et emendatum. Vid. Goetz. Memorabb. I. p. 527.

Eodem hoc anno Basileae per eundem *Ge. Fabricium* editio Horatii cum comment. Acronis in 4. curata memoratur in *Bibl. Hor.* p. 54.

* *Horatius. M. Antonii Mureti in eundem Annotatio- nes. Aldi Manutii de metris Horatianis. Eiusdem*

annotationes in Horatium. Venetiis, apud Paulum Manutium, Aldi f. 1555. 8.

Vfus est Muretus Codice vetusto, a Bernardino Lau- redano e Flandria sibi misso. Tum Vitam Hor. ex anti- quissimo volumine, quod Gandavi asservatur, ab eodem missam adiecit. Caeterum textus sequitur priorem a. 1551.

Q. H. Fl. Opera, cum Scholiis diversorum, Coloniae 1555. 8.

Bibl. Hor. p. 54.

Q. H. Fl. liber de Arte poetica: per Gualtherum Fa- bricium, Colon. Agr. 1555. 8.

Eadem l. l.

Franc. Robortelli paraphrasis in librum Horatii, qui vulgo de Arte Poetica ad Pisones inscribitur caet. Ba- fileae per Io. Hervag. Iun. fol. 1555.

Dougl. p. 7. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

1556.

Q. H. Fl. Poemata, scholiis brevibus iisque doctissi- mis illustrata, apud Thomam Richard. Parisiis 1556. 4.

Maitt. III. 685.

Q. H. Fl. Opera, cum metrica carminum ratione, et argumentis ubique illustrata, tum etiam Acronis caet. Annotatt. Colon. Agr. 1556. 8.

Q. H. Fl. Opera per Mart. Nutium, Antw.

1556. 12.

Dougl. p. 7.

Io. Pauli Caesarii Comment. in XXXII. Q. H. Fl. Odas, Romae 1556. 8.

Recusus a. 1566.

1557.

1557.

Q. H. Fl. Opera, cum Annotationibus Theodori Pulmanni, Craneb. Antwerp. excud. Martinus Nutius
1557. 8.

Sequitur Aldinum textum. Pulmannum pluribus Codd. iisque satis probis instructum hunc laborum profligasse, constat. Vid. supra p.V. et XLVI. Saepius recusa haec editio.

Q. H. Fl. Poemata, cum comment. M. Ant. Mureti
— *Venet. apud Ald. Iun.* 1557. 8.

Q. H. Fl. Opera, cum scholiis, Antw. 1557. 8.

Bibl. Hulf. III. 440. et Hor. p. 35. quae eadem Horatium cum commentario Adr. Turnebi eiusd. a. Paris. editum affert. Scilicet ex Adversariis eius depromptum puta commentarium.

Q. H. Fl. Sermonum libri duo. Parisiis apud Thom. Richardum
1557. 4.

Dougl. 7. Vid. a. 1551.

Q. H. Fl. Boulierii. Lugd. apud Io. Frelon
1557. 12.

Bibl. Croftsiana p. 93.

1558.

Q. H. Fl., cum Scholiis brevibus: apud Th. Richardum, Parisiis
1558. 8.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Parisiis 1558. 8.

Q. H. Fl., cum Scholiis, Lugd. 1558. 8.

Bibl. Hulf. III. 440.

Q. H. Fl. Opera, cura Ioh. Boulierii, Lugduni apud Anton. Vincent. 1558. 8.

Laudat has *Bibl. Horat. p. 35. quas omnes ex anterioribus recusas fuisse, vix dubitandum.*

Q.

Q. H. Fl. Opera, per Raphaleng. Antwerp. ex officina Plantin. 1558. 12.

Aldina exempla refert textus, saepius dein recusus.

1559.

Q. H. Fl. Poemata omnia — — Venetiis apud Ioa. Mariam Bonellum fol. 1559.

Repetita Veneta a. 1544. cum omnibus commentariis, qui in ista deprehenduntur.

Q. H. Fl. Poemata omnia doctissimis Scholiis illustrata. Antw. ex offic. Io. Loei 1559. 8.

Dougl. p. 8. Vid. a. 1547. 1552.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni per Io. Frelionium

1559. 12.

Dougl. l. l.

Denique eodem hoc anno *Muretina* a diversis typographis, variisque locis repetita est, idque *Lugduni per Guil. Rovill. et Venetiis apud Aldum*. Quae *Lugduni* apud haered. Sebast. Gryphii hoc anno curata est editio, anteriores suas sequitur, non *Muretinam*, ut vulgo putatur. Extat in *Bibl. Gotting.*

1560.

Q. H. Fl. Epistolae, Sermones et Ars Poetica, Antwerpiae ex offic. Io. Loëii 1560. 8.

Dougl. p. 8.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Basileae 1560. 8.

Bibl. Hor. p. 37.

1561.

Q. H. Fl., ex fide atque auctoritate decem librorum Mss. opera Dionysii Lambini, Monfroll emendatus: ab eodem-

codemque Commentariis copiosissimis illustratus, nunc primum in lucem editus per Ioh. Tornaesium, Lugduni
1561. 4.

Nova Horatii recensio, ad libros Mss. a Lambino facta, certatimque postea repetita.

Q. H. Fl. libri Odarum et Epodon cum scholiis Mich. Bruti. Venetiis apud Ald. iun. 1561. 8.

Recusa a. 1570.

Q. H. Fl., cum scholiis M. Anton. Mureti et Ald. Manut. de metris Horatianis, Venetiis 1561. 8.

Vid. a. 1555.

Io. Bapt. Pignae poetica Horatiana. Venet. apud Vinc. Valgrifium 1561. f. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

1562.

Q. H. Fl. Opera: cum notis Politiani, Sabellici, Manutii et aliorum. Venetiis apud Io. Mar. Bonellum
fol. 1562.

Vid. supra a. 1544. 1559.

Q. H. Fl. Ars poetica: Parisiis ex offic. Gabr. Buon. 1562. 4.

Dougl. p. 8.

Q. H. Fl. Epodon liber, per Th. Richard. Parisiis 1562. 4.

Idem p. 9. Cf. a. 1555.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo per Thom. Richard, Parisiis 1562. 4.

Idem l. l. Vid. a. 1554.

Q. H. Fl. Ars poetica: cum Scholiis brevibus sed eruditis, Parisiis 1562. 4.

Bibl. Horat. p. 38. Forte ab eodem Th. Richardo curata.

Q. H. Fl. Liber de Arte Poetica, Iac. Grifolii interpretatione explicatus, Venetiis apud Io. Varisium et Socios 1562. 8.

Dougl. p. 8. Vid. a. 1552.

Q. H. Fl., cum notis Acronis et Aliorum, per Ge. Fabricium, Coloniae 1562. 8.

Philiberti Laudenoti, Hedui, Commentarius in L. I. Epistolarum Q. H. Fl. Paris. ex offic. Gabr. Buon. 1562. 4.

1565.

Q. H. Fl. Carminum Libri IV. Epod. et Carmen seculare per Thom. Richard, Parisiis 1565. 4.

Dougl. p. 9. Vid. supra a. 1553. Idem A. P. hoc anno recudit, teste eodem Dougl.

Q. H. Fl. Opera per Ioann. Gryphium, Venetiis 1565. 8.

Dougl. l. l.

Q. H. Fl. Opera: cum Annotationibus doctissimorum Virorum. Lipsiae ex officina Ernest. Voegelini, Const. 1563. 8.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Leidae 1563. 8.

Bibl. Hull. III. 443.

Q. H. Fl. de Arte Poetica liber ad Pisones — Ienae excud. Donat. Ritzenhayn. 1563. 4.

1564.

Q. H. Fl. Opera, cum Annotatt. Mureti, Venetiis apud Ald. iun. 1564. 8.

Vid. a. 1551.

* *Q. H. Fl. Ars poetica, et in eam Paraphrasis et Commentariolus Ioh. Sambuci. Antwerp. ex offic. Plantin.* 1564. 8.

Dougl.

Dougl. p. 9. Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.
Repetit. a. 1569.

Q. H. Fl., cum Scholiis Mureti et animadversionibus Bruti et Aldi Manutii de metris Horatianis, Venetiis
1564. 8.

Dubito an diversa sit ab altera h. a. modo memorata.

Q. H. Fl. Opera cum annotationibus XIV. Virorum doctorum. Coloniae excudebat Petrus Horst 1564. 8.

Vid. supra a. 1556. 1562.

Q. H. Fl. cum Commentario Theod. Pulmanni, Antwerp. 1564. 8.

Ducta ex ed. a. 1557.

1565.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni apud haeredes Sebast. Gryphii 1565. 8.

Bibl. Hulf. III. 459

Q. H. Fl., ex fide decem Mss. opera Dion. Lambini Mousirol. Venetiis 1565. 4.

Prima Lambiniana ed. repetitio. Vid. a. 1561.

Q. H. Fl. Carminum liber quartus, ex antiquissimis Mss. Codicibus, cum Commentariis falso adhuc Porphyroni et Acroni adscriptis: Opera Jac. Cruquii, Messenii, editus; Eiusdem in eundem Annotationes. Bruggis Fland. apud Hubert. Goltzium 1565. 8.

Vid. ad a. 1578. quo demum plena Horat. Opp. editio a Cruquio curata est.

1566.

Q. H. Fl. Ars poetica cum explicationibus Ach. Statii Antwerp. 1566. 4.

Recusa ex ed. a. 1553. Eodem hoc anno Horatius Lambini recusus est Venetiis apud Paulum Manutium, Aldi fil. 4. (Catal. de la Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 299.) et Parisiis 8. si fides Bibl. Hor. p. 41. habenda.

Q. H. Fl. Opera ex castigatione Theod. Pulmanni ad Mureti, Lambini, aliorumque editionem atque veteres aliquot libros collatus, et Scholiis e scriptis doctissimorum Virorum collectis illustratus. Antw. ex offic. Plantini 1566. 12.

Prima haec Plantiniana ex rec. Pulmanni. Vid. a. 1557. et 1564.

Q. H. Fl. Opera: Antwerp. per Viduam Loei 1566. 8.

Dougl. p. 10. Vid. a. 1547. 1552. 1559.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo. Parisiis per Gabr. Buonium 1566. 8.

Dougl. p. 10.

1567.

Q. H. Fl., sex abhinc annis — opera Dionys. Lambini emendatus — nunc ab eodem recognitus et cum aliquot aliis exemplaribus antiquis comparatus, multis locis purgatus, iisdemque Commentariis, plus tertia parte amplificatis, illustratus. Parisiis apud Io. Macaeum fol. 1567.

Editio Lambini secunda aliquoties deinde repetita.

Q. H. Fl. Opera, cum Indice Th. Treteri, Antwerp. apud Plantin. 1567. 8.

Adornatus est hic index ad pagg. ed. Antw. apud Gryph. a. 1545.

Q.

Q. H. Fl., cum Annot. Mureti et Aldi Manutii de
Metris Horat. Lugduni per. (haeredes) Seb. Gryph.

1567. 8.

Ducta atque expressa haec Gryph. e Muretina.

Q. H. Fl. poemata, a mendis iterum summa dili-
gentia repurgata, ac doctissimis Franc. Irenici in *Artem*
Poeticam et libros *Epistolarum Annotationibus* in gra-
tiam studiosae iuventutis illustrata. Adiecta sunt in-
super ubique carminum argumenta et rationes prosodia-
cae. Francof. ad M. apud Georg. Cor. Sig. Feyerabendt

1567. 8.

Weislinger Catal. Bibl. Ord. S. Hierosolymit. (Ar-
gentor.) p. 113. Exemplum, quod ad manus est, habet
solas Annotatt. Irenici absque textu poetae.

* *Q. H. Fl. liber Epodon cura Iac. Cruquii. Ant-*
werpiae 1567. 8.

Ant. Hermanni Gogavini Elenchus Omislorum in
Horatium poetam. Sablon. 1567. 8.

Bibl. Hulf. III. 445.

Petri Pagani Argumenta in Horatium, Francof.
1567. 8.

1568.

Q. H. Fl. Opera cum metrica carminum ratione,
Colon. Agr. 1568. 8.

Vid supra a. 1556. 1562. et 1564.

Q. H. Fl. Opera, cum metrica carm. ratione caet.
Lipf. 1568. 8.

Recusa ed. a. 1565.

Q. H. Fl. Opera, Basileae per heredes Nic. Bryling
1568. 8.

Sequitur haud dubie anteriorem aliquam ed. Bas.
forte a. 1560.

Eodem hoc anno Lambiniana Horatii editio ter recusa est, et quidem Lutetiae apud P. Manut. fol. (teste *Dougl.* p. 10.) Venet. apud eundem 4. et Francof. apud Wechel. 4.

Leodegarii a Quercu Praefatio in Lib. II. Satyrarum Horatii, habita Kal. Octobr. 1565. Paris. apud Dionys. a Prato. 1568. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

Matth. Collinii Harmoniae univocae in Odae Horat. Argent. 1568. 8. Cf. a. 1532. et 1539.

1569.

Q. H. Fl. de Arte Poetica liber, cum brevibus Scholiis, Paris. apud Gabr. Buon. 1569. 4.

Recusus a. 1562. *Bibl. du Roi, belles Lettres II.* 302.

Io. Sambucus in Artem Poeticam Q. H. Fl. Antw. 1569. 8.

Vid. supra a. 1564.

Q. H. Fl. Opera, cum commentariis Acronis, Erasmi, Sabellici et aliorum. Francof. apud Heredes Egenolf. 1569, 8.

Vid. a. 1554. 1544. 1549.

Denique Lambini ed. recusa h. a. Francof. 4.

1570.

Q. H. Fl. Opera, Grammaticorum XL — commentariis in unum corpus collectis illustrata. Basileae, apud Henricopetri fol. 1570.

Henricopetrina III. Vid. a. 1544. 1555.

Q. H. Fl., cum scholiis A. Mureti et Animadversionibus Bruti. Venet. apud Ald. 1570. 8.

Ducta ex ed. a. 1564.

Q.

*Q. H. Fl. Odae et Epodon liber, cum animadv.
I. M. Bruti. Venet. Ald. 1570. 8.*

Vid. supra a. 1566.

*Q. H. Fl. opera, cum argumentis et Castigationibus
Georgii Fabricii. Lipsiae typis Voegelianis 1570. 8.*

Eodem anno recusa Lambini editio Antwerp. ex offic.
Guil. Silvii, 8.

1571.

*Q. H. Fl. poemata, cum argumentis et castigatio-
nibus Ge. Fabricii, cum indice Adagiorum. Lipsiae per
Io. Steinmannum typis Voegelianis 1571. 8.*

Ex eiusd. a. superioris editione repetita. Bibl. du
Roi, belles Lettres II. 299.

*Q. H. Fl. Opera, ab Obscoenitate repurgata, Dil-
ling. 1571. 8*

*Q. H. Fl. Poemata, secundum optimas quasque
editiones accuratissime castigata: editio haec argumentis
singulorum poematum certis, tum Annotationibus copio-
sis instructa est a Guil. Xylandro. Heidelbergae, apud
Io. Maier 1571. 8.*

Muretinum exemplum potissimum sequutus videtur
Xyl. tum in Annotatt. antiquiores Intpp. maxime Tur-
nebi Adversaria sublegit.

Lambini ed. eodem a. recudit Antwerp. Guil. Silvius,
idem, qui superiore anno dederat, 8.

1573.

* *Q. H. Fl. Satyrarum seu potius Eclogarum libri
duo ex antiquiss. Mss. purgati et clarius explicati, opera
Iacobi Cruquii, Messenii. Eiusdem in eos Commentarii.
Antwerp. ex offic. Plantin. 1573. 8.*

Vid. a. 1578.

Q. H. Fl. Poemata, cum Acrone, Porph. Parrasio caet. Venetiis (apud I. M. Bonellum) fol. 1573.

Vid. a. 1544.

Q. H. Fl. Poemata, notis, Scholiis et argumentis illustrata. Venetiis apud Dom. de-Farris 1573. 8.

Laudant Bipontini. Iidem afferunt Lugdunensem h. a. in 12.

1574.

Q. H. Fl. poemata omnia doctissimis scholiis illustrata: excudit Guil. Norton. Londini 1574. 8.

Ames typogr. Antiqu. II. 878:

Q. H. Fl., cum Aldi Manutii et M. Ant. Mureti Annotatt. — — Lugduni apud Ant. Gryphium

1574. 12.

E proxima Lugd. a. 1567.

1575.

Q. H. Fl. Epistolae, et in eas praelectiones methodicae Claudii Minois, (Mignault) quibus artis logicae analysis et moralis doctrinae ratio illustratur. Parisiis, apud Dion a Prato.

1575. 4.

Dougl. p. 1.

Q. H. Fl. Odae quinque selectae ex Epodon libro. Parisiis

1575. 4.

Repetitae hoc anno edd., Lambini Florent. 8. (Dougl. l. 1.) Ge. Fabricii Lips. typis Voegel. 8. Antwerp. Plantiniana cum indice Treteri (cf. a. 1567.) 8. et Xylandrea Heidelb. 8. e qua Ars poet. sequ. anno ibidem recusa est.

1576.

Q. H. Fl. cum interpretat. et Scholiis Variorum, Venetiis apud I. M. Bouell.

fol. 1576.

Vide ann. 1559. 1562. 1573. et 1576.

Q.

Q. H. Fl. Ars poetica, cum commentario I. Sturmii, Argent. 1576. 8.

Aldi Manutii, Pauli f. Aldi n. in Hor. Artem poet. commentarius. Venet. apud Ald. 1576. 4.

Antwerpiensem h. a. 8. e Bibl. Furstenb. affert Hirsching l. l. p. 316.

1577.

* *Q. H. Fl. poemata, novis scholiis et Argumentis ab Henr. Stephano illustrata. Eiusdem Henr. Stephani Diatribae de hac sua editione Horatii et variis in eum observationibus. S. l. (Parisiis) et a. (1577.) 8.*

Est prima Stephaniana, bonarum rerum refertissima. Vide supra p. XLVI.

Q. H. Fl., emendatus, Antwerp. ex offic. Ch. Plantini 1577. 8.

Seorsim recusae sunt

* *Theod. Pulmanni Annotatt. in Q. H. Fl., Aldi Manutii Scholia et de metris Horatianis, M. Anton. Mureti scholia, Io. Hartungi Annotationes. ibid. eod.*

Nitida et elegans editio, ducta ex ed. a. 1566. In bibl. Leidensi exemplum extat, II. Casauboni notulis instructum. Vid. Catal. Bibl. Lugd. p. 266.

* *Hadr. Turnebi Comment. in L. I. Carm. Horatii. Eiusdem Turnebi comm. in locos obscuriores Horatii, ex eius Adversariorum libris excerptus. M. Ant. Mureti et Aldi Man. in eundem annotationes. Parisiis, excud. Martinus iuuenis* 1577. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

Eodem anno Lambiniana ed. recusa Francof. ad M. ex offic. Andr. Wecheli fol.

h 5

1578.

1578.

Q. H. Fl. ex antiquissimis undecim Lib. M. S. et schedis aliquot emendatus, et plurimis locis cum commentariis antiquis expurgatus et editus, opera Jacobi Cruquii, Messenii. Eiusdem in eundem enarrationes, observationes et variae lectiones cum aliis quibusdam et indice locupletissimo. Antwerpiae, ex offic. Chr. Plantini

1578. 4.

Prima Cruquiana, saepius deinceps recusa, cui libro IV. Odarum et Epodon, tum Satyris evulgatis proluserat. XI Codd. Cruquius se comparasse memorat, de quibus v. sup. et de eius Commentatore antiquo p. XLVII.

Q. H. Fl. Poemata omnia doctissimis Scholiis et novis aliquot annotatiunculis illustrata. Londini apud Guil. Norton et Io. Harison.

1578. 8.

Ames typogr. Antiqu. II. p. 879. Cf. a. 1574.

Q. H. Fl. Poemata, illustrata argumentis et castigationibus. Lipsiae

1578. 8.

Repetit. ed. a. 1575.

1579.

* *Q. H. Fl., — — opera Iac. Cruquii, Antwerp. ex offic. Ch. Plantini*

1579. 4.

Vid. a. praeced.

Q. H. Fl., cum Scholiis et Argumentis Venetiis

1579. 8.

Bibl. Hulf. III. 440.

Q. H. Fl., Lambini, cum Adr. Turnebi comment. Lutetiae, apud Io. Macaeum

fol. 1579.

Vid. a. 1564.

Hugol. Martelli Comm. in Odam II. Libri IV. Carm. Horatii. Florent. apud Iuntas

1579. 4.

Bibl.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 502. Bibl. Firmiana
V. 227.

1580.

Repetitae hoc anno edd.

* *Henricopetrina* quarta vice Basileae per Sebast.
Henric-Petri, fol. cum epist. nuncupat. Nicolai Höniger.

Lambiniana, Lutetiae, fol.

Pulmanni Antwerp. 12. et in hanc *Iani Doufae*
Commentariolus, seorsim excusus. Antwerp. ex offic.
Plantin. 1580. 12.

Cum notis Variorum, Paris. fol.

Phil. Engentinus in lyrica Horatii. Basil. 1580. 8.

Io. Tho. Freigii Comment. in lyrica Horatii. Basil.

1580. 8.

Vterque liber etiam in Henricopetr. evulgatus est.

Iul. Aurel. Haurechii Comment. in I. et II. Satyram
Basileae 1580. 8.

Recuf. ex ed. a. 1541. Infertus quoque ed. Henri-
copetr. h. a.

Franc. Luisini Paraphrasis in Horatium. Basileae

1580. 8.

1581.

Q. H. Fl. Pulmanni: adiecta sunt praeterea carmi-
num genera, *Ge. Fabricii* argg. in singula carmina — —
Basileae ex offic. Bryllingeriana 1581. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299.

Lamb. Lud. Pithopoei Paraphrasis in *Q. H. Fl.*
Sat. I. et III. libri prioris. Heidelberg. 1581. 8.

1582.

1582.

* *Q. H. Fl. Opera omnia: ex emendatione et cum commentariis Petri Gualth. Chabotii, Parisiis, per Aegidium Beys.* 1582. 8.

Smith. p. CCXXXI. form. quadruplicatae h. librum laudat. E vasto Chabotii commentario parum praesidii ad meliorem poetae intelligentiam petas. Dialecticum, grammaticum, rhetoricum artificium vocat, ad quod poetam exigit. Eadem editio recusa hoc ipso anno Basil. 8. et eiusdem Expositio analytica, Parisiis apud Martin. Iuvenem 8. quam habet Bibl. nostra Acad.

Q. H. Fl. cum Scholiis Ant. Mureti et animadv. Bruti et Aldi Manutii de metris Hor. Venetiis apud Ald. iun. 1582. 8.

Vid. supra 1570.

Q. H. Fl., cum Aldi Manutii et Ant. Mureti Annotationibus. Lugduni 1582. 8.

Expressa ex ed. a. 1574.

Iani Doufae ad superiorem (a. 1580.) commentariolum Succidanea. Antwerp. ex-offic. Plantin. 1582. 8.

Q. H. Fl. Opera cum notis Theod. Pulmanni et Iani Doufae patris. Antwerp. Plantin. 1582. 8.

Vid. a. 1580.

1585.

Q. H. Fl. Carmina, cum scholiis et argumentis. Parisiis 1583. 4.

Q. H. Fl. Ars poetica, ad P. Rami Dialecticam et Rhetoricam resoluta, studio Andr. Kragii. Basileae per Sebast. Henricpetri 1583. 4.

Bibl. Bunav. I. p. 312. Quam alieni sint tales conatus a poetices indole, vix est ut moneamus,

1584.

1584.

Q. H. Fl. omnia poemata. Venetiis apud Ioh. Gryphium fol. 1584.

Dougl. p. 12.

Q. H. Fl. Epistolarum libri duo, et in eas praelectiones methodicae — — per Claud. Minoem, Divionensem, Parisiis apud Duvall. 1584. 4.

Libellus iam a. 1575. impressus. In Epist. nuncup. subscriptus est a. 1578. ut adeo ter divulgatus sit. In Bibl. du Roi, belles Lettres memoratur typogr. *Aegid. Beys.*

Q. H. Fl. Sermones et Epistolae, cum Iod. Badii Ascensii explanatione, ab eodem diligentius recognita, et in Epist. praesertim et aucta et reposita. Parisiis, per Io. Granion 1584. 4.

Q. H. Fl. Epistolarum liber I. cum scholiis, comment. et argumentis. Parisiis 1584. 4.

Q. H. Fl. Epodon liber cum carmine saeculari, ad optimorum exemplarium fidem emendatus. Lutetiae apud Fed. Morellum 1584. 4.

Io. Hofmanni Proteus Horatianus. Bas. 1584. 3.

Bernardini Parthenii, Spilimb. in Q. H. Fl. Carmina atque Epodos commentarii, quibus poetae artificium, et via ad imitationem atque ad poetice scribendum aperitur. Venetiis apud Nicolin. 1584. 4.

Adiectus est textus Horatii a Parthenio, qui sequenti volumine omnia H. opera absolvit.

Q. H. Fl. Sermonum Lib. IV. seu Satyrarum libri duo, Epistolarum libri duo. Cum argumentis ad Lectoris maiorem facilitatem, Venet. apud Nicolin. 1584. 4.

Catal. Bibl. Harlei. I. 181. Göetz. memorabb. III. p. 294. Est Pars II. ed. Parthenii. Cf. Bibl. Smith. p. CCXXXI.

1585.

1585.

*Q. H. Fl. Poemata, c. argumentis et castigationibus
Ge. Fabricii. Lipsiae per Io. Steinmann* 1585. 8.

Vide sup. a. 1571. et 1578.

*Q. H. Fl. Opera: cum comment. Franc. Irenici.
Dilling.* 1585. 8.

Repetita ed. a. 1567. Ibidem hoc anno recusus est
Horatius ab obfoenitate purgatus: Vid. a. 1571.

Q. H. Fl. Opera. Lond. apud Newton 1585. 8.

Dougl. p. 18. Ames II. p. 1156. Cf. a. 1574. 1578.

*Q. H. Fl. Epistolarum libri II. cum praef. Guil.
Xylandri Parisiis* 1585. 4.

* *Frid. Ceruti in Q. H. Fl. Carmina, Epodos, Sa-
tyras, atque Epistolas paraphrasis. Veronae apud Hiero-
nymum Discipulum et fratres.* 1585. 4.

Exemplum, quod ad manus est, finitur carmine fae-
culari, et textum adiectum habet. Eiusdem Paraphr. in
Epp. et A. P. ibid. excusa est a. 1588.

1586.

*Q. H. Fl. Opera, cum comment. Iac. Cruquii.
Antv. ex offic. Plantin.* 1586. 12.

*Bibl. Hor. p. 55. Videtur solus textus Cruqu. recu-
sus esse; nam commentarium ipsa libri forma excludit.*

*Q. H. Fl. Opera: cum Animadvv. Hadr. Turnebi,
Mureti et Manutii. Parisiis* 1586. 8.

* *Q. H. Fl. Epistolarum liber I. ex antiquissimis lib.
M. S. et schedis aliquot emendatus et plurimis locis cum
commentariis antiquis expurgatus et editus. Argumentis
quoque et scholiis doctissimorum hominum illustratus.
Parisiis ex typogr. Dionys. a Prato.* 1586. 4.

Titu-

Titulus transcriptus ex ed. Cruqu. cuius etiam lectio-
nes exhibet. Caeterum argg. et brevia scholia in margg.
exscripta habet, neque hilum amplius. Perperam Ve-
netiis excusum librum statuunt.

*Q. H. Fl. Opera, cum comm. Parrhafii, Acronis et
Porph. notisque Glareani, Lugduni* 1586. 8.

Laudant Bipontini p. LI.

Ge. Aemilius in Horatium Bas. 1586. 8.

Nic. Frischlini paraphrasis in H. Epp. l. I. II. Fran-
cof. apud Io. Spies. 1586. 8. recusa anno sequ. ibid.
apud eundem.

Ode de laudibus vitae rusticae (Epod. II.) explicata
ab *A. Mauuccio*. Bonon. 1586. 4. Ob raritatem Miscel-
lan. Ital. Erud. T. III. inseruit hunc libellum Rob. Gau-
dentius.

1587.

Repetitae hoc anno edd.

* cum comment. *G. Chabotii*. Basl. ex offic. Leonh.
Ostenii fol.

cum comment. *Lambini*. Lutetiae, apud B. Ma-
caeam, fol.

cum comment. *I. Cruquii*, Antwerp. Plantin. 4.

cum annotatt. *Pulmanni*. Antw. Plantin. 8.

cum *Aldi Manut.* scholiis et *Io. Hartungi* Annotatio-
nibus. Antwerp. 12.

cum *Aldi Manut.* scholl. et *Mureti* Annotatt. Bergo-
mi typis Comini Venturi. 12.

*Q. H. Fl. Methodus de Arte poetica; per Nic. Colo-
nium exposita Bergomi, typis Comini Venturi* 1587. 4.

Conf. a. 1591. Bibl. Hulf. III. 459. laudat ed.
Hor. h. a. Bergomi in 24.

Fr.

Fr. Irenicus in *Artem poeticam et Epistolas*. Francof. 1587. 8. Vid. a. 1567.

Th. Corraeae *Explanatio* in *A. P.* Venetiis apud Franc. de Francis, 1587. 8.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 303.

Q. H. Fl. latine cum versione Etrusca auct. *Io. Fabrini* et *Obss. Phil. Venuti* Italice scriptis. Venet. 1587. 4.

* *Q. H. Fl. Sermonum sive Satyrarum liber primus, Satyra prima.* Parisiis apud *Dion. a Prato* 1587. 4.

Substitit conatus in Sat. I.

1588.

* *Q. H. Fl. Poemata novis scholiis et Argumentis ab Henr. Stephano illustrata. Eiusdem Diatribe de hac sua editione Horatii, et variis in eum Observationibus.* f. l. (Parisiis) 1588. 8.

Editio haec secunda praeter Scholiorum locupletationem aliquot insuper diatribas et quasdam in veri Porphyrii commentarios emendationes nec non quasdam ad eos accessiones habet.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Lambini. Lutetiae fol. 1588.

Q. H. Fl. Opera, cum castigationibus Ge. Fabricii Lipsiae 1588. 8.

Recus. ed. a. 1585.

Q. H. Fl. Opera expurgata, Colon. Agripp. 1588. 8.

Q. H. Fl. de Arte poetica liber, cum Paraphrasi Ceruti in hunc librum. Veronae apud *Hier. Discipulum* 1588. 4.

Laudatur in Bibl. du Roi, belles Lettres II. 502.

1589.

1589.

Q. H. Fl. Opera: Lugduni per Anton. Tardiff.

1589. 12.

*Dougl. p. 13. Colonienfem h. a. e bibl. Furftenber-
gia affert Hirfching p. 316.*

*P. G. Chabot. in H. Poemata expositio analytica.
Bafileae per Leonh. Oftenium 1589. 8.*

1590.

*Q. H. Fl. Opera, cum notis Politiani, Sabellici,
Manutii et aliorum. Venetiis apud Laur. Bertellum*

fol. 1590.

Vid. *supr. a. 1576.*

*Q. H. Fl. Poemata, accuratiffime caftigata — —
a Guil. Xylandro. Neofiad. per Matth. Harnifch.*

1590. 8.

Repetit. ed. a. 1575.

1591.

*Praelectiones Petri Gualt. Chabotii in Horatium —
— Bafileae ex offic. Leon. Often. fol. 1591.*

Est ed. a. 1587. mutato tantum titulo.

*Q. H. Fl. Epiftolarum libri duo, Andegavi per Pe-
trum Elis 1591. 4.*

Dougl. p. 15.

*Q. H. Fl. Ars poetica cum Annotatt. Francifci Sau-
chez Salm. 1591. 8.*

*Ant. Riccoboni defenfor, feu pro eius opinione de
Horatii Epiftola ad Pifones in Nic. Colonium, Ferrar.
per Bened. Mammarellum 1591. 4.*

*Conciliatio A. Riccoboni cum Nic. Colonio. Patav.
apud Laur. Pasquatum 1591. 4.*

Tem. I.

i

Epifto-

Epistola *Nic. Colonii* ad A. Riccobonum. Patav.
1591. 4.

Conf. a. 1587. et 1611.

* *Angeli Pagnonii* in Q. H. Fl. Satyras atque Epistolas praefatio; et in primam Satyram commentarius. Bononiae apud Io. Rossum 1591. 4.

Q. H. Fl. Opera: argumentis ubique ac doctissimorum Virorum Annotationibus adiectis. Coloniae 1591. 8.

Vid. Catal. Bibl. O. Bened. ad S. Emmer. Ratisp. P. IV. p. 501.

1592.

Q. H. Fl. cum Aldi Manutii et M. Anton. Mureti Annotationibus, apud Ant. Gryphium. Lugd. excud. Jac. Stoer 1592. 8.

1595.

Q. H. Fl. Opera cum commentario Jac. Cruquii. Lugd. Bat. ex offic. Plant. 1595. 4.

Cruquiana quarta ex anteriori ducta.

Q. H. Fl. Poemata, illustr. argg. et castigat. Ge. Fabricii Lips. 1593. 8.

Vid. a. 1588.

Q. H. Fl. expurgatus, Lugd. 1593. 12.

Forte ad Cruqu. expressus.

Q. H. Fl. opera omnia cum Ceruti paraphrasi — additus libellus incerti Auctoris de re poetica. Veronae per Hier. Discipulum 1593. 4.

Repetit. a. 1585.

1594.

Q. H. Fl. Poemata omnia, Lugd. B. apud Fr. Raphelengium 1594. 8.

* P.

* P. G. *Chabotii* Comment. triplex in Q. H. Fl. Opera. Basil. per Leonh. Osten. fol. 1594.

Vid. a. 1589. et 1591.

Ant. Thylesii in Horatii odas auspicia recusa hoc anno 4. f. l.

Coloniensem h. a. Tomis II. fol. laudat *Hirsching* p. 316. sed haud dubie volebat Basil. Chabotii.

1595.

Analysis logica omnium Epistolarum Horatii, Artis poeticae et selectarum aliquot Odarum; auctore *Ioh. Piscatore*. Spirae Nemetum per Bernard. Albinum 1595. 8.

Dougl. p. 14. *Bibl. Hulf.* III. 443. Recusa a. 1598.

Lamb. Lud. Pithopoi Paraphrasis in Artem Poeticam Horatii. Heidelberg. 1595. 8. Cf. a. 1581.

1596.

Recusa h. a. Horatii editio *Lambiniana* apud Hered. A. Wechel. Francof. 4.

Repetita quoque *Nic. Frischlini* paraphrasis in H. Epistolarum L. I. II. Francof. 8. Cf. a. 1586.

1597.

Q. H. Fl. Opera, cum uberioribus commentariis P. G. *Chabotii*, Basileae fol. 1597.

Q. H. Fl. Opera cum comment. vet. et *Iac. Cruquii*. Accesserunt *Iani Doussae* in eundem *Commentariolus*, una cum *succidanea appendice ad superiorem Comment.* Item *Auctarium Commentatoris veteris a Cruquio editi.* Lugd. B. ex offic. *Plantin.* 1597. 4.

Repetitus quoque h. a. est *Horatius Lambini* Lugd. 4. et cum paraphrasi *Ceruti*: editio postrema et auctior. Veronae apud P. *Diferolum* 4.

1598.

*Q. H. Fl., ex fide veterum Codicum. Vitenb. typis
M. Ioh. Cratonis* 1598. 8.

Vanissima haud dubie tituli professio, quem forte editor a Lambini editione mutuatus est.

Q. H. Fl., cura Ge. Fabricii, Lipsiae 1598. 8.

1599.

Eilhard. Lubini in *Q. H. Fl.* poemata Paraphrasis scholiastica nova, qua retentis poetae verbis et pedestri sermoni insertis auctor gravissimus et difficillimus pleni commentarii vice breviter et dilucide explicatur. Rostochii 1599. 4.

Q. H. Fl. Opera omnia. Francof. ad Od. 1599. 8.

Annabergensem h. a. 8. laudat *Hirsching* p. 316. Est haud dubie editio Bersmanni, Annaebergensis.

Phil. Venutii Observationes in Horatium Venet. 1599. 8.

Vid. sup. a. 1587.

1600.

Q. H. Fl. Opera, cum castigationibus Ge. Fabricii, Francof. apud hered. Wechel. 1600. 4.

* *Q. H. Fl. Poemata, scholiis et argumentis Henr. Stephani illustrata. — — Editio tertia. f. l. (Parisiis) excud. Paul. Steph.* 1600. 8.

Editio haec III. ne hilum quidem differt a secunda. Eodem hoc anno Stephaniana altera Genevae 8. recusa est, absque diatribis ut videtur.

* *Q. H. Fl. Poemata omnia: additi sunt Indices duo; unus docti cuiusdam viri per Henr. Stephanum recognitus, alter Th. Treteri, Francof. apud Andr. Wechel, per Cl. Marnium et L. Aubrium* 1600. 8.

Q.

Q. H. Fl. Ars poetica cura Sigism. Iulii Mynsingi de Frondeck. Laving. 1600. 4.

Q. H. Fl. Ars poetica, per Nic. Colonium, Ambergae. 1601. 12.

Vid. supra a. 1587. et 1591.

Q. H. Fl. poemata omnia, argumentis et Scholiis Viror. doctiff. illustrata cum indicatione diversarum lectionum partim e sex Codicibus veteribus Manuscriptis partim ex opt. notae libris aliquot impressis studio et opera Greg. Bersmanni, Annaeb. Impress. sumtibus Grosii et Voegolini Lipsiae 1602. 8.

Prima Bersmanniana, saepius dein recusa.

Q. H. Fl. Epistolae, cum comment. Frischlini, II. Voll. Francof. 1602. 8.

Cf. a. 1587.

Paraphrasis in Lib. I: Satyrarum Q. H. Fl. per Sigism. Iul. Mynsing. a Frondeck. August. Vindel. 1602. 4.

Cf. a. 1600.

Q. H. Fl. Opera cum commentario Iac. Cruquii. Lugd. Batav. 1605. 4.

Cruquiana sexta.

Q. H. Fl. obscoenitate Romae expurgatus Colon. Agr. 1605. 8.

Cf. a. 1585.

Excusus etiam Horatius h. a. in Corpore Poet. Lat. Aurel. Allobr. apud Sam. Crispinum, Vol. I.

Q. H. Fl. Opera, cum novis Argumentis. Ex offic. Plantin. 1604. 12.

Q. H. Fl. Poemata, illustrata argumentis et castigationibus Ge. Fabricii, Lipsis typis Voegel. 1604. 8.

Recusa ed. a. 1575.

Q. H. Fl. Opera per Dion. Lambinum. — Accesserunt postremae huic editioni Adriani Turnebi in eundem Commentarii — et in fine Theod. Marcilii ad Q. H. Fl. quotidianae et emendatae lectiones. Paris. apud Barthol. Macaeum fol. 1604.

A. 1605 hanc editionem laudat Bibl. du Roi, belles Lettres II. 299. Th. Marcilii lectiones separatim quoque h. a. excusae ab eodem Macaeo memorantur. Eodem hoc anno Lambiniana Horatii editio additis Henr. Stephani Diatribis recusa est Aurel. Allobr. a Petr. de la Roviére, 8.

Q. H. Fl. Poemata, cum Iuvenali: Londini. 1604. 12.

In Q. H. Fl. de Arte Poetica librum Hercules Manzonius, qui aperte demonstrat, expressum ab Aristotelis poetica Horatii poetices ordinem. Bergomi, typis Comini Venturac 1604. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres II. 302.

Q. H. Fl. Odae in locos communes digestae, studio Io. Langii. Hammov. typis Wecheliani 1604. 8.

Repetit. statim Lugd. eodem hoc anno.

Q. H. Fl. Lambini, additis H. Stephani diatribis. Genev. apud Petr. de la Roviére 1605. 4.

Forte innovatus tantum titulus ed. anterioris anni.

Q. H. Fl. Opera cum comment. Dan. Heinsii. Ex offic. Plantin. apud Rapheleng. 1605. 8.

Q. H. Fl. Opera cum castigationibus Ge. Fabricii. Lips. typis Voegelianis 1605. 8.

Recus. ed. a. 1604.

*Q. H. Fl. ab obscenitate purgatus. Paris. apud
Somnium 1605. 12.*

*Q. H. Fl. Odae in locos communes digestae: studio
Ioh. Langii Lugd. 1605. 12.*

Vid. a. praecedentem.

1606.

Q. H. Fl. Opera expurgata. Parisiis 1606. 8.

*Q. H. Fl. Opera, cum notis Ioh. Bond. Loudini
1606. 8.*

Saepius repetita. Singulas commemorare, vix operae pretium est. — Editionem h. a. Francof. ad O. curatam laudat *Hirsching* p. 316.

1607.

*Q. H. Fl. Opera ab obscenitate expurgata. Ant-
verp. 1607. 8.*

*Q. H. Fl. Emblemata, imaginibus aere incisis notis-
que illustrata: studio Othonis Vaenii. Antverp. per
Hieron. Verdysson. 1607. 4.*

Recusa a. 1612.

*Q. H. carmen seculare et hymnus in Apollinem et
Dianam latine, et a Fed. Morello graece eodem carminis
genere expressa. Parisiis excud. Fed. Morell. 1607. 4.*

Bibl. du Roi, belles Lettres II. p. 302.

1608.

* *Q. H. Fl., cum erudito Laevini Torrentii com-
mentario nunc primum in lucem edito. Item Petri Nau-
nii Alcmariani in Artem poeticam. Antverpiae ex officina
Plantin. apud Io. Moretum. 1608. 4.*

De Torrentio praecclare de Horatio merito vide supra
p. XLVIII. et de eius Codd. p. VI.

Q. H. Fl. ex fide veterum Codicum. Witeb. apud Laurent. Seuberlich. 1608. 8.

Recusa ed. a. 1598.

Q. H. Fl. Opera. Antwerp. ex offic. Plantin. 1608. 12.

1609.

Q. H. Fl. Opera cum Notis D. Heinsii. Ex offic. Plantin. Rapheleng. 1609. 8.

Repetita ed. a. 1604.

Nic. Frischlini Paraphrasis in Hor. Epist. libros duos. Francof. apud Nic. Hofmann. 1609. 8.

Cf. a. 1586.

1610.

Q. H. Fl. Opera cum notis D. Heinsii. Accedit Horatii ad Pisones epistola et Aristotelis de Poetica libellus ordine suo nunc demum ab eodem Heinsio restitutus. Ex offic. Rapheleng. 1610. 8.

Q. H. Fl., cum Mureti et Manutii Annotationibus Lugd. apud haered. Rouillii. 1610. 8.

Typographum adscripti e *Pinelli* II. 328.

Q. H. Fl. ex edit. Theod. Pulmanni. Antwerp. 1610. 16.

Editionem h. a. Cameraci vulgatam 8. habet bibl. Furfstenbergia. Vid. *Hirsching* p. 316.

1611.

* *Q. H. Fl.: cum commentariis et enarrationibus Commentatoris veteris et Iacobi Cruquii. Accedunt Iani Doufae in eundem commentariolus, una cum succidanea appendice ad superiorem commentariolum. Item Auctarium*

*rium Commentatoris veteris a Cruquio editi. Ex offic.
Plantin. Rapheleng.* 1611. 4.

Gruquiana septima, eaque praestantissima.

Q. H. Fl. cum notis Ge. Bersmanni. Basileae
1611. 8.

Expressa ed. Lips. a. 1602.

Habetur quoque h. a. editio in *Corp. Poet. Lat.* ed.
II. Aurel. Allobr. apud Sam. Crispin. 4. Vol. I. inde a
p. 748.

Nic. Colonii Responso adversus absurdam sententiam
Ant. Riccoboni de Horatii libello ad Pifones de Poetica.
Bergomi 1611. 4.

Vide supra a. 1591.

1612.

Q. H. Fl. Opera, cum comment. Dion. Lambini.
Francof. apud hered. Wechel. 1612. 4.

Q. H. Fl., accuratissime emendatus et explicatus,
cum Paraphrasi Eilh. Lubini. Francof. 1612. 4.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis D. Heinsii. Ex offic.
Raphel. 1612. 8.

Eadem hoc anno prodire cum Animadversionibus et
Notis Dan. Heinsii longe auctioribus, addito libro de Sa-
tyra, Lugd. Bat. apud Ludov. Elzevir. 12.

Pauli Franci Commentarii in I. et III. Od. L. I. Ho-
ratii f. l. 4.

1613.

Q. H. Fl., cum notis Iani Rutgerfii. Lutetiae, ex
typogr. Rob. Stephani 1613. 12.

Textus est ex Heinsii ed. expressus, cum eiusdem
emendationibus.

De laudibus vitae rusticae commentarius in secundam Horatii oden e libro epodon: autore *Blasio Bernardino*. Florentiae per Io. Donatum 1615. 4.

Bibl. du Roi, belles Lettres I. 502.

1615.

Q. H. Fl. Opera omnia, a Pet. Gualt. Chabotio triplici artificio explicata, et demum a I. Iac. Grassero illustrata. Basileae apud Ludov. Regis fol. 1615.

Bibl. du Roi, belles Lettres I. p. 300.

1616.

Q. H. Fl. Opera, per Valent. Cremcovium f. l. 1616. 8.

Dougl. p. 17.

Q. H. Fl. Poemata, argumentis et scholiis virorum doctissimorum illustrata, cum indicatione diversarum lectionum: studio et opera Georg. Bersmanni. Secunda editio locupletior, ab eodem recognita. Lipsiae typis Grossianis 1616. 8.

Vide supra a. 1602. 1611.

Q. H. Fl., Amstelod. apud Henr. Laurentium 1616. 8.

Haud dubie ex Heiniana ed. ductus.

1617.

Q. H. Fl., ab omni obscœnitate purgatus, ad usum Gynnasiorum Societatis Iesu: Aldi Manutii de Metris Horatianis et Odae aliquot (scil. I. 21. et 24. II. 6. et Carmen saeculare) a Fed. Morellio eodem genere vers. lyric. graece redditae. Paris. apud Io. Libert. 1617. 12.

1619.

1619.

Q. H. Fl. Opera omnia, denuo emendata. Amstelod. apud Guil. Iansson. 1619. 24.

Ex Heinshana religiose expressa.

Q. H. Fl. Opera s. l. ex typogr. Iac. Stoer 1619. 12.
Dougl. p. 17.

Q. H. Fl., — Genevae 1619. 16.
Bibl. Hulf. III. 443.

Q. H. Fl. de Arte poetica ad Pisones Epistola, ex rec. Dan. Heinsii seorsim edita. Addita et Dissertatiuncula eiusdem super Plauto et Terentio, Comicis. Witteb. typis Gormann. 1619. 4.

1620.

Q. H. Fl. Opera, a Iac. Cruquio ex Mss. Codicibus emendata cum Comment. Veterum et suis. Ex offic. Plantin. Rapheleng. 1620. 4.

Cruquiana VIII. Eodem anno repetita Laev. Torrentii editio Antv. 4.

1621.

Q. H. Fl. Ars poetica per Ian. Parrhasium. Lugd. 1621. 8.

Pauli Franci Comment. Horatiani Praemetium in I. et II. Lib. I. Odas, Annotamenta exhibens. Francof. 1621. 4. Cf. a. 1612.

1623.

Q. H. Fl. Opera, denuo emendata. Amstelod. excud. Guil. Caesius 1623. 12.

Expressa ed. a. 1619.

1624.

1624.

Q. H. Fl. Opera: ex typographia regia Parisiis
f. 1624.

Q. H. Fl., cum Annotatiunculis Basileae 1624. 8.
Bibl. Hulf. III. 444.

1625.

Q. H. Fl. Opera. Antverp. ex offic. Plantin.
1625. 12.

Q. H. Fl. Opera. Amstelod. per Iod. Hond. 1625. 12.

* *Io. Weitz Comment. de laudibus vitae rusticae in
secundam Horatii odam e Libro Epodon. Francof.*
1625. 8.

1626.

*Q. H. Fl. Odae selectae. Lugd. Bat. per Bonavent.
et Abrah. Elzev.* 1626. 8.

1627.

Q. H. Fl., cum Scholiis Acronis, Basileae 1627. 8.

* *Q. H. Fl. Opera omnia, cum novis Argumentis.
Sedani ex typogr. I. Iamoni* 1627. 32.

Editio formis litterarum minutissimis expressa.

1628.

*Q. H. Fl. Opera omnia, cura Dan. Heinsii. Amst.
apud Elzevir.* 1628. 16.

Ducta ex ed. a. 1612. Vide et sequ. a.

1629.

Q. H. Fl. Opera, cum Observationibus Aldi. Vlysch.
1629. 8.

*Q. H. Fl. Opera omnia. Accedunt nunc D. Heinsii
de Satyra Horatiana libri II. cum eiusdem in omnia poe-
tae*

tae opera animadversionibus longe auctioribus. II. Voll.
Lugd. Bat. ex offic. Elzev. 1629. 12.

Q. H. Fl. Lyrica sive Odae, cum Argumentis Oda-
rum et Ideis Horatianis Io. Bapt. Masculi. Duaci
 1635. 12.

Q. H. Fl. Opera — expurgata cum comment. Iod.
Maresii, Duaci 1636. 8.

Recusa statim 1638. tum 1647. 1648. 1653.
 1664. 1686.

Q. H. Fl. Ars poetica: Paris. per Seb. Chappelet,
 1641. 4.

Q. H. Fl. Opera, Paris. per Io. Libert. 1641. 12.

Q. H. Fl. Opera omnia. Parisiis, e typogr. regia,
 fol. 1642.

Vid. supra a. 1624.

F. Ph. Pedemontii Ecphrasis in H. Artem poeticam.
Venetiis 1646. 4.

Q. H. Fl., cum commentariis selectissimis Variorum
et Scholiis integris Io. Bond: accurante Corn. Schrevelio.
Lugd. Bat. apud Fr. Hack. 1653. 8.

Repetita haec ed. saepius, veluti 1653. 1663. 1668.
 1670. 1688.

Q. H. Fl. Opera, per Dan. Heinsium. Lugd. B.
apud Elzevir. 1653. 8.

Vid. a. 1612. 1629.

Q. H. Fl. Opera, Amsterd. per I. Ianson 1653. 12.

Vid. a. 1619.

Q. H. Fl. Opera, cum not. Iac. Meursii, Antv.
 1656. 12.

Q. H. Fl. Opera, cum notis Phil. Munckeri.
Lugd. B. 1658. 8.

Laudat Bibl. Hor. p. 80. nescio qua fide.

Chr. Funccii Aurora aestiva nova facie surgens et consecrata illustramento Carminis secularis Horatiani. Freib. 1659. 8. Spectat haud dubie ad Carm. Saec. v. 10. 11.

Bibl. Altenb. p. 110.

Q. H. Fl. Ars poetica in methodum reducta per Franc. de Cascaes. Valent. 1659. 8.

Q. H. Fl. Opera, per Gid. Lithgow. Edinb. 1662. 12.

Q. H. Fl. Opera, cum Notis Th. Muncker. Lugd. B. 1663. 8.

Q. H. Fl. Odae, Epistolae et Ars poetica. Amst. 1663. 8.

Ge. Chr. Cadesreuter Diff. super Epist. Hor. XVI. l. I. Cizae 1664. 4.

Q. H. Fl. Poemata, cum comment. Io. Minellii; praemisso Aldi Manutii de metris Horatianis tractatu. Roterod. 1668. 12.

Saepius dein recusa a. 1673. 1676. 1677.

Q. H. Fl. — — Schrevelii. Lugd. B. et Roterod. ex offic. Hack. 1670. 8.

Memoratu digna haec editio hactenus, quod primum Venulas Rutgerfii lectiones additas habet, quamquam truncatas atque interpolatas; de quo graviter conqueritur Burm. praef. ad ed. Hor. a. 1699.

Q. H. Fl. Opera, recensuit Tan. Faber, et Notulas et Monita ad Odas addidit, cum specimine novae interpretationis Salmur. 1671. 12.

Q. H. Fl. Opera, ex offic. Plantin. Raphel. 1673. 8.

Q.

Q. H. Fl., cum notis marginalibus Io. Minellii, et comment. Fr. Rappolti, nec non supplem. Ioa. Felleri, 2 Voll. Lipsf. 1675. 8.

Repetita ed. a. 1678. Eodem anno Rappolti commentarius separatim prodiit Lipsf. 8.

Q. H. Fl. Opera, e rec. Dan. Heinsii. Amst. Elzev. 1676. 8.

Vid. a. 1655.

Q. H. Fl. cum comment. Th. Pulmanni, Antv. 1677. 16.

Vid. a. 1610.

Q. H. Fl. Epistolarum liber II. Parisiis 1678. 4.

Cf. a. 1680. 1685. 1688. 1690.

Q. H. Fl. Epistolarum liber I. Parisf. 1680. 4.

Cf. a. 1678.

Les Oeuvres d'Horace, traduits en François, avec de notes et des remarques critiques, par Andr. Dacier. X Volumes. Paris 1681. 12.

Contextum repetiit ex ed. Tan. Fabri 1671. Saepius postea recusa.

Q. H. Fl. Opera omnia. Venetiis 1682. 12.

Q. H. Fl., cum interpretatione et notis Petri Rodellii, e S. I. ad Ser. Galliarum Delphinum. Tolosae, per Colomerium 1685. 8.

Repetita haec ed. a. 1686. 1690. 1695. 1696. et 1711.

Q. H. Fl. selectorum Carminum lib. IV. Parisf. 1685. 4.

V. a. 1678. 1680.

Q. H. Fl. Opera omnia. Parisf. 1687. 12.

Q.

Q. H. Fl. Carminum Lib. III. Paris. 1688. 4.
Vid. a. 1678. 1680. Eodem a. 1688. prodire Sa-
tirarum L. I. et Ars poetica.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1688. 12.
Ducta ex 1682.

Daceriana II. Paris. X Voll. 1689. 12.

Q. H. Fl. Satyrarum Lib. II. Paris. 1690. 4.
Vid. a. 1688. Repetita quoque hoc anno P. Rodellii
editio Lond. 8. et e rec. Dan. Heinsii, Amst. 16.

Q. H. Fl. Opera, cum novis argumentis. Lugd. Bat.
1690. 12.
Typis exscripta ed. Sedan. a. 1652.

*Q. H. Fl. Opera, interpretatione et notis illustrata
a Ludov. Desprez: in Vsum Delphini. Paris. per Fr.
Leonhard.* 1691. 4.

Parum novae lucis affulsit Horatio Despresii commen-
tario, ex superioribus confarcinato. Crislin autem omnino
neglexit. Repetit. 1694. 1695 et saepius.

Daceriana III. Paris. X Voll. 1691. 12.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1692. 12.
Vid. a. 1682. et 1688.

Q. H. Fl., cum notis Io. Butgersii. Ultrai.
1694. 12.

Repetit. ed. 1615. Recusae quoque hoc et sequ. a
Rodellii (Leodii 1695. 8. Paris. 1696. 8.) et Despresii
(Lond. 1695. 8. et Amstelod. 1695. 8.) edd.

Q. H. Fl., ex rec. Heinsii, Antwerp. 1696. 16.

*Q. H. Fl. Opera, cum Notis Eduard. a Zurich.
Harlem ex typ. Nic. Brauu.* 1696. 8.
Repetit. Lond. 1702.

Q. H. Fl. carmina expurgata, perpetua interpretatione illustravit Ios. de Iouveney. II. Voll. Paris. 1696. 12.

Repetit. 1702. et 1709.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1698. 12.

Vid. a. 1682. 1688.

Q. H. Fl. Opera, Lugduni 1698. 24.

Q. H. Fl. Opera ad optimorum exemplarium fidem recensita; Accefferunt variae Lectiones, quae in Libris Mss. et Eruditorum commentariis notatu digniores occurrunt. Opera et studio Iac. Talbot. Cantabrigiae, typis academicis 1699. 4.

Accurata poetae recensio, ad Codd. et edd. vett. facta. Recusa est editio a. 1701. 8.

Q. H. Fl., accedunt I. Rutgersii Lectiones Venusinae. cur. Petro Burmanno. Traj. Bat. 1699. 12.

Praeter Rutgersii Lectt. Venusinas Burmannus excerpta quaedam ex eiusdem Notis, Lutet. 1613. evulgatis, subiicit. Textus est Heinisianus ed. 1629. Repetita quoque hoc anno ed. Lud. Desprez.

Q. H. Fl. Opera, Venetiis 1700. 12.

Q. H. Fl. Poemata. Florent. typ. reg. Celsit.

1700. 12.

Q. H. Fl. Eclogae, una cum scholiis perpetuis, tam veteribus quam novis; praecipue vero antiquorum Grammaticorum, Helenii Acronis, Pomponiique Porphyrii; quorum quae extant reliquiae foedis interpolationibus purgatae, nunc primum fere integrae reponuntur. Adiecit etiam, ubi visum est, et sua, Textumque ipsum plurimis locis, vel corruptum, vel turbatum, restituit Willielmus Baxter. Londini 1701. 8.

Aversis plane Charisii Baxterum Horatio explicando adfuisse vel eos animadvertisse arbitror, qui vel leviter

eius Notas degustarint, dilogiis s. allegoriis ac putida quadam doctrina, in rimandis maxime etymologiis spectata, refertas. Neque accuratior eius opera fuit in Scholl. purgandis, eorumque delectu faciendo. In crisi quoque parum *ὕγιες* deprehendas, quam utique sine librorum adiumento institutam fuisse apparet.

Q. H. Fl. Opera — curante I. Talbot. Cantabr.

1701. 12.

Vid. a. 1699. Repet. 1707.

Q. H. Fl. Opera, ex Libris Mss. iuxta edit. Putgerf. (1699.) et Cantabrig. (Talboti) Lond. 1702. 12.

Q. H. Fl., cum comment. Laev. Torrentii Antwerp.

1708. 4.

Vide supra a. 1603. 1620.

Q. H. Fl., cum notis D. Heinsii Lugd. B. 1709. 8.

Eodem anno Baxteriana repetita.

Q. H. Fl. Opera: latine cum vers. gall. Tarteroni notisque criticis Petri Coste. II Voll. Amsterd.

1710. 12.

Q. H. Fl. ex recensione et cum Notis Rich. Bentleyi. Cantabrig.

1711. 4.

Accessit ad adornandam hanc Horatii editionem Bentleyus tam Codd. praestantioribus, quam ingenio, quo pollebat *κρίτικωτάτω*, reconditionisque eruditionis copia instructissimus, atque hanc spartam ita ornavit, ut vere Horatii sospitator dici haberique mereatur. Quamquam cum subinde ultra terminum, quem exquisitior sensus poeticus praefigeret, vagatum deprehendas.

Q. H. Fl. fide Mss. emendatus, Ultraj. 1711. 8.

Repetitae quoque h. a. edd. *Rodellii* (Lond. 8.), *Inventii* (Rothom. 8.) et *Desprez* (Lond. 8.).

Q.

Q. H. Fl. — — *Bentleii*. Amstelod. apud Wetstenios 1713. 4.

Adiectus est Index *Treteri*, studio *Jf. Verburgii*.

Q. H. Fl., ad *Rich. Bentl. ed. expressus*, cum notis *Thom. Bentleii*. Cantabr. 1713. 12.

Q. H. Fl. Opera, cura *Iac. Watson*. Edinb. 1713. 12.

Q. H. Fl. Opera, ad fidem *Codd. Mss. emendata* per *P. Burmannum Traiecti* 1713. 8.

Q. H. Fl. cum vers. Tarteroni, novo studio emendata. Paris. 1713. 12.

Vid. a. 1710.

Excusus quoque h. a. est in *Corp. Poet. Lat. cur. Mich. Maittaire*.

Iuventiana Rothomagi 1714. 8.

Q. H. Fl., cum *vers. Anglica*, etiam notarum *Bentleii*. Londini II Voll. 1714. 12.

Q. H. Fl. Opera, cura *Mich. Maittaire*, cum variantibus lectionibus *Codd. Londini*, apud *Tonson et Watts* 1715. 12.

Q. H. Fl. Opera, lat. et gall. cum notis *Pellegrini*, Paris. apud *Pet. Witte* 1715. 8.

I. Sturmii Comment. in A. P. ed. ab *I. H. Ackero Rudolstadii* 1715. 8.

Bentleiana III. Amstelod. 1717. 4.

Heinsiana. Amstelod. apud *Ianf. et Waesb.* 1718. 12.

Q. H. Fl., cum *vers. Angl. per Th. Creech.* Londini 1718. 12.

Q. H. Fl., ex rec. Heinsii et Fabri ac variis Lectt. Rich. Bentleii. Amsterd. apud Wetsten. 1719. 16.

Q. H. Fl. Opera expurgata: interpretatione ad verbum, variis lectionibus ac notis illustravit Io. du Hamel. Parisiis apud fratres Barbou. II. Voll. 1720. 8.

Recusa ed. a. 1730. et 1764. Arrogantiam audaciamque magis mireris in hoc homine, quam doctrinam.

Q. H. Fl. Poemata, ex antiquis Codd. et certis Observationibus emendavit, variasque scriptorum et impressorum Lectiones adiecit Alex. Cuningamius. Hagae Com. apud Th. Ionson 1721. 8.

Alex. Cuningamii Animadversiones in Rich. Bentleii notas et emendationes ad Q. H. Fl. ib. eod.

Eodem a. uterque hic liber recusus est Londini apud Vaillant et Prevost, ubi obfl. crit. subiectae textui leguntur.

Q. H. Fl. Opera. Index variantium Lectionum insignioris notae, quae passim in Mss. occurrunt. Dublini per Griefon 1721. 12.

Baxteriana. Londini, per I. Batley 1725. 8.

Novae notae, quae huic ed. accessere, stricturae sunt in Bentleium, de quibus tamen dici potest: πολλά μάτην κεράεσσιν ἐς ἠέρα θυμαίνουσαι.

Dacariana IV. Amstelod. Wetsten. X Voll. 1727. 12.

Q. H. Fl., ex recensione et cum notis atque Emendationibus Rich. Bentleii. Ed. III. cum Indice locupletissimo. Amstelod. Wetsten. 1728. 4.

Les Poesies d'Horace disposées suivant l'ordre chronolog. et traduites en François avec des remarques critiques par le P. Sanadon. II Voll. Paris 1728. 4.

Princeps fere Sanadonus, qui artificium poetæ et virtutes poeticas cum fenſu elegantiæ expoſuit. Quamquam eſt, ubi ultra lineas proceſſit.

Q. H. Fl. carmina expurgata: cum notis M. Brochard Pariſ. 1728. 8.

Duhameliana II. Pariſ. II Voll. 1730. 8.

Q. H. Fl. cum emend. et interpret. nova. Glasguae, apud R. et A. Foulis 1730. 8.

Q. H. Fl. Carminum Libri V. recensuit et ex vetuſtis exemplaribus, editionibus et commentariis emendavit Ge. Wade. Lond. per Guil. Bowyer 1731. 8.

Nulli interpretum viſa hæc editio, omninoque inter rariores habenda. Neque mihi eam inſpicere facultas erat.

Q. H. Fl. Opera, Edinb. apud R. Freebarn. 1731. 12.

Q. H. Fl. Opera omnia, aeneis tabulis incidit Io. Pine II. Voll. Londini 1733. 8.

Exprefſa ed. Talboti a. 1701. Felicioꝝ Pinii opera verſata eſt in Horatio aere exprimendo, quam figuris ornando atque illuſtrando, in quibus delectum et artis peritiam deſideres. Vid. Sax. Onóm. Anal. P. I. p. 564.

Q. H. Fl., ex caſtigat. et cum obſſ. Bentleii, Cuningamii et Sanadoni. Hamburgi apud A. van den Hoeck 1733. 12.

Q. H. Fl. Opera, e typogr. regia. Pariſ. 1733. 16. Literis minutiffimis eleganter impreſſa editio.

Daceriana, aucta notis et variis lectt. Bentleii, Cuningamii et Sanadoni. Amſtelod. apud A. van den Hoeck. 4 Voll. 1733. 4.

Eadem ibidem hoc anno X Voll. excuſa 12.

Q. H. Fl. Dacerii et Sanad. notis congeſtis. Amſt. Wetſen. (VIII. Voll.) 1735. 8.

Q. H. Fl., (per *Io. Iones*) Lond. apud *I. Brotherton* et *I. Nourse*. 1736. 8.

De hac editione superius actum. Notas sequuntur Doctorum coniecturae et variae lectiones.

Iuventiana, editio nova, iuxta exempl. Romae. Rothom. 1756. 8.

Q. H. Fl. poemata, ex castigat. et obff. Bentl. Cuning. et Sanadonis emendata. Londini, Nourse. 1740. 12.

Recusa ed. a. 1733.

Q. H. Fl. Opera, lat. et anglice, cum notis *Dacerii*, *Sanadoni* aliorumque. Lond. apud *Ios. Davidson*. III Voll. 1741. 8.

Q. H. Fl. cum notis Variorum. Anglice vertit *Phil. Francis*. Londini 1743. 8.

Q. H. Fl. Opera, ex rec. *D. Heinsii* et *T. Fabri* ac varr. lectt. *Bentleii* et *Sanadoni*. Amst. *Wetsten*. 1743. 8.

Q. H. Fl. Opera, typis *I. Brindley* Lond. 1744. 8.

Q. H. Fl. Opera, Glasgae 1744. 8.

Editio immaculata in fronte audit, h. nullis mendis typographicis deturpata.

Q. H. Fl. carmina, nitore suo restituta, accurante *Steph. Andr. Philippe*. Lutet. *Coustelier*. 1746. 12.

Nitida et correcta editio.

Q. H. Fl. Opera. Lond. apud *Guil. Sandby*. II Voll. 1749. 8.

Splendida editio, XXXV. monumm. antiquis aere incisis exornata.

Q. H. Fl. poemata, latine cum vers. gall. et notulis *Car. Batteux*. II Voll. Paris. 1750. 12.

Q. H. Fl. cum vers. Angl. poetica notisque criticis selectis et optimis quibusque Latinis et Gallicis commentariis, per Phil. Francis. ed. IV. Lond. IV Voll. 1750. 12.

Q. H. Fl. Opera, Glasguae per R. et A. Foulis (ed. III.) 1750. 8.

Q. H. Fl. Eclogae — — Baxteri; ad cuius secundam editionem recudi curavit, et varietate lectionis suisque observationibus auxit Io. Matth. Gesner. Lipsiae, Fritsch. 1752. 8.

Pars sexta Operum Horatii, ipsi et Sidonio Apollinari Laudes Phoebi et Dianae dicta, ex antiquissima recensione Sidonii nunc primum edita, argumentis et nova paraphrasi collustrata, auctore I. P. Ancherfen. Hafniae 1752. 8.

De hoc Ancherfenii commento superius actum est.

Q. H. Fl., latine et gallice. V. Voll. Paris. 1752. 12.

Batteusiana. II. Voll. Paris. 1755. 8.

Q. H. Fl., ex ed. S. A. Philippe Paris. 1754. 8.

Iuventiana, Paris. II Voll. 1754. 12.

Sanadoniana II. ed. nova correctior, ordine revocato et quibusdam additis. Paris. VIII Voll. 1756. 8.

Q. H. Fl. Epistolae ad Pisones et Augustum, with an english commentary and Notes. To which are added two dissertations. Ed. III. By R. Hurd. Cambr. II Voll. 1757. 8.

Hurdianum commentarium germanice vertit Eschenburg. Lips. 1772. 8.

Q. H. Fl. ad lectiones probatiores diligenter emendatus, et interpunctione nova saepius illustratus. Ed. IV. Glasguae excud. R. et A. Foulis. 1760. 8.

Q. H. Fl., latine et Anglice, interpr. Ph. Francis. Lond. 1760. 8.

Vid. a. 1745.

Q. H. Fl. Opera omnia, prius ad exemplar Bentleii excussa, nunc insertis duobus Codd. novissime reperitis aucta, addita quoque de harum odorum inventione epistola principis Palavicini. T. I. II. f. l. (Pragae) et a.
 (1760) 8.

Curata haec editio a Celsif. Princ. de Furstenberg.

Q. H. Fl. Opera, curante I. P. Millero. Berolini
 1761. 8.

Q. H. Fl. Poemata, latine et gall. ex vers. Batteusii recusa. II. Voll. Ienae et Lips.
 1762. 12.

Q. H. Fl. Opera, typis Io. Baskerville. Birmingh.
 1762. 12.

Nitida et satis correctae editio, recuf. a. 1770.

Q. H. Fl. Carmina et Ars poetica cum Notis Henr. Braun. Aug. Vind.
 1763. 8.

Q. H. Fl. Carmina, nitori suo restituta. Paris. apud Barbou.
 1763.

Idem Barbou a. sequ. *Duhamelianam* recudi curavit II Voll.

Chr. Ad. Klotzii Vindiciae Q. H. Fl.; accedit commentarius in carmina poetae. Breae
 1764. 8.

Q. H. Fl. cum vers. Anglica et notis C. Smart. Londini (IV. Voll.)
 1767. 8.

Q. H. Fl. Opera, ad fidem LXXVI. Codd. Accedunt I. Synopsis chronologica rerum Romanarum, vivente Horatio. II. Tractatulus de metris Horatianis. III. Variarum LXXVI Codd. Lectiones. IV. Phrasium subdissicilium enucleatio. V. Lexicon mythologicum, historicum et geographicum. VI. Dictionarium Latino-Gallicum vocum Horatianarum, quae lectorem morari possunt. Curante Ios. Valart. Parisiis, M. Lambert.
 1770. 8.

Q.

- Q. H. Fl.*, *Birmingh. typ. Baskerville* 1770. 4.
- Q. H. Fl. carmina, collatione scriptorum graecorum illustrata ab Henric. Wagnero.* Halae 1770. 8.
Eiusd. Additamenta, ib. 1771. 8.
- Chr. Ad. Klotzii Lectiones Venusinae.* Lipf. 1770. 8.
Baxtero-Gesneriana II. Lipf. 1772. 8.
- Q. H. Fl. a Franc. Dorighello, Patavino, illustratus* T. I — III. Patavii typis seminarii 1774. 8.
- Q. H. Fl. Carmina et Epodon liber latine cum vers. germ. et notis Iac. Frid. Schmidt.* T. I — III. Gothae, Ettinger 1776. 8.
- Q. H. Fl. Carmina cum Annotat. gallicis Lud. Poinfuet de Sivry.* T. I. II. Paris. e typogr. Didot. 1777. 8.
- Q. H. Fl. Opera, recensuit, varietate lectionis et perpetua adnotatione illustravit Chr. Dav. Iani.* T. I. Lipf. 1778. T. II. *ibid.* 1782.
- Horazens Briefe: übersetzt mit historischen Einleitungen und andern nöthigen Erläuterungen von C. M. Wieland.* Dessau 1782. 8.
 Repetit. Lipf. 1787. et 1790.
- Q. H. Fl. Opera, ad optimas edd. collata. Praemittitur notitia literaria. Studiis societatis Bipontinae.* Biponti 1783. 8.
 Recusa 1792.
- Q. H. Fl. Opera. Avenione* 1785. 24.
 Editio nitida.
- Horazens Satyren: übersetzt und mit Einleitungen und erläuternden Anmerkungen versehen von C. M. Wieland.* Lipf. 1786. 8.
 Recusa ed. a. 1794.

Q. H. Fl. Carmina: curavit Ier. Iac. Oberlin. Argentor. typis et sumtu Rollandi et Iacobi 1788. 4.
 Splendidissima editio. In fine adiectae sunt varr. Lectt. e codd. IV. Argentoratensibus excerptae.

Baxtero-Gesnerianam eodem anno obss. suis locupletatam curavit I. C. Zeunius, Lipsiae apud Fritsch. 8.

Q. H. Fl. Opera. Parmae, in aedibus Palatinis typis Bodonianis 1791. fol. mai.

Editioni cui Bodoni omnes typographiae suae affudit Veneres, praefuit *Ioh. Nic. de Azara*, vocatis in partem laboris *Ennio Quirino Visconti Romano, Carolo Fea Nicensi et Stephano Arteaga Matritensi, VV. eruditissimis ac de politioris antiquitatis monumentis meritissimis. Textus subinde refectus est ad probatissimas quasque Codd. lectiones, et accuratissima interpunctione sublevatus, ut adeo novam poetae recensionem praestet haec editio.*

Ausgewählte Oden und Lieder vom Horaz, herausgegeben von Ioh. Heinr. Just Koeppen Braunschw. 1791.

Erklärende Anmerkungen dazu Th. I. von Ebendenselben. Th. II. von Carl Aug. Boettiger Braunschw. 1793.

Q. H. Fl. Carminum Libri V. übersetzt, und mit einigen Anmerkungen begleitet von Io. Fr. Roos. Leipzig 1791. 8.

P. F. A. Nitsch Vorlesungen über die klassischen Dichter der Römer T. I. II. (Horatii Carmina et liber Epodon) Leipzig. 1792.

Q. H. Fl. quae supersunt, recensuit et notulis instruxit Gilb. Wakefield. Voll. II. Londini 1794.
 Editio nitidissima, curatissimeque facta.

Q. H. Fl. Opera, ad exemplar Bentleii recudenda curavit, adiectis argumentis, notis criticis et Indicibus, Io. Chr. Fr. Wetzel Lignitii 1799. 8.

Q. HORATII FLACCI
V I T A

AVCTORE

C. SVETONIO TRANQVILLO.

Q. Horatius Flaccus, Venusinus, patre, ut ipse quidem tradit, libertino et exauctionum coactore, [ut vero creditum est, falsamentario, cum illi qui-

Suetonium Tranquillum constat libellum scripsisse de poetis, quo eorum vitas complecteretur. v. Ind. Orig. VIII. 7. Ex eo seruarunt viri docti vitas Lucani, Terentii cet. Iam in codicibus antiquis reperta est vita Horatii, quae diserte tribueretur Suetonio. Eam primus P. Nannius e cod. Buslidiano Miscellaneorum suorum libri III. c. 1. inseruerat. Deinde e cod. Bland. antiquiss. a Bernardino Lauredano acceptam Muretus editioni suae a. 1555. praefixerat, sibi que primus edere perperam visus erat. Post et Cruqu. ex eodem cod. edidit. Mendosissima initio erat, sed viri docti post e vetustis MSS. et coniectura pleraque emendarunt, imprimis Rutgerius, Grono-

vius, Casaubonus, Vossius. Sed essetne ea vita omnino Suetonii, necne, dubitatum est. Qui istud defendunt, urgent fere similitudinem dictionis cum stilo Suetonii. Quae licet negari nequeat; tamen admodum infirmum e tali similitudine argumentum est. Illud autem grauius, quod Porphyrius ad Epist. II. 1 pr. scribit: *Apparet, hunc librum hortatu Caesaris scriptum esse. Cuius rei etiam Suetonius auctor est. Nam apud eum epistola invenitur Augusti, increpantis Horatium, quod non ad se quoque plurima scribat.* Hoc inquam plus momenti habet; quamquam et, si durior sis, dicere possis, non ideo necesse esse, ut haec, quam hodie habemus, Horatii vita a Suetonio

quidam exprobrasset in altercatione: *quotiens ego
2 vidi patrem tuum brachio se emungentem?*] bello Phi-
lippensi, excitus a M. Bruto imperatore, tribunus
militum meruit; victisque partibus, venia impe-
trata,

tonio sit, nam posse nihilo se-
cius Grammaticum feriosem eius
auctorem esse, et modo illud
de Augusto e Suetonio summis-
se. Sed vel sic facile inducimur ad
rectissimum de hac vita iudi-
cium: esse eam omnino a Sue-
tonio, sed grammaticos et libra-
rios monachos, qui illam trans-
criberent, vel omisisse, in suo
quemque exemplo, quaedam,
vel alia de suis interpolasse;
quod ultimum de infami illo
loco de speculato cubiculo cer-
tissimum est. Ceterum Porphy-
rionem etiam vitam Horatii
scripsisse, ipse testatur ad Serm.
I. 6. 41.

1. *libertino*, vid. Serm. I.
6. 45. *quidem* deest in quibus-
dam editis; elegantius adest in
MSS. Pro *exactionum*, quod
vulgo legitur, praeclare emend.
Gelsn. *exauctionum* h. finitarum
s. peractarum auctionum i. ven-
ditionum publicarum; in quibus
et *praecones* essent, h. qui sta-
rent ad hastam, oblataque pre-
tia enuntiarent, et *coactores*,
h. qui ab his, quibus attributa
fuissent in auctione singulae
res, pretium exigendum s. col-
ligendam pecuniam in se reci-
perent, pacta centesima parte;
ut apparet e Cic. Rabir. Post. 11.

Tale munus obierat Horatii pa-
ter, et inde reculam sibi com-
pararat. Cf. Serm. I. 6. 91. —
Pro *ut vero* quidam libri ap.
Rutg. *ut vero*, unde Casaub. le-
gebat *fero*. *Salsamentarius*, qui
salsamenta facit, vel vendit,
ἀλλαντοπώλης. Dacer. vertit
un charcutier. — *imungentem*
pro *emungentem* in libris Rut-
gerfii et sic Baxt. *mungentem*
Casaub. Laudatur Auct. ad
Heren. IV. 54. *Vt si salsamen-
tarii filio dicas: quiesce tu, cu-
ius pater cubito se emungere so-
lebat*. Vereor autem, ne haec:
ut vero creditum — *emungentem*,
a librario sint. [Recte; id quod
vel hiulca oratio arguit. Forte
duo pauni assuti sunt, primus
de salsamentario, cui alius no-
tum illud scomma ex Auct. ad
Heren. adtexuit. Itaque uncis
inclusi.]

2. *exercitus liber* Puteani ap.
Rutgerf. mendose. *Scriptum*
quaestorium intelligo munus
scribae, a quaestore in decuriam
lecti; qui *scriptum* *facere* dicitur.
Cf. Liv. IX. 46. XI. 29.
[Adde Masson. in vita Nostri
p. 74 sq. qui commode laudat
Gell. VI. 9. Ad rem Noster
Serm. II. 6. 36.]

trata, scriptum quaestorium comparavit; ac primo 3
Maecenati, mox Augusto in gratiam insinuatus,
non mediocrem in amborum amicitia locum te-
nuit. Maecenas quantopere eum dilexerit, satis
demonstratur isto epigrammate:

Ni te visceribus meis, Horati,

Plus iam diligo, tu tuum sodalem

Ninnio videas strigosiorem.

Sed multo magis, extremis iudiciis, tali ad Au- 4
gustum elogio: *Horatii Flacci, ut mei, esto memor.*

Au-

3. testatur pro demonstratur, liber Puteani, et sic Baxt. mon-
stratur Valart. Sivr. In altero
et tertio epigrammatis Maece-
natiani versu magna varietas
est. V. 2. alii ap. Rutg. habent
Titum, cod. Put. *tutum*. V. 3.
apud Cruquium et Rutg. est
Hinno me videas. Muretus edi-
dit *Nimio v. Nannius Mino*
me v. Baxterus emend. Minno
h. ove glabra. Gronovius coni.
Titii sodalis Ginno, ut ludatur
in Titium quemdam, strigoso
ginno h. mulo vehi solitum.
Dacer. *Ninno me*. Vossius, Lin-
denbrog. et Pithoeus *Ninnio vi-*
deas; dicitque Vossius, fuisse
eo tempore Romae poetam Nin-
nium Crassum, qui ita esset ma-
cilentus et sicus, ut in quoti-
dianos iocos abisset. Metrum
non obest; nam etiam apud Ca-
tullum hendecasyllabi multi a
trochaeo incipiunt; et decet

Maecenatem talis negligentia.
Modo illud de Ninnio Crasso
certius esset. *Ninnio* haud du-
bie recte legitur, quod compa-
ranti varietates allatas facile pa-
tebit; tum et gratior existit
structura eiecto *me*. *Ninnium*
possis explicare parvum mulum,
alias hinnum s. ginnum, item
ninnum dictum. Sed mihi ele-
gantior videtur iocus, si suspi-
ceris, esse nomen hominis vul-
garis, nobis nunc ignoti, tunc
a macritudine notissimi. Nam
et Ninniam Campanam gentem
fuisse apparet e Liv. XXIII. 8.
et ingeniosus tunc lusus est
in epitheto *strigosus*, quod
proprie de iumentis dicitur.
Volo, ut, qui nunc, instar
tui, bene curatus et pinguis
sum (is enim fuisse videtur),
strigiosior siam Ninnio.

4. extremis *Esquilis* ap. Cru-
quium legitur, et sic vulgo,
nullo

5 Augustus epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat: *Ante ipse sufficebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere. Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in epistolis scribendis adiuvabit.*

6 Ac ne recusanti quidem aut succensuit quidquam, aut amicitiam suam ingerere desit. Exstant epistolae, e quibus argumenti gratia pauca subieci. *Sume tibi aliquid iuris apud me, tanquam si convictor mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si*
8 *per valetudinem tuam fieri potuisset. Et rursus: Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque*
nostro

nullo sensu; sed apparet, irrepsisse ex fine huius vitae. Rectius cod. reg. ap. Rutg. *extremis iudiciis*, h. testamentò; quod vel *iudicium* dicere, vel *supremum*, *extremum* i. sollemnne ICTis antiquis. — *ad Augustam* liber Putean. ut de Livia dicatur. Male. — *eclogio* vult Gesn. Sed bene habet *elogium*, testamentis proprium vocabulum (v. Gesn. thes. v. *Elogium* n. 8.); h. l. brevem commendationem significat.

5. *a te cupio abducere* Bentl. nescio unde. — *parasitica mensa*, h. qua ut parasitus fruitur, np. apud te, cui nulla officia praestat. — *regiam mensam* ferre non potest Rutgerf. quia ap. Romanos regis nomen invidiam

habuerit. Sed nihil vetabat ad amicum sic scribere, inprimis per iocum.

6. *suggestere* ap. Cruqu. et vulgo; sed *ingerere* cod. reg. Rutg. et Muret. *desitit* Gesn. Sivr.

7. *fieri possit* vel *posset*, vulgo legitur, sed sensus requirit *potuisset*, uti mox pro *habeo* legi iubet latinitas *habeam*.

8. Illa transeundi formula *Et rursus* aperte a monacho est, ex noto καὶ πάλιν in sacris literis. Equidem omnia illa: *Exstant epistolae* — ἀνδραπεργονοῦμεν, emblemata e margine esse puto, at ex antiquo, tamen alio scriptore sumtis ipsis epistolarum fragmentis; quae profecto non ab inepto grammatico, sed

nostro audire; nam incidit, ut illo coram fieret a me tui mentio. Neque enim, si tu superbus amicitiani nostram sprevisi, ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν.

Praeterea saepe eum, inter alios iocos, *putissimum penem* et *homuncionem lepidissimum* appellavit, unaque et altera liberalitate locupletavit. Scripta quidem eius usque adeo probavit, mansuraque perpetuo opinatus est, ut non modo saeculare carmen componendum iniunxerit, sed et Vindelicam victoriam Tiberii Drusique privignorum suorum; eumque coegerit, propter hoc, tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere: post Sermones vero lectos quosdam nullam sui mentionem habitam ita sit questus: *Irasci me tibi scito, quod non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimum loquaris.*

An

sed genuina esse, facile est sentire.

8. *Septimius* est ille, ad quem est *carm. II. 6.* et de quo loquitur *Epist. I. 3 et 9.* — ἀνθυπερφρονοῦμεν, vicissim superbi sumus: sic *Cruqu. Muret. Rutg.* Minus bene alii post *Nannium* ἀνθυπερφηανοῦμεν.

9. *putissimum*, antique pro *purissimum*, quod ipsum alii exhibent. *Penem* vulgo, et per iocum familiarem, simpliciter pro homine, vel, quod statim sequitur, *homuncione*, Romae dictum fuisse puto, ut *cunnius simpl.* pro femina dicebatur; ut *putissimus p.* sit homo inte-

gerrimus et carissimus, nil amplius. *appellavit*, sic legendum; vulgo *appellat.* — una atque altera male *Dacer.* explicat *duabus*, et in eo se torquet.

10. Post *perpetuo* in *Blandin.* cod. lacuna erat, quam explent fere *credidit*; sed *Rutg.* e cod. *reg. opinatus est.* — *Vindelicam v.* Est *carin. IV. 4 et 14.*

12. *Iratum* quidem editi, item mox pro *Eclogam* male *elogium.* Est epistola libri II prima. *Eclogas* enim antiqui omnis generis poemata breviora dicebant, non solum, ut vulgo, *idyllia.*

An vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod vi-
 13 *dearis familiaris nobis esse? Expressitque eclogam,*
cuius initium est,

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Res Italas armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes: in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

14 *Habitu corporis brevis fuit atque obesus, qualis*
et a semet ipso in satiris describitur, et ab Augusto
 15 *hac epistola: Pertulit ad me, Dionysius libellum tuum,*
quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est,
 16 *boni consulo. Vereri autem mihi videris, ne maiores li-*
belli tui sint, quam ipse es. Sed si tibi statura deest,
 cor-

14. in satiris, np. Serm. II. 3. 308. Huc etiam pertinet Epist. I. 4 extr. E margine suspicor esse hoc in satiris, nam recentiore satirarum appellationem esse videbimus.

15. Dionysius haud dubie servus vel libertus Augusti. Pro *ne accusem brevitatem* liber Put. habebat *accusarem*; regius, *ut accusantem*, unde Bentl. *ut te accusem*. Male omnia. Regius codex videtur cum lacuna habuisse *ne accus atem*.

16. Codex regius cum lacuna exhibebat: *Sed si tibi statura deest, unde est*. Et sic Bentl. Unde Caubaub. conj. *venter abunde est*. Facile apparet, perisse *corpuseulum* et litteram primam ex *non* — in

sextariolo (quae est mensura antiqua et aridorum et liquidorum, sexta congii pars) *scribere* vel prudenter negligunt Iutpp. vel putant, iuberi Horatium in sextariolum, tamquam in museum irrepere; quò ioco nihil posset frigidius excogitari. Rectissime unus Gesnerus rem expediit. Constat, veteres volumina sua super bacillo, vel longiori vel breviori, convolvisse. Iam sextariolus admodum brevis seu humilis fuerit oportet, vel axim superante diametro. Itaque humanissimo ioco Augustus brevitatem libri Horatii, cuius lectione non satiatus esset, accusat. Si vis, libros tuos te ipso non maiores esse, cogites, tibi licet non longum, at cras-

sum

corpuseulum non deest. Itaque licebit in sextariolo scribas, cum circuitus voluminis tui sit ὀγκωδέστατος, sicut est ventriculi tui.

Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabini aut 17
Tiburtini, domusque eius ostenditur circa Tiburni
luculum. Venerunt in manus meas et elegi sub 18
eius titulo, et epistola profa oratione, quasi com-
mendantis se Maecenati. Sed utraque falsa puto. 19
Nam elegi vulgares, epistola obscura; quo vitio
mi-

sum corpus esse; et sic licet, bacillo brevissimo, per me vel sextariolo, involvas scripta tua, cum, h. dummodo, quod longitudini deest, ut in te, circuitu compensetur, — ὀγκωδέστατος, quam crassissimus. Mire corrupta est haec vox, in editis quoque; e. g. οἰκολήστατος, ὀγκωάντατος cet. Sed non diffimulandum, h. l. in vita Horatii ap. Nannium, Cruquium, Muretum, et vulgo, sequi locum inhonestissimum, qui turpem maculam tanto viro adsperserit: *Ad res venereas intemperantior traditur; nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse (sic) disposita, ut, quoumque respexisset, ibi ei imago coitus referretur.* In quibus etiam si forte a latinitate ferri possint *speculatum cubiculum et disponere scorta*; at narratio ipsa ita absurda et ἀσύστατος, ita aperte o Senecae (natur. quæst. I. 16.) de Hostio quo-

Tom. I.

dam, dissolutae nequitiae homine, narratione, permutato nomine ducta, ut nullum esse dubium possit, quin ab inepto grammatico ille pannus interpolatus sit. Doctissime inpr. Ill. Lessing. Opp. T. III. p. 11—30. eum refecuit. Tacite Dacer. et Baxterus omiserunt.

17. Ex illis: *Sabini aut Tiburtini* male quidam (Valart. etiam) duo praedia Horatii efflexerunt; quod vel ex *carm. II. 18. 14.* refellitur. Recte vidit Rutgerf. praedium Horatii ita in confiniis agri Sabini et Tiburtini situm putandum, ut dubium esset, utro pertineret. Talis erat et Catulli fundus, c. XLII. quem, hinc male quidam eundem fuisse cum Horatio putarunt. Sed ille haud dubie propior Tiburi fuit. — De *Tiburni luculo* vid. *carm. I. 7. 13.*

19. [Falsas quoque et misselli versificatoris setum habendas

20 minime tenebatur. Natus est VI Idus Decembris, L. Cotta et L. Torquato Coss. Decessit V Kal. Decemb. C. Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. post nonum et quinquagesimum annum, haerede Augusto palam nuncupato, cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus et conditus est extremis Esquilis iuxta Maecenatis tumulum.

das esse duas Odas, nuper in Cod. Ms. Horatii bibl. Palatinae in Vaticana repertas et in calce l. I. Carminum adfutas, dudum ostenderunt VV. DD. Primus earum mentionem iniecit Villois. Animadvv. ad Long. p. 310.

20. Pro VI Id. Dec. liber Put. habebat III. — In *post nonum* erravit vel Suetonius vel librarius, nam consules dicti definiunt numerum annorum LVII. — *palam*, viva voce. Cf. Justin. Infut. L. II. T. X. §. 13.

VITA HORATHI IN EODEM COD. ALITER
DESCRIPTA a).

Q. Horatius Flaccus, libertino patre natus in Apulia, cum parente in Sabinos commigravit b). Quem cum pater puerum Romanum misisset in ludum litterarium, paucissimis eruditus impensis, angustias patris vicit ingenio; coluitque adolescens Brutum, sub quo tribunus militum, civili bello, militavit, captusque a Caesare, post multum tempus, beneficio Maecenatis non solum servatus, sed etiam in amicitiam receptus est. Quapropter Maecenati et Augusto in omnibus scriptis suis venerabiliter assurgit. Scripsit autem Carminum libros IV, Epodon I, Carmen saeculare, Sermonum libros II, Epistolarum II, de Arte poetica I c). Commentati sunt in illum Porphyrio, Modesto, Helenius Acron; omnium autem optime Acron d).

VITA HORATHI IN TRIBVS CODD. BLANDD.
ALITER DESCRIPTA.

Q. Horatius Flaccus, praecone patre natus, libertinae conditionis, Venusinus fuit, quae civitas Apuliae est. Non tamen aut opibus vilis, aut studio; nam litteris liberaliter eruditus pro ingenii dexteritate in tantum iam a puero eminebat, ut ultra meritum natalium talibus disciplinis faceret se aptum videri. Hic, post studia Romana, philosophiae causa Athenas profectus, inter Epicureos pri-

a) Eodem, paucis mutatis, e cod. antiquo I. Sighardi, legitur, in edit. Basil. 1527.

b) migravit Basil.

c) de A. p. deest in Basil.

d) omnium optime C. Amilius. Basil.

primum locum tenuit. Familiaritatem etiam M. Bruti adeptus est, eius, qui cum Augusto dimicavit; nam et tribunus militum eius fuit; post victoriam vero civilis belli, interventu Maecenatis, Horatio Caesar indulgit. Fuit autem idem Horatius statura brevis, lippus, obeso corpore, iracundus, obscenis moribus, ita ut cubiculo speculato uteretur, quo se congregiantem videret. Natus VI Id. Decemb. Cotta et Torquato Coss. Septuagesimo *) septimo aetatis anno periit, haerede Augusto, sepultus in Esquiliiis, iuxta tumulum Maecenatis. In opere suo Alcaeam imitatus est et Sapphonem, in satira Lucilium.

Q. HORATII FLACCI VITA PER ANNOS DIGESTA.

v. c. Varr. 689.

L. Aurelius Cotta. L. Manlius Torquatus Coss.

a. C. 65. Horatii 1.

His Coss. natum esse Horatium, non solum Suetonius auctor est, sed ipse etiam Flaccus, *carm.* III. 21. 1. V. 13. 7. Decembrem mensem ipse etiam natalibus suis assignat *Epist.* I. 20. extr. illiusque diem VI Id. memorat Suetonius.

Generis sui obscuritatem numquam dissimulat, semper ultro fassus, se nec ingenuo, nec clario natum patre, sed libertino, vita tamen et pectore puro: *Serm.* I. 6. 45. *Libertinus* autem eo tempore idem erat ac *libertus*; cum superioribus saeculis libertini dicerentur filii libertorum s. manumissorum. Vide vel Sueton. *Claud.* 24. Hinc Horatius ex suae aetatis more *ingenuus* erat, parens eius non item. v. *Serm.* I. 6. 8 et 20. Cf. Massoni vit. Hor. p. 4 sqq. et Wieland. ad *Serm.* I. 6. 8. Oportet tamen

*) Leg. *quingagesimo*.

tamen Flaccum, patre iam libertate donato, natum esse; alias enim non fuisset ingenuus.

Patrem, cuius nomen ignoratur, postquam, ut dicemus, Romam concesserat, *coactorem* fuisse, constat et ex eius vita, et e Sermon. I. 6. 85. Id ad vectigalia fere referunt, quae coëgerit pro publicanis. Sed vid. not. ad vit. Horat. §. 1. Salsamentarium fuisse, ut in vita Hor. dicitur, Torrentius non vult credere, quia ipse id non commemorarit. Sed hoc certe infirmum. Ioannis du Hamel commentum de Horatii patre Flavio Flacco, nobili gente Pontica orto, ita, ut meretur, castigat Sana-donus.

Patria erat *Venusia*, vel, ut alii, *Venusium*, Dau-niorum colonia (Plin. III. 11. Strab. VI. p. 195.), anno V. c. CCCCLXII deducta (Vellei. I. 14.), oppidum non ignobile, *ἐν τεύχιστον* dictum Polybio, III. 90. in con-finio Appulorum et Lucanorum ita situm, ut anceps esset, utro potius pertineret. v. Sermon. I. 2. 34. Cf. Heinf. Advv. p. 490. Proximus erat Vultur mons, at in Peu-cetia, altera Apuliae parte; v. Carm. III. 4. 9 sqq. In ea regione agellum parvum habuisse patrem Horatii, constat ex Sermon. I. 6. 71. Cum Apuliam attingeret Calabria, Martiali noster Calaber etiam dictus, VIII. 18.

v. c. 696.

L. Calpurnius Piso. A. Gabinus.

a. C. 58. Horatii $\frac{7}{3}$.

Pater Horatii, ingenui et generosi vir animi, cum in filio elegans ingenium animadverteret, omnem curam in illius educatione posuit, et quidquid ex facultatibus exiguis posset, benigne in eam impendit. Agello enim suo, quem Venusii habebat, relicto (nam vendidisse eum, temere poni arbitror, multoque probabilius vide-tur, Horatium demum, Bruti partes secutum proscri-ptione post proelium Philippense amisisse. Ipse hoc innuit

Epp. II. 2. 49. *Vnde* (ex aestu civilis belli) *simul primum me dimisere Philippi decisis humilem pennis, impemque paterni et laris et fundi.* Recte ibi Schol. *Significat se proscriptum fuisse*) puerum Romam deduxit, ibique exactoris munere emto, filium non solum liberalibus honestisque artibus iis, quibus nobilium liberi instituebantur, imbuendum curavit, spretis iis, quae ad solum quaestum spectarent; habitumque et comitatum ei dedit, qui nec nobilem puerum dedeceret: sed etiam morum filii ipse assiduus custos et rector, virtutumque ei omnium et magister et exemplum fuit; eumque non divitem et magnum, sed bonum et honestum aliquando virum esse voluit. Vid. Serm. I. 6. 66 — 92. grati in talem patrem filii iimmortale monumentum.

Fuit primus Horatii praeceptor Orbilius Pupillus, eo tempore Romae grammaticam professus, qui, ex instituto eius aetatis scholarum, enarrabat pueris carmina Livii Andronici et Homeri; Epist. I. 2. 70. II. 2. 41. Cf. Quinctil. I. 8. Graecarum imprimis litterarum amantissimus, earum exquisitam cognitionem noster sibi a puero comparabat; Serm. I. 10. 31. A. P. 269.

v. c. 705.

C. Claudius Marcellus. L. Cornelius Lentulus.

a. C. 49. Horatii $\frac{1}{7}$.

Togam virilem sumfisse h. a. Horatium probabile est. v. Masson. p. 25.

v. c. 709.

C. Iulius Caesar IV. sine collega.

a. C. 45. Horatii $\frac{2}{1}$.

Ciceronis filius, Horatio aequalis, alique iuvenesobiles, Bibulus, Acidimus, Varus, Messala, vere iteunte Athenas, studiorum causa, proficiscuntur. Cic. Epist.

Epist. ad Att. XII. 23. 26. XIII. 24. XV. 13. 15. Probabile fit, Horatium eodem tempore Athenas petisse, ut philosophiae operam daret. Nam ante bellum civile, post Caesaris caedem ortum, eo se venisse ait Epist. II. 2. 43.

v. c. 710.

C. Iulius Caesar V. M. Antonius.

a. C. 44. Horatii $\frac{2}{3}$.

Idibus Martiis Caesar in curia Romana occiditur. Sequuntur eius mortem varia prodigia, et historicis et poetis celebrata. Itaque carmen l. 2. ad hunc a. refert interpretum multitudo. Sed quis sibi persuadeat, Horatium, eo tempore partes Bruti amplexum, in Octavianum fecisse carmen tam splendidum? quod praeterea tantum, tamque exercitatum poetam prodat, qualis profecto tunc nondum Flaccus fuit? Tum omnino, ut alia taceam, obstat appellatio *Principis* v. 50.

Brutus et Cassius, Italia cedentes, Athenas veniunt. Ibi Brutus clam bellum parat, iuvenesque Romanos, Athenis studiorum causa versantes, sibi coniungit, in his Ciceronis filium (Plut. Brut. 37. Dio XLVII. 21. Vellei. II. 62.), et Horatium, ipso teste Epist. II. 2. 47. Carm. II. 7. pr.

v. c. 711.

C. Vibius Pansa. A. Hirtius.

C. Iul. Caesar Octavianus. Q. Pedius suffecti.

a. C. 43. Horatii $\frac{2}{3}$.

Ineunte anno M. Brutus cum copiis in Macedoniam abit, et in eius cohorte est Horatius. Ad hoc tempus referenda videtur rixa inter Rupilium Regem, qui et ipse in Bruti comitatu erat, et Persium coram Bruto agitata, quam Horatius describit Serm. I. 7. quamquam non ideo ecloga ista ad h. a. referenda videtur. M. Lepidus, M.

Antonius, C. Caesar Octavianus Triumviros reip. constituendae in V annos se renuntiant, et provincias inter se distribuunt.

Horatius in exercitu Bruti *tribunus militum* fit; Serm. I. 6. 45.

Ovidius nascitur. Non multo ante Propertius. Tibullus iam a. 705. Alii tamen aliter.

v. c. 712.

M. Aemilius Lepidus II. L. Munatius Plancus.

a. C. 42. Horatii $\frac{23}{4}$.

Cf. Carm. III. 14. fin. Triumviri Caesari divinos honores decernunt, et ab eo tempore Octavianus *Divi* filius appellatur. Dio XLVII. 18. 19. L. Aelius Lamia praetor creatur.

Anno fere exeunte bis pugnatur apud Philippos, in ea Macedoniae parte, quae olim ad Thraciam pertinebat. Brutus et Cassius victi ad mortem compelluntur. Horatius post alterum proelium fuga salutem petit. v. Carm. II. 7. Non aliud bellum cruentius caede clarissimorum hominum fuit. Vellei. II. 71. Sed eodem tempore classis Octaviani, duce Domitio Calvino, in mari Ionio, a Statio Murco et Cn. Domitio Ahenobarbo profligatur.

Claudius Tiberius Nero nascitur, III Kal. Decemb.

v. c. 713.

L. Antonius. P. Servilius Isauricus.

a. C. 41. Horatii $\frac{24}{3}$.

Redeundi impunitate victis oblata, dum multi, in his Pompeius Grosphus, Horatii amicus (v. Carm. II. 7.), in Brutianis partibus manent, atque a Statio Murco vel Cn. Ahenobarbo recepti, ad Sex. Pompeium in Siciliam profugiunt. (Dio XLVII extr. Vellei. II. 72. et 76.);

Ho-

Horatius huius anni initio in Italiam redit. Magnam in hoc reditu tempestatem passus creditur ad Palinurum promontorium, et huc iam Scholiastes traxit Carm. III. 4. 28. Quod tamen non opus est, eum in isto reditu potius, quam alio tempore, ibi periclitatum esse. Ad navim, qua redisset, Tanaquillus Faber et Dacerius Carm. I. 14. traxere; parum acute. Vid. Argum. illius carminis et a. 722.

Offendebat Horatius redux patrem se absente mortuum, neque relictum sibi habebat Larem, nec fundum paternum, quo triumvirali proscriptione exciderat; quae illi eo tristior fors fuerit oportet, cum commoda et splendida adeo fuisset vita superior. Itaque paupertas ac obscuritas, in generoso animo ingenii artiumque nutrices, eum primum impulerunt, ut versus faceret (Epist. II. 1. 49 sqq.); non, quo inde panem quaereret, sed quo elucesceret ac sibi compararet patronos. Neque video, quomodo hoc illi opprobrio sit, cum consiet, omni memoria in aliis etiam generibus sensu paupertatis magnos viros evasisse; magnaque ingenia, dum adversis rebus obnitantur, hoc ipso nisu in altum extolli. Fuerat in Horatio magnum ingenium poëticum, subactum Graecorum familiaritate; hoc suscitari primum tali impulsu oportebat. Quamquam eum, dum Athenis commoraretur, vel antea adeo, versus scribendorum periculum iam fecisse e Serm. I. 10. 31. haud absurde colligas. Post autem, cum in otio honeste beateque viveret, solius vel animi et gloriae, vel publici usus gratia carmina fecit. Vitae sustentandae causa scriptum illum (s. quasi scribatum) quaestorium, quem Suetonius dicit, sibi comparasse videtur; ut esset in decuria scribarum, qui quaestori apparerent. (Vid. Wieland. ad Serm. II. 6. 36.) Sed sequenti tempore illud munus neglexisse eum, facile intelligitur. Cf. autem Serm. II. 6. 36. Illud vero hinc apparet, nulli superiorum annorum assignandum esse illum carmen Horatii. Huic autem anno Mallonus eleganti

suspicione tribuit Serm. I. 7. quae omnino ecloga iuvenile prodit ingenium, neque inepte pro primo foetu Horatiani ingenii haberi possit, quem quidem dignum lectu ipse habuerit.

Neque in Virgilii et Varii amicitiam ante hunc a venire potuit; neque forte hoc ipso venit. Item male hoc refert carmen I. 2. Rodellius; cum arbitrari vix possimus, Horatium tunc iam tantum poetam fuisse, quantum hoc carmen arguit.

v. c. 714.

Cn. Domitius Calvinus. C. Asinius Pollio.

Suffecti sub anni finem

L. Cornelius Balbus. P. Canidius.

a. C. 40. Horatii 25.

Bellum Perusinum. In eo Asinius Pollio Cos. a partibus Antonianis est. Octavianus L. Antonium Perusiamque urbem deditione accipit. Pax Brundisina inter Octavianum et Antonium, opera L. Cocceii, communis amici, adhibitis etiam Maecenate a Caesaris, Pollione ab Antonii parte. Dio XLVII. 28. Refertur solet ab Intpp. ad hanc pacem Brundisiam Serm. I. 5. Sed recte id reuocat Massonus p. 82. sqq. inprimis quod v. 27. dicuntur Maecenas et Cocceius saepius iam conciliasse Octavianum et Antonium, idque a. 714 laud dubie primum factum est; tum et Fonteii Capitonis in hac pace nulla est apud historicos mentio.

v. c. 715.

L. Marcius Censorinus. C. Calvisius Sabinus.

a. C. 39. Horatii 26.

Antonius Pollionem cum exercitus parte aduersus Parthios, populum Illyricum, circa Epidamnium inclementem, et Bruti caussae eximie faventem, mittit; qui

rem

rem egregie gessit, et sq. anno triumphum de Parthinis egit. V. Dio XLVIII. 41. Appian. V. p. 1155.

Pace cum Sex. Pompeio ad Misenum composita omnibus proscriptis impunitas redeundi data est. Dio XLVIII. 56. Vellei. II. 67. In iis est Pompeius Gracchus, Horatii amicus, quem venientem excipit carmine II. 7. cuius v. Argum.

Ad d. VIII. Kal. Nov. Pollio ex Parthinis triumphat. Gruter. thes. inscr. p. 297. Hic est *Dalmaticus triumphus*, Carm. II. 1. 16. ubi v. not. Sed oportet tamen hoc carmen aliquanto post hunc a. scriptum esse, ob Pollionis doctum otium in eo commemoratum.

Hoc anno Horatium Maecenati a Virgilio et Vario commendatum esse, Sanadonius ex Serm. I. 6. 55. ponit. Et recte. v. ad a. DCCXVI. et cf. Ill. Heyn. Vit. Virg. ad hunc a.

v. c. 716.

App. Claudius Pulcher. C. Norbanus Flaccus,

a. C. 38. Horatii $\frac{27}{8}$.

Pax cum Sex. Pompeio facta dirimitur, et recrudescit cum eo bellum, *Siculum* s. *piraticum* dictum. v. Plin. XVI. 4. Vellei. II. 75. Igitur huic anno assignandum Epod. carm. IV. nec differendum ad sequentem; nam eo cum Caesar ipse quoque XX servorum millia manumiserit et ad remum dederit (Sueton. Aug. 16.), non poterat tunc poeta sine invidia *servilem manuum* tangere.

Hoc demum anno Horatium in Maecenatis amicitiam et familiaritatem adscriptum esse, nono mense post, quam ei commendatus esset (v. Serm. I. 6. 52 sqq.), apparebit ex iis, quae ad a. V. DCCXXIII dicentur. A Maecenate obtinet praedium in Sabinis, et per eundem in Octaviani amicitiam insinuat.

v. c. 717.

*M. Vipsanius Agrippa. L. Caninius Gallus.*a. C. 37. Horatii $\frac{28}{25}$.

Ab Agrippa, ut recens aedificatis classibus tutus recessus esset, lacu Averno et Lucrino cum mari commisso portus Iulius factus est. v. Dio XLVIII. 50 et 51. Huius operis mentio in A. P. 63.

Antonius Athenis Tarentum classe venit. Octavianum adducit Octavianum, ut eum conveniat. Nova inter eos amicitiae pactio. Dio XLVIII extr. Eodem Maecenas properat cum Horatio, Virgilio, Vario, Plotio. Id est iter Brundisium, descriptum Serm. I. 5.

v. c. 718.

*L. Gellius Poplicola. M. Cocceius Nerva.*a. C. 36. Horatii $\frac{29}{30}$.

Victo Sex. Pompeio, Octavianus Romam reversus magnis honoribus afficitur. Oppidatum inter Deos tutelares consecratur. Appian. V. p. 1178. Phraates, Parthorum rex, in suos cives saevire occipit.

v. c. 719.

*L. Cornificius. Sex. Pompeius fil.*a. C. 35. Horatii $\frac{30}{37}$.

Sextus Pompeius Mileti trucidatur. Phraatem regnum pellunt cives sui, et Teridati illud conferunt.

v. c. 722.

*Cn. Domitius Ahenobarbus. C. Sosius.*a. C. 32. Horatii $\frac{33}{34}$.

Ad bellum atrocissimum spectant inimicitiae Caesaris et Antonii. Magni utrimque apparatus. Huc spectare videtur Carm. I. 14. Epod. VII. et XVI. Plancus ad Caesarem ab Antonio transfugit, ad quem est c. I. 7.

v. c.

v. c. 723.

*C. Caesar Octavianus III. M. Valer. Messala.*a. C. 31. Horatii $\frac{3}{4}$.

Maecenati ad Actiacum bellum cum Augusto ituro comes esse vult Horatius. Hinc carmen V. 1. enatum, sub initium anni. Sed non adnuit Maecenas. Praecessit etiam pugnam Actiacam Carm. V. 9. Facta est ea pugna ad d. IV Non. Sept. M. Antonius in Aegyptum fugit. Post illam exarata Serm. II. ecl. 6. nam dimiserat Octavianus veteranos in Italiam, nec dum illis quidquam dederat (v. 55.); v. Dio. LI. p. 444. At statim sequenti anno illis rebellantibus pecunias et agros dedit; Dio LI. p. 445. Igitur ex eiusdem satirae v. 40 sqq. principium amicitiae inter Maecenatem et Horatium in a. 416 figitur. 716

v. c. 724.

*Caesar Octavianus IV. M. Licinius Crassus.*a. C. 30. Horatii $\frac{3}{5}$.

Caesar, post breve in Italiam iter, Aegyptum in provinciam redigit. M. Antonius et Cleopatra se ipsi interficiunt. Horatius scribit carm. I. 57.

Phraates in regnum Parthorum restituitur, et pellitur Teridates, qui in Syriam fugit. Dio LI. 18.

v. c. 725.

*Caesar Octavianus V. Sex. Apuleius.*a. C. 29. Horatii $\frac{3}{7}$.

Ianus clauditur; Dio LI. 20. Caesar d. VIII. VII. VI Id. Sext. triumphos agit; Dio LI. 21. Post de imperio deponendo consultat cum Agrippa et Maecenate; Dio LII. pr.

T. Faber et Dacer. ad h. a. referunt Carm. I. 2. quo prodigia Caesaris mortem secuta, et bella civilia, tamquam vaticinio includantur, a. 710 edito. Sed puerilis fuisset

fuisse in h. c. talis progressus, ut bene vidit Sanadonus. Et obest inundatio Tiberis, quae post Caesaris necem nulla memoratur. Virgilius talem diluviem non tacuisset.

v. c. 726.

Caesar Octavianus VI. M. Agrippa II.
a. C. 28. Horatii 37.

Cum hoc a. Caesar Apollinis in Palatio templum et bibliothecam dedicaret, scripsit Horatius c. I. 51. Caesar ad templa reficienda et urbem ornandam animum appellit; Dio LIII init. Vellei. II. 39. Hoc tempore componit Horat. C. III. 6. Ad idem tempus referendus Sermo 10. L. 1. iudicè Sanad.

v. c. 727.

Caesar Octavianus VII. M. Agrippa III.
a. C. 27. Horatii 38.

Caesar princeps dicitur; Dio LIII. 11. et Augustus appellatur; Dio LIII. 16. postquam iterum de imperio deponendo consultavit. Nocte seq. Tiberis exundatio loca plana Romae sic replet, ut navigari possit. Hinc Sanadon. huic a. assignat Carm. I. 2. Sed cum cetera hic memorata prodigia nulla illo a. existerunt, tum haec exundatio Tiberis non pro irae Deorum omine accepta est ab hariolis, sed sic, ut Augustum ad magnam potentiam evasurum dicerent. Dio LIII. 17.

Augustus cum exercitu in Britanniam ire parat, alium exercitum ad Orientem contra Arabas mittere. Facit Horatius C. I. 35. cuius v. Argum. item I. 29. ad Iccium.

Cantabri seditionem movent. Dacer. itaque huc refert C. II. 6. At vid. illius Argum.

v. c. 728.

*Caesar Augustus VIII. T. Statilius Taurus II.*a. C. 26. Horatii $\frac{3}{2}$.

Sex. Apuleius ex Hispania triumphat. Sed Cantabri et Astures mox renovant bellum.

v. c. 729.

*Caesar Augustus IX. M. Iunius Silanus.*a. C. 25. Horatii $\frac{4}{1}$.

Expediit Augusti in Cantabros. Initium belli contra Arabiam et Aethiopiam faciunt Aelius Gallus et Petronius. Marcellus Iuliam ducit. Horatius scribit C. II. 4.

v. c. 730.

*Caesar Augustus X. C. Norbanus Flaccus.*a. C. 24. Horatii $\frac{4}{2}$.

Phraates iterum pellit Teridaten, qui in Hispaniam ad Caesarem Augustum fugit. v. Argum. C. I. 26. Augustus Cantabris victis Romam post triennium redit, cum ob morbum diutius abfuisset; et Ianum iterum claudit; Dio LIII. p. 515. Canit Horatius C. III. 14. item l. 56.

Quinctilius, communis Horatii et Virgilii amicus, moritur. Hieron. Chron. Euseb. ad Ol. 189: 1. Consolatur Horatius Virgilium carmine l. 24.

v. c. 731.

Caesar Augustus XI. A. Terentius Varro Muraena.

suff. Cn. Calpurnius Piso.

a. C. 23. Horatii $\frac{4}{3}$.

Phraates legatos mittit Romam, repetitum Teridatem et filium suum. Quae res dum in senatu agitur, facit Horatius C. I. 26. cuius v. Argum. Augustus Phraati filium reddit, hac lege, ut captivos et signa Romana restituat. Teridati permittit, Romae manere. Dio LIII. 55.

Augustus gravi morbo decumbit; sed convalescit. Brevi post Marcellus iuvenis moritur. Inter haec duo facta scriptum est C. I. 12.

v. c. 732.

M. Cl. Marcellus Aeserninus. L. Aruntius.

a. C. 22. Horatii $\frac{43}{44}$.

Non solum in fine anni superioris, sed hoc ineunte etiam, magnae Tiberis inundationes memorantur. Fulmine ictae in Pantheo statuae. Dio LIII extr. LIV pr. Haec prodigia occasionem dedisse videntur Carmini I. 2. licet manifestum sit, commemorari non illa sola, sed plura simul alia, quae praecessissent. Augustum rerum potitum cum commendare vellet poeta, tamquam eum, qui rempublicam, bellis civilibus iactatam, restitutus esset; bella autem civilia declarari solerent per ἄγος, quod expiatione indigeret, denique prodigia a longo inde tempore civitatem ἐναγῆ et expiatione egentem indicassent: Augustum eum esse auguratur, qui κατὰραμοῖς, expiationibus publicis, rempublicam piaculo eximeret. In quibus redeundum est ad notiones veterum de calamitatum publicarum causa ab ira Deorum repetita, ex concepto piaculo, et de necessitate expiationum. Plura, quae carmen ad h. a. referre suadeant, in Obs. monuimus.

Coniurant in Augustum Licinius Varro Muraena et Fannius Caepio. Augustus in Siciliam abit (Dio LIV. 6.); unde in Parthos profecturus putatur. Paulo ante hanc profectionem scripta videtur Epist. I. 9.

v. c. 733.

M. Lollius. Q. Aemilius Lepidus.

a. C. 21. Horatii $\frac{44}{45}$.

Scripta hoc anno Epist. I. 20. Augustus in Graeciam, hinc in Samum navigat, ibique hiemat. Medio anno scriptum C. III. 29. ad Maecenatem, absente Augusto

Urbi

Vrbi praefectum. Item referas huc c. II. 13. quod anno ante III. 8. scriptum esse, constat ex huius v. 9.

v. c. 734.

M. Apuleius. P. Silius Nerva.

a. C. 20. *Horatii* $\frac{45}{45}$.

Asiam, Bithyniam, Syriam Augustus invisit. Phraates signa Augusto et captivos remittit; Dio LIV. 8. Ea res magnificis verbis a poëtis ornari solet. Loquuntur de Parthis profligatis; subactis, domitis, de everso eorum imperio, de Oriente debellato, de Phraate Augusti ad pedes procumbente, ab eoque ius regnandi accipiente cët. Tum et Daci ac Sarmatae, aliique Istri accolae, continuo excurrentes in fines Romanos per Lentulum coërcentur; Flor. IV. 12. Denique hoc etiam anno, occiso Artaxia, datur ab Augusto Armeniis Tigranes, et a Tiberio Nerone in regnum deducitur; Dio LIV. 9. Id ipsum etiam a poëtis sic augetur, tamquam subacta sit Armenia. Referuntur ad haec tempora C. II. 11. III. 8. Epist. I. 3. et 8. item 12. Neque diu post hunc a. scriptum esse potest c. II. 17. cuius v. Argum.

v. c. 735.

C. Sentius Saturninus. Q. Lucretius Vespillo.

a. C. 19. *Horatii* $\frac{46}{47}$.

Virgilius in Graeciam proficiscitur; v. vit. Virg. Est ad eum C. I. 3. Moritur Brundisii.

Augustus ab Oriente redit Romam a. d. IV Id. Oct. Videntur huc assignanda c. I. 19. III. 5.

v. c. 737.

C. Furnius. C. Junius Silanus.

a. C. 17. *Horatii* $\frac{48}{49}$.

Augustus ludos saeculares instituit; Dio XIV. p. 533. Plin. VII. 48. Cenforin. c. 17. Horatius eius iussu

conscribit carmen saeculare. Ad idem tempus spectat C. IV. 6.

v. c. 738.

L. Domitius Ahenobarbus. P. Cornel. Scipio.

a. C. 16. Horatii $\frac{3}{8}$.

Pertinent ad h. a. C. IV. 1. et sic circa idem tempus scriptum oportet C. IV, 10.

v. c. 739.

M. Drusus Libo. L. Calpurnius Piso.

a. C. 15. Horatii $\frac{5}{8}$.

Rhaeti et Vindelici per Tiberium et Drusum subiguntur. Primum solus Drusus missus erat, et Rhaetos apud Alpes Tridentinas proelio vicerat; Dio LIV. p. 536. Eo spectat C. IV. 4. Deinde cum Rhaeti nihilo minus Galliam urgerent, Tiberius quoque adversus eos missus; Dio ibid. Proinde Drusus et Tiberius simul multis locis in Rhaetiam irruerunt, et aliquot proelii copias hostium deleverunt. Haec gesta celebrantur carmine IV. 14. ferius scripto, ut videbimus. — Augustus per totum annum in Gallia absens est.

v. c. 740.

a. C. 14. Horatii $\frac{5}{8}$.

Augustus adhuc dum Roma abest, in Hispania, Gallia, Germania, rebus constituendis intentus. Scriptum tunc videtur C. IV. 5. np. post legem de adulteriis et de maritandis ordinibus a. 736 latam, item post subactos Parthos, Cantabros et Germanos. Ad idem tempus spectat C. II. 4.

v. c. 741.

Tib. Claudius Nero. P. Quinctilius Varus.

a. C. 13. Horatii $\frac{5}{8}$.

Augustus Romam revertitur. Si Suetonio credimus, Augustum Tiberii Drusique, privignorum suorum, victoriam

riam Vindelicam canere iussisse Horatium, eiusque rei causa quartum librum carminum addere: huic sane anno is iussus Augusti erit assignandus, quo post triennii in Gallia absentiam, Urbem repetiit. Certe C. IV. 14. non prius, quam post eum reditum, scriptum esse probabile est.

v. c. 742.

M. Valerius Messala. P. Sulpitius Quirinus.

a. C. 12. Horatii $\frac{53}{54}$.

Agrippa moritur, ad quem unum est c. I. 6. incertae aetatis.

v. c. 744.

Iulus Antonius. Q. Fabius Maximus Afric.

a. C. 10. Horatii $\frac{55}{56}$.

Dacis, Getis et Germanis a Druso ac Tiberio victis, Ianus tertium clauditur. Carmen IV. 15. et Epist. II. 1. Horatii opera novissima, hoc anno scripta videntur.

v. c. 746.

C. Marcius Censorinus. C. Asinius Gallus.

a. C. 9. Horatii 57.

Horatium hoc anno V Kal. Dec. mortuum esse, et quidem subito, ut ne signare quidem testamentum posset, docet Sueton. in eius vita; errore tamen in annorum Horatii numero admissio, dum LIX pro LVII ponit. Hieronym. Chron. Euseb. ad Olymp. 192. 5. *Horatius quinquagesimo septimo aetatis suae anno Romae moritur.*

Eodem anno inclinante moritur Maecenas, teste Dione LV. p. 552. et quidem ante Horatium; quod cur ex eius vita, a Suetonio conscripta, intelligere pertinaciter noluerint Furnebus, Torrentius, Doufa, A. Schottus (Obs. II. 60.) et Sanadonius, equidem non capio.

VILLA HORATII ab ipso elegantissime pingitur Epist. I. 6. 5 sqq. Sita erat in Sabinis; non procul Tibure versus Aquilonem. Vicina erat Varia (Epist. I. 14. 5.), item Mandela (Ep. I. 18. 105.); proximum fanum Vacunae (Ep. I. 10 extr.). Ager dicebatur Bandusia, fonte Bandusio (C. III. 13.) insignis, unde ortus rivus Digenitia (Epist. I. 18. 104.), fundum Horatii suaviter irrigabat. Silvis et nemoribus amoenissima erat regio, imprimis versus antiquum templum Vacunae (v. Plin. III. 12.), et amplius versus Anienem fl. et Tibur sequebatur lucus Tiburni. Nec deerant saxa, rupes, dumeta (Ep. I. 14. 19.); ut maxime poetica regio dici posset. In convallè inter Lucretilem montem et Vsticam, saxosum collem, a quo ipsa etiam vallis Vstica dicta, non procul fonte Bandusio (v. Serm. II. 6. 2.), villam ipsam positam fuisse probabile est. Eleganter erat aedificata de albo lapide Tiburtino. Habebat in ea Horatius villicum cum octo servis, et vivebant in agello quinque familiae (Ep. I. 14. 3.) unde fati lautum fundum fuisse intelligatur. Scripserunt plura de villa Horatii Cluver. ant. Ital. II. 9 sqq. et magno, forte nimio studio, *M. L. Capmartin de Chaupy* in *Découverte de la maison de campagne d'Horace*, Tomes III. Rome 1767. 8. Elegantior multo est *Dominici de Sanctis Dissertazione sopra la villa di Orazio Flacco*. In Roma 1761. 4. Denique *Hacker-tus*, nobilissimus delineandi artifex, dexterrime nonnulla agri istius Bandusii loca repraesentavit, et ingeniose Horatii descriptiones iis accommodavit.

TESTIMONIA ANTIQVA

DE

H O R A T I O.

OVIDIVS Trist. iv. 10. 49.

Et tenuit nostras numerosus Horatius aures
Dum ferit Ausonia carmina culta lyra.

PETRONIVS C. 118.

Caeterum neque generosior spiritus vanitatem amat,
neque concipere aut edere partum mens potest, nisi in-
genti flumine litterarum inundata. Effugiendum est ab
omni verborum, ut ita dicam, vilitate, et sumendae
voces a plebe submotae, ut fiat

Odi profanum volgus et arceo.

Praeterea curandum est, ne sententiae emineant extra
corpus orationis expressae; sed intecto vestibulo colore
niteant. Homerus testis, et Lyrici, Romanusque Vir-
gilius, et Horatii curiosa felicitas.

IUVENAL. Sat. VII. 53 sqq.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena,
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere moesta
Paupertas atque aeris inops, quo nocte dieque
Corpus eget: satur est, cum dicit Horatius *Evoe!*

PERSIVS I. 116.

Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit et admissus circum praecordia ludit,
Callidus excusso populum suspendere naso.

SALEI. BASSVS ad Pis. 227.

(Wernsd. Poet. min. iv. 276.)

Maecenas alta Thoantis
Eruit, et populis ostendit nomina Graiis.
Carmina Romanis etiam resonantia chordis
Ausoniamque chelyn gracilis patefecit Horati.

QUINCTILIANVS Inst. Or. I. 8.

Vtiles Tragoedi: alunt et Lyrici; si tamen in his non auctores modo, sed etiam partes operis elegeris. Nam et Graeci licenter multa, et Horatium in quibusdam nolim interpretari.

IDEM L. X. C. 1.

Multo est tersior (Lucilio) ac purus magis Horatius, et ad notandos hominum mores praecipuus. *Et paullo post*: Iambus non sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; a quibusdam interpositus: cuius acerbitas in Catullo, Bibaculo, Horatio; quamquam illi epodos intervenire non reperiatur. At Lyricorum idem Horatius fere solus legi dignus. Nam et insurgit aliquando et plenus est iucunditatis et gratiae et variis figuris et verbis felicissime audax.

AVCTOR de Caussis corr. Eloqu. c. 20.

Exigitur enim iam ab oratore etiam poeticus decor, non Attii aut Pacuvii veterino inquinatus, sed ex Horatii et Virgilii et Lucani sacrario prolatus. Horum igitur au-

auribus et iudiciis obtemperans nostrorum oratorum
aetas, pulchrior et ornatior extitit.

AVSONIVS Eid. IV. 56.

Te praeunte, nepos, modulata poemata Flacci
Altisonumque iterum fas est didicisse Maronem.

SIDONIVS APOLLIN. Epp. VIII. 11.

Stilus aut Maronianus
Aut quo tu Latium beas, Horati,
Alcaeo potior Lyristes ipso.

IDEM ibidem (p. 226. Sirmond.)

In Lyricis Flaccum sequutus nunc ferebatur in Iam-
bico citus, nunc in Choriambico gravis, nunc in Alcaico
flexuosus, nunc in Sapphico inflatus.

IDEM in Praef. Panegyri Iul. Val.
Maiorano dicti.

Et tibi, Flacce, acies Bruti Cassique sequuto
Carminis est auctor, qui fuit et veniae.

IDEM L. IX. Epp. 13. ad Tonantium.

Sed tu per Calabri tramitis aggerem
Vis ut nostra dehinc cursitet orbita
Qua Flaccus lyricos Pindaricum ad melos
Frenis flexit equos plectri potentibus,
Dum metro quatitur chorda Glyconio,
Nec non Alcaico vel Pherecratio
Iuncto Lesbiaco, sive Anapaestico.

IDEM

IDEM Carm. IX. v. 223 fqq.

Non quod per Satiras, Epistolarum
Sermonumque sales, novumque Epodon
Libros carminis ac Poeticam Artem
Phoebi laudibus et vagae Dianae
Conscriptis voluit sonare Flaccus.

IDEM Carm. XXIII. 450 fqq.

At si dicat Epos metrumque rhythmis
Flectat commaticis tonante plectro,
Mordacem faciat filere Flaccum.
Quamvis post Satiras Lyræque tendat
Ille ad Pindaricum volare cygnum.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N V M

LIBER PRIMVS.

Horillo del.

C. W. Griesmann

Q. HORATII FLACCI
 C A R M I N V M
 LIBER PRIMVS.

C A R M E N I.

ARGVMENTVM.

Carmina sua, forte duos vel tres priores libros Maecenati traditurus poeta, hoc praefationis loco praemisso, suum poeseos studium praedicat, seque in eo sibi maxime placere ait, si Maecenatis indicio probetur. Primariam hanc carminis sententiam, per se simplicissimam, quomodo tractaverit, quibusque virtutibus exornaverit, iam expende. Habet quisque, ait, quod sequatur, in quo beatum se existimet, studium. Alium

gloria, et honorum amplitudo; divitiae alium tenent. Hic sorte sua contentus vitam degit; ille habendi cupiditate flagrat maxima; dum alius, rerum omnium securus, genio suo indulget. Militia hos, illos venatio delectat. Ego vero poesin sector, solique huic vaco: quae si tibi probabitur, summam inde poetae lyrici gloriam, tantum enim iudicio tuo tribuo, me adsecutum arbitror. Atque sic satis ornatui dedisse videri poterat; sed imaginibus istis colores adpersit eos, quibus toti carmini, tanquam picturae, vitam ac spiritum daret. Delineaturus enim diversa hominum studia poeta, iis fere exemplis defungitur, quae et rem optime illustrent, et in quibus vis, studique pertinacia maxime eluceat. Sic pro his, qui gloriae omnia tribuunt, ponit, et e Graecis quidem, victores in ludis Olympiis, e Romanis vero, homines amplissimis honoribus in comitiis ornatos; illos non divitiis simpliciter, sed totius Africae proventu in horreis ipsorum congesto beatos designat. Et sic porro. Hinc intelligitur, qualem veri speciem Baxteri commentum habeat, quo poetam leve suum carminis genus excusare, seque cum caeteris mortalibus insanire hoc carmine fateri contendit. Cum enim carminibus suis Horatius in Maecenatis et Augusti adeo se insinuaverit gratiam, sane non opus habebat, ut rationes circumspiceret, quibus carmina sua excusaret, easque adeo ab insania aliorum, quibuscum et ipse insaniret, repeteret. Age iam cum Baxtero argumentum carminis constitutus hoc: omnes fere homines insanunt, ille hoc, alio modo alius; ego insanio poesi, quae si tibi placuerit, ecce me mortalium, quotquot sunt, felicissimum. Hoc nimirum

mirum modo Maecenati probari poterat poetae elegantia atque urbanitas. Et quae tandem est insania in rusticano? quae in milite? quae in venatore? Ne illud dicam, totam carminis oeconomiam, orationisque dignitatem in eius initio atque exitu istius commento omnino refragari. Paulo prolixiores fuimus in refellenda Baxteri opinione, quod eiusdem patrocinium Auctorem *Silv. Crit. II. 220.* suscepisse, eique speciosis argumentis vim aliquam addidisse videmus. Is et orationis colorem, sententiarumque, qua cuiusque studii vanitatem atque insaniam tangeret, dictionem hoc suadere; contra vero, si mores atque studia hominum persequi voluisset poeta, eum satis leviter ac perfunctorie rem aggressum esse, omninoque vim atque spiritum carminis sic enervari contendit. Ac orationis quidem indoles vix eo ducit, si eam ex usu poetarum loquendi recte explices (v. inpr. v. 29 sqq.) alià vero oriatus tantum causa adiecta existimes. Ad alterum quod attinet, laudi potius Horatio ducendum puto hoc, quod nonnullas tantum, at vivide delineatas, picturas de studiis hominum dederit, ne enumerandis pluribus fastidium crearet lectoribus, a quo vel sic miro imaginum dilectu, orationisque varietate ac copia sibi cavere studuit.

E Graecis, quos hic sequeretur, ante oculos habuisse videtur Pindarum ¹⁾. Similes sententiae occurrunt in Solonis *el. VI. 42 sqq.* ²⁾. Conferri quoque velim Eurip. *Fr. e Rhadamanthi fabula deperdita apud Stob. Flor. LXIV.* E Latinis eundem hunc de diversis hominum studiis locum egregie tractavit Virgil. *Ge. II. 502 sqq.* et diverso paulum modo Propert. *III. 7.*

1) *In Fragmentis a Schneidero V. C. collectis p. 81.*

Ἀελλοπόδων μὲν τινὰς εὐφραί-
 νουσιν ἵππων τιμαὶ καὶ στέφανοι·
 Τοὺς δ' ἐν πολυχρύσοις θαλάμοις βιοτά.
 Τέρεται δὲ καὶ τις ἐπ' εἴδμ' ἄλιον
 Ναὶ δοῶ ὣς διαστείχων.

Brevius idem extulerat Pyth. I. 95.

καὶ γὰρ ἑτέροις ἑτέρων ἕως
 Ἐκνιζέ γε φρένας.

et Archilochus (in Anal. Br. T. I. p. 45.)

Ἄλλ' ἄλλος ἄλλω καρδίην ἰαίνεται.

2) *in Anal. Br. T. I. p. 67.*

Σπεύδει δ' ἄλλοθεν ἄλλος. ὁ μὲν κατὰ πόντον ἀλᾶται
 Ἐν νηυσίν, χροίζων οἴκαδε κέρδος ἄγειν
 Ἰχθυόεντ', ἀνέμοισι φορευόμενος ἀγοαλέοισι,
 Φειδωλὴν ψυχῆς οὐδεμίην θέμενος.
 Ἄλλος, γῆν τέμνων πολυδένδρεον, εἰς ἐνιαυτὸν
 Λατρεύει· τοῖσιν καμπύλ' ἄροτρα μέλει.
 Ἄλλος Ἀθηναίης τε καὶ Ἡφαίστου πολυτέχνου
 Ἐργατίνης χειροῶν ξυλλέγεται βίοντον.
 Ἄλλος Ὀλυμπιάδων Μουσῶν πάρα δῶρα διδάσσει
 Ἰμερτῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος.

A D M A E C E N A T E M.

Maecenas atavis edite regibus,
O et praesidium et dulce decus meum,

Sunt

v. 1. *atavis regibus edite*, docta brevitate, pro, oriunde, descendens a maioribus, qui olim reges fuere. Maecenatis a gente Cilnia Arretinorum, quae Lucumones seu duces Etruriae, Romanis reges appellatos, ex se haberet, genus deductum passim celebrant poetae. Infra III. 29. 1. eundem vocat *Tyrrhenam regum progeniem*. Propert. III. 7. 1. *Maecenas, eques, Etrusco de sanguine regum*. Sil. Ital. X. 41. *sceptra olim celebratum nomen Etruscis*. et Martialis, hunc ipsum locum respiciens XII. 4. 2. *Maecenas atavis regibus ortus eques. Equefiri sed splendido genere natum* vocat Vellei. II. 87. adde Albinov. II. 15. in Burm. Anthol. lat. T. I. p. 254. Gentem Cilniam in Etruscis laudat Liv. X. 5. 3. cf. Demster. Etrur. reg. II. 55. et quos adducit Burm. ad Propert. l. l. et IV. 1. 29. *atavos reges* dixit poeta, ut *populum regem* Virgil. Aen. I. 21.

v. 2. *praesidium et decus* praecclare de Maecenate, tanquam *potente amico*, uti eundem indigitat II. 18. 12. et II. 17. 4.

o mearum grande decus columenque rerum. Talis enim viri amicitia Horatio erat praesidio, siquidem uni huic omnia vitae commoda, opes, dignitatem, famam, caet. accepta referebat. Latius igitur patet, quam ut plurimi Intpp. volunt, qui vel gratiam Augusti per Maecenatem ei comparatam, vel quod Augustus ei, Bruti partes secuto, Maecenatis opera condouasset. Eodem sensu adhibuit Iuvenal. VII. 22. *si qua aliunde (alio carminis argumento) putas rerum spectanda tuarum praesidia*, h. unde tuis rebus prospicias, vitam sustentens. Dicitur est adeo ut II. 1. 13. *insigne maestis praesidium reis*, pro eo, qui praesidet, studet alicuius rebus. Sic *rerum tutela mearum* Epist. I. 1. 105. *ἔρμα πύλῃος* Od. ψ. 121. et passim. *Decus*, quatenus Horatio laudi atque honori erat, a tanto viro auarum; nude *dulce*, cui suavissimum esse debebat, videri et dici eum, quem talis vir magni faciat. Pariter de Maecenate Virgil. Ge. II. 40. *O decus, o famae merito pars maxima nostrae*. Propensum Maecenatis

Sunt quos curriculo pulverem Olympicum
Conlegisse iuvat, metaque fervidis

Evi-

erga se animum passim praedicat poeta. v. II. 18. 10. III. 16. 38. V. 1. 31. et Ep. I. 7. 15. Caeterum in animo h. l. habuisse videtur Saleius Bassus (in Wernsdorf. V. C. Poett. min. T. IV. P. I. p. 278.) ad Pisonem v. 231. de Maecenate: *O*Decus, et toto merito venerabilis aevo, Pierii tutela chori, quo praefide tuti non unquam vates inopi timuere senectae. cf. Martial. VIII. 56.

v. 5—6. In pedestri scriptore expectares generalem hanc praemissam sententiam: suo quemque duci studio, summamque inde voluptatem capere. Sed haec, ut poetam decebat, statim per exempla declaratur; et ex his ea sere adponuntur, quae maxime colorem poeticum admitterent, neque solum, quae apud omnes gentes in singulis hominibus observare licet, sed et ea, quae unius alteriusque populi quasi domestica studia habentur. Quo ipso satis cavet, ne exemplorum ubertate facile fastidium crearet; cui et elocutionis varietate ac copia obviam ire studuit. Vide enim, quot modis sententiam, in studio aliquo, quo teneris, sibi placere, beatum se existimare, variaverit. v. 5. *sunt, quos iuvat.* v. 6. *evelit ad Deos.* -v. 11.

gaudentem. v. 17. *laudat.* v. 21. *est qui non spernit.* v. 23. *multos iuvat.* v. 25. *venator manet.* v. 30. *me diis miscent.* v. 36. *seriam sidera vertice.* *Sunt, quos, quosdam iuvat,* noto graecismo. Propert. III. 7. 17. *Est, quibus Eleae concurrat palma quadrigae, quod est ἀττικώ-τερον.* *curriculo* : *conlegisse* docte et graphice de citato quadrigarum decursu. *Curriculum* est vel ipse decursus, vel, quod malim, locus, ubi quadrigae decurrunt, seu, ut Charisius p. 59. (ed. Putsch.) explicat, *spatium ad currendum aptum*, stadium. Quo minus de curru accipiatur, vetat omnino Lyrica ratio. Alii de cursu intelligi volunt, ne bis idem poeta dicat. Atqui, hoc si voluisset, rem haud dubie paullo disertius exposuisset; et, quae ornatui dedit, *ταυτολόγως* dicta accipi nequeunt. Alii denique duo membra constituent, hoc modo: felices se putant ii, qui in stadio decurrerint; at felicissimos ii, qui victoriam adepti fuerint. Omnino sententiae summa erat haec: Hi victoria in ludis Olympicis, et quidem quadrigis, parta, beatissimi sibi videntur, illi caet. Iam, ut huic vitam quasi ac spiritum daret, rem ipsam per momenta ante oculos posuit. Memorat adeo quadrigarum decur-

Evitata rotis palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.

Hunc,

cursum, excitatum pulverem, metam evitatum, palmam denique partam. Proprie igitur *conlegisse* (non, ut quidam volunt, *ἀορίστως*, pro *colligere*) h. excitasse, coegisse, movisse *pulverem Olympicum*, quod doctius est, quam si dixisset, *curriculo Olympico*. Sic I. 6. 14. *pulvere Troio*. Val. Fl. I. 13. *Solymo pulvere*. *Colligere p.* proprie accipi possit, pro, corpore suo excipere pulverem, eo conspergi; ut II. ψ. 502. *αἰὰ δ' ἠνίοχον κοίης ῥαδάμυγγες ἔβαλλον*. Eadem idea est I. 6. 15. II. 1. 22. Sed magis lyricum videtur, si omnino de mota, excitata pulveris nube explicemus, ut aperte est Serm. I. 4. 31. *uti pulvis collectus turbine*. v. 4 — 6. *metaque . . . ad Deos*, et quos meta evitata, i. eo, quod metam evitaverint, curru proxime circa eam acto, neque tamen alliso. Hoc enim certissimam spondebat victoriam, et aurigae summam artem simul ostendebat. Theocr. XXIV. 117. *Ἰππους δ' ἐξελάσασθαι ἰφ' ἀρματι καὶ περὶ νύσσαν ἀσφαλῆως κάμπουτα τροχῶ σὺριγγα φυλάξαι*. cf. II. ψ. 344. 5. *fervidis rotis, celerimis, epith. e natura rei petito*. Ovid. A. A. III. 396. *metaque ferventi circueunda rota*. adde Sil. It. I. 224. *axis ferventior*. Stat. Theb. VI. 525.

axis igneus. Jam Virgil. Ge. III. 107. *volat vi fervidus axis*. — *Palma nobilis*, quae ea ornatum *nobilem*, gloriosum reddit; sed doctius ipsa palma *nobilis* dicitur. Ita *infignis Camena* I. 12. 39. Cum palma Romanis magis frequentaretur, pro oleagina corona, quae Olympionicis erat propria, posuit hanc, tanquam poeta. *Palmam Olympicam* habes etiam in Virgilio Ge. III. 49. cuius, et Nofri auctoritatem secutus est Propert. III. 7. 17. *palmem Elcae quadrigae* dicens. adde IV. 2. 17. Male igitur faciunt, qui ideo palmares aut omnino Romanorum ludos intelligi debere statuunt, quos nunquam in tanto apud eos honore fuisse, satis notum est. — v. 6. *Victoria eos evehit ad Deos*, facit, ut sibi videantur ad Deos evecti esse, Diis aequati esse, h. summum felicitatis fastigium attigisse. Pindar. Isthm. II. 42. de victoria in his ipsis ludis parta: *ἰν' ἀθανάτοις Αἰνησιδάμου παῖδες ἐν τιμαῖς ἐμίχθεν*. Simplicior idem in fragm. superius adlato: *ἀελλοπόδων μὲν τινας εὐφραίνουσιν ἵππων τιμαὶ καὶ στέφανοι*. Apposite infra IV. 2. 17. *Elea domum reducit palma caelestes*. Notione de Deorum vita (v. ad III. 5. 11, et IV. 8. 30.) ex aetate heroica ad-

Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus:

illum,

sumta, proclive sane erat, ut eos, qui insigni aliqua felicitate fruenterentur, Deorum vitam adeptos esse dicerent. Stat. Silv. I. 2. 212. *ire polo, nitidosque errare per axes visus. Terrarum dominos*, epitheto Diis, imprimis Jovi (qui sapientius Homero ἀνὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε audit. Infra I. 12. 15. de eodem: *qui mare ac terras variisque mundum temperat horis*; adde Ovid. ex P. I. 9. 36.) proprio. Qui de ludis Romanorum Circensibus hic cogitant, *terrarum dominos* de Romanis accipiunt, quos et Virgilius Aen. I. 282. *rerum dominos* dixisset. Quo sensu sane Martialis VIII. 2. 6. Domitianum *terrarum dominum denique rerum*, et Romam *terrarum, gentiumque deam* XII. 8. 1. et Auctor Epitaph. in Anthol. Burm. T. 1. p. 237. Titum et Vespasianum *terrarum dominos* appellavit. Quae tamen ratio nullius momenti videtur, cum hic, ut iam monui, de ludis Olympicis agatur. Caeterum de victorum praemiis locus classicus est apud Vitruv. praef. l. IX.

v. 7. 8. *Hunc*, et mox *illum* sc. *iuuat* ex antec. Structuram hanc verborum ob interiecta *metaque . . . ad Deos* paullo duriores esse etiam non negem, ne-

que tamen ideo in carmine, eo-que lyrico reprehendam. Si vero *ad deos evehit* ex antec. suppleas, non erit in altero membro v. 9. 10. quod ad deos evehat. *Turba Quiritium* simpliciter populus Romanus, in suffragia missus, in comitiis. *Mobilium*, qui in suffragiis adeoque honoribus dandis non certa aliqua ratione ducuntur, levium, inconstantium. Hinc *arbitrium popularis aurae* III. 2. 20. et Ep. I. 19. 34. *ventosae plebis suffragia*. Seneca de Vita Beata c. 1. *Itaque id evenit, quod in comitiis, in quibus eos factos praetores iidem mirantur, cum se mobilis favor circumegit*. Seneca Herc. fur. 169 sqq. appposito loco: *illum populi favor attonitum, fluctuque magis mobile vulgus auratumidum tollit inani*. et Thyest. 351. *nunquam stabilis favor vulgi*. *Certat tollere* certatim, magno cum partium studio *tollit extollit, evehit honoribus* tertio casu, graecorum exemplo, pro, ad honores s. magistratus *tergeminos*, h. summos, amplissimos. Nihil amplius. Apte laudat Turreb. Advers. XXII. 13. Martialis III. 46. 8. *sophos tergeminum* h. grande, quod ipse vocat I. 4. 10. Plerique fere cogitant de tribus summis Romanorum magistratibus, consulatu, praetu-

Illum, si proprio condidit horreo,
Quidquid de Libycis verritur areis.

Gau-

ra, aedilitate. Sed hoc esset poetae verba ad pedestris orationis ἀρχιβαίων exigere. Neque magis Horatio dignum, quod ait Gesu. in Th. L. L. tergeminos eos dici honores, quos tres partes populi, Senatus, Equites, Plebes tribuant. Omnino mireris, in talibus haerere interpretes, qui certum aliquem numerum pro incerto ac magno a poetis poni solere sciant. Vide vel I. 3. 9. et I. 13. 16. 17. Cur e. g. Graeci poetae τριχυμίαν et Latini decumanos fluctus constanter adhibuerint, nemo facile certam aliquam huius rei rationem reddi sibi postulet; sufficit tenere, maximos hoc numero fluctus innui. Caeterum Gesnerus v. honoribus in sexto casu accipere malebat, ut aliquis ipsis honoribus tollatur. Quod et si usus loquendi ferat, et tollere simpliciter dicatur pro, ornare, efferre aliquem, (v. Ruhk. ad Vellei. II. 65.) minus tamen bene τῷ certat respondere videtur; et altera ratio omnino doctior est.

v. 9. 10. Illum opes unice tenent, earumque possessione felicissimum se profitetur. Pro opibus, quae generalis erat notio, specialem, quam sua ipsi aetas suggerebat, poeta posuit, possessiones latifundiorum, et

pro his, tanquam specialius, et gravius, omnem Africae proventum. Tanto enim potentiores ad latas agrorum possessiones coemendas ferebantur studio, ut totas provincias interdum unus teneret. In quam rem acriter invehitur Seneca ep. 89. fere ad finem: *quousque fines possessionum propagabitis? ager uni domino, qui populum cepit, angustus est. Quousque arationes vestras porrigetis, ne provinciarum quidem satione contenti circumscribere praediorum modum? — hoc quoque parum est, nisi latifundiis vestris maria cinxistis; nisi trans Hadrianum, et Ionium, Aegaeumque vester villicus regnet.* et ep. 117. *Adspice quot locis vertatur terra, quot millia colonorum arent, sodiant: unum putas videri ventrem, cui et in Sicilia et in Africa feritur?* adde eundem de Vita Beata c. 17. Alii de publicanis Aratoribus, qui populi Romani agros conducebant, et decumas persolvebant, h. l. intelligunt; minus recte, arbitror. *Si condidit, conditum servat, possidet horreo proprio* h. suo, nempe tanquam privatus, *quidquid verritur*, congeritur, convehitur *de areis Libycis*, agris Africae; si omnes Africae fructus horreo conditos habet, quod est pro simplici:

fi

Gaudentem patrios findere sarculo
 Agros, Attalicis conditionibus
 Numquam demoveas, ut trabe Cypria
 Myrtoum pavidus nauta secet mare.

Lu-

si omnem Africae oram possidet. Pro colligi de agris, doctius erat, *verri de areis*, quod frumenta in solidata agri parte, quae *area* est, extrita et purgata converrebantur, et sic de ea colligebantur. Africam nominat, tanquam frugum fertilissimam; res nota. vide III. 16. 31. Expressit hos vv. Seneca Thyesti. 356. *Non quicquid Libycis terit fervens area messibus.* et Pentadius in Anthol. Burm. T. I. p. 549. *Et quicquid Libyco secatur arvo, non una postum tenere cella.*

v. 11 — 14. Suavior iam succedit pictura rustici, rebus suis a patre sibi relictis satagentis, et in praediolo suo tranquille degentis, quique nullo ne vel maximo offenso lucro a vitae suae genere abstrahi se patitur. Haec ad exornandam imaginem felicitatisque sensum declarandum praeclare adiecta. *Caudet* adeo *findere*, laetus, contentusque est in eo, quod colit *agros agellum patrium*, a patre acceptum, novis accessionibus non dilatatum. Sic V. 2: 3. *beatus ille, qui - - paterna rura bobus exercet suis.* Sarritionem posuit pro agricul-

tura in genere, vel de bono solo capiendum, quod maiori cultura non indigeat. — 13. *numquam cum demoveas*, docta brevitate pro, deducas cum a studio suo beatoque otio, et permoveas, *ut cact.* *Conditio* laepe est pactio, qua pollicemur aliquid, et spondemus alteri, si quid fecerit. ut Cic. ad Q. Fr. I. 1. *nullius pecuniae conditione ab integritate deduci.* Itaque, *conditionibus Attalicis*, promissis opibus Attalicis, h. maximis pro conditione oblatis divitiis, quales ab Attalo, Pergami rege, populo Romano haeredi scripto erant relictas. v. II. 18. 5. maximarum opum e mercatura quaerendarum certissima spe ostensa, *ut mercaturam amplectatur.* Sed pro mercatura posuit navigationem, quod Romani mercatores itinera marina ipsi faciebant, unde mox *nauta* pro mercatore. cf. Tibull. I. 1. 50, ibique Heynium. *Pavidus* dicitur, apte, ut de homine, navigationis prorsus insueto. Pro navigare, *secare mare*, *τρέμειν ἄλα*, quod navi magis proprium. Pro nave ponitur *trabs*, ad augendum periculi sensum, ut *ratis*, I. 5. 11. et pro quacumque *Cypria*, ob

Luctantem Icaris fluctibus Africum
 Mercator metuens, otium et oppidi
 Laudat rura sui: mox reficit rates
 Quassas, indocilis pauperiem pati.

Est

ob Cyprum mercaturae deditam. v. III. 29. 60. tum pro quovis mari procelloso *Myrtoum*, inter Cretam, Peloponnesum et Euboeam, a Myrtilo, seu potius a parva insula Myrtosic dictum.

v. 15 — 18. Tranquillae coloni vitae praeclare poeta subtextuit mercatoris lucro inhiantis, praecque eius nimio studio novis se usque periculis obiectis imaginem. Mercator, qui imminente tempestate vitae suae tantis periculis obnoxiae otiosam longe praetulerat, eamque in suburbano suo sequendam tum voverat; mox ubi, nave quantumvis lacera atque disiecta, incolumis evasit, ecce ad pristinum vitae quaestuosae genus redit. Diversam e Nostri loco imaginem exhibuit Stat. Theb. VII. 720. *Vixerat ille diu pauper scrutator aquarum. Decepit tellus; moriens hiemesque Notosque laudat, et experti meliora pericula ponti. Metuens metu cohorrescens, sibi timens, ubi videt Africum ventum luctantem certantem, congregictentem fluctibus, nota structura, pro, cum fluctibus Icaris, maris Icaris. Africum ventum po-*

luit, cum dilectu; is enim, ab occasu flans, creber erat *procellis*, Virgil. Aen. I. 85. Proelia ventorum, cum inter se, tum cum fluctibus tanquam super maris imperio inita in tempestate depingenda poetis satis sollennia. v. ad I. 3. 12. Icaris maris meminit, tanquam periculiosioris, in animo forte habens II. II. 144. *κίνηθη δ' ἀγορή, ὡς κύματα μακρὰ θαλάσσης πόντου Ἰκαρίοιο, τὰ μὲν τ' εὐρός τε νότος τε ἄροσ'.* Est illud inter Sannum et Icariam, insulas, ab hac sic dictum. *Otium* opponitur, vitae negotiis vel forensibus vel quaestuosis disiectae; est adeo vita tranquilla, ab omni periculi metu vacua. Amplificatur haec tranquillitatis notio per *rura oppidi sui* oppido suo patrio adiacentia, secessum in suburbano suo. Haec *laudat*, mari procelloso, omninoque isti periculi pleno vitae generi longe praefert. Qua notione occurrit Serm. I. 1. 3. Stat. Theb. VII. 722. *Observa*, quam paucis lineis tempestatem gravissimam depinxerit poeta. Cum enim rates quassas statim memoret, mare ventis turbatum, navem percussam atque disiectam, ip-

sum

Est qui nec veteris pocula Massici
 Nec partem solido demere de die
 Spernit, nunc viridi membra sub arbuto

Stra-

sum mercatorem mortis periculo vix elapsum sub ventorum cum fluctibus lucta comprehendit. *Mox*, ubi naufragium incolumis evasit, non, ut quidam, ubi aliquamdiu ruri vixit, sed statim, talis otii, quod votis prius expetierat, impatiens reficit, reparat rates quassas, navem fractam ac laceram, adeoque nave resecta reparat navigationem, mare iterum ingreditur. Praeclare, de pertinaci mercaturae studio. Quasi fortiori significato habes et infra IV. 6. 7. et IV. 8. 32. *indocilis p. pati*, graece, pro, dum pauperiei ferendae adfuehieri nequit. *Pauperies* est vita sine quaestu ac lucro, quae luxui indulgere non potest; damnata ideo brevi atque a mercatore opum augendarum cupido mercaturae earundem sibi copiam facienti posthabita. Multum adeo differt ab egestate. *πρωχού* enim, ut Aristophanis (Plut. 551.) verbis declarem, *βίος, ζῆν ἔστι μηδὲν ἔχοντα· τοῦ δὲ πένητος, ζῆν φειδόμενον καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα, περιγίγνεσθαι δ' αὐτῷ μηδὲν, μὴ μόντοι μὴδ' ἐπιλείπειν*. Cacterum cum mercatore hoc convenit Menedemus apud Terentium Heant. I. 1. 59. *In Asiam hinc abii propter*

pauperiem — lucri faciendi causa. Epist. I. 1. 45. *curris mercator ad Indos per mare pauperiem fugiens. ἦλθε πολὺν διὰ πόντον ἀνύσσω — κακὴν πενίην φεύγων*, ut Hesiodus extulit *ἔργ.* v. 635.

v. 19 — 22. Imago hominis, vitae suavitatem ac voluptatem sectantis; declarata per vinum et convivia in amoena regione. cf. II. 13. 6. 199. 11. 13. 199. Alius de die commissatur, bonam diei partem commissionibus impendit. Hacc in duo membra disiunxit poeta. *nec spernit*, valde delectatur, amat *veteris* ideoque praestantioris *Massici* vini, in montibus Massicis Campaniae nati *pocula*, h. vinum Massicum. Sic *pocula Falerni ardentis* II. 11. 19. Vinum Massicum erat e nobilioribus. Plin. XIV. 6. *Nec spernit demere* adimere rebus gerendis, et hilaritati adeo dare *partem de die solido*, qui *solidus* h. totus rebus agendis impendi debuerat. Apposite Seneca ep. 83. *hodiernus dies solidus est; nemo ex illo mihi quicquam eripuit.* Convivia enim Romanorum sub noctem demum incipiebant. v. IV. 5. 39. 40. Sed erant et, qui coenarent maturius, conviverentur de die; quae Romanis

Stratus, nunc ad aquae lenae caput sacrae.
 Multos castra iuvant, et lituo tubae
 Permixtus sonitus, bellaque matribus

De-

vocabantur *convivia tempestiva*. Catull. 57. 5. *Vos convivia lauta sumtuose de die facitis*. Se ipsum Horatius *bibulum liquidum* media de luce *Falerni* olim fuisse testatur Ep. I. 14. 34. cf. Plant. Afin. IV. 2. 16. Eodem sensu *frangere diem* vero II. 7. 6. pro quo comice admodum *lacerare diem* Plant. Stich. III. 2. 45. Pariter Graeci ἀφ' ἡμέρας πίνειν, de quo v. Toup. Em. ad Suid. P. III. p. 221. Suavius eadem in re Alexis Comicus apud Athen. II. c. 8. p. 47. Θασίως οἰνωρίους τῆς ἡμέρας τὸ λοιπὸν ὑποβόηχει μέγας. Male vero Gesnerus cum Baxtero h. l. explicavit: ne parte quidem demta, vel excepta totum ac solidum diem impendit voluptati atque otio. Sic vero negatio abesse deberet, et esse: *et qui spernit demere*, non eximit computationi *partem de die* s. — 21. sub umbra arbuti aut ad fontem recubans. Haec ornatus causa addita. *stratus membra* graece, pro, membris stratis, iacens, s. *reclinatus in gramine*, ut eadem in re II. 5. 6. — *aquae lenae caput sacrae*, epithetorum traiectione, poetis satis frequentata, pro *aquae lenis*, leniter fluentis *caput* fontem *sacrum*. Fontes sacri, propter Deos ac

Nymphas, iis inesse creditas. Caeterum duae hae ideae *nunc - nunc*, egregie depingunt hominem in otio luxuriantem, ut V. 2. 25. *Libet iacere modo sub antiqua ilice, modo in tenui gramine.*

v. 23. 24. Alios militia iuvat. Declarat eam per speciales ideas, castra, tubarum strepitum, et pugnas. *lituo . . . sonitus*, pro vulgari: litui tubaeque sonitus, s. tuba una cum lituo audita, fere ut Iuvenalis XIV. 200. *Si piget, et trepidum solvunt tibi cornua ventrem cum lituis audita*. *Lituis* erat equitum, et incurvus, sono acuto; *tuba* vero peditum et directa, sono gravi, uti bene vet. Schol. cf. II. 1. 18. *bella, pugnae*, ut saepius. *detestata matribus*, passive, quae detestantur matres, quod orbantur filiis et maritis. Hinc earum sollempnis mentio, ubi poetae infanctos belli exitus, s. omnino belli mala recensent. Virgil. XI. 215. *Illic matres, miseraeque nurus, hic cara suorum pectora maerentum, puerique parentibus orbi dirum exsecrantur bellum*. Noster V. 16. 8. *parentibusque abominatus Hannibal*. adde et IV. 4. 68. Stat. Theb. III. 577.

Detestata. Manet sub Iove frigido
 Venator; tenerae coniugis immemor
 Seu visa est catulis cerva fidelibus,
 Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
 Me doctarum ederae praemia frontium.

Dis

v. 25 — 28. Alium tenet venandi studium. Ardorem studii et pertinaciam declaravit per adiecta, quae eam produunt, frigoris tolerantiam, et pernoctationem. *manet* pernoctat *sub Iove*, sub dio, ὑπὸ Διός, sub caelo *frigido*. Sic *Iupiter uvidus* Virgil. Ge. I. 418. *madidus* Martial. VII. 36. 1. — *tenerae* . . *immemor*, auget studii pertinaciam. — 27. Venationis ideam generalem iam in specialem convertit. *Seu visa est*, investigata est *catulis*, canibus; *fidelibus*, perpetuo canum inprimis venaticorum nutum ac vocem venatoris sequentium epitheto. *Cerva* univcrse de cervo, sed amant poetae, ubi de animalibus loquuntur, feminina, graeca elegantia. Ita Callimachus *δορκαλίδα* posuit, loco plape simili, ideoque huc transferendo, ep. 33. ὠρευτῆς, Ἐπικυδῆς, ἐν οὐρεσι πάντα λαγῶν διφῆ, καὶ πάσης ἔχνη δορκαλίδος, στίβη καὶ νιφετῶ κεχρημένως, ubi πάντα λαγῶν et πάσης δορκαλίδος. neminem Intpp. in mendae suspicionem vocasse, omnino mireris. Forte, πτώκα λαγῶν ex Homer. Il. χ. 310. et

λασίης δορκαλίδος, *hirsutae*, sullen- ni ferarum epitheto. v. Burm. ad Prop. I. 1. 12. — 28. Aliud venationis genus, quod pernoctationem requirit. *aper Marsus*, Marficus, cum dilectu, propter saltuosam Marforum regionem, ut Virgil. Ge. III. 255. *jus Sabellicus*. *rupit*, perrupit, ruptisque plagis evasit. Ne dubita. Seneca Hippol. 76. *retia vinctas tenuere feras; nulli laqueum rupere pedes*. Ovid. A. A. I. 392. *non bene de laxis castibus exit aper*. *Plagae teretes*, retia torto fune facta, *torta* Tibull. IV. 3. 12. *teretes plagas* dixit et Seneca Hippol. 45. *nodosas* Ovid. Fast. VI. 110.

v. 29 — 34. Ego vero carminibus delector, poesiu unice amplector, summamque inde voluptatem percipio. Hoc, ut primarium carminis argumentum, inprimis illuminari oportebat, summamque in eo elequendo enthusiasmi et phantasiae vim cerni. Imagines inde petitae, quod poetae, phantasiae vi abrepti, seu, ut Cicero- nis II. de Orat. verbis utar, *asslatu quasi furoris perciti in deorum*

Diis miscent superis: me gelidum nemus
Nympharumque leves cum Satyris chori

Secer-

deorum concilium admitti, cum iis versari, *caelique commercio* (Ovid. A. A. III. 549.) se frui jactant. Hinc Deos se videre, (II. 19. 2. Ovid. Fast. VI. 7. *Fas mihi praecipue, vultus vidisse deorum, vel quia sum vates, vel quia sacra cano*) audire, (III. 4. 7.) tanquam praesentes appellare, (II. 19. 7. III. 25. 1.) praeclaro phantasmate fingunt. Eadem ratio in vatibus, qui divino furore correpti, dum futura eloquuntur, *deos*, seu *deorum concilia irrumperere* dicuntur. Stat. Theb. III. 550. Achill. I. 508. Diversa adeo profus est imago ab altera, quam supra v. 6. dedit, etsi plurimos fere Intpp. pro eadem habere videas. Nam illa ab h. l. aliena est, et adversatur seqq. Iam de verbis videamus. *Ederae*, edera, Baccho sacra, et sic poetis propria. Bacchum enim in diis poetarum tutelariis haberi, satis obvium. De corona poetarum hederacea v. Virgil. Ecl. VII. 25. VIII. 15. Ovid. Fast. V. 79. Trist. I. 7. 2. et ibi Intpp. *praemia frontium doctarum*, quibus *docti*, h. poetae coronantur. Olymp. Nemesianus (in Wernsdorf. Poett. min. I. p. 283.) de Laud. Herc. 8. *laurosque gerens et florea fertis tempora — doctorum munera vatium*, ubi *florea f. tempora*

sunt *floridis fertis redimita*, quanquam aliter ibi Wernsd. Poetae absolute hic *docti dicti*, antiqua notione, quatenus philosophia, h. notiones et philosophemata de rebus phisicis, de diis, eorumque natura cet. sermone adhuc rudi, naturalique adeo elocutionis poeticae vi instructo, mox ad cantum formato, certisque adeo numeris adstricto tradebantur. Hinc *αἰδοῖ* dicti *σοφοί*. Callim. ep. 50. 4. *σοφιστῆαι*, Pind. Isthm. II. 56. et *διδάσκων* de iisdem, v. ad II. 10. 2. et *σοφία* de poesi, Callim. ep. 8. 4. et 49. 4. quo fere sensu *Hesiodum doctum* appellat Cic. Cat. m. 15. Adhaesit hoc sequiori tempore poetis epitheton ob variam doctrinam, antiquitatis, mythologiae, quae ab iis requirebatur: etiam propter sermonis exquisitorem cultum ac metri artem; et Romanis inprimis propter literarum graecarum interiorum notitiam. Sic *doctus Catullus* Tibull. III. 6. 41. ubi v. Heyn. *miscent me Diis superis* docte pro, ego eo ipso, quod corona ederacea vinctus sum, h. tanquam poeta, misceor Diis, admoveor iis, iis intersum, eorumque consortio fruor, nempe divino numine afflatus. Eadem virtute graecis est *μιχθῆναι θεοῖς*, tanquam Pind. Isthm. 2. 42. Hesiod.

Secernunt populo: si neque tibias

Euter-

Theog. 801. οὐδέ ποτ' ἐς βουλὴν ἐπιμίσηται. cf. infra IV. 5. 35.

v. 30-32. Alia subiungitur imago, qua enthusiasmi poetici, quo se abripi gloriatur, vim vividissime declarat. Commemorat secessus agrestes, et amoenitates rusticas, quae ingenium poeticum excitant, et inflamment, quaeque ad concipiendas phantasias maximam vim habent. Etenim, ut ait Auctor de caus. corr. Eloq. 13. *poetae iutunditas urbis deserenda, caeteraque officia, utque ipsi dicunt, in nemora et lucos, i. e. in solitudines recedendum est, hunc ipsum locum, et Epist. II. 2. 77. Scriptorum chorus omnis amat nemus, et fugit urbes, rite cliens Bacchi, somno gaudentis et umbra, respiciens. — me secernunt populo nemus cet. concise dictum pro, ego secernor, remotus sum a populo l. vulgo, sensus poetici experte, (cf. II. 16. 39-40. III. 1. 1. Valer. Flacc. I. 10. Eripe me populis et habenti nubila terrae.) dum nemus iucolo, solitudinem amo. Nemoris et antrorum sollempnis hac in re mentio. cf. II. 19. 1. III. 4. 7. et 25. 2. Hinc Propertius II. 10. 4. Hesiodo et III. 1. 2. Callimacho et Philetiae suum cuique nemus attribuit. Secessus agrestes amplius, augustissima rerum specie, adumbrat per numina agrestia, Nym-*

phas et Satyros, ut Virgil. Ge. II. 493. *fortunatus et ille, deos qui novit agrestes, Panaque, Silvanumque senem, Nymphasque sorores. Nympharum chori cum Satyris, exquisitius est quam, Nympharum et Satyrorum chori, saltationes; quas poetae commemorant ad declarandas vitae rusticae suavitates. Homer. H. eis Πάνα v. 19. τότε Νύμφαι ὄρεστιάδες λιγύμολποι Φοιτῶσαι πύκνὰ ποσσὶν ἐπὶ κρήνη μελανύδρῳ μέλπονται, κορυφὴν δὲ περιστένει οὖρεος ἤχώ. Δαίμων (Pan) δ' ἔνθα καὶ ἔνθα χορῶν τότε ἐς μέσον ἔρπων πυκνὰ ποτὶν διέπει, loco admodum splendido. cf. et v. 3. Hinc σύγχωρος Νυμφῶν audit Orph. II. X. 9. et ἡγήτωρ Νυμφῶν choreas dicens, in epigr. ἀδεσπ. 261. 1. (Anal. Br. T. III. p. 204.) adde Platonis XIV. 5. (Anal. Br. T. I. p. 171.) σύγγιγγι μελίσδεταὶ εὐκλάδῳ Πάν, — αἱ δὲ πέριξ θαλαροῖσι χορὸν ποσσὶν ἐστήσαντο Ἰδοιάδες Νύμφαι, Νύμφαι Ἀμαδρυάδες. Leves ad motum pertinet, adeoque ornat. Satyros leves pariter vocat Sil. III. 594. nisi forte saltationem Satyrorum concitatiorem innuere voluerit, de qua Athen. I. XIV. c. 7. p. 630. εἰσὶ δὲ τινες, οἱ καὶ Φασὶ τὴν σίκιννιν ποιητικῶς ὠνομάσθαι ἀπὸ τῆς κινήσεως, ἣν καὶ οἱ Σάτυροι ὀρχοῦνται, ταχυστάτην οὖσαν. Sed hoc forte subtilius.*

Euterpe colibet, nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.

Quod

v. 33. 34. Si modo Musae fa-
vent. Si Euterpe non colibet, re-
tinet, denegat, adeoque concedit
tibias. Poetis enim, qui insigni
cum laude poesin tractant, Apollo
et Musae artem carminis, et ly-
ram suam tradidisse dicuntur,
satis obvio sensu. IV. 6. 39.
*Spiritum Phoebus mihi, Phoebus
artem carminis nomenque dedit
poetae.* Propert. I. 2. 27. *Quum
tibi praecipue Phoebus sua car-
mina donet, Aoniamve libens Cal-
lioepa lyram.* Spectat huc So-
lonis c. VI. v. 51. (Anal. Br.
T. I. p. 67.) ἄλλος Ὀλυμπιάδων
Μουσῶν πάρα δῶρα διδάχθη ἡμερ-
τῆς σοφίης μέτρον ἐπιστάμενος.
et ep. Cleopatrae, poetriae, quod
e Gorio Inscr. Florent. T. II.
p. 43. adfert Burm. ad Anthol.
Lat. T. II. p. 112. μορφῆς ἔ
πρωτεῖον ἔχειν δωρήσατο Κύπρις,
ἔργα δ' Ἀθαναία τερπνὰ σοφορ-
σύνας, Μοῦσα δὲ καὶ σοφίαν, καὶ
πακτίδα τὰν φιλέραστον σύμφω-
νον ἔρατοῖς μισαμένα μέλεσιν.
Tibiae, ut mox barbiton decla-
rant poesin lyricam. Polyhym-
nia non refugit, non abnuuit ten-
dere, tendit, temperat fides bar-
biti Lesbii Λεσβίου, Lesbii,
quo olim Alcaeus, civis Lesbius
usus est. Innuuit aut omnino
famam et gloriam, quam Alcaeus
carminibus suis est consecutus,
aut quod ipse se ad Alcaei exem-
plar composuit. Hoc malim

propter I. 32. 5. *Aeolium car-
men* pro lyrico dixit IV. 3. 12.
Caeterum similis nostro locus est
IV. 5. 17. *o testudinis aureas
dulcem quae strepitum, Pieri,
temperas.*

v. 35. 36. Splendidus exitus.
Quod si tuo, Maecenas, iudicio
inter praestantiores poetas lyri-
cos habebor; tum sane, quid ad
magnitudinem felicitatis meae
ac gloriae accedere possit, ne-
scio; summam gloriam, sum-
mamque felicitatem consecu-
tum me arbitrabor. Si me
inferis, adcentes, lyricis Graeco-
rum vatibus, poetarum choro,
poetis adnumerat, ut IV. 3. 13.
*Romae principis urbium digna-
tur soboles inter amabiles vatum
ponere me choros. — feriam fide-
ra,* attingam caelum, sublimi
vertice, ad ornatum pertinet.
Vulgari ratione dicitur, *efferrī
animo,* metaphora de habitu cor-
poris erecto, tanquam arrogan-
tiae signo, desumpta. Hinc *tol-
lere verticem* est arrogantium,
III. 16. 19. v. ad I. 18. 15. et,
notione amplificata, *caelo caput
ferre,* quod est simpliciter, alte
ferre. Sic Virgil. Aen. X. 548.
caelo animum ferre, quod con-
venit dictioni Aeschyleae apud
Plutarch. de Exil. p. 603. A.
Θυμὸς — οὐρανῶ κύρων ἄνω. Sic
Atreus *μεγαλοφρονῶν* apud Senec.
Thyest. 885. *Aequalis astris
gradior.*

Quod si me lyricis vatibus inferis,
Sublimi feriam sidera vertice.

*gradior, et cunctos super altum
superbo vertice attingens polum.*
Gloriatur adeo poeta, sumitque
superbiam, (ut III. 30. extr. de
se loquitur) honorificentissimo
Maecenatis de suis carminibus
iudicio subnixam. Alia ratio-
ne dicimur *gloria, fama levari*,
attolli, tangere caelum. Propert.
III. 1. 9. *quo me Fama
levat terris sublimis.* Quo sensu
Eurip. Bacch. 970. κλέος οὐρα-
νῷ στήριζον dixit. Virgil. Catal.
XII. 1. *Adspice, quem valido
subnixum Gloria regno altius et
caeli sedibus extulerat.* Ovid.
Fast. 1. 269. *At postquam For-
tuna loci caput extulit huius, et
tetigit summos vertice Roma
deos.* et Epp. ex P. II. 5. 57.
*Huic tu cum placeas, et vertice
sidera tangas, scripta tamen
profugi vatis habenda putas.*
Salei. Bassus ad Pis. 218. (in
Vernsd. Poett. min. T. IV.
P. I.) *Ipse per Ausonias Aeneia
carmina gentes qui sonat, ingen-
ti qui nomine pulsat Olympum.*
Tertia denique, huic admodum
assuavis, reliqua est ratio, qua
gloriam poetae, perennemque

nominis sui famam volatui com-
parant, noto phantasmate. v. ad
II. 20. init. Quo sensu capio
fragmentum Eurip. apud Clem.
Alex. p. 543. ed. Paris. (in
fragm. Euripideis Beckii V.
C. p. 491. n. 154.) *Χρύσει δὴ
μοι πτέρυγες περὶ νῶτῳ καὶ τὰ
Σειρήνων* (elegantem, fere ut Ho-
ratius in cycnum transformatur
II. 20.) *ἔρόντα πέδιλα ἀρμόζε-
ται βύσσομαί τ' ἐς αἰθέρα πολὺν
ἀερόθεις, Ζηνὶ προσμίζων.* Esset
adeo: quod si tibi mea carmina
adprobavero; immortalis ero,
mili videbor, certissimum im-
mortalitatis pignus habebō. At-
que haec forte unica, certe ly-
rico poeta dignissima huius loci
videtur interpretatio. Caeterum
e nostra interpretatione,
quam diversis prorsus notioni-
bus poeta illa, *evehi ad deos,*
*diis misceri, et sidera vertice fe-
rire* adhibuerit, et quam iniurii
in eum sint, qui tantam poeti-
corum phantasmatum ei impin-
gant egestatem, ut eandem ima-
ginem in eodem carmine ter ab
eo positam arbitrentur, abunde
patet.

C A R M E N II.

ARGVMENTVM.

Carmen excelsissimum, atque in elaboratissimis Horatii, sive artificium eius, sive ornatum, elocutionisque virtutes spectes, facile reponendum. Declaraturus enim poeta, atque commendaturus Augustum Romanis tanquam eum, qui solus res perditas labefactati bellis civilibus imperii esset reparaturus, pacemque ei et salutem restitutus; qui solus imminentes reipublicae calamitates avertere, maiestatemque Romani nominis, Parthorum victoriis inminutam vindicare posset; splendidissima eum atque sanctissima Expiatoris populi Romani, Deorum iram placantis, et mala inde in civitatem redundatura arcantis imagine repraesentat. Quum enim omnium fere populorum, parum subtiliter adhuc de Diis, rebusque physicis philosophantium, eundem hunc sensum deprehendere liceat, ut quasvis magnas calamitates a Diis, scelus aliquod, ab ipsis vel a maioribus patratum vindicantibus, poenae loco infligi, easdemque sibi insolita aliqua obiecta rerum specie, veluti defectu solis, portendi existiment; consentaneum sane est, ut iidem rationes, diversas quidem pro diverso cuiusque vitae ac morum cultu, circumspiciant, quibus se ab isto crimine purgent, sicque Deorum placata ira mala inminuentia a se avertant, ac propulsent. Iam, ut haec Romano sensui subiiciamus, statim post Caesaris necem, qua, tanquam piaculo commisso, populus Roma-

nus iram in se Deorum provocaverat, prodigia apparuerant, quae eam portenderent, istisque mox infecuta bella civilia, quibus Dii caedem Caesaris ulciscerentur, fidem faciebant praesagiis. Quum vero his ipsis bellis civilibus, etsi a Diis poenae loco immixtis, novum scelus, novum αγος populus Romanus commisisset; necesse utique erat, ut etiam Dii novas iras conciperent, novasque adeo a Romanis poenas exposcerent. Novam hanc Deorum iram nova iam prodiderant prodigia, novaeque bellorum civilium calamitates impendebant reipublicae, pessumdaturae eam, nisi certis caerimoniis sacrisque piacularibus civitas isto piaculo eximeretur, ac purgaretur, sicque Deorum ira cum ipsa ultione averteretur. Expiatio ista, antiquissimis quidem et heroicis temporibus, (ut mythica transeant, in quibus Deorum munus erat) a sanctissimis hominibus, qui tum vates fere habebantur, solebat peragi; uti constat de Eumolpo, Epimenide, Orpheo: apud Romanos vero libri Sibyllini inspiciebantur, e quibus sacrificiorum, quibus numina placarentur, procedebat auctoritas.

Proximas igitur poetam a bellis civilibus, quae ipsa maximi instar sceleris habebantur, irarum causas repetisse manifestum est; quanquam nec remotiorem illam, unde bella civilia ortum traxerant, nimirum Caesaris necem, penitus exclusit. Vide vv. 17. 27 — 30. et 43. 44. Hinc, quam vana omnium fere Interpretum sit disceptatio, aliis quidem Caesaris caedem, aliis contra bella civilia sola, sub scelere isto, quo obstricta fuerit civitas, a poeta comprehensa contendentibus, facile intelligitur.

Iam de anno, cui probabiliter hoc carmen adsignandum sit, ut paucis dispiciamus, haud alienum videtur. Gravem eum fuisse tempestatibus, et magna Tiberis exundatione insignem, ex initio carminis facile quidem poni potest; quae tamen cum saepius acciderint, et semper in prodigiis habita fuerint; ad quaenam hocce carmen respiciat, dictu est paullo difficilius. Sanadonus quidem (ut aliorum opiniones de prodigiis, *Caesaris caedem a. DCCX. insecutis hic cogitantium taccam*) scriptum putat hoc carmen a. *DCCXXVII*. Cui quidem opinioni patrocinari videtur hoc, quod eodem anno Caesar Princeps (*Dio LIII. 11.*) a Senatu appellatus fuerit, et nocte insequenti Tiberis plana Romae loca inundaverit: enimvero, quum haec inundatio pro fausto omine accepta fuerit (*Dio LIII. 17.*); alia contra in hoc carmine memorentur, quae nec in huic annum cadant, nec a *Dione*, vel alio quopiam ad h. a. annotata sint, praestat cum *Massono* huius carminis natalem facere annum *DCCXXXII*. Hoc enim ineunte (*Dio LIV. init.*) ἤτε πόλις πελαγίσαντος αὐθις τοῦ ποταμοῦ ἐπλεύσθη, καὶ κεραινοῖς ἄλλα τε πολλὰ ἐβλήθη, καὶ οἱ ἀνδριάντες οἱ ἐν τῷ Πανθείῳ, caet. quae omnia initio carminis optime respondere videntur. Deinde quod idem *Massonus* observat, dum Augustum ad bellum adversus Parthos suscipiendum poeta exhortatur, manifesto significat, Augustum de ista expeditione cogitasse. Quod idem Augusti consilium huic anno adsignat *Dio LIV. 6.*

His praemissis iam ad ipsam argumenti tractationem accedamus, quam ita fere instituit Horatius: Horrenda

prodigia, quae ipsa perniciem reipublicae allatura videbantur (vv. 1 — 20.), gravem Deorum, quam quidem bellorum civilium sceleribus in nosmet convertimus, iram portendunt. Novas adeo intestinorum bellorum calamitates, quibus ista scelera Dii vindicaturi sint, nobis imminere (vv. 21 — 24.) quum nova ista prodigia facile fidem faciant; rationes ineundae sunt, quibus labantem civitatem sustentemus. Procuranda adeo ista prodigia, populusque sacris piacularibus ab isto scelere purgandus. At cum nemo fere sit, qui, ab isto scelere purus, sacra ista recte faciat, Iovem oremus, ut Deum aliquem, qui nos expiet, ad nos descendere jubeat vv. 25. — 30. Atque utinam Dii πατρῶν, gentis nostrae miserti, ad nos venire ne dedignentur! utinam tu, Apollo, venias, seu tu, o Venus, sive tu, o Mars, auctor generis, sive tu — iam inter nos versaris, o Mercuri, latensque sub Augusti specie, Expiatoris nomen haud aspernaris! vv. 31 — 44. Sic te, o Caesar, ut diu inter nos maneat, ad rempublicam erigendam, et ab hostium incursionibus vindicandam, enixe precamur.

AD AVGVSTVM CAESAREM.

Iam satis terris nivis atque dirae
Grandinis misit Pater et rubente
Dextera sacras iaculatus arces

Terruit urbem,

Terruit

v. 1 — 20. Magna vis statim in exordio. Poeta tantorum prodigiorum metu percussus, et, ut fert humana natura, graviora praeteritis extimesceus mala, deorum iram, urbi quippe, populoque Romano, si ulterius progrediatur, funestissimam, et cui satiandae respublica satis iam poenarum dederit, deprecatur. Vulgaris sententiarum ordo atque elocutio erat: gravi calamitate Dii irati afflixere rempublicam, iramque ipsorum necdum satiata ostendunt prodigia, quae, nisi rite procurentur, Deorumque ira expietur, fatalia atque exitiosa reipublicae futura sint, necesse est. In hoc quoque poetam agnosce, quod ipsas statim calamitates atque prodigia enarrat, et quod iram Deorum soli Iovi adscribit. Satis adeo poenarum exactum est a nobis, tam gravia iam perpeffi sumus mala, ut novis plane succumberemus. Sic V. 17. 19. *Dedi satis superque poenarum tibi.* Virgil. Ge. I. 501. *satis iam pridem sanguine*

*nostro Laomedontae luimus per-
iuria Troiae.* cf. Claudian. de bello Gild. 36. dum *Pater*, πᾶσι τῆρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, *Iupiter misit terris* graece, pro, in terras, defudit in terram *nivens* solito copiosiorein, qua adeo Tiberis intumesceret, atque exundaret. Id quod erat in prodigiis. Tacit. Annal. I. 76. — *Dirae* res dicuntur, quae sunt mali ominis, ut Virgil. Ge. I. 488. *diri cometae.* Ovid. Met. V. 550. *dirum mortalibus omen.* adeo aversandae, horrendae, ut hic de *grandine.* — 2. Splendida imago Iovis Fulguratoris, qui reducta dextra fulmen molitur, qualis fere in monumentis est obvius. *rubenti*, fulmine, quod tenet, irradiata; ornate. Sic aquila, *fulvini vector* eodem illuminatus *ardens* dicitur Stat. Theb. IX. 858. Ita accipi possit Virgil. Aen. VII. 141. *Hic Pater omnipotens ter caelo clarus ab alto intonuit.* v. ad I. 4. 8. — Quam fulmina, βέλγη, κῆλα Διὸς, uti Latinis *tela Iovis*, dicantur, proclive sane

Terruit gentes, grave ne rediret
Saeculum Pyrrhae, nova monstra quæstæ,

Omne

erat, de iisdem dici *iaculari*, *vibrare*, *moliri*, *torquere*, vt saepius. Illic vero concise dictum pro, iaculando attingere, ferire fulmine, ut Ovid. Ibis v. 49. et propius ad h. locum Amor. III. 3. 35. *Iupiter igne suo lucos iaculatur et arces.* — *Arces*, τὰ ἄρξα, loca edita, colles; unde *arces sacrae* pro templis in locis editis, imprimis vero h. l. pro Capitolio, Iovis, aliorumque Deorum templis ornato. Quum fulmen per se notionem irati uiminis e priscorum hominum opinione iniungat, (hinc *iracunda* I. 3. extr. ubi v. not.) quanto gravior Deorum ira sit necesse est, ubi odio gentis, in qua praecipua ipsorum religio fuerat, quasi derelicturi eam, templa ipsi sua fulmine prosterunt. Hinc ea res in maximis prodigiis habita.

v. 5. 6. Cum vi repetitum *terrui*, h. e. timorem, metum iniecit, *ne cet. Gentes* possis accipere de populis Romae vicinis, municipiis, ut Invenal. VIII. 239. de Cicerone praesidia in municipiis collocante: *ponit ubique praesidia attonitis et in omni gente laborat.* Augustior tamen, et poeta dignior existit imago, si univ. orbis terrarum populos inundationis Deucalionæ metu percussos

intelligas, Romano sensum suum cum caeteris communicante. — *ne rediret* s. P. E natura animi humani petiitum et hoc, ut gravi aliquo instante periculo similes praeteriti temporis casus atque calamitates in memoriam revocet, easque metuat. — *saeculum Pyrrhae*, tempora illa, illud diluvium, quod sub Deucalione et Pyrrha fuit; docte. Res ipsa vel ex Ovidio satis nota. *Pyrrham* posuit, tanquam poeta, adeoque in hoc non argutandum. Nostrum locum ante oculos habuit Claudian. de Bello Gild. 43. re tamen in maius aucta: *Remorumque sonos et Pyrrhae saecula sensi.* — *grave*, exitiosum terrarum orbi, ipsa inundatione. — *quæstæ* exquisitius, propter adiunctam calamitatis notionem, pro vulgari, quae vidit, *nova monstra*, rerum omnium perturbatum ordinem, rem nec visam antea, nec faudo auditam, diluvium. *Monstrum* poetis de re inusitata, quae animum percellit, dici, satis notum. Sic primam navem Catullus Epith. Pel. v. 15. vocat *monstrum*.

v. 7 — 12. Diluvium istud, quod montes altissimos, totumque adeo terrarum orbem e poetæ mente occupaverat, picturis quibusdam, adsumta prisca idea mythica,

Omne quum Proteus pecus egit altos

Vifere montes,

Pifcium

mythica, amplius exornat poeta. Proteus, qui Neptuni armentis praeerat, eadem agere et pascere dicebatur. v. Homer. Od. Δ. 386 fqq. Virgil. Ge. IV. 395. et Claudian. laud. Seren. 128. Iam pro vulgari, mare summos montes occupabat, exquisitius erat, beluae marinae super montes ferebantur, in montibus, aquae submerfis recubabant, et pro hoc doctior erat ratio, *Proteus omne pecus Neptuni, phocas (Nerei finum pecus eodem sensu dixerat Liv. Andronicus; v. Scriver. Collect. fragm. trag. p. 1.) egit vifere*, graece, pro, ut viferent, et hoc gravius pro simplici, egit in altos montes. Nam *vifere* innuit stuporem animalium peregrina, sibi que ignota loca pererrantium. Sic III. 4. 35. *Vifam Britannos hospitibus ferros*, et Ovid. Met. IV. 294. *Ignotis errare locis, ignota videre flumina gaudebat*. Caeterum maior gratia ac veritas huic phantasmati accedit, quod beluae marinae, mari commoto, e fundo excitae in superficie eius apparere soleant. v. ad I. 3. 18. — *Pifcium genus* antiquo sermone, ut Lucretii *genus aligerum, squamigerum*, I. 163. *genus aequoreum*, Virgil. Ge. III. 243. *Φῦλα πόντου* in fragm. Eurip. apud Valken. Diatr.

p. 147. *ἀλίτροφα Φῦλα*, Oppian. Hal. I. 96. *haesit impeditum, summa ulmo*, summis arborum cacuminiibus; Pifces non satis libero natatu gaudebant, arborum ramis impediti. *sedes*, nobiliori vocabulo, de nidis avium. *nota*, consueta, propria. Sic *nosse* dicimur *loca*, quae inhabitamus, v. Drakenb. ad Sil. XVII. 22. Burni. ad Prop. I. 6. 1. Sic *noti vultus* in Virgil. Aen. I. 684. sunt proprii, sui, uti optime Heyn. *Columbas* poeta posuit, pro palumbis, genus pro specie. v. Obsf. — *Damas* nominat, quod eae altissimas rupes inhabitent, quibus adeo *aequor undae superiectae*, effusae erant in eas, quas aqua cooperuerat. — *natarunt*, abreptae sunt undis, nihil amplius. Hinc *pavidae*, cum dilectu; etsi et alias hoc epitheton de iis frequentetur, ipsarumque naturam exprimat. Montes igitur altissimos diluuium istud occupasse, uberius his vv. exposuit poeta, et quidem speciali pifcium, silvis, adeoque summis montium iugis innatantium, et damarum, undis abreptarum, imagine. In his sane, per se consideratis, nihil video, quod Horatium dedecet. Plurimi tamen intpp., Porphyrii fere, (forte et Senecae Nat. Qu. III. 27. Ovidii luxuriam in isto (Met. I. 304.)

Nat

Piscium et summa genus haesit ulmo,
 Nota quae sedes fuerat columbis,
 Et superiecto pavidae natarunt
 Aequore damae.

Vidi-

*Nat lupus inter oves, fulvos ve-
 hit unda leones.* vituperantis) qui leviter in re tam atroci et piscium et palumborum mentionem iniectam pronuntiaverat, auctoritatem secuti, hanc diluvii descriptionem pro atrocitate rei poeta parum dignam iudicant. Aliter paullo habet, si quaeras, an ista per partes deducta rerum delineatio huic loco, huic carmini consentanea sit. Sic vero poetam statim in v. 6. substituisse mallet; et si ad excusandum eum valere puto hoc, quod hac ipsa descriptione timorem, Tiberis inundatione gentibus iniectum, amplificare voluerit. Omnino in talibus locis, quae exquisitorem aliquem ornatum vel doctrinam admitterent, veteres (ut recentiores taceam) non satis sibi interdum temperasse, rei que, quam describerent, imaginum copia, uberiorique expositione, quibus tamen ibi locus non esset, virtutem aliquam ac vim conciliare voluisse, plures iam monuere. Ita de Timavi descriptione iudicat Heynius ad Virgil. Aen. I. 244. Exc. VII. p. 142. Quae ingenii luxuria Ovidio fere est propria. Vide v. c. quomodo idem argumen-

tum tractaverit Met. I. 296. Ineptissime vero in eodem versatus est Nonnus Dionys. VI. 229. inprimis 259 lqq.

v. 15 — 20. Eandem et nos metuebamus inundationem, Tiberi alveum suum egresso, Romamque versus, exundante. Quod naturalibus ex causis facile accidit, ut Tiberis, nivium solutarum, imbriumque copia adauctus, vel ventis ab ostio, quo in mare Tyrrhenum meatum habebat, reverberatus atque repulsus, sinistra ripa, quae Romam spectabat, quaeque depressior erat altera, exundaret, atque ibi stagnaret; praeclare hoc poeta irae Tiberini eiusdem fluvii Dei tribuit. Sic apud Ovid. Met. XI. 208. Neptunus, Laomedontis periuriam ulturus: *omnes inclinavit aquas ad avarae littora Troiae.* Iam in adornanda indignationis iraeque Tiberini causa, praeclaro artificio poeta eam ab Ilia, de nece Caesaris, et, quae eam insecta sunt, bellis civilibus apud Tiberinum graviter conquesta, eique ultionem mandante repetit; quo ipso poeta affectus est hoc, ut et Caesaris originem divinam tangeret, ipsosque

Vidimus flavum Tiberim, retortis
 Litore Etrusco violenter undis,
 Ire deiectum monumenta Regis
 Templaque Vestae,

Iliae

que Deos ob illius necem atque civilia bella populo Romano infensos, tantumque scelus nlturos significaret. Id quod maximam ad absterrendos Romanorum a novis bellis intestinis animos vim habere, Augustoque summam rerum auctoritatem conciliare debuit. *Vidimus*, graviter dictum, adiunctam enim stuporis ac metus habet notionem. v. v. 8. — *flavum Tiberim*, Deo adcommodatur epitheton, a colore fluvii ex arena flavo in eum translatum, v. I. 9. 8. II. 3. 18. Virgil. Aen. VII. 31. Ovid. Met. XIV. 448. Hinc *Tiberin turbidam* vocat Sidon. ep. 5. — *undis fluvii violenter retortis litore Etrusco*, a litore Etrusci s. Tyrrheni maris, in quod influebat Tiberis, adeoque in eius ostio compressis, retroque, versus caput, violenter actis. Rem optime illustrat locus Senecae Nat. Quaest. III. 26. ubi in caulis, cur flumina subito excrescant, et eam ponit, *si crebrioribus ventis ostium caeditur, et reverberatus fluctu annis restitit; qui crescere videtur, quia non effunditur.* adde Plin. Ep. VIII. 17. 2. Quod igitur natura facile acciderat,

graviter hoc Deo tribuit poeta. Alii litus Etruscum de dextra Tiberis ripa, quae Etruriam spectabat, accipiunt. — At, cum ea altior fuerit, neque *violentia* opus erat, neque *retorquebantur* quidem tunc proprie undae. Aliter habet in Statii loco Silv. II. 6. 65. *seu Tibridis impetus altis in dextrum torfisset aquas.* tunc enim aquarum violento impetu opus erat, si in dextram ripam, altiore eam, torquerentur. Multo languidius alii *violenter* cum sqq. *ire dei* coniungunt. — *Ire deiectum*, riuam molientem, parantem, irruentem in *monumenta Regis*, opus a Numa rege exstructum, quod a poeta ulterius designatur per *templa*, aedem *Vestiae*. *Monumenta* de aedificiis publicis dici, satis notum est; v. Ruhnk. ad Vellei. I. 11. p. 43. Penetraverat adeo, atque stagnabat Tiberis in ea maxime fori Romani parte, in qua Vestiae aedes esset. Hanc vero fluvium inprimis petere poeta fingit, quod ea ignem, aeternitatis imperii Romanorum pignus certissimum, servaret, qua submersa ipsa imperii firmitas subrueretur, atque labaret. Ali-

ter

Iliac dum se nimium querenti
Iactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa, Iove non probante, u-
xorius annis.

Audiet

ter Ouwens Noct. Hag. p. 352. qui Tiberium Vestam, quod Iliam, sacerdotem suam non conservasset, ulcisci voluisse a poeta innui putabat; quod tamen a consilio poetae satis alienum videtur. Erat vero Vestae templum a Numa rege exstructum atque consecratum. Hinc Ovid. Fast. V. 259. memor forte huius loci vocat illud *regis opus placidi*. Quod si per monumenta regis cum Intpp. ipsam Numae domum regiam intelligere malis, non intercedam, modo utrumque unius eiusdemque loci habeas; quod Ovidiu Fast. VI. 257 sqq. Trist. III. 1. 30. et Serv. ad Virgil. Aen. VII. 155. docte adferuit Ouwens l. l. p. 355. Habitabat nimirum Numa *propter aedem Vestae*, ut Solinus loquitur c. II., h. in atrio eius, *in Regia, quae adhuc ita appellatur*. Hinc intelligitur, quare et Horatius Numae regiam simpliciter monumenta *regis* dixerit.

v. 17 — 20. Dederat hoc *querenti*, querelis, precibus *Iliac*, coniugis suae. *Iactat*, proficitur, praestat se; sed illud cum dilectu propter sequ. *nimum* et

uxorius, forte et respectu aquarum late effusarum, *ultorem nimum*, uxoris precibus nimis indulgendo, sicque nimis evagando. Alii iungunt *nimum querenti*, quod esset de femina, vindictae infatiabili, cum satis iam pridem Caesaris necem Roma huisse videretur. Potest et iungi: *nimum iactat*; sed praestat prior verborum structura, eadem, quidem sententia, sed forma magis poetica: utque sic iungantur verba (non vero, *nim. quer.*) suadent inprimis seqq. *Iove non probante* et *uxorius* annis. — *et vagus labitur*, evagatur, exundat *sinistra*, quae Romam attingebat, *ripa*. *Labi* alias de placido aquarum cursu, nunc de vehementiori, et citatiori. Tibull. I. 8. 48. de aetate: *non tardo labitur illa pede*. ubi vide Heyn. Vim quoque verbo addit adi. *vagus*. — *Ultra, quam fas erat*, quam satis concessum erat, pro hoc graviter dixit, ipso *Iove* tantam ultionem *improbante*. Cum Iupiter factorum ordinem servare, custodire dicatur, fata vero, quae Romam aeternam esse decrevissent, Tiberis inundatione, quae ipsi republicae exitium

mina-

Audiet cives acuisse ferrum,

Quo graves Perlae melius perirent;

Audiet pugnas vitio parentum

Rara iuventus.

Quem

aminaretur, perverti atque im-
mutari viderentur; praeclare
poeta Iovem indignantem, Ti-
berisque animum paullo imma-
nius improbantem inducit. Ter-
reri enim Romam, non perdi-
volebat, uti iam bene Schol. —
uxorius, qui Iliac precibus ni-
mia exundatione indulgebat.
Virg. Aen. IV. 266. *pulchram-
que uxorius urbem exstruis*. Sim-
ul declarat poeta Tiberim,
tanquam Iliac maritum. Anti-
quum igitur mythum, ut con-
silio suo adcommodaret, innova-
vit haecenus, ut Iliam s. Rheam
Tiberi elocaret, quam alii Anienis
uxorem statuunt. Ovid. Amor.
III. 6. 45. v. Serv. ad Virgil.
Aen. I. 275. Quam tamen vari-
etatem eo magis isti mytho
inferre licuit, quod Anio Ti-
beri insuat. Cum nostro facit
Clandian. in Prob. et Olyb.
conf. v. 225.

v. 21 — 24. Interpretatur
portenta, et ex iis auguratur
nova bella civilia, plane ut Vir-
gil. Ge. I. 489 sqq. Cum ho-
mines sensu adhuc rudi atque
inculto graviolem quamcunque
calamitatem a deorum ira repe-
tere soleant; consentaneum sane

erat, ut etiam bella, maxime
civilia iis gentibus, quae vel
iporum cultum neglexissent,
vel alio quocumque graviore sce-
lere obstrictae essent, ab iisdem
immitti crederent. Atque huius
rei causas poetae fere memo-
rant, etsi interdum paullo lon-
gins petitas. Sic V. 7. 18. *scel-
lus fraternae necis* h. parrici-
dium Romuli in causis, insenti
belli civilis ponit. Iam cum
ipsis bellis civilibus, quae poe-
nae loco a Diis infliguntur, no-
vo se aliquis populus scelere
obliget, (v. ad v. 29.) quae no-
vam adeo Deorum iram exci-
tent, novasque poenas expo-
scent; poeta ab utroque hoc,
et Caesaris nece, bellisque, quae
mox exarserant, civilibus, no-
vas inde belli intestini calami-
tates tanquam fonte derivat, eas-
que ut verax augur ex istis por-
tentis praemonet, atque vatici-
natur. Declarat eas per poste-
ritatem Romanam civilibus ma-
iorum suorum turbis attritam
atque exiguam factam, remque
adeo publicam civibus exha-
ustam. *Iuventus*, serior poste-
ritas Romanorum *rara*, attenua-
ta, exigua facta, sic *raros Qui-
rites* dixit Manil. V. 123. *vitio*

paren-

Quem vocet Divom populus ruentis
Imperii rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctae minus audientem
Carmina Vestam?

Cui

parentum graviter, pro; civili-
bus maiorum bellis, audiet cives
acuisse ferrum — pugnas, va-
riata oratione pro vulgari, et
pugnâ s. manum conseruisse.
Cives proprie, nam si dixisset,
nos, vel Romanos acuisse s. du-
bium fuisset, utrum de bello
externo an civili poeta loqueret-
tur. Non igitur ad ellipsin paulo
duriorum h. l. confugere est
neesse, quasi dictum sit pro,
cives contra cives acuisse fer-
rum. — 22. Satius fuisset,
multo magis expediisset, si his
armis hostes Romani nominis
debellati fuissent. Pro his cum
dilectu posuit Persas, h. Par-
thos, (nam illi ab his victi cum
iisdem coaluerant) qui crebris
incurtionibus Romanos vexa-
rant, quin et clade sub Crasso
amixerant. Hinc graves Roma-
nis, infesti, molesti ipsorum in-
cursionibus in ditionem Roma-
nam. Sic βαρὴς Ἡέσταις Ale-
xander audit Theocr. XVII. 19.
Caeterum eandem sententiam,
paulo aliter exornatam, habes
infra I. 35. 38. V. 7. 7. adde
Lucan. I. 8 sqq. Quis furor o
cives? — — quumque superba
foret Babylon spolianda tro-
paeis Ausoniis, umbraque erra-

ret Crassus inulta, bella geri pla-
cuit nullos habitura triumphos.

v. 25 — 40. Vt igitur tanta,
quae reipublicae interitum mi-
nentur, mala avertantur; pro-
digia ista procuranda, populus-
que isto scelere novis sacris fa-
ciendis, κατὰ νόμους, exsolven-
dus est. Sed cum nemo facile,
qui, omnis labis atque conta-
gionis expers, ista rite curare
queat, reperitur; Deo opus
est, qui ea faciat. Enimvero,
quisnam Deorum hasce sibi par-
tes iniungi patietur? quem ex-
orabimus? cum omnes, vel ipsi
Dii tutelares, nos, quippe ἐκ-
γυῖς, averfari videantur. Com-
memoratis deinceps Diis Roma-
norum tutelaribus in Mercurio
subsistit, quem sub Augusti per-
sona inter ipsos Romanos com-
morari, solumque reipublicae
erigendae firmandaeque parem
praedicat. — Quenam Deo-
rum populus Romanus vocet,
precibus expetat rebus (casu ter-
tio) imperii, sc. auxilio, qui res
imperii ruentis, h. imperium,
republicam labefactatam, rui-
naeque proximam sustentet? Res
imperii, accipiunt fere post Cru-
quium de partibus, quibus im-
perium

Cui dabit partes scelus expiandi
Iupiter? Tandem venias, precamur,

Nube

perium constituitur, maiestate populi, libertate, et dignitate: sed est simpliciter dictum pro imperio ipso, republica. *Item Romanam* eodem sensu vel profaici scriptores usurpant. *Res Asiae* Virgil. Aen. III. 1. *res Italiae* Epist. II. 1. 2. *res caeli tenere* de Iove Ovid. Fast. V. 125. conf. I. 12. 14. *res imp. ruentes* est exquisitius pro, *res i. ruentes*, quod gravius dictum pro, concussae, labefactatae. Nimirum stare respublica dicitur, quae statu incolumi ac felici gaudet; (v. ad I. 35. 14.) *concuti* contra, *ruere*, intestinis motibus vel bellis externis adtrita. Ita fere *res labantes* adhibuit Tacit. Hist. II. 86. *res nota*. — *qua prece*, docte, antiqua voce. Cum preces certis quibusdam formulis conciperentur, certisque modis canerentur, eadem mox *carmina* dictae. Respicit vero morem Romanorum, nova religione, novisque ritibus in graviore reip. periculo Deos colementium. Hinc et Vestam novis precum formulis tentandam atque exorandam ait. — *fatigent*, obtundant, laceessant (II. 18. 11.) eam precibus; hic vero ab effectu, permoveant precibus, ut nobis succurrat. *Virgines*, Vestales. Sic *tacita virgo* simpliciter de Vestali III. 30. 9. *sanctae*, communi sacerdotum epi-

theto, h. l. vero cum dilectu, quae, nullo quippe scelere pollutae, Vestam facilius exorent. Hinc iis praecipue in magno reip. discrimine cura sacrorum demandata. Atqui vel harum *carmina*, preces illas sollemni formula conceptas minus omnino non *audiebat*. Dii *audire* dicuntur preces, quas ratas habent, quibus eventus respondet; irritae contra sunt, quae ad eos non perveniunt, in auras disperguntur; *res nota*. *Vestam* ad partes vocat, tanquam maximum Romanorum numen tutelare, uti Virgil. Ge. I. 498. in loco nostri simillimo: *Dii patrii Indigetes, et Romule*, Vestaque mater, quae Tuscum Tiberim et Romana palatia servas, *hunc saltem everso iuvenem succurrere saeculo ne prohibete*.

v. 29. Magnam haec de Deorum auxilio dubitatio vim habet, et egregie animi humani in magno discrimine de salute desperantis naturam declarat. Pro vulgari igitur: Cum Vestam nostras preces respuat, equis Deorum nostrum scelus expiabit? quis ad sacra ista procuranda exorari se patietur? praecclare poeta, *cui dabit partes*, hoc munus iniunget, demandabit *Iupiter*, *expiandi istud scelus? Scelus τὸ ἄγος* bellorum
C
civi-

Nube candentes humeros amictus

Augur Apollo;

Sive

civilium, paullo ante v. 23. et 47. vitium dictum. *Scelus* quoque Lucan. I. 2. et *nefas* eidem v. 6. quod utrumque idem hac de re coniunctum adhibuit v. 37. *Iam nihil, o Superi, querimur, scelera ipsa nefasque hac mercede placent.* A Iove vero, tanquam summo Deorum hominumque rege, Dii quoque, quae exsequantur, mandata accipiunt. In enumeratione ipsa Deorum dilectum adhibuit poeta, tutelarium fere implorans auxilium, quibus adeo Roma inprimis curae cordique esse deberet, adiectis rationibus, quae eorum opem sperare inbeant. Idem sententiarum progressus in Choro Aeschyli, per partes cum nostro loco comparando, ubi eadem generalior Deorum cum dubitatione praecedat invocatio, Sept. adv. Th. v. 91 sqq. *τίς ἄρα ῥύσεται; τίς ἄν' ἐπαυκίσει θεῶν ἢ θεῶν; πότερα δῆτ' ἐγὼ ποτιπέσω βρέτη δαιμόνων;*

v. 30. Vigor accedit vv. oratione ad ipsos Deos directa. Primum Apollo invocatur, vel quod ei ante facta fierent, quam libri Sibyllini, quibus praecesset, inspicerentur, vel quod Deus erat fatidicus, vates. Iam vero vates cum antiquissimis temporibus voluntatis Deorum haberentur interpretes, iidemque

ostenta atque prodigia, quibus Dii voluntatem suam manifestarent, sacris insituendis procurarent, hominesque scelere contactos, quippe sanctissimi habiti, lustrarent; hoc idem, ut alia, ad Deos transtulere, Apollinemque fata a Iove edoctum, *μάντιν, Διὸς προφήτην* induxere. Virgil. Aen. III. 251. *Quae Phoebus pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo praedixit* res nota. Quam rationem ut hic amplectendam statuam, suadet inprimis adi. *augur* v. 52. *Tandem cum vi*, ad desiderium exprimendum. *venias*, nos expiaturus. — 51. Praeclara idea Dci venientis, ita, ut non cernatur oculis; quod in Deorum *ἐπιφανείᾳ* fere sollemne. v. Heyn. Exc. XIII. ad Virg. Aen. II. p. 152. *nube amictus*, involutus, circumdatus, ut Virg. Aen. I. 412. *humeros, νεφέλην εἰλυμένος ὤμους* Homer. II. ε. 136. *candentes*, candidos, e quibus, cum ex antiquo vestimentorum genere nudi esse solerent, praecipua pulchritudo elucebat: in Diis pertinet ad angustam eorum speciem. De Apolline Valer. Flacc. II. 492. *neque enim tam lata videbam pectora — nec tales humeros pharetramque gerebat Apollo.* *Candentes* tamen hic explicare malim, resfulgentes nube s. nimbo lucido, ut supra

Sive tu mavis, Erycina ridens,
 Quam Iocus circumvolat et Cupido;

Sive

supra v. 2. *rubente dextera*. Sic Valerius Flacc. I. 346. Iasonem, vellus aureum portantem, dicit *humeros, ardentem vellere raptō*. Praeclara vero imago Apollinis propitii! Nimbo enim lucido Dii apparent, si propitii; atra contra, si irati. Homer. II. α. 47. de irato Apolline: *ὁ δ' ἦν νυκτὶ ἑοικώς*.

v. 33. 34. Iam Venerem, *Aeneadam* quippe *Genetricem* (Lucret. I. 1.) gentisque Iuliae matrem creditam, ut genti suae succurrat, implorat. Causam hanc, quae Venerem facile ad tutandum populum Romanum permoveret, Romanis et fati cognitam, et, ne eandem, in Marte nox allegandam, his afferret, poeta consulto omisisse videtur. Aeschyl. I. I. v. 139. *Καὶ Κύπρις, ἄτε γένους προμήτωρ, ἄλευσον. σέθεν ἐξ αἵματος γεγόναμεν' λιταῖς σε θεοκλύτοις ἀπύουσαι πελαζόμεθα*. — Sive tu mavis venire. Observa omnino orationis variatae copiam, *venias precamur, sive tu mavis, sive respicis, patiens vocari* caet. *Erycina* Venus, ab Eryce Siciliae monte, in quo eius templum erat, ab Aenea, ex vulgari antiquitatis fama, quam et Virgil. Aen. V. 759 seqq. secutus est, conditum, sic dicta; pervulgato poetarum more, Deos

a locis, ipsorum religioni dicitis, indigitantium. De Venere Erycina v. Theocr. XV. 101. Pausan. VIII. 24. p. 646. qui pariter *Ἐρυκίην* simpliciter laudat, et quae erudite disputat Heynius ad Virgil. I. I. Exc. II. p. 649. et in Antiqu. Auffl. T. I. p. 136. — *ridens* solleni ac perpetuo epitheto. Nam in muneribus inter Deos distribuendis obtigere huic Deae *μειδήματα* sec. Hesiod. Theog. 205. Hinc *Φιλομειδής, μειδιώσα, γελάουσα* caet. passim poetis audit. Hom. H. in Ven. 2. *ἢ τὸ βορρῶσι μείλιχα δῶρα δίδωτιν, ἐφ' ἡμερῶν δὲ προσώπων αἰεὶ μειδάει*. Nolim igitur h. l. pro, benigna, propitia, quatenus omnino risus Deorum in signis favoris poni solet, dictum accipere. *Iocus*, tanquam Deus in Veneris comitatu; novo sed praeclaro, rei que apto phantasmate; quod, an alibi repetiatur, nescio. Nam qui *Ἴμερον* (ex Hesiod. Theog. 201.) hoc exprimi putant, admodum indocte, ne quid gravius dicam, hic versantur. Sic vero Noster Ep. I. 6. 65. *sine amore iocisque nil est iucundum*, Minnermea vertens, *τίς δὲ βίος; τί δὲ τερπνὸν ἄτερ χρυσῆς Ἀφροδίτης*; Sic *furtivi ioci* Ovid. A. A. III. 640. pro quo male, puto, viros ibi Heins. reposuit. *Cupido*

Sive neglectum genus et nepotes

Respicis, auctor

Heu!

filius Veneris, perpetuus eiusdem comes. res nota. *circumvolat*, pro vulgari, comitatur, sed illud innuit Iocum et Cupidinem alatos; quod de Amore quidem satis constat. Sed et Iocò praeclaro figmento alas poeta tribuere poterat. Non igitur opus est, ut generalem τοῦ *circumvolat* notionem inde adsumas, quae esset, comitatur, sequitur.

v. 35. 36. Sive tu tandem, o Mars, gentem tuam, cuius parens es et auctor, propitio vultu adspicis, eiusque curam suscipis. Observa orationis variatae vim ac gravitatem. Tu, qui auctor es generis nostri, diu neglecti a te, quod non tuitus es, cuius curam non gessisti, avertendo bella civilia, tandem respice illud, ei subveni. *Respiciunt* Dii, cuius curam gerunt, cui propitii sunt, satis obvio sensu. ἐπιβλέπειν eodem sensu adhibuit Callimach. fr. Béntl. CXXVI. εἰσορᾶν Eurip. Herc. f. 778. *genus et nepotes*, copia poetica dictum, cum alterum sufficeret. Caeterum eandem sententiam eadem vi extulit Aeschyl. l. l. v. 104. τί ῥέξεις; προδώσεις παλαῖχθον, Ἄρης, τὰν τεᾶν γᾶν; et 135. σύ τ', Ἄρης, Κάδμου ἐπάνυμον πόλιν φύλιζον, κήδεσαι τ' ἐναργῶς.

v. 37—40. Additos a poeta hos vv. puta, et ad auctorem illum, quem et Romulum, tanquam Deum indigetem, dicere potuisset, bellique civilis diuturnitatem declarandam; et quod ingenii impetum in loco, qui exquisitiorem aliquem ornatum admitteret, facile luxuriantis aegre comprimeret. Suavitas insuper accedit huic loco ex oppositione vv. 35. 34. — 37. qui tandem fatiatus es longis, continuis bellis civilibus. Notae sunt poetarum de Marte, bellorum infatibili, ideae. Sic Homerus hunc Deum ἀκόρητον μόθου, Hesiod. sc. Herc. 59. ἄτον πολέμοιο, et 346. ἀκόρητον αὐτῆς vocat. De eodem Stat. Theb. VII. 11. arma tubasque infatatus habet, ubi forte leg. *avet*. Eadem notione idem poeta Caesarem *sessum bellis* vocat Silv. I. 1. 23. ubi Marklandum *sifum bellis* male reposuisse, suo loco docebimus. Per ludum Graecorum ἀγαλμα, ἄθυρμα, παίγμα, quod, quidquid alicui Deo proprium sit, ut Baccho vites, Palladi olea, denotet, hic exprimi putabat Heinf. Lectt. Theocr. c. 21. p. 368. Quod etsi per se verum sit; vividior tamen atque erectior erit imago, de ludis Romanorum gladiatoriiis desumpta, qua adeo Mars caesorum homi-

Hen! nimis longo fatiate ludo,
 Quem iuvat clamor galeaeque leves,
 Acer et Marfi peditis cruentum

Voltus in hostem;

Sive

hominum aspectu laetari dicatur. Plane ut I. 28. 17. *Dant alios Furiae torvo spectacula Marti.* 38 — 40. Praeclare amplificatur imago huius Dei, per speciales ideas. Omnino in genere tenendum, Deos a poetis ita describi, quasi iis muneribus ac studiis, quae sibi propria sunt, admodum delectentur, eaque unice sectentur. Iam pro vulgari, qui bello delectatur, speciales imagines, quae secum fert bellum, posuit. Memoratur adeo *clamor* sc. pugnantium, ἀλαλητός, αὐτή, caet. Homer. II. in Min. 2. ἢ σὺν Ἀρηϊ μέλει πολεμήϊα ἔργα, περθόμενί τε πόλῃες, αὐτή τε πτόλεμοί τε. Nostrium ob oculos habuit Sil. IX. 555. de Marte: *quantquam lituique tubaeque, vulneraque et sanguis, et clamor, et arma iuarent.* et Val. Fl. III. 83. de eodem, praechium ingresso: *ubi ingentes animae, clamorque tubaeque sanguineae iuvere Deum.* — *galeae leves,* πῆληξ φαεινὴ (Homer. II. v. 805.) κόρυς παμφανώσα (II. ζ. 473.) παναίδη (II. ζ. 372.) ad ornatum igitur pertinet, fulgentes. Nisi poeta exquisitiorum rationem secutus sit, *galeasque, armorum conflictu at-*

tritas, adeoque leves factas innuere voluerit. Talium vero aspectu Mars delectabatur. Mire huic imagini favet suavissimum Antipatri Sid. c. 19. (Anal. Br. II. p. 14.) ideo huc transferendum: *Τίς θετο μαρμαίροντα βράχρια; τίς δ' ἀφόρυνκτα δούρατα, καὶ ταύτας ἀβραγέας κόρυθας; ἀγκρομάσας Ἀρηϊ μιάστορι κόσμον ἄκοσμον; οὐκ ἀπ' ἐμῶν οἴφει ταῦτά τις ὄπλα δόμων; ἀπολέμων τὰδ' ἔοικεν ἐν οἶνοπλῆξι τεράμνοισι πλάθειν, οὐ θρηγκῶν ἐντὸς Ἐνυαλίου σκυλά μοι ἀμφίδροπτα, καὶ ὀλλυμένων ἄδε λύθρος ἀνδρῶν.* adde Meleagr. c. CXV. (Anal. Br. I. p. 35.) et Leonidae XLVII. (Anal. Br. I. p. 232.) Ita quoque h. l. accepit Stat. Th. II. 710. Caeterum iisdem specialibus ideis Palladis studia insignivit Callimachus II. Lav. P. 44. *eam ἵππων καὶ σακίων ἀδομένην πατάγῳ* dicens. et Aristoph. Equ. 549. de Neptuno: *ὦ χαλκοκρότων ἵππων κτύπος καὶ χρεμετισμὸς ἀνδάνει.* 39. 40. *Marfi* (v. Obfl.) Italiae populus, Romanorum socii, eorumque clarissimi ac fortissimi milites, omnes *pedites.* v. II. 20. 18. III. 5. 9. Virg. Ge. II. 167. *acer, iratus, ferox*

Sive mutata iuvenem figura
 Ales in terris imitaris, almae
 Filius Maiaie, patiens vocari
 Caesaris ultor:

Serus

vultus in hostem, equitem, ex oppositione Marfi peditis, *cruentum* np. ex acceptis a Marfo vulneribus. Graphice profus exornavit poeta; quod vulgare erat, Mars delectatur pugna, congressu militis cum hoste.

v. 41 — 44. Vel si tu, Mercuri, iam ad nos descendisti, inter nos versaris, sub Augusti persona. Praeclarum plantafina, quo Augustum Romanis tanquam divinitus oblatum, et tanquam eum, qui rempublicam solus restituere, motus civiles componere, imperiique maiestatem reparare queat, repraesentat. Praeclarum et hoc, quod ex Diis Mercurii partes Augusto tribuit. Erat enim Deus *ἀλεξίνακος, ἀκακήσιος*, et, quod est adpositissimum, *κρισφόρος, expiator*, qualis etiam in Gemmis conspicitur. cf. Pausan. II. 3. et IX. 22. Forte et Mercurii iuvenilem habitum ac pulchritudinem respexit, Augustum v. *Iuvenis* indigitando. — *ales*, Mercuri, docte. Graecis item *πτηνός, εὐπτερός, πτερόπους* propter *πέδιλα πτηνά* dictus. — *filius Maiaie*, graece, pro vocativo, ut saepius. *almae, ποτνίας*,

follelli Dearum epitheto. *mutata figura, εἶδος ἀμείψας*, deposita divina specie, sumtaque humana, *in terris imitaris*, docta brevitate, pro, in terris versaris, *imitatus*, assimilans speciem *Iuvenis*, Augusti, follelli appellatione. Virgil. Ge. I. 500. *Hunc saltem everso iuvenem succurrere saeculo ne proh.* cf. Wernsdorf. ad Calpurn. I. 44. (in Poett. min. II. p. 212.) — *patiens vocari Caes. ultor*, graece, pro, *te vocari Caesaris ultorem, τλάς, ὑπομένων καλεῖσθαι τιμωρός* K. *patiens*, non recusans, haud dedignatus, in te recipiens, sed illud augustiori specie, tanquam de Deo. *vocari*, dici, adeoque esse *Caesaris ultor*, adoptati Caesaris filii, eisdemque adeo vindicis personam suscipere. Pro quo gravius erat: *ulcisci Caesarem.*

v. 45 — 48. Sequuntur preces ad Augustum, tanquam Deum factae. Oratio in his ita attemperata est, ut utrique, et Mercurio et Augusto conveniat. Cum ab Augusto optima quaeque, praesentissimamque reipublicae opem ab eo adlatum iri certo sperare liceat; haec, etsi summam

Serus in caelum redeas, diuque
 Laetus intersis populo Quirini,
 Neve te nostris vitiis iniquum

Ociior aura

Tollat;

summam votorum suorum effici-
 entia, quaeque unusquisque ex
 orationis serie facile expectas-
 set, egregie poeta, quippe cer-
 tissima plane omittit, et tan-
 tum, ut felicitas ista temporum,
 reipublicae ab eo reddenda, lon-
 ga ac perpetua sit, precatur.
 Sententia horum vv. fere eadem,
 sub varias tantum imaginum
 species revocata. Commoratur
 nimirum in ista, ut vivide osten-
 deret, quam gratum acceptum-
 que Romanis Augusti esset im-
 perium, et quantum spei in eo
 reipublicae ordinandae, et a dis-
 cordiis civilibus, externisque
 hostibus tutandae collocaretur.
 Caeterum colores ex hoc loco
 petiere Lucan. I. 45 sqq. et
 Stat. Theb. I. 22 — 31. Cum
 nostro certasse videtur Virgil.
 Ge. I. saepius laudato. *Serus*
fero in caelum redeas, abeas,
 caelum petas, sed alterum prae-
 clare tanquam de Deo. cf. Lu-
 can. I. 46. Ovid. Trist. V. 2.
 51. *Sic habites terras, sic te de-*
sideret aether, sic ad pacta tibi
sidera tardus eas! eadem sen-
 tentiae. eiusdem exprimendae
περὶ αἴθρα. — *diuque intersis*,
 commoreris *in populo Quirini*,
 Romuli, hoc nomine inter Deos

relati. res nota. *Laetus*, χαί-
 γων, propitius, tanquam numen
 propitium. Etiam hoc, tan-
 quam de Deo. Sic *volens* III.
 30. 16. ubi v. not. Stat. Silv.
 I. 1. 105. ita h. l. exprimens:
Certus ames terras, et, quae tibi
templa dicamus, ipse colas, nec
te caeli iuret aula: tuosque lae-
tus huic dono videas dare tura
nepotes. de Domitiano. — *Neve*
te iniquum, iratum, offensum
nostris vitiis, v. ad v. 29. *aura*
tollat, in caelum evehat, nobis-
 que eripiat, *ociior*, ocuus, citius
 discessu parato, propter vitia,
 quae munera averfuntur. Mer-
 curium alatum, ventisque adeo
 in caelum sublatum etiam hic
 respici, vix est, ut moneam.
 Caeterum praeclare Horatius il-
 las aureae aetatis notiones, in
 qua Dii inter homines innocen-
 tes versabantur, quos deinde,
 sceleribus imbutos, averfati re-
 liquerant, hic in rem suam con-
 vertit. v. Catull. Epith. Pel. et
 Thet. extr.

v. 49. 50. Maneas inter nos,
 ut plures de hostibus triumphos
 agere possis, utque diutius amo-
 re populi Romani fruaris. Duo
 haec poeta, gloriam virtute bel-
 lica

Tollat; hic magnos potius triumphos,
Hic ames dici Pater atque Princeps,

Neu

lica partam, et amorem populi, quae de Augusto tanquam forti atque bono principe praedicat, maxima momenta facit, quae eundem, ut in terris amplius moretur, permoveant. Iam pro generali: rempublicam diutius capessere, eius saluti diutius prospicere, ne dedignare, ne aspernare (fere ut Stat. Theb. I. 30. *maneus hominum contentus habentis undarum terraeque potens, et fidera dones seu potius damnes.*) doctior erat specialis notio, arcendis, debellandisque hostibus rempublicam amplius tutari ne graveris, et pro hoc exquisitissima ratione de Augusto victoriae quippe certissimo, ne fatigeris, ne fatieris nimis victoriis, rebus per longum tempus tam praeclare gestis, multisque iam triumphis (tres memorat Sueton. Aug. XXII.) actis. Plane ut Virg. Ge. I. 504. *Iam pridem nobis caeli te regia, Caesar, invidet, atque hominum queritur curare triumphos.* Sic Statius Silv. I. 1. 23. coloribus ex h. l. ductis de Iul. Caesare: *qui fessus bellis* (non amans amplius triumphos, iisque caelum praefereus) — *primus iter nostris ostendit in aethera divis.* — *Hic in terra, in populo Romano ames potius, praeferas, potiores habeas*

triumphos. *Magnos*, ornat, ut *superbos.* I. 35. 3. — *Pater* populi, ob maxima eius in rempublicam merita, cf. III. 24. 27. Sicque recte *Patris Patriae* nomen Augusto a poeta dari poterat, etsi anno demum V. C. DCCLII. publice ita appellatus fuerit; nisi potius Augusti tanquam Dei cognomen habeas; quo certe sensu Valer. Fl. I. 11. *Vespasianum Sanctum Patrem* vocat. Bene ibi. Burm. est quasi praesentis Dei titulus. Priorem equidem rationem sequor. *Princeps* civitatis, Romano sensu. *Principes* enim civitatis dicebantur, qui gratia, auctoritate valerent apud populum, eumque sibi maximis beneficiis devinxissent. Res satis nota. Augustus igitur, adsumto hoc nomine (anno V. C. DCCXXVI. Dio LIII. 11.) et invidiam civium a se amovebat, tantoque acceptior iis erat. Tacit. Annal. I. 1. de Augusto: *Accepit cuncta discordiis fessa civilibus sub nomine Principis.*

v. 51. 52. Augustum circa hoc tempus expeditionem adversus Parthos molitum esse, patet e Dione LIII. 33. p. 519. Praeclare igitur ad eam suscipiendam nomine populi Romani exhortatur poeta, qua ipsa scelus

Neu finas Medos equitare inultos,
Te duce, Caesar.

scelus bellorum civilium expiatur. v. ad I. 35. 58. *neu finas* graviter, tanquam Dens. *Medos*, Persas, i. Parthos, v. ad v. 22. *inultos*, impunitos *equitare*, incursionibus agrum Romanum infestare, sed illud cum dilectu, quoniam equitatu

praestabant. cf. II. 9. 24. — *te duce*, tuis auspiciis, bellum iis tuo ductu inferendo. Sed forte simplicius: te imperium tenente, solleuni Impp. appellatione. v. IV. 5. 1. et 37. cf. Burman. ad Prop. II. 13. 20. Markl. ad Stat. Silv. IV. 1. 46.

C A R M E N III.

A R G V M E N T V M.

*D*ubitari vix potest, quin hoc carmen a. V. C. 1000XXXV. quo Virgilius Athenas proficisceretur, (v. Heyn. vit. Virg. p. CCVII.) ab Horatio scriptum sit. Discedentem eum dum votis pro felici in Atticam appulso prosequitur, animus eius periculorum, quibus eum obiectum sentit; cogitatione defixus in ipsum discidium huius auctorem, dolore ac desiderio abreptus, convertitur. Ita enim fert animi humani natura, ut, quotiescunque gravi aliquo damno adfligitur, vel instantis periculi metu consternatur, ultimas huius mali causas exquirere, easque, etsi remotissimas, tanquam praesentis infortunii primarias ac fere unicas abominari soleat. Itaque exprobrat poeta istius hominis, qui primus mare tentasset; prociētissimam audaciam, qua viam hominibus natura praecelsam patefecerit, suaque sorte maiora conando erga Deos ipsos impius fuerit. Eadem igitur fere in hoc carmine est audaciae atque impietatis notio: dum enim, quae invidit nobis natura, quae adeo nos adsequi noluit, imo vetuit, appetimus, impietatis notam simul subimus. Hinc ulterius progressus alia temeritatis impiae exempla, e mythica aetate petita, cumulat, qua maxima mala, poenae loco a Diis inflicta, in homines redundaverint. Dum igitur Horatius, ira atque indignatione accensus, audaciam hominum tanquam plurimorum malorum, quibus huma-

humanum genus nunc prematur; fontem, periculorumque, quibus nunc amicum suum expositum videt, causam detestatur; hoc ipso doloris sui desideriique affectum, qui carminis huius sensus est primarius, vividissime declarat. Hinc intelligitur, quam apte omnia inter se cohaereant. — Carmen ipsum sententiarum gravitate vere Pindarica, elocutionisque vi atque doctrina maxime est conspicuum: graecos autem poetas Horatium ob oculos habuisse cum ipse orationis color prodit, tum manifestum fit e Servio apud Fabricium, qui v. 9 sqq. ex Alcaco, et v. 29 sqq. de morbis e Sappho sumta testatur. Initium vero debere videtur Callimacho, cuius fragm. in Bentl. extat n. CXIV. p. 485. ed. Ern.

Ἄ ναῦς ἂ τὸ μένον Φέγγος ἐμὴν τὸ γλυκὸν τᾶς ζῆῶς
 Ἄρπαξας, ποτί τε Ζανὸς ἰκνεῦμαι λιμεροσιόπω.

cf. similis argum. Theocr. ζ, 52 sqq. Meleagri c. VII. et XXX. E nostro fluxit Propempticon Statii Silii. III. 2.

Sic te Diva potens Cypri,

Sic fratres Helenae, lucida sidera,

Vento-

v. 1—8. Vtinam fausta sit Virgilia in Atticam navigatio! Sententiam hanc in discessu amici, per mare iter facientis, satis obviam, egregie poeta nobilitavit sic, ut ipsam navem adloquatur, eamque Virgilio depositi loco dato sibi obstringat, quem adeo incolumem in oram Atticam perferat, ibique reddat, atque hac tantum sub lege ei faustam navigationem adprecetur. Structura orationis paullo abstrusior, ita expedienda: *O navis, Virgilium, precor, incolumem reddas f. Atticis: sic te regat diva potens C.* caet. uti fere apud Tibull. I. 4. 1. Sic sollemne in obsecrationibus, ubi alteri, quo lubentius praestet id, quod nos petimus, quae ipsi grata et accepta sunt, vicissim exoptamus: ut I. 28. 25. Tibull. II. 5. 121. *Adnue, sic tibi sint intonsi, Phoebe, capilli;* qui locus fluxit ex Apollon. II. 708. Ἰλῆκοις αἰεὶ τοι, ἀναξ, ἀτμητοὶ ἔθειραι, αἰὲν ἀδήλητοι. *Diva potens Cypri, Κύπρου κρατούσα,* graeca orationis forma (ut I. 5. extr. *potens maris Deus* et C. Saec. 1. *silvarum potens Diana.*) pro, quae

regit Cyprum, Venus: sollemni notione, qua Diis ἐγχαρίοις tutelae atque imperium eiusdem regionis adscribitur, iidemque inde, tanquam augustiori appellatione declarantur. v. I. 2. 33. III. 26. 9. res nota. Invocatur hic tanquam Dea maris domina, quippe *aequore nata*, ut causam addit Ovid. Heroid. XIX. 160. nisi potius huius rei ratio atque origo a Cyprii repetenda videtur, qui navigationem paraturi Venerem, Deam ipsorum tutelarem invocarent, ab eaque faustum iter exposcerent; (fere uti in adpulsu ad Ephesum Dianae Ephesiae grates aguntur apud Plaut. Mil. glor. II. 5. 1. quantum et haec dea λιμενοσκόπος Callim. H. in Dian. 259.) ut inde adeo inter eas gentes, quas ii, mercaturam facientes, adirent, Εὐπλοίας nomen Venus sortiretur, eique in litoribus, portubus, atque insulis sacella erigerentur. Spectant huc ex Anal. Brunkii Solonis c. XXXVIII. (T. I. p. 75.) Anytes c. V. (ib. p. 198.) Mnafalcae c. VIII. (ib. p. 191.) et Gaetulici c. I. (T. II. p. 166.) et in Ἀδεσπότ. c. CCLXV. (T. III. p. 205.)

Ποντία

Ventorumque regat pater,
 Obstrictis aliis praeter Iapyga,

Navis,

Πορτία et *Λιμενιάς* Hermionensis
 fibus colebatur iuxta Pausan. II.
 54. p. 193. Cuidius *Εὐπλοία* Id.
 I. 1. p. 4.

v. 2. *fratres Helenae*, Dioscuri, Castor et Pollux, quorum peculiare munus erat, hominibus naufragio periclitantibus succurrere. v. ad III. 29. 64. et IV. 8. 21. Cuius figmenti ratio in eo quaerenda videtur, quod in magna tempestate appareant quasi stellae velo insidentes, quod phaenomenon nautis indicio est, frangi tempestatem, ventosque desuere. Seneca Nat. Quaest. I. 1. plura v. ad I. 12. 25. Quas stellulas quum Dioscurorum praesentiam atque auxilium manifestare antiqua sibi persuasum haberet religio; sane proclive erat, ut eandem hanc vim, quam globuli isti ignei praestare viderentur, sideribus, Castoris et Pollucis nomine insignitis, adtribueret. v. Eurip. Orest. 1636. Hel. 1515. et 1630. Propert. I. 17. 18. ibi Intpp. adde Plin. II. 37. et Hygin. Astron. II. 22. Hinc praecclare poeta per apposita, *lucida sidera*, declarat modum, quo Dioscuri navigationem adiuvabant. *Lucida* vel ornat simpliciter, uti apud Senec. Herc. Fur. 14. *Hinc clara Gemini signa, Tyndaridae micant:*

vel quatenus oculis visa nautis prosperae navigationis spem faciunt. v. Propert. I. 1. Statius III. Silv. 2. 8. *proferte benigna sidera, et antennae medio confidite cornu Oebalii fratres.* qui tamen male utrumque figmentum commiscuit; nec recte satis eum defendas Euripidis loco, (Hel. 1515.) ubi iidem, ut aëre relicto navibus periclitaturis subveniant, votis expetuntur; nam ibi paullo alia res est. Caeterum ex Diis *ἀρωγονάταις* Horatius Venerem et Tyndaridas posuit, tanquam poeta; nisi forte hanc peculiarem rationem secutus sit, quod Veneri insula, in ostiis Tiberis sita, consecrata esset, et quod Dioscuri in Ostiae portu templo colerentur. Rem docte exposuit Wernsdorf. in Poett. min. T. III. p. 432. et T. V. P. I. p. 106. ad illa Rutilii Itin. v. 155. *Pande precor gemino placatum Castore pontum, Temperet aequoream dux Cytherea viam.*

v. 3. 4. *Ventorum pater*, cuius imperio venti subiecti sunt; Aeolus, ut *πατήρ ἀνδρῶν* de Iove. *obstrictis aliis*, dum reliquos obstrictos tenet, caeterorum flatus comprimit. Orationis ornatus ab antiquissimo illo mytho desumptus videtur, quo Aeolus ventos utre constrictos tenere

Navis, quae tibi creditum
Debes Virgilium, finibus Atticis

Reddas

tenere dicebatur. v. Homer. incolumem in Atticam perfer. Odys. K. init. Mythi quidem Primariam hanc carminis sententiam egregie adornavit Horatius, verbis a pignore defunctis: quod *credimus* alteri, dum ei *servandum* tradimus; contra is illud *debere* dicitur, quem *incolumem* et absque detrimento *reddere* oportet. Eandem allegoriam sectatus est Statius l. I. amicum suum v. 6. *grande ac rarum depositum* et v. 81. *pignus* navi commissum vocans. Itaque navis *creditum* commissum fidei suae Virgilium *debat* eius amico, Horatio, qui adeo optimo iure ab ea postulare poterat, ut eum *incolumem* redderet, saluum perferret *finibus Atticis*, in Atticam. *Debere*, ut *ὀφέλλειν* Callim. fragm. Bentl. CXXVI. (in Apollonii Schol. IV. 1322.) *Δέσποινα Λιβύης, Ἡσπίδες, αἱ Νασσαμῶνων αὐλίσια, καὶ δολιχαὶ θῖνας ἐπιβλέπετε, μητέρα μοι ζῶουσαν ὀφέλλετε* h. matrem mihi vivam debetis, eam vivam a vobis reponco. *finis Attici*, Attica, ut *finis Aetiae* de ora Colchica Catull. Epithal. Pel. init. et sic passim. *Dimidium animae suae* vocat Virgilium, graeca suavitate. Melcag. c. VII. (Anal. Br. I. p. 5.) *Ὀύριος ἐμπνεύσας γαύταις Νότος, ὃ δυσέρωτες, ἡμισὺ μὲν ψυχᾶς ἕσπασεν Ἀνδρομάδου.* Callimach. ep. XI. III.

v. 5 — 8. Navis, quae Virgilium velis, saluum eum atque

ἡμισύ

Reddas incolumem, precor,

Et serves animae dimidium meae.

III

ἤμισυ μὲν ψυχῆς ἔτι τὸ πνέον,
ἤμισυ δ' οὐκ οἶδ' εἴτ' Ἔρος, εἴτ'
Ἀΐδης ἤπασε πλὴν ἀφανές· ἢ
εἰ τιν' ἐς παῖδων πάλιν ὄχεται.
et propius ad h. l. in eiusdem
fragm. CXIV. p. 485. ex emen-
datione Benth. ἄ ναῦς, ἃ τὸ
μόνον φέγγος εἰμὶν τὸ γλυκὺ τᾶς
ζοᾶς ἀρπαζας, ποτὶ τε Ζανὸς
ἐκνεῦμαι λιμενοσκόπῳ, nisi po-
tius ibi cum eodem reponas,
ἀμίτομον — ἀρπαζατα ποτὶ Ζ.
nam Cod. habet ἄτομον, vitio
e scripturae compendio nato.
conf. II. 17. 5. Stat. l. l. v. 7.
et V. 1. 177. Ovid. ex Pont. I. 6.
17. ibique Heinf.

v. 9 sqq. Dum Horatius Vir-
gilium sibi ereptum, tantis-
que periculis dolet obiici, in-
dignatio eius in ipsum aucto-
rem huius discidii convertitur,
eiusque inventum tanquam fa-
cinus impium contraque natu-
rae leges susceptum exagitat
atque detestatur. Naturae enim
animi humani consentaneum est,
ut, quotiescunque infortunio
aliquo vel periculi metu pre-
mat, atque perturbetur, ad
eius ultimas statim causas re-
currat, easque tanquam unicum
omnium, etsi casu potius inde
enata sunt, malorum fontem
habeat, atque exsecretur. Sic
Penelope (Ovid. Heroid. I. 5.)
Paridem, antequam Helenam
rapuisset, undis obiutum, Me-

dea (Eurip. Med. init.) Iasonem
Colchis, Ariadne Theseum (Ca-
tull. LXIV. 171.) Cretae nun-
quam appulso optant, cum gra-
vissima ipsis inde mala accide-
rint. Sic Propertius III, 7. in.
in Paeti naufragio pecuniam tan-
quam navium inventarum, ma-
lorumque inde emergentium
causam incusat. — 9. Ho-
minem durum, ac sensus ex-
pertem, quique nulla re fa-
cile commovetur, designant
poetae sic, ut eius animo tri-
buant id, quod in rerum natu-
ra durissimum est, ferrum, saxa,
robur. Iam hoc poetae exor-
nant vel sic, ut ipsum cor e
ferro conflatum, vel e saxo con-
pactum dicant; veluti Aeschyl.
Prometh. 242. σιδηρόφρων κἄκ
πέτρας εἰργασμένος. Pindar.
fragm. apud Athen. XIII. c. VIII.
p. 601. κείνος ἐξ ἀδάμαντος ἢ ἐ
σιδάρου κεχάλευται μέλαιναν
καρδίαν. et Apollou. Rhod. II.
251. κέαρ ἀδάμαντος ἐληλαμέ-
νον. Hinc simpliciter apud Ho-
merum dicitur θυμὸς σιδήρειος
II. χ. 357. ἦτορ σιδήρειον II. ω.
205. et Heliodum θυμὸς ἀδάμαν-
τος Ἔργ. 147. et Θεογ. 239. χαλ-
κεοκάρδιος Theocr. XIII. 5. ἰόν
σιδήρου ἔχων Mosch. IV. 44. quo
et pertinet Theocriti XXII. 112.
θυμὸς ἀδρήητος, Orph. Arg. 950.
θυμὸς ἀκαμπής. F. Latinis, qui
idem hoc genus loquendi ad-

opta-

Illi robur et aes triplex

Circa pectus erat, qui fragilem truci

Conmi-

optarunt, occurrit Ovid. Amor. III. 6. 59. *Ille habet et filices, et vivum in pectore ferrum,* et Trist. I. 7. 41. adde Stat. Theb. III. 280. Claudian. de Bello Get. 303. Alter modus est, ut pectus ferro, aut aere munitum atque circumdatum poetis dicatur, adeo, ut nihil, quo turbetur, ad illud penetrare possit. Conf. ad III. 28. 4. adde Tibull. I. 1. 63. *non tua sunt duro praecordia ferro vincta nec in tenero stat tibi corde filex.* Est igitur, ut rem paucis complectar, animus ferreus is, qui nullis neque minis, neque precibus, aliisve illecebris, tanquam amoris (ut in Pindari fragm.) neque periculis a proposito pertinacia quidquam remittit: designat adeo virum fortem, immisericordem, asperum, audacem ut h. l. Exornavit hanc notionem poeta, duas res, quae duritiam, animumque intrepidum indicant, cumulando, *robur*, ilicem et *aes*, idque, re amplificata, *triplex*. Recte quidem *robur* et *aes* iungi possit, ut et explicativum sit, accipiaturque pro, *robur aeris*, h. aes firmissimum, ut *robora ferri* Lucret. II. 1449. et inde Virgil. Aen. VII. 609. priorem tamen rationem, Pindari, Aeschyli, aliorumque exemplis inmixam hic sequi malim. Quod vero *aes* vocat tri-

plex, huius quidem imago a thorace, pectus ambiente, ducta videri potest, qua adeo materia pro opere inde facto posita sit, et thorax intelligatur triplex, cui tres laminae ferreae inductae sint; qualem fere describit clypeum Statius Theb. VII. 311. *clypei septemplete tauro laeva, ter insuto servantem ingentia ferro pectora.* et qua eadem de causa Homer. Il. δ. 133. *θάλασσα* dixit *διπλόου*. Simplicior tamen ratio fuerit haec, ut pectus aere triplici h. denso obductum, adeoque *duritie armatum*, ut Valer. Max. VI. 3. iuit. ait, et adversus omnem periculi metum munitum intelligamus. — 10. qui primus per mare viam tentavit, primam navigationem instituit. *Navem vel se, vitam suam committere, credere mari vel ventis*, sollenni more dicitur de navigatione. Hic vero cum dilectu, respectu primi nautae, maris ac ventorum arbitrio magis obnoxii, cum nondum, qua arte ventorum vim temperaret, cursumque adeo certum teneret, usu didicisset. Magna quoque vis est in oppositis *truci* irato, tempestuoso (Catull. IV. 9. *trucem Ponticum sinum*) *pelago* et *fragilem ratem*. *Gracile lignum* dixit Statius III. 2. 80. *ὀλίγον ξύλον* Arat. Phaen. 300. *ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον Ἄϊδ' ἐρύκει*, quem locum

Commisit pelago ratem

Primus, nec timuit praecipitem Africum
Decertantem, Aquilonibus,

Nec

locum apte in rem suam vertit. Alciph. I. Ep. 3. ubi Berglerus laudat Dio. Chryf. Orat. LXIV. οὔτε τριδάκτυλον αὐτοῦς σώζει ξύλον πεύκινον, quod mire convenit cum Iuvenalis S. XIII. 17. *I nunc et ventis animam committe dolato confusus ligna, digitis a morte remotus quatuor aut septem, si sit latissima taeda.* Caeterum e nostri loco profecit Seneca Med. 501. *Audax nimium, qui freta primus rate tani fragili perfida rupit — animam levibus credidit auris, dubioque secans aequora cursu potuit tenui fidere ligno.* Iuvat quoque hic in gratiam iuvenum erectioris indolis apponere epigr. XXIV. Antiphili (Anal. Bruik. II. p. 175.) τόλμα, νέων ἀρχηγέ (τὸ γὰρ δρόμον ἤνεκα πόντου καὶ ψυχὰς ἀνδρῶν κέρδεσιν ἠρέθισας,) οἷον ἐπεκτινήνω δόλιον ξύλον, οἷον ἐνήκας ἀνθρώποις θανάτῳ κέρδος ἐλεγχόμενον; ἢ ἔντως μερόπων χρύσειον γένος, εἰγ' ἀπὸ χέρσου σηλόθεν, ὡς Ἀΐδης, πόντος ἀπεβλέπετο.

v. 12 sqq. Pericula navigationi obiecta egregie poeta per specialiores notiones, pugnam ventorum, Hyadas, Notum, monstrorum marinorum occursum, et scopulos declarat. nec

timuit, fusque deque habens, minime curans *Afri*um, cum dilectu, nam is in mari mediterraneo maximis motus concitat, *praecipitem* adeo, ὑψιπέτη, (πρωὰς ὑψιπετῶν ἀνέμων apud Pind. Pyth. III. 188.) ex alto irruentem, frequentata poetis imagine, qua venti de caelo ruere (hinc Boreas αἰθήρηγενέτης Homero Od. ε. 296. εἰ ἀνεσοὶ αἰθήρηγενεῖς Apollou. Rh. IV. 765. Virgil. Ge. I. 443. *urget ab alto Notus*, et II. 510. *tempestias a vertice incumbit.* ubi v. Hevri. addit Heliod. *Egy.* 546. et Odyss. ζ. 475.) vel e summis montibus (occurrit, unnc Val. Flacc. I. 575. Alciphron Ep. I. 1. ἐπέπνεον ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων αἱ βορραῖς) oriri dicantur. *Decertantem*, certantem cum *Aquilonibus*, sed illud cum vi, nam contentionem pugnae non nisi fugato altero, obtentoque hinc maris imperio fuitae innuit. Sic *ventos deproeliantes* dixit, I. 9. 11. *rixanti debellatam* I. 18. 9. Hinc *expediti* Stat. Theb. I. 2. *regna decertata.* Sollemnis vero imago tempestatis a ventorum ex adverso flantium, deque maris imperio certantium concursu petita. Ovid. Trist. I. 2. 25. *Inter utrumque fremunt immani turbine venti, nescit, cui domino*

D

parcat,

Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti,
 Quo non arbiter Hadriae
 Maior, tollere seu ponere volt freta.
 Quem Mortis timuit gradum,

Qui

pareat, unda maris. Iam Homer. Il. π. 766. et inde Virgil. Aen. X. 357. Etiam Pind. Pyth. IV. 373. βαρυγδούπων ἀνέμων στρίχας de acie ventorum inter se concurrentium acceperim. adde Virg. Aen. II. 417. — 14. Hyades, vel Suculae, stellae in fronte Tauri, ortu et occasu suo tempestatem ac pluviam excitare creditae. v. Ovid. Fast. V. 163. Plin. II. 29. Hinc *tristes*, caelum triste facientes, *contristantes* (ut Virgil. Ge. III. 279. *nigerrimus Auster — pluvio contristat frigore caelum.*), ventos ac pluviam ferentes, *pluviae* inde dictae Virgil. Aen. I. 744. — *rabiem*, iram, vehementiam *Noti*, Austri, *quo non maior*, qui maximus est *Hadriae* τοῦ Ἀδριαίου, Hadriatici maris, *arbiter*, qui maximum ius, imperium in illud habet, pervulgato loquendi usu, quo venti regionem, quam perflant, incolere, (*Aquilones, Scythiae incolae*, noster dixit III. 10. 3.) possidere, (Propert. I. 18. 2. v. ibi Burmann.) adeoque ei dominari (de eodem III. 3. 5. *dux, inquieti turbidus Hadriae.* adde Sil. IX. 495. *Regnantem Aetolis Vulturum in proelia campis effrenat.*) poetis

dicuntur. — 16. Iam arbitrium seu tyrannidem Austri uberius declarat poeta. Proprie erat: *seu tollere vult, seu ponere.* Sed prius *seu* omissum more Horatiano v. I. 6. in sine. *tollere freta*, fluctus excitare in mari. Stat. Achill. I. 44. *at-tollere magnam aequor*, et sic saepius. — *ponere*, sublatum componere, sedare, flatu remisso, ac placidiori facto. Lucan. V. 705. *lassatum fluctibus aequor ut videre duces, purumque insurgere caelo* Fracturum pelagus Boream. iuxta Homer. Od. ε. 385: ὥστε δ' ἐπὶ κραίπνόν Βορέην, πρὸ δὲ κύματ' ἴαζεν. Sophocl. Ai. 681. Δεινῶν τ' ἄημα πνευμάτων ἐκοίμισε στίνοντα πόντον. Virgil. Aen. III. 69. *ubi prima fides pelago, placataque venti dant maria.*

v. 17 sqq. Is ne praesentissimum mortis periculum timuit, qui etc. Variata hac oratione (nam pedestris scriptor eam ita continuasset: *nec timuit Africum — nec monstra caet.*) et per interrogationem expressa sententiae maior vis accedit. *Mortis gradum* explicant fere mortis genus, at qua ratione ita dicuntur,

Qui siccis oculis monstra natantia,
 Qui vidit mare turgidum et
 Infames scopulos alta Ceraunia?

Nequid-

tur, non expediunt: nec, si quaeras, quot mortis genera in mari inveniuntur, magis in promptu erit responso; nisi ea cum quibusdam ita adnumerare velis, a belluis marinis devorari (*monstra natantia*), naufragio perire (*qui vidit mare turgidum*) et scopulis affigi (*alta Ceraunia*). Sed ineptum hoc; at multo ineptius Schol. qui tres gradus mortis commemorat, fatum, casum, genituram. Res ita videtur expedienda. Mors est *δαίμων*, vel omnino persona, quae ad nos accedit, (Tibull. I. 10. 34. et Propert. II. 20. 60. *qua fit Mors aditura via.*) *αἴσα ἐπιχράει*, *ἐπισηήπτει*, (ut saepius apud Homer.) nostram domum intrat, I. 4. 14. nos persequitur, III. 2. 14. Iam eam acceleramus, adeundis periculis, unde illa nobis certa imminet, ipsique adeo novas vias, quibus ad nos accedat, paramus. *bellis arcessere Mortem* Tibull. I. 10. 33. *leti vias* eodem sensu apud eundem I. 5. 50. quem locum admovi Ach. Tatio IV. p. 160. *τοσαῦται τῶν θανάτων εἰςὸν ὁδοί*, et ipsa Mors *gradum corripere* dicitur v. 33. Sensus adeo esset: ille plane non expavit Mortem ad se accedentem. Sed restat alia ratio, et ipsa poe-

tis fatis frequens, qua nos mortis viam ingredi dicimur. Sic *θανάτου πέλας βαίνειν* Eurip. Orest. 1044. *ποδῶν εἰπήθ θανάτω πελάσαι* Idem Iphig. T. 885. inprimis periculis nos obiiicientes. Propert. III. 5. 2. *Per te immaturum mortis adimus iter* sc. navigatione reperta. Eandem docte Phaedrus III. 6. 9. *professae mortis audacem viam* vocat. Atque hanc rationem secutus videtur Horatius, *gradum Mortis* docte ponens pro gradum ad Mortem; utque adeo sensus sit: Sane ille non timuit gradum, audacter gradum tetendit, viam ingressus est, unde certissima ipsi Mors impenderet, adeoque periculosissimam. Haec ipsa pericula vivide oculis subiicit poeta in sqq. — 18. *siccis oculis*, sine lacrimis, *ἀδάκρυτος*, *ἄτεγκτος*, ut *sicco lumine* Iuven. IX. 1044. cf. Obsf. adeoque impavidus et ferox *vidit*, videre potuit, adspicere sustinuit, v. ad I. 2. 13. *monstra natantia* belluas marinas in maris superficie apparentes, *δεινὰ φῦλα πόντου* Eurip. fr. apud Valken. Diatr. p. 147. *ἀναιδέα δείματα πόντου*, Oppian. Hal. V. 24. et *πελώρια θάματα πόντου* apud eundem I. 360. Similis nostro locus est in Catonis dir. 55.

Nequidquam Deus absceidit
Prudens Oceano dissociabili

Terras,

Nigro multa mari dicunt portenta natare, monstra repentinis terrentia saepe figuris, cum subito emerfere furenti corpora ponto. Propert. III. 21. 27. *Itala portentis nec furit unda noris.* Horatium secutus Valer. Flacc. V. 483. *cui non iusso tot adire voluptas monstra maris? Oceani monstra pariter* Iuvenal. XIV. 285. *Neptunia monstra* Claudian. de laud. Ser. 129. *navisfraga monstra* de Scylla, canibus suaeincta Ovid. Fast. IV. 500: Iam belluarum istarum aspectus cum per se est terribilis, v. III. 27. 26. tum augetur iste terror, quod, ubi superficiem maris petunt, imminuentem tempestatem eae significant. Quod et scriptoribus itinerariis observatum memini. Mare vero mediterraneum, quod Virgilio nunc traiciendum erat, iis quam maxime frequentari, e recentioribus testatur quoque Chandlerus in descriptione itineris in Asiam minorem p. 3. — *mare turgidum*, sc. fluctibus, *ἰθάλασσαν αἰθόλονοσαν*, tempestuosum, v. Obfl. — 20. *Ceraunia* vel *Acroceraunia*, τὰ Κεραύνια ὄρη, montes in Epiro, inter Adriaticum et Ionium mare siti (Strabo VII. 483. Pausan. V. 22.); qui adeo Graeciam ab Italia petentibus in conspectum veniebant. Cum dilectu igitur hic positi, respectu

Virgilio, Athenas petentis. *Infames scopulos, δυσωνύμους*, propter naufragiorum ad eos factorum frequentiam. Sic Seneca Ep. XIV. *Charybdis regionem vocat vorticibus infamem*, Stat. Theb. III. 121. *scopulos*, quos Sphinx infederat, *infames*, et Theb. I. 333. *petras Scirione infames*, quas eisdem Seneca Hippol. 1023. *scelere nobiles* vocat.

e. 21 sqq. Non solum audax is erat, sed etiam impius, naturae leges pervertendo. Consideranda haec ex priscorum hominum simplicitate, qua ea ferre, quae, paullo difficiliora adgressu, humanas vires paene excedere viderentur, quibusque se supra sortem suam efferre conarentur, invitis Diis suscepta crederent, atque adeo istiusmodi conatus, in vetitis haberent. Hiuc et impedimenta a Diis sapienti quodam consilio obici credita, quo minus ingenii humani solertia ad ea penetrare posset, quae maximo insuper ipsis damno futura praeviderent. Sic aurum, quod omnium malorum semina contineret, *terra celabatur*, et sic melius erat situm (III. 5. 94.) ad quod tamen *per hominum decorumque iras*, ut ait Seneca Nat. Quaest. V. extr. *itum est*. Eadem de causa maria hominibus praecclusa putabantur, quum

Terras, si tamen impiæ

Non tangenda rates transfiliunt vada.

Audax

quum naves lucro tantum faciendo, luxui parando nutriendoque, bellisque ad externas regiones transferendis miserisque adeo hominum augendis nuice paratas viderent. Hinc graviter Seneca l. l. *Non eadem est his et illis causa solvendi: sed iusta nulli. Diversis enim irritamentis ad tentandum iter impellimur. Utique alicui vitio navigatur.* Atque hanc rationem secutus videtur h. l. poeta; nam, quæ in contrariam partem recte disputari possunt, naturam nimirum ipso mari interfuso commercia hominum sublevasse, *ventosque dedisse* (Seneca l. l.) *ad ulteriora noscenda, utque commoda cuiusque regionis fierent communia;* hæc, inquam, ab eius consilio perquam aliena erant. Frustra igitur *Deus*, vis illa divina, quæ elementorum ordinem diserneret, et suum cuique locum adsignaret (Sic efferre solent veteres, in cosmogoniis describendis, aliis aliam huic vocabulo notionem subiicientibus. Ovid. Met. I. 21. *Hanc Deus, et melioritem natura diremit.* et v. 52. *Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum, congeriem secuit.*) — *abscidit terras* a terris, diremit, seinxit terras, interposito *Oceano*, mari. Ouwenfius V. Cl. Noct. Hag. I. 14. iungebat,

abscidit t. Oceano, h. ab Oceano, laudatis hanc in rem Ovid. Met. I. 22. *Nam caelo terras, et terris abscidit undas.* et v. 25. *Disfociata locis concordia pace ligavit.* Sed in priore loco diversa prorsus ratio est; nam ibi de elementis, quæ adhuc confusa erant, non disponendis, sed tantum a se disiungendis agitur; in altero vero omnino contraria eius opinioni inest sententia, nimirum, Deum lite ista seu confusione sublata, pacem inter ea composuisse, h. alterum alteri adiunxisse etsi locis seiuncta. *Abscissum aequor animalibus* h. hominibus e nostri loco posuit Stat. Silv. III. 2. 61. *mundum disseptum* Seneca Med. 355. — *Oc. disfociabili*, docte pro, qui terras disfociaret, disingeret, separaret, activo sensu, v. Gesner h. l. et Ouwenf. l. l. Copia vero poetica adiectum puta hoc epitheton. v. Obs. — *Prudens*, prudenti consilio, qui providisset, quanta inde in genus humanum mala redundatura fuissent. Eodem sensu Seneca l. l. *mundum* vocat *benè* h. bono ac prudenti consilio *disseptum*. — 25. vel sic tamen fines a Deo constitutos migrant homines, terrasque mari seiunctas navium commercio coniungunt. Hinc *rates impiæ* graviter, quæ Dei consilium per-

Audax omnia perpeti

Gens humana ruit per vetitum nefas,

Audax Iapeti genus

Ignem

vertunt, et vada, maria non tangenda, quae iste tangi, h. navibus iniri, transiri vetuit. *Transfiliunt*, cum vi dictum, pro, traiciunt, transeunt mare. Inest enim notio summae temeritatis atque audaciae, quae vel ipsis naturae illudat legibus. Ita *insultare fluctibus* Ovid. Met. I. 134. et ipsum nostri verbum adhibuit Iuvenal. XIV. 279. Apposite Sil. It. IV. 71. de Annibale, Alpes cum exercitu transgresso: *qui sacros*, quos adeo transgredi nefas erat, *montes rupesque profundas transfiliuit*. cf. ad I. 18. 7.

v. 25. 26. Ea vero humani ingenii est indoles, ut non nisi vetita cum summo vitae periculo appetat. *Audax perpeti* graeca structura, pro, ad omnia *perpetienda*, h. suscipienda, quatenus ei, qui rem periculosa aggreditur, gravissima quaeque perferenda sunt. Eodem significato Graecis adhibetur *τλήναι*, veluti Eurip. Iphig. Taur. 862. *τλήναι τόλμαν*, *audax facinus aggredi*. et Alc. 627. *τλήναι ἔργον* et Orest. 576. *τλήναι κακά* de perpetrato facinore. Idem usus *τοῦ παθεῖν*. v. Schol. Aristoph. nub. 254. ibique Kust. et Spanh. adde Klotz. ad Tyrt.

p. 37. — *ruit per nefas*, nefanda aggreditur, scelerata perpetrat, sed illud gravius, propter adiunctam temeritatis notionem. Serm. I. 4. 30. de avaro: *per mala praeceps fertur*. Claudian. in Eutrop. II. 52. *ruit in vetitum damni secura libido*. Senec. Octav. 787. *agmina — efferrata per nefas ingens ruunt*. Dictum vero *ruere per nefas*, Graecorum exemplo, ut *βῆναι διὰ μόχθων*, Eurip. Heracl. 625. *vetitum per leges naturae*; nam ideo est nefas. ad sententiam Seneca Nat. Quaest. IV. Praef. *Quis non in hoc magnitudinem ingenii sui concitavit, detestatus consensum humani generis, tendentis ad vitia?* adiecto Menandro: *non singulos peccare, nec paucos, sed iam scelus esse contextum*.

v. 27 sqq. Praemissam sententiam generalem munit iam Horatius exemplis, eaque a mythis repetit, tanquam poeta. Primum ponit Promethei, ignem de caelo furantis, cumque hominibus communicantis. De ipsa fabula adi summum Heynium ad Apollod. I. 7. 1. p. 89. et Cel. Schütz. ad Aeschyl. Prom. Exc. I. — *genus Iapeti, γένος Ἰαπέτου*, filius Iapeti, Prometheus,

Ignem fraude mala gentibus intulit :
 Post ignem aethera domo
 Subductum Macies et nova Febrium
 Terris

methens, *audax*, πάντολμος, λεωργός, κακοῦργος Aeschyl. de eodem. *ignem intulit gentibus*, hominibus tradidit, mortalibus dividit, Attii fr. de eodem. πῦρὸς σέλας θνητοῖσι κλέψας ὤπασεν Aeschyl. Prom. v. 8. *Inferre*, ut Epist. II. 1. 157. *Graecia* — artes intulit *agresti Latio*: pro quo sollemnius *inducere*, ut Virgil. Ecl. V. 50. *thiafos inducere Bacchi*, ἡ θιάσους ἢ τελετὰς εἰσάγειν Eurip. Bacch. 260. *fraude mala*, κακῇ τέχνῃ, fraudulenter, furto surreptum. Docte hoc poeta Promethei in furando igne vafritiem tangit. Male alii explicant: magno damno. Deberet saltem esse: damno hominibus exitioso. Sed hoc vv. 59. demum subiicitur.

v. 29 — 33. Cum ignis usus multas artes produceret (Aeschyl. Prom. 252. πῦρ ἐγὼ σφιν ὤπασα, ἀφ' οὗ γε πολλὰς ἐκμαθήσονται τέχναις.) quae hominibus maximo et usui et damno essent; poeta pro consilio suo inventi huius abusum tantum commemorat, quo ignis ad artes, quae luxui inserviunt, adhibitus est, imprimis eas, quae in metallis elaborant, et coquinariam (Senec. Ep. XCV. *Innumerae esse morbos miraris? co-*

quos numera); unde ortae perniciosae cupiditates, miseriae, morbi, corporis mollities (Lucret. V. 1014. *Tum genus humanum primum mollescere coepit, ignis enim curavit, ut aethera corpora frigus non ita iam possent caeli sub tegmine ferre*.) bella, adeoque mors maturior. Quae adeo hominibus inde obtingebant calamitates, eas poeta, tanquam poenas, quae audax Promethei facinus ulciscerentur, hominibus immixtas praeclearo phantasmate fingit. Pedestris oratio ita procedebat: Prometheus eo audaciae processit, ut ignem caelo subduceret, (nam in hoc audacia cernitur, non in inferendo illo gentibus) hominibusque traderet; quo facto macies caet. Sed docte posteriori commati Promethei furtum inferuit disertiusque exposuit poeta. *Post ignem subductum*, furto, clam subreptum *domo aetherea*, e caelo. Iam sequi debebat: morbis varii generis humanum genus affectum est. Sed istis poeta personam induit, illosque hostili animo terram occupare fingit, egregia pictura. Pro morbis vero, quod generalius erat, posuit specialiora, *Maciem*, tabem, omnibus fere morbis communem, et *Febrium* co-

Terris incubuit cohors:

Semotique prius tarda necessitas

Leti conripuit gradum.

Exper-

hortem; quam est recte de multitudine (sere ut στρατός Tindaro saepius attribetur) earumque adeo variis speciebus intelligere licet; malim tamen hic morbos tanquam exercitum, qui terram occupat, hominesque aggreditur, cogitare, phantasmate poeta digniori prae altero, quod artis medicae scriptorem febrium genera dispefcentem magis decet. Ducit eo praeter v. *incubuit*, Iuvenalis X. 218. imitatio: *circumfilit* agmine facto *morborum omne genus*. Eadem Graecis iam imago frequentata est. Heliod. *Ἡρογ.* 102. Νούσοι δ' ἀνδραποισιν ἐφ' ἡμέρη ἢ δ' ἐπὶ νυκτὶ αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ διηγοῦσι φέρουσαι. et Aeschyl. Suppl. 692. Νούσων δ' ἐσμὸς ἀπ' ἀστῶν ἕξει κράτους ἀτερπής. In Orci vestibulo eos collocat Virgil. *Aen.* VI. 275. — *terris incubuit, ἐνέσκηψε, ἐνέπεσε*, terras infedit, opprestit eas, cum dilectu, ad designandum impetum, multitudinem, et noxas. Nempe morbus impetum facit in corpus, aggreditur illud, (*advenientes morbos* etiam Cicero de Div. II. 29. Agath. c. LXXXI. (Anal. Br. III. 63.) v. 5. αἱ δὲ νόσοι πολλαί, καὶ ποικίλαι, ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλον ἐρχόμεναι θνητῶν) premit, incumbit

in corpus, Aeschyl. *Agam.* 1010. νόσος γὰρ γείτων ὁμοειχὸς ἐρείδει. Orph. *Argon.* 722. τοῦ μὲν δὲ κατὰ σώμα λυγρὴ ἠρεΐσαστο νόσος. Hinc illud *conflictari* dicitur morbo. De vitiiis, animi morbis, Seneca ep. VII. *adeo nemo nostrum — sepe impetum vitiorum tam magno committatu venientium potest*. Alia ad hanc huius v. vim praeclare facientia habet Valken. ad Hippol. Eurip. v. 438.

v. 32. 35. Et homines, qui longissima antea gaudebant vita, nunc maturius moriuntur. Communis fere est omnium antiquitatis populorum de hominum vetustiorum longaevitae opinio, cuius ratio in vitae genere, victus simplicitate aliisque causis quaerenda videtur. *Necessitas Leti, μοῖρα, πότμος θανάτου*, fatum, necessitas, quae leto ros subiecit, *Ἄιδου μέλαινα νυκτερός τ' ἀνάγκη*, Eurip. Hippol. 1388. Hinc *ἀνάγκην* simpliciter dixit Antip. (Anal. Br. II. p. 22.) c. LIX. v. 5. Observa dilectum epithetorum. *Letum prius* quam ignis adminiculo artes inventae, novaque malorum instrumenta parata essent, *semotum* erat, remotum, longo intervallo aberat, adeoque e longinquo

Expertus vacuum Daedalus aëra
 Pennis non homini datis:
 Perrupit Acheronta Hercules labor.
 Nil mortalibus arduum est:

Caelum

ginq̄uo adventabat. Eadem ima-
 go in Antiphili c. supra l. τηλό-
 θεν, ὡς Ἀΐδης, πόντος ἀπεβλέ-
 πετο. Auget notionem longioris
 vitæ epith. *tarda*, tardo gressu
 ad homines accedens. Nunc
 vero *corripuit gradum*, gressum
 acceleravit, citatiore gradu ad-
 venit. Lucan. Pharf. II. 100.
quantoque gradu Mors saeva
cucurrit. Diapere gressum, viam,
iter, campum, item corripere se
 de festino gressu satis obviac
 apud poetas loquendi formae.

v. 34. 55. Daedali fabulam
 enarratam v. apud Virgil. Aen.
 VI. 14. Ovid. A. A. II. 21. et
 Met. VIII. 183. Sil. XII. 89. —
expertus aera, in aerem evola-
 vit, sed alterum doctius, quia
 primus hoc periculum fecit. —
Vacuum, vastum, desertum, ἐρη-
 μον αἰθέρα, perpetuo aeris epi-
 theto: unde *inano* pro aere post
 Lucretium plures habent. —
pennis, alis, non homini datis,
 alienis, graviter; nam in hoc
 ipso temeritatis est ratio. Sil.
 l. l. 92. *aetherias aliena tollere*
in auras ausus se penna.

v. 36. Quin ipsa infera loca
 Hercules, Cerberum extractu-

rus, adiit. *labor Hercules,*
 Herculis robur, vis *perrupit*
Acheronta, docte pro, Hercules
 vi sua, fortissimo conatu viam
 sibi fecit, penetravit *Acheronta*,
 loca infera. *Perrumpere* gravi-
 ter de aditu, qui vi adhibita
 paratur. Virg. Aen. II. 494.
Fit via vi, rumpunt aditus. Cae-
 terum male, puto, hic compa-
 rant Graecorum βίη Ἡρακλεΐη.
 Cum hoc vero et antec. v.
 conveniunt illa Theodoridae
 (Analect. Br. II. p. 44.) c. XIII.
 Τόλμα καὶ εἰς Αἴδαν καὶ ἐς
 Οὐρανὸν ἀνδρα κομίζεαι.

v. 37 sqq. Summa indigna-
 tio poetae apparet in exitu car-
 minis. Nil tam arduum est, su-
 pra humanam conditionem po-
 situm, quo non homines adspi-
 rent, quo non eniti cupiant,
 divinam sortem concupiscimus,
 uti e sqq. patet. Graviter adeo
mortalibus, h. pusillis istis.
 — 38. *Ipsum adeo caelum peti-*
mus, viam ad caelum molimur
stultitia, stulti, temeraria nostra
 audacia; sed illud exquisitius,
 dum maiora cupimus, quam per
 conditionem mortalem adsequi
 licet. Sic *demens Salmoneus*,
 Iovis aemulus Virgil. Aen. VI.

Caelum ipsum petimus stultitia: neque
 Per nostrum patimur scelus
 Iracunda Iovem ponere fulmina.

590. Cum efferimur ultra sortem humanam, hoc antiquus sermo ita effert: Deorum conditionem quaerimus, ad Deos viam affectamus, Deorum vitam expetimus. Sic de felicitate Deorum hominibus negata Pind. Pyth. 10. 42. ὁ χάλκεος οὐρανὸς οὐκ ἄρα βατὸς αὐτοῖς. adde Isthm. VII. 60. ibique Heyn. Propius ad nostrum Rhianus (Anal. Br. I. p. 479. et in Ei. Gnostic. p. 131.) v. 10. ἐπιλήθεται οὐνεκα γαῖαν κοσσὴν ἐπιστείβει. — ἀλλ' ὑπεροπλήη καὶ ἀμαρτωλῆσι νόοιο Ἴσα Διὶ βρομέει — ἢ ἐ τὴν ἀτραπιτὸν τεμαίρεται Οὐλυμπόνδε, ὡς κε μετ' ἀθανάτοις ἐναρίθμιος εἰλαπινάσῃ.
 — 59. Atque sic continuo provocamus iram Iovis, qui nostram ὕβριν puniat. Ad senten-

tiam poetae adposite Valer. Flacc. I. 198. ubi Iason *illicitas tentaturus vias* maris Neptuni iram sic deprecatur: *Sed non sponte feror: nec nunc mihi iungere montes mens timet, aut summo deponere fulmen Olympo.* — *nec patimur per nostrum scelus*, propter impietatem nostram, ut Iupiter aliquando ponat deponat *fulmina*. *Irata* dicuntur, quatenus ipse iratus, dum ea iaculatur. Pindari Nem. 5. 90. ζάκοτον ἔγχοσ laudarunt iam alii. *Irata* aegida similiter dixit Claudian. de R. Prof. III. 60. *Iratum Iovis ignem* Iuvenal. XIII. 226. *Iram Iovis* plures poetae latini fulmen dixere, secuti forte Aeschyl. Prometh. 433. idem ἔργον Διὸς similiter vocantem.

C A R M E N I V.

A R G V M E N T V M.

Carmen hoc ex eorum est genere, quae descriptione expedita lectorem facile capiunt, cumque suavitate imaginum, ac sententiarum, quae sponte se obtulisse videntur, veritate morantur atque deliniunt. Est illud ad L. Sextium, qui in Bruti partibus fuerat, illius quaestor, et perpetuus comes, mox etiam, cum, Romam reversus, in Augusti amicitiam receptus esset, constans illius cultor atque laudator; quam amicitiae observantiam ac fidem ita ei honori duxit Augustus, ut, cum a. V. 731. consulatu se abdicasset, eum in locum suum sufficeret. v. Appian. Civ. IV. p. 619. Dio LIII. p. 518. Hinc in titulo carminis multi Codd. vocant Consulem et Consularem; sed utrum in illo Sextii consulatu, sive postea hoc carmen scriptum sit, incertum est. Neque magis exploratum habetur de cognomine, quod ei complures tribuunt, Quirini. Id constat, fuisse hominem nobilem ac divitem, Horatio inde a Brutianis temporibus coniunctissimum. Falsum esse praenomen Publii, a nonnullis ei datum, docet Fulv. Ursin. Famil. Rom. p. 244. v. Fabric. ad Dion. l. l. Iam ad ipsum carmen veniamus. — Ab ortu veris, cuius descriptio ad italicae regionis naturam atque ingenium praeclare attemperata est, progressus, eiusque suavitate atque laetitia, qua totam naturam perfudit, perfusus ipse atque exhilaratus poeta eosdem animi sensus in amicum suum transfundere conatur, eumque

ad

ad fruendas, quas vernum tempus secum ferat, delicias atque iucunditates, sedulo hortatur. Hinc naturali sententiarum ordine ad commune de vitae voluptatibus sectandis praeceptum deducitur, rationibus ab ipsius vitae brevitate, omnibusque proposita moriendi conditione, et quod post mortem nihil, quod gratum ac iucundum sit, amplius sperare liceat, desuntis. In argumento tam simplici a tractatione atque elocutione poetae inprimis laus quaerenda erat, eamque summam, unanimi Intpp. consensu suam hoc carmine fecit Horatius. Adeo polita atque elaborata sunt omnia, sive descriptionem veris regionis, qua vivebat, accommodatam, sive gravem ac vere lyricam sententiarum spectes elocutionem. Metrum quoque carminis argumento egregie convenit. Quo nomine inprimis mirari soleo v. 7 et 8. — Graecas notiones in eo plures deprehendas; unde graecum *Horatio* ante oculos fuisse exemplum non inepte conicias. Ducunt eo, praeter exitum carminis, inprimis v. 7 et 8. qui forte a Siculo aliquo poeta, qui Aethiae aestuantis imaginem in veris descriptione memorasset, nutuati videntur. Fac vero haberi haec in exploratissimis; tanto maiori laudi ducendum Horatio puto ipsum hoc, quod graecas ideas, romanis intextis, tam miro artificio suas fecerit. Quam vana vero, atque a poeta lyrico aliena Sanadoni et Dacerii sit opinio, Horatium ad fastos romanos, qui initium veris d. V. Id. Febr. postlidie Faunalia, et mox (a. d. XII. Cal. Mart.) Feralia haberent, studium suum in pangendo hoc carmine direxisse existimantium, facile intelligitur. Caeterum idem argumentum tractavit Horatius L. IV, 7. adde I, 7 et 9. II, 11 et 14.

Solvitur acris hiems grata vice veris et Favoni,

Trahuntque siccas machinae carinas.

Ac

v. 1. *Solvi*, laxari proprie dicitur gelu, glacies; item humus, per hiemem frigore adstricta, ut mox v. 10. *terrae solutae*, ubi v. not. Docte hic ipsa *hiemis solvitur*, quae resolvitur, remittit se. Tibull. III, 5. 4. *quum se purpureo vere remittit hiems*. ubi apte laudant Lucan. I. 17. *bruma rigens, ac nescia vere remitti*. adde Stat. Theb. IV, 1. *horrentem zephyris laxaverat annum Phoebus; horrentem annum h. hiemem*. — *Acris*, e natura frigoris, ut *acutum gelu*, I, 9. 3. Iam sequi debebat: *vere*, pro quo exquisitius est *vice grata*, successione *grati veris*, et *Favonii*, Zephyri, qui omnino in terris australibus gratior est. *Veris comes* vocatur IV, 12. 1. Plin. H. N. II, 47. *Vcr aperit navigantibus maria, cuius in principio Favonii hibernum molliunt caelum*.

v. 2. Vulgare erat: naves machinarum ope in mare trahuntur, deducuntur. Sed tribuit hanc deductionem poeta ipsis, quarum ope fiebat, machinis, quae est exquisitior ac

doctior ratio. *Trahunt* adeo, promovent, devolvunt *machinae*, h. l. *ὄργανα*, cylindri subiecti; nam machina proprie de instrumento dicitur, quo aliquid loco suo movetur. *carinas*, naves *siccas*, quae per hiemem in sicco steterant, in litus subductae, et trahibus constratis s. pulvino impositae. Graecis *ἐρύειν*, et *ἔλκειν, καθέλκειν*, ut Latiniis *subducere* et *trahere* verba sollemnia hac de re. Attius apud Non. v. *anima* p. 112. a. *classes trahere in mare, et vela centorum animae immittere*, laudante Lambin. Utrumque fiebat vectibus, seu cylindris, navi ita suppositis, ut, si in mare deducenda esset, tenuior crassiorum exciperet, contra, si in litus subducenda, crassior tenuiorum sequeretur. Loca classica hac de re apud Apollon. Rh. I, 371. et Orph. Argon. 237. cf. Pollic. Onom. VII, 190. Gronov ad Plaut. Caf. III. 2. 27. et Morum ad Caes. B. C. II, 10. Caeterum solempnis fore, in descriptione veris, maris, per hiemem procellosi, nunc pacati, navigationisque adeo instauratae apud

poetas

Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;

Nec prata canis albicant pruinis.

Iam

poetas mentio. vid. Anacr. XXXVII, 3. Meleag. in Ver, v. 9 et 21. Antipat. Sid. c. XXXVII. (Anal. Brank. T. II. p. 16.) et, qui propius ad hunc locum spectat, Silentarius c. XVII. (Anal. Br. III, 89.) cuius initium ideo huc transferam: "Ἦδη μὲν ζεφύροισι μεμυκότα κόλπον ἀνοίγει εἶαρος εὐλείμων θελξινόοιο χάρις· ἄσπι δὲ δουρατέοισιν ἐπωλίσθησε κυλίνδροις ὄλκας ἀπ' ἠϊόνων ἐς βυθὸν ἐλκομένη. adde IV, 12. iuit.

v. 5 sqq. Suavis rei imago: pecus iam pascua repetit, agriculturam arator. Prosaicum erat: neque iam aut stab. gaud. pec. aut a. i. nec pr. Prius aut omissum, more Horatiano. v. I, 3. 16. I, 6. 19. *Pecus non gaudet stab.*, fastidit iam stabula, quibus per longam hiemem inclusum fuerat, gestit ea relinquere. *aut arator*, agricola, igni, foco, ad quem hiemale tempus egerat.

v. 4. *Prata albicant*, albert, tecta sunt pruinis. *Canis, πολιοῖς*, ornat, ut Ovid. Her. V, 16. Claudian. de R. P. III. 232. *cum rore serenus albet ager*. Hinc ipsa hiems Musaeo v. 293. *χειμα παχυνῆεν* dicta.

v. 5. Cum antea hominum studia, vere redeunte excitata atque instaurata, memorasset, iam ipsam veris amoenitatem, eiusque delicias suavissima imagine per Veneris choreas, cum Gratiis ac Nymphis ad humani agitatatas, declarat. Nimirum cum antiquiores homines mores vitaeque instituta ad Deorum vitam transferrent, (v. Heyn. ad Virg. Aen. I, 499. Exc. XX.) ratio in promptu est, cur et choreas in Deorum coetum induxerint. Iam cum in saltatione corporis concinnitas membrorumque decor inprimis spectetur; ea fere numina, quibus perpetua iuventa aut insignis attributa esset palchritudo, choris admoverunt. Potiora fere comprehendit splendidissimus Homeri locus II. in Apoll. v. 194 sqq. *ἀντὰρ εὐπλόκαμοι Χάριτες καὶ εὐφρονες Ωραι, Ἄρμονίη δ' Ἥβη τε Διὸς θυγάτηρ τ' Ἀφροδίτη ἄρχευντ' ἀλλήλων ἐπὶ καρπῷ χεῖρας ἔχουσαι.* et fragm. Callimachi (in Bentlei. CXVI.) *Ἔνεστ' Ἀπόλλων τῷ χορῷ, τῆς λύσης ἀκούω· καὶ τῶν Ἐρώτων ἠσθόμην, ἔστι κ' Ἀφροδίτα.* Occurrunt adeo Apollo, Bacchus, Diana, Venus, Amores, inprimis Gratiae (Pind. Ol. id. 10. *οὔτε γὰρ θεοὶ σεμνῶν Χαρίτων ἄτερ κοῖρα-*

Iam Cytherea chorus ducit Venus, imminente

Luna:

Iunctaeque Nymphis Gratiae decentes

Alter-

κοιρανιόντι χορούς) et Nymphae saltantes. v. Hom. II. in Pan. 19. Hesiod. Scut: H. 201 sqq. Theocr. XIII, 45. Apollon. Rh. I, 1222. Coluth. R. H. v. 5. Propert. I, 20. 46. Deos vero in solitudine errare, noctuque terras obire, (μακάρων τοι νύκτες ἔασιν iuxta Hesiod. *Erg.* 750. adde eiusdem Theog. v. 10. Stat. Silv. I, 1. 95. *sub nocte silenti, cum superis terrena placent*, unde nox ipsa poetis sacra) inprimis vero Venerem sub veris adventum terram invisere, (Lucret. V, 736. *It Ver, et Venus, et Veneris praenuntius ante pinnatus graditur Zephyrus vestigia propter*) et cuncta vi suâ procreatrici implere (Pervig. Ven. v. 63—67. e rec. Cel. Wernsdorf. in Poett. min. T. III, p. 477.) cum veterum sibi persuasum haberet religio; docte hanc opinionem in rem suam vertit Horatius, suavissimoque hoc phantasmate egregie exornavit, ac nobilitavit. Easdem Deas simili in argumento, Nostrum forte secutus, coniunxit Auctor Pervig. Ven. v. 50. 53 sqq. Nec inferiore suavitate in declaranda veris hilaritate Bacchi choreas induxisse censendus est Meleag. c. II. (ed. Cl. Manso.) *Καὶ γαῦται πλάουσι,*

Διώνυσος δὲ χορεύει. Iam Anacr. V, 9. *ῥόδα παῖς ὁ τῆς Κυθήρης στέφεται καλοῖς ἰούλοις Χαρίτεσσι συγχορεύων.* — *Venus Cytherea Ἀφροδίτη Κυθήρεια* v. Obfl. *choros ducit, ἡγεῖται, ἐξάσχει χορούς*, tanquam *χορηγός*, ut de Diana Hom. H. in eandem v. 17. 18. et inde Virg. Aen. I. 499. *exercet Diana choros.* — *imminente Luna*, desuper lucente, adeoque nocte serena. Eadem imago chori nocturni apud Apollon. Rh. I, 1231. *πρὸς γὰρ εἰ διχόμηνης ἀπ' αἰθέρος ἀγάζουσα βάλλε σεληναίη.*

v. 6. Vulgari modo oratio ita procederet: Venus choreas agit, saltat cum Gratiis ac Nymphis; sed extulit eam per duo membra, novoque alterum ornatu instruxit. — *Gratiae decentes* cum dilectu. Nam *decor* proprie dicitur de incessu, ad elegantiam composito (nota illa Tibulli: *illam, quicquid agit, quoquo vestigium movit, componit surtim subsequiturque decor.*) concinnoque membrorum motu, in saltatione inprimis conspicuo. IV, 3. 17. et II, 12. 17. *quam nec ferre pedem dedecuit choris, quibuscum contende Euripidea Electr. 859. Θεὸς εἰς χορὸν ἔχνοσ, πήδημα κενφίζουσα σὺν ἀγλαΐᾳ.*

Alterno terram quatiant pede; dum graves
Cyclopum

Vulca-

ἀγλαΐα. Caeterum de consortio Veneris cum Gratiis primae lineae iam apparent in Homer. Od. σ', 195. — *iunctae N.* manibus invicem nexis, *ἀλλήλων ἐπὶ καρπῶν χεῖρας ἔχουσαι*, ut Homer. II. in Ap. l. l. — *quatiant*, pulfant, feriunt *terram, pede alterno*, alternatim, e rhythmici lege, nunc molliter nunc gravius impresso. Callim. H. in Del. 306. *αἰ δὲ ποδὶ πλήσσουσι χορήτιδες ἀσφραλῆς οὐδάς*. cf. IV, 1. 27. Sil. It. III, 347. *Nunc pedis alterno percussa verberare terra ad numerum resonas gaudentem plaudere castras.*

v. 7. Vulcanum operi intantum inter signa veris a poeta memorari, mirationem sane facere possit, nisi cogites, imaginem hanc poetae esse secundariam, eiusque adeo originem ab altera repetendam. Veneris enim choros cogitanti poetae facile succurrebat Vulcani, Veneris mariti, in officina laborantis, idea. Cuiusmodi idearum nexus in Horatio saepius deprehendas. Sic I, 12. init. Haemo memorato, poeta statim in Orphei Thracii laudes digreditur. Accedit et alia ratio, magnam veritatis prae se ferens speciem, Horatium nempe in adornando toto hoc loco respexisse aliquem poetam Siculum,

qui Veneris choreas sub radicibus Aetnae collocasset. Praeterea, cum Venus Siculis inter Deos *ἔγχερίους* culta fuerit, et regio circa Aetnam in amoenissimis et olim habita fuerit, et nunc habeatur; haec sane digna fuit, cui poetae Veneris choreas adsignarent. Forte de iisdem Veneris choreis intelligendus est versus veteris poetae apud Mar. Victorinum A. Gr. L. II. p. 2542. Putsch. *Vocat Aetnae super altum caput acres choreas*. De Aetna certe, Vulcani officina, quin hic cogitari debeat, vix dubitandum videtur. Cuius eiectata noctu flamma cum insignis ad adspectum sit (etiam Plin. III, 8. 14. *mons Aetna nocturnis mirus incendiis*. adde Hamiltoni Camp. Phlegr. tab. XXXVIII. eandem Vesuvii nocturnam faciem repraesentantem) praeclare poeta haec imagine ad exornandum hunc locum usus est, ut tanto maior sit alterius suavitas ex opposito. Haec si cogites, non adeo mirum videbitur, Vulcani operam post Veneris choreas hic commemorari, iuvo, si quid iudicet, in artificiosissimis hunc locum reponi debere arbitror. Iam expendite verborum ornatum. *Vulcanus ardens* potest esse, qui operi insudat, qui nimio studio inflammatus, opus exercet, qualem fere deprehendit

Vulcanus ardens urit officinas.

Nunc

hendit Thetis Homericæ II. σ'. 372. ἰδρώοντα, ἐλισσόμενον περιφύσας, σπεύδοντα. Hoc tamen nimis vulgare esset. Possit etiam epitheton ab ignis natura ad Deum, cuius est symbolum, translatum videri; a qua personae cum adtributo confusione vel optimi scriptores, utriusque linguae, possent notari. Sic recte in Hesiod. Theog. 106. Vranum ἀστερόεντα, in Homer. II. ζ'. 245. Ὀκεανοῦ ζέθρα et in Senec. Hippol. 309. Dianam *claram* reprehendas. Eadem notione infra III. 4. 58. *Vulcanum avidum* accipiebat Gefnerus. Ipsum v. *urit* huic opinioni hic suffragari videtur. Enimvero, si hoc admittendum censeas, de tota huius loci venustate, igne post Venere[m] et Cyclosum officinas memorato, omnino actum est. Contra vero, si, quae tertia est ratio, *Vulcanum ardentem* flammis relucentem, ab igne rubentem accipias, vis ac vigor suus huic loco redit. Quo sensu Statio Silv. III. 1. 33. *Mulciber dicitur flammeus*, et Silv. I. 5. 3. *Sicula incude rubens*. Supra I. 2. 2. *Iovis dextra rubens*, sc. fulmine. Virg. Aen. VII. 142. *nubes lucis radiis et auro ardens*. Stat. Theb. III. 507. aquila dicitur *ardens vector fulminis*. et Val. Fl. I. 346. *Iason ardens humeros raptu vellere*. Eodem

sensu Euripid. Hippol. 1279. γὰρ dicitur ἀπομένεα, solis radiis collustrata, uti recte Valken. statuit, et Phoeniss. 258. ἀσπίδων νέφος φλέγει, unde *clypeos ardentis* Virgil. Aen. II. 734. — *urit officinas*, facit, ut totae flammis colliceant. Proprie officina lucet igni; iam ea, quae igne collustrantur, poetis uri dicuntur. Plane ita Ovid. Fast. IV. 473. *Antraque Cyclosum positis exusta caminis*. Stat. Silv. I. 5. 33. *neu vilis flamma camino* sc. Vulcani ureret. Item sic dicitur Virg. Aen. III. 279. *incendere aras*. Ovid. Met. III. 691. *accendere aras*, plane ut Aeschyl. Agam. 91. βωμοὶ δάροισι φλέγονται. Maxime vero huc facit fragm. Sophocl. e Πιζοτόμοις, servatum a Schol. Apollon. Rh. II. 1213. (Valken. Diatr. Eurip. p. 167. et apud Brunk. fragm. Sophocl. p. 648.) Ἥλιε δέσποτα καὶ πῦρ ἱερὸν, τῆς εἰνροδίας Ἐνάτης ἔγχος, τῷ δὲ Ὀλύμπου πολλὴ φέρεται καὶ γῆς, καίουσ' urens, collustrans igne, ἱερὰς τριόδους. Suaviter hinc Martialis VII. 27. 6. de igne maiori: *flagret et exciso festa culina iugo*. Vtrumque adeo, *ardens* et *urit* satis graphice atque docte; licet, obscuritatem quandam ambiguam his ipsis huic loco inferri, negari omnino nequeat. — *officinas Cyclosum*

E

Ἡφαί

Nunc decet aut viridi nitidum caput impe-
dire myrto,

Aut flore, terrae quem ferunt solutae.

Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare
lucis,

Seu

Ἠφαίστειο καμίνους, Callimach. in fragm. Bentl. n. 129. *graces*, epitheto, a duris ferri subigendi laboribus ad officinam translato.

v. 9 *sqq.* Iam ad verni temporis laetitiam, quae per naturam diffusa est, ac suavitate hortatur poeta, rationibus ab ipsius vitae brevitatem, mortisque adeo necessitate, quae et omnes maneat, quaeque iis omnibus, quae in hac vita nobis incunda fuerint, certissimum finem imponat, deductis. *Nunc decet* per anni tempus, ipso vere admonente. Suaviter id mox repetitum. *Aut myrto, aut flore*, more Horatiano, pro simplici, myrto ac flore. v. ad I. 1. 21. — *nitidum caput*, comam, unguentis delibutam, λιπαρὸν ἔθειραν, Callimach. ep. L. 4. seu potius Simonid. LXXVI. (Anal. Br. I. 141.) — *impedire* exquisite pro vincire, coronare. Stat. Silv. IV. 3. 67. *Crinem mollibus impeditus ulvis. myrto*, Veneri sacra, et comotationibus inprimis adhibita. v. I. 38. 5. II. 7. 25. adde Eurip. Alc. 762. Electr. 778. *aut flore, flo-*

ribus, quos *ferunt terrae solutae*, terra, verni solis calore emollita ac resoluta, adeoque novis, recentibus. *terra solvitur* ut Virgil. Ge. I. 44. *Zephyro putris se gleba resolvit. terra patens* Ovid. Fast. IV. 87. *Ver aperit tunc omnia, densaque cedit frigoris asperitas, foetaque terra patet.* Caeterum ad exprimiendam veris hilarius agendi omninoque profusioris laetitiae notionem praeclare colores desumpsit poeta a comissationibus, in quibus convivae floribus redimiti discumberent. cf. II. 11. 14 — 17. IV. 1. 31. adde Anacr. IV. 14. 15. V. 15. VI. 1. XV. 5.

v. 11. 12. Eadem fere, sed paulo augustiori specie, ad ver, omninoque vitam hilarius transigendam, genioque epulis ac comotationibus indulgendum, a sacris quippe, Fauno faciendis, desumpta exhortatio. Quam nisi primariam horum vv. notionem constituas, sententiarum nexum cum sequentibus vix invenias. Incidebant Romanorum Faunalia in Id. Febr. (Ovid. Fast. II. 193.) eaque profusiori,

uti

Seu poscat agna, sive malit haedo:

Pallida Mors aequo pulsat pede pauperum
tabernas,

Regum-

uti omnino Deorum agrestium sacra, hilaritate celebrantur. De eiusmodi sacris Tibulli quoque locus intelligendus, I. 10. 51. *Rusticus e lucoque vehit male sobrius ipse uxorem plaustris progeniemque domum*, momente iam Ill. Heynio. — *Nunc decet Fauno immolare agnam* s. agna profanus scriptor dixisset; sed disiunguntur haec copia poetica seu *poscat a. sive malit h.* — *in lucis*, ubi sacra Diis agrestibus, imprimis nemoralibus, fiebant. v. Tibull. l. 1. — *umbrosis*, quibus cum vere frondes redierunt. — *seu poscat*, nempe sacrificia Diis omnino (non tantum ea, quae ex voto fiebant,) tanquam iis debita offerebantur: in his maxime primitiae rerum, quarum curam ac custodiam (uti e. g. Faunus gregis) Dii haberent. Apte ad sensum et orationis colorem Antipat. ep. XXVIII. (Anal. Br. II. 13.) *εὐκόλος Ἑρμείας, ὦ ποιμένες, ἐν τε γάλακτι χαίρων, καὶ δρυῖν σπενδόμενος μέλιτι· ἀλλ' οὐχ Ἡρακλῆος· ἕνα δὲ κτίλον ἢ παχὺν ἄρνα αἰτεῖ, καὶ πάντως ἐν θύοις ἐκλέγεται.* — *agna* sc. sacrum sibi fieri, sibi immolari. v. Obfl.

v. 13. 14. Sententiam de morte, quae ad omnes pertineat,

tritam illam ac vulgarem, praeclearo ac vere lyrico ornatu infiruxit poeta. *Pallida*, communi rebus inferis epitheto, *Mors* tanquam *Δάμων* pulsat pede, graviter pro adit, intrat, pedem infert, adiuncta ferociae notione. Vulgo intelligunt mortem, fores pulsantem, foribus pede insultantem, indigna Horatio idea; et *pulsare* recte de accessu dicitur. Stat. Achill. I. 10. *neque enim Aonium nemus advena pulso*, h. accedo, intro; quod patet ex imitatione Auctoris (quem Olympium Nemesianum acute vidit Wernsdorf. in Poett. min. T. I. p. 275 sqq.) Laud. Herc. v. 6. *namque tuam non nunc novus advena turbam ingredior.* Neque quisquam controversiam movisset h. l., si pro doctiori, *Mors pulsat tabernas*, vulgarius M. p. *limina tabernarum* posuisset Horatius. Simili notione Senectus *Ἰνατῶν δώματα καὶ πόλεις ἐλθεῖν* dicitur Euripid. Herc. fur. 651. cf. Tibull. III. 5. 16. — *aequo pede* — *regumque turres*, pro vulgari: intrat *aeque* tabernas pauperum ac regum turres, nullo habito discrimine. Sic II. 18. 32. *aequa tellus pauperi recluditur, regumque pueris*, h. *aeque pauperi ac reg. pueris.* *Tabernae*

Regumque turres. O beate Sexti,
Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare
longam.

Iam

h. l. tuguria, caesae humiles pan-
perum, quibus opponuntur *tur-*
res, aedificia altiora ac magnifi-
centiora (v. Verheyk. ad Anto-
nin. Lib. c. XIV.) *regum*, divi-
tum ac nobilium, ut saepe. Est
adeo: Omnes, tam divites, quam
pauperes, morti sunt obnoxii.
Eandem sententiam, eadem dis-
tributione expositam, vide II. 3.
extr. 14. 11. et 18. 52.

v. 14. 15. Fruere adeo, o
Sexti, vitae deliciis, iisque bo-
nis, quae fortuna tibi largita
est (en totum hoc unico *beate*
inclusum!) neque castino fide.
Vitae enim brevisitas spes tuas
in angustum contrahere iubet.
Prius comma tanquam poeta
omisit. *Summa brevis*, brevi-
tas vitae, paucorum dierum
numerus. *Angustae vitae bre-*
vissimam portionem eodem modo
vocat Inven. IX. 127. et Senec.
ep. XLIX. Infra IV. 7. 17. *quis*
scit, an adiciant hodiernae cra-
stinae summae tempora De superi?
— vetat inchoare, institue-
re, concipere, alere *spem lon-*
gam, in longinquum porrectam,
i. e. spem vitae longae, rerum-
que adhuc molliendarum atque
perficiendarum. — *Inchoare*
egregie hic depingit humanae
naturae indolem ac levitatem,
quae novas quotidie spes vitae

sumit, multaque, quae aliquan-
do ad exitum perducit, sibi
proponit. Praeclare in hanc rem
Seneca, Nostri locum forte in
animo habens, Ep. XIII. extr.
Inter caetera mala, hoc quoque
stultitia habet proprium, semper
incipit vivere. Considera, quid
vox ista significet; et intelliges,
quam foeda sit hominum levitas,
quotidie nova vitae fundamenta
ponentium, novas spes etiam in
exitu inchoantium. Idem ep.
XXIII. in fin. refert hoc Epi-
curi dogma: *Molestum est, sem-*
per vitam inchoare, aut, si hoc
modo magis sensus potest expri-
mi: male vivunt, qui semper vi-
vere incipiunt. Denique ep. CI.
iuit. *quam stultum est aetatem*
disponere? ne castino quidem
dominamur. O quanta demen-
tia est; spes longas inchoantium!
— *Spem longam* eodem sensu
et graeci poetae adhibuerunt.
Plato c. XXII. (Anal. Br. I. 173.)
σοι δὲ — δαίμονες εὐρῆς ἐπι-
δας ἐξέχουσιν. Macedonius ep.
XXXIX. 4. (Anal. Br. III. 122.)
βροτὸς δ' εἰδὼς οὐδὰ καὶ αὐτὸς θνη-
τὸς εἶν' ὀλιγαῖς δ' ἐλπὶσι παι-
ζόμενος. Sic *Αἶδας μακρὰς ἐφαι-*
ρούμενος ἐλπίδας occurrit in
fragm. apud Diod. XVI. 92.
Ad sententiam totius loci cf. I.
11. 7.

Iam te premet nox, fabulaeque Manes,
 Et domus exilis Plutonia: quo simul nearis,
 Nec

v. 16. *Iam te*, vel in aetatis adhuc vigore constitutum, nisi potius: brevi ista dierum formula praeterlapsa. — *nox infera*, nam caligo propria rebus inferis; *premet* exquisite de nocte, s. caligine, quae incubat (Virgil. Aen. I. 89.) *urget* (Noctifer I. 22. 10.) adeoque *premit*. Val. Flacc. I. 617. *piceoque premit nox omnia ponto*. Nostrum forte respexit Ovid. Heroid. X. 112. *Crudeles sonni, quid me tenuistis inertem*, at semel (s. aut simul) aeternam nocte premenda fui. *Premet* adeo, circumdabit te nox, h. versaberis in regione, ut Seneca ep. 82. ait, *perpetua nocte oppressa*. Virgil. Aen. VI. 328, *Concordes animae nunc, et dum nocte premuntur*. Nam illam imaginem, qua oculi nocte s. in aeternam noctem claudi dicuntur, huc pertinere non puto: Quod si hanc generaliore *τοῦ premere*, qua fit *circumdare, cingere, ambire*, notionem hic constituas, recte etiam seq. accommodari poterit; neque adeo opus erit zeugmatis figura, qua alias, quae *manibus et domui Plutoniae* magis conveniant, verbo isti notiones substituas. — *Et manes te prement*, umbrae te circumdabunt, eris inter umbras, ipse umbra. Manes dicuntur *fabulae*, tot fabulis famosi, de quibus, omnino-

que de rebus inferis tam miras narrationes, *μύθους*, priscorum hominum, confurxit opinio, et poetarum imprimis exornavere ingenia, *τὰ μυθώδη*, ut Lucianus in Necyom. §. 14. de rebus inferis ait. Idem in Dial. Mort. XX. *κόινος πάντα καὶ λῆρος πολὺς* (sere ut Pers. V. 152. *civis et manes et fabula fies*.) Euripid. Hippol. 197. eadem de re: *μύθοις δ' ἄλλως φερόμεθα*. Apposite quoque Callimach. ep. XIV. 5. *ἢ Χαρίδα, τί τὰ νέροδε; πολὺ σκότος· αἱ δ' αἰδοὶ τί; ψεῦδος· ὁ δὲ Πλούτων· μῦθος· ἀπωλόμεθα*. Seneca Ep. 82. *multa de illa credimus, multorum ingenii certatum est, ad angendam eius infamiam. Descriptus est carcer infernus* etc. adde Martialis. X. 5. 17. Senec. Troad. 405 sqq. Antholog. lat. Burm. T. II. p. 472. ep. 219. v. 10. et Lucilii Iun. Aetnani v. 75 sqq. ibique Wernsd. (Poett. min. T. IV. P. I. p. 105.) Sic *tragicæ Erinnyes* Propert. II. 16. 29. non sunt, quas Tragicæ finxerunt, sed quae ab iis saepius ad partes vocatae, et in scenam productae sunt. Sic Iuvenali XII. 25. *tempestas* dicitur *poetica*, qualem fere poetae describunt, re nimirum in maius aucta.

v. 17. *Et domus Plutonia*, regnum Plutonis, *δῶμ' Ἄϊδαο*. ut faepe de locis inferis poetae.

Nec regna vini fortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet
iuventus.

Nunc

v. Santenium V. Cl. ad Propert. IV. 11. 8. — *exilis*, in qua umbræ exiles, tenues (Virgil. Ge. IV. 472. *Umbræ ibant tenues.* et Aen. VI. 293. *tenues sine corpore vitas.*) et leves (*levem umbrarum turbam habes* I. 10. 18. Ovid. Met. X. 14. *leves populos, simulacraque functa sepulcris.* Valer. Flacc. I. 783. *neque enim ante leves niger avehit umbras portitor.*) verfantur, *νεκῶν ἀμεγνὰ κάθηνα* Homer. Od. κ'. 251. Lucian. Dial. Mort. XX. 2. *νέπες ἀμεγνοῖ* Sappho c. XI. infra laudando. Bentl. *domum exilem* interpretatur inopem, egenam, ubi nihil reperies, quo bene sit, laudato in hanc rem Horat. Ep. I. 6. 45. *Exilis domus est, ubi non et multa supersunt.* — *quo simul nearis*, quo ubi descenderis, perveneris, noto phantasmate. Alcaeus c. XIX. 8. (Anal. Br. I. 491.) *εὔτε σιδηρεῖην οἴμων ἐβῆς Ἄιδεω.* Leonid. Tarent. c. LXIII. (Anal. Br. I. 236.) et Catull. III. 11. *iter tenebriofum.* v. ibi Doering. V. Cl. et Burman. ad Prop. II. 20. 74.

v. 18. Omnibus iis, quæ hic vitam beatam atque iucundam efficiunt, carebis. Ex his commemorat computationes atque amores. Eandem sententiam, co-

mice sic expressit Philetaerus (in Grot. Excerpt. p. 875.) *οὐ γὰρ θανάων γε δήποτ' ἔγγελλον Φάγοις, οὐδ' ἐν νεκροῖσι πέπτεται γαμήλιος.* Non fortiere, forte tibi obvenient, nimirum talis, talorum iactu, *regna* f. magistrarium, arbitrium, *vini*, computationis, h. e. non moderaberis ibi tanquam rex f. magister bibendi convivia, non ibi convivia celebrabis. Respicit poeta sollennem Romanorum morem, in conviviis sibi regem, qui bibendi leges ediceret, talorum iactu eligentium. Plaut. Stich. V. 4. 20. *strategum te facio huic convivio.* v. Lips. ad ei. Pers. V. 1. 18. cf. II. 7. 25. Nonnulli, Luifinum (Parerg. III. 38.) secuti, iungunt *vini talis*, τοῖου, tam boni, tam generosi, quasi inter pocula res agatur. Eumvero, quod Bentl. iam monuit, *regnum vini* recte quidem dicitur, non item *regnum vini talis*, et acumen omnino languet.

v. 19. Neque eius, quem nunc amas, tibi tum copia erit, amore Lycidæ amplius frui non licebit. — *non mirabere*, amabis, habebis ibi *Lycidan tenerum*, ἀπαλόν, pulchrum, delicias nunc tuas. Nomen hoc quia ab Horatio fictum sit, et ipsa

Nunc omnis, et mox virgines tep ebunt.

ipsa res clamat, et ipsum hoc, tanquam amafii nomen, occurrit in Bione IV. 10. ἦν δ' αὐτ' ἐς τὸν Ἔρωτα καὶ ἐς Λυκίδαυ τι μελίσθω. *Mirari*, ut *Θαυμάζειν*, eleganter de amore, ex admirabilis formae adfpectu orto. Sic V. 3. 10. *praeter omnes candidum Medea mirata est duconi.* cf. IV. 9. 15. Potest et simpliciter hic esse: non ibi Lycidae pulchritudinem miraberis, πάντα γὰρ ἴσα καὶ ὁμόχροα, καὶ οὐδέν οὔτε καλόν, οὔτε κάλλιον, quod Lucian. in *Catapl.* §. 22. de umbris refert. Idem suaviter in *Dial. Mort.* I. §. 3. παρ' ἡμῶν (apud Inferos) οὔτε ἡ ξανθὴ κόμη, οὔτε τὰ χαροπὰ, ἢ μέλανα ὄμματα, ἢ ἐρύθημα ἐπὶ τοῦ προσώπου ἔτι ἐστίν. Prior tamen ratio reliquis magis consentanea videtur. — quo calet iuv. qui nunc, puer, invenum animos amore incendit, et mox, adultior factus, puellas non leviter commovebit. Ad declarandam exitiam Lycidae pulchritudinem addita haec puta a poeta. *Calere* et *tepere* de amore, ut ἐνθάλπισθαι ἔρωτι, κείσθαι ὑπ' ἔρωτος et sim. in vulgus notum; quanquam *tepere* alias de amore

frigescente, ut Ovid. *Amor.* II. 2. 55. v. Wernsd. Poett. min. T. II. p. 177. Caeterum ad sententiam horum vv. comparasse invabit Afclepiadae c. XXI. (Anal. Br. I. p. 215.) *Φεῖδῃ παρ-θενίης· καὶ τί πλέον; οὐ γὰρ ἐς Ἄϊδην ἔλθοῦσ' εὐχέσεις τὸν φιλέοντα, κόρη. ἐν ζωῶσι τὰ τετραπνὰ τὰ Κύπριδος· ἐν δ' Ἀχέροντι ὅσταν καὶ σποδῆ, παρθένη, κείσόμεθα.* Strato c. XCVI. (Anal. Br. T. II. p. 581.) *Καὶ πίνε ὦν, καὶ ἔρω, Δαμόκρατες, οὐ γὰρ ἐς αἰεὶ πῶμεθ', οὐδ' αἰεὶ παισὶ συνεσόμεθα. καὶ στεφάνοις κεφαλὰς πυκασόμεθα, καὶ μυρίσωμεν αὐτοῖς, πρὶν τύμβοις ταῦτα φέρειν ἑτέροισ.* Idem sententiarum nexu in elegia, quae in Theognideis v. 951. (Gnom. Br. p. 39.) habetur: οὐδεὶς ἀνθρώπων, ὃν ἐπεὶ ποτε γαῖα καλύψει, εἰς τ' ἔρως καταβῆ, δῶμά τε Περσεφόνης, τέρεται, οὔτε λύρης, οὔτ' ἀλγητῆρος ἀκούων, οὔτε Διωνύσου δῶρ' ἐσκειρόμενος. Ταῦτ' ἐσοῶν κραδίῃ εὐ πείσομαι, ὄφρα τ' ἐλαφρὰ γούνατα καὶ κεφαλὴν ἀτρομίαν προσφέρω. Laudant et Sapphus c. XI. (Anal. Br. I. 57.) ita numeris suis restitucndum:

Κατθανοῖσα δὲ κείσεται ποτε, καὶ μυρισθίνα σέθεν
 Ἔσσει' οὐδέ ποτ' αὖ ὕστερον, οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων
 Τῶν ἐκ Πιερίας· ἀλλ' ἀφανῆς κῆν Ἄϊδα δόμοις
 Φοιτάσεις οὐδέ σε
 Βλέπει παῖς ποτ' ἀμικυῶν νεκίων ἐκπεποταμέναν.

C A R M E N V.

ARGUMENTVM.

*P*yrtha, sive verum id nomen, sive fictum sit, fuit haud dubie libertina aliqua, aut peregrina, quales complures Romae erant, multae nobili genere ortae, et liberaliter educatae, elegantia etiam atque ingenio, saepe et scientia artium, imprimis poëseos et musices, excellentes: cuius rei plura in Horatio exempla sunt. Igitur et delicias in amore tales Romae facere solebant, et amatores habere plurimos, nobilissimos subinde viros; cum ingenuas tentare, aut in amorem pellicere, palam certe, nefas et periculosum esset. Quum igitur Pyrrham, cuius amore ipse aliquamdiu irretitus fuerat, decenter comtam, eleganterque cultam Horatius videret, novo eam amatori, quem hisce amoris itlecebris inescare cuperet, hoc dare, ex illius animi levitate facile suspicatur. Memor igitur perfidiae, quam ipse olim expertus fuisset, eandem isti iuveni, qui de fide puellae minime dubitaret, sortem praedicat. Persequitur hoc suavissima allegoria, a mari, soluta navis anchora, placidissimo, mox, eadem altius provecta, turbidissimo, desumta. Se eodem naufragio deprehensum; ex eo tamen satis salvum evasisse.

A D P Y R R H A M.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urguet odoribus

Grato,

c. 1 — 4. Exordium minus acerbum quam I. 8. Quaerit tantum Horatius, quemnam iuvenum Pyrrha nunc in sui amorem pellexerit: etsi in his iam tacita perfidiae eius, atque inconstantiae inest obiurgatio. *Puer*, iuvenis, qui adeo primum amare coepit, puellarum perfidiam nondum expertus, seque adeo tuo amore felicissimum putaus, *gracilis*, *ῥαδινός*, *ἀπαλός*, gracili, tenui corpore, adeoque delicatus, mollis, pulcher. Notum Terentii Eunuch. II. 3. 22. Sic *Ganymedem gracilem* vocat Martial. XI. 44. 1. *urget* premit *te*, arctiore amplexu te constringit, adeoque perdit te amat. De Maratho Tibull. I. 8. 36. *Dum tumet, et teneros conferit usque sinus.* Potest et esse, instat tibi, sectatur te, amorem tuum unice expetit; quo simul fastidium et superbiam Pyrrhae, qua puerum magis incenderet, poeta innueret. Propert. IV. 3. 12. *quum rudis urgenti brachia victa dedi.* Prius tamen malim propter adiecta, *in rosa*, et *sub antro.* *Te* reclinem, cubantem *in rosa*, in rosis, quibus humus confrata est. *In odoribus iacere* simili modo dixit Seneca Ep. LXXXII. et *in rosa*

iacere idem Ep. XXXVI. Possis et iungere: *puer in rosa*, h. rosis redimitus, quae doctior esset ratio, Graecis non infrequens. Eurip. Herc. fur. 677. *εἰ ζῶην μετ' εὐμουσίας, αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοις ἰν εἶην*; unde fluxere illa Propertii III. 3. 41. *Me iuvat — Musarumque choris implicuisse manus.* — *Et caput in verna semper habere rosa.* *in rosa* i. e. rosa coronatum, ut bene Markl. in ed. Burni. laudato Aristoph. Ἰππ. 1567. *ἐν μύρω unguento delibutus.* Sic Ἰπποι ἐν πτεροῖς, h. πτερωτοὶ Pind. Ol. I. 140. et Virgil. Aen. V. 37. *Acestes in iaculis.* Effet adeo *multa in rosa puer*, *ῥόδοι πυκασθεῖς*, veluti Anacr. dicitur, et Eurip. Alc. 799. et 835. *στεφάνοις πυκασθεῖς.* Etiam Cic. Tusc. V. 26. *esse in viola aut in rosa* et de Fin. II. 20. *portare in rosa.* Atque haec ratio bene conveniret cum *sqq. perf. liq. od.* quae duae res in Horatio semper fere iunguntur, ut I. 3. 9. II. 11. 15. adde Tibull. I. 7. 51. De cubili tamen rosis confito accepit quoque Dorvill. ad Char. p. 97. excitato Philostrati loco Ep. XXVIII. *καὶ σου δέγμα οὐ στεφασθῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ κομηθῆναι*

Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam

Sim-

μηθῆναι ἐπὶ γόδων. — *Perfusus*, tinctus, delibutus, comam habens delibutam (cf. V. 13. 9.) *odoribus*, unguentis εὐόδοις. Sic *odorati capilli* II. 11. 15. III. 20. 14. V. 17. 23. *liquidis* ad ornatum pertinet, sed quo generale v. *odores* definiatur, ac declaretur. Erat hoc omnino delicatiorum, et qui genio suo indulgerent. Hic vero inter artes referendum videtur, quibus Pyrrhae iuvenis placere cuperet. — *sub antro*, egregie ad exornaudam totam imaginem adpositum. In amoenitate speluncarum propter refrigeria computationibus et amoribus aptarum celebranda multi sunt Romani poetae. Poetam tamen non dedecet, si de umbra arborum simpliciter accipias, nisi loquendi ratio repugnare videatur. cf. I. 1. 21. Minime vero audiendi sunt, qui antrum de fornice accipiunt, quod vel epith. *grato* respuit, et ab toto loco alienum est. — 4. *Cui*, in cuius gratiam, ut ei placeas, *comam religas*, crines tuos decenter componis. Comae fingendae et apte concinnandae studium inter artes, quibus puellae placere volebant, saepius memoratur. Tibull. I. 9. 67. *Tunc putas illam pro te disponere crines, aut tenues denso peetere dente comas?* et, qui

magis ad verba et sensum h. I. spectat, Silentiar. c. XXII. (Anal. Br. III. p. 78.) εἰπέ, τίνι πλέξεις ἐπὶ βόστρυχον, ἢ τίνι χεῖρας Φαιδρονέσις, ὀνύχων ἀμφιτεμῶν ἀκίδα; quae posteriora conspiciunt fere cum Tibullianis I. 8. 12. Pro generali vero, *cui comis crines*, specialiore gratioreque poeta posuit comendi modum, quo crines in nodum colligabantur; quo ipso elegantiam et gustum, quem vocant, puella prodebat. Tibull. I. 8. 15. *Ipsa placet, quamvis — nec nitidum tarda conserit arte caput.* — 5. *simplex munditiis*, non operose, variove cultu onerata, sed ita comata atque ornata, ut sine ullo studio factum videatur. *Munditiae* s. *mundus* proprie de ornatu muliebri, qualis est gemmarum, armillarum caet. His ornabant sese maxime meretrices, quibus iuvenum oculos ferirent. Plaut. Poen. I. 1. 64. *oculos meos volo delectare munditiis meretriciis.* Pyrrha adeo ornata erat simpliciter, non magnifice, utpote formae suae confidens.

v. 5 sqq. Oratio in his vv. admodum concinna ac docta. Perfidiam Pyrrhae ipse expertus Horatius iuvenem istum de eadem mox conquesturum perpetua fere allegoria comparat nautae,

Simplex munditiis? Heu, quoties fidem
Mutatosque Deos flebit, et aspera

Nigris aequora ventis
Emirabitur insolens,

Qui

nautae, qui, tranquillo mari, solvit, mox, in altum proventus, eiusdem maris facie, tempestatis ingruentis vi, penitus immutata, periclitatur, atque naufragium facit. — *Heu quoties flebit*, conqueretur, cum dolore sentiet, malo suo experietur *fidem* olim a puella sibi datam, nunc *mutatam* (iterandum enim hoc) violatam, ruptam, perfidiam. Plaut. Mil. Glor. IV. 1. 36. *Sed ne isthanc anittam, et haec mutet fidem, vide modo.* Elegans est usus *ροῦ flere* pro conqueri, cum adiuncta poenitentiae notione, Horatio perquam familiaris. v. I. 25. 11. V. 5. 74. Epist. II. 1. 9. adde Tibull. I. 9. 79. III. 5. 40. et Propert. I. 7. 18. — *Fid. et deos mutatos*, violato iure iurando per deos dato. Simili forma II. 8. 10. dicitur *fallere cineres matris, sidera, et deos, et V. 15. 3. deos laedere.* Catull. 64. 154. *numen dicum negligere.* Dicendum adeo esset, poetam diiunctam, quae pedestris oratio hac iunctura extulisset: *fidem per Deos* (nimirum iure iurando interposito) *datam mutare*, violare: uti fere Stat. Achill. I. 405. *fidem et superos* h. fidem per

Deos datam (*πίστιν θεῶν* Eurip. Med. 414.) *calcare.* Et hoc est illud, quod primo loco se offert. Alia ratione *Dii* dicuntur *mutati*, h. e. propitiis iufensi facti: etiam hoc satis adcommodate h. l. Nam in secundo amore *Dii* amantibus dicuntur propitii, contra vero, amoris foedere dissoluto, vel non mutuo, iisdem irati, iufensi. Propert. I. 1. 7. *Et mihi iam toto furor hic non deficit anno, quum tamen adversos cogor habere Deos.* ubi Burmannum quoque hunc Horatii locum ita explicare video: in quo tamen offendit hoc, quod alio modo *fides*, alio *Dii mutari* dicantur. Tertia denique ratio est, ut allegoria tempestatis, qua se subito deprehensum amator sentit, incipiat statim a v. 5. utque *fides* de mari tranquillo dicatur, quod iuvenis semper hoc statu permanfurum crediderat, cui adeo nimis confiderat. Sic *fides pelagi* Virgil. Aen. III. 69. *fides aurae* Ovid. Fast. II. 454. *fides caeli* Claudian. de B. Gild. 499. *fides sereni* Stat. Silv. III. 1. et *Dii* adeo, qui cursui ipsius primo faverant, nunc *mutati*, irati, tempestate immissa. Vereor tamen,

Qui nunc te fruitur credulus aurea;
 Qui semper vacuum, semper amabilem

Sperat,

tamen, ne aliis haec ratio paulo longius petita videatur. — *acquora aspera*, mare asperum, commotum, sumto verbo ab iratis. Nisi forte praestat iungere *aeq. aspera facta ventis*, excitatis vento fluctibus inaequalia facta, adeoque commota. Sic *inaequales procellae* II. 9. 3. *Nigris*, propter nubes, quibus caelum obducunt. Sic *Eurus niger* Valer. Flacc. II. 365. contra *Notus albus* I. 7. 15. ubi v. not. — *emirabitur*, nove dictum pro simplici, mirabitur, experietur, aucta tamen verbi vi, *cum stupore adspiciet*, quia aequor fidissimum, perpetuoque tranquillum certo sibi persuaserat. — *Insolens*, active, qui inconstantem Pyrrhae animum nondum expertus fuerat, qui eam in amore fidam crediderat.

v. 9 *sqq.* Qui nunc amoris tui deliciis perfruitur. *Aurea*, tanquam ea, quae optimis moribus sit praedita, quae adco amatoris votis saveat, et in amore habeatur fidelissima, quae tamen non sit. Hinc praeclare adiectum *credulus*, qui, se illam semper, ut ita dicam, auream habiturum tam facile sibi persuadet. Propert. II. 19. 61. *Tu quoque, qui pleno fastus adsumis amore, Credule, nulla diu semina pondus habet*, h. levis

est, et inconstans in amore. Caeterum *aureos mores* similiter poeta dixit IV. 2. 25. *auream animum* Tibull. I. 6. 58. ubi v. Heyn. Pariter Antiphanes de meretrice, quae non haberet animum meretricium, eam habere ait ἡδὸς τι χρυσοῦν πρὸς ἀρετὴν κεκτημένην, ὄντως ἐταῖραν apud Athen. XIII. 4. p. 572. et inde apud Grot. Excerpt. p. 631. Eundem Antiphani locum nosiro admovit Heinf. Lectr. Theocrit. c. XVIII. p. 357. qui praeterea commode monct, fuisse hanc inter illas voces, quibus amatores meretriculis solerent ὑποκορίζεσθαι, laudato in hanc rem Aristoph. Acharn. 1199. Φιλησάτων με μαλθακῶς, ὃ χρυσίω. — 10. *vacuam* sibi, ab aliorum amore, qui te sui solummodo amoris vacaturam putat. Ovid. Heroid. XX. 149. *Elige, de vacuis, quam non sibi vindicet alter.* — *semper amabilem*, quae semper ab isto te amari patiaris, vel, quae digna sis (propter castitatem) quae semper ab eo ameris. Notà illa Ovidii: *ut ameris, amabilis esio*, h. iis praedita moribus, quae amorem tibi concilient. Caeterum allegoriam in his non servatam clamat Homini Elem. crit. II. 20. Enimvero non ipsa Pyrrha h. l. cum mari proprie comparatur, sed eius, qui

Sperat, nescius aurae
Fallacis. Miseri, quibus

Inten-

qui illam amat, status; unde non opus erat, verba, ad ipsam puellam spectantia, tam exacte ubique respondere. Ne illud moneam; ipsi allegoriae ad partes singulas adcommodatae, nimisque protractae multum suavitatis detrahi. — 11. *Nescius*, nondum usu cognitum habens, quam *fallax*, mutabilis sit *aura*, quam facile ventus, qui nunc ei secundus est, mutetur, et ex aduerso spiret, h. e. quam parum constans sis in amore. Simillimo modo Propert. II. 19. 67. dixit *mendaces flatus in amore ludere*. Imago ipsa ab *aura* desumpta ad amoris felicitatem declarandam admodum frequentata est Graecis pariter ac Latinis poetis, (v. Heyn. ad Tibull. II. 1. 80.) huic vero loco perquam adcommodata, quum et ipsa allegoriae superiorum vv. praeclare inserviat.

v. 12. Magnū pathos habet exclamatio, qua eorum vicem dolet, qui in Pyrrhae amorem inciderint. Eadem *δεινότητι*, quamquam paullo aliter sententia tractata sit, Plato (Anal. Br. I. p. 170.) C. VI. 5. ἃ δειλοί, νεώτατος ὑπαντίσσαντες ἐκείνης πρωτοβόλου. quos vv. mire corruptit Weston. in Hermef. p. 46. adde Tibull. II. 1. 79. *Ah miseri, quos hic graviter Deus ur-*

get. — *quibus intentata nites*, pro vulgari, intentata es, qui pulchritudine tua allecti nondum usu cognoverunt, quam mutabili sis animo. Observa eximium verborum dilectum. *Nitere* de pulchritudine dici, vulgare est. Sed et mare tranquillam nitere dicitur: quocum venustam faciem comparavit etiam Alciphr. III. Ep. I. καὶ μειδιᾷ τῆς θαλάσσης χαριέστερον. et magis adposite Meleag. C. I. X. ed. Cl. Manso ἢ Φίλεως χαροποῖς Ἀσκληπιάς οἷα γαλήνης ὄμμασι συμπίπτει πάντας ἐρωτοπλοεῖν. Ipsa vero *placidi pellacia ponti*, ut hic pulchritudo Pyrrhae, est *subdola* s. *fallax*, ut Lucretii II. 559. verbis utar. Pariter *tentari*, ut Graecis *πειρᾶσθαι*, veracunda elocutione dicitur puella, v. Ruhnk. Cel. ad Tim. p. 210. item mare, quod primum navibus pervium fit. Virg. Ecl. V. 52. Val. Flacc. I. 197.

v. 13 *sqq.* Nexus sententiarum est: Miseri illi, qui te non norunt, suavitate tamen atque pulchritudine tua illecti amorem tuum unice expetunt: ego quidem, qualis tu sis, expertus sum, tuosque laqueos, rebus utcumque lalvis, effugi. Pro vulgari igitur „ego te novi“ quanto gravius poeta: Diis gratiam habeo, qui me e tantis pericu-

Intentata nites! Me tabula facer
 Votiva paries indicat uvida
 Suspendisse potenti
 Vestimenta maris Deo.

periculis, ac malis, in quae me tuus amor coniecerat, servaverint. Iam, quum malis conflictamur, naufragium facere; iisdem liberati, e naufragio evadere, enatare dicimur, imagine vel pedestri orationi frequentata. Quo sensu Graecis ἐκνεῦσαι, ἀνανήξασθαι pariter dici observarunt Valken. ad Eurip. Hippol. v. 822. et Ruhnck. ad Tim. p. 79. Docte hanc ob allegoriam hic valde adpositam imaginem exornavit poeta, ritum tangendo, quo e naufragio servati vota, Diis in ipso naufragii periculo facta, perfolverent, tabulamque, quae huius rei memoriam servaret, cum vestibus, quibuscum enataissent, templo Dei σωτήρος tanquam ἀνάθημᾶ affigerent (v. Virg. Aen. XII. 766 sqq. Iuvenal. XII. 17. et ibi Schol.) aut, si nudi evasissent, comam detonsam Diis consecrarent. Lucian. in Merc.

Cond. init. T. I. p. 652. ed. Reiz. ibique Bos. Verba ipsa sic procedunt: *Sacer* quippe templi, et quidem Neptuni *paries indicat*, testatur per *tabulam votivam*, ex voto adpensam, (erat enim sollennis dedicationis formula EX VOTO) h. e. tabula Neptuni templo affixa testatur, caet. fere ut Tibull. I. 3. 28. eloquitur: *Picta docet templis multa tabella tuis*. Horatianam orationis inversionem secutus est Iuvenal. l. l. *Et quam votiva testantur sana tabella*. Iam expectares orationem ita continuatam: me incolumem e naufragio enataste. Sed pro hoc docte ipsius tabulae, qua servatum se testaretur, argumentum posuit, nimirum se *vestimenta* haec *uvida*, *madida suspendisse*, consecrasset *Deo maris potenti*, μεδέοντι θαλάσσης, Neptuno. v. ad I. 3. 1.

C A R M E N VI.

ARGVMENTVM.

M. Vipfanius Agrippa, magnus ille et praecipuus Augusti amicus, terra marique rebus gestis victoriisque clarus, ipsius Augusti victoriam, inprimis Actiacae et insecutae potentiae magnam sibi partem vindicans, is igitur haud dubie Horatio exprobraverat, quod nulla dum sui in ipsius carminibus esset mentio. Igitur se excusat Agrippae, sui que ingenii venam sufficere negat tam sublimi argumento, quod epico carmine celebrari debeat, seque tantum lyricae poesi in iocis et lusibus occupatae vacare. Quo ipso, quasi aliud agens, splendidissimum Agrippae ipsique Augusto carmen dicit: nam dum grandem sibi spiritum esse negat, eum vel maxime prodit; et Agrippam exquisitissime laudat, dum eius laudibus canendis se imparem profitetur. Eiusdem prorsus formae est II. 12. IV. 15. Elocutio totusque habitus huius carminis usque ad v. 16. magnificus est, imaginum dignitas, orationisque conversio admirabilis. Exitus autem et Horatii ingenio, et inprimis huius carminis descriptioni ac sententiae egregie respondet, illique tanto maiorem ex oppositione picturarum venustatem conciliat. Iam L. Varius ille, ad quem Horatius delegat Agrippae canendi munus, poeta erat epicus et tragicus nobilissimus, quem in epico genere primum praedicat Horatius hoc carmine et Serm. I. 10. 44. et Virgilio tanquam alterum
poeta-

poetarum principem ad sociat *A. P.* 55. v. et *Virgil. Ecl. IX.* 55. ubi non dubitandum, quin e Scholiastis legendum sit *Vario*. Et tragico genere nobile eius opus exstabat, *Thyestes*, quam tragoediam cuilibet Graecorum comparari posse ait *Quinctil. X.* 1. ubi v. *Intpp.* cf. et *Martial. VIII.* 18. 8. Laudatur etiam panegyricus in *Augustum*, item carmen de morte, cuius fragmenta nonnulla servavit *Macrob. VI.* 1. et 2. quae eius divinum ingenium produunt. Denique *Varius*, ut *Virgili*, ita *Horatii* amicissimus fuit (v. *Serm. I.* 5. 40. *I.* 9. 25.) et hunc *Maecenati* commendaverat. v. *Serm. I.* 6. 55. cf. de illo *Rutgers. lectt. Venus.* c. 5. p. 252. et *Ill. Heyn. ad vit. Virg. §.* 55. *T. I.* p. 130. Caeterum in hoc carmine male *Sanadonius* singula illa priscorum heroum nomina allegorice interpretatur de certis *Horatianae* aetatis personis: *Achillem* esse *Pollionem*; duplicem *Ulysses*, *Agrippam* et *Messalam*; *Pelopsis* domum, *Antonium* et *Cleopatram*; *Martem*, *Statilium Taurum*; *Merionem*, *Marcum Titium*; *Diomedem*, *Maecenatem*. Quo ipso satis manifesto declarat, se parum totius carminis vim ac maiestatem adsecutum esse.

A D A G R I P P A M.

Scriberis Vario fortis et hostium
Victor, Maeonii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus aut equis
Miles te duce gesserit.

Nos,

v. 1. 2. *Scriberis*, pro, scribaris licet (ut *laudabunt*, I. 7. 1. *bibes*, I. 20. 10.) *Vario*, a Vario, h. Varius sit oportet, a quo *scribaris*, carmine epico celebreris, ut *fortis*, virtute bellica conspicuus, et *victor hostium*. Vide, quam praeclare et urbane ornatur sic sententia vulgaris: ego canendis rebus a te gestis me imparem sentio; Varius solus est, qui eas epice tractare possit. Quo ipso Agrippae res gestas mire extollit, simulque Vario epici carminis principatum desert. — 2. *Carmen Maeonium*, Homericum, nam Homerum Maeonium a Smyrna patria, Maeoniae urbe haberi pervulgatum est. Iam Varius, poeta epicus, *ales carminis Maeonii* dicitur, qui evolat, effertur Homeri instar, qui Homeri volatum aequat, adeoque dignitatem ac maiestatem Homericum carminis refert. Nam et *cycnus*, et pro cycno *ales* sollemnia sunt de poetis, ut IV. 2. 25. II. 20. 16. Tum proprium erat, *ales Maeonium* cantum edens; pro

quo haud dubie esse poterat, *ales cantus Maeonii*. Iam pro cantu notionem, quae ei hoc loco subiecta est, poeta perspicuitatis gratia posuit, *carmen*. Ovid. ex P. III. 3. 31. *Nec me Maeonio consurgere carmine, nec me dicere magnorum passus es acta ducum*. Aliorum hallucinationes vide in Obs.

v. 3. 4. Vulgare erat: Scribentur ab eo tuae res gestae: pro hoc exquisitior erat ratio, scriberis ab eo, quascunque res gesseris. Nam est proprie: *scriberis* quod attinet (*κτρά*) rem omnem, quam (*quamcunque rem*) Romanus te duce gesserit. Declaratur ita plenum, ac perpetuum carmen epicum. — *navibus aut equis* docte pro, mari et terra. In Propertio II. 20. 63. *seu pedibus — seu classe* similiter opponuntur.

v. 5 *sqq.* Nos his tractandis aequae impares sumus, ac ulli epico aut sublimes argumento. Pro hoc generali cum insigni dilectum

Nos, Agrippa, neque haec dicere, nec
gravem
Pelidae stomachum cedere nescii,

Nec

dilectu memorantur talia non-
nulla. In prosa erat: nos haec
non magis dicere possumus,
quam Pelidae stomachum cact.
Ita neque — neque est III. 5.
27 sqq. item Cic. de Orat. II.
74. 100. — dicere solenne de
carmine epico. Propert. I. 7. 1.
Dum tibi Cadmeae dicuntur,
Pontice, Thebae. ubi vide Burm.
— 5. stomachum θυμὸν, iram,
Pelidae, Achillis, Pelei filii,
ob ereptam sibi ab Agamemno-
ne, Briseidem. res nota. — gra-
vem exitiosam, perniciosam (v.
ad I. 2. 5.) Graecis, magna
clade a Troianis, dum ille a
pugna abstineret, affectis. —
cedere precibus nescii, qui non
cedit precibus, inexorabilis, fe-
roci, perversi. v. A. P. 120
sqq. Praestat haec ratio prae-
altera, qua simpliciter sit, for-
tis, audax, perpetuo Achillis
epitheto. Prisca vero sermonis
suavitate ea nescire dicimur,
quae nunquam perpetravimus,
aut nunquam passi sumus. Sic
ἕπρος Sophocli Philoct. 823.
ὀδύνας καὶ ἀλγέων ἀδαῆς, dolo-
ris expers, et Φωνή Pind. Ol. 5.
115. ψευδέων ἀγνωστος, lingua
verax vocatur. Ovid. ex Pon-
to II. 9. 45. Marte serox, et
vinci nescius armis. Seneca Nat.
Quaest. V. XI. Etesiae delicati

vocantur, quod, ut ait Gallio,
mane nesciunt surgere. — Docte
vero exprimitur argumentum
Iliadis: μήνις Πηληϊάδεω Ἀχι-
λλῆος οὐλομένη.

v. 6. 7. Cursus per mare, na-
vigationem, errores Vlyssis: ar-
gumentum Odysseae. — dupli-
cis, versuti, callidi, exquisitioris
vocis vi. Vti enim simplex,
ἀπλοῦς, dicitur is, qui, quae
animo agitatur, eloquitur, homo
certus, veritatis amans; ita
duplex, varius, διπλοῦς, πλο-
λαπλοῦς, ποικίλος erit is, qui
fraudulenter agit, qui aliud ore,
aliud pectore promissum habet, ut
Sallustii verbis rem eloquar, ho-
mo callidus, fallax. διπτύχον
γλῶσσαν pariter Vlyssi tribuit
Eurip. Troad. 235. ὃς πάντα
τάκεῖσ' ἐνθάδ' ἀντίπαλ', αὐδῆς
ἐκείσε, διπτύχῳ γλῶσσῃ, ἀφίλα
τὰ πρότερα φίλα τιθέμενος πάν-
των. qui locus mire τὸ διπλοῦν
animi illustrat. Idem in Rhef.
395. Φιλῶ λέγειν τὰληθῆς αἰεὶ,
κοῦ διπλοῦς πέφυκ' ἀνήρ. Spe-
ctat etiam huc epigr. apud Ze-
nob. Cent. III. 23. (quod est
Palladae v. Anal. Br. III. p. 352.)
μισῶ τὸν ἄνδρα, τὸν διπλοῦν πε-
φυκίτα, χρηστὸν λόγοισι, πολέ-
μιον δὲ τοῖς τρόποις. ubi tamen
pellime Zenob. rem expedit.
γλῶσ-

Nec cursus duplicis per mare Ulixei,
Nec saevam Pelopis domum

Conamur, tenues grandia: dum pudor
Imbellisque lyrae Musa potens vetat

Laudes

γλώσσαν διχόμυθον similiter dixit Solon XXX. 4. (in Anal. Br. I. p. 75.) et *duplices linguas* Plaut. Truc. IV. 3. 7. Horatius forte in animo habuit ἄνδρα πολύτροπον, Odyssaeae inuit. h. *varium*, uti eum vocat Stat. Achill. II. 172. ubi male quidam *vastrum Ulysssem* reponunt. Sic *varii* h. fraudulentum *modi* Phaedr. IV. 6. 14. quod eadem incertitia damnatum ibi a quibusdam. vide omnino Ruhnken. ad Tim. p. 37. Burm. ad Vellei. II. 105. Oudend. ad Sil. XV. 157. et Ouwens. N. H. I. c. XIV. Fuit, qui *duplicem* explicaret διζῶον, bis Orcum ingressum, v. Rutgerf. Lectt. Ven. p. 252. Peius etiam Sanad. exponit *duo Ulysses*, Agrippam et Messalam. Sed in talibus refutandis commorari piget.

v. 3. *Domum Pelopis*, familiam a Pelopé oriundam, *saevam*, saevis ac cruentis facinoribus insignem, domesticis caedibus infamem. Referenda adeo huc caedes Oenomai, a genero Pelope patrata, Thyestae liberi ab Atreo fratre occisi, et patri epulandum dati: Agamemnon ab uxore Clytaemnestra, eademque

cum Aegistho ab Oreste, filio, occisa: Orestes ipse Furiis agitata. cf. Prok. Orestae Euripidei. Quae omnia satis largam et Tragicis et epicis poetis carminis praebuere materiam. Hic quidem propter antecedentia et vv. 13 — 16. quae epici carminis argumenta exhibent, etiam hoc de Pelopis familia epice tractatum intelligere malim, etsi valde adblandiatur eorum opinio, qui Horatium ad Varii traegodiam, Thyesten, adlusisse autumant. Paulo clarins hoc argumentum Tragicis frequentatum indicat Stat. Silv. V. 3. 96. *Qui Furias* (Orestae immittas) *regumque domos* (familiae Pelopis) *aversaque caelo sidera terrifico super intonuere cothurno.* ubi *domos* in *dolos* a Markl. vel ob h. Nostri locum mutatum nolim.

v. 9 sqq. *Conamur*, cum dilectu, de gravi argumento: ut *tentare Achillem* de Achilleide sua Stat. Silv. IV. 4. 49. Nos *tenues*, tam tenui ac parvo ingenio, qui adeo argumento levi, tenui solummodo vacare possumus, *grandia* illa, gravia illa epici generis argumenta enar-

Laudes egregii Caesaris et tuas

Culpa deterere ingenî.

Quis Martem tunica tectum adamantina

Digne scripserit? aut pulvere Troio

Nigrum

rare vix conamur; suave anti-
theton. Pariter Ovid. Amor.
II. 18. 4. *Et tener ausuros*
grandia frangit Amor. Senten-
tiam magis declarant sqq. —
Pudor qui e sensu tenuis inge-
nii, rerumque tractandarum
magnitudine oritur. — *Musa*
potens lyrae docte atque orna-
te, pro vulgari, quae tractat
lyram *imbellem*, lusibus tantum
ac levioribus argumentis, non
item bellicis atque adeo epicis
adcommodatam. *vetat*, prohi-
bet me, v. I. 1. 34. *Laudes*
Caesaris, res ab eo praeclare
gestas, τὰ κλέα, res nota. *Egre-*
gii, eximii, unici, cum vi dic-
tum, ut III. 25. 4. *deterere*,
imminuere, obscurare, non ea,
quam res postulant, dignitate
describere: exquisite adeo pro,
attingere, enarrare. *Imitatus*
est h. l. Anson. Mos. 390. *vi-*
ctus amore tui praeconia detero.
Obterere laudem imperatorum
pariter Cic. Verr. V. 1. — *cul-*
pa, tenuitate ingenii.

v. 15 — 16. Splendidi ver-
sus, quibus amplificatur super-
rior sententia. Arduum sane
opus, Augusti atque Agrippae
res fortiter gestas digne descri-

bendas sibi fumere; hoc idem
esset, ac si Martem, ac heroas
istos fortissimos, Merionen et
Tydeum carmine celebrare vel-
les. Tacite igitur poeta cum
heroicis Homericæ Iliadis argu-
mentis Augusti atque Agrippae
res, ipsumque adeo Varium,
qui solus eas digne scribere pos-
sit, cum Homero componit. Ad
grave ac sublime epos designan-
dum poeta iterum colores de-
sumsit ex Homeri Iliade. No-
minat inde Martem, a Troianis
stantem; ex heroibus vero, Me-
riouen, et Diomedem, tanquam
poeta; quum et alios, aequè
fortes, et plures adferre potuis-
set. — *tectum*, indutum, ar-
matum *tunica adamantina*, fer-
rea, iuxta Homericæ: Ἀχαιοὶ
χαλκοχίτωνες, Ἄρης χαλκοδύ-
ρηξ, et sim. *Mavors adamantine*
coruscet, Claudian. in Conf.
Prob. et Olyb. 99. Prisco enim
Graecorum usa *adamans* de ferro
durissimo adhibebatur. — *Me-*
riouen, nobilem illum aurigam,
atque ἐταῖρον, s. ὀπάονα Idome-
nei, ἀτάλαντον Ἀρηὶ dictum
Hom. II. β. 651. v. 295. —
nigrum, cum vi pro, *tectum*,
adpersum *pulvere Troio*, tu-
multu bellantium in camps.
Troiae

Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden superis parem?

Nos convivias, nos praelia virginum
Sectis in iuvenes unguibus acrium

Canta-

Troiae excitato: graphice prorsus de viro bellicoso, qui in media pugna versatur. cf. II. 1. 21. Pariter Valer. Fl. I. 15. Nostrium secutus, Vespasianum dixit *nigrantem pulvere Solymo*. H. l. subest simul aurigae, curru pulverem excitantis, imago. — *Tydiden*, Diomedem, Tydei f. heroum fortissimum, *parem* adeo *Superis*, qui sicitit adversus eos, cum iis congressus est. Respexit haud dubie poeta Homer. II. ε. 555. ubi Diomedes Venerem vulnerasse et ib. 855. cum ipso Marte congressus dicitur. Nam in hac inprimis pugna *opem Palladis* expertus fuerat. v. l. l. v. 856. Minus igitur commode Intpp. laudant Homerica, *Ἰσοίκελον, ἰσόθεον* et sim.

v. 17 sqq. Ego non nisi levibus argumentis, et lusibus lyricis aptus sum. Ex his commemorat *convivia*, et *proelia virginum*, cum dilectu; quae adeo opponantur heroicis, quae in Iliade occurrunt, proeliis. *Nos*, quod mox cum vi repetitur, initio versus, ad oppositionem praecedentium, poni, solenne. Propert. I. 7. 1. *Dum*

tibi Cadmeae dicuntur, Pontice, Thebae — *Nos, ut consuevimus, nostros agitamus amores.* v. Burm. ad eund. II. 12. 23. — *proelia virginum* ac iuvenum, rixas amantium. Tibull. I. 5: 63. *Hic iuvenum series teneris immixta puellis ludit, et adsidue proelia misect amor.* — *acrium, iram suam prodentium, pugnantium, involantium in iuvenes unguibus*, quibus pro armis utuntur, sollenni idea; qua urbanitatem Romanam non offensam fuisse apparet ex h. l. cf. Ovid. Amor. I. 7. 64. A. A. II. 451. Propert. III. 6. 5. ibique Burm. Claudian. Fescen. IV. 6. et Epithal. Pall. 155. Emollitur acris ista puellarum ira a poeta, ungues ipsis tribuendo *sectos*, qui adeo in facie non sedent, unde nihil noxae verendum est. v. Obsl. — 19. 20. *Sive vacui* ab amore sumus, liberi ab amore. *Vacuum pectus* eadem notione Propert. I. 10. 30. uti *κενήν καρδίην* Agath. II. 2. in Anal. Br. III. p. 53. *sive quid urimur*, amamus aliquid, amore puellae calemus. Idem color orationis in Stratonis ep. XXII. (Anal. Br. II. p. 564.) *Καῦμά μ' ἔχει μέγα δῆ*

Cantamus, vacui, sive quid urimur,
Non praeter solitum leves.

δι τ1. — non praeter solitum, ex more, pro more consueto leves, ad levitatem ac hilaritatem propensi: pro consueta nostra levitate, iocis tantum ac lusibus accommodata, levioribus his canendis solummodo vacantes. *Leviorem lyram* hoc sensu dixit Ovid. Met. X. 149. quae opponitur *plectro graviori* v. 148. h. carminibus gravioris argumenti. Hunc sensum unice efflagitat tota sententia-

rum series. Male nonnulli: proni in amorem ex more consueto. Neque melius alii: pro consueta nostra amoris inconstantia, ut mox uramur aliquid, mox vacui simus. Sed idem sensus h. l. qui in Propert. (I. 7. 1. *Dum tibi Cadmeae dicuntur — Thebae; Nos, ut consueamus, nostros agitamus amores,* h. dum tu Thebaida condis; ego, more solito, amores meos cano.

C A R M E N VII.

A R G V M E N T V M.

L. *Munatius Plancus*, vir potens ac nobilis, probabilis orator, Ciceronis olim amicus, quocum iunctus fuit litterarum mutuarum usu (quales exstant libro X. *Epist. ad Div.*) initio turbarum civilium Iulio Caesari addictus fuit, post Octaviani partes amplexus, et Antonium persecutus aliquamdiu, huic ad Mutinam fugato cum Asinio Pollione sese coniunxit. Pace facta a. 712. Cqs. fuit cum M. Lepido. Insecutis novis civilibus bellis Antonio adhaesit, a quo a. 722. ad Octavianum transfugit. v. *Dio L. III. p. 420. Vellei. II. 83. pr.* Atque huius gratia floruisse quidem visus est, magnisque honoribus functus, dum et censor, et, quod *Torrentius* e numo docet, *Vrbi praefectus* fuit: sed cum esset vir summae inconstantiae dubiaeque fidei, nunquam ex animo favere sibi aut satis fidere Octavianum intellexit; licet omnem daret operam, illi ut gratosus fieret, atque etiam, ut *Augustus* appellaretur, postero tempore perficeret. v. *Sucton. Aug. VII. Vellei. II. 91. pr. Censorin. 21.* Igitur quum multos difficiles casus per tumultus civiles, quanquam sua scire culpa, expertus, contraxisset iam inde, ut fit, magnam animi acgritudinem, atque nunc et contemni se vidisset a viris bonis et gravibus (v. *Vellei. II. 83. extr.*) et semper suspectum esse *Augusto* suum ingenium, sibi que metuendum, ne

quando subito excideret illius gratia; tandem, maerore victus, voluntarium exsilium meditari coepit. Iam quum iis temporibus multi, qui patria carere mallent, quam in timore vivere, civitates Graeciae, quae et litterarum, inprimis philosophiae, cultu florerent, et miti insuper caeli temperie gauderent, in his vero maxime Rhodum aut Mitylenen (v. Cic. ad Div. IV. 7. et VII. 3.) peterent; hoc idem Planctum secum constituisse, ex ipso carminis initio eiusque exitu satis probabiliter statuere licet. Horatius igitur, etsi eius, mutandae urbis, atque in privato se continendi haud improbaret consilium, a Graecia tamen animum eius abducere conatus, ut in Tiburtinam potius regionem, Italiae amoenissimam, secedat, eum exhortatur. Praeclara hoc arte adornavit poeta, summaque urbanitate consilium hoc suum Planco probare aggressus est. Laudes quidem suas esse ait Graeciae civitatibus, easque multorum carminibus satis esse celebratas: se tamen Tiburtini agri dulcedine miro modo affici, ac maximopere teneri. In quo nobilissimas Graeciae civitates percenset, neque tamen eas contemnere velle putandus est praelato Tibure. Dum igitur Tiburtinae regionis amoenitates uberius extollit, tecte simul atque venuste admodum Planco, ut in hanc secedat, ibique, genio indulgendo, animum curis exoneret, innuere voluisse videri debet; quod idem paullo disertius declarat v. 20. Munita vero sic ad consolandum erigendumque amicum via, eundem, ne se perpetuo maerore maceret atque conficiat, sedulo dehortatur. Ipsam enim naturam non in perpetuo quasi luctu esse, nubilaque tempestati succedere serenam atque tranquillam. Animum adeo aegritudine

*tudine esse levandum, et quidem, quod praesentissimum
sit remedium, vino; omninoque meliora esse speranda.
Docte atque graviter hoc Teucris, tam fortiter adver-
sos casus ferentis exemplo commonstrat, quem hanc
ipsam animi fortitudinem sociis suis praecipientem in-
ducit.*

AD MVNATIVM PLANCVM.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
 Aut Epheson, bimariseve Corinthi
 Moenia

v. 1—9. Civitatum et regionum amoenissimarum Graeciae enumeratio; de qua v. Argum. Imitatus Nostrum Martialis. IV. 55. X. 68. *Laudabunt* nota forma graeca (e. g. Pind. Ol. IX. 160. Alia vide apud Graevium Lectt. Hef. c. V.) pro laudent licet, celebrant per me, extollant: ut I. 6. 1. Observa copiam poetae in varianda sententia: *laudabunt alii; sunt, quibus unum opus est celebrare; plurimus dicit; mo non tam percussit.* — *Rhodon claram*, illustrem et nobilem (ut vocat Catull. IV. 8. *claram* Martialis. XIV. 68. 2.) cum pulchritudine aedium, mercatura, luxu, tum vero artibus et philosophia. Nisi forte praestat explicare, Solis radiis illustratam, quatenus haec insula, Soli sacra, nunquam eius radiis et luce prorsus carere dicitur. Atque sic hunc locum accepit Lucan. VIII. 248. *claramque reliquit sole Rhodon.* adde eundem V. 50. Plin.

II. 62. ut adeo illos respexerit, qui fabulas Rhodiorum domesticas, de Rhodi origine, Solis cultu, caet. pertractaverint. Conf. loc. class. Pindar. Ol. VI. — *Mitylenen*, Lesbii urbem, et *natura et descriptione aedificiorum et pulchritudine inprimis nobilem*, iuxta Cic. Orat. contra Rull. c. 14. *pulchram* ideo vocat Ep. I. 11. 7. *μεγάλην καὶ καλὴν* Longus Past. iuit.

v. 2. *Epheson*, nobilissimam Asiae urbem. *Ἰωῶν βασιλείαν Ἰώνων, τὰν δορὶ καὶ μούσαις κίπυτάτων* vocat Antipat. Sid. c. XXXVI. (Anal. Br. II. p. 16.). — *moenia Corinthi* pro, Corinthum, ut saepius. *Πέλοπος λιπαρῆς νᾶσου θεοδμάτους πύλας* vocat Bacchylides apud Steph. fragm. Lyr. p. 572. *bimaris*, quae inter duò maria, Aegeum et Ionium, sita est. *Bimares Sisyphi terras Corinthum* vocat Senec. Oed. 282: adde Ovid. Fast. IV. 501. Trist. I. 11. 5.

Est

Moenia vel Baccho Thebas, vel Apolline
Delphos

Insignes, aut Theffala Tempe.

Sunt quibus unum opus est, intactae Palla-
dis arces

Carminē perpetuo celebrare,

Inde-

Est e gr. διδάσσοις, ἀμφιδά-
λασσοις. Corinthi opulentiam
celebravit iam Homer. II. ἀφ-
νειδὸν et Pind. Ol. 3. 4. ὀλβίαν
vocans; ut seriores taceam.
— 3. Thebae, Boeotiae urbs,
multorum carminum argumenta
praebuit; in his imprimis fabu-
lae de Bacchi origine ac religio-
ne decantatae. Hinc insignes,
celebratae Baccho. — Delphi,
Phocidis civitas, Apollinis tem-
plo atque oraculo celebris. —
Theffala Tempe, amoenissimas
Theffaliae convalles, inter Ol-
sam et Olympum montes. v.
Aelian. V. H. III. 1.

v. 5 — 7. Alii Athenas solas
laudant. Sunt quibus, aliis unum
unicum opus est, in hoc solo
laborant, hoc solum agunt, ut
arces Palladis, Palladi sacras,
ἀκρόπολιν, Athenas celebrent.
— intactae, virginis, perpe-
tuo Minervae epitheto. Pallas
ἀκρόαία, πολιὰς, quae retinet sum-
mis in urbibus arces iuxta Catull.
LXIV. 8. satis nota. — carmi-
no perpetuo, ἐπεὶ κνκλικῶ, quod
omnes Atheniensium res gestas

inde ab urbis primordiis conti-
nua serie detextas comprehen-
dat. Eodem sensu perpetuum
carmen dixit Ovid. Met. I. 5.
et Martial. VI. 64. 10. Silium
vocat perpetuum ob belli Punici
secundi historiam carmine con-
textam. — 7. Indeque . . .
olivam, et inde nominis sibi fa-
mam parare. Adiecta haec ad
exornandam prioris v. senten-
tiam puta. Nimirum poetae,
qui aliquo carmine inclaruerunt,
coronam sibi facultate sua poe-
tica peperisse dicuntur; et ipsa
corona praemii loco ipsis data
dicitur. Hinc ederas I. 1. 29.
ipse vocat praemia doctarum
frontium, et lauro meritis quae-
sita comam suam cingi a Melpo-
moe postulat III. 30. 16. Is
adeo, qui carminis aliquod ar-
gumentum sibi tractandum su-
mit, coronam inde sibi parat,
h. famam et gloriam. Hinc et
ei, cuius laudes carmine cele-
brat, quem adeo posteritati com-
mendat, coronam poeta nectere
dicitur. v. ad I. 26. 8. Iam
haec corona pro vario carminis
argumento, potest esse varia;
myrtea

Indeque decerptam fronti praeponere olivam.

Plurimus in Iunonis honorem

Aptum dicit equis Argos ditiesque Mycenas.

Me

myrtea, quae erotico poetae; ederacea, quae Bacchi laudes capenti; laurea, quae epica tractanti praemio cedit; etsi in his, ut omnino sibi consent poetae, non facile expectes. Docte vero poeta Athenarum laudes celebranti coronam oleaginam tribuit, quod Minervae sacra erat oliva, et quod in arce Athenarum servabatur sacra ista olea, quam ipsa Minerva in eius cum Neptuno super urbis receus conditae appellatione ac tutela certamine protulerat (v. Herod. V. 32. Sophocl. Oed. Colon. 686 sqq. ibique Schol.) e qua et ex aliis sacris oleis victores in certaminibus poeticis (*τετραλογίας*) quae in Panathenaeis, ludis Minervae, fierent, coronam accipiebant. v. Meurs. Panathen. c. XI. (T. VII. Thef. Gronov.) Sic exornationem praeclaram h. l. facile agnoscas. Iam de verbis breviter dispiciamus — *inde* ex hoc carminis argumento, quo Athenas celebraverit, *olivum*, coronam oleaginam *decerptam praeponere*, pro, decerpere, sibi parare et *fronti* suae *praeponere*, capiti suo im-

ponere. *Praeponere* dixit poeta, propter adi. *fronti*, h. capiti. eodem ornatu *praemia frontium* I. 1. 29. Iam vide, quomodo versus Lucretii, quos ante oculos habuit, imitatione nobilitarit, I. 926. et IV. 3. *iuvatque novos decerpere flores, insignemque meo capiti petere inde coronam, unde prius nulli velarunt tempora Musae*. Multa vero extitere carmina, quae origines ac fabulas Atticas antiquiores comprehenderent; qualia sine dubio fuere *Ἀργείδος* et *Θησηίδος* nomine insignita.

v. 8. 9. *Plurimus*, plurimi, multi *dicunt*, canunt, celebrant (v. ad I. 6. 4. et 5.) *Argos aptum equis* sc. nutriendis, propter pascua sua, ex Homericis epithetis, *Ἄργος ἰππόβοτον, ἰπποτρόφον*, Theocr. XXIV. 129. *ἰππύλατον* et Pindaro Isthm. ζ. 17. *Ἴππιον*. *Apta* enim regio poetis dicitur, quae bonum alicuius rei proventum atque alimenta praebet. *Solum pecori aptum* Virgil. Ge. II. 254. — *Mycenas dites*, epitheton Homericum, *πολύχρυσος Μυκηνή* II. η.

Me nec tam patiens Lacedaemon
 Nec tam Larissae percussit campus opi-
 mae,
 Quam domus Albunae resonantis,
 Et praeceps Anio, ac Tiburni lucus, et
 uda

Mobili-

Il. η. 180. certe Agamemnonis temporibus. — in Iunonis honorem, in Argivarum fabularum expositione magnae sane Iunonis partes esse debuere propter cultum huius deae isti regioni proprium ac domesticum. Possunt et hymni in Iunonis honorem facti intelligi, qui adeo, epice tractati, fabulas Argivorum domesticas exponerent, in quibus ipsa regio, quippe sedes earum, cum urbibus memorari debuit. De Iunone Argis praecipue culta nota omnia. vide vel Virgil. Aen. I. 24.

v. 10. 11. Iam expectasses oppositionem: mihi Tibur prae his omnibus placet. At neque nunc quidem revocare animum ab urbibus graecis potest; sed Lacedaemonem adhuc, et Larissam in ipsam transitionem infert. Forte hoc loco ipse Horatius sensit, quam parum suavis longa ista urbium graecarum esset enumeratio, et hac artificiosa orationis iunctura ac variatione legentium fastidio occurrere voluisse videtur. — pa-

tiens, refer ad severam Spartanorum disciplinam; nam summa eorum virtus in patientia ponebatur iuxta Nep. VII. 11. 4. — campus Larissae, ager circa Larissam Thessaliae urbem, ut rura oppidi I. 1. 16. opimae proprie ad campum spectat: est vero Homericum epitheton, ἐπιβωλος, ἐπιβωλαξ, Il. β. 841. — percussit, animum meum tetigit, commovit, delectatione cepit. Iam Lucret. I. 922. acri percussit thyrso laudis spes magna meum cor. cf. Virg. Ge. II. 476. Aen. IX. 197.

v. 12 — 14. Prae his omnibus Graeciae civitatibus Tibur Planco commendaturus poeta eiusdem descriptioni paullo longius immoratur eamque per partes ductam suavissima pictura absolvit. Pro fonte, unde Albula oritur, docte est domus, antrum Nymphae eiusdem fluvii, Albunae. Fons enim cuiusque fluvii dei vel Nymphae eiusdem fluvii sedes est, ut pervulgatum. Sic Propert. I. 20. 34. Pegen vocat domum humidam, Nymphis Thy-

Mobilibus pomaria rivis.

Albus ut obscuro deterget nubila caelo

Saepe Notus, neque parturit imbres

Perpetuos: sic tu sapiens finire memento

Tristi-

Thyniasin gratam; adde Martial. IV. 57. 8. Heinſius *domum Albuneae* ſylvam Albunee cognominem interpretatur, laudato Pind. Ol. β. 16. ubi Acragas urbs eiſdem cum ſtudio nominis *οἶκημα ποταμοῦ* dicitur; quae tamen ratio parum procedit. — *reſonantis* proprie ad *domum* ſ. fontem pertinet; paulo inſolentius ad ipſam Nympham relatum: uti ſere Propert. II. 23. 49. *nymphas tota urbe crepitantes* dixit. Virgil. Aen. VII. 83. de Albunea: *nemorum quae maxima ſacro fonte ſonat.* v. Obſſ. ad III. 15. 15. — 13. *Anio* ſtuvia, per Tiburtinorum fines decurrens et in Tiberim deſluens, ut ait Vib. Sequ. c. 7. v. Dionyſ. Halic. V. p. 305. et Demſter. Etr. reg. II. c. 15. et Cluver. Ital. ant. II. p. 711. — *praeceps*, nam prope Tibur de ſcopulis cadit. Ovid. Amor. III. 6. 45. *qui per cava ſaxa volutus Tiburis Argei pomifer arva rigas.* Propert. III. 4. 4. *Candida qua geminas oſtendunt culmina turres, et cadit in patulos lympham Anienalacus.* adde Stat. Silv. I. 3. 21. et I. 5. 25. — *Tiburni lucus*, Tiburno, tanquam heroi vel

Deo indigenti conſecratus. Tiburnus enim ſ. Tiburs, Tiburtus, cum Catillo et Cora, fratribus, Tiburis conditor habitus. v. Plin. XVI. 44. et Heyn. Excurs. VIII. ad Aen. VII. p. 151. Lucum memorat et Virgil. Aen. VII. 82. *lucosque ſub alta — Albunea*: qui adeo fonti Albunee ſubiacebat. — 14. *Pomaria* Tiburtinae regionis olim in maximo pretio fuiſſe, e pluribus poetarum locis cognoscitur. v. Broukh. et Burm. ad Prop. IV. 7. 81. Drakenb. ad Sil. IV. 225. et Bentl. ad h. l. — *uda*, irrigata. cf. III. 29. 6. IV. 2. 30. — *mobilibus*, ornat, ut *lympham fugax* II. 3. 12. *aqua trepidans* Ep. I. 10. 21.

v. 15 ſqq. In hanc amoeniſſimam regionem ſecede, ibique genio indulgendo curarum, quibus te nunc maceras, oblivifcere. Perpetuo enim ne te macerore conſicias, ipſa rerum natura ac vicifſitudo te deliortatur. Vides enim ſerenam tempeſtatem ſuccedere nubilae. Praeclara vero ac proxiſſima lyrica ſententiarum inflexio! v. ad v. 20. — *ut ſaepe, οἷά τε πολλά*, ſolemni more in comparatione. — *Notus*

Tristitiam vitaeque labores

Molli, Plance, mero: seu te fulgentia signis

Castra tenent, seu densa tenebit

Tiburis umbra tui. Teucer Salamina pa-
tremque

Quum

tus albus, λευκόνοτος, ἀγέστης, Apollon. Rh. IV. 1628. ab effectu. Sic Favonius ferenus Plaut. Merc. 2. 55. *qui facit tranquillitatem*, ut ipse v. 56. explicat. *Venti fereni* Ovid. Fast. I. 681. *clarus Aquilo* Virg. Ge. I. 460. *purus Boreas* Lucan. V. 704. *clarus Eurus* Rutil. Itin. I. 541. ubi v. Inpp. et Lamb. h. l. — *deterget*, fugat, pellit *nubila*. *Nubila solis radiis deterfa* similiter Claudian. de VI. Conf. Honor. 559. — *caelo obscuro*, obsecurato, nubibus obducto. Ornat h. l. — 16. *parturit*, exquisite, pro, parat, adducit *imbres*. — 17. *Perpetuos* docte pro adv. perpetuo. — *Sic tu continuo maerori ne indulgeas*, aliquando *fini*, coerce, tempera, *pelle tristitiam*. — *Sapiens*, quod sapientis est, sapienter, ut I. 11. 6. *sapias*. — *vitae labores*, aerumnas, curas animi. — 19. *mero molli*, nempe vetustate, vel omnino dulci, *μαλακῆ*. *Molle Calenum* Iuven. I. 69.

v. 19. Vulgare erat: ubi-
cunque sis. Pro hoc erat: seu
in militia verseris, sive in otio

ruffico vivas. Militiae, quod generalius erat, substituit castra, et vitae rusticae regionem Tiburtinam, quae exquisitissima est inflexio ad consilium poetae primum; dum amico, in castris nunc versanti, non diserte, sed tecte suadet Tibur secedere. Quo et valet temporum ratio: sive te castra tenent, sive Tibur tenebit. Nam tenebit admodum molliter Horatii exprimit consilium; quo eodem Tiburtinum agrum tantis laudibus vv. 12—14. extulerat. — *fulgentia signis* militaribus, aquilis aureis, aliis. graphice hoc. — *tenent*, si ibi versaris, es. — *densa nemorum umbra* circa *Tibur tuum*, quod ideo amas, lubenter ibi moraris. Forte etiam in ea regione villam Plancus habebat.

v. 21 sqq. Sententiam, vino curas esse abigendas, ac meliora speranda, praeclare poeta animavit, summamque ei vim ac gravitatem conciliavit, dum nobilem priscae antiquitatis herodem eam praecipientem inducit. De conditione, Aiaci et Teucero, Telamo-

Quum fugeret, tamen uda Lyaeo
 Tempora populea fertur vinxisse corona,
 Sic tristes adfatus amicos:
 Quo nos cumque feret melior Fortuna pa-
 rente,

Ibimus

Telamonis filius, ne alter sine altero in patriam rediret, a patre proposita, de Teucrique exilio, eiusque ad Cyprum, in qua urbem patriae cognominem conderet, pervulgata omnia. v. Pind. Nem. 8. 76 sqq. Sophocl. Ai. 1036. Eurip. Hel. 91. Virg. Aen. I. 623. et Vellei. Pat. I. 1. init. Transsumta haec narratio forte e poetae graeci dramate, idque e scena, ubi Teucer in itinere, appulsa ad litus nave, cum sociis Herculi, exulum Deo tutelari, sacrum faceret, et inter epulas, se illosque exhilaraturus, ea, quae sequuntur, diceret. Existabat etiam Pacuvii tragodia, *Teucer* (Cic. de Or. II. 46.) et ipsa haud dubie e graeco exemplo expressa. — *quum*, licet, longe infeliciores te, *fugeret* a patre in exilium pulsus, mare exul pererraret; *tamen* tantum abfuit, ut hocce infortunium animum eius frangeret, ut potius, vino exhilaratus, socios suos pristinorum malorum, quae fortiter tulissent, recordatione erigeret, et ad nova subeunda vino invitatos excitaret. Teucrum corona caput vinxisse, vi- noque se largius invitasse, docte

admodum atque concise poeta elocutus est. — *uda Lyaeo tempora* proprie, et ex usu poetarum loquendi sollenni: nam vino hausto tument, incallescunt; ac madent sudore tempora. Tibull. I. 2. 3. *Ne quisquam multo perfusum tempora Baccho excitet.* — *vinxisse*, cinxisse. — *populea corona* sollennis in sacris Herculis. v. Virgil. Aen. VIII. 236. Docte adeo poeta Herculi a Teucro sacrificium paratum innuit. v. ad v. 21. — 24. *tristes*, de futuro sollicitos; etiam ob exilium. Male Cruq. — *amicos*, φίλους ἐταίρους: mox socios exilii sui ac viae comites dictos. — *adfatus* ad consolationem trahitur a nonnullis, ut V. 15. 18. quod argutius videtur.

v. 25 sqq. Quocumque terrarum, in quamcumque terram nos Fortuna, fatum feret, ducet, quamcumque nobis habitandam assignabit, *ibimus*, eamus, eam petamus. Ad sententiam Virgil. Aen. V. 709. *quo fata trahunt; retrahuntque sequamur; quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.* — *melior parente,*

Ibimus, o focii comitesque.
 Nil desperandum Teucro duce et auspice
 Teucro;

Certus enim promisit Apollo,
 Ambiguam tellure nova Salamina futuram.

O fortes, peioraque passi
 Mecum

parente, indulgentior, benignior
 Telamone, patre: cum vi ad-
 iectum, ad erigendos sociorum
 animos. Nititur vero ista spes
 melioris fortunae oraculo Apol-
 linis, Teucro dato, v. 28.
 — 27. Nil, κατ' οὐδέν, non
 desperandum. — Teucro duce
 et a. T. dum Teucér vos du-
 cat, Teucrí (cum vi repetitum)
 auspiciis novam sedem quaera-
 tis, cum vi dictum pro, me
 duce, meo ductu, meo auspi-
 cio, v. Obsl.

v. 28. Apollo certus, qui ve-
 ra, exitum habentia oracula edit,
 ἀληθής, ut saepius de vatibus.
 v. Intpp. ad Lucan. IX. 512.
 adde Sidon. Apoll. VII. 27. —
 promisit, vaticinatus est. Et-
 iam hoc verbum de vaticiniis
 proprium. v. Ovid. Fast. I.
 517. Stat. Theb. II. 169. III.
 475. et Achill. II. 342.

v. 29. Mira enuntiatio sen-
 tentiae vulgaris: novam a me
 Salamina conditum iri. Sed
 egregie servavit τὸ ἥθος poeta
 in reddendo ambiguís verbis

oraculo. — Salamina istam ve-
 terem ambiguam futuram, du-
 biam, dubii nominis fore, nova
 tellure, propter novam Salami-
 na, in alia regione a me con-
 dendam; Salaminis nomen du-
 bium et ambiguum fore, alia
 eiusdem nominis a me condita;
 dubitatum iri, utra Salamis,
 recentiore a me eodem nomine
 appellata, intelligenda sit, h. ut
 iam monui, aliam a me condi-
 tum iri: nihil amplius. Con-
 stituit vero Salamina cognomi-
 nem patriae suae in Cypro in-
 sula; ut Vellei. ait I. 1.

v. 30. Fere ut Virgil. Aen. I.
 199. O passi graviora, dabit
 deus his quoque finem, ex Ho-
 meri imitatione Od. μ. 208. et
 Orph. Arg. 1146. τλήτε φίλοι
 τὸν μόχθον· ἐπεὶ νύ τοι οὔτε
 χέριον ἔλπομαι ἀστήσεσθαι. —
 O qui tam fortiter praesentia
 mala toleratis, imo his peiora,
 graviora tanquam viri iam per-
 pelli estis, unde sperare licet,
 vos et leviora, quae nobis forte
 superanda sint, aequo animo
 laturos. — 31. mecum prae-
 clare

Mecum saepe viri, nunc vino pellite curas:
Cras ingens iterabimus aequor.

clare adiectum, propter me, patria expulsum; nisi simpliciter ad consolandos sociorum animos valet, quod eosdem labores et ipse fortiter tulerit. — 32. *iterabimus aequor*, docte, pro, cursum in mari re-
petemus, iterum navigabimus (cf. ad I. 34. 4.); vino animosi facti novos labores fortiter subeamus atque toleremus. Ergo ad litus appulerant, sacra Herculi facturi. — *ingens*, ornat.

C A R M E N VIII.

ARGVMENTVM.

Lydia, cuius passim meminit Horatius, Sybarin ita amore corruerat, ut omissis omnibus, quae ingenuum adolescentem Romanum decerent, studiis atque exercitationibus, totum se mollitiei traderet, atque apud se, tanquam Achilles in Lycomedis gynaeceo, delitesceret. Poeta igitur, ut Sybarin ab hoc amore avocet, mores eius generosamque indolem nunc deflexam atque in peius mutatam picturis quibusdam vivide delineatam ei ob oculos ponit, ita tamen, ut huius rei culpam in Lydiam, quae eum, illecebrarum suarum laqueis constrictum teneat, totam transferat, eamque tanquam fundi calamitatem ideo obiurget. Argumenti huius levitas praeclaris ornatus lyrici compensatur virtutibus, eique pertractatione docta ac vivida haud vulgaris accedit gratia. Sub Sybaris nomine nobilem aliquem Romanum, forte equestris ordinis, latere, propter campestris exercitationes vv. 4 sqq. memoratas, recte colligas.

A D L Y D I A M.

L Lydia dic, per omnes

Te deos oro, Sybarin cur properas amando
Perdere? cur apricum

Oderit

v. 1 sq. Animatur totum carmen oratione ad Lydiam directa, qua ei exprobrat, quod Sybarin amore sui irretitum teneat, sicque ignavum ac mollem reddat. Satis urbane adeo Sybari amorem erga Lydiam, tanquam mollitiei eius atque ignaviae causam obiicit. De Sybari v. Argum. Magnam statim in exordio vim habet, quod Lydiam per Deos obtestatur, quasi magno se scelere obstringat, quod tam ingenuum adolescentem amoris sui illecebris perdat. — 2. *properas perdere, σπένδεις ἀπολλύσαι*, perditum is, corrumpis, amando, dum cum amore irretitum tenes; culpam igitur a Sybari devolvit in Lydiam, meretriciis artibus suis cum vel invito detinentem. Ad verba ac sensum Plant. Epid. II. 2. 36. *Eam tuus gnatus — deperit: ubi fidemque, remque, seque, teque properat perdere.*

v. 3 sq. Exitiosi amoris istius vini atque effecta egregie per partes declarat poeta, Sybaris animum, et mores prorsus immutatos ac peiores inde factos esse; deditum eum olim

fuisse campestribus ac militari-
bus, quae generosum adolescentem decerent, studiis, vacasse eum natationi, palaestrae et sic porro: nunc contra omnem eum laborem subterfugere, atque molitiae disfluentem in Lydiae sinu delitescere. Spectat huc Terentianum, Eun. II. 1. 19. *Di boni, quid hoc morbi est? adeon' homines immutarier ex amore, ut non cognoscas, eundem esse?* et, qui magis adpositus est, suavissimus Plauti locus Mostell. I. 2. 62. *amor advenit in cor meum; is usque in pectus permanavit, pernadefecit cor meum. Nunc simul res, fides, fama, virtus, decusque deseruerunt. Ego sum in usu factus nimio nequior. et mox v. 71. Cor dolet, cum scio, ut nunc sum, atque ut fui; quo neque industrior de iuventute erat arte gymnastica, disco, hastis, pila, cursu, armis, equo.* En totum sere carminis argumentum, a poeta tantum exornatum atque amplificatum. — *cur oderit*, odit, gravius pro-
vitat, eo non venit. Odit proprie labores in campo, pro hoc, ipsum campum; nisi viui odii-
que causas in epith. *aprico*, quod

Oderit campum, patiens pulveris atque
solis?

Cur neque militaris

Inter aequales equitat, Gallica nec lupatis
Temperat ora frenis?

Cur

quod is soli nimis expositus
esset, cuius adeo aestus Sybari
nunc intolerabiles viderentur,
malis ponere. Forte tamen
utrumque recte statuas. — *Campum*
intellige Martium, in quo
exercitationes, quas mox sub-
iungit poeta, a Romanis inflit-
uebantur. — *patiens . . . solis*,
patiēdo, tolerando ibi pul-
verem ac solem pro vulgari,
exercendo ibi corpus: sed alte-
rum cum dilectu, quod mole-
stiae notionem infert, propter
quam nunc istas exercitationes
omittit. Simplicior omnino
totius sententiae emuntiatio erat:
Cur nunc defugit exercitationes
in Campo Martio, quasi Solis
aestum atque pulverem ferre
nequeat. Sic Iuvenali VII. 33.
robusta ac viribus integra aetas
dicitur *patiens pelagi, et cassi-
dis atque ligonis*. Pariter Clau-
dian. in Eutrop. II. 410. *avidus
splendere lavacris, nec soles
imbresve pati*, de molli homine.
v. 5 sqq. Iam exercitationum
genera quaedam subiicit poeta.
Primo loco ponit equitationem;
quam et III. 24. 55. inter stu-
dia, quae iuvenum adolescen-
tem decēt, collocat. — *milita-*

ris, militari more, tanquam mi-
les. — 6. *inter aequales*, qui
adeo iisdem studiis militaribus
vacare deberet. Ad opprobrium
igitur Sybari faciendum haec
adiecta puta. — *Gallica . . .
frenis*, haec exornant priorem
sententiam speciali notione, quae
equitandi artem ostendit, in fero-
cioribus equis domandis specta-
tam, quam ideo tanquam rem
nimis molestam Sybaris nunc
intermittit. *Gallica ora*, anda-
cius pro, os equi Gallici. Ex
equis vero Gallicum hic ponit,
quod ii essent ferociores adeo-
que difficilius *temperandi*, com-
pescendi, regendi. Opus adeo
iis domandis erat *frenis lupatis*,
freno, cui lupi, λύκοι, ferrei
aculei inserti essent. Ovid.
Amor. I. 2. 15. *Asper equus
duris contunditur ora lupatis*.
adde Virg. Ge. III. 208. Cae-
terum Horatium hic equestre
nobilium iuvenum Romanorum
certamen, ludum Troiae di-
ctum, respicere contendunt
nonnulli. Sane sic τὸ *milita-
ris* fatis proprie dictum esset.
Nam in hoc ludo iuvenes in
turmas divisi et galea atque ha-
stilibus ornati (Virgil. Aen. V.

Cur timet flavum Tiberim tangere? cur
olivum

Sanguine viperino

Cautius vitat? neque iam livida gestat armis
Brachia, saepe disco,

Saepe

545 sqq.) Iudebant, s. pugnam equestrem adumbrabant. Sed ludus Troiae erat sollennis, et raro actus.

v. 8 sqq. *timet tangere*, tactum refugit, tanquam nimis periculosum, pro, non tangit; quod verbum ipsum egregie mollem Sybaris animum depingit. Positum adeo pro vulgari, non intrat Tiberim, non natat in Tiberi. *Flavus* is dicitur, perpetuo epitheto. v. I. 2. 15. De re v. III. 7. 27. ubi pariter equestria studia cum natatione coniunxit. Quae eadem coniuncta habes in Tibull. I. 4. 12. *hic placet, angustiis quod equum compefcit habenis, hic placidam niveo pectore pellit aquam.* adde Stat. Silv. IV. 5. 40. Pariter de molli homine Lucan. VIII. 374. *Non fraugit nando violenti vorticis undam.* — 8. Cur non palaestrae s. luctae studiis vacat? Oleo, cui interdum cera immiscebatur, (unde ceroma dicitur) inungebantur luctaturi, quo artus magis lubrici redderentur; tum sequebatur haphē. v. Gronov. Diatr. Stat. c. XXV. et rei agonisticae scriptores. Ad Sybaris igitur animum ab his stu-

diis quam maxime alienum declarandum *cautius eum vitare* ait, sibi magis cavere, corpori suo, si oleo inungatur, aequè timere ac si *sanguine viperino*, veneno inficeretur. Sanguinem viperinum eum dilectū posuit; nam is in efficacissimis venenis habebatur. cf. V. 5. 6. — 10. *neque iam arma* (*campestria* haec vocat A. P. 379.) *discum* et *iaculum* tractat. Graviter pro hoc, *non gestat*, habet, eius brachia non sunt *livida* facta, armorum pondere ac usu. *Campestribus* igitur *armis abstinet* Sybaris, ne mollia ac caudida brachia livorem contrahant. *Discus* erat orbis magni ponderis, ex aere, ferro, aut lapide, tantaeque magnitudinis, ut non solum manum impleret, sed et mediam ulnam attingeret (Stat. Theb. VI. 672.) unde brachia *livida* facta esse facile intelligitur. Is vel sursum manu emittebatur (Stat. Achill. II. 439. *Oebalios in nubila condere discos*) vel ad litem aliquem constitutum proiiciebatur. Ludi huius descriptionem habes in Homer. Od. 9. 186 sqq. et inde Stat. Theb. VI.

Saepe trans finem iaculo nobilis expedito?
 Quid latet, ut marinae
 Filium dicunt Thetidis sub lacrimosa Troiae
 Funera, ne virilis
 Cultus in caedem et Lycias proriperet
 catervas?

646 sqq. *Iaculum* et ipsum pondere suo ac ferrata cuspide lividas in brachiis notas efficere poterat. — *nobilis*, quum olim excelluérít in disci et iaculi iactu, quae *saepe vel trans finem*, limitem constitutum, ultra scopum *expedisset*, proiecisset, emisisset.

v. 15 sqq. *Quid latet*, desidet apud te, ut latuisse dicunt filium marinae Thetidis, *άλίας, πορτίας Θέτιδος*, Achillem. Rem in Achilleide persecutus est Statius; adde Bionis Id. ζ. Occultaverat eum mater in Scyro apud Lycomedem sub veste muliebri, ne ad bellum Troiam, in quo eum moriturum in fatis erat, ire cogeretur. Apte fatis hic cum Achille Sybaris comparatur; nam et ille in Scyro, Deidamiae amore captus totum se mollitiei dederat. — *sub funera*, ante cladem, exitium *lacrimosum*, lacrimabile, funestum.

e gr. *δακρυόεις*: dictum adeo exquisitius pro, instante bello Troiano, Graecis ad Troiam expugnandam coeuntibus. — 15 sq. Forma prosaica erat: ut Achillem cultu muliebri occultatum feriunt, ne proriperetur in b. *Ne eum cultus, habitus virilis, proriperet* h. cogeret (eo proditum, agnitum) proficisci *in caedem*, ad pugnam, sed illud gravius de Achille fortissimo heroe, ac *cedere nescio*. — idque (nam et explicativum est) adversus *Lycias catervas*. Lycii, qui Troianorum socii erant, docte hic ponuntur pro universis Troianis. Iidem cum Troianis comparati etiam Homero Il. d. 197. et Pind. Nem. γ. 101 sqq. de Achille: ὄφρα θαλασσίαις ἀνέμων ῥιπαῖσι πεμφθεῖς ἐπὶ Τροίαν δορίκτυπον ἀλαλάν Λυκίων τε προσμένει καὶ Φρυγῶν. qui locus omnino huc facere videtur.

C A R M E N IX.

ARGUMENTVM.

Probabile est, Thaliarchum, amicum Horatii, ad quem hoc carmen est, fuisse Graccum iuvenem, divitem et nobilem, qui Romae viveret, haberetque villam in Faliseis, haud procul monte Soracte; et in hac ipsa villa Horatium hanc oden fecisse. Nam licet forte mons ille cerni a Roma etiam potuerit, tamen longius inde distabat, quam ut ibi versantis poetae ingenio primam quasi impulsione[m] eius adspectus imprimeret. Deinde manifestio idea versuum primorum quatuor rure potius quam in urbe concepta est. Igitur ab hiemis regioni isti, in quam e villa Thaliarchi prospectus erat, attemperata descriptione exorsus poeta Thaliarchum ad conviviorum, quae hiemali tempore aptissima sunt, (Virgil. Ge. I. 501. de agricolis: mutuaque inter se lacti convivia curant. Invitat genialis hiems curasque resolvit) hilaritatem exhortatur. Hinc ad generale de vita suaviter ac sine curis transigenda praeceptum delatus, eundem monet, ne anxia futuri sollicitudine praesentis temporis fructum intercipi, sicque iuvenilem aetatem, lusibus eam iocisque aptissimam, temere sibi elabi patiatur, quum eam mox senectus morosa omnisque hilaritatis expers sequatur. Exiniam argumenti huius ac vere lyricam tractationem, sententiarum dignitatem atque gravitatem, tum Anacreonteam in exitu carminis remissionem observent Venerum

rum poeticarum studiosi. Initium carminis manifesto respondet Alcaei fragmento apud Athen. X. 8. quod sic legendum videtur:

Ἰὼν μὲν ὁ Ζεὺς, ἐν δ' ὄραν' ἄνθε' ἄνθε' μέγας
Χειμῶν, πεπάγασιν δ' ὑδάτων ῥοαί.

Κάβαλλε τὸν χειμῶν', ἐπὶ μὲν τιθεῖς
Πῦρ, ἐν δὲ κίρνας οἶνον ἀφειδέως
Μελιχρὸν, αὐτὰρ ἀμφὶ κόρσασα
Μαλθακὸν ἀμφιτίθει γνάφαλλον.

unde facile suspicaris, Horatium ex Alcaei ode, cuius haec particula est, totam suam, romanis tamen liueamentis iniectis, expressisse. Similis coloris est L. V. c. XIII.

A D T H A L I A R C H V M.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte, nec iam sustineant onus
Silvae laborantes, geluque
Flumina constiterint acuto.

Dis-

v. 1 *sqq.* *Vides ut*, nota ac fatis frequentata poetis forma, qua orationi vigor conciliatur, legentisque animus erectior fit. — *stet candidum* docte pro vulgari, candidum, tectum sit *nive*. *Stare* nimirum et *attolli* ea dicuntur, quae erectiora sunt, sollempni poetarum loquendi more. Ovid. *Fast.* V. 169. *Nondum stabat Atlas*. et sic saepius. Atque haec quidem interpretandi ratio satis commoda videtur; aliam tamen h. l. in eundam suadet imitatio Senecae *Thyest.* 117. *Cithaeronis iuga stant parte nulla cana deposita nive*, h. Cithaeron subsedit, minor factus est, solutis prae umbrae horrore nivibus. Igitur *mons nive stare* h. l. dicitur, qui ea attollitur, erigitur, excellentiorem speciem prae se fert. Sic contra *Othrys* Stat. *Ach.* I. 426. caesis arboribus *minor*, et *Taygeta ardua fidere* dicuntur. Male alii: *stet*, plenum est nive, et *Sanad.* constat quasi nive. Meliorem paullo rationem Gesnerus iniiit, Soractem nive stan-

tem, nive horrentem, rigentem exponens. Cui favere videri possit Virgil. *Ge.* III. 369. *stant circumfusa pruinis corpora magna boum*. sed ibi de re animata usurpatur. — *nive candidum* ut *Thrace nive candida* III. 25. 10. — 2. *nec iam sustineant*, prope ferre amplius nequeant, aegre ferant *onus nivis silvae laborantes*, γέμουσαι, nivis ramos degravantis ponderi aegre obnitentes, nive oppletae. Exquisito enim loquendi usu poetis ea *laborare* dicuntur, quae grave aliquod onus sustinent, illud vix tolerant. Ovid. *Met.* II. 296. *Atlas en ipse laborat, vixque suis humeris candentem sustinet orbem*, et, qui Ovidii locum imitatus est, Stat. *Th.* VIII. 315. *astriferumque domos Atlanta supernas ferre laborantem*. De trabe aedes sustinente, quae ideo *luctans* dicitur, Pindar. *Pyth.* Δ. 477. ἢ σὺν ὀρθαῖς κίονεσσι δεσπούναισιν ἐρειδομένα μόχθον ἄλλοις ἀμφέπει δύστανον ἐν τείχεσι. Similiter *attolerare*, adhibuit Apulei. *Met.*

Disolve frigus, ligna super foco
 Large reponens; atque benignius
 Deprome quadrimum Sabina,
 O Thaliarche, merum diota,

Per-

Met. II. p. 90. ed. Ruhnk. *Atria longe pulcherrima — attonerabant staturas palmaris deae.* Eadem vi Stat. Achill. I. 525. *exsiliunt crines, rigidisque laborat vitta comis, h. aegre coerces comas.* Idem usus τοῦ γένους apud poetas, tanquam Virg. Ge. IV. 175. — *constiterint gelu, cursu ipsorum impedito, glacie adstricta, concreta.* Ovid. Trist. V. 10. 1. *Vt sumus in Ponto, ter frigore constitit Ister.* Alcaeus: *πεπύγασιν δ' ὑδάτων θοαί* ornatior Noster: — *gelu acutum ut acris hiems* I. 4. 1. *χιών ἐξεῖα* Pind. Pyth. I. 59. *Flumina vero h. l. non de Tiberi, sed de fluviis minoribus in Faliscis intelligenda.*

v. 5 sqq. *Disolve* sc. calore, igne accenso, cum dilectu pro vulgari: mitiga, pelle frigus. Nam frigore res dicuntur adstringi, caedemque calore resolvi. v. ad I. 4. 1. Quanto gravius Alcaeus, *κάββαλλε τὸν χειμῶνα.* — *ligna . . . reponens*, congestis et accensis super foco lignis. Alcaeus: *ἐπὶ μὲν τειρεῖς πύργ,* quod concilius et doctius. cf. III. 17. 14. — 6. *benignius*, benigne, liberaliter,

ἀφειδέως Alc. — *deprome . . . diota*, hauri vinum Sabinum poculis maioribus, adeoque te largius vino invita, vitae deliciis fructu. Nam *promi* dicitur et *cadus*, qui horreo conditus s. repositus est, et vinum cado. v. III. 21. 8. 28. 2. V. 2. 47. Alcaeus: *ἐγκρίνας ὄνον μελιχρόν.* *diota* vas vinarium, utrimque ansatum, *διώτον*, quo vinum e cadis haustum in minora pocula diffundebatur, *καδίσκος διώτος* apud Athen. XI. p. 475. *κισσύβιον ἀμφῶες* Theocr. I. 28. *Sabina* non, quae in Sabinis facta est, sed quae vinum Sabinum continet, solleuni epithetorum translocatione. Sic *Laesrygonia amphora* III. 16. 35. — *quadrimum* adeoque iam satis vetustiam, etsi post septem demum annos *ἐπιτηδέιος πίνεσθαι* indicatum Athen. I. p. 27.

v. 9 sqq. *Indulge* igitur genio, et caeterarum rerum omnium curam a te alienam puta. Dii de his viderint, qui omnia regunt numine suo. *Permitti* ea Diis dicuntur, quae vel in potestate nostra sita non sunt, quorum adeo eventus incertus est, vel quae omnino futura sunt.

Permitte Divis caetera: qui simul
Stravere ventos aequore fervido

Deproeliantes, nec cupressi

Nec veteres agitantur orni.

Quid

fuit. Pind. Ol. 17. 149. Διὶ τοῦτ' Ἐνυαλίῳ τ' ἐκδώσομεν πρῶσσειν. Ad sensum et verba poetae Theogn. 1015. νῦν μὲν πίνοντες τερπόμεθα καλὰ λέγοντες· ἄσσα δ' ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεῶσι μέλει. Eurip. fragm. Cress. n. VIII. ed. Lips. τὰ δ' ἄλλα (caetera) χαίροι, κύλικος ἐξπούσης κύκλω. Id. Alc. 791. εὐφραине σαυτὸν, πίνε· — τὰ δ' ἄλλ' ἔασον ταῦτα. Amphis in Grot. Exc. p. 519. ὅστις δὲ θνητὸς γενόμενος μὴ τῷ βίῳ ζητεῖ τί τερπνὸν προσφέρειν, τὰ δ' ἄλλ' ἔῳ, μάταιός ἐστιν. Pallad. c. 29. (Anal. Br. II. 415.) εὐφραине σεαυτὸν, λήθην τοῦ θανάτου τὸν βρόμιον κατέχων — τὰλλα δὲ πάντα Τύχῃ πράγματα δὸς διέπειν. — Caetera, τὰ ἄλλα, quae ad nos non pertinere arbitramur, sollicitae de futuris cogitationes, quae praesentem laetitiam turbare possunt, omninoque res odiblae ac molestae, ut V. 15. 7. — qui simul . . . orni. Vulgare erat; permitte ista Diis, qui provident omnibus rebus, omnium rerum vices temperant, (cf. I. 12. 16.) qui tempestatī quietem, tristibus adeo laetiora succedere iubent. Docte igitur compa-

rationi involvit sententiam poeta, fere ut II. 10. 15. *informes hiemes reducit Iupiter, idem summovet.* — simul ac stravere, prostraverint, sedaverint, composuerint. Aliter dicitur *aequor sterni*, quod tranquillum sit, ut Hom. Od. 7. 158. cf. Barth. ad Stat. Silv. III. 1. 3. — *deproeliantes*, acerrime inter se concurrentes. Sollenne hoc de tempestate. v. ad I. 3. 12. *aequore fervido*, quod fluctibus, ventorum vi commotis, effervescit, ζέει. Virgil. Ge. I. 327. — *nec cupressi . . . orni*, omnia statim tranquilla redduntur, quietia sunt. Pro eo: arbores immotae stant, et ex his *cupressos* et *ornos* ponit, tanquam poeta. *Veteres*, anosa, procerae. *Antiqua silvarum brachia* Stat. Th. I. 361.

v. 13 sq. Noli anxie ac sollicitate de castino die cogitare, ipsumque diem, quem tibi factum fruendum dedit, laetus transige. *fuge*, noli, ut II. 4. 22. *quaerere*, ne quaeras, ne sollicitus sis de futuro. *Quaerere*, ut I. 7. 1. II. 11. 4. Ad sensum Philetærus apud Grot.

Quid sit futurum cras, fuge quaerere: et
 Quem Fors dierum cumque dabit, lucro
 Adpone: nec dulces amores
 Sperne puer, neque tu choreas;
 Donec

Grot. Excerpt. p. 875: τί δει γὰρ ὄντα θνητὸν, ἐκετεύω, ποιεῖν, πλὴν ἡδέως ζῆν τὸν βίον κατ' ἡμέραν — eis αὐριον δὲ μηδὲ φροντίζειν, τί ἂν ἔσται. — 14. quemcumque diem, singulos dies, quos tibi dabit, frui concedet Fors, fatum; αἶσα, μοῖρα. Antiquis Fors. dea est, ad casus incertos pertinens, et, cum hos bonos affert, Fors fortuna h. fortunans dicta. — Terent. Phorm. V. 6. init. Cic. Legg. II. 11. extr. Ovid. Fast. VI. 775 sqq. Igitur h. l. praeclarum et doctum est verbum, sententiaeque aptissimum. — *lucro appone*, in lucro pone vel habe, h. ita frui, quasi tibi praeter expectationem vitae tuae termino adiectus sit. Plaut. Merc. III. 2. 10. de sene: *id iam lucro est, quod vivis*. Seneca de Benef. V. 17. *Satius est, gratum adversus perceptas voluptates, non aliorum annos computare, sed suos benigne aestimare, et in lucro ponere*. Sotades in Grot. Flor. Stob. p. 599. quanquam paullo aliter: *ἡμέρας μιάς ἀλυσία, μέγα ἐστὶ κέρδος*.

r. 15 sq. Iis adeo, quae aetati tuae iuvenili consentanea

sunt, frui, iucunde vive, dum per aetatem licet. Hoc speciali notione expressit per *amores et choreas. nec sperne*, indulge, vaca amoribus, sectare eos, ut I. 1. 21. *dulces ornat*. Sic γλυκεῖα Κύπρις Theocr. I. 95. γλυκεῖα Ἀφροδίτη Pind. Ol. 6. 57. ἔρωσ γλυκὺς et sic saepius. — *Puer*, dum puer es, dum per aetatem decet. — *nec . . . neque tu*. Vim aliquam illud tu acquirit ipsa collocatione. Solet enim, ubi sententia particulis ἢ — ἢ vel similibus includitur, repeti pronomen in altero membro. Senec. Herc. f. 1248. *Sive me altorem vocas, seu tu parentem*. Res passim notata VV. DD. v. Clark. ad Hom. Il. γ. 409. Robins. ad Hesiod. Ἔργ. 246. et Ernesti ad Callim. Dian. 150.

v. 17. Dum aetas integra est, dum corpus vegetum atque luisibus aptum est. *Virenti* florenti, iuveni, pro vulgari *tibi*, et hoc pro: a te, in aetatis flore constituto *abest*. Sic *virens* Chia IV. 13. 6. Ovid. Fast. V. 274. *iuvenilibus annis luxuriant animi, corporaque ipsa virent*. Sic ἀνδρας ἡβας et sim.

Donec virenti canities abest

Morosa. Nunc et Campus et areae,

Lenesque sub noctem susurri

Composita repetantur hora:

Nunc

v. ad V. 15. 6. *canities*, fenestus *morosa*, morosos, tristes faciens, hilaritatis expers. Nota illa Albiana: *Iam subrepet iners actas nec amare decebit, dicere nec cano blanditias capite.* Antiphaues (Anal. Br. II. p. 204.) c. II. 5. ὅτ' ὄν χρόνος ὥριος ἡμῖν, πάντα χύδην ἔστω, ψαλμός, ἔρως, προπόσεις χειμῶν πούντεῦθεν, γήρως βάρως. Rusin. c. X. (Anal. Br. II. 592.) ζωῆς ἀνθρώποις ὀλίγος χρόνος ἄρτι Λύαιος, ἄρτι χοροὶ στέφανοί τε Φιλανδέες, ἄρτι γυναῖκες σήμερον ἐσθλά πάθω, τὸ γὰρ αὔριον οὐδενὶ δῆλον.

v. 18 sqq. *Nunc*, dum per aetatem licet, dum canities abest (eo enim referendum, non ad hiemem), amoris lusibus vacandum. *Repetantur* a te, *repetas*, frequentes, secteris: quo sensu omnibus subiectis congruit, ut nulla h. l. sit zeugmatis figura. *Campus* Martius, in eoque ambulationes. *Campus* simpliciter dicitur etiam I. 3. 4. Ovid. A. A. III. 585. et passim. — *Areae*, loca pura, porticus, ubi ambulabatur, et convenire solebatur amantes. v. Burm. ad Prop. II. 13. 55. —

ibique repetantur *lenes susurri*, confabulationes cum amica, leni, submissio sono prolatae, ὁμοιομοίαι, ψιδυρισματα, παρθένοι ὄμοιοι Hesiod. Th. 205. κάλημα μελιχρον Silenarius c. XXI. (Anal. Br. III. 77.) quod Propert. I. 11. 13. *blundos susurros* vocat. — *sub noctem*, crepusculi tempore. v. Lamb. Hinc *nyctius ὄμοιος* vocat Incertus c. 253. (Anal. Br. III. p. 202.) — *composita, συνετεθείση*, pacta, conducta hora. — 21. *Nunc et sectari te decet risum latentis puellae, et pignus dereptum*, h. lusus et iocos cum puellis, in quibus risus prodit puellam et pignus ei deripitur: hac enim hilari imagine lusus illos declarat. Informanda animo puella lasciva, iuvenem persequentem fugiens, et abscondens se, sed se ipsa prodens; fere ut Virg. Ecl. III. 65. de puella: *fugit ad salices, et se cupit ante videri.* — *risus κλισμός*, v. Theocr. XI. 78. *ab angulo intimo*, occultissimo sc. veniens; *exauditus puellae ibi latentis*, quasi reperiri nolit, quod tamen vel maxime cupit. Hinc risus *proditor*, locum prodens amatori, ubi puella delitescit, et *gratus* ei, deprehensa per

Nunc et latentis proditor intimo
 Gratus puellae rifus ab angulo,
 Pignusque dereptum lacertis,
 Aut digito male pertinaci.

per hunc puella. — *Pignus dereptum*, detractum lacertis, adeoque armilla, aut digito, annulus, sic absolute vocatus, quod in fidem mutui amoris puellae dari solebat. Iuvenal. VI. 27. *digito pignus fortasse dedisti.* — *male pertinaci*, minus, quam deberet; repugnante, si anulum retinere vellet; noto loquendi usu. Omnino referenda haec ad meros amantium lusus, et parum scite agere videntur, qui

hic lusus pignorum, et latebrarum, quales sunt hodie, exprimi somniant. Caeterum totum hunc locum sublegit Auctor Elegg. quae sub Corn. Galli nomine circumferuntur I. 67. *Et nunc subridens latebras fugitiva petebat, non tamen, effugiens, tale (f. tota) latere volens. Sed magis ex aliqua cupiebat parte videri; laetior hoc multo, quod male tecta foret.*

C A R M E N X.

A R G V M E N T V M.

*T*otum hoc ex Alcaeo expressum esse carmen docet Porphyrius in scholion: Hymnus in Mercurium ab Alcaeo lyrico poeta: in quo adumbrando quum poeta nihil omnino, quod ad aetatem suam trahi posset, innisuerit, religioso alicui usu eum destinatum fuisse, frustra quosdam statuere arbitror. Porphyrius testimonio accedit Pausaniae auctoritas, qui et hymnum illum Alcaei et ex eo locum de bobus Apollini a Mercurio surreptis diserte laudat VII. 20. Tenemus igitur hic vetustiorum hymnorum lyricorum exemplum, e quo, cum aliis eiusdem generis comparato, eorum naturam atque indolem optime constituere licet. Nimirum quum hymni ab argumento, eiusque tractatione sint vel theologici, e sola antiqua theologia simpliciter ducti, quales Orphici; vel epici, epico more tractatis mythis, ut sunt Homerici et Callimachi; vel physici et philosophici, ut Cleanthis et Procli; lyrici summam fere horum omnium delibare, quaeque unicuique propria sunt, haec omnia sua facere atque complecti videntur, tractationis brevitatem solummodo sibi propriam vindicantes. Cuius rei rationem ipsa lyrica poëseos indoles facile suppeditat. Concitatoris enim spiritus poeta, rerum, atque animo inde obiectorum phantasmatum ubertate tumens, dum virtutes alicuius dei, quem celebrandum sibi sumit, munera, facta, notiones physicas caet. uno quasi obtutu comple-

xus eloqui conatur, fieri non potest, quin eius oratio eodem feratur impetu, sensusque suos saepe verbo tantum expediat, moraeque impatiens ad alia, nullo fere idearum nexu, transfiliat, quasi hoc solum agat, ut deum, ut cum Virgilio loquar, e turbato pectore excutiat. Luculentissimum huius rei exemplum est c. 20. l. II. cf. et I. 21. — Exorsus igitur poeta a Mercurii natalibus celebrat eum tanquam deum λόγιον, ἐννογιόν, ἀγγελὸν ἀθανάτων, αἰμυλόμητιν, (quod duobus exemplis exornat) denique ψυχοπομπόν. Quae quidem Mercurii munera, atque attributa docto ornatu instruxit poeta, ut nobilissima inde ode exiret. Frustra igitur sunt, qui nexum sententiarum in hoc carmine anxie rimantur, summamque omnium, quae de Mercurio praedicantur, ad merita eius de humano genere redire existimant, adeo quidem, ut Iovis nuntium poeta hic celebraverit, quod Deos eorumque consilia homines per eum cognoscant: lyrae inventorem, quod sic eorum delectationi prospexerit; qui in bobus dolose abstractis prudentiae exemplum hominibus dare voluisse, et in Priamo per castra Achivorum ducto periculorum propulsatorem, eius denique animarum ad infera loca deducendarum officium in beneficium, quo de humano genere etiam post mortem bene mereatur, loco ponunt. Neque magis eos audiendos arbitror, qui, quod locus de dolis furtisque Mercurii paullo uberius (haud dubie Alcaei exemplo, uti e Pausan. l. l. liquet) tractatus sit, poetam ipsum rem aliquam tricus plenam, fortasse furtum aliquod amoris meditatam fuisse, atque hac de causa Mercurium prae caeteris sibi celebrandum sumsisse opinantur.

A D M E R C V R I V M.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum

Voce

v. 1 sqq. *Mercuri . . . te sanam.* Sollennis haec deorum in hymnorum, inprimis Homerorum atque Orphicorum, exordio allocutio. — *nepos Atlantis* a Maia, Pleiadum una, Atlantis filia ortum ducens. Frequentatum hoc antiquissimis poetis, inprimis in hymnis, ut Deos a genere ipsorum designent, quo augustiorem iis speciem addant. Quintil. Inst. Or. III. 7. 8. *Addunt etiam diis honorem parentes, ut si quis fit filius Iovis.* De Mercurii genere res nota. vide vel Virg. Aen. VIII. 138 sqq. — *facunde, λόγισ.* Mercurius enim antiquis orationis et eloquentiae auctor habitus. Hinc λόγου προφήτης dictus Orph. H. 27. 4. Facundia vero ei in specie tribuitur respectu ministerii eius; quo Deorum mandata tanquam orator, s. *interpres* (Virg. Aen. IV. 356.) exsequitur. — 2. *feros cultus, ἀγρίους τρόπους,* horridam vitae rationem, incultam vitam, incultos homines. *Cultus* enim generali notione designat omnino habitum quandam, vitae rationem, mores. Virgil, Aen. V. 730. *gens dura* *atque aspera cultu.* Sil. It. XV. 171. coniungit *morem, cultum et habitum,* fere ut Ovid. Trist. III. 8. 37. *moresque hominum cultusque feros,* ubi de exilii sui loco loquitur. *feros habitus hominum* similiter dixit Id. Fast. IV. 107. — *hominum recentum,* primorum, antiquiorum. Respicitur illud tempus, ubi homines relictis antris, victuque aspero ad cultiorem vitam progressi societates constituerunt. — 3. *formasti, sinxisti, excoluisti,* ad meliorem vitam perduxisti *voce,* sermone illis tributo. Sic Mercurius Pandorae Hesiod. *Eglog. 79. ἐν δ' ἄρα Φωνὴν Δῆκε θεῶν κήρυξ.* Ovid. Fast. V. 667. de eodem: *Laetelytae pulsu, nitida quoque laetopalaestra, quo didicit culte lingua parente loqui.* Praeclare vero sermoni invento politioris vitae origo tribuitur, siquidem inde societas hominum enata, leges factae, artes inventae, omninoque ea constituta, quae homines ad meliorem vivendi rationem perducerent. Cf. Serm. I. 3. 99 sqq. Spectat huc inprimis Cic. de Orat. I. 8. de eloquentia: *quae vis alia potuit aut*

Voce formasti catus, et decorae

More palaestrae:

Te canam, magni Iovis et Deorum

Nuntium, curvaeque lyrae parentem;

Calli-

aut dispersos homines unum in locum congregare, aut a fera agrestique vita ad hunc humanum cultum civilemque deducere? — catus, cate, prudenter, sapienti consilio, qui intelligeres, agrestes hominum cultus ita optime emendari posse. Possis et iungere: catus voco et more palaestrae, cum praestares, insignis esses eloquentia et palaestra, quibus adeo id effectum dares. Suadet certe hanc rationem imitatio Aufonii epigr. 93. *Phegeus catus arte palaestrae.* — 4. more inducto palaestrae, h. palaestra, certaminibus agonisticis. *Mos* est lex, praescripta quaedam ratio, ad quam certamina fiunt. *Iura palaestrae* vocat Propert. III. 12. 1. Lucan. IV. 614. *Olympiacae servato more palaestrae.* Iam Pind. Ol. 5. 117. *τεθμῶ ἀέθλων.* Hinc oleum, quo palaestritae inungebantur, *legitimunt* vocat Petron. c. 21. uti docte expedit Gronov. Diatr. Stat. p. 149. — *decorae*, quae corpori decentiorem habitum, *εὐεξίαν* (quam ideo Mercurio tribuit Lucian. T. I. p. 242. ed. Reiz. uti Virg. Aen. IV. 559. *membra decora iuventae,*

quae et ex eius statuis elucet) motum concinniorem (Senec. Herc. f. 1124. *Non Argiva membra palaestra flectere docti, fortes caestu, fortesque manu;* quas *vires* Cic. de LL. I. 6. vocat *agrestes*, et *horridas, sine nitore et palaestra.*) quin ipsa exercitatione maius robur, viriunque usum expeditiorem, omninoque homines rebus agendis magis idoneos efficit. Recte igitur inter insituta refertur, quibus homines a Mercurio exculi sunt. Dictus inde *ἀγώνιος, ἐναγώνιος*, veluti Orph. II. 27. 2. Simonidi apud Athen. XI. 12. p. 490. Pind. Pyth. 2. 18. et Lucan. IX. 661. *auctor liquidae palaestrae:* eiusque et Iherculis statuac ideo in gymnasiis positae.

v. 5 — 8. Alia enumerantur Mercurii attributa, nullo fere idoneo nexu, ex antiquissimorum hymnorum ratione. *Magni I. et D. nuntium, ἄγγελον ἀθανάτων ἐριούσιον, διάκτορα*, ut saepius. Memorat hoc poeta tanquam praecipuum Mercurii munus, nullo respectu utilitatis, quam quidam ex hoc inter caelum et terras commercio in humanum genus redundantem

Callidum, quidquid placuit, iocoso
Condere furto.

Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci

Voce

comminiscuntur. Neque magis cum antiquitatis sensu congruit, quod Mercurium non solum institutioni hominum, sed et lyra inventa eorundem oblectationi prospexisse iidem mox asserunt. — 6. *lyrae parentem*, inventorem, qui construxit lyram e testudine, cui nervos ovium intenderet. Locus class. apud Hom. II. Merc. 40 sqq. Lucian. D. D. VII. et Apollod. III. 10. 2. — *curvae*, convexae, ob cavum resonum, τὸ κῆτος, soni augendi gratia. Hinc Φόρμιγξ χελύκλονος Ἐρμῆως dicta Orph. Arg. 381. ubi v. Gesn.

v. 7 sq. Ordo sententiarum sic procedit: *te canam* — *Deorum nuntium, lyrae parentem et callidam c.* *Callidum condere* graeca structura, pro, *callidum*, ingeniosum, sollertem, αἰμυλόμητιν, ad *condendum*, occultandum *furto*, h. ad furandum, σοφὸς κλέπτειν. *quicquid placuit*, auget notionem astutiae Mercurii. Omnino haec de furtis Mercurii notio e summa antiquitate repetenda videtur, ubi doli ac fraudes non tam in vetitis haberentur, quam potius ab ingenii sollertia commenda-

tionem haberent; quam cum maximam Mercurio attribuerent, sane proclive erat, ut hanc eadem simplicitate eloquerentur ac declararent per furta ac fraudes, quibus Mercurius aliis illuderet. Hinc *furtum dicitur iocosum*, ioci causa perpetratum, παιδιὰ, qua voce eiusdem Dei furta indigitat Lucian. Catapl. T. I. p. 624. ed. Reiz. μὴ ἐπὶ πάντων, ὃ Ἐρμῆ, χρῶ τῆ κλεπτικῆ, ἄλλοι σοι αἰ ἐν οὐρανῶ παιδαί. Sic παιζειν et κακὰ παίγνια Theocr. XV. 49. ubi v. Valken. p. 359.

v. 9 — 12. Affert iam poeta duo fraudulentum eius ingenii exempla, alterum de bobus Apollini surreptis, alterum de pharetra eidem clam detracta. Vtrumque hoc, quod diverso tempore a plurimis editum narratur, Horatius, quo magis vafritiem Mercurii extolleret, miro artificio ita coniunxit, ut Mercurium inter ipsas Apollinis minas, quibus ad reddendas boves compelleretur; eidem, pharetra subducta, novā fraude illudentem induceret. Sed fabulam hanc ab Alcaeo ita iam adornatam tradit Porphyrio: et ipsa paullo abstrusior verborum stru-

Voce dum terret, viduus pharetra
Risit Apollo.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,

Thef-

structura, et concisa dictio abunde docet, Nostrum in exprimendo Alcaei loco forte nimis laborasse. Verba ita expedienda: *Apollo, dum te puerum, παιδα ὄντα*, qui vix trium dierum esses (Homer. H. in M. 19.) *minaci voce terret*, gravissimas, quibus te terreret, poenas minaretur, quas a te sumturus esset, *nisi reddidisses boves, olim*, paullo ante *per dolum*, furtim amotas, abactas, eo ipso momento *risit viduus* (ὠν, h. se viduum) *pharetra*, docta brevitate ac graecà forma pro, videns se viduum, privatum pharetra risum continere non potuit. Ultima fere conveniunt cum tabulae Neapolitanae descriptione apud Philostrat. Ic. I. 26. quam ideo huc transferam: ὁ Ἑρμῆς ἴσταται κατόπιν τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ κούφως ἐπιπηδήσας ταῖς μεταφρένοις ἀψοφητὶ λυεῖ τὰ τόξα καὶ σιλῶν μὲν διέλαθεν οὐ μὴν ἠγνόησε σεσυληκῶς. Ἐνταῦθα ἡ σοφία τοῦ ζωγράφου διαχεῖ γὰρ τὸν Ἀπόλλωνα, καὶ ποιεῖ χαίροντα. Μεμέτρηται δὲ ὁ γέλως, οἷος ἐφίζανεν τῷ προσώπῳ θυμὸν ἐκνικίωσης ἠδονῆς. Pertinet huc haud dubie παρὰ Mercurii figura cum pharetra, de qua v. Hist. de l'Acad. des Inscript. T. XII.

p. 258. — *Amovere*, ut *avertere* verba propria de furto pecudum. Nisi forte poeta Homericam rationem (H. l. 69 sqq.) in animo habuit, qua nempe Mercurius ἀντία ποιήσας ὄπλας τὰς πρόσθεν ὀπισθεν, τὰς δ' ὀπίθεν πρόσθεν, cauda adeo boves retro traheret, *versisque viarum indiciis raperet*, ne qua forent pedibus *vestigia rectis*, ut de simili Caci fraude Virg. Aen. VIII. 210. Quo et adiecta *per dolum* (δολὴν τέχνην eadem de re Homer. l. l. 76.) pertinere videntur. Ovidius quoque Met. II. 686. a Mercurio *arte sua abactas boves* ait. *Olim iunge τῷ amotas*, nisi forte praestat: *nisi olim reddidisses*, h. eo ipso momento, statim, illico: exquisitiore adverbii usu, qui certe de adv. *dudum* satis constat. — *Risit viduus*, graece, ut Virgil. Aen. II. 377. *sensit medios delapsus in hostes*. *Viduus pharetra*, spoliatus, carens ph. ut ὄρφανός Gr. e. g. Pind. Isthm. Δ. 14. ὄρφανός ὕβριος.

v. 13 — 16. Mythicis iam historicum, ut ita dicam, solertiae Mercurii exemplum poeta subtextit. Mercurius deducit Priamum ad Hectoris ab Achille occisi corpus redimen-

Theſſalosque ignes et iniqua Troiae
Caſtra fefellit.

Tu pias laetis animas reponis
Sedibus, virgaque levem coërces
Aurea turbam, ſuperis Deorum
Gratus et imis.

dum, per caſtra Graecorum, nulli neque viſum neque agnitum, eundemque incolamem inde reducit. Fundus narrationis apud Homer. *Il. ω.* 336. *Priamus dives πολύκιητος, πολύχρυσος*, ut ſaepius: hic tamen non ſimpliciter, ſed quatenus magnam vim auri, quo corpus filii ſui redempturus erat, curru aſportabat. Homer. *l. l.* 228. — *fefellit, ἔλαβε*, latuit *Atridas*, Agamemnonem et Menelaum *ſuperbos, μεγαλήτορας, μεγαθύμους*, fortes, perpetuo epitheto. — *Theſſalos ignes*, ornate pro, vigilias copiarum Achillis, Theſſali, Myrmidonum ducis. Has in ſpecie memorat poeta, quod eae Priamo, Achillem petenti, tranſeundae erant, et quod iter noctu fiebat. — *iniqua Troiae*, infeſta Troianis, *caſtra*, Graecum exercitum. Poſt ſpeciales notiones generalem ponit, tanquam poeta.

v. 17 — 20. Sequitur iam Mercurius *ψυχάγωγός, ποιμπᾶτος*, qui animas ad Inferos deducit. — *reponis ſedibus*, ponis, collocas, deducis ad laetas, bea-

tas ſedes, Elyſium, piorum ſedem. *Locos laetos ſedesque beatas fortunatorum nemorum* de iisdem Virg. Aen. VI. 638. — 18. *virga aurea; ῥάβδος χρυσεῖη*. Idea inde orta, quod Mercurius comparatur *κῆρυξ* veterum heroum, qui *σκῆπτρον* gerebant; quod *aureum* habet Mercurius, ut Deus. Hinc *χρυσόβραχίς* dictus. Utitur hic Mercurius tanquam pedo, nam reliqui colores ſuaviter a paſſore ducti. *Coërces*, agis, compellis (ut I. 24. 18. *quān virga ſemel horrida nigro compulerit Mercurius gregi*) deducis *turbam levem*, exiles animas, *εἰδῶλα*, (v. ad I. 4. 17.) ad loca infera. Specialiori notioni iterum generalem ſubiecit poeta, quod a pedeftri ratione abhorret. — 19. *Superis Deorum* i. Diis, graeciſmo vulgari; *et imis*, inferis Diis. Ovid. Faſt. V. 665. de eodem: *Pacis et armorum Superis imisque deorum arbiter*. Claudian. R. P. I. 39. *commune profundis et ſuperis numen*. Hinc *Ἐρμῆς κοινός* dictus, veluti Argentario Anal. Br. II. 269. c. XIII. — *gratus*, utriſque inferiando.

C A R M E N X I.

A R G V M E N T V M.

Quum homines terrena quaedam cum siderum motu congruere, veluti Oceani aestum cum lunae curriculo, tempestates cum stellarum quarundam ortu vel obitu caet. animadvertissent; proclive sane erat, ut causas horum phaenomenorum ab iisdem repeterent, et unicuique stellae peculiarem aliquam vim, qua in res physicas ageret, diversamque pro diverso cuiusque effectum potestatem tribuerent. Dilatato mox huius scientiae ambitu, res etiam humanae eorundem imperio subiectae coeptae sunt, adeo quidem, ut totum humanum genus quasi habena quadam de caelo vincitum gubernari antiqua sibi persuasum haberet superstitio. Ne tamen vano huic scientiae augmento omnis prorusus, cui inniteretur, ratio deesset, utque nova haec inde exorta disciplina certis quibusdam, ad quas res humanae exigerentur, constaret regulis; coepta fieri observatio est (Gell. XIV. 1.), ut animadverteretur, quo habitu, quaque forma, quaque positura stellarum aliquis nasceretur; tum deinceps ab ineunte vita fortuna eius, et mores et ingenium, et circumstantia rerum negotiorumque, et ad postremum finis etiam vitae expectaretur, eaque omnia, ut usu venerant, literis (quae ephemerides mathematicae dictae) mandarentur, ac postea longis temporibus, quum ipsae illae eodem in loco, eodemque habitu forent, eadem caeteris quoque eventura existimarentur, qui eodem illo tempore nati fuissent. Composita ex ista observatione disciplina dicebatur inde genesis, genitura,

eiusque inspectio, horoscopus. Conf. ad II. 17. Iam quum omnia, quae non nisi magis virium impendio, magnaue ingenii sollertia adsequi licet, (v. ad I. 5. 21.) quaeque nos supra sortem nostram extollere, Diisque exaequare videntur, humano generi a Diis negata, omnesque adeo conatus, quibus aditus ad ea patéfit, impios haberet antiquitas; in promptu est intelligere, cur etiam hanc artem, qua eventura, quorum scientia maximum inter Deos atque homines discrimen constitueret, quaeque homines Iovi, ut Pacuvius ait, aequipararet, ab hominibus exquiri posse putabantur, impiam atque vetitam habuerint. Horatius igitur, ut deterreret Leuconoën (nam et feminas Romae vana hac futuri explorandi curiositate laborasse abunde constat), ne genethliacis istis artibus uteretur, impium esse ait, in ea inquirere velle, quae prudenti quodam consilio Diï nobis occultaverint: contra multo satius esse, iis, quae fato nobis impendeant, tolerandis parem fortemque adeo animum offerre, atque in iis acquiescere. Cumque, quam brevis vita humana sit, etiam absque Babylonii istis numeris perspicì possit, multo sapientius esse, praesentis temporis, quod certissimum sit, usura, quantam largiatur maximam, frui, quam in crastinum, quod admodum incertum sit, eam differre. Eminet hoc carmen cum elocutionis ornatu, colorumque vigore, tum sententiarum in tanta brevitate excellentia. E v. 5. colligere possis, Leuconoën villam habuisse in ora maris Tyrrheni, ibique et ipsam, et Horatium quoque, nunc forte fuisse: quanquam non opus sit hac suspitione, si mare Tyrrhenum solius ornatus causa, (uti Statio Theb. VI. 20. Tyrrhena hiems) positum existimes.

A D L E V C O N O E N.

Tu ne quaesieris, scire nefas, quem mihi,
quem tibi

Finem Di dederint, Leuconoë; nec Baby-
lonios

Tenta-

v. 1 sqq. *ne quaesieris*, noli quaerere, inquirere, sollicita esse. Propert. II. 20. 60. *At vos incertam, mortales, funeris horam quaeritis, et qua sit mors aedeunda via.* Quaeritis et caelo Phoenicum inventa sereno, quae sit stella homini commoda, quaeque mala. v. ad I. 9. 13. — *scire nefas*, impium enim est, ea scire conari, sciscitari, quaerere. Stat. Theb. III. 562. *quid crastina volveret aetas, scire nefas homini.* Mar. Victor ad Salm. v. 45. (in Wernsdorf. Poet. min. T. III. p. 108.) *Quaeque deo tantum sunt nota, recondita cunctis, scire volunt, heu grande nefas, et scire videntur.* — *quem mihi* suaviter declarat Leuconoës adversus Horatium benevolentiam. — 2. *quem finem vitae*, qualem vitae exitum, quod genus mortis, ut in Propert. l. 1. *qua sit mors aedeunda via.* Nisi forte praestat, quot vitae annos dii dederint, constituerint, decreverint,

nobis vivendum tribuerint, propter v. 4. *seu plures caet.* *Dare* verbum proprium de fato. Tibull. IV. 5. 4. ubi v. Heyn. — 3. *numeri* sunt computationes ex ephemeridibus s. tabulis astrologicis, in quibus coniunctiones planetarum, positiones siderum ad quemvis diem descriptae erant. In his computationibus quum tota horoscopi ratio esset posita, docte hanc artem poeta per numeros indigitat. Quo eodem modo *numeros Thrasylli* dixit Iuvenal. VI. 576. et *numeros astra moventes* Lucan. I. 641. ubi plura congescit Oudend. — *Babylonios* vocat, quia astrologia ex illis terris Romam advecta erat. Hinc ii, qui hanc artem profiterentur, Chaldaei simpliciter dicti: tanquam Iuvenal. VI. 555. — *tentaris*, tenta, experire, futura inde explorare conare. Proprium verbum hac de re.

Tentaris numeros. Vt melius, quidquid erit,
pati!

Seu plures hiemes, seu tribuit Iupiter ul-
timam,

Quae nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrre-

v. 3 sqq. *Vt melius*, ὥς, ὅσον βέλτιον, quanto melius, quanto fatuus est, *pati*, aequo animo ferre, acqui bonique consulere, in hoc acquiescere, *quidquid erit*, quodcumque tandem accide- rit, quaecumque fato nobis im- pendeant, quum sollicitudo fu- turi praesentem quoque laeti- tiam turbet, vitaeque fructum intercipiat. Forte tamen stri- ctiori sensu accipiendum propter sequentia, et explicandum, *quid- quid annorum erit*, quantulam- cuique vitae portionem fors nobis fruendam dederit. — 4. *Seu plures* annos Iupiter s. fatum tibi *tribuit*, adsignaverit, quos vivas, sive hunc ultimum esse inusserit, seu longum, seu breve vitae tibi datum sit spatium. Docto hoc atque ab ipso, quo scriptum est hoc carmen, anni tempore petito ornatu poeta ex- tulit. Pro annis enim sunt *hie- mes*, et pro ea, *quae nunc est*, procellarum hibernarum imago egregie elaborata. — *mare Tyr- rhenum*, maris Tyrrheni flu- ctus, qui *debilitantur* per hie- mem, ad saxa alliduntur, fran- guuntur, et inde fracto impetu relabuntur. Quo sensu *flucti-*

fragum litus dixit Lucret. I. 305. Sed ornatus hic *hiems* est subiectum agens, et ipsa fluctus debilitat. — *pumicibus* docte pro, saxis cavis, exesis. v. Virg. Ge. I. 44. et 374. item Lucret. I. 326. *vesco sale saxa peresa*. — *oppositis*, qui ob- iecti sunt fluctibus, *προβλήσει σκοπέλοις*, (Homer. Il. β. 396.) qui praetenduntur mari, ad eos frangendo: adposito epitheto. *Villam ad Austri status opposi- tam* pariter Catull. LXII. 2. *Rupes expositas*, quae in mare procurrunt, dixit Stat. Ach. I. 449.

v. 6 sqq. Quin tu potius lacto atque securo animo frueri hoc- ce, quod tibi datum est, vitae tempore, cuius spatium et per se satis circumscriptum sit, et hoc ipsum cito elabatur. Vide quam graviter et exquisite poe- ta vulgarem hanc sententiam expresserit. Est adeo corrigentis *τὸ sapias*, h. meliorem vitae ra- tionem, quaeso, in eas, vita re- ctius utaris, fere ut I. 7. 17. *sic tu sapiens finire memento tristitiam* caet. Itaque feminam, ut iucunde praesens vitae tem- pus

Tyrrhenum. Sapias, vina liques, et spatio
breui

Spem longam refeces. Dum loquimur, fu-
gerit invida

Aetas.

pus transigat, hortaturus, iubet eam *vinum liquare*, h. percolare, sicque bibendo aptum reddere. Quum enim vini defaecandi artem parum cognitam haberent veteres, oportebat eos vinum annosum aut fumo maturatum (v. ad III. 8. 11.) et sic turbidum ac spissum per faccum, e tenui lino confectum, tenuisque vimine rarius contextum (Colum. IX. 15. 12.) colare s. transmittere, ut purgaretur a faecibus, et liquidius fieret. Id dicebatur, ὑλίξιν, σακκίξιν, ἐξηγητάξιν v. Heringa Obsl. c. XX. p. 168. Antiquissimum hunc morem confirmat etiam inscriptio Sigea, qua dedicantur κρατήρ, ἐπίστρωτον, et ἡθμός. Iam etsi hoc muliebri esset negotium; poeta tamen non tam hoc agere videtur, ut Leuconoën ab astrologis rationibus ad operas femineas traducere velit, quam potius, ut futuri sollicitudinem missam faciat, eamque, vinum bibendo, animo eiiciat. Eadem loquendi ratio in Martial. VIII. 45. 3. in amici reditu: *Defluat, et lento splendet tur- bida lino amphora centeno con- sule facta minor.* Neque vero

morari quemquam debet, quod feminae hoc poeta praecipiat. Vide vel I. 17. 21. et III. 12. 1. 2. — *spatio breui*, quum breve sit vitae spatium, in hac vitae breuitate, *refeces*, rescindas, ne longe nimis porrigas, ne alas, imo contrahas, *spem longam*, longioris aetatis, longe porrectae. Praeclare sibi opponuntur *spatium breue* et *spes longa*. Eadem sententia eodem ornata est I. 4. 15. *Vitae summa brevis spem nos vetat inchoare longam. Resecamus spem vitae*, quam, ultra eius terminum porrectam, in fines suos cogimus, contrahimus, ita ut spem vitae ne ulterius producamus, quam per eius breuitatem licet. Virgilio locus Aen. X. 107. *quam quisque secat spem*, a nostro alienus videtur. — *dum loquimur*, quum adeo, dum haec ita loquimur, *fugerit*, fit, ut effugiat *aetas*, aliquantum aetatis. Hinc *invida* ea dicitur, quae tam cito elabendo sui fructum nobis invidere videtur. Similis color in Iuvenal. IX. 126. et Persl. V. 152. *Vive memor leti, fugit hora, hoc, quod loquor, inde est.* adde Iucerti Idyll. in Rosam v.

Aetas. Carpe diem, quam minimum credula
postero.

55—58. in Anthol. Lat. Burm. T. I. p. 705. de brevissimo temporis spatio adhibuit Petron. c. 99. *ubi ex aratro domesfacta tellus nitet, dum loqueris, levis pruina dilabitur.* — 8. *carpe diem hodiernum, καὶρὸν λάβε,* (c. g. Aeschyl. Sept. adv. Th. 65.) praesenti, quod vivendum tibi datum est, tempore utere, fructum eius ne intercipi atque elabi tibi patiare. Ad verba et

sensum III. 8. 27. *dona praesentis cape laetus horae.* Nec abludit Terentianum Adelpi. II. 4. 23. *hilarem hunc sumamus diem.* Male comparant Epicureorum *καρπίζειν.* cf. ad III. 29. 42. — *quam minimum credula,* parum fiduciae collocans in *postero,* crastino, quum admodum incertum sit, an crastino vivas.

C A R M E N XII.

A R G V M E N T V M.

Carmen hoc, quod est e genere gravi atque magnifico, tantam in adornando atque pertractando argumento artem ostendit, tantaque augustissimarum imaginum dignitate, orationisque ornatu, atque elocutionis vi conspicuum est, ut ipsam lyricae poeseos maiestatem repraesentare, omninoque splendidissimis Horatii operibus adnumerandum videatur. Sed in eius descriptione admodum haerere videas Intpp., quod non mirum, cum singularis omnino illius ingressus sit. Putant fere, Horatium enumerare Deorum, heroum, et magnorum Romae virorum multitudinem, quos nolit canere, et tamen breviter canat, tum ad Augustum venire, quem proprie voluerit canere. Sed cum sic ieiunam admodum rationem secutus esset poeta, tum ne secutus est quidem; nam omnes, quos memorat, canere se velle nimirum ait. Cumque et hymnorum et odarum genus fuisse constet apud veteres, quod plurium laudes complecteretur, Horatius, Augustum celebraturus, eam rationem sed novo artificio imitatur ita, ut Deos, heroas, magnosque Romae viros enumeret, et brevi elogio decoret, islique splendidae seriei ad extremum adnectat et adsociet Augustum, neque solum sic illis parem, sed in Iove inferiorem ponat. Quo quam splendidum atque excelsum Augusti elogium contineatur, quis non videat? Igitur ita informemus animo progressum carminis. Poeta enthusiasmo excelso, et impetu, magni alienius argumenti canendi, correptus, plenus sublimium sensuum ipse ambit,

ambigit, quod illud argumentum sit. Quare exemplo et imitatione Pindari e Musa sciscitatur, quis ille sit vir, aut heros, aut Deus, quem se canere velit. A Iove igitur, Musarum principio, Deorum maximo, exorsus, ad eius liberos transit. Memorantur adeo Pallas, a Iove secunda, Bacchus ἐννάλιος, Diana ἰοχέειρα, eiusque frater Apollo ἐκηβόλος; tum ex heroibus Hercules victor, monstrorum domitor, σωτήρ, et Dioscuri, σωτήρες iidem etiam et tempestatum pacatores. Deinde ad viros progressus, ut ad primarium carminis argumentum transitum sibi pararet, in summis suae gentis viris commemorat Romulum, urbis conditorem, et Numiam efferati militia populi per quietem formatorem, religionum, morum, legumque institutorem. His subiungit Tarquiniū Pri-scum, fasces, trabeas, curules, omnia denique decora et insignia, quibus imperii dignitas eminebat (Flor. I. 5.) ab Etruscis, a se subactis, ad Romanos transferentem, et Catonem Uticensem. Tum sequuntur priscae aetatis venerabiles viri nonnulli, Regulus, Scauri, Paulus, Fabricius, Curius, Camillus, sortitudine bellica, patriae caritate, generoso spiritu, gravitate et constantia clarissimi, disciplinae antiquae continentiaeque ac morum severitatis servantissimi; Camillus etiam Romae conservator ac restitutor, ac velut alter conditor. Facta dehinc magna transilione ad Marcellum invenem, Augusto et populo R. carissimum, gentemque Iuliam, inde ad ipsum Augustum a Iove secundum, divisumque cum eo imperium habentem, cuthusiasmi impetus defertur. Scriptum autem est h. c. a. V. DCCXXXI. vivente adhuc Marcello, bellumque Augusto contra Parthos parante. Comparetur cum eo Pind. Ol. β. et Nostri III. 25.

A D A V G V S T V M.

Quem virum aut heroa lyra vel acri
Tibia fumis celebrare, Clio?

Quem Deum? cuius recinet iocosa

Nomen imago,

Aut

v. 1 sq. Prima exordii atque totius fere carminis stamina ducta a Pind. Ol. β. pr. Ἀναξιφόρμιγγες ἕμνοι, τίνα θεόν, τίν' ἥρωα, τίνα δ' ἄνδρα κελαιδήσομεν; in quo adumbrando et amplificando poeta doctrinam atque artem, qua a Diis exorsus ad Augusti laudes progreditur, haud vulgarem ostendit. Multo tamen simplicior Pindarici exordii ratio videtur; nam laudes θεοῦ, h. Iovis (v. 4.) et herois, Herculis (v. 5.) haud alienae erant a carmine, quo Theronis victoria in ludis Olympicis celebraretur. — Viri, qui virtute ac meritis reliquos homines antecellunt, heroes, ἡμίθεοι ex his Alciden et Dioscuros memorat; ex istis vero Romulum, Numam Pompilium caet. Nam Romulum viris adcenferi a poeta, e v. 33. Rom. post hos caet. clare patet. — Lyra vel tibia, carmine, quod ad lyram vel t. canatur, lyrico inde appellato. Vtrumque coniunxit etiam Pindarus Isthm. ε. 33. κλέονται δ' ἐν τε φορμίγγεσσι, ἐν αὐλῶν τε

παμφώνοις ὁμοκλαῖς, et Ol. γ. 15. 14. Φορμίγγα ποικιλόγαρον καὶ βοῶν αὐλῶν, ἐπέων τε θέσιν. et Ol. ι. 115. τίν δ' ἄδυεπὴς τε λύρα γλυκὺς τ' αὐλὸς ἀναπάσσει χάριν. cf. III. 4. 1' sqq. — acri ὄξει, acuto et gravi sono, qualis est buccinae nostrae aut tubae. Hinc Pind. l. l. βοῶν αὐλῶν, et Auct. Ep. 174. (Br. Anal. III. 184.) αὐλοῦς dixit βαρυφθόγγους. — 2. fumis, eligis celebrare, graece, pro, celebrandum, canendum. Sumere saepius de eligenda carminis materia, ut Ep. I. 5. 7. A. P. 53. Quod Musae canendi partes delegat, hoc cum per se plus dignitatis habet, tum accommodatius est propter seqq.

v. 3 — 6. Cuius nomen, laudes recinet, cum dilectu pro, referat, reddat imago sc. vocis, Echo. Est adeo docta superioris sententiae amplificatio. Echo paulo audacius imago simpliciter dicitur, ut I. 20. 7. Sed haud dubie antiquus et doctus is vocabuli usus erat; nam sic habet

Aut in umbrosis Heliconis oris,
 Aut super Pindo, gelidove in Haemo?
 Vnde vocalem temere infecutae
 Orphea silvae,

Arte

et Cic. Tusc. III. 2. Plinius
 Virg. Ge. IV. 50. *vocisque of-*
fensa resultat imago. Similiter
παντοίων στομάτων λάλον εικόνα
 Echo vocat Archias XIV. 3.
 (Anal. Br. II. p. 95.) Horatium
 secuti sunt Stat. Silv. I. 3. 18.
fallax responfat imago. et Val-
 ler. Flacc. III. 597. *responfant*
silvae et vaga certat imago. —
iocosa e natura rei, quatenus
 Echo fallit et ludit nos. Lu-
 cret. IV. 574. *frustratur ima-*
gine verbi. *fallax* Stat. l. l.
 — 5. 6. Ad exornandam Echus
 imaginem montes poeta memo-
 rat, a quibus lyrae ac vocis so-
 nus reflectatur. Quumque Mu-
 sae canendi partes iniungat, ex
 montibus cum dilectu ponit
 Heliconem et Pindum, Musis
 sacros; Haemum vero, quod is
 olim nobilissimorum poetarum,
 Lini, Musaei, maxime vero
 Orphei cantibus insonuisset;
 qua ipsa de causa adiectos puta
 vv. 7 — 12. *Helicon* Bocotiae
 mons, Phocidi adiacens, Musarum
 sedes. Iuga eius nemorosa
 docte declarat poeta per *oras*
umbrosas. *Heliconia virentem*
 Ep. II. 1. 218. *δένδρων ἀνάπλευς*
 adeo audit Pausan. IX. 28. res
 fatis nota. v. Passerat. ad Prop.

III. 1. init. *Pindus* Thessaliae
 mons, et ipse Apollini et Musis
 sacer. *Haemus*, Thraciae m.
gelidus dictus ob silvas, ut sup.
 1. 30. inf. 21. 6. Virg. Ge. II.
 488. *o qui me gelidis in valli-*
bus Haemi fistat et ingenti ra-
morum protegat umbra.

v. 7 sq. In Haemo monte,
 Orphei cantu celebratissimo.
 Vide, quam docte atque ornate
 pedestre hoc poeta extulit! —
vocalem Orphea, Φωνήεντα, can-
 tantem, vel lyram pulsantem.
 Sic *vocales chordae* Tib. II. 5. 3.
 Seneca Agam. 326. *resonetque*
manu pulsa citata vocale chelys.
 Hinc omnino de poesi; ut *vo-*
cales undae Stat. Silv. I. 2. 6.
 Iuven. VII. 19. *nectit quicum-*
que canoris eloquium vocale mo-
dis. Silvae s. arbores secutae
 sunt lyrae sonum, appropinqua-
 runt ei *temere*, nullo ordine,
 confuse, uti promiscue antea ste-
 terant. Nihil amplius.

v. 9 sq. *Arte materna*, quae
 matri eius, Calliopae, propria
 est, vel, quam mater eum do-
 cuerat, *τέχνη μουσαϊκή.* *Cir-*
rhaeas artes vocat Claudian.
 Praef. v. 23. ad R. P. l. II.
 Seneca,

Arte materna rapidos morantem
 Fluminum lapsus celeresque ventos,
 Blandum et auritas fidibus canoris
 Ducere quercus.

Quid

Seneca, h. l. forte ob oculos habens, Herc. Fur. 575. *Quae silvas et aves saxaque traxerat ars, quae praebuerat fluminibus moras.* — *rapidus lapsus*, concitatum cursum fluminum, rapidissimos fluvios morantem, inhibentem, sistentem. *Labi* iani per se citatum cursum inuit. v. II. 14. 2. cf. Heyn. ad Tibull. I. 8. 48. Omnino haec per suppressum fluviorum cursum ventorumque silentium declarata. summa per rerum naturam tranquillitas prisca atque angusta imagine vim poeseos ac musices egregie repraesentat. Conferri omnino velim Orph. Argon. 259 sqq. et 431 sqq. Apollon. Rh. I. 23 sqq. Antip. Sid. c. LXVII. (Anal. Br. II. p. 24.) Virg. Ge. IV. 454 sqq. Ovid. Met. X. init. Senec. Herc. f. 572 sqq. Claudian. Praef. ad l. II. de R. Prof. — *blandum . . . quercus*, quique tam blandus esset in tractandis fidibus, qui tam blande, tam suaviter lyra caneret, ut quercus hisce cantus blandimentis permulsa atque illecta cum sequerentur. *Ἰεργόμενος δρύας* eadem in re dixit Orph. l. I. Caeterum graecam structuram,

blandum — *ducere*, pro, blanditiis suis, blande ducentem, facile animadvertas. Eandem Markl. ingerere conabatur Stat. V. Silv. 5. 84. *blandique* — *excepisse genas*. Sed de hoc suo loco. — *auritas*, audacter et lyrice, pro, auscultantes, cantus suavitate delinitas. Imitatus est h. l. Sidon. c. II. 71. *qui cantu flexit scopulos, digitisque canoris compulit auritas ad plectrum currere silvas; quum starent Hebraei latices, cursuque ligato fluminis attoniti carmen magis unda sitiret.* et XXIII. 190. *aurita chelyn expetente silva.* Id. XVI. 4. de Amphione: *Ogygiamque chelyn, quae saxa sequacia flectens cantibus, auritos erexit carmine muros.*

v. 13 sqq. *Quid prins . . . laudibus?* quem prins celebrem, quam Iovem? Ab hoc initium carminis facere decet; huius laudes primum dicendae sunt. Respexit Horatius haud dubie antiquiorum poetarum, quique eorum carmina recitarent, solleunem morem, quo carminibus prooemio aliquo, in Deorum, maxime Iovis, laudibus occupato, praeluderent. Notus satis est

Quid prius dicam solitis Parentis
Laudibus? qui res hominum ac Deorum,
Qui mare ac terras, variisque mundum
Temperat horis?

Vnde

est locus Pind. Nem. II. pr. *Ὅθεν περ καὶ Ὀμηρίδαι βραπτῶν ἐπέων τὰ πόλλ' αἰδοὶ ἄρχονται Διὸς ἐκ προοιμίου.* Hinc Iovis laudes solitas vocat, quae primo loco a poetis memorari solent. — Parens sc. hominum ac Deorum, Iupiter, absolute sic dictus, ut *Pater* Virg. Ge. I. 353. et sic saepissime. — 14. Summus rerum arbiter, qui univcrsum numine suo regit. — *res hom. ac Deor. τὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ θεῶν*, qui homines ac Deos regit, iis imperat, iuxta Homericum: *ἀναξ ἀνθρώων τε θεῶν τε.* Similiter Virg. Aeu. I. 229. *o qui res hominumque Deumque aeternis regis imperiis et fulmine terras*, de eodem. — 15. Univcrsum declarat poeta per mare, terras, et mundum h. caelum, solem et lunam, quorum cursum ita temperat, moderatur, regit, *variis horis*, ut inde anni partes, vicissitudinesque temporum procedant; qua sere ratione Sol et Luna aunum caelo ducere dicuntur Virg. Ge. I. 6. Hinc *Διὸς μεγάλου ἐνιαυτοῦς* vocat Homer. II. β. 154. et ipsae Horae filiae Iovis et Themidis audiunt, veluti Orph. II. in eadem, v. 6.

Speciali igitur notione poeta curam, qua Iupiter univcrsum continet, expressit per anni tempora, certo quodam ordine ab eodem divisa atque distincta; nam haec ipsa evincunt *certaine ratione geri rem atque ordine certo* iuxta Lucret. V. 1453. cuius adeo Iupiter auctor est.

v. 17 sqq. Vnde, quare, sc. quum in Deos hominesque imperium exerceat, univcrsumque terrarum orbem regat, *nihil generalius, οὐ μείζον τι γίνεται*, nihil existit, est, quod maius, praestantius, potentius sit, ipso Iove: *οὐ καὶ φέρεται ἴστι θεῶν κράτεῖτε μέγιστος* Hesiod. Theog. 49. Est adeo *Zeὺς ὑψίστος, πάντων μέγιστος* (Aeschyl. Chœph. 202.) *πανυπέριστος* (Callim. H. in Iov. 91.) et Latinis *Invictus, Exsuperantissimus, Maximus* et sim. Nil maius, nemo maior, ut Ovid. Met. II. 60. *vastus quoque rector Olympi, non agat hos currus, et quid Iove maius habemus?* et Fast. V. 125. *Ille ubi res caeli tenet, folioque paterno sedit, et invictus nil Iove maius erat.* Alii h. l. sic accipiunt: Vnde, ex quo Iove nihil, nulla proles generatur, gigni

Vnde nil maius generatur ipso,
 Nec viget quidquam simile aut secundum:
 Proximos illi tamen occupavit
 Pallas honores.

Proeliis

gigni potest, quae maior sit ipso: putantque respici fabulam, qua Iupiter Thetidis coniugium ideo respuerit, quod in fatis esse sciret, eum, quem Thetis editura esset filium, patre praestantiorem futurum. Sed haec longius petita videntur, et sententia, quae inde procedit, et parum congrua est h. l., et laudem fatis ieiunam, ipsoque Iove indignam continet. — 18. *Nec quidquam ei simile*, nemo aequalis ei, *viget*, floret dignitate atque potentia, nemo par ei est; — *aut secundum*, quod statim eum sequatur, quod eius potentiam prope attingat: imo omnes reliqui Dii Iove longe inferiores sunt. Imitatus est h. l. Martial. de Roma, XII. 3. *Terrarum dea gentiumque, Roma, cui par est nihil, et nihil secundum.* — 19. 20. Proxima tamen, quamvis longo intervallo, ei est Pallas. Adposite Virgil. Aen. V. 320. *Proximus huic, longo sed proximus intervallo.* Quintil. Inst. Orat. X. 155. *Quamvis ei (Antimacho) secundas fere Grammaticorum consensus deferat; et affectibus, et iucunditate, et dispositione et omnino*

*arte deficitur, ut plane manifeste appareat, quanto sit aliud, proximum esse, aliud secundum, h. Antimachium secundum quidem esse, longissimo tamen intervallo priori proximum. Contra Virgilius eidem l. l. §. 86. secundus dicitur, propior tamen primo quam tertio. — Honores occupavit, τιμὰς ἔλαβε, ἔμμεσε τιμῆς, sortita est munera, quibus proxime ad Iovem accedit, quae ei proximum a Iove locum vindicant. Nimirum potestas aliqua, singulare aliquod munus, imperium, quo Iupiter unumquemque Deum ornavit, quod adeo ei proprium est, poetis dicitur τιμῆ, γέρας et sim. Honorem eodem sensu adhibuit Statius Silv. III. 2. 14. *divae Nereides, — quis honor et regni cessit fortuna secundi.* Sortita est adeo Pallas honores, munera, non quidem tam ampla, quam Iovis: caeterorum tamen Deorum τιμῆς insigniora. Ad sensum Callim. Lav. Pall. 151. *μῶν τε Ζεὺς τόγχε θυγατρῆων δῶκεν Ἀθανάϊα, πατρῶν τε πάντα φέροισθαι.* In monumentum antiquis eadem cum Iove ideo sociata conspicitur, e. g. Mus. Capitol. T. IV. t. 8. Hinc et proximum*

Proeliis audax, neque te filebo
 Liber, et faevis inimica Virgo
 Belluis: nec te, metuende certa
 Phoebe sagitta.

Dicam et Alciden, puerosque Ledae,
 Hunc equis, illum superare pugnis

Nobi-

mun a Iove locum in Deorum concilio occupat. v. Spanhem. ad Callim. H. Apoll. 29. adde Homer. Il. ω. 151. Quo respectu poeta Palladem proximos honores occupasse videtur dixisse, fere ut *Homerus priores sedes tenere* dicitur IV. 9. 5.

v. 21 sqq. Vulgaris continuandae orationis ordo serebat: canam etiam Bacchum, Dianam, Apollinem; sed docte hunc variavit poeta, orationique, ad Deos ipsos, e priscorum hymnorum forma, eam convertendo, novum vigorem adiecit. *Proeliis audax*, audacter pugnans, ferox, bellicose. Orph. H. 44. 3. ὃς ζήρεσιν χάρεισιν, ἢ δ' αἰμασι, ad Bacchum — *bellorum potentem* iuxta Macrob. Sat. I. 19. Praecipuae ei partes datae in Gigantomachiis. cf. II. 19. 21. Celebratur quoque eius expeditio adversus Indos suscepta. Hinc armatus in monum. antiquis conspicitur. v. Winkelmann. Monum. ined. p. 67. et Allegor. p. 41. — 22. *Virgo, κόρη, Παρθένος* absolute dicta Diana;

nam in muneribus a Iove ipsi tributis erat et *παρθενίη* iuxta Callim. H. in eandem v. 6. — *inimica belluis*, ornate, quae persequitur belluas, *belluarum agitatrix*, ut dicitur Arnob. IV. p. 241. ex emend. Markl. ad Stat. p. 99. dea venatrix, *θηροκτόνος, ἐλαφηβόλος, εὐσκοπος, ἰοχέαιρα*, quae sunt Homerica Diauae epitheta. — 23. *metuende sagitta*, qui sagittam iacis, (ut *metuende thyrso* II. 19. 8.) sed alterum cum vi, propter adi. *certa*, quae scopum attingit, quae nunquam aberrat, quae *praedae certa* est, ut Senec. Herc. Oet. 1655. Idem de Diana Hippol. 57. *cuius certis petitur telis fera*, quocum *ἀφύκτους ἰούς* Sophocl. Philoct. 105. comparavit Valken. ad Eurip. Hippol. v. 1416. Sic *certi venatus* Claudian. in Probi Conf. 187. et in Nupt. Honor. 2. *Parthis sagittas tendere certior.*

v. 25 sqq. Iam ad heroum laudes descendit poeta. Memorat ex his *Alciden*, Herculem, *Alcaei* nepotem, et *pueros, παῖδας*, filios

Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulsit,

Defluit saxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes;
Et minax, nam sic voluere, ponto
Vnda recumbit.

Romu-

filios *Ledae* et *Iovis*, *Dioscu-*
ros, *Castorem* et *Pollucem*.
Eosdem coniunxit III. 3. 9.
Hunc, alterum, *Castorem*, *nobilem*. *superare*, ἐνδοξον νικᾶν (v. *Toup.* *Curae* noviss. in *Suid.* p. 151.) *graeca* structura, pro, *nobilem* ex eo, quod *superavit*, superior fuit *equis*, equo, *eques-*
firi certamine victor fuit. — *illum*, alterum, *Pollucem*, quod victor discessit *pugnis*, pugno-
rum, caestuum certamine, *πυ-*
γμαχίη, in qua *Amycum* necavit. v. *Apollod.* I. 9. 20. *Eadem* de utroque comprehendit notissimus *Homeri* locus II. γ. 237. Κάστορα δ' ἰππόδαμον, καὶ πύξ ἀγαθὸν Πολυδεύκα. Sed et uterque cum equo occurrit in *Monum.* antiquis; item apud poetas, ut *Pind.* *Pyth.* α. 127. *λευκοπόλους* eos vocans: adde *Eurip.* *Hel.* 1680. *Lucian.* T. I. p. 282. ed. *Reiz.* et *Ovid.* *Metam.* VIII. 572. — Sequitur eorum vis benefica, quae iis inter *Deos* relatis muneris loco a *Iove* obtigit, ut hominibus in mari periclitantibus succurrant: τιμὰς σωτηρίας βροτῶν

ἐν ἀλὸς ῥοδίους vocat *Eurip.* *Electr.* 991. v. ad IV. 8. 31. *Ratio* huius signi in eo quaerenda videtur, quod duae flammulae in malo navis apparentes nautis indicio sunt, tempestatem mox sedatum iri. *His* vero *Dioscurorum* praesentiam et auxilium manifestari persuasum sibi habebat antiquitas. *Simul* ac eorum *stella*, *sidus*, ut *Virg.* *Ge.* I. 222. nam de duabus stellis intelligendum. — *alba*, *lucida*, *clara*, ut de iisdem I. 3. 2. et IV. 8. 31. Sic *λευκὸν Ἄου's πρόσωπον* *Eurip.* *Elect.* 730. *albus* *Lucifer* *Ovid.* *Met.* XV. 149. Potest et esse, caelum purum reddens, adposito h. l. et exquisito vocis usu. Sic *albus* *Notus* I. 7. 15. — *refulsit*, apparuit, in conspectum venit.

v. 29 sqq. Statim tempestas sedatur, et mare tranquillum fit. Insigniter hoc et graphice exornatum. Ante oculos fuit *Theocrit.* κβ'. 19 sqq. ἀλλ' ἐμπης ὑμεῖς τε καὶ ἐκ βυθῶν ἔλκετε νῆας αὐτοῖσιν ναύταισιν ὀϊόμενοις θανέεσθαι αἴψα δ' ἀπολήγοντ'

Romulum post hos prius, an quietum
Pompili regnum memorem, an superbos
Tarquini fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.

Regu-

ἀνεμοι, λιπαρά δὲ γαλήνη ἀμπέ-
λαγος, νεφέλαι τε διέδρομον ἄλ-
λιδις ἄλλαι. Desluit, demanat,
relabitur de saxis humor, voris,
unda, fluctus agitated, scopulis
superiectus, ut in Virg. Aen.
XI. 625. *pontus — scopulos-
que superiacit undam spumeus.*
Mare adeo subsidit, sternitur,
στρογγύονται, quae poetis sollenni-
a sunt hac in re. — 30. *con-
cidunt*, subito cadunt, stare desi-
nuunt, ut Virg. Ecl. IX. 57. *Et
nunc omne tibi stratum filet
aequor et omnes, adspice, ventosi
cecidere murmuris aurae: con-
tra surgit ventus, ὄροος. — fu-
giunt nubes* cf. Theocr. l. l. et
Virgil. Aen. V. 820 sq. — 31.
minax, quae exitium nautis ni-
natur, seu simpliciter alta, ere-
cta, sollempi poetarum usu. —
ponto casu tertio, in pontum
recumbit, mare adeo explau-
atur, fluctibus non amplius mo-
vetur. Magnificum est illud,
nam sic voluere, solo eorum nu-
tu haec omnia fiunt.

v. 33 sqq. Sequuntur viri,
qui Romam magnam reddide-
runt; quorum multitudine ita
obruitur poeta, ut, quem ma-
xime laudet, nesciat, et sic prae-
tereundo omnes extollat. Ini-

tatus est locum Aufon. Prof.
VIII. iuit. sed admodum iei-
ue. — *quietum Pompili regnum*,
Numam Pompiliū, qui par-
tium armis imperium pacis arti-
bus, legibus ac religionum cura
corroboravit. Liv. I. 21. *ma-
ximum eius operum fuit tutela
per omne regni tempus pacis.*
— 35. *Tarquini Prisci fasces*,
regni insignia, quae ille ab Etru-
scis petiit. — *superbos*, splen-
didos (ut I. 35. 3.); pertine-
bant enim ad magnificum re-
gis apparatus. Tarqu. adeo
Priscum *pace et bello promptissi-
mum* (Flor. I. 5.) laudat maxi-
me a regiae dignitatis ac po-
testatis augendae studio. Tar-
quinio Superbo, quem nonnul-
li intelligi voluit, in hoc car-
mine omnino locus non erat.
Virgilio quidem Aen. VI. 818.
uterque T. memoratur; sed
is auinarum, Noster vero sum-
morum virorum, quibus Augu-
stum subicere poterat, recen-
sum agit. Multo magis a con-
silio carminis abhorreere arbi-
tror, Tarq. Superbi tyrannidem
a poeta ideo memorari, quod ista
mutandi imperii regii in liberam
civitatem causa extitisset, ut-
que adeo poeta imperii Romani

con-

Regulum, et Scauros, animaeque magnae
 Prodigum Paullum, superante Poeno,
 Gratus insigni referam Camena,
 Fabriciumque.

Hunc,

conversionem sub eo factam solummodo innuere voluisset. — 35. *Catonis* Uticensis, ultimi libertatis defensoris *letum*, quod sibi ipse paravit, ne in manum Caesaris veniret, sicque ei tyranni vultus adspiciendus esset. v. Cic. Off. I. 31. hinc *nobile*, quod, cum in republica ei amplius vivere non liceret, mori decrevisset. Atque hunc inter magnos viros memorare poetam nihil vetuit, cum et Augustus libertatis propugnatores magni faceret, seque amicum pristini reipublicae status profiteretur. Conf. Virg. VIII. 670. et ibi Heyn.

v. 37 *sqq.* De *Regulo* vide inf. III. 5. — *Scaurorum* gens multos dedit Romanae reipublicae magnos ac nobiles viros, in quibus eminent M. Aemilius Scaurus, vir gravissimus, et princeps Senatus; eiusque filius M. Scaurus, aedilitatis magnificentia clarus; uterque consilio, gravitate, constantia clarissimus. vid. Cic. Fontei. 7. Muren. 8. — 38. *Paullus* Aemilius Cos. in funesta, vitio collegae Terentii Varronis, Caudensi clade cum fortissime pugnavisset, nolens tantae ignominiae,

cuius unus infons erat, superstes esse, se perimendum hostibus dedit. v. Liv. XXII. 49. Flor. II. 6. 16. Hinc *prodigus*, contemtor ac profusor *animae*, pro vulgari, vitae. — *magnae*, quatenus generosum sic animum suum prodebat. Imitati sunt hunc splendidum verbi *prodigus* usum Ovid. Am. III. 9. 64. Sil. I. 225. Stat. Theb. III. 605. VIII. 406. et Claudian. in Ruf. II. 185. Ridicule quidam in anima *magna* et *Paullo* oxymoron videbant. — *Poeno*, Hannibale. — 39. *gratus*, grata pietate illorum memoriam recoleus, *insigni Camena*, carmine *referam*, quo ipsi insignes reddantur, ipsorum virtus posteris innotescat. Sic malim, quam simpliciter, eximio, sublimi. Conf. I. 1. 5. Sequuntur sancta exempla antiquae integritatis, frugalitatis, continentiae, ac laborum patientiae. C. *Fabricius* Luscinius, quum contra Samnites et Pyrrhum bellum consul gereret, munera hostium sprexit, et difficilius ab honestate quam sol a cursu suo averti potuit. v. Cic. Off. III. 22. Val. Max. IV. 5. Hinc *parvo*

Hunc, et incomtis Curium capillis,
 Utilem bello tulit, et Camillum,
 Saeva paupertas et avitus apto
 Cum lare fundus.

Crescit,

potens Virgilio dictus Aen. VI. 845. cf. Claudian. de IV. Conf. Honor. 415 sqq.

v. 41 sqq. Iam ea, quae sequuntur, praeclare frugalitatem et continentiam, quibus res Romana in tantum fastigium excrevit, exprimunt. *Hunc* Fabricium. *Additionem* hanc dicendi rationem vocat Quintil. IX. 5. 18. — De M. Curio Dentato v. Valer. Max. IV. 5. Quum eius aetate Romani coepissent tonderi atque comi: Plin. VII. 59. ipse retinuit morem veterem, crinesque *incomtos*, intonsos atque impexos aluit. Hinc ipse perfectissimum antiquae morum severitatis exemplum Romanis habebatur. v. vel Iuven. II. 5. Adlusit ad hunc locum Martial. I. 25. et IX. 28. Observa exquisitiorem continuandae orationis normam. Pedestre fuerat: referam Fabricium, Curium, et Camillum, quos paupertas utiles bello tulit. *Paupertas*, sensu Romano, non egestas, et omnium rerum inopia, sed fortunarum mediocritas ea, unde dure et parce vivendum sit. Illa et corpus duratur, et animus roboratur

(v. II. 2. pr.) et sic magni ac fortes viri singuntur. Lucan. I. 166. *paupertas secunda virorum*. Contra cf. Iuven. VI. 293. — *Saeva, δεινή, χαλεπή, ἀργαλέη*, quae ad quaecvis dura, ac perperu gravia nos impellit, *μόχθοιο διδάσκαλῶς* Theocr. XXI. 2. — *avitus fundus*, agellus a maioribus acceptus, nullis accessionibus dilatatus. cf. I. 1. 11. et V. 2. 5. adde Burm. Anthol. Lat. I. p. 497. — *apto cum Lare*, cum tecto, quod *aptum* erat, conveniebat fundi exiguitati, adeoque modico, exiguo. Aliter Iusti. Spec. Obsf. crit. c. 9. Iam haec paupertas atque continentia istos viros *tulit*, protulit, atque sinxit *utiles* bello, *χρησίμους, χρηστούς ἐς πόλεμον*, bello idoneos, laboribus quippe a pueris aduetos, iisque induratos.

v. 45 sqq. Excellentissimi versus: quibus M. Marcellum iuvenem, Octaviae, Augusti fororis, filium, Iuliae, eiusdem Augusti filiae, coniugem adoptatum ab Augusto (quod Sanad. contra Massonum docet e Plut. vit. Anton. p. 952.) et haud dubium illius successorem (v. Dio

Crescit, occulto velut arbor aevo,
Fama Marcelli: micat inter omnes
Iulium sidus, velut inter ignes.

Luna minores.

Gentis

Dio LIII. 30.) splendidae illi summorum virorum seriei subito et ex improvise, ingenti quasi saltu facto, adsociat: quo maxime et feriri et oblectari Augustum populumque R. oportebat. Nam erant in illo Marcello, licet vix annum XVII. attigisset, splendidissimae virtutes, summaque de eo et Augusti, et omnium Romanorum, quorum delicias eum fuisse constat, exspectatio, ut eius mortem a. 751. insecutam universus populus communi luctu prosequeretur. Cf. Virgil. Aen. VI. 361 sqq. et Vellei. II. 93. Tantas de eo conceptas spes summa et ingenii et iudicii venustate poeta expressit. — *fama*, laudes eius ac virtutes *crescunt*, continuo augentur. Exquisite pro his *fama* poterat poni, quatenus per eas Marcellus in ore omnium erat, ab omnibus colaudabatur. — *occulto aevo*, tempore, non animadversis incrementis temporibus, et momenti, i. sensim et occulte; sic ut, quoties adspiciamus arborem, nova germina ac folia, novos ramos enicuisse videamus. Ducta haec praeclara comparatio e Pind. Nem. 7. 68.

αὐξεται δ' ἄρετά, χλωραῖς ἔρ-
σαις ὡς ὅτε δένδρον αἴσσει, σο-
φοῖς ἀνδρῶν ἀεθρεῖσ' ἐν δικαίοις
τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα. cf. et II.
30. 7. Virg. Ecl. X. 73. ad
sensum comparationis Sil. VI.
63. de Regulo: *qui, longum
semper fama glifcente per aevum,
insidis servasse fidem memorabe-
re Poenis.* et Avien. Descr. O.
253. *Musis intermina vita per-
manet, et memori laus semper
pullulat aevo.* — 46 sqq. Iam a
Marcello transitus erat facilis
ad familiam Iuliam, unde ille
per matrem ortus erat, inque
eam postea etiam infitus. Vul-
garis sententia erat: omnino
gens Iulia ad summum nunc
gloriae fulgorem pervenit. Id
splendide ornavit, dum pro gen-
te Iulia est *sidus Iulium*; quem-
admodum *sidera* gentis dicun-
tur singuli, qui eam illustrant,
viri: v. Ovid. Trist. II. 167.
Pont. III. 3. 2. — *inter omnes*
sc. caeteras stellas, h. familias
Romanas emicat gens Iulia.
Assumendum hoc e sq. *ignes*,
h. stellas, quas luna obscurat.
Cf. V. 15. pr. et Sapph. apud
H. Steph. fragm. lyr. T. II.
p. 56. ἀστέρες μὲν ἀμφὶ καλὴν
Σελάναν ἀψ' ἀποκρύπτουσι φαιεῖν

Gentis humanae pater atque custos,
 Orte Saturno, tibi cura magni
 Caesaris fatis data; tu secundo
 Caesare regnes.

Ille, seu Parthos Latio imminentes
 Egerit iusto dōmitos triumpho,

Sive

*εἶδος, ὁπότεαν πλήθεισα μάλι-
 στα λάμπη.* De aliis difficilio-
 ris huius strophæ interpretatio-
 nibus, de quibus dicere hic non
 vacat, v. Saad. ad h. l. Masson.
 vit. Hor. p. 226. et Ouwens.
 Noct. Hag. p. 360.

v. 49 sqq. Vulgaris senten-
 tia erat: atque ex hac gente
 Iulia est, eamque fulgentissimam
 fecit Augustus, terrarum domi-
 nus, quem tueatur Iupiter,
 quaesumus. Sed nihil subli-
 minus et augustius esse potest illa
 Iovis subita et splendida invo-
 catione, quæ pro transitu est,
 pleno iam erumpente animi af-
 fectu ad. primum carminis
 argumentum, parteque illius
 haud dubie magnificentissimam.
 Sensus: o qui generis humani
 pater, eiusdemque conservator
 cluis, maxime vero regum tu-
 telam geris: fac itaque, o Iupi-
 ter, ut Caesar regnēt secundus
 a te. *Orte Saturno* e gr. *Κρο-
 νίων, Κρονίδης.* — *cura*, tutela
Caesaris. — *inagni*, ut dicitur
egregius I. 6. 11. III. 25. 4.
altus III. 4. 57. cf. Burm. ad

Prop. p. 258. — *data*, iniuncta
 est tibi a *fatis*. Splendida rei
 imago! ad quam devenit poeta,
 quod omnino reges in Iovis tu-
 tela esse dicantur, *διοτρεφεῖς* in-
 de Homero dicti. v. Callim.
 H. in Iov. 79. et ad III. 1. 5.
 — *Fatis*, per fata; nisi forte
 iungere praeferat: *fatis* Caesaris
 tibi cura data est, graeca stru-
 ctura. — 51. *tu regnos C. f.*
 docta inversione pro, fac ut
 Caesaris imperium secundum a
 tuo sit, ut te solo minor (v. 57.)
 terrarum orbi imperet.

v. 55 sqq. Graviter preces in
 vaticinationem transeunt. Quem-
 admodum tu in caelo, ita is in
 terra regnabit. Sed exquisitius
 invertitur hoc. Sententia ipsa
 sollennis et usitata poetis eius
 aetatis, ut III. 5. pr. Virg. Ge.
 IV. 560 sqq. Ovid. Met. XV.
 857. Fast. II. 150. Manil. I.
 197. Iam vv. 52 — 57. expri-
 mitur illud: Caesar orbem ter-
 rarum reget, subactis eius reli-
 quiis. Hoc posterius splendide
 extulit, dum, quod ipsum et-
 iam sollenne erat, Augustus Par-
 thorum

Sive subiectos Orientis orae

Seras et Indos,

Te minor latum reget aequus orbem:

Tu gravi curru quaties Olymum;

Tu parum-castis inimica mittes

Fulmina lucis.

thorum atque Indorum, extremorum terrae populorum debellationem pollicetur; quod et per se magnificum est, et ex eo, quod tum suspicio erat, Augustum bellum in Parthos, quibus Indi suutimi, suscepturum. — v. Dio LIII. 33. — *Iatio*, docte et graviter, pro, Romano imperio. — *imminentes*, illius fines continuo laceffentes. v. I. 2. extr. — *Seras et Indii*, extremi Asiae populi, hinc *subiecti*, subiacentes, habitantes sub *ora*, plaga orientis sc. solis. — *domitos*, subactos, devictos *egerit* ante se *triumpho*, pro vulgari, ubi de iis triumphaverit. — *iusto*, quo vindicentur iniuriae Romano imperio ab ipsis illatae. Nolum hic respici ad triumphum, cuius omnes conditiones impletae sint, magnum, quod nimis pedestre. — 57. *te minor*, secundus a te, at se ipso superiorem agnoscens te: ut III. 6. 5. *Dii te minorem quod geris, imperas*. — *Aequus* tanquam de Deo, propitius, almus: nam tanquam Deus Augustus totius orbis tutelam ac curam, e poetae mente, gerere

putandus est; adeoque benigna dominatione *reget* terrarum orbem. — *latum*, qua late patet, adeoque totum terrarum orbem.

v. 58 — 60. Tu autem in caelo regnabis. Augusta specie hoc extulit poeta: tu tonabis in caelo, et pro hoc gravius, tu tonitru caelum concuties: plane ut III. 5. pr. Tonitru enim ac fulmen pro symbolo imperii Iovis habitum. Iam pro *tonitru* est *currus Iovis*, v. I. 16. 12. et ad I. 54. 3. — *gravis*, Deo, Iove gravatus, cui Iupiter infidet. Ita accipiendum ex Hom. II. ε. 358 sqq. hinc apte *quaties*, concuties, tremefacies *Olymum*: latius haec exornata v. I. 54. 9. — 59 sq. tu fulmina mittes, iaculaberis, nihil amplius. Nam reliqua ad ornatum pertinent. — *inimica lucis*, damnosa, exitiosa lucis, quae petere solent lucos, Diis consecratos, quod *parum casti* h. polluti essent adulterio. Ob hoc enim luci fulmine tangi putabantur. Ad legem Iuliam multo serius ab Augusto latam haec referri nequeunt.

C A R M E N XIII.

A R G V M E N T V M.

Quum Lydia, quae saepius a poeta inducitur, Telephum, pulchrum iuvenem, quem amatorem haberet, Horatio, ut eum ureret, semper commemoraret, eiusque pulchritudinem extolleret; poeta, non, ut alias solet, irrisione aut probris eam laceffit, sed vero atque acerrimo zelotypiae sensu perturbatus, eumque dolenter professus Lydiam sibi ita reconciliare studet; ut Telephi mores tanquam parum commodos, eiusque in amore delicias parum elegantes delineet atque persiringat, fidemque eius et constantiam in amore suspectam faciat: suum contra amorem, si secum in gratiam redire velit, nonnisi morte depositum iri, seque in eo continuato mortalium felicissimum putare spondeat atque profiteatur. — Eminent hoc carmen cum mira affectuum, vividissimis coloribus delineatorum varietate, tum orationis doctrina atque cultu exquisitissimo. Graecum poetae exemplar ob oculos fuisse, cum universus carminis habitus, tum v. 16. satis luculenter ostendit. Caeterum Sanadonus hanc oden, castitati haud dubie timens, praetermisit.

A D L Y D I A M.

Cum tu, Lydia, Telephi
Cervicem roseam, cerea Telephi

Laudas

v. 1 sq. Quum tu, a qua solum me amari credidi, Telephi pulchritudinem laudas. Pro hoc generali pulchre ostenduntur partes aliquae, cervix et brachia; nam et nuda ea gerebant veteres, et ex iis decor formae, ac vigor iuvenilis inprimis elucebat. — 2. cervicem roseam, ἀρχένη ρόδοντα, floridi coloris, splendidam, pulchram. Virg. Aen. I. 402. rosea cervice refulsit, de Venere. roseum verticem dixit Catull. LXIV. 310. et Noster IV. 10. 4. nunc et qui color est puniceae flore prior rosae. cf. Schrad. ad Mus. Animadv. p. 177. — cerea brachia, quo sensu dixerit poeta, dubitari potest. De colore fere accipiunt Intpp., qui in oculos cadit, ut cerea brachia sint candida (uti iam Serv. ad Virg. Ecl. II. 53. brachia cerea, candida sicuti cera.) quod et rosea cervix ad aspectum pertineat, et, si alio sensu accipiatur, Horatius sibi non constet. Quae tamen ratio nullius plane momenti videtur, etsi de re dubitari nequeat. Nam candidam ceram veteribus cognitam atque in usu fuisse, omnino negari ne-

quit. Sic Theocr. VIII. 19. describit σύγγα λευκὸν καρὸν ἔχουσαν. Ovid. A. A. III. 199. scitis et inducta candorem quae-rere cera, si lectio sana. conf. Plin. XXI. 14. Maxime tamen iisdem flavus color memoratur, isque in comparationibus, inde desumtis, unice fere intelligitur. v. Virgil. Ecl. II. 53. Calpurn. II. 91. et sic passim. Possis etiam de colore cerae splendido interpretari, ut brachia intelligantur laevia, rotunda, polita, in quibus nullum os promineat. Quo sensu pingues turdi clunes cereas dictas puto Aufonio Epist. I. 5. 2. Exquisitior tamen ratio videtur, si brachia cerea interpreteris flexilia, mollia, ῥαδινὰ, ἀπαλὰ, a natura cerae. Plin. Ep. VII. 9. ut laus est cerae, mollis cedensque sequatur. A. P. 163. Cereus in vitium flecti. Atque haec in delicatioribus apud veteres memorantur, atque in pretio habentur. Spectat huc epigr. Antipatri c. XXXII. (Anal. Br. II. 117.) ὑδατίνους φορέουσα βραχίονας ἢ μόνη ὄστον οὐ λάχεν ἦν γὰρ ὅλη τὸν ταλάρσι γάλα, laudatum iam in hanc rem Dorv.

ad

Laudas brachia, vae, meum

Fervens difficili bile tumet iecur.

Tunc nec mens mihi, nec color

Certa

ad Charit. II. 2. p. 165. — *Telephi* nomen suaviter et cum vi repetitum: Nam id semper crepabat Lydia, ut Horatium ureret. Adposite Terent. Eun. I. 3. 50. *ubi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam continuo: si quando illa dicet, Phaedriam intromittamus comissatum, tu, Pamphilam cantatum. provoce- mus.*

v. 3. 4. *Meum . . . tumet iecur*, docte atque ornate, pro vulgari, indignor, ira exardeo, summaque aegritudine adficior; ut nox v. 9. *uror*. Quum enim Empedocles sanguinem, maxime *περικάρδιον*, mentis sedem statueret; (*τῇ δὲ νόημα μάλιστα κικλήσκειται ἀνθρώποισιν, αἷμα γὰρ ἀνθρώποις περικάρδιον. ἔστι νόημα*, apud Stob. Excerpt. Grot. de rer. nat. p. 167.) in hepate autem vel iecore, quod est viscus maximum abdominis in dextro hypochondrio, totius sanguificationis principium prisca homines ponerent, in promptu est intelligere, cur praecordiis, cordi, iecori, quae poetis fere sunt *συνώνυμα*, omnino cogitandi vim, prudentiam, omnesque adeo affectus, atque cupiditates attribuerint. Hinc animo quocunque deum affe-

ctu commoto cor sanguine aestuare, impleri, exundare, tum fervere, ardere, uri, torreri et sim. dicitur. In ira iecur bile dicitur oppleri, (*γέμειν ἀγρίας χολῆς* Lycophr. 1115. *ἔζεσε φοίνιον αἷμα, χολὴ δ' ὑπερέβλευσεν αἰνῆ* Quint. Cal. V. 323.) aestuare, (V. 11. 22.) fervere et sim. Ita iam dixit Homer. Il. δ' 513. *χόλον πέσσειν* et inde Sil. It. II. 327. *immites iras coquere*. Tum et ipsum cor tumere dicitur, quatenus illud per iram et indignationem angustari ac comprimere sentimus. Homer. Il. l. 642. *οἰδάνεται κραδίη χόλω*, Aeschyl. Choeph. 181. Apoll. Rh. I. 1260. et sic saepius. v. Bentl. ad A. P. 197. In Nostro observa copiam poetae. *Fervens tumet*, *ἤπαρ ζέον οἰδάνεται*, quum alterum sufficisset. Attius apud Scrv. Collect. Trag. p. 89. *servit pectus iracundia*. Vtrunisque pariter enunclavit Plant. Caf. II. 5. 17. *Tota in fermento est, ita turgescit mihi*. — *difficili, ἀργαλέω χόλω* Il. σ. 119. *αἰνῆ χολῆ* Quint. Cal. l. l. h. morosa, iracunda, quae morosum, iracundum me facit.

v. 5 *sqq.* Locus hic haud dubie est ex elaboratissimis poetae atque

Certa fede manet: humor et in genas
Furtim labitur, arguens,
Quam lentis penitus macerer ignibus.

Vror,

atque pulcherrimis. Praeclare enim atque excellenter profus ad animi ira, indignatione, quod alium sibi praeferrī videt, amoris simul pristini igniculis, acrius ideo iurentibus, turbati atque incensi statum declarandum attemperata atque ex natura ducta omnia. Ante oculos autem poetae fuit in his nobile Sapphus carmen illud apud Longin. X. 2. *Φαίνεται μοι τῆνος ἴσος θεῶσιν* caet. — *Mens non certa fēde, eodem loco manet, agitatur, commovetur. Sollenne hoc de quacunque graviore animi commotione. Nota Tibulli: namque agor ut per plana citus sola verbere turbo. Sic et cor πάλαισθαι, δουεῖσθαι, ἐκπηδᾶν* graecis dicitur. Plaut. Aulul. IV. 3. 3. *Continuo cor meum coepit artem facere ludicram, atque in pectus emicare. res nota. — Color continuo variatur, vultu nunc rubente, nunc pallente. Furorem Medae e zelotypiae sensu iisdem lincis duxit Seneca Med. 358. *Flagrant genae rubentes, pallor fugat ruborem; nullum vagante forma servat diu colorem. Idem Herc. Oet. 250. de Deianira: nec unus habitus durat, aut uno furit contenta vultu; nunc inardescunt genae, pallor ruborem pellit, et formas**

*dolor errat per omnes. Iam Apollon. Rh. III. 296. ὑπὸ κραδίῃ εἰλυμένος αἰθετο λάδῃ οὐλος ἔρωσ· ἀπαλὰς δὲ μετετροπᾶτο παρειὰς ἐς χλόον, ἄλλοτ' ἔρευθος, ἀκηδείησι νόοιο. De timore eadem praedicat Seneca ep. 22. non animus nobis, non color consiat: lacrimae nihil profuturæ cadunt. — 6. Aestuantis animi habitum amplius poeta declarat per humorem, lacrimas, in genas furtim, ipso non advertente, labentes, recurfantis amoris indices. Infra IV. 1. 35. *Sed cur heu, Ligurine, cur nannat rara meas lacrima per genas? Adposite Meleag. LIII. 2. (Br. Anal. I. 16.) ὄμμα τε σίγα πόθοις τὸ γλυκὺ δάκρυ φέρει. Quanquam et de sudore per corpus manante, qui et ipse amoris index est, non male accipias; ut in illo Sapphus: καδδ' ἰδρῶς ψυχρὸς χέεται, et, qui inde profecit, Theocrit. II. 107. de Simaetha Daphnidis amore percussa: ἐκ δὲ μετώπου ἰδρῶς μευ κοχύεσκεν. Alciplhr. II. ep. 2. p. 220. ἄστι ἀπέψυγμαί, καὶ ἰδρῶ καὶ τὰ ἄκρα καὶ ἡ καρδία μου ἀνέστραπται, ubi corr. καὶ κατ' ἄκρα ἢ κ. μ. α. Valer. Aedituus apud Gell. XIX. 9. *Dicere quum conor curam tibi, Pamphilā, cor-*
dis:**

Vror, seu tibi candidos

Turparunt humeros immodicae mero
Rixae; sive puer furens

Impres-

*dis: quidni abs te quaeram verba labris abeunt. Per pectus miserum manat subito mihi sudor. et sic saepius. Priorem tamen rationem praetulcrim propter ad. furtim, quod igniculos amoris, quem poeta, rivali sibi inducto, extinctum putarat, sublilientes, lacrimis, ipso quasi invito, caussamque ignorante manantibus, proditos egregie depingit. Clarius haec indicant seqq. — 7. arguens, qui argumento est, manifestat: praeclare, quasi hoc ipso demum indicio convincatur, se adhuc amore teneri. cf. V. 11. 9. 10. — 8. penitus, *ρηρόθι*, intime, macerer, conficiar, consumar. cf. V. 14. 16. — ignibus aut omnino amore, aut, quod aptius videtur, acgritudine ex amore suppresso, quae animum lente, paulatim, edit atque absumit. Senec. Hippol. 279. de Phaedra: *Labitur totas furor in medullas igne furtivo populante venas. Non habet latam data plaga frontem, sed vorat tectas penitus medullas.* adde v. 376. Nimirum sollennes de amore parum prosperi successus locutiones sunt, *peredi amoris tabe* (Virg. Aen. VI. 442. et IV. 66.) *lento igne torrer* (Ovid. A. A. III. 573. *Ignibus huc lentis tor-**

retur, ut humida taeda. Tibull. I. 4. 81. *Eheu quam lento Marathus me torret amore*) ut Graecorum *δύπτεσθαι* (v. Stanl. ad Aeschyl. p. 733.) *ὀπτάσθαι* (ut Theocr. VII. 51. et XXIII. 33.) *τήξεσθαι* (ut in nobilissimo Pindari fr. apud Athen. p. 602. et alibi) et sim.

v. 9 seqq. *Vror, indignor, excrucior, ut Terent. Eun. III. 1. 47. si quando illa mentionem Phaedriae facit, aut si laudat, te ut male urat, quem locum excitavit iam Heynius ad illa Tibulli IV. 15. 19. Nunc tu fortis eris, nunc tu me audacius ures. — turparunt, foedarunt, lividos fecerunt (sic *ianua rixis saucia* Propert. I. 16. 5.) *tibi humeros, humeros tuos paullo invenustius apprehendendo, ac vexando.* In quo doctius *rixae* id facere dicuntur, quod facit rixaus Telephus. — *immodicae factae mero* hausto, inter comotationem, seu, quod doctius est, ortae a mero immodice hausto. Livoris signa in hac re saepius memorata, veluti Tibull. I. 6. 14. I. 8. 37. Ovid. Am. I. 7. 41. *Aptius impressis erat os vivere labellis, et collo blandi dentis habere notam.* v. Burm. ad Propert. III. 6. 21.*

De

Impressit memorem dente labris notam.

Non, si me satis audias,

Speres perpetuum, dulcia barbare

Laeden-

De pulsatione inter amantes exasperatos facta quo minus capias, vetat omnino sententiarum nexus. Multo minus *mero* cum quibusdam trahendum ad *turparunt*, quasi Telephus inter altercationes mutuas vinum in Lydiae humeros effudisset, sicque polluisset. Egregie vero ad animum Lydiae recuperandum a poeta adornata omnia; hinc rusticitas Telepho in amando obiecta, uti saltem videbatur Horatio; nam ipsa forte de hoc minime conquerebatur; tum pulchritudinis puellae laus (*candidos humeros* et *mox dulcia oscula, quae Venus caet.*) temere quasi adtexta. — 11. *puer furens*, amore nimio incensus. — *impressit notam labris*, infixit, fecit notam, maculam *memorem*, memoriam osculi diutius servantem. Sic *memores fastus* IV. 14. 4. *memores notae* Claudian. Id. VI. 6. Hoc loco ornat simpliciter. Est adeo: os impresso dente lividum fecit, *χρῆλος ἀμυγῆ* Theocr. 27. 18.

v. 15 *sqq.* Vulgare erat: Audi me et ne spera Telephum constanter ac perpetuo te amaturum: nam quo vehementior nunc eius amor est, eo citius remittet, atque exstinguetur.

Praeclare hoc, quod rivalis s. dem elevando constantiorem in amore se-futurum tacite innuit; puellaeque animum sic ab eo abalienando eundem sibi conciliare studet. — *satis audias*, si me omnino audire velis, si me eum iudicas, cuius coniecturae aliquid tribuas; blande admodum. — 14. *non speres*, οὐκ ἐλπίζεις, ἄν, non sperabis, ne in animum tibi inducas, illum *perpetuum* in amore fore, te perpetuo ab illo amatum iri, qui tam *barbare*, more parum delicato *laedat* morfu, impresso dente, *oscula*, suaviter pro, os tuum, labella tua. Stat. Theb. III. 294. de Marte Venerem amplexo: *clypeoque receptam laedit in amplexu*: cave ibi Barthium audias. Apulei. ἀνεχόμε. 6. 7. *Olli purpurea delibantes oscula clemente morfu rosea labella rellicent. Oscula dulcia* declayat poeta amplius per, *quas Venus . . . imbuit*: quibus oscula ipso melle dulciora a poeta innui, satis obvium quidem hoc; sed de elocutionis ratione recte quaeras. Nimirum oris suavitatem iuprimis ex osculis perceptam communis fere totius antiquitatis usus melli comparabat. Sic, qui statim succurrat, Silentiarium locus II. 5. (Br.

K

Anal.

Laedentem oscula, quae Venus

Quinta parte sui nectaris imbuit.

Felices ter et amplius,

Quos

Anal. III. p. 71.) τὰ Φιλήματα
μαλθακὰ Δημοῦς ἔγνωσ καὶ δρα-
σερῶν ἡδὺ μέλι στομάτων. Sim-
militer στόματα μελισταγῆ δι-
xit Leont. I. 1. (ib. p. 103.) Iam
quum nectar ipso melle dulcius
statuerent, melque tantum par-
tem aliquam nectaris (έννατον μέ-
ρος τῆς ἀμβροσίας mel vocat Iby-
cus apud Athen. II. 2. extr. Schol.
Pind. Pyth. 9. 116. τὸ μέλι τῆς
ἀθανασίας δέκατον μέρος ᾤθησαν
εἶναι, quo hand dubie veteris
alicuius poetae figmentum re-
spexit) efficere existimarent;
sane satis proclive erat, ut, quo
magis suavitatem oris extoller-
rent, illud nectare inbutum,
nectar stillare et similia dicerent.
Melcag. c. XXI. 4. Ζεῦ πάτερ
ἄρα Φίλημα τὸ νεκτάρεον Γανυ-
μήδους πίνεις — — καὶ γὰρ ἐγὼ
τὸν καλὸν ἐν ἡθέροις Φιλήσας
Ἀντίοχον ψυχῆς ἡδὺ πέπωκα μέ-
λι. Pariter de Ganymede Lu-
ciani. T. I. p. 214. καὶ Φίλημα
σὸν ἡδίων τοῦ νεκταρος. In ἀδεσ-
πότ. ep. LV. (Br. Anal. III. 161.)
κούρη τις μὲ Φίλησεν — νεκτάρ
ἔην τὸ Φίλημα, τὸ γὰρ στόμα
νεκταρος ἔπει. Alciplhr. I. 33.
ὡς δὲ ἡδὺ τε καὶ ἀνήρατον ἀπὸ
τῶν Φιλημάτων νεκταρ ἔσταζεν.
Adde M. Argentarium II. 3.
(Anal. Br. II. 266.) Quintam
vero nectaris partem poeta orn-

nino pro multo posuit, quo *Ve-
nus* Lydiae labia imbuit, dul-
cissima illa voluptate perfudit.
Prisca autem notione hoc *Ve-
neri* iniunxit, cuius omnino
dona essent venustas, formae
gratia atque illecebrae; quo
sensu δῶρα Ἀφροδίτης dixit Ho-
mer. II. γ. 54. cf. Stat. Silv. I.
2. 110 sqq. Sine hac enim ne-
que sit laetum neque amabile
quicquam, iuxta Lucret. I. 24.
Simili ornatu Stat. Silv. I. 3.
10. in descriptione villae Tibur-
tinae: *Ipsa manu tenera tectum
scripsisse Voluptas — Tunc Ve-
nus Idaliis unxit fastigia succis.*
Piget Intpp. deliria super h. l.
aliis de quinto Aristotelis ele-
mento, aliis de quinta essentia
Páracelsi: aliis denique de quin-
que gradibus amoris cogitanti-
bus, pluribus referre atque exa-
gitare.

v. 17 sqq. Praeclare atque
ex animi natura poeta, amore
infelici excruciatu, felicitatem
secum reputat, quae sibi obti-
gisset, si Lydiam in amore con-
stantem expertus fuisset. Ge-
nerali hoc includit sententiae,
felicissimos eos praedicans, quo-
rum amor non nisi morte finia-
tur. *Felices ter et amplius, τρις
μάκαρ ὡς τοιοῦτι, Φίλη, δεσμοῦ-
σιν*

Quos irrupta tenet copula, nec malis
 Divulfus querimoniis
 Suprema citius solvet amor die.

ἢ ἐλίχθη, πρὸς μάκαρ· ἀλλ' ἡμεῖς ἀνδιχα καίόμεθα. Silen-
 tiar. VII. extr. (Br. Anal. III. p. 75.) quanquam paullo diver-
 so sensu. — *irrupta copula*, ir-
 ruptum amoris vinculum, amor
 non mutatus. *Copula*, *vincu-
 lum*, *iugum*, *δεσμοί*, sollemnia
 de amore mutuo. — *tenet*, con-
 iungit, coniunctos tenet. — 19
 sq. Continuatur allegoria, quae
 est in *copula*. Verba ita expe-
 diendā: et quos *non citius su-
 prema die*, non prius, quam

quum morientur, *solvet*, disfol-
 vet, seiunget *amor*, haud *divul-
 fus* (utroque enim referenda
 negatio) ante id tempus *queri-
 moniis*, iurgiis, disidiis, h.
 quorum amor ad mortem usque
 durat. Docte ipse amor *divelli*
 dicitur (quemadmodum amici-
 tia, foedus) cum amantes di-
 velluntur, et *solvere* hos vincu-
 lis suis, et quasi disiungere,
 cum ipse morte solvitur. — *ma-
 lis*, amori infestis, quae amorem
 extinguunt; ornat.

C A R M E N XIV.

ARGUMENTVM.

Monet atque obtestatur hoc carmine Romanos Horatius, ne denuo in bella civilia irruant: id quod perpetua allegoria persequitur. Scilicet rempublicam iam tot tantisque calamitatibus labefactatam et convulsam navi, procellis laceratae, omnibus praesidiis orbatae, ac nihilominus mare iterum ingredi paranti comparat, eamque, ut portum attingere studeat, enixe rogat. Mala illa varia et innumerabilia, quibus civitas laborabat, quibusque omnes eius partes adflictae erant, et pericula, quibus eam nova bella civilia obiectura essent, gravissima ornatissimaque copia extulit, enumerandis singulis quassatae navis partibus; in quibus tamen exigendis non ita haerere debet interpretes, ut singulas ad rem significatam applicare ac pertrahere sibi sumat. Usus autem est Horatius hac allegoria cum prudentia, in tam ancipiti rerum statu rem suspicandam magis Romanis ostendens, quam plane ac disertis verbis exprimens; inductus maxime exemplo Alcaci, cuius et multa carmina, quod aperte in tyrannos inveli non posset, allegorica fuisse constat, et fragmentum exstat apud Heraclidem Pont. de alleg. Homer. p. 15. ed. Schov.

* * * *

Τὸ μὲν γὰρ ἔνθεν κῦμα κυλίνδεται,
 Τὸ δ' ἔνθεν ἄμιες δ' ἂν τὸ μέσσον
 Ναὶ φορήμεθα σὺν μελαίῃσιν,
 Χειμῶνι μοχθεῦντες μεγάλῳ καλῶν

Πάρο

Πᾶρ μὲν γὰρ ἄντλος ἱστοπέδαν ἔχει·
 Λαῖφος δὲ πᾶν ἄδηλον ἦδη,
 Καὶ λακίδες μεγάλαι κατ' αὐτό.
 Χαλαῖσι δ' ἀγκύραι

Fecit carmen, cuius haec pars est, Alcaeus occasione tumultuum Mitylenaeorum temporibus Myrsili tyranni; atque Horatium ex illo suum totum expressisse dubitare vix licet. Unde simul, totum hoc carmen ἀλληγορικῶς accipi debere, recte statui posse arbitror. Sed accedit etiam Quinctiliani auctoritas, qui non suspicatur, esse in hoc c. allegoriam, sed illud ut illustre ac notum eius exemplum ponit. Ita vero ille Instit. Or. VIII. 6. 44. At allegoria, quam in versionem interpretamur, aliud verbis, aliud sensu ostendit; ac etiam interdum contrarium. Prius, ut, O navis referent in mare te novi fluctus caet. totusque etiam ille Horatii locus, quo navim pro republica, fluctuum tempestates pro bellicis civilibus, portum pro pace atque concordia dicit. Verum hoc tam acris iudicii viro, qui Romae viveret, qui tam prope aetatem Horatii attingeret, et sic; quomodo hoc carmen acceptum esset a Romanis, optime nosset, illo scilicet meliora se videre prius putavit Muretus, cuiusque sententiam exornavit imprimis T. Faber (Epist. I. 54. et ad Horat. p. 300.) quem sequuti sunt Dacierius, Bentleius, alii. Putant nimirum, si pro allegoria habeatur carmen, hanc nimis anxiam et subtilem esse, dum ad minutias, ad vela, antennas, latera, malum caet. descendat. Tum indigne ferunt, comparari sic rempublicam R. navi Ponticae; mallent Idaeae,

ob Romam Troia oriundam. Denique vv. 17. 18. intelligere se non posse clamant, si allegorice carmen interpretari oporteat. Itaque proprie accipiunt totum carmen, illudque scriptum esse putant ad navim, qua poeta a. U. DCCXIII. cum amicis post cladem Philippensem in Italiam venerit, et qua amici, quibus non tam benigna fors, quam Horatio, in Italia adfulserit, mare iterum ingredi paraverint, Aegaeum Asiamque petaturi. Illis igitur abeuntibus hoc ad navim, tempestate ad Palium promontorium laceratam, carmen scripsisse Horatium; ut supra tertium, abeunte Athenas Virgilio. Sed cum navis lacera admodum humile profecto carminis lyrici argumentum esse videtur, indignum certe tanta copia, gravitate, ornatu, qualem nostrum c. habet: tum, si vel verissimum esset illud narrationis somnium, quid tandem consilii Horatio in ea canenda propositum fuerit, non apparet. Voluitne amicis dissuadere abitum? an suadere, ut ante reficerent navim? Tum, cur ad mare Aegaeum redire voluit amicos, cum in vicina Sicilia esset Sex. Pompeius? Et, si in Siciliam eos transmittere cupit, cur a Cycladibus eos cavere iubet? Denique dum poeta hoc agit, ut singularum partium commemoratione rem oculis quasi subiiciat, dum ornatu exquisitissimo doctrinaque haud vulgari allegoricae carminis formae, quae per se legentium animos non admodum tenere potest, gratiam atque vigorem conciliare studet, num sic minutias putido studio captasse dicendus est? Plura vide apud Masson. vit. Hor. p. 58. et Sanad. h. l. — Caeterum ipsa reipublicae cum navi, eiusdemque quoque modo periclitantis cum hac fluctibus oppressa naufragiumque

giumque factura satis frequens est comparatio. De republica a potentioribus occupata praecleari vv. extant in Theognideis 679 sqq. οὐνεκα νῦν Φερόμεσθα, κατ' ἰστία λευκά βαλόντες Μηλίου ἐκ πόντου νύκτα διὰ δυο- Φερίην· ἀντλεῖν δ' οὐκ ἐθέλουσιν, ὑπερβάλλει δὲ θά- λασσα ἀμφοτέρων τοίχων· ἤ μάλα τις χαλεπῶς σώζε- ται· οἱ δ' εὐδοοσι· κυβερνήτην μὲν ἔπαυσαν ἐσθλόν γ' ἐς Φυλακὴν εἶχεν ἐπισταμένως· χρήματα δ' ἀρπάζουσι βίη, κόσμος δ' ἀπόλωλε· δασμὸς δ' οὐκ ἔτ' ἴσος γίγνεται ἐς τὸ μέσον· φορητοὶ δ' ἀρχουσι, κακοὶ δ' ἀγαθῶν κα- δύπερθε· δειμαίνω, μή πως ναῦν κατὰ κῦμα πῆ- Cic. ad Div. XII. 25. quam ob rem, mi Quinte, conscende nobiscum, et quidem ad puppim; una navis est iam bonorum omnium. et loc. notiss. ad Div. IX. 15. sedebamus in puppi cact. cf. II. 7. 15. Quemadmodum autem maxime dubia ac formidolosa tempora fuisse oportet, cum scribebat carmen Horatius; ita forte optime referas ad a. DCCXXII. quo inimicitiae inter Octavianum et M. Antonium, magnis utrimque apparatus ad atrocissimum bellum spectarent. cf. Virg. Ge. I. 509 sqq. Porphyrion et plurimi recentiores ad M. Brutum, bellum post prius Philippense praelium reparantem, multi et cum Acrone ad Sex. Pompeium, Magni F. in Sicilia res novas molientem, referunt. Ingeniose vero Sanadonius cogitabat de a. DCCXXVI. quo tempore de principatu deponendo deliberabat Augustus: quare Horatium, ne id eum sine- ret republica, et sic novis malis ac bellis locum daret, hortari voluisse. Eadem iam ante Sanadonum sententia fuit Terrentii, quod dubium esse non potest ei, qui notam

eius recte legerit et expenderit: item Massoni vit. Hor. p. 66. Sane Maecenas in oratione, qua suadet Augusto, ut imperium retineat (Dio LII. 16.) eadem reipublicae cum navi comparatione utitur. Sed forte ab ipso Dione ista exornatio est, omninoque atrociores pro rerum a. DCCXXVI. statu nostri carminis imagines videntur; neque ulla tunc allegoriae necessitas erat. Omnium vero, si Dis placet, ingeniosissime Io. du Hamel putat, Horatium patrem hac allegoria alloqui filium, ut Bruti partes deferat. Caeterum comparctur cuni eo V. 7.

A D R E M P V B L I C A M.

O navis, referent in mare te novi
 Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
 Portum. Nonne vides, ut
 Nudum remigio latus,

Et

v. 1. 2. Praeclare poeta, periculi metu percussus, subita exclamatione orditur: *o navis*, ergo altum repetes, in altum provehes, ut iterum tempestatem experiaris? At gravius poeta: *fluctus novi* h. fluctus iterum, denno *te referent*, abripiant in altum *mare*: quoniam navis, remis velisque priore naufragio destituta, aegre cursum ad litus dirigere poterat, quo minus in altum referretur. Eodem ornatu ac vi II. 7. 15. *te rursus in bellum resorbens unda fretis tulit aestuosis*. Est igitur, ergo abripi te patieris, nec summis, quae tibi, naufragio adtritae, supersunt, annitere viribus, ne iterum fluctibus in altum abripiaris, sicque funditus pereas. — 2. *quid agis?* quae ista est temeritas, amentia, mari se iterum credere velle, unde tanta calamitas acciderit. Imo *fortiter*, summa virium contentione hoc age, ut *portum occupes*, attingas, adeoque in tranquillo ac tuto loco

sis. Monet adeo poeta rempublicam, ne bellis civilibus, a quibus nondum fatis convaluisset, iterum sese immergat. Male alii de portu iam capto et constanter obtinendo accipiunt. Nam respublica nondum fatis confirmata erat; navis adeo nondum securam stationem tenebat. Vt taceam e verbis hanc sententiam parum commode elicere.

v. 3 — 10. Rempublicam bellis civilibus plane exhaustam, praefidiisque suis orbatam servata allegoria declarat poeta per navem tempestate graviter afflictam. Hoc, Alcaei exemplum secutus, exquisito ornatu ac copia specialibus ideis expressit, remos excussos, malum et autemas fracta atque labefactata, funes amissos, vela denique lacerata memorando. Nugae igitur agunt, qui has singulas navigii partes ad allegoricam rationem revocant, et quae eae sint in republica, putido atque inani studio extricare conantur.

Et malus celeri faucius Africo
Antennaeque gemant? ac sine funibus

Vix

— 4. *latus navis nudum*, nudatum, orbatum sit *remigio*, remos amiserit vel fluctibus (ut Valer. Fl. I. 618. *excussi* procella *manibus remi*) vel ad scopulos alifia. Proprie ita dicebantur remi *detergi*, *παρσύνεσθαι*. v. Heyn. ad Virgil. Aen. I. 104. Post *latus* adfandum e v. 6. *gemat*, unde per zeugma eliciendum *fit*, vel proprie accipiendum de fluctuum, qui *latus* feriant, *fragore*. Valer. Flacc. I. 619. *Puppis in obliquum re-sonos latere accipit ictus*. — 5. *faucius*, laesus, fractus, ut *trabs securi faucia* Ovid. Met. X. 372. *ianua rixis faucia* h. *pulsata*, ut ipse expedit Propert. I. 16. 5. adde Claudian. de VI. Conf. Honor. v. 153 sqq. *scissis velorum debilis alis*, *orba gubernaculis*, *antennis faucia fractis*, *ludibrium pelagi vento iactatur et unda*. qui totus locus e nostro fluxisse videtur. Procellas innuit poeta per *Africum* (v. ad I. 1. 15.) *celerem*, *ὄρνυ*, rapidum, praecipitem. — 6. *gemere* praecclare de strepitu rerum, quae vi aliqua incumbente graviter adfliguntur (sic Charonis *cymba gemit sub Aeneae pondere* Virg. Aen. VI. 415.) futuris suis aut compagibus ab ea emotae ac solutae. — *ac ut carinae*, carina tua *sine funibus*, fune amisso, *aequor*, assilientes fluctus *vix du-*
rare, aegre sustinere possit. Variatam a poeta orationem facile deprehendas; nam vulgare erat, neque funes habes, quibus te sustententes. Quod qui non animadverterent, et carinas ac funes de una navi dici posse negarent, habuere hos vv. pro sententia generali: naves, quae instar tui sine funibus sunt, mare durare nequeunt. Magis in diversa abit Bentleius, qui in ipso portu tantam tempestatem coortam a poeta describi ait, ut malus navis antennaeque gemant, et caeterae naves, quae in eodem portu sunt, stationem tenere non possint, *sine funibus*, nisi ancoris iactis. Sed generalis ista sententia, hic importune intrusa, admodum ingrata foret elegantiae sensui, et Bentleii ratio seu potius commentum satis contortum est, et plus una parte laborat. Navis enim ex Horatii sententia nondum in portu est; (male enim hoc ponitur ex v. 2.) sed fac ibi sit, quis non exspectasset, poetam de hac, non de caeteris, quas in portu stare comminiscuntur, dicturum fuisse, quod sine ancora durare nequeat? Ne illud dicam, carinas et funes aliarum navium inter unius navis partes enumeratas admodum dure interiecta videri. Accedit, quod, si allegoricam huius carminis rationem

Vix durare carinae
Possint imperiosius

Aequor?

nem spectes, non assequi licet, cur tandem aliarum navium mentionem poeta iniecerit. Alii denique navem in altum iam provectam intelligunt, ventisque ac fluctibus penitus disiectam atque divulsam, adeo, ut funibus opus sit, quibus constringatur, ne prorsus disolvatur, utque adeo sola funium ope mare duret. Expediunt igitur illa verba, *sine funibus*, nisi funibus constringatur. De re quidem dubitare non licet. v. Propert. III. 5. 25. et ibi Passerat. Atqui ex Horatii mente, totaque carminis oeconomia navis nec altum tenet, neque iam portum attingit; sed huic proxima conflictatur cum fluctibus, eam retrorsum agere conantibus. Hortatur adeo eam poeta, ut iis omni opera obnitatur, portumque attingere studeat, ne, in altum relata, certissimum naufragium faciat, funibus quippe s. ancora, qua se utcumque sustentare posset, destituta. Mirandum sane, Intpp. in tanta luce verum perspicere non potuisse. Neque vero offendere debebat, quod carinae et funes de una nave dicerentur, quum numeri consusio poetis admodum familiaris sit. Virgilius quoque Aen. IV. 580. habet *retinacula* unius navis. Proprie vero *carinae*, nam ex

ea navis parte *funes* demittentur. Erant ii proprie vincula, sive retinacula, quibus naves antiqua aetate ad litus alligabantur, *πίσμαρα*. v. Serm. I. 5. 18. Virgil. Aen. IV. 575. cf. Burm. ad Prop. III. 5. 25. Sed postero tempore ancora etiam inducta, qua vel in alto mari naves tenerentur. Hom. II. α. 436. Virg. Aen. I. 169. Igitur h. l. ancoram declarant *funes*, retinacula eius. — 7. *durare* *κρηγεῖν*, perferre, quin, fluctibus iactata navi, disiliant, carina penitus solvatur. Cum dilectu hoc verbum posuit, propter epith. *imperiosius*; nam tyrannidem aegre sustinemus. — *aequor imperiosius*, imperiosum, quod in navem crudele imperium exercet, eam hinc inde iactando; adeoque violentum, impetuofum.

v. 9 sq. *Linthea, λίννα*, vela tibi non integra sunt, tempestate partim lacerata, partim amissa. — 10. Deos quoque tutelares tempestas deiecit. Pers. VI. 30. *iacet ipse in litore et una ingentes de puppe dei*. Habebat nimirum quaeque navis deum aliquem tutelarem, cuius simulacrum cum ara in puppi solebat statui, absolute inde *navis tutela* dictum; res notissima. Est igitur: non Dii tibi amplius

Aequor? Non tibi sunt integra lintea,
 Non Di, quos iterum pressa voces malo:
 Quamvis Pontica pinus,
 Silvae filia nobilis,

Iactes

amplius sunt, quos voces, invoces, quorum auxilium implores, qui tibi periclitanti subveniunt, iterum pressa malo, novis malis oppressa, ubi iterum cum tempestate colluctandum tibi sit. Bellum civile est scelus, *ἄγος*, quo tota civitas obstricta est. Averfantur illud Dii, adeoque urbem, scelere isto contaminatam, relinquunt, donec expietur. v. ad I. 2. 21. Praeclare igitur, servata allegoria Deos, qui urbem intestinis malis, calamitatibus bello civili iterum pressam, oppressam (nam ad hoc *pressa malo* magis spectare videntur, quam ad tempestatem) erigere atque servare possent, averfos esse ob prius scelus, poeta innuit.

v. 11 — 13. Oratio horum vv. ita prisca ac generosa est, ut ad verbum e graeco exemplo expressi videantur. *Quamvis*, quantumvis, utcumque *tu iactes*, gloriaris, efferaris; pro tenui, *tu*, ornate atque cum dilectu, *Pontica pinus*, quippe e *pinu Pontica* fabricata, et tanquam *filia*, quae originem ducis e *nobili silva*. Deberet proprie esse, Ponticae silvae filia nobilis,

sed docte hoc disiunxit, ne *pinus* nude posita esset. Ornatus hic poeticus imposuit omnino Intpp., ut, quae vera esset verborum structura, minus accurate perspicerent. Duo fere faciunt orationis commata: *quamvis sis Pontica pinus*, et *silvae f. nobilis*; et *iactes* etc. suppleto *sis* in priore commate. Alii eandem hanc rationem secuti, in posteriore *tamen* suppleunt, hocce modo: *quamvis sis caet. tamen iactes*, quo quid sibi velint, non assequor. Omnino hic locus docere potest, quantum ligata oratio cum ornatiore dictione tum structura orationis, verborumque collocatione a soluta recedat. Si enim prima h. loci stamina retexas, facile videas, nihil amplius poetam voluisse, quam: etsi e satis firma materia compacta sis. Pro hoc eam dicit e pinea Ponti, quae navibus fabricandis aptissima esset, materia constructam; tum, re sub sensu revocata, atque ut ita dicam, animata, navem genus suum deducere ait a silva Pontica tanquam stirpe, adeoque eam esse Ponticae silvae filiam. Cum in hoc semel incidisset poeta, ut navem silvae filiam

Iactes et genus et nomen inutile.

Nil pictis timidus navita puppibus

Fidit.

filiam diceret, proclive satis erat, ut eidem sensus atque animum tribueret, eamque genus suum iacture diceret. Iam observam copiam poetae in ipsa elocutione. Sententia enim absoluta erat, si dixisset: Quamvis pinus sis Pontica, aut paulo ornatius, etsi sis Ponticae silvae filia, etsi iactes genus Ponticum, aut denique, genus atque nomen tibi inutile est: sed haec omnia cumulate adfudit huic loco, miroque artificio contexit. *Pontus*, s. Ponti regio cum praestantissima navibus extruendis abundabat materia, tum eximia ibi erant navalia. cf. Catull. IV. 9 sqq. *silvae filia*; quae in ea prognata est, prisco sermone. Martialis imitationem XIV. 90. *non sum Maurae filia silvae*, de acerna mensa notarunt iam alii. *Nobilis* cum vi adiectum, nam iactabat genus nobile, antiquissimam et nobilissimam silvae Ponticae stirpem se aiebat. Sic phaselus Catullianus IV. 15. *se ultima ex origine stetisse dicit in cacumine Cytori*. v. ibi Doctiss. Doering. — *nomen*, gloriam, famam celeritate ac periculosa loca traiciendi dexterritate olim partam. Idem de se gloriatur phaselus Catull. l. l. v. 2. 3. et 6—9. — *inutile*,

quod tibi nunc parum prodest. Docte hoc epith. τῶν nomen adiunxit, quod ad totam fere sententiam spectat. Nimirum vulgare erat: inutiliter, nequidquam iactas genus et nomen tuum, non incolumem ista tua nunc te praestat generis iactantia. Si haec ad rempublicam transferas, erit: Non augusta tua atque ab ipsis Diis, Marte et Venere, deducta origo, quam iactas, neque vetusta gloria tot rebus praeclare gestis parta prohibebit, quominus novo bello civili prorsus intereas.

v. 14. Variavit orationem poeta, quae ita continuanda erat: quamvis iactes et genus et nomen et picturas in puppi: vel, neque ornamenta tua in puppi, quibus admodum fidis, te ab interitu servabunt. Instantem tempestatem docte poeta innuit per *nautam timidum*, qui tum *nil fidit*, nullam spem salutis reponit in *pictis puppibus*, picturis, quibus navis sua decorata est. More enim antiquo naves, inprimis puppes, encausto sive coloribus uftis speciose pictae atque ornatae erant extrinsecus, puppes etiam intus. v. Virg. Aen. V. 663. Ovid. Fast. IV. 276. *picta coloribus uftis puppis*. Apte ad

rem

Fidit. Tu, nisi ventis
Debes ludibrium, cave.

Nuper

rem Seneca ep. LXXVI. *Navis bona dicitur, non quae pretiosis coloribus picta est . . . nec cuius tutela obore caelata . . . sed stabilis et firma.* Inuit vero poeta reipublicae opes ac splendorem, aedificiis; templis, ac luxurioso vitae genere proditum.

v. 15. 16. Quum igitur, remis excussis, malo fracto, antennis labefactatis, ancora perditâ, velisque diruptis s. amissis, nihil prorsus in te amplius habeas praesidii, quo te adversus tempestatem tuearis; *cave*, tibi prospice, adeoque altum ne pete, mari te iterum ne committe, *nisi debes*, debere vis, debere mavis, h. tam emotae os mentis (hoc enim involvit τὸ nisi, quod eleganter sic argumentationibus subiicitur, ubi alterius sententiam, nostrae contrariam, eo consilio adducimus, ut absurditatem istius breviter perstringamus. v. vel Gesner. Th. L. L. h. v.) tam vecors es, ut propositi (sc. altum petendi) tenax ventorum ludibrium esse s. ventis ludibrio esse velis; seu, ut aliis verbis idem eloquar, *cave*, ne iterum mare ingrediaris; summae enim temeritatis foret, se ventis, quibus amplius resistere nequeas, ludi-

brio s. diripiendam dare. Altera ratio est, si verba ita iungas, *cave, nisi h. ne ventis ludibrium debeas*, Φυλάττου, εἰ μή, pro ὅπως μή satis frequentato Graecis more, quibus εἰ, εἰάν pro ἵνα, ὅπως ponitur. Tertia denique, nisi omnino in factis est, fatale tibi est, naufragio perire. Ex his omnibus teneo equidem priorem explicandi rationem, facilem eam, atque h. l. satis commodam; e reliquis enim altera quidem paullo reconditior est, altera sententiam infert cum tota carminis oeconomia parum consentaneam, simulque ambiguitatem (nam *debere ludibrium et debere aliquid fato*, diversa prorsus sunt loquendi genera) quae facile vitari poterat. Sed forte iis, qui hoc amplecterentur, non satis expedita erat ratio, qua ludibrium ventis debere simpliciter dici possit pro, ludibrio iis esse, nulla fati notione adiecta. Nimirum is, qui vel facit, vel dicit aliquid, unde necessario aliquid vel malum vel commodum in se redundet, is id debere, ὄφλειν, dicitur. Sic *poenas marito adulter debet* (Iuvenal. X. 512.) commissio adulterio; *risum debet* (γέλωτα ὄφλεισκέων, ut passim Graeci) alteri, cui ridendi materiam antea dederat:

Nuper sollicitum quae mihi taedium,
Nunc desiderium, curaque non levis,

Inter-

derat: βλάβην. h. δίκην βλάβης
ὀφείλει (Eurip. Androm. 560.)
ei, quem prius laeserat: ζημίαν
ὀφλισκάνει (Id. Medea 580.)
ὁ ζημίας ἀξία, s. ἀξιοποινα δρά-
σας. Lambinus laudat hunc Pla-
tonis locum Apol. Socr. T. I. p.
90. ed. Bip. qui optime hanc lo-
quendi rationem illustrat: νῦν δὴ
ἐγὼ μὲν ἀπειμι ἀφ' ὑμῶν θανάτου
δίκην ὀφλων (mortis poenam de-
bens, dictis meis factisque, e indi-
cium sententia, promeritam) οὔτοι
δέ (accusatores) ὑπὸ τῆς ἀλη-
θείας ὀφληκότες μοχθηρίαν καὶ
ἀδικίαν, propter nefarias ma-
chinationes digni, qui puniantur.
Navis igitur, ut haec
ad nostrum locum transferam,
ventis ludibrium debet, quae
ita comparata est, ut ven-
torum ludibria eam pati oporteat,
quae adeo remis, velis
caet. destituta, ventis ludibrio
est, ab iis huc illuc iactata.

v. 17. 18. Quae mihi nuper
eras taedium, nunc es desiderium
et cura, pro vulgaribus, tae-
dio, desiderio, curae. Taedium,
aegritudo cum satietate. — sol-
licitum, ornate, quae sollicitum
faciebat. Taedebat eum navis,
quam naufragio perituram pu-
tabat, misera navis conditio ei
erat taedio, molesta, sollicitum
eum faciebat; nunc vero, eam,

utcumque adfectam, naufragium
evaluisse videns, iterum eius de-
siderio tenebatur, eam iterum
amare coepit. Desiderium, cu-
ra, de re amata, cui bene cupi-
mus, cuius commodis studemus.
Sic Catull. II. 5. Lesbiam desi-
derium nitens vocat. adde Cic.
ad Div. XIV. 2. — cura non
levis, maxima, gravissima, de
qua maxime sollicitus esset,
quam admodum amaret. Fa-
tendum, hos vv. ad reipubli-
cae declarandam conditionem, et
quo poeta erga eam adfectus sit
animo, magis pertinere, quam
ad navem, et allegoriam hacte-
nus a poeta non accurate satis
esse servatam. Taedebat eum
vivere in republica, ubi omnia
omnium miseriarum essent ple-
nissima (uti Cic. ad Att. II. 24.
eadem de re cf. V. 16. 21 sqq.)
nunc, quum sub Caesare Octa-
viano iterum florere inciperet,
renovabatur eius desiderium, ite-
rum curae cordique ei erat, ti-
mebat de ea, ne novis intestinis
motibus iterum labefactata pe-
nitus prosterneretur.

v. 19. 20. Vites, vita aequo-
ra, quae susa sunt, pro quae
sunt inter C. mare, quod ambi-
bit Cycladas insulas, mare
Aegaeum: cum dilectu hoc pro
quovis mari ponit, quod et
per

Interfusa nitentes

Vites aequora Cycladas.

per se procellosum, et propter vada et scopulos est periculosissimum. Valer. Flacc. II. 622. *Pariumque infame fragosis — r'adis.* Antip. Sid. c. CVIII. (Anal. Br. II. p. 37.) *πᾶσα θάλασσα, θάλασσα τί Κυκλάδας, ἢ στενὸν Ἑλλης κῦμα καὶ ὄξείας ἡλεὰ μεμφόμεθα;* — nitentes, ut *fulgentes* III. 28. 14. pro-

pter marmor candidum. Sic *Paros nivea.* Virgil. Aen. III. 126. et Stat. Theb. V. 182. *Et Paros et nemorosa Thasos, crebraeque relucent Cyclades.* Caeterum vix dubium esse potest, quin color hic ductus sit ex illo, quod expressit poeta, carmine Alcaei, cui, ut Lesbio, vicinae essent Cyclades.

C A R M E N X V.

A R G V M E N T V M.

*N*ullus excelsior enthusiasmus est, aut sublimitati atque adeo audaciae lyricae accommodatior, quam vatis futura praedicens, qui universo carmini augustiorem speciem et omnino diviniorem spiritum dat. Unde hoc artificio permulti graeci ac latini poetae usi sunt, ut, si vaticiniis in ipsorum carminibus locus daretur, hanc partem imprimis exornarent, ingenique vim ostenderent. Sed fuere etiam, qui vaticinia totius carminis argumentum facerent: velut est ex eo genere Lycophronis Cassandra. Eiusdem generis fuit Alexandri Aetoli carmen Apollo inscriptum, quantum ex ipsa hac epigraphe, et e particula, quam Parthen. ἐρωτ. παρ. c. XIV. servavit, colligere licet. Maxime vero huc spectare debuit Bacchyli- dis carmen in excidium Troiae, ad quod se totum composuisse Horatium in pangendo hoc carmine satis diserte Porphyrion testatur, qui hac ode inquit, Bacchyli- dem imitatur; nam ut ille Cassandram facit vaticinari futura belli Troiani, ita hic Proteum. Porphyrionis testimonio accedit Lutatii auctoritas. Ita enim ille ad Stat. Theb. VII. 530. Ithone, (corr. Itone, Ἰτώνη) civitas Boeotiae est. Hinc Bacchy- lides Minervam Ithoniam dixit, et Alcome- nem (scr. Alalcomenen) ipsam significat, quem imitatus est Horatius in illa ode, in qua

Proteus Troiæ futurum narrat excidium. Quibus vero rationibus inductus C. Barthius (ad Stat. Ach. I. 35.) carmen hoc elaboratissimis versibus proditum bonam partem Alcaeo cuiuspiam deberi suspicatus sit, equidem ignoro; nisi omnino Alcaeum pro Bacchylide memoriae lapsu posuerit. Ad idem hoc carmen respexisse videtur Quinctil. III. 7. 19. Praeclare vero valicinium eo temporis momento à Deo marino edi fingitur, cum Paris Helenam per mare abduceret. — Caeterum fuere, qui forte superioris carminis spiritu pleni, in hoc etiam allegoriam sibi reperisse viderentur, illudque referrent ad M. Antonium et Cleopatram; in quibus sunt Locher, Landinus, Baxterus, atque imprimis Sanadonius. Et iam olim sic accepisse multos oportet: v. Variet. Inscript. Sed cum difficile fuerit, similitudinem Paridis cum Antonio, Helenae cum Cleopatra satis ostendere; tum nullum prorsus talis allegoriae indicium est. Caeterum comparetur imitatio nostri carminis, Stat. Ach. I. 20 sqq.

NEREI VATICINIUM DE EXCIDIO TROIAE.

Pastor quum traheret per freta navibus
Idaeis Helenen perfidus hospitam,

Ingrato

v. 1 sq. Pastor, Paris, cui, si vulgarem rationem sequi poeta voluisset, adiiciendum erat epith. *Idueus*; sed docte hoc cum *navibus* coniunxit, et sic alteri aliud epitheton dari poterat, quod magis ad rem spectaret. Sollemnis vero haec Paridis appellatio, ubi rem aliquam, quae primam eius aetatem, quam pastoritiam egit, attingit, poetae in medium proferunt: veluti in iudicio de Deabus habito, Eurip. *Androm.* 280. *Hec.* 646. Senec. *Agam.* 731. et in raptu Helenae, Eurip. *Iphig. A.* 180. Virgil. *Aen.* VII. 363. Stat. *Achill.* I. 20. et sic saepius. In Homero igitur ei locus non erat. — *raperet*, tanquam praedam secum abduceret, nota loquendi ratione, ut *ἀγειν καὶ φέρειν* Graecorum. Ad rem Eurip. *Troad.* 865. de Paride: *ὅς ἐξ ἐμῶν δόμων δάμαρτα ξενόπατῆς ἐληύσατο*, quem locum forte respexit Virgil. *Aen.* X. 92. *Me duce Dardanius Spartam expugnavit adulter?* Propius Stat. *Achill.* I. 20. *pastor Dardanus incautas blande populatus Amyclas* et II. 348. *Ho-*

spitis Atridae — *spoliat thalamos, Helenaque superbus navigat, et captos ad Pergama devehit Argos.* et inde Sidon. *Apoll.* IX. 119. *Nec Phryx pastor erit tibi legendus — quum iussu Veneris — hospites raptor depopulatus est Amyclas.* Helena igitur, etsi Paridem sponte secuta, Menelai tamen respectu, cuius uxor esset, tanquam praeda abducta, et ipsa Lacedaemon a Paride depopulata recte dici poterat. Alii longinquaev navigationis notionem τῶν trahere iniunctam volunt. Sed Ovidiani loci *Met.* VII. 67. de Medea, Iasonem sponte secuta: *per freta longa trahor*, eadem, quae huius loci, ratio. — *navibus Idaeis*, nave Idaca, cuius materies in Ida monte excisa esset, et ad hanc navem extruendam, adhibita. — *perfidus*, laesa fide s. iureiurando per Iovem *ξένιον* dato. Stat. *Ach.* I. 403. eadem de re: *Iura, fidem, Superos una calcata rapina.* *Hospitii temerata sacra* similiter in Helenae Ep. Ovid. *Her.* XVII. 3. — *hospitam* proprie ad Menelaum spectat, qui Paridem hospitio

Ingrato celeres obruit otio
Ventos, ut caneret fera

Nereus

excepisset. Observent tirones exquisitam epithetorum collocationem, *perfidus hospitam*, quae duo uno verbo comprehendit Eurip. Troad. 866. Paridem *ξενάπατην* appellans. *ἀπατήλιον ἄνδρα* dixit Coluth. R. H. 370.

v. 3 sq. Pedestris ratio ac simplicior narrationis ordo ferebat: Nereus, ventis filere iussis, haec vaticinatus est. — *Obruit otio ventos*, in profundum eos otium coniecit, sopiit eos, *κατεύνασεν* (uti Homer. Il. ε. 524. *εὐδῆσι μένος Βορέαο*) h. flatus ventorum repressit, quiescere, filere iussit. *Otium, pax, quies* de intermisso motu, solennia poetis vocabula; et *obruere* adiunctam notionem habet profundae tranquillitatis, altissimi silentii, ventis necopinantibus inpositi. — *celeris*, ornat: nisi ad augendam Nerei, ventos in medio cursu opprimentis, potestatem pertinet. Sed hoc subtilius forte. Caeterum Dacer. negat, Nereum esse ventorum dominum. At est maris Deus, qui adeo ventos, mare turbantes, recte compescere possit. Quae potestas ideo vel Nereidibus tributa ab Hesiod. Theog. 253. *Κυμοδόκη δ' ἢ κύματ' ἐν ἠερόειδέϊ πόντῳ, πνοιῶς τε ζαθέων Ἀνέμων* — — *ῥεῖτα προηύνει*. — *ingrato*, molesto, non

Paridi, ut vulgo accipiunt, sed sibi ipsis, restricta, qua gaudent, standi libertate. v. Virgil. Aen. I. 55. Praeclare vero poeta hic antiquo illo utitur phantasmate, quo in Deorum *ἐπιφανείῃ*, vel insigni aliquo vate cantante (de Orpheo supra I. 12. 10. adde Claudian. Praef. in L. II. R. Pr. 17. *Vix auditus erat, venti frenantur et undae*) ipsa natura audientiam quasi facit, ventos ac fluctus comprimendo. Aristophanis locum Theognoph. 43. 44. *ἐχέτω δὲ πνοιῶς νήνεμος αἰθέρη, κύμα δὲ πόντου μὴ κελαδείτω* adduxit iam Spanhem. ad ista Callimachi (H. Apoll. 18.) *εὐφημεῖ καὶ πόντος, ὅτε κλείουσιν αἰοῖδοι ἢ κίθαριν, ἢ τόξα, Λυκαρέος ἔντεα Φοῖβον*. Alia loca adlata vide a Valken. ad Theocr. II. 38. et Wernsd. ad Calp. II. 17. (in Poett. min. II. 92.) — 4. *ut caneret*, vaticinaretur Paridi *fera*, audacius pro, saeva, i. horrenda, *fata*, excidium Troiae. Caeterum Nereo vaticinandi partes a poeta datae sunt, quatenus inter deos maris antiquissimos habitus est, quibus omnino vaticinandi peritia a poetis attributa est, veluti Proteo Homer. Od. δ. 384 sqq. Virgil. Ge. IV. 387. Glauco, Apollon, Rh. I. 1310. de Nereo iam Hesiod. Theog. 253. et Eurip. Hel. 15. Nimirum

Nereus fata: Mala ducis avi domum,
 Quam multo repetet Graecia milite
 Coniurata tuas rumpere nuptias
 Et regnum Priami vetus.

Eheu,

rum quum antiquitas vatem appellaret eum, qui quae sint, quae fuerint, et quae ventura trahantur (Virgil. Ge. I. I. coll. Homer. Il. α. 70. Orph. II. XXIV. 4. 5. et Eurip. Hel. 15. 14.) animo complecteretur, ea-que notio in senilem prudentiam, de praesentibus recte momentem (hinc εὐβουλος Nereus Pind. Pyth. 3. 163. et Proteus πολύβουλος Orph. I. I.), praeterita cum praesentibus componentem, et inde futura coniectantem unice cadat; ratio in promptu est, cur Diis marinis, qui e quorundam placitis, aquam rerum omnium originem statuendum, antiquissimi habebantur, haec divinandi facultas attributa fuerit. Cum dilectu vero Nereo hoc vaticinium iniunxit poeta, sedem quippe suam in mari Aegaeo, quod transeundum erat Paridi, imprimis habenti. v. Apollon. Rh. IV. 772.

v. 5 sqq. Mala avi, infausto omine, infortunio tuo: δυσφορῆς ut Eurip. Hipp. 759. vel, ut Pind. Nem. 3. 44. αἰσιῶν οὐ κατ' ὄρνιθων. Contra apud Catull. LXI. 20. bona cum bona nubis alite virgo. cf. III. 3. 61.

et V. 10. 1. adde Lamb. — ducis domum, velis tecum in patriam feminam, quam tota Graecia repetet, vindicabit, reddi sibi postulabit, multo milite, magno exercitu, multis copiis adductis. — 7. Coniurata rumpere, graece pro, quae coniuravit, se rupturam, disoluturam tuas cum Helena nuptias. Rem futuram tanquam gestam narrat, ut vates. Respicit vero poeta iusiurandum, quo se Graeciae principes, in Aulide iam congregati, non nisi Troia ever- sa, receptaque Helena se redituros mutuo devinxerant. cf. Stat. Ach. I. 455. Sed et Tyndareo Helenae proci iam fidem, interposito iureiurando, dederant, se ei, quem Helena maritum sibi elegisset, opitulaturos, εἴ τις ἐκ δόμων λαβὼν οἴχοιτο, τὸν τ' ἔχοντ' ἀπώσασθαι λέχους, κα- πιστρατεύειν, καὶ κατασκάπτειν πόλιν, iuxta Eurip. Iph. Aul. 60 sqq. — 8. et ipsum regnum Priami, Ilium vetus adeoque nobile, Πριάμου πόλιν γεραιὰν Aeschyl. Ag. 719. Pariter Tro- iam antiquam Virg. Aen. I. 375. et veterem dixit Ovid. Fast. III. 423. — Rumpere nuptias s. connubii vincula usitato more

Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanae

Genti!

dicitur; at alterum, *rumpere regnum* est paullo exquisitius, et plane Homericum, Il. π. 100. ὄφρ' ὄλοι Τροίης ἰερά κρήδεμνα λύοιμεν. Plenior adeo oratio esset, urbis moenia, seu vincula (uti plane muros Troiae vocat Catull. LXIV. 368. *Urbs Dardaniae Neptunia solvere vincula*) rumpere, dissolvere, adeoque urbem destruere, evertere. Sic et πόλιν ἀβέηκτον idem Homer. Il. φ. 447. dixit. Superfedere igitur possumus zeugmatis figura, qua generalis verbi notio posteriori commati adcommo-
detur.

v. 9 *sqq.* Infurgit cum vaticinantis spiritu et ipsa oratio, ad enthusiasmi naturam praeclare attemperata. Quum enim vates, futurarum rerum cogitatione defixi, easdem, abrepti phantasiae vi atque impetu, tanquam in praesens tempus adductas, oculisque suis subiectas per singula momenta persequantur, iisque ipsi interesse videantur; poetae, qui vaticinia eloquuntur, et ex ipsius vatis personam ea repraesentant, fieri non potest, quin eodem spiritu, eodemque imaginum vigore eadem enuntient, ac lectorum quasi oculis subiiciant, cf. Pind. Ol. η. 55. 56. Virgil. Aen. VI. 86. VIII. 537.

Lucan. I. 679. Sil. I. 126. III. 701. Petron. de Mut. R. 111 *sqq.* Stat. Theb. III. 210. et Achill. I. 54. — 9. Ad *grave Martis opus*, s. labores bellicos declarandos memoratur *sudor*, quo perfunsi sunt viri, milites et equi curru iuncti: quae imago petita videtur ex Homer. Il. β. 388 *sqq.* ἰδρώσει μὲν τευ τελαμών ἀμφὶ στήθεσσιν ἀσπίδος ἀμφιβρότης, περὶ δ' ἔγχει χεῖρα καμῆται· ἰδρώσει δέ τευ ἵππος εὐζών ἄρμα τιταίνων. Quem locum ob oculos habuit Valer. Flacc. V. 238: *manet ingens aegida sudor, et nostros iam sudor equos.* Nostri vero locum sublegit Stat. Theb. III. 210. *quantus equis quantusque viris in pulvere crasso sudor, io quantum crudele rubebitis annes!* — 10. Ingenti clade affligetur res Troiana, graviter pro hoc ac cum indignatione poeta, cladem istam ad Paridem, tanquam ultimam belli causam referens, *quanta funera moves*, quantum funerum, quantae caedis auctor es *genti Dardanae*, Dardaniae, a Dardano rege sic dictae, Troianis tuis. — 11. Ad augendum belli terrorem praeclare poeta adiunxit phantasma e summa antiquitate petitum, qua *saepe in letifero belli certamine Mavors, aut rapidi Tritonis hera* — *armatas hominum*

Genti! Iam galeam Pallas et aegida
 Currusque et rabiem parat.

Nequidquam, Veneris praesidio ferox,
 Pectes caesariem, grataque feminis

Imbelli

est praesens hortata catervas iuxta Catull. LXIV. 395. quo artificio imprimis Homerus usus est, quo maiorem rei gestae dignitatem inferret, sicque fortius legentium animos feriret. Ex eodem notae sunt Palladis partes, ubi saepe ipsa etiam adversus Troianos pugnat. Homerikum ἦθος servavit poeta etiam in hoc, quod Minervam non armatam, sed armam sibi aptantem exhibeat, singulaque eius arma, quae sibi induat, ob oculos ponat. Homeri loca, quae huc faciunt, Il. ε. 722 sqq. et β. 446 sqq. adtulere iam alii. Adde Hesiod. Scut. 197 sqq. — *Parat*, aptat, imponit capiti *galeam*. — *Aegis* non de thora-ce, sed clypeo h. l. intelligenda, cui maxima vis ad terrorem hostibus incutiendum inesse credebatur. Hinc Virgil. Aen. VIII. 435. *aegida* vocat, *horriferam, turbatae Palladis arma*. cf. Lucan. VII. 149. Senec. Herc. fur. 901. et Agam. 530. Valer. Flacc. VI. 174. et v. ad III. 4. 57. Est adeo, *parat*, vibrat, intentat *aegida* in Troianos, quae eos in fugam coniciat; quod idem Iovis aegidi tribuitur apud Homer. Il. ρ. 596. — 12. *cur-*

rus parat est pro, iam conscensura est currum, quod patet ex imitatione Silii III. 701, *coepta aspera cerno, Gradivumque patrem currus iam scandere*. Petita autem haec de curru pugnandi ratio ex aetate heroica, ut ex Homero satis notum. — *rabiem parat*, ira se exacuit ad bellandum. Virgil. Aen. XII. 107. *maternis saevus in armis Aeneas acuit Martem et se suscitât ira*. Ovid. Met. XIII. 544. de Hecuba: *seque armat et instruit ira*. Senec. Med. 51. *Accingere ira, teque in exitium para furore toto. Rabidam Pallada dixit nostri forte loci memor, Valer. Fl. V. 627. Omnino poetae ad declarandam pugnandi cupiditatem maximam ab ira colores defumunt; neque huc iram Palladis Paridis iudicio offensae traxerim.*

v. 15 sqq. Οὐκ ἂν τι χροαίσμη κίθαρις, τὰ τε δῶρ' Ἀφροδίτης, ἢ τε κόμη, τὰ τε εἶδος, ὅτ' ἐν κοινήσι μινείης. Homer. Il. γ. 54. 55. Vide quomodo haec poeta exornavit. Pro vulgari, nequidquam pulchritudinem tuam iactabis s. pulchritudo te tua tutum non praestabit, orna-

Imbelli cithara carmina divides;
Nequidquam thalamo graves

Hastas, et calami spicula Gnosii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Aiacem:

tius erat, parte tantum pulchritudinis memorata, coma tua puchra superbies, et pro hoc, *caesariem* tuam *pectes*, ornabis, eleganter compones. Suavis imago hominis imbellis, ac in medio belli tumultu desidentis et de coma fingenda solliciti. — *ferox*, frctus, *πίσυνος*, fatis praefidii in Venere, tibi fore existimans; fere ut Virg. Aen. XII. 52. *Longe illi dea mater erit, quae nube fugacem feminea tegat.* — 15. *carmina divides*, numeris suis dimetieris, docte pro, canes. Cantus enim certis quibusdam rhythmis legibus, pedumque mensuris dividitur, ac desepicitur. Male huc trahunt *μελίσδειν ὕμνους σύριγγι* e Theocrito Ep. 2. Baxterus cum Lambino explicat: tactis hinc inde fidibus modulos leges. Paulo subtilius. Genus vero de cantu per vices instituto, s. amoebaeo cum Voss. ad Catull. p. 239. accipiebat, quem nuper secutus est Wernsdorf, ad illa Calpurn. VI. 31. (Poett. min. T. II, p. 153.) *quam tibi certanti partem committere vocis*, h. partiri tecum canendi vices, quae tamen ratio paullo longius petita videtur.

Neque magis arridet aliorum commentum, qui Paridem in seminarum circulo sedentem, modo huic, modo illi dulcem cantilenam, quam cuius maxime placere sciat, ludentem h. v. repraesentari, dictumque adeo *dividere carmina feminis* volunt, ut I. 36. 5. *oscula amicis dividere.* in quo tamen paullo diversa ratio. Simplicissimum forte fuerit, *dividere carmina*, eadem ratione dictum accipere quia *ἐνδατεῖσθαι* Graecorum, veluti Eurip. Herc. fur. 218. *λόγους ἀνειδιστῆρας ἐνδατούμενος, dividens, ingerens probra.* cf. Brunk, ad Sophocl. Trach. v. 791. Atque hac generali notione accepisse videtur Auctor Epigr. IX. (in Anthol. Lat. T. I, p. 4.) *Cygneas genitor gestans pro fulmine pennas dulcia diffundit carmina virginibus.* — *grata feminis*, adeoque *ἄσματᾶ* amatoria; hinc et ipsa *lyra*, quae ea refert, *imbellis* dicitur, rebus bellicis canendis non apta.

v. 16 *sqq.* Vtuncque praelium vites, bello te subducas, mortem tamen non effugies, aliquando succumbes. — *Nequidquam vitabis*, declinabis, fuga te eripies

Aiacem: tamen, heu, ferus adulteros
Crines pulvere collines.

Non Laërtiaden, exitium tuae
Genti, non Pylum Nestora respicis?

Vrguent

eripies *thalamo*, in thalamo te abscondens: praeclare hoc ad mollitiem Paridis declarandam adiectum, Homer. Il. ζ. 80. λαὸν ἐρυκάκετε πρὸ πυλάων — πρὶν αὐτ' ἐν χερσὶ γυναικῶν φεύγοντας πεσέειν. Respexit vero poeta Homericam de Paride narrationem Il. γ. 580 sqq. Pugnam exornavit per ideas speciales, *hastas graves*, ἔγχος βριθῦ, στιβαρὸν, quippe ἑνδεκάπηχυν Il. ζ. 319. vel omnino exitiosas, mortiferas: et *spicula calami*, fagiittas. — *Gnosii*, Cretici, tanquam e genere praestantiori: ut *Cydonium arcum* dixit IV. 9. 17. — 18. *strepitum*, fridorem ac conflictum telorum, δοῦπον ἀκόντων Homer. Il. λ. 564. nisi omnino de strepitu pugnantium intelligere malis, ut *Φλοῖστος* Il. ε. 322. ὄμαδος, κυδοιμὸς et alia apud Homerum, — *celerem sequi*, celerem in persequendo, fortem; ex anti-qua pugnandi ratione. Ὀϊλῆος ταχὺς Αἴας pariter Homero audit Il. β. 527. — 19. Obser-va poeticam orationis fructu-ram: *nequidquam* — *vitabis*: *tamen* — *collines*, etsi diu vitaveris, effugeris mortem, *tamen ferus*, fero, aliquando cri-

nes adulteros, eleganter comtos, unguentis delibutos, hominis quippe mulierosi *collines*, contaminabis, foedabis *pulvere* ac cruore, h. oecumbes; nota ex Homero loquendi ratione. Il. γ. 55. ὄτ' ἐν κονίησι μεγείης. et π. 795. μινῶθησαν δὲ ἔθειραι αἵματι καὶ κονίησι. Pind. Nem. I. 102. βελέων ἐπὶ ῥιπαῖσι — φαιδίμων γαίῃ πεφύρτεσθαι κόμαν. Cum dilectu hic ad partes, vocata a poeta propter v. 14. Similiter Virgil. Aen. XII. 99. *Semiviri Phrygis* — *foedare in pulvere criues vibratos calido ferro myrrhaeque madentes*,

v. 21 sqq. Nam cum fortibus viris tibi depugnandum erit, viros videbis, qui te longe fortiores sint. Sed pro hoc continuat poeta picturam hominis imbellis, certamen devitan- tis, et fuga unice salutem quae- rentis; et altera ex parte duces aliquos Graecorum in persequen- do eo occupatos exhibet. Ora- tio in his vv. admodum vivida, atque ornata e variata hac lo- quendi forma, *non respicis? ur- gent te, nosces, furit te reperi- re*. — *non respicis?* summum Paridis timorem arguit, in fuga

Urgent impavidi te Salaminius
Teucer, te Sthenelus sciens

Pugnae, sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. Ecce furit te reperire atrox
Tydides, melior patre;

Quem

ne respicientis quidem hostes sibi instantes. — *Laertiaden*, Vlyffem, Laertis f. — *exitium tuae genti*, docte et graece pro gentis. Vulgare esset: qui erit exitio tuae genti. Eadem ratio in Hesiodi loco, qui nunc succurrit, Theog. 326. *Φίη' ὄλοην — Καδμείοισιν ὄλεθρον*. Exitium verò Troianis Vlyffes parabat surrepto Palladio, equique lignei aedificandi consilio dato. — *Nestora Pylum*, Pyli, antiquae Peloponnesi civitatis in *Triphalia*, Elidis parte, regem, consiliis magis, quam armis, Graecos iuvantem, et sic interitum Troianis parantem. Hinc decem viros, qui Nestori similes sint, Agamemnon sibi dari cupit, quibuscum Troiam facile expugnaturus sit. Il. β. 372. — 25. *urgent te*, instant tibi *Teucer* Telamonis, regis Salaminius, filius; et *Sthenelus* Capanei f. *sciens pugnae*, graece et antiquo sermone, de forti, bellicoso. Est Homericum *εἰδὼς μάχης*, vel ut Hesiod. Scut. 351. *πόνου καὶ οὐζύου ἰδρύς* et inde Sil. IV.

532. *gnaros belli veteresque laborum*. — 25. Plenior oratio esset: sciens pugnae, sive pedes cum hoste congregiatur, sive de curru pugnet, in utroque pugnandi genere versatus, *μάχης εἶ εἰδότε πάσης* Homer. Il. ε. 11. Prius comma omisit poeta, ex altero facile eliciendum. — *sive opus est*, si res ita fert, *imperitare equis*, ut currum regat, adversus hostes dirigat. Equis et curru imperat, dum eos regit, currum, quo velit, flectit auriga: contra currus obsequium praestat, audit habenas regentis, *ἄρμα πεισιχάλων*, sollenni loquendi ratione. — *non piger*, non ignavus, strenuus *auriga*, qui adeo in mediam hostium aciem currum immittat. Erat vero Sthenelus Diomedis auriga, quod ex Homero satis notum. — *Merionen* v. ad I. 6. 15. — *nosces*, malo tuo experieris, senties, qui vir sit. Cum vi dictum, ut Homer. Il. σ. 269. *εἶ νύ τις αὐτὸν γνώσεται*. Eadem simplici gravitate Pin-dar. Nem. II. 21. *ἐν Τροίᾳ μὲν Ἐκτωρ*

Quem tu, cervus uti vallis in altera
 Visum parte lupum graminis immemor
 Sublimi fugies mollis anhelitu;
 Non hoc pollicitus tuae.

Iracunda diem proferet Ilio
 Matronisque Phrygum classis Achillei:

Post

Ἐκτὼρ Αἰάντος ἀκούσεν, h. Hector ad Troiam expertus est, quanta Aiakis virtus esset. *Cognita bellis nomina* Valer. Fl. I. 789. — *furit te reperire*, furenti animo te requirit, ardet tecum congre-
 — *μεμαῶς κίχθειν* Homeri. — *Tydides*, Diomedes. *atrox*, faevus, *ἄγριος*, ut de eodem Homer. Il. ζ. 97. tum omnino bellicosus, fortis. — *melior patre* Tydeo, *πατρὸς ἀμείνων, κρείσσων*, h. fortior. res nota.

v. 29 sqq. *Quem tu* vel e longinquo conspicatum ea virium, quas in pedibus habes, contentione fugies, ac si iam tuo tergo immineret. Sic egregie respondet v. 27. quo et tendit tota, qua h. l. exornavit, comparatio. Paridem enim cum cervo comparat, qui statim in pedes se coniecit, ubi lupum, non ad se accedentem sed tantum e longinquo, in extrema vallis parte, ipsi ne visus quidem, conspicit. — 30. *graminis*, passus *immemor*, prae timore, solique fugae intentus: suaviter hoc adiectum. — 31.

fugies cum anhelitu sublimi, e sublimi ducto, spiritu ex alto tracto, ac pectore elato, graviter anhelans, *μέγ' ἀσθμαίνων*, nihil amplius. — *mollis* hoc ipso, quod tam cito aufugis, Diomede vel procul conspecto, adeoque *ἀναλκίς, μαλθακός*, timidus: cum dilectu hic positum. Nam et ferae, natura timidae, sollenni more poetis, iuprimis Statio, *molles* audiunt. — 32. *hoc*, ut fugeres, timidum te gereres, pollicitus tuae, Helenae, uxori tuae, cui insignem tuam virtutem bellicam, ipsa Menelai praestantio-rem, iactasses. *Tua* ut Tibull. I. 9. 65. et passim. Ad sententiam Homer. Il. γ. 450. ἢ μὲν δὴ πρὶν γ' εὐχέ' ἀρηιφίλου Μενελάου, σὴν τε βίην καὶ χερσὶ, καὶ ἔγχρῃ φέρτερος εἶναι. et Ovid. Her. XV. 355.

v. 33 sqq. Moram quidem excidio patriae tuae faciet Achil-
 lis ob ereptam sibi ab Agamemnone Briseidem ira, qua ali-
 quantisper a pugna abstinebit;

tamen

Post certas hiemes uret Achaius
 Ignis Pergameas domos.

tamen aliquando igni comburetur, atque vastabitur. Pro ira Achillis est iracundus Achilles, tum pro hoc *iracunda classis* h. exercitus, qui classe Troiam appulerat, et ad naves castra habebat; nam et is, cessante Achille, a bello abstinebat. — *proferet*, differet aliquamdiu *diem* istam fatalem, excidium, *μόρσιμεν ἡμερ, αἴσιμον ἡμερ* Il. 9.

72. Virgil. Aen. II. 324. et X. 467. Stat. Th. III. 666. — *matronis Phrygum* diem, quae iis servitum parat, *δούλειον ἡμερ*, Il. 9. 465. Eurip. Hec. 52. — 35. Post certas, fato constitutas *hiemes*, annos *uret*, comburet, vastabit *ignis Ach.* Graecorum *Pergameas domos*, Pergamum, adeoque Ilium.

C A R M E N X V I.

A R G V M E N T V M.

*P*uellae, quam iambis prosciderat, excusat se hoc carmine Horatius, istamque excusationem ab ira, qua abreptus hanc ei iniuriam intulerit, unice repetit. Argumento huic, quod per se nos non magnopere tenere potest, maximam virtutem conciliat cum ipsa descriptio carminis, et conversio, tum elocutionis poeticae doctrina atque ornatus. Facti se nunc poenitere, ipsique puellae iam-bos istos, quos iratus olim scripsisset, abolendos tradere statim in fronte carminis declarat. Tum omnem de ira locum poetice pertractat. Ira nimirum nihil esse vehementius, praepedire eam atque conturbare penitus sanae mentis statum, adeo, ut furorem, quem Cybele Gallis, Apollo sacerdotibus, Liber Maenadibus et Corybantes pulsatis tympanis immittant, longe superet; nullo adeo eam terrore, neque obiectis ensibus, neque mari procelloso, ne vel Iovis fulmine cohiberi, atque ab ulciscendi studio posse reprimi. Nec mirum, quum animus humanus natura ad iram tam propensus sit (vide, quam gravis excusatio, et arguta huic sententiae insit conversio!) ut vel invitus ea corripiaris, eiusque explendae quovis modo vel cum maximo tuo malo cupiditate incendaris maxima. Hinc enim repetendum Thyestiae exitium, tot hominum caedes, tantarumque urbium rui-nae. Eadem adeo irae insania me, ipsa aetate iuvenili ad eam pronio-
rent,

rem, ad istos iambos scribendos impulit, quos nunc, ut amica mihi iterum fias, omni modo deletos cupio. De puella, in quam olim Horatius contumeliosum carmen composuerit, et cuius animum hac palinodia recuperare voluerit, quum eius nomen consulto omiserit, certi quid statuere vix tuto licet; neque sane multum refert. Doctam eam fuisse, facile tractatio loci de ira nobis persuadet. Acron et Porphyriou eam Tyndaridem appellant, haud dubie ex antiqua fama, quam non possis sic simpliciter spernere, etiam ob inscriptiones veteres huius et sequentis carminis. Commentator Cruquii Gratidiam illam Neapolitanam, quae sub Cantidiae nomine V. 5. et 17. laceratur, intelligit. Quam opinionem tuetur etiam duorum Torrentii Codd. inscriptio: *Palinodia Gratidiae h. in Gratidiae gratiam, ad Tyndaridem amicam.* E recentioribus peculiari libello de Tyndaride Horatii (*Conjectures on the Tyndaris of Horace, 1777. 4.*) egit Io. Whitfeld. Is Thraciam ei patriam adsignat, Romanque in comitatu Rhoemetalcis, Thraciae regis, cuius liberta esset, eam pervenisse contendit ex inscriptione apud Fabrett. *IVLIA. TYNDARIS. C. IVLI. REGIS. RHOEMETALCAES. L. FECIT. SIBI. ET. SVIS. ET. LIBERTIS. LIBERTABVS. POSTERISQVE. EORVM. in. FR. P. XII. in. AGRO. P. XII.* unde colligit, et Rhoemetalceu, qui insigni apud Augustum floret gratia, et e comitibus eius nonnullos, in his libertam eius, Tyndaridem, in nomen et gentem Iuliam adoptatos fuisse. Eandem vero esse, quae Horatio Thressa Chloë, Venus marina, et Sidonia Chloë audiat; eidemque adscribendum esse carmen, Erinnae vulgo adtributum:

butum: Χαίρε' μοι, Πώμη, θυγάτηρ Ἀθήης. Sed ipsa argumentorum ratio, vana ea, atque temeraria, nos his excutiendis atque refellendis immorari vetat. Caeterum graecam et doctrinam et rationem per univēsum carmen facile deprehendas. Hinc aliquam veri spēciam habet Acronis sententia, Horatium hac ode imitatum esse Stesichorum, qui cum in Helenam, a qua ipsum Tyndaridis nomen petatum putant, próbrosūm carmen scripsisset, et ob id ipsum oculorum lumen amisisset, palinodiam in eam confecisse, et sic visum recepisse narratur. Adfert eius initium Plato in Phaedro (Opp. T. III. p. 243.)

Οὐκ ἔστ' ἔτυμος ὁ λόγος οὗτος, οὐδ' ἔβας
 Ἐν νηυσὶν εὐσέλμοις, οὐδ' ἴκασθαι Πέλοπας
 Τροίας.

Contra Ptolem. Hephaestio apud Phot. Cod. CXC. p. 482. ex Archelao Cyprio refert, Stesichorum Helenam, Himierensem puellam, Micythi filiam, amicam suam, cum se relicto, ad Bupalum quendam se contulisset, carmine laceraffe, sic incipiente:

Ἐλένη ἐκοῦσ' ἀπήγε.

Atque haec quidem narrationis diversitas fortè ita componi potest, ut Stesichorum, dum puellam Siculam carmine isto proscindere in animo haberet, totam carminis rationem ad personatam illam Helenam, quae eodem perfidiae crimine teneretur, adtemperasse atque transtulisse, adeoque sub huius nomine alterius perfidiam perstrinxisse existinemus.

P A L I N O D I A.

O matre pulchra filia pulchrior,
 Quem criminosis cunque voles modum
 Pones iambis; sive flamma
 Sive mari libet. Hadriano.

Non

v. 1. Praeclare orditur poeta a primaria carminis sententia, qua iambos illos se scripſisse nolle, deletosque omni modo velle statim declarat. Praeclare et hoc, quod eos ipsi puellae, et quo ipsa velit modo, aboleudos permittat. Nam hac ratione puellae animum facilius sibi reconciliatum iri sperare poterat. Quod ut omnino assequeretur, ad hoc a poeta attemperata omnia. Quo eodem consilio puellae pulchritudo, ipsa matris, etsi pulcherrimae, praestantior in limine statim extollitur. Ad verba Ovid. Met. IV. 211. *quam mater cunctas, tam matrem filia vincit.* Illos vero, qui carmen illud contumeliosum similiter incepisse, o matre turpi filia turpior, temere ponunt, ipsa metri ratio admodum diversa satis refellit. Maiore veri specie nonnulli existimant, Stesichorum eodem modo Helenam Leda pulchra pulchriorem dixisse.

v. 2 *ſqq.* Iambis criminosis, carmini iambico, quo Archilochus, auctor eius, ad alios maledictis proscindendos usus est. A. P. 79. *Archilochum proprio rabies armavit iambo.* Quo genere et alii deinceps usi iambos contumeliosis carminum argumentis proprios fecere. — *criminosis*, qui te criminati sunt, quibus probra tibi ingessi, contumeliosis, iniuriosis; e natura iamborum, qui ideo *truces* Catull. XXXVI. 5. et in Anthol. Gr. III. p. 530. *ἔφωβιστῆρας* dicti. — *pones*, ponas licet, constituas *modum*, finem (ut III. 15. 2. *nequitiae sige modum tuae*) *quemcunque voles*, h. dele, abole eos, quacunque ratione tibi placuerit. — 3. Sive igne, sive aqua eos abolere placet. Pro aqua paullo tenuiori, dixit *mare* et quidem *Hadrianum*, Hadriaticum, tanquam impetuosius. v. III. 9. 29. quod adeo iambos istos oculis statim subducatur. Est vero proverbialis locutio, ut Graec.

Non Dindymene, non adytis quatit
 Mentem sacerdotum incola Pythius,
 Non Liber aequae, non acuta
 Si geminant Corybantes aera,

Tristes

Graec. βάλλ' εἰς ἕδωρ. v. Schott. Adag. p. 47. cf. ad III. 24. 45. Ad sensum Tibull. I. 9. 49. *Illa velim rapida Vulcanus carmina flamma torreat, et liquida deleat amnis aqua.*

v. 5 sqq. Doctus transitus, quum naturalis ordo carminis hoc sententiarum nexu procedere deberet: Ira abreptus eo insaniae processu, ut carmen istud in te facerem; at quanta irae est vehementia, quanta eius vis, vel maximam insaniam exsuperans! Μαινόμεθα πάντες, ὁπόταν ὀργιζώμεθα, Philemon apud Stob. Grot. Flor. p. 105. cui concinunt illa Eveui: πολλὰ κίς ἀνδρῶπων ὀργὴ νόον ἐξεκάλυψε κρυπτόμενον, μανίας πούλ' ὑπερείτερον, apud Stob. l. l. Docte hoc per comparationem extulit poeta, furorem a Cybele vel Apolline vel Corybantibus immixtum minus vehementem esse dicens, quam ab ira effectam insaniam. — *Dindymene*, Δινδυμήνη, Dea Dindymi (Catull. LXII. 91.) Phrygiae montis, Cybele. Sacra eius erant enthusiastica, cum tripudiis, discursibus inter tympanorum, cymbalorum, tiliarumque so-

nos, quibus in furorem agerentur sacerdotes, celebrari solita. v. Lucret. II. 616 sqq. Catull. LXIII. Virgil. Aen. IX. 617. Cir. 166. Valer. Flacc. III. 255 sqq. Deorum vero ipsorum vi credebantur talia effici, quae in eorum sacris fiebant. — *adytis*, in adytis, templi penetralibus, quae ipsum Apollinem praesentem inhabitare, ibique sacerdotem numine suo replere, et inde responsa dare credebant: res satis nota e Virgilio. — *quatit*, violenter de sua fede ac statu demovet, percellit, conturbat *mentem sacerdotum*, furore iis immisso. Sacerdotes vero Cybeles sunt Galli; Apollinis, Pythia et Sibyllae; nam ad utrumque referri debet. — *incola Pythius*, qui Pytho, Delphos inhabitat, Apollo; frequentata poetis ratione, qua Dii regiones, urbes, templa invisere, frequentare, incolere dicuntur, quae sibi consecrata sunt. v. Heyn. ad Virgil. Aen. I. 16. Exquisitior tamen est altera ratio, quam et orationis contextus suadere videtur, ut poeta *incolam Pythium* dixerit, Deum Pythium, Apollinem, qui sacerdotes numine suo implet, in

Tristes ut irae: quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,

Nec

eos migrat, eorum mentem incolit. Deo enim recepto, mentes sacerdotum turbantur, ac furore corripuntur. Nota illa Virgilii de Sibylla: *At Phoebiondum patiens immanis in antro bacchatur vates, magnum si pectore possit excussisse deum* Aen. VI. 77. — 7. non aequae, non sic mentem Baccharum ad insaniam adigit *Liber*, Bacchus: de cuius sacris summo cum furore peragi solitis notissima omnia. — non sc. mentem audientium aequae conturbant, feriunt *Corybantes*, si geminant, iteratis ictibus pulsant, collidunt aera, cymbala aerea. *Corybantes*, s. Curetes, Cybeles sacerdotes cum eiusdem deae sacris e Creta in Phrygiam traducti, tumultuosam inter cymbalorum tympanorumque strepitum instituebant saltationem. v. Callini. H. Iov. 52. ibique Spanh. Claudian. R. P. I. 207 sqq. et in Eutrop. II. 281. Nonnulli aera h. l. de clypeis accipiunt; sed isti, ense percussis, geminari dici nequeunt. Praestat adeo de cymbalis geminatis, invicem collisis intelligere. Ovid. Fast. IV. 184. *Aerae tinnitus aere repulsa dabant.* cf. et Metam. III. 532. Stat. Theb. VIII. 221. *gemina aera sonant Idaeaeque terga.* — acuta, acuti soni, tinnientia, κύμβαλα ἐξὺ φθίγγα, uti eadem vo-

cat Auctor Epigr. 174. in Brunk. Anal. III. p. 134. Ad sententiam horum vv. Eurip. Hippol. 143. *σὺ γὰρ ἐνθεός, εἴτ' ἐκ Πανός, εἴτ' Ἐκάτας, ἢ σεμνῶν Κορυβάντων, ἢ ματρὸς οὐσίας Φοιτάλεον.* — 9. ut irae, ira sc. ut quatit, insuavum facit animum. — *tristes*, qualis est irati vultus, adeoque saevae, vehementes. *Ime* affectum nulla re ne vel maxime terribili coerceri aut reprimi posse, quo minus vel cum summo vitae periculo exsatiatur, poeta ornate ac graviter declarat per enumerationem rerum, quae summum alius terrorem iniiciunt, enses oppositos, procellosum mare, ignem ac tonitru. *Διὰ μαχαίρων καὶ πυρὸς ῥίπτειν δεῖ*, similis est Graecorum de proiectae audaciae hominibus proverbialis locutio. v. Zenob. Cent. III. 19. Iratum adeo *neque ensis*, strictus in se, sibi oppositus *deterret* ab ulciscendi studio, h. in medios enses ruit, caedem sibi imminentem non curat. Seneca Med. 593. *ignis stimulat ira — cupit ire in ipsos obvius enses.* Senec. de Ira I. 1. *sui negligens in ipsa irruens tela et ultionis secum ultorem tracturae avidus.* — *Noricus*, docte pro quovis praestantissimo. Praestantissimum enim erat ferrum Noricum et enses inde cusi. cf. V. 17. 71.

Hoc

Nec faevus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique

Defe-

Hoc loco simpliciter ornat. — *mare naufragum*; cum dilectu, in quo naufragia fiunt, adeoque procellosum, impetuosum, quod alias facile terreat. — 11. *faevus ignis*, πῦρ μάλερόν, vastans omnia. Simpliciter quidem ignis accipi potest, ut et Graecis διὰ πυρός βαίνειν de re valde periculosa adhibetur, v. ad II. 1. 6. sequentia tamen suadent, ut de fulmine intelligamus. Tum vero *i. faevus* erit, a faevo, irato Iove demissus. v. ad I. 3. extr. — 12. *nec tremendo* . . . *tumultu*, nec tonitru. Graviter et magnifice hoc poeta elocutus est, adsumta illa antiquitatis opinione seu potius loquendi ratione, qua Iovem cum imbre (Virgil. Ge. II. 325. Ecl. VII. 60.) cum nive (V. 13. 2.) cum fulmine ac tonitru in terram deferri s. *descendere* dicebant. Unde Ζεὺς καταβύτης, de fulmine. v. Pausan. V. 14. extr. et omnino Burmanni disquis. de Iove Fulguratore. — Pro descendens gravius ad sensum ac terrorem, *ruens*. Similiter Sil. XVII. 52. *caelum ruere*. Valer. Flacc. I. 616. *ruit igneus aether eum tonitru* et VIII. 354. *ruina*

poli eadem de re. — *tumultu*, fragore tonitruum. *Aetherios tumultus* dixit Ovid. Met. III. 503. *caeli tumultum* Stat. Theb. I. 372. et XI. 26. — *tremendo*, quo maxima motu terra tremat — *et mortalia corda pergentes humilis stravit pavor*, Virg. Ge. I. 329.

v. 13 *sqq.* Ac in hoc quidem accusare licet animi humani naturam atque indolem, ita comparatam, ut ira facillime commoveamur, atque excandescamus; unde maxima mala ac damna exoriantur necesse est. Iam vide quomodo poeta a pedestri scriptore differat. Pro vulgari, gravem nobis a natura insitam esse iram, doctius erat, iram leonis nobis fuisse inditam; sed hoc a mytho repetit doctus poeta, quo diversos hominum affectus, eorumque causas explicare conabatur antiquitas. Scilicet cum viderent unicuique animalium generi unam eandemque naturam ingentem; in homine contra diversos diversorum animalium affectus, cupiditates coniunctas deprehenderent; proclive sane erat, ut

Defectam, et infani leonis
Vim stomacho adposuisse nostro.

Irae

has ab iisdem repeterent, omnesque etfi diversissimas, in unum hominem congestas dicerent. Prometheus adeo sūgebant, cum formam humanam e luto composuisset, neque amplius haberet, nude humanam indolem effingeret, hanc ex omnibus animalibus decerptam homini in-fesse. Simile figmentum est Simonidis de diversa feminarum indole, cuius fragmentum *περὶ γυναικῶν* separatim edidit Koele-rius V. D. Spectat etiam huc fragm. Eurip. p. 496. (ed. Lips.) quod apud Stob. (Grot. Flor. p. 13.) Philemoni tribuitur, unde haec tautum delibamus: *τί παθ' ὁ Προμηθεὺς, ὃν λέγουσ' ἡμᾶς πλάσαι καὶ τ' ἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις ἔδωχ' ἐκάστω κατὰ γένος μίαν φύσιν; — ἡμῶν δ' ὅσα καὶ τὰ σώματ' ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν καθε-nos, τοσαύτους ἐστὶ καὶ τρόπους ὄραν.* — fertur addere, addidisse, vel potius, fertur coactus fuisse, addere caet. Coactus, materia omni in caetera animalia iam distributa, ob defectum materiae. — *limo principi*, quo pri-mum homines efformasset; nisi potius sit, e quo tanquam ma-teria primaria hominem formare instituisset. Dicti inde homines a Prometheo ficti *πηλοῦ πλάσ-ματα* Aristoph. Av. 637. cf.

Lucian. Prometh. §. 13. T. I. p. 195. et v. Hensterh. ad eun-dem p. 185. et Stanl. ad Aesch. p. 736. — *addere*, admiscere *particulam*, partem animae un-dique, ex omnium animalium in-dole *defectam*, decerptam, de-sumtam, unde naturam huma-nam componeret, eique affe-ctiones infereret. — *et adpo-suisse*, observa iuncturam ora-tionis paulo infolentiozem; nam in pedestri oratione illa, *adde-re . . . defectam* per interie-cta enuntiari debebant, hoc fere modo: fertur Prometheus, quum homini *πηλοπλάστῳ* affectiones animi ab animalibus, ob mate-riae defectum, desumptas inde-ret, iram a Leone mutuatus esse. — *infani leonis vim* docte pro insanam vim, *μένος*, insa-niam, iracundam indolem *ad-posuisse*, posuisse, indidisse no-bis: pro hoc cum dilectu *sto-macho nostro*. *Stomachus*, ut Gr. *στόμαχος*, proprie est cana-lis, per quem cibus defertur, oesophagus, orificium ventricu-li, *καρδία*, v. Macrobian. VII. 4. et 15. tum ipsa *κοιλία* ventri-culi, propter irritabilitatem suam, iuprimis ex infusa copio-siori bile, iracundiae sedes vulgo habita; hinc simpliciter pro *θυμῷ*, ira ponitur supra I. 6. 6. *gravem Pelidae stomachum*. No-tae

Irae Thyesten exitio gravi
 Stravere, et altis urbibus ultimae
 Stetere caussae, cur perirent
 Funditus, imprimeretque muris

Hostile

tae quoque sunt loquendi formae, *stomachari, stomachum movere* et sim.

v. 17 sqq. Si effectus irae damnatae intueri velis, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis caedes ac venena — et urbium clades, et totarum exitia gentium. Aspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia: has ira deiecit. Aspice solitudines per multa milia sine habitatione desertas; has ira exhaust. Seneca de Ira, I. 2. Vide, quomodo haec poeta tractaverit. Generalem sententiam, irae effectus esse perniciosissimos graviter declarat atque exornat fraterni discidii exemplo. — *Irae*, ira inter Atreum et Thyesten, fratres, de regno orta — *stravere*, deiecere de statu suo *Thyesten*, atque immergere *gravi exitio*, graviter afflixere Thyesten, in caput eius redundarunt. — *altis*, eminentibus, ab excelsis domibus ac muris: e graecis αἰπὺ πτολίεθρον, πόλις αἰπή, αἰπεινή, altae moenia Romae Virg. Aen. I. 7. — *ultimae caussae*, ab ultimo initio repetitae, adeoque primariae, praecipuae *stetere*, pro tenui, fuere, extitere: fere ut

Virgilio Aen. VII. 755. *stant belli caussae*. Ira adeo causa fuit, cur h. ut *funditus, προμνόθεν* (uti adhibuit Aeschyl. Έπτ. ε. Θ. 71. πόλις προμνόθεν ἐκθαμνίζειν, pro quo σύροθην Eurip. Rhel. 58. et Pausan. III. p. 224. similiter προρόζους τὰς Ἀθήνας ἐκκόψαι dixit) *perirent*, evertentur, ac solo aequarentur. Docte hoc exornatur v. 20 sq. graphica everfionis descriptione. — 20. *imprimeretque muris aratrum* breviter dictum, pro; muros solo aequaret, iisque aratrum induceret, h. solum araret. Aratri usus in condendis urbibus, iisdemque everfis satis notus. Propert. III. 7. 41. *Moenia quum Graio Neptunia pressit aratro victor Palladiae ligneus arcis equus*. Lucan. VII. 430. *Sarmaticumque premat succinctus Consul aratrum*. cf. Aeschyl. Ag. 536. et Ovid. Her. I. 55 sqq. — *hostile*, ab exercitu hostili inductum: ornat. — *exere. insolens*, insolenter se gerens, elatus victoria parta, adposito epitheto: nam in hoc ipso exercitus insolentiam ostendebat, victarum gentium urbes penitus evertendo, ipsarumque

Hostile aratrum exercitus insolens.
 Compesce mentem: me quoque pectoris
 Tentavit in dulci iuventa
 Fervor, et in celeres iambos

Misit furem: nunc ego mitibus
 Mutare quaero tristia; dum mihi

Fias

memoriam, inducto aratro, delendo.

v. 22 sqq. Plenior esset oratio: *Compesce mentem ἴσχε νόον* (ut Theogn. 555.) ira effrenam, refrena irae impetum, κατέχει δάκνων ὀργῆς χαλινόν, uti simili modo extulit Theodectes apud Stob. de R. N. in Floril. Grot. p. 141. — *Me quoque* ira, qua iuvenilis aetas, in qua ego nunc constitutus sum, facilius excandescere solet, eo usque provexit, ut iambos istos infantis scriberem. — *fervor pectoris*, ira, ab effectu, nam iratis κελαινόν ὑπὸ σπλάγγχοις ζεῖ αἷμα iuxta Apollon. Rh. I. 1262. — *tentavit*, invasit, occupavit me tanquam febris s. omnino morbus, qui *corpus tentare* dicitur Lucret. III. 148. Ep. I. G. 28. *si latus aut renes morbo tentantur.* cf. Burm. ad Sammon. 28. — *in dulci iuventa*, ἐν νεότητι sc. ὄντα, iuvenem: Ab aetate igitur iuvenili simul irae excusationem petit. Claudian. de B. Get. 498. ca-

lidae rapuit te flamma iuventae. — *dulci* perpetuo epitheto, oppos. senectuti morosae, tristi, nihil suavitatis habenti. — 24. *in iambos misit*, abripuit, impulit me, ut iambos istos scriberem. De Archilochio, eadem loquendi ratione, Adrian. (in Anal. Br. II. p. 286.) Ἀρχιλόχου τόδε σῆμα, τὸν ἐς λυσσῶντας ἰάμβους ἤγαγε Μαιονίδῃ Μοῦσα χαρίζομένη. — *celeris*, proprie, nam *syllaba longa brevi subiecta vocatur Iambus, pes citus*, A. P. 251. Erat adeo hoc metrum huic carminum generi valde accommodatum; nam iracundis oratio praecipitatur. — 25. *furem* ira, me; quasi ei, prae irae furore, quid ageret, nescio hi iam-bi excidissent.

v. 25 sqq. Cupio nunc *tristia*, amara, iambos tristes, acerbos, acres, μῦσαν πικρὴν — *mutare*, commutare *mitibus*, iambis substituere *mitia*, quae te mitem reddant, παλινοφθίσαν.

Fias recantatis amica

Opprobriis, animumque reddas.

ῥοδίων, recitando iambos; sed iterum amplectaris *recantatis* docte hoc cum seqq. coniunxit. — *dum* modo, ut mihi falsa declarando ista *opprobria*, iterum *amica fias, animumque, tare opprobria*, quae doctius a me isto carmine abalienata enuntiaverat, *tristia* nitibus mutum, *reddas*, amore me tuo *tare, παλινορθεῖν*.

C A R M E N XVII.

ARGUMENTVM.

*V*enusissima villae Horatianae in Sabinis commendatio: cuius amoenitates exprimit poeta insigni et suavi phantasmate, ex quo Faunus iis allectus regionem saepius invisit, relictis sacris sibi montibus, amatque eam inprimis ac tuetur: et sic praesentiae Dei attribuantur, per eamque declarantur, agelli suavitates, caeli ibi serenitas mitisque temperies, puritas et salubritas aëris, omninoque regionis felicitas, tranquillitas, ubertas. Praeclara haec ratio est, cum, quod numen in picturam admixtum est (cf. I. 4. 5. I. 7. 12.) tum inprimis ex eo, quod prisca hominum simplex pietas propinquos sibi ac praesentes esse putabat Deos, cum ipsis secure atque in omnium rerum abundantia vivere liceret. Accedit in nostro quidem carmine illud etiam, quod Faunus poetarum quoque custos est. v. II. 17. 29. Iam poeta illarum amoenitatum cupit participem esse Tyndaridem, puellam doctam praeclearoque ingenio ac delicato elegantiae sensu praeditam, quam et poetriam fuisse vv. 18 — 20. facile nobis persuadeant. Habuerat ea amatorem Cyrum, pulchrum et mollem iuvenem, sed eundem protervum, ebriosum ac suspicacem, a quo ideo saepius male habita fuisset. Itaque invitat eam rus suum poeta, quod eam a Cyri violentia tutam praestet, atque ubi otio atque securitate perfrui possit opta-

optatissima. Hanc enim quum puellae iucundissimam fore videret Horatius, omnes carminis ad eam vivide declarandam attemperavit colores, quo lubentius ea sibi obsequeretur. Elocutionis ornatus est exquisitissimus et cultissimus, imaginum color suavissimus, ita, ut univsum carmen ad idyllii mollitudinem accedere videatur. Comparetur autem cum illius argumento Epist. I. 16. Denique Sivrius, nulla satis idonea ratione inductus, e Stesichori aliquo carmine nostrum latine versum esse contendit.

A D T Y N D A R I D E M.

Velox amoenum saepe Lucretilem
Mutat Lycaeo Faunus, et igneam
Defendit aestatem capellis

Vsque meis, pluviosque ventos.

Impune

v. 1 *sqq.* Amoenitates villae suae descripturus poeta, eas non a fontium praeterlabentium furrū, a nemorum umbris, vallium, gregumque ibi pascentium laeto adspectu, in quorum descriptione nostri fere poetae luxuriantur, repetit; sed, ut vividius eas declaret, totique picturae vitam quasi tribuat, exquisito utitur phantasmate, dum Faunum, villae suae deliciis invitatum, posthabito Lycaeo eam invisere, ibique saepius commorari dicit. Nimirum priscae aetati infidebat opinio, Deos loca ipsis sacra invisere, ipsis sacrificiis interesse, quoque latius eorum cultus pateret, mox hanc, mox illam regionem, ut sacrorum participes fierent, petere, v. Virg. Aen. IV. 143 *sqq.* cf. Spanhem. ad Callim. II. Apoll. 15. Hinc saepius in invocationibus, veluti Stat. Th. I. extr. de Apolline: *Seu te Lycia, seu Delphi, seu Thymbra, seu Delos habet.* conf. Theocr. I. 123. Mox, neglecta illa prisca notio-

ne, poetae in hac fictione solummodo spectasse videntur hoc, ut quas amoenissimas describere vellent regiones, eas diis frequentatas dicerent. Hinc proclive erat, ut Faunum, deum agrestem, eundemque *Mercurialium virorum custodem* villam suam saepius invisere, diceret. — 1. *velox* perpetuo epitheto Fauni et Satyrorum. Sic *leves* I. 1. 31. Sil. It. XIII. 327. *pendenti similis Pan, semper, et imo vix ulla inscribens terrae vestigia cornu.* adde Ovid. Fast. II. 285. — Pro villa posuit *Lucretilem*, montem in Sabinis, villae suae vicinum, respectu Fauni, qui deus est *ὄρειβάτης, κρηνοβάτης.* — *amoenum* ad totam villam pertinet. — 2. *mutat*, permutat *Lucretilem Lycaeo*, doctiore ratione, (fere ut II. 12. 25.) pro, Lycaeo permutat Lucretili, h. invisit Lucretilem, relicto Lycaeo. Lucan. VII. 832. *vos, quae Nilo mutare soletis Threicias hiemes.* Claudian. de bello Gild. 118. *Palatinis mutasti collibus Idam.* Sidon.

Impune tutum per nemus arbutos
Quaerunt latentes, et thyma deviae

Olentis uxores mariti:

Nec virides metuunt colubras,

Nec

Sidon. Apollin. XV. 3. *Pallas Erechtheo Xanthum mutabat Hymetto.* — *Lycaeus* mons Arcadiae, Fauno vel Pani Graecorum consecratus. vide vel Theocr. I. 123. et Ovid. Fast. II. 424. — vv. 2—9. suaviter exornant generalem sententiam: et custodit, tutatur greges meos. — *igneam aestatem*, nimium aestum Solis, eiusque effecta, morbos. — 3. *defendit aestatem capellis* docta inversione pro, capellas ab aestate def. Nam *defendere* doctiore et plane graeco verbi usu est arcere, avertere, propulsare. Eurip. Suppl. 208. *πρὸς δὲ τοῦσι χεῖματος προβλήματ' αἴθρον ἔξαμύνασθαι θεῶν.* Eodem usu est *ἀρήγειν, ἀλέξειν, ἀλαλκεῖν* et *στέγειν* veluti Pind. Pyth. IV. 144. *παρδαλία στέγειτο Φρίσσοντας ὄμβρους.* Senec. de Prov. IV. *imbrem culmo aut fronde defendunt.* Stat. Silv. III. 1. 70. *patula defendimus arbore Soles.* adde eundem Theb. I. 409. VII. 244. et Claudian. de IV Conf. Hon. 340. — *ventos pluvios*, pluviam adferentes, tanquam causas morborum. Declaratur autem salubritas istius regionis, quam e prisca reli-

gione Fauno acceptam refert poeta.

v. 5 *sqq.* Aliud praesentiae Fauni effectum, agelli securitas. Hanc speciali hac notione expressit: securae per nemus pascuntur caprae. Hoc insigni ornatu extulit. — *Impune* absque ullo periculo, — *tutum* Fauni praesentia; declarative adiectum τὸ *impune.* — *arbutos* (v. ad I. 1. 21.) et *thyma quaerunt*, pro generali, pascuntur. — *latentes*, cum dilectu ob *quaerunt*, quo quasi cupedia pingitur. — *deviae* docte et suaviter pro, huc illuc per nemus errantes. Securitatis simul notio huic v. inest. — *uxores mariti* male *olentis*, caprae, honestiore vocabulo, quod antiquum sermonem poeticum praeclare decet. Sic Virgil. Ecl. VII. 7. *Vir gregis ipse caper* ad initationem Theocriti VIII. 49. *τρέχε λωπῶν αἰγῶν ἄνερ*, quem *olidae marem capellae* vocat Sidon. Apoll. IX. 239. — 8. 9. *nec metuunt*, nec est quod metuant serpentes et lupos. *Colubras* feminino genere posuit, vulgari poetarum usu. — *virides* seu natura, seu, quum mala gramina

Nec Martiales haeduleae lupos:
 Vt cunque dulci, Tyndari, fistula
 Valles et Vsticae cubantis
 Laevia perforuere saxa.

Di

gramina pastae sint. — *haeduleae*, capellae. v. Obsf. — *lupos Martiales* docto epitheto, Marti sacros. v. Virg. Aen. IX. 566. — 10. Dum Faunus eos custodit, praefens est. Pro hoc suaviori idea poeta, qui paulo ante gregis pascentis meminisset: dum Faunus fistula canit. De hoc enim accipi iubet summa carminis, et nexus loci. Notus est Pan. *σορίζων, σορικτής* vel e Theocrito, et Lucret. IV. 590. Pastorum sane cantus parum hic opportunus esset, etiam propter seqq. — *dulci*, dulcis, suavis soni, quae suaves cantus edit. — *Vsticae saxa*, Vstica; sed illud declarat naturam montis. — *cubantis*, qui leniter adfurgit, qui molli est adscensu, neque altus, neque praeruptus. Sic *Nola sedens* Sil. It. XII. 165. *molle sedens Cithaeron* Stat. Theb. I. 350. cf. eund. Theb. II. 380. VI. 256. Pariter Apoll. Rh. I. 595. *Ὀμόλην πόντω κεκλιμένην*, uti Stat. Th. I. 351. *Cithaeron inclinat ad aequora montem. πέτραι ἤρέμα νενευκνῆαι* Lucian. T. I. p. 186. quae Virgilio Ge. II. 276. *colles supini* dicti. — *levia*, attrita: ornat.

v. 13 *seqq.* Egregii versus. De pietate h. integritate et innocentia poetarum, quae Diis curae cordique est, v. Argum. I. 22. Sententia v. 15. parat transitum ad sequentia. Diis nimirum acceptum refert, quod villa eius abundantia rerum omnium referta sit. Haec enim notio subest illis: Dii, me tuentur, et, Diis ego, homo innocens et vates, curae cordique sum, amor ab iis. Sic infra de mercatore I. 31. 15. *Diis carus ipsis*. ubi v. not. — 14. *Hic* in meo agello omnium ruris fructuum ac deliciarum abundantia frue- ris. Ad uberes agri proventus designandos docte ad rem vocat cornu copiae: *ἀγρόν γάρ τι λέγουσιν Ἀμαλθεΐας κέρας εἶναι*, ut Phocylides ait apud Grot. Floril. Stob. p. 215. — *copia opulenta*, abundantia, largus proventus *honorum ruris*, fructuum omnis generis *manabit tibi*, effundetur in te *ad plenum*, abundanter, ad satietatem usque, tanquam e cornu Amaltheae *benigno, liberali*. Copiosiori ornatu poeta agelli sui ubertatem descripsit, quo magis Tyndaridi, ut ad se fecederet, persuaderet. Non igitur video, quo iure Ho-
mius

Dī me tuentur: Dis pietas mea
Et Musa cordi est. Hic tibi copia

Manabit ad plenum benigno
Ruris honorum opulenta cornu.

Hic

mīus Elem. crit. II. c. 21. tau-
tologiae poetam accuset: nam
ordo verborum est: Copia ho-
norum ruris opulenta manabit
tibi ad plenum benigno cornu.
— *Manabit tibi*, in te fluet,
affluet tibi, cum abundantiae
notione, graecae est elegantiae.
Sic ὄλβος ἐπιρρόειν dicitur Eu-
rip. Med. 1229. Long. IV.
ἐμοὶ δὲ πλοῦτος ἐπιρροεὶ κατ' ἐκάσ-
την ἡμέραν. Lucian. T. II. p.
719. τὸ μὲν χρυσίον καὶ τὸ ἀρ-
γύριον ἐξαντλεῖν σκάφαις τιτὶ
μεγάλαις ἀέναόν τε καὶ πολὺ
ἐπιρροέον. Infra I. 28. 28. *Mul-*
taque merces — tibi defluat
aequo ab Iove. — honores ru-
ris de proventu ruris, sollenni
ornatu. Serm. II. 5. 13. *dul-*
cia poma, et quoscunque feret
cultus tibi fundus honores. Stat.
Silv. IV. 5. 1. *Parvi beatus ru-*
ris honoribus. Cereris honores
vocat Valer. Flacc. IV. 532.
adde Grat. Falisc. Cyneg. 376.
Alias de foliis, frondibus, quae
arboribus decori sunt, in usu.
Sic V. 11. 9. v. Burmann. ad
Anthol. Lat. T. I. p. 704. —
ad plenum, copiose, affatim; ut
Virg. Ge. II. 244. *Huc ager ille*
malus, dulcisque a fontibus un-
dae ad plenum calcetur.

v. 17 *sqq.* Vita tranquilla et
iucunda declaratur, more Ho-
ratiū, per locum amoenum, cau-
tum, ac vinum. v. ad I. 1. 19.
— *vallis reducta* dicitur, quae
in longinquum recedit, seque
retrahit, inflexa, sinuosa. v.
Virg. Aen. VI. 705. et Nosfr.
V. 2. 15. Disertius illustrat Se-
neca Nat. Quaest. VI. 1. *Pom-*
peios, Campaniae urbem, in
quam ab altera parte Surrenti-
num Sabianumque litus, ab al-
tera Herculanense conveniunt,
mareque ex aperto reductum
amoeno sinu cingunt caet. Ovid.
Her. II. 151. *Est sinus, addu-*
ctos modice falcatus in arcus, h.
modice reductus, inflexus. —
vitabis, effugies, non senties
aestus Caniculae, Sirii, stellae
notae, qua aestatis tempus servi-
dissimum declarari solet. v. III.
15. 9. Ep. I. 10. 16. — 18.
fide Teiu, sidibus Teiis, lyra
Anacreontis Teii, carmine Ana-
creontico. — *dices canes ad ly-*
ram. Putarunt nonnulli, Tyn-
daridem hic iuberi carmen ab
Anacreonte factum decantare:
et sic iam olim acceptum esse
locum docet scholion in Acro-
nianis ad IV. 9. 9. quanquam
id ferius adfuturum esse apparet.

Potius

Hic in reducta valle Caniculae
Vitabis aestus: et fide Teïa

Dices laborantes in uno
Penelopen vitreamque Circen.

Hic

Potius probabile est, ipsam Tyn-
daridem, ut poëtriam, carmina
amatoria, Anacreonteis similia,
scripsisse, et argumentum, quod
sequitur, tali carmine perfec-
tam esse; quod carmen ab ea
descantari apud se nunc cupit.
— in uno laborantes, unius,
Ulyssis, amore flagrantes. *La-
borare* exquisito usu est amare,
ob aerumnas ac cruciatus, qui
amorem comitantur, et *labo-
rare in aliquo* dictum, ut *ar-
dere, flagrare in aliqua*, et
sim. — *Circe*, Nympha, ma-
re Perse, Nereide, et patre
Sole edita, cuius amores ac
veneficia ex Homeri *Odysea*
fatis nota sunt. — *vitream* do-
cte et audacter pro, mariam;
nam erat Nereis, et mari vicina
habitabat. Haud dubie ante
oculos fuit graecus poeta. Nam
υάλινος, υαλόεις proprie est *vi-
treus*, deinde, ob vulgarem apud
veteres vitri colorem, *viridis,
caeruleus*. Iam haec apud poe-
tas perpetua fere sunt numinum
mariorum epitheta, a colore
maris translata, quatenus inde
et ipsi colorem trahant necessè
est, dum in illo aut per illud
conspiciuntur: qua ratione et
Dii inferi nigri vocantur. Sic

caerulea Thetis V. 15. 24. *Ti-
bull.* I. 5. 46. et sic centies.
Nihil est adeo, quod in hac ra-
tione displicere possit. Vel sic
tamen praeseram nonnullorum
interpretationem, tanquam ex-
quisitiorem, poetaque adeo di-
guiolem, qua *Circen* a pulchri-
tudinis splendore *vitream*, Grae-
corum exempla secutus, dixerit.
Sic in *Corinnae* fragmento,
quod est apud Phrynich. *Ecl.*
p. 136. et emendatius exhibe-
tur a *Toup.* *Append.* ad *Theocr.*
p. 20. *Καὶ Κόριννα τὸν υάλινον
παῖδα φησί.* Idem *Toup.* lau-
dat *Stratonis* c. LXXXVIII.
(*Anal. Br.* II. p. 379.) *Βουκοιη-
τὲ μέλισσα, πῶθεν μέλι τοῦμόν
ἰδοῦσα παιδὸς ἐφ' υαλήν ὄψιν
ὑπερπέτασται;* Adde *Rufin.* c.
XXXVI. (ib. p. 398.) *ὄμματα
μὲν χρύσεια καὶ υαλόεσσα παρσίη,
καὶ στόμα πορφύρεῖς τεργνότε-
ρον κάλυκοι.* Splendoris notio-
nem vitro poeta dat etiam III.
15. 1. et *Galateam* *Ovid.* *Met.*
XIII. 792. *vitro splendidiorē*
vocat.

v. 21 sqq. *Pocula Lesbii*, vi-
num Lesbium, quod erat e
praestantioribus, ac dulcissimis.
Gell. XIII. 5. *Propert.* IV. 8.

Hic innocentis pocula Lesbii

Duces sub umbra: nec Semeleius

Cum Marte confundet Thyoneus

Proelia: nec metues protervum

Suspecta

58. — *innocentis, innoxii, ca-*
put non inebriantis, aut rixas
excitantis: quod adeo puellam
bibere deceret. Hinc οὐνάριον
dictum Alexidi apud Athen. I.
22. quod natura leue effet. Si-
militer ἀμόμονα Χῖον ἄλυπον di-
xit Hermippus ap. Athen. I.
p. 29. E. — 22. *duces, bibes,*
simpliciter; non, quod intelli-
gi nonnulli volunt, otiose, aut
lente. Sic in Epigr. apud Toup.
ad Suid. III. p. 285. λουσάμε-
νοι, Προδίκη, πυκασάμεθα, καὶ
τὸν ἀκραιὸν ἐλκώμεν. v. III. 5.
54. *ducere Liberum* IV. 12. 14.
— *Semeleius Σεμελέϊος, Seme-*
les filius, Bacchus, qui *Thyoneus*
dicitur, a Thyone, quae et
Semele. — 23. *confundet,* com-
miscebit, vel commutabit *proe-*
lia sua cum *Marte* pro, cum
Martis proeliis: eadem forma,
qua I. 1. 23. *tubae sonus per-*
mixtus lituo, sono litui. Igi-
tur est: non excitabit proelia,
similia Martis proeliis, vel, ut
planius eloquar, lenioris vini
hauftus, isque modicus animum
quidem exhilarabit, iocosque ac
ludos producet, neque tamen
pugnas, qui Thracum vino in-
ebriatorum mos est. Aliter ve-
ro dicitur, proelia, manus mi-

scere. Caeterum admovit hunc
locum Valkenarius Euripideo
(Phoeniss. 797.) de Baccho:
Θήβας κῶμον ἀναυλότατον προ-
χορσέεις. — 24. *nec metues,*
non erit, quod hic metuas *pro-*
tervum Cyrum, impudentiam
Cyri. — 25. *suspecta* ei, pro-
pter suspicionem, quam de tua
fide concepit; docta verborum
iunctura. Tyndaridem a Cyro
olim in convivio paullo illibera-
lius tractatam fuisse, et senten-
tiae cum antecedentibus nexu
et v. 27. aperte docet. Vul-
garior vero forma erat, non
metues, ne Cyrus caet. Sed
et sic Terent. Eunuch. III. 5.
42. *metuo fratrem, ne intus sit:*
et alii. — *male,* nimium, ad-
modum *dispari,* impari viribus,
imbecilliori; ornate et ad au-
gendam invidiam pro tenui:
tibi. — 26. *incontinentes,* suas
hominis incontinentis, qui iram
non continet. Ratio pedestris
ferebat: ne Cyrus incontinens,
sibi non temperans caet. Si-
mili ornata Tibull. I. 10. 56.
Flet teneras subtusa genas; sed
victor et ipse flet sibi dementes
tam valuisse manus, h. sibi de-
menti. — *iniiciat manus,* te
male tractet, pulset; quo facile
ducunt

Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes iniiciat manus,

Et scindat haerentem coronam

Crinibus, immeritamque vestem.

ducunt seqq. Quo magis mire-
ris Interpretum, veluti Tor-
rentii, de vindicatione per ma-
num iniunctionem, et aliorum
de lasciviori amplexu capien-
tium hallucinationes. — 27.
scindat, rescindat, laceret coro-

nam convivalem, *haerentem*, in-
haerentem crinibus, capiti im-
positam; nihil amplius. — 28.
immeritam vestem, tuam, im-
meritae puellae. v. Burm. ad
Prop. IV. 5. 16.

C A R M E N XVIII.

A R G V M E N T V M.

Argumentum leve, sed prorsus egregie et splendide tractatum. Laudem vini celebraturus poeta rem sub speciales notiones revocat, ita, ut Varum ad plantandas in agro Tiburtino, in quo is villam habebat, vites adhortetur, quum vini usu vita demum suavis atque iucunda reddatur, nihilque ad curas animo expellendas eo reperiatu efficacius. Modice tamen eo uti oportere; effecta enim vini, immoderate poti, esse gravissima atque perniciosissima. In hac exquisita vulgaris sententiae conversione tractatio ipsa valde magnifica et lyrica est cum ab sententiarum et imaginum vel veritate ac suavitate, vel antiquitate, excelsitate, et sanctitate, inprimis in altera parte, tum ab elocutionis ornatu reconditissimo. Sed eadem haec et in ideis et in oratione doctrina facile per se ipsa suspicionem nobis iniiceret, graecum exemplum ante oculos fuisse Horatio, nisi iam certum id et indubitatum faceret fragmentum Alcaei, quod est apud Athen. X. 8.

Μηδὲν ἄλλο Φυτεύσης πρότερον δένδρον ἀπέλω.

A quo versu, ad verbum latine converso, quum nostrum carmen incipiat, haud dubie universum illud ex Alcaei carmine, cuius haec particula exstat, expressum est. v. et Franc. Robort. Adnotatt. I. 22. Est igitur lus

ingenii sive periculum, alieni carminis suo sermone suoque more reddendi. Sed quod in eiusmodi periculis facile peccatur, ut nimio exempli sui repraesentandi studio vim sibi poeta faciat, et nimium presse illud sequendo torqueat se, eoque obscuritatem subinde vel duritiam aliquam et affectationem operi suo inferat, eius quidem vitii crimine Horatium quoque in altera huius odes parte, inprimis a v. 11. liberare omnino vix possis. *Iam vero illud observent studiosi, quam diversus sit duarum carminis partium color. In laudibus vini modice sumti (v. 3—6.) mollis est ac lenis et placida oratio: sed inde a v. 7. de immoderato vini usu dicturus poeta subito incalescit, ipse quasi ebrius, et perturbatione quadam enthea corripitur, quae ad dithyrambum accedit. Denique Varum illum, ad quem haec ode scripta est, cum Torrentio multi putant esse L. Quinctilium Varum, in Germania cum legionibus caesum: sed eum ipsa temporum ratio excludit, quod ea clades in a. V. 761. incidit. Rectius, probabilius certe in re tam dubia, intelligunt L. Varum, Epicureum, amicum Caesaris, item Virgilii et Horatii, memoratum ap. Quinctil. VI. 5. 78. Cf. Masson Vit. Hor. p. 222. et inprimis Ill. Heyn. Exc. II. ad Virg. Ecl. VI. Caeterum comparent studiosi III. c. 21. et fragm. Mnesithei ap. Athen. I. p. 36. et in Grotii Exc. Stob. p. 905. culus initium ita constituendum videtur:*

• • • • • τὸν οἶνον θεοῖ
 Ὀνητοῖς ἐδειξαν, τοῖς μὲν ὀρθῶς χωρμένοις
 Ἄγαθὸν μέγιστον τοῖς δ' ἀτάκτως, τοῦ μπαλιν.

A D V A R V M.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem

Circa mite solum Tiburis et moenia Catili.
Siccis omnia nam dura Deus proposuit:
neque

Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.

Quis

v. 1 sq. *Nullam arborem prius, potius severis*, plantas, ponas in agro tuo Tiburtino, quam *vitem, sacram*, deo consecratam, Baccho; res nota. *Solum mite*, ob aëris temperiem, quod ideo vitibus ferendis idoneum sit. Sil. It. V. 466. *Zephyro Surrentum molles salubri, et mitis Campania VI. 651.* — *moenia Catili*, docte, et copia poetica amplius declaratur Tibur, a Tiburno, Cora et Catillo, filiis Catilli, Amphiarai filii, conditum. Sil. VIII. 566. *Tibur, Catille, tuum.* cf. Virgil. Aen. VII. 671. ibique Heynii Exc. VIII. p. 151. adde Schrader. ad Musaeum p. 240.

v. 5—6. Vino enim uti decet, ad animum exhilarandum, et ad curas abigendas. Ita enim natura comparatum est, ut abstemii gravius humanae vitae molestiis urgantur, ac depri-

mantur. Prius comma omisit, tanquam poeta; posterius magna cum dignitate extulit. *Deus*, natura, ut I. 5. 21. Grat. Falisc. Cyneg. 515. Rectius tamen Bacchum intelligas, imprimis propter Tib. III. 6. 21. *Iam venit iratus nimium nimiumque severis; qui timet irati numina magna, bibat. Quales his poenas qualis quantusque minetur, Cadmeae matris praecruenta docet. Proposuit*, i. proposuit, constituit, tanquam poenam; nam est verbum proprium de legislatore. *Omnia dura gravissima quaeque humanae vitae mala, siccis, sobriis, severis, qui vino abstinent; quibus opponuntur madidi, uvidi, IV. 5. 39. Ep. I. 19. 9.* — *neque aliter nisi vino hausto: venuste et cum vit. Sollicitudines*, tristitia, aegritudo, curae *mordaces*, θυμοβόροι, δακέθυμοι, θυμοδακείς, quae animum confumunt, sollemni idea.

Quis post vina gravem militiam aut pauperiem crepat?

Quis non te potius, Bacche pater, teque,
decens Venus?

At ne quis modici transfiliat munera Liberi,
Centau-

conf. ad II. 11. 17. — *diffugiunt*, animo pelluntur, animus iis liberatur. Cogitandae vero tanquam comites, quae sobriis semper adhaerent. Eadem imago de *Cura* III. 1. 40.

v. 5. 6. Ea enim, quae vitam aerumnosam atque molestiam efficiunt, leviora sunt, vino hausto. Vivide hoc, et ornate per notiones speciales expressit poeta. *Post vina*, vino hausto, ut *post te*, III. 21. 19. *Militiam aut pauperiem crepat*, in ore habet, adeoque putat, sentit *gravem*, tanquam rem molestam, aerumnosam. *Crepare*, ut Ep. I. 7. 34. Serm. II. 3. 53. et A. P. 247. Ad sensum Theogn. 1125. *εἰ πίομαι, πένις θυμοφθόρου οὐ μελεδαίω.* — 6. Suavis est apostrophe ad Venerem et Bacchum, quorum beneficio vita iucunda ac suavis reddatur. De his adeo solis vino exhilaratus loquitur, omnis caeteris. *Pater*, communi Deorum epitheto. *Decens Venus*, ad gratiam, quae e decenti habitu, motu oritur, refer. v. ad I. 4. 5.

v. 7 *sqq.* Modus tamen in bibendo vino adhibendus est;

quam innumera ex ebrietate oriuntur mala, rixae, pugnae, arrogantia, insolentia, alia. In enuncianda atque exornanda hac sententia magnam, ac, paene dicam, nimiam doctrinam a poeta adhibitam facile agnoscas. Pro vino posuit *munera Liberi*, *δώρε Διονύσου*, ut saepius, e. g. Hesiod. *Erg.* 614. — *modici* inversione poetica, pro modica munerum, vinum modicum, i. modice sumtum. Sic habes *modicos cantharos* I. 20. 1. et *immodicum Lyaeum* Ovid. ex P. II. 10. 29. *Non haec immodico contraxi dumna Lyaeo.* — *transfiliat* doctè atque audacter pro, modum in capiendis Bacchi muneribus, in bibendo vino excedat. Temeritatis esse verbum *transfilire*, vidimus ad I. 3. 24. Ad sensum ac verba Theogn. v. 471. *ὅς δ' ἂν ὑπερβῆ ἄλλη πόσιος μέτρον, οὐκ ἔτ' ἐκείνος τῆς αὐτοῦ γλώσσης κάρτερὸς οὔτε νόου.* et Basilii Ep. 38. in Anthol. lat. Burm. I. p. 542. *Vina fitim sedent — hos fines transfiluisse nocet.* — 8. *Monet* eum, absterre eum possunt illa, quae ebrietatem sequuntur, mala, a Baccho poe-

Centaurea monet cum Lapithis rixa super
mero

Debellata; monet Sithoniis non levis Evius,
Quum fas atque nefas exiguo sine libidinum

Discer-

nae quasi loco inflicta. Iam pedestris scriptor nude ea apposuisset; sed poeta exemplis defungitur, ad rem vividius declarandam. *Rixa*, in pugnam versa, pugna *Centaurea*, Centaurorum cum *Lapithis*, Thesalicae populo, quorum rex Pirithous ad celebrandas suas cum Hippodamia nuptias Centauros vicinos iuvitaverat. De orta inter utrosque, incensis vino animis, pugna, atque infecuta Centaurorum clade, nota omnia. v. Heyn. ad Virg. Aen. VII. 304. Pugnam ipsam descripsit Ovid. Met. XII. 219. *debellata*, orta, atque proelio diindicata *super mero*, inter bibendum, cum se se largius poculis invitassent. *Rixam debellare* dictum, ut bellum bellare, pugnam pugnare et sim. Caeterum spectat huc aenigma de Vino c. XVIII. (Br. Anal. III. p. 322.) ἦν ὅτε σύν Λαπίθαισι καὶ ἀλκίμῳ Ἡρόκλῆϊ Κενταύρους διφρεῖς ἄλσα μικρόμενος. adde Nicarch. c. XXII. 3. (Br. Anal. II. 354.) Alcaei Mess. c. XV. (Br. Anal. I. 490.) Basil. in Anthol. lat. Burm. l. l. *Lapithas bello perdis, Iacche, gravi*. Cf. Propert. II. 24. 51. Ovid. A. A. I. 591. Fundus

omnium apud Homer. Od. φ. 294 sqq. Orph. Arg. 416. cf. Athen. XIV. 1. Pugnam hanc in templo Iovis Olympii expressam memorat Pausan. V. 10. — 9 sq. *Sithonii* hic universe pro Thracibus, quorum computationes non nisi caede finire solebant. Hinc *Evius* s. Bacchus iis *non levis*, gravis, graviter urgens eos, furore immisso; sollenni imagine, qua ἐνδοσιῶντες numine premi, urgeri dicuntur. De Amore Tibull. II. 1. 79. *Ah miseri, quos hic graviter deus urget*. Docte adeo hic poeta ebrietatem cum furore Bacchico confundit. — 10. *Γυρῶρις* s. ebrietas effectus, ὕβρις, apud Thracas. *Avidi libidinum* (ita iunge), dediti libidini, ad omne libidinis genus proclives, ὕβρισται, intemperantes, insolentes. Nam est libido, ὕβρις, arrogantia in faciendo, quicquid libuerit, opposita menti sanae. Est adeo gravius pro tenui: *illi*. — *fas atque nefas*, honestum et turpe. — *exiguo sine*, ita ut inter fas ac nefas *exiguum* modo *sinem*, tenuem admodum limitem ponant, quem facile transgrediantur, h. nullum omnino. Ad

Discernunt avidi, Non ego te, candide Baf-
fareu,

Invi-

verba ac sensum Lucian. Nigr. 31. (T. I. p. 73. ed. Reiz.)
*μηδὲ χρεῖσθαι ἴσασι ταῖς ἐπιθυ-
μίαις, ἀλλὰ καὶ ταύταις παρα-
νομοῦσι, καὶ τοὺς ὄρους συγχέου-
σι, πάντοθεν τῇ τρυφῇ παραδόν-
τες αὐτῶν τὰς ψυχὰς κατεῖν.*
Dictum adeo, *fas et nefas exi-
guo sine discernunt*, pro, con-
fundunt, permiscet fas ac ne-
fas. Et hoc in eos cadit, qui
omnia sibi licere existimant, qui
tanta sunt animi pravitate, at-
que amentia, ut honestum a
turpi amplius discernere ne-
queant. Catull. I. XIV. 405.
*Omnia sancta, nefanda malo per-
mixta furore.* Virgil. Ge. I.
505. *Quippe ubi fas versum*
(confusum) *atque nefas.* Ovid.
Met. VI. 585. *fasque nefasque*
confusura ruit. Iam Eurip. in
fragm. Inus IV. *σύμμικτα μὴ*
δίκαια καὶ δίκαι' ὁμοῦ.

v. 11 sq. Non ego ita abutar
vino, sed modice illud capiam.
Nempe vulgare erat: non ego
munera tua capiam *te invito*,
ita ut iram in me tuam concit-
tem; nunquam immoderate bi-
bendo, et sic ut ad furorem adi-
gar, quod tu fieri non vis, do-
na tua profanabo. Ut sequen-
tia recte intelligantur, tenen-
dum, poetam omnem ornatum
ab orgiis seu sacris enthusiasticis
Bacchi eorumque pompa repe-
tuisse. Comparat adeo, seu, ut

ita dicam, confundit potius
eum, qui sacra Bacchi recte ad-
ministrat, rite celebrat, cum
eo, qui Bacchi munere, vino,
recte, moderate utitur; contra
eum, qui sacra eius contra ri-
tum celebrat, ea adeo profanat,
adeoque Bacchi in se iram con-
citat, cum eo, qui modum in
bibendo vino excedit, eoque
ipso Bacchum aeque sibi iratum
habet. Iam Bacchi ira se exfe-
rit immittenda infania, tympa-
norum atque cornuum sonitu
effecta; hanc adeo deprecatur
poeta v. 15. Univerfum hunc
locum in recondita et imaginum
et verborum doctrina ac dithy-
rambica audacia obscurae aliquid
affectationis habere, quod facile
exemplum graecum prodat, an-
xie expressum, in promptu est
videre. *Non quoniam te*, possit
esse simpliciter, iram tuam ex-
citabo, commovebo in me (de
qua signif. v. Wernsd. Poet.
min. III. p. 361.), sed ob ap-
posita *te invito*, et sqq. de pom-
pa et sacris Bacchi capiendum.
Erit adeo: *quoniam te*, sacra tua
quoniam, cum vi et audacter
pro, movebo, de loco suo deri-
piam, pompam tuam ducam,
sacra tua faciam, bacchabor *te*
invito et abnuente, adeoque con-
tra morem sacrorum, haud rite:
quatenus et *quater* est violenter
movere, et ipsum numen loco
suo

Invitum quatiam: nec variis obsita frondibus

Sub divum rapiam. Saeva tene cum Bercyntio

Cornu

suo moveri videtur, cuius sacra moventur. Nam *movere*, vel *commovere sacra* est, vasis sacris sublati initium pompae facere; v. omnino Virg. Aen. IV. 301. ibique Heyn. adde Valer. Fl. III. 252. — *Bassareus*, Bacchus, a voce Thracia vel Afra *Βασσαρίς*, quam Suid. et Etym. M. explicant ἀλώπηξ. Item Hesych. *βασσαρεῖα, τὰ ἀλωπεκῆα οἱ Λίβυες λέγουσιν*. Iam pelles, non solum hinnulorum, *νεβρίδus*, ut vulgo notum, sed etiam vulpium gestarunt et Bacchae, *βασσαρίδες* inde dictae, et ipse Bacchus. Hesych. *βασσαραι χιτῶνες, αὐς ἐφόρουσιν αἱ θεακαίαι Βάκχου*. Vide Voss. Etym. v. *Bassareus*, et Meurs. ad Iycophr. p. 342. — *Candidus* dicitur, ob perpetuam eius inventam, orisque pulcritudinem. Tibull. III. 6. 1. *Candido Liberades*. Arguantur h. l. intpp. *Sequentia, nec variis . . . rapiam*, exornant eandem sententiam, servata allegoria. In Bacchi pompa portabantur a virginibus, *κιστοφόροις, κωνηφόροις* inde dictis, vasa s. cistae sacrae, hedera et pampinis velatae, in quibus essent res sacrae ac mysticae, quas praeter initiatos nemini videre licebat. Catull.

LXIV. 259. Tibull. I. 7. 48. *occultis conscia cista sacris*, quam idco *tacita formidine plenam* dicit Valer. Fl. II. 267. Locus class. apud Theocr. 25. 7. cf. Dorv. ad Char. p. 264. Iam expende verborum vim atque ornatum. Res sacras, cistis abditas innuit poeta per *obsita frondibus*, quae tecta sunt, celantur frondibus hederaceis, et pampinis. — *Variis*, colore, vel, quod magis poeticum videtur, motu; adeoque mobilibus, vento agitatis. Nam *varius* et *variare* sollemne poe-
tis de agitatione. V. Lectt. in Catull. p. 126. — *sub divum rapiam* graviter pro, ea profanis revelabo, retegam, in conspectum adducam, quae tegenda sunt; adeoque, mysteria tua profanabo.

v. 15. Noli me insanire ebrietate; sed et hoc per allegoriam ab orgiis ductam expressit poeta. Ne mihi furorem inmittas, qualem ob sacra turbata Pentheo, qui σύν τ' ἐτάραζε πρὸς κωνηφόρους ὄργια Βάκχου, iuxta Theocr. l. l. Furorem expressit per pulsata tympana ac cornua, quibus iste in Bacchis excitatur. Eorum usus in Orgiis fatis notus. *Tene tympana,*

Cornu tympana, quae subsequitur caecus
 Amor sui,
 Et tollens vacuum plus nimio Gloria ver-
 ticem,
 Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

cohibe, ne pulsari finas. *Saeva*, in furorem agentia, audito sono. *Tympana cum cornu* exquisitiori ratione dictum pro, tympana et cornua, ut Iuven. XIV. 200. *cornua cum lituis audita*. *Cornu Berecynthium* dictum a Berecyntho, Phrygiae monte, ubi Cybeles sacra eodem, quo Bacchi, furore peragi solebant. v. ad I. 16. 5.

v. 14 sq. Nobilissimo phantasmate effecta ebrietatis perfonias facit, ex iisque pompam quasi constituit, quae tympanorum sonum sequatur. *Amor sui*, arrogantia. — *caecus*, se solum respiciens, sibi cum ipsis vitiis placens. — 15. *Gloria*, iactantia, insolentia, vanitas, adeoque in malam partem. Nam alias est in Virtutis comitatu. Sil. XV. 97. *Mecum Honor ac Laudes, et laeto Gloria vultu*. — *plus nimio*, altius tollens verticem, nota imagine de superbia. Rhian. (Br. Anal. I. 479.) v. 10 sqq. ἐπιλήθεται, ὄννεκα γαίαν ποσσὶν ἐπιστείβει. αὐχένα γυῖρον ideo ei tribuit Iulian. XII. 1. (Br. Anal. II. 496.) γανρούμενον Melomedes I. 10. (ib. p. 292.) μέγαν Rufin. 37. 3. (ib. p. 399.) cf. III. 16. 18. — *vacuiss,*

quatenus ipsa gloria vacua est, h. inanis, vana. Vividius tamen, poetaque dignius phantasma oritur, si ipsum verticem vacuum cogitemus, cui nulla laurea, aut aliud honoris insigne impositum sit.

v. 16. Designatur loquacitas, inprimis damuosa illa, quae silenda prodit, animi levitas, perfidia. Iam *arcana* dicuntur aliquis *fidei credi*, quae ipsa ideo, tanquam dea, *arcanis laeta* audit Sil. II. 481. *Fides* adeo s. is, cuius fidei arcana sunt credita, *prodigus* est *arcani*, dum illud facile eloquitur, prodit. — *perlucidior vitro*, cuius pectus ipso vitro perlucidius est, nihil absconditi habens. Praeclare hanc animi levitatem, ebrietatis comitem, expressit Pausias pictor, Μέθην exhibens ἐξ ὑαλίνης Φιάλης πίνουσαν ἰδοὺς δ' ἂν ἐν τῇ γραφῇ Φιάλην τε ὑάλου, καὶ δι' αὐτῆς γυναικὸς πρόσωπον apud Pausan. II. 27. p. 173. Ad sensum V. 11. 19. *simul calentis inverecondus Deus fervidiore mero arcana promorat loco*. Similis gnome est apud Brunck. Gnom. gr. p. 234. Κάτοπτρον εἶδος χαλκός ἐστ' εἶνος δὲ νοῦ.

C A R M E N XIX.

A R G V M E N T V M.

Horatius, qui amori omnino finem sibi fecisse videbatur, eidem se denno succubuisse, idque Glyceræ pulchritudine effectum hoc carmine fatetur. Levissimum hoc argumentum, vide, quanta dignitate, doctrina, sententiarum affectuumque veritate exornaverit! Splendidum statim exordium: Deos ipsos, Venerem ac Bacchum suum de nuntio amori in perpetuum mittendo conturbasse consilium, vehementissimoque se in Glyceram amore iterum exarsisse. Sequuntur tum de puellæ pulchritudine parvæ sed vividissimis coloribus delineatæ picturæ. Ad Venerem igitur redintegrati huius amoris, qui se Glyceram solam cogitare sinat, ad aliaque omnia plane ineptum reddat, vehementiam referens, ut hæc remittat, eam placare statuit. Suavissima vero conversio, quæ amoris cruciatus fortius declarat, quam exactissima eorum enumeratio ac descriptio. Suspiciuntur fere e vv. 10 sqq. poetam hoc ipso tempore vel conatum esse vel iussum a Mæcenate, Scythas coercitos et signa a Parthis recepta carmine describere, adeoque, quum res eae a V. c. DCCXXXIV. gestæ fuerint, hoc carmen in Horatii ætatis annum XLVI. incidere. Quod equidem ex istis vv. ponere non ausim; nam Scythas et Parthos posuit omnino pro gravioris carminis argumento, a quo nunc Glyceræ amore avocetur; neque vix credere licet, Horatium, quo se excusaret, instanti Mæcenati Glyceræ amorem prætenturum fuisse.

D E G L Y C E R A.

Mater faeva Cupidinum,

Thebanaeque iubet me Semeles puer,
Et lasciva Licentia

Finitis animum reddere amoribus.

Vrit

v. 1 sqq. *Saeva*, Κύρις βαρεῖα (ut Theocr. I. 100.) χαλεπή, δεινή, quae saevum imperium exercet, quae invitum etiam amare cogit; unde mox praeclare iubet. Similiter IV. 1. 4. *desine dulcium mater faeva Cupidinum — flectere molibus iam durum imperiis.* adde I. 35. 10 sqq. III. 9. 18. — *Mater Cupidinum* Venus, quatenus hominibus ac Diis ἐπιγλυκύν' ἕμερον ὄρεσσι Homer. II. in Ven. 2. hinc antiquo sermone Πόδου s. Ἑμέρου mater dicta. Philodem. c. XXIV. 2. Anal. Br. II. 89. Κύρις Πόδων μήτηρ ἀελλοπόδων. Amplificata mox atque exornata hac a poetis idea, eadem dea Ἐρώτων, quorum innumerabilis est multitudo, mater habita, cf. Stat. Silv. I. 2. 62. Claudian. Nupt. Honor. 47 sqq. — 2. *Thebanae Semeles puer*, παῖς, filius, Bacchus, qui amoris auctor h. l. dicitur, quatenus omnis perturbator mentis status ad Bacchum auctorem referri solet. v. ad

III. 25. 1. hinc et μαινεσθαι, μανία, uti Lat. furor et furere, de vehementiore amore. Simplicior tamen fuerit ratio, si amorem hunc Horatii non, ut quidam, in convivio, aut inter vina exortum, quod nimis vulgare foret, sed vino auctum, iucensum, palam factum (cf. V. 11. 13. 14.) intelligas. Quo sensu σεμνήν Βάκχου πάροδον Venerem indigitat Orph. II. in cand. v. 6. Adposite Achill. Tat. II. 3. Ἐγὼς δὲ καὶ Διόνυσος, δύο βιαῖοι θεοὶ (durus uterque deus, Propert. I. 5. 14.) Ψυχὴν κατασχόντες, ἐκμαίνουσιν εἰς ἀναισχυντίαν, ὃ μὲν καίω αὐτὴν τῷ συνήθει πυρὶ, ὃ δὲ τὸν οἶνον ὑπέκαυμα φέρον. Οἶνος γὰρ ἔρωτος τροφή. — 3. Proprie licentia est dissoluta effrenaque et sentiendi et agendi ratio, ἀσέλγεια, effrenatio impotentis animi Cicero ni dicta. Qui igitur sibi non temperat, qui ad amorem proclivis est, in hunc licentia cadit. Praeclare igitur hanc in Deorum, a quibus ad amorem insti-

Vrit me Glyceræ nitor

Splendentis Pario marmore purius:

Vrit grata protervitas,

Et vultus niniuum lubricus adspici.

In

infigetur, numero poeta posuit. Simile phantasma exhibet Claudian. Nupt. Honor. 78. *Licentiam nullo nodo confirmitam* in Veneris regia collocando. — *lasciva*, petulans, insolens, adposito epitheto. — 4. *animum reddere*, iterum adlicere ad amores finitos, quorum finem mihi fecisse videbar, h. denuo amare.

v. 5—8. Glyceræ enim pulchra sua forma, commodisque moribus totum me cepit. Ornate hoc extulit poeta. *Vrit me*, amore incendit, *ἐκκαίει*, nitor, pulchritudo Glyceræ. — 6. Debebat sequi ex vulgari ratione, *purius splendens*, qui purior est, qui splendidior, candidior est *Pario marmore*. Candidissimum hoc fuisse, in vulgus notum. Eadem comparatione usus est Pind. Nem. Δ. 151. hymnum *στάλαν* vocaus, *Παρίου λίθου λευκωτέραν*. Notissimum locum sublegit Senec. Hippol. 797. *Haec solem facies rarius appetat* (inversa ratione pro, Hanc faciem sol rarius appetat) *lucebit Pario marmore purius*. — 7. *Proterva* puella dicitur, quæ mores paullo se-

lutiores habet, quibus iuvenes tenet, atque in amorem sui rapit. Opponitur ei *puella rustica*, pudor rusticus et sim. Quæ protervitas si intra certos fines contineatur, neque decori puellari (*Delicateffe*) officiat, recte hactenus *grata* amanti dici potest, illecebris his tanto magis incenso: atque sic fere Gallorum *Coquetterie* respondet. — 8. *vultus lubricus adspici*, fere interpretantur, quem lubricum est adspicere, qui cum periculo, vel non impune adspicitur: quod tamen nimis pedesire. Alii de splendore vultus, qui oculos adeo praefringat, ut statim deiciantur, expediunt. Sed *nitorem Glyceræ* habes iam v. 5. descriptum. Forte aliquid profeceris ex Musæi v. 94. *ἑφθαλμὸς δ' ὀδὸς ἐστίν ἀπ' ἑφθαλμοῦ βολῶν κάλλος* (s. potius *ἔλκος*) *ὀλισθαίνει, καὶ ἐπιφρένας ἀνδρὸς ὀδεύει*. Lubricus vultus esset adeo, unde *κάλλος ὀλισθαίνει*. Alia paullo ratione pulchritudo ex oculis dicitur *ῥεῖν, ἀπορρεῖν*: ut Platoni in Phaedro p. 546. *δεξάμενος τὴν τοῦ κάλλους ἀπορροήν διὰ τῶν ὀμμάτων* caet. quod imprimis amplexi sunt, atque exornarunt scripto-

In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,

Et

scriptores erotici graeci, Ach. Tattius, Aristaenetus, alii, Oculi adeo, unde pulchritudo emanare, atque in pectus penetrare dicitur, docte lubrici dicti videri possunt. Possis etiam oculos intelligere visco quasi inunctos, quibus facile inhaerescas, h. qui amorem inspirant, graeca idea. Ita enim ὀφθαλμούς ἐξ ἧ Κύπριδος ἐγχρισμένους dixit Meleag. V. 2. et ἐξ ὧν Σηρευτὴν eadem de re Rhian. in Anal. Br. I. p. 480. et Incert. c. LII. (Anal. Br. III. p. 161.) Quod omnino ad blandimenta meretricia traduxit Plant. Bacch. II. 5. 39. *Tactus sum vehementer visco: cor stimulo foditur.* et I. 1. 16. *Viscus merus vestra est blanditia.* His tamen omnibus, utcumque docte ac subtiliter disputatis, simpliciosem haec praefendam existimo rationem, qua oculi dicantur lubrici, mobiles (etiam Cicero de Nat. D. II. 51. *natura oculos fecit lubricos et mobiles*) adeoque lascivi, molles, pitres, ὄμματα ὑγρὰ, βλεμματικὸν καὶ μαλακὸν (ut Philetaerus apud Athen. XIII. 1. p. 559.) *Oculorum mobilem petulantiam* vocat Petron. c. 126. et *lascivos ac mobiles oculos συννωθύμως* ponit Quintilian. Inst. Or. XI. 3. 76. Qua eadem ratione Venus ἐλικοβλεφάση, ἐλι-

κῶπις Graecis audit. Musae. 101. *λοξὰ δ' ὀπιπτεῶν δολεραῖς ἐλλε-λιξεν ὀπωπῆς νέυμασιν ἀφθόγγοισι παραπλάζων φρένα κούρης.* Sic vero praeclare invicem sibi respondent protervitas, mores puellae lepidi, qui delicias amatori faciunt, et, qui eas prodit, vultus lubricus. — *adspici* graeca elegantia abundare, vix est ut moneam. Sic *niveus videri* IV. 2. 59. — *ninium* praeclare amoris inde excitati vehementiam innuit.

v. 9 sqq. Quum veteres omnem perturbatiorem mentis statum ad Deos auctores referrent, hoc prisca simplicitate sic eloquobantur, ut ipsos Deos pectus, animi sedem, intrare, vique sua per illud didita, illud premere, urgere dicerent. De Amore Tibull. II. 1. 79. *Ah miseri quos hic graviter Deus urget!* quem locum ne aliter interpreteris, vetat imitatio Stat. Silv. I. 2. 82. de eodem Deo, Stellae pectus obsidente: *testis ego attonito, quantum me nocte dieque urgentem ferat, haud ulli vehementior unquam incubui.* cf. Mosch. III. 17. Vique hunc amoris furorem non per momenta aliquot, tanquam Bacchi aut Apollinis, durantem, sed continuum eum exprimerent, exor-

Et versis animosum equis

Parthum dicere, nec quae nihil adtinent.

Hic

exornarunt hanc imaginem sic, ut Venerem et Amorem in pectus immigraffe novamque ibi sedem posuisse fingerent. Propert. II. 9. 17. *Quid tibi iucundum ficcis habitare medullis*, et sic saepius. Iam expende orationis vim atque ornatum. Pedestris structura erat: *Venus, deserta, relicta Cypro, tota in me ruit*, cum vi, pro, toto numine suo me implevit, totum in me occupavit. Eadem ἐνεργεία Eurip. Hippol. 1274. Ἔρως, ᾧ κεινομένην κραδίᾳ πταλῶς ἐφορμάσει. *Tota, ἀφ' ὧ μολῶσα*, ut Incertus apud Stob. Grot. p. 127. Proxime ad sensum ac verba Ach. Tat. I. ὄλος γὰρ μοι προσέπεσεν Ἔρως. Sed iam Eurip. Hippol. 443. Κύπρις γὰρ οὐ φορητὸν, ἢ πολλὴν ἔνῃ. et Med. 627. Ἔρωτες ὑπὲρ μὲν ἄγαν ἐλθόντες — εἰ δ' ἄλλῃς ἐλθοῖ Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχαρῖς οὕτω, de moderato et immoderato amore. Aristænet. Ep. II. 5. καὶ μέχρι τοῦ ἥπατος διεληλύθεν εἰσρῦεις. Ἔρως λάβρον ἐπαιγίζων Paull. Silent. XXX. (Anal. Br. III. 30.) Omnino totum hunc locum e graeco exemplo expressum esse et ipsa oratio facile arguit, et vero fidem facit fragmentum Alcmænis apud Eustath. ad Homer. p. 305. C. et apud Steph.

Poett. Lyr. p. 628. Κύπρον ἡμερτὰν λιπαῖσα καὶ Πάφον περιβύταν: unde Horatii, *Cyprum deseruit*, quod vel omnino ornatus causa additum, vel ut amoris perseverantiam declararet poeta. Eadem suavitate Gratias τὸν Ὀρχομενὸν ἀπολιπούσας pueri genus insidere ait Alciph. III. 1. Amor ineptum me facit gravioribus rebus canendis. — *nec patitur* praeclare de Dea inhabitante, et amatorem ad arbitrium fingente. — *dicere me*, canere aliquid gravioris argumenti. Pro hoc, speciali idea, materiam carminis ponit Parthos ac Scythas debellatos. v. ad I. 12. 53. adde III. 8. 23. Ad sententiam Ovid. ex P. III. 3. 31. — 11. *animosum*, fortem *versis equis*, retro missis in fuga telis, res nota. cf. II. 13. 17. Virg. Ge. III. 31. *Fidentemque fuga Parthum* et inde Claudian. de IV Conf. Honor. 531. *refugo quae sit fiducia Partho*. Propert. IV. 3. 66. *Subdolos et versis increpat arcus equis*. — 12. *quae nihil attinent, quae nihil attingunt ad rem*, ut plenius Plaut. Merc. Prol. 32. *quae aliena ab amore meo existimo, quae ego nunc non curo, ut caetera, τὰ ἄλλα* I. 9. 9. Minus apte comparant Anaer. 36. 3.

Hic vivum mihi cespitem, hic
Verbenas, pueri, ponite, turaque,

Bimi

τί δέ μοι λόγων ποσούτων, τῶν
μηδὲν ἀφελούτων;

v. 13—16. Multum suavitatis habet subita ad Venerem conversio. Poeta, vehementissimi amoris aestu cruciatus, eique amplius tolerando impar, a Venere, a qua iste primum excitatus fuerat, eiusdem remedia quaerit, utque cruciatus suos levet atque mitiget, eam precatur. Ad amoris *δεινότητα* declarandam egregie comparatum hoc, quod illico aram exstrui, et sacrificium fieri iubet; tum ipse orationis vigor miserum amantem facile prodit. Similis color III. 26. 6. *Hic, hic ponite lucida funalia* caet. — *Ponite cespitem*, exstruite, erigite aram e cespite vivo, viridi. Ara cespititia erat haud dubie ex antiquissimis. v. Theocr. XXVI. 3—5. servata ideo cum verbenis (Ovid. Fast. I. 343.) in quibusdam sacris ob religiosi huius ritus vetustatem. cf. III. 3. 4. *glebam virentem* vocat Iuvenal. XII. 85. cf. Virgil. Aen. XII. 119. et Intpp. ad Apulci. Met. VII. p. 465. ed. Oudend. *Verbenas ponite*, arae imponite, seu omnino afferte. Nam verbum proprie ad cespitem spectat, eiusque vis reliquis adcommodari debet, nota ratione. *Verbenas*

et *tura* in Veneris sacris memorat etiam Virgil. Ecl. VIII. 65. et inde Calpurn. XI. 63. — 15. *cum patera*, et pateram *meri* ponite, paratam habete ad libationem faciendam, seu potius merum arae e patera infundite. Specialibus omnino ideis poeta expressit, quod generalius erat, sacrum Veneri parate. — *bimi*, quae aetas vinum usui iam satis aptum reddiderat. v. I. 8. 7. et ad libationem faciendam opus erat vino novo. v. I. 31. 2. — 16. Vulgari ratione sequi debebat: ut placem Deam, eam mihi propitiam reddam, s. ad sensum poetae; ut amorem minus gravem, vehementem experiar; sed Horatius haec tanquam vates eloquitur, preces suas ratas fore certo persuasus. — *lenior veniet*, Venus lenior erit, placabitur. *Venire* pro tenui esse satis frequentatum poetis. Seneca Hippol. 437. *beatissimior rebus veni*. Iuvenal. VII. 29. *Vt dignus venias hedoris* caet. et passim. Atque sic recte satis haec procedere videtur huius loci explicandi ratio. Nescio tamen, annon poeta potius voluerit, *Venus lenior*, h. moderatior *veniet* in me, non tota in me ruet: quod ad totam carminis oeconomiam multo aptius videtur. Ita fere Eurip.

Med.

Bimi cum patera meri:

Mactata veniet lenior hostia.

Med: 630. εἰ δ' ἄλις ἔλθοι (si modica, lenis veniat) Κύπρις, οὐκ ἄλλα θεὸς εὐχαρισ οὕτω. Idem in Aeolo fr. X. Τῇ δ' Ἀφροδίτῃ πόλλ' ἔνεστι ποικίλα τέρπει τε γὰρ μάλιστα καὶ λυπεῖ βροτούς· τύχοιμι δ' αὐτῆς, ἥνικ' ἔστιν εὐμενῆς, lenem eam experiri velim. — mactata hostia vel proprie; nam et hostias Veneri mactatas esse, etsi arā san-

guine adspergi nefas erat, satis constat; vel est pro generali, ubi sacrum fecero, sacrificio peracto; hocque malim propter verbenas, tura et merum, quibus curari vult istud sacrum, expressis verbis adposita. Mire admodum Erasmus h. l. sic explicat: Glycera ad me veniet lenior, mansuetior, mactata hostia.

C A R M E N XX.

A R G V M E N T V M.

Quo tempore, quave potissimum occasione hoc odarion scriptum sit, etsi ex ipso vix commode elicias; magnam tamen veri speciem habet quorundam opinio, Maecenatem, quum in Apuliam profecturus esset, Horatio significasse, se in eius villa Sabina deversurum existimantium. De profectione Maecenatis certe in Apuliam mentio sit in Divaci cod. teste Cruq. Horatius ei respondet hac schedula poetica, gratissimum sibi fore talem hospitem, sed aequi bonique illum facturum vinum id, cuius adponendi sibi copia sit. — In tam tenui argumento mirari licet artificium poetae, quo illud nobilitaverit. Sive enim sententias, sive conversionis exquisitam urbanitatem, sive denique elocutionis ornatum expendas, elegantiam eius, atque ingenii vim et ubertatem facile agnoscas.

A D M A E C E N A T E M.

Vile potabis modicis Sabinum
 Cantharis, Graeca quod ego ipse testa
 Conditum levi, datus in theatro
 Cum tibi plausus,

Care

v. 1 *sqq.* Hospitium frugale, quo Maecenatem excepturus sit Horatius, statim ab initio declarat, in eo tamen libenter illum acquieturum confidit. *Vile*, vulgare, non optimae notae vinum, quale ager meus Sabinus producit. Sabinum vinum, etsi per se deterioris notae (*crudum austerumque* vocat Plin. H. N. XIV. 2. et e vinis Italicis *κρυφότερον* Athen. I. p. 27. adde Ep. I. 13.) magis tamen, si cum Caecubo et Falerno, quae Maecenas solebat bibere, comparetur, vile hic dictum videri debet. — *potabis* apud me *modicis cantharis*, quod doctius est pro vulgari, modice, quantum mihi pro modica mea facultate apponere licet, (plane ut Ep. I. 5. 2. nisi *modica coenare times olus omne patella*) non, ut plurimi Intpp., quia non erit ad gustum tuum; quo ipso, dum Horatium a nimiae frugalitatis nota liberare student, Maecenatem nimis fastidiosum ac delicatum faciunt, plane immemores,

quod poetae et imprimis Horatius sibi in paupertate sua cum maxime placeant. Sic III. 16. 54. *quanquam — nec Laestrygonia Bacchus in amphora languefeit mihi.* cf. II. 16. 57. et II. 18. 10. Sensus igitur est: Equidem non pretiosa aut fastidiosa copia tibi vina apponam, sed Sabinum meum, vile quidem ac tenue, si cum tuis compares, neque hoc ipsum satis larga copia, pro agelli mei tenuitate: *quod* tamen pretium habet ex eo, quod *ego ipse* illud condiderim, idque tum, quum tibi (ex subtilissimam sententiae inflexionem) in theatro applaundersetur, ad memoriam istius plausus conservandam. *Cantharus* est vas ausatum, in conviviis apud Romanos adhiberi solitum. — 2. In vasis sictilibus vina apud Romanos condita fuisse, satis notum est. In usu erant maxime graeca, a graeco artifice facta; nam cum in ipsa Graecia multis locis, tum in Campania graecis civitatibus nonnullis, maxime

Care Maecenas, eques, ut paterni
 Fluminis ripae, simul et iocosa
 Redderet laudes tibi Vaticani
 Montis imago.

Caecu-

Cumis, eximia eiusmodi vasa facta: qualia hodie superfiunt vasorum Etruscorum nomine insignia. Cum in iis nonnisi nobiliora vina conderentur, eadem mox vilioribus, ut haec ex illis aliquid traherent suavitatis, implere solebant. Qua eiusmodi graeca testa forte usus fuerat Horatius, ut Sabino suo generosi quid conciliaret. Ita iam Schol. — 3. *conditum levi*, docte pro, condidi et oblevi sc. picé vel cera, quibus cortex inlinebatur. v. Colum. XII. 18. Plin. XIV. 21. — *datus . . . plausus*, eo die, quo populus Romanus te theatrum Pompeii ingressum plausu excepisset. Quo sane Maecenati nil blandius dici, aut maior vino accedere poterat commendatio. Anxie quaerunt Intpp. quando hoc factum sit. Ex l. II. 17. 25. patet, Maecenati hoc obtigisse, quum a gravi periculo liberatus in theatro primum in conspectum populi venisset. Potest et alio tempore atque iteratis vicibus Maecenati, apud populum gratiofo, hoc accidisse. Omnino in talibus nolim quemquam morari. Nam si vel maxime hoc exploratum habeas, nihil amplius inde efficias, quam

ut vini illius aetatem certius computare possis. Theatrum vero Pompeii hic intelligi debere, docet v. 7. nam illud erat iuxta Tiberim, Vaticano monti oppositum.

v. 5 — 8. Vim et ornatum horum vv. facile observes. Inprimis illud poetae artificium mirari licet, quo quasi aliud agens Maecenati satis urbane blanditur. Placebat sibi Maecenas populari *Equitis* appellatione; idem tamen originem suam, quam ab Etruscorum Lucumonibus deducebat (v. ad I. 1.) magni faciebat, eisque adeo mentionem fieri gaudebat. Sic utrumque coniunxit Propert. III. 9. 1 sq. *Maecenas; eques, Etrusco de sanguine regum, intra fortunam quicupis esse tuam*. Iam, quae poeta ornatui lyrico dedisse primo intuitu videri potest, nimirum, ut Tiberis ripae et mons Vaticanus plausu isto resonuerint, ea et ad universi populi plausum declarandum, simulque, ut Maecenatis originem attingeret, mira arte adtexuit. — *Care*, valde adposito epitheto, cum plausus iste amorem totius populi in eum prodidisset. Tiberim

Caecubam et praelo domitam Caleno
 Tu bibes uvam: mea nec Falernae
 Temperant vites, neque Formiani
 Pocula colles.

berim docte et exquisite indigitat per *flumen paternum*, ab Etruria, unde Maecenas originem ducebat, descendens. — 6. *iocosa imago*, Echo, v. ad I. 12. 4. *Vaticani montis*, a Vaticano monte veniens. — *redderet laudes*, docte, pro, plausum in honorem tuum datum repeteret, geminaret. *Tibi suaviter*, quasi Tiberis et Vaticanus mons populi plausibus sese adiungere cuperent.

v. 9 *sqq.* Tuum est, generosa vina bibere; meae sane res non tam lautae sunt, ut talia in meis horreis recondita servem. In utroque membro vinorum praestantiorum adponit genera, *Caecubum*, *Calenum*, *Falernum*, et *Formianum*. — *Tu bibes*, non apud me, ut ea tecum afferas, sed *bibas licet*, familiari

poetae forma (ut I. 6. 1. I. 7. 1.) pro, *reposita*, parata habes vina ista, quae bibas, ego non item. Observa ornatum e variata oratione. *Caecubam et Calenam uvam*, vinum Caecubum et Calenum: tum pro Calena uva, *uvam praelo Caleno domitam*, h. pressam, subactam, docta epithetorum permutatione, fere uti I. 31. 9. *Premant Calena falce*, quibus dedit fortuna, *vitem*. Pro Falerno sunt *Falernae vites*, et Formianum designatur a *collibus*, in quibus provenit. Iam proprie *vinum* in poculis *temperatur*, h. aqua admixta diluitur ac praeparatur, tum *pocula temperantur* vino infuso, et pro hoc, exquisitiore forma, *vites et colles pocula temperant*, dum vina praebent in iis temperanda, iis infundenda.

C A R M E N XXI.

ARGUMENTVM.

*H*ymnus haud dubie hoc carmen est in Apollinem et Dianam: sed variis super eo modis viri docti in errorem inducti sunt. Primum religioso illud usui destinatum fuisse contendunt, cantandum a choro puerorum ac puellarum; quales choros in multis veterum sacris usitatos fuisse nota res est. Sed imprimis Apollini et Dianae tales hymni saepius decantati: v. ad Carm. Saec. Igitur post Acronem multi nostrum carmen ad ludos saeculares trahunt; et Sanadonus illud carminis saecularis partem facit; alii denique ad ludos Apollinares referunt. Sed sunt haec omnia arbitraria, neque satis idoneis argumentis substructa; et posset, si res ita posceret, Phoebi et Dianae quocumque festo cantata ode, a pueris puellisque videri. Enimvero nihil omnino est, quod nos in publico eam sacro decantatam esse credere cogat: imo complura sunt, quae hanc opinionem nobis disuadeant. Qui enim carmen nostrum, Hamelio et Sanadono auctoribus, pro amoebaeo habent, h. quod pueri et puellae alternis cecinerint, hi lusum indulgere ingenio suo potius, quam rectam vel antiquitatis scientiam vel huius ipsius odes rationem sequi videntur. Neque enim in uniuersum ostendi ullo pacto potest, alternis quidem decantatos tales hymnos fuisse a puellis et pueris, neque, si vel maxime ostendi id posset, ad nostrum certe hymnum satis congrueret.

grueret. Dum enim pueris versum primum, alterum puellis, vv. 3 et 4. utrique choro, vv. 5—8. pueris, vv. 9—12. puellis attribuunt, tum verba haec (ita enim emendant: v. Obss.) bellum lacrimosum, pueris, hic m. f. pestemque, puellis, et quae sequuntur, choro iterum universo: in hoc, quod prorsus arbitrarie ponunt, non vident, quam parum convenienter pueri re vera Dianam, puellae Apollinem canant. Quod enim aiunt, formam esse odes hanc, ut excitent se invicem et invitent pueri ac puellae ad venerandum numen suum, id vero novum ludibrium ac iugamentum est. Neque profecto, quod haud leve est, in hac ratione et constitutione carminis ullo modo v. 16. pueri canere poterant motus, quidquid contra dicant. v. Obss. ad v. 13. et 16. Omnia si recte expendantur, hymnum huic privatim ab Horatio scriptum putemus, quo festum Apollinis et Dianae diem aliquem celebraret, aut ei prae luderet. Iam hoc ita instituit, ut per imaginem poëticam quidem, personam sumat choragi (v. Argum. ad IV. 6.) puerorumque ac puellarum chorum, in illo sacro consuetos ac sollemnes cantus editurum, ad munus rite conficiendum atque explendum exhortetur. Qua ratione quid tandem vel expeditius et commodius vel doctius ac gravius esse possit? Tempus, quo factum esset hoc carmen, dum constituere conati sunt viri docti, facile delati sunt eo, ut a. V. DCCXXXI. cum fame ac pestilentia Roma laboraret (Dio LIII. 55. LIV. 1.) illud putarent factum esse ad Apollinem et Dianam, cum custodes et conservatores populi Romani, tum omnino numina averrunca et salutaria: verum Dii averrunci omni tempore

orari et poterant, et solebant, mala ut averterent, licet
 haec iam nunc nulla essent. Sic, ut unico exemplo de-
 fungar, idem est exitus H. in Dianam apud Orph.
 XXXV. 15 sqq. eodem orationis colore: Ἐλθέ θεᾶ
 σώτειρα — εὐάντητος, ἄγουσα καλοῦς καρποῦς ἀπὸ
 γαίης, εἰρήνην τ' ἔρατὴν, καλλιπλόκαμόν θ' Ἰγίειαν
 πέμπουσ' εἰς ὄρεων κεφαλὰς νοῦσους τε καὶ ἄλγη.
 adde Sophocli. Oedip. Tyr. 161. 62. et Theogn. v. 13.

IN DIANAM ET APOLLINEM.

Dianam tenerae dicite virgines:
Intonsum, pueri, dicite Cynthium:
Latonamque supremo
Dilectam penitus Iovi.

Vos

v. 1 sqq. *Tenerae* aetate, quas Catullus eodem in argumento vocat *integras* XXXIV. 2. 5. florentes aetate, ut in Terentiano (Andr. I. 1. 45.) *egregia forma atque aetate integra*. In Catullo tamen de castitate fere accipiunt. cf. IV. 1. 26. — *dicite*, canite, *ἀνωμασίτε*, tollentini v. cf. I. 12. 13. et 25. — 2. *Cynthium*, Apollinem, a Cyntho Deli monte sic dictum. — *intonsum ἀπερσεκόμην*, ad perpetuam eius iuventutem designandam. Apoll. Rh. II. 708. *αἰεῖ τοι, ἀνάξ, ἀτρυητοὶ ἔθειραι, αἰέν ἀδήλητοι*. Tibull. I. 4. 36. *Solis aeterna est Phoebus Bacchoque iuventas, nam decet intonsus crinis utrumque deum*. cf. V. 15. 9. Erant vero Apollo et Diana Dii *πάρεδροι, σύννοιοι*, ideoque in hymnis una invocari solebant. v. Aeschyl. 'E. 2. 3. 145 — 150. Sophocl. Oed. Col. 1091. et Trachin. 208 sqq. — 3. Quum in Hymnis Deorum laudes etiam ab eorum clario ortu repeterent, magnum

fane nomen Latona in hymnis in Apollinem et Dianam habuerit oportet. Homer. H. in Dian. 19. *ὑμεῖσσι Λητώ καλλίσφουρον, ὡς τέκε παῖδας*, et H. in Apoll. 14. *χαῖρε μάκαιρ' ὦ Λητοῖ, ἐπεὶ τέκεις ἀγλαὰ τέκνα*. et sic passim. Hinc et Latonae preces fiunt apud Ovid. Met. VI. 160. *date Latonae, Latonigenisque duobus cum prece tura pia*. cf. Macrob. I. 17. — *penitus, κηρόθει*, maxime dilectam, carissimam; quod Apollinis et Dianae dignitatem auget. — *supremo Iovi, ὑψίστῳ Διῖ*, Homeric epitheto. v. ad I. 12.

v. 5 sqq. Ad Puellas choraegus sese convertit. In sequentibus poeta Hymnorum veterum epice tractatorum, quales fere sunt Homeri et Callimachi, in quibus studia Deorum, artes, res gestae, loca ipsis sacra commemorantur, rationem sequitur, loca, quae utrique consecrata essent, recensendo. Quo ipso Deos sibi benevolos reddi

Vos laetam fluviiis et nemorum coma,
 Quaecunq̄ue aut gelido prominet Algido,
 Nigris aut Erymanthi
 Silvis, aut viridis Cragi:

Vos

putabant. Callim. H. Del. 9. 10. Δήλην νῦν οἴμης ἀποδάσσομαι, ὡς ἂν Ἀπόλλων Κύνθιος αἰνήσῃ με Φίλης ἀλέγοντα τιθήνης. Iam haec, quae Diis sacra sunt, loca iidem dicuntur frequentare, in iis lubenter versari, ea amare (IV. 12. 11. Deum, cui nigri colles Arcadiae placent. Callim. H. in Dian. 188. τίς δέ νύ τοι νήσων, ποῖον δ' ἔρος εὐαδε πλεῖστον;). Hinc poeta inducit *laetam* sc. Dianam, χαίρουσαν, τερπομένην, amantem fluvios ac montes. Dianam intelligendam esse, orationis ipse contextus docet, neque durior haec ellipsis videri debet, cum in Hymnis praeiis praedicata nude subiici soleant, et in Orphicis saepius ne nomen quidem praemittatur. Fluvios Dianae sacros fuisse declarat etiam Catulli locus XXXIV. 9. quem, etiam propter seqq. hic apponam: *Montium domina ut fores, silvarumque virentium, saltuumque reconditorum, aminumque sonantum*. Laudant et Pindari Pyth. II. 12. sed *ποταμίαι* ibi appellatur propter temphum ad fontem Arethusam. Eidem, Deae quippe ἀγροτέρῃ, montes, imprimis saltuosos, consecratos fuisse, in vulgus notum est. Callim. H. in

Dian. 18. Δὸς δέ μοι οὔρεα πάντα. Infra III. 22. 1. *Montium custos nemorumque Virgo*. Ex montibus, Dianae gratis, memorantur *Algidus*, prope Romam, in via Appia. Carm. faec. 69. *quaeque Aventinum tenet Algidumque. Erymanthus*, Arcadiae mons, ubi imprimis haec Dea venari solebat, Homer. Od. ζ. 103. *Taygetum* nominat Callim. H. in eand. 188. *Cragus* Lyciae mons. Iam ornatum et copiam poetae observent tirones in his vv. *Coma*, frondibus *nemorum*, nemoribus. — 6. *quaecunq̄ue*, quae *prominet*, est, extat in vertice *Algidi*. — *gelido*, propter umbras arborum. Sic *Haemus gelidus* I. 12. 5. — 7. *nigris* s. densis, umbrosis. Offendit viros doctos, quod poeta dicat, *nemorum comam prominere in silvis*, et tautologiam vix ferendam in his agnoscunt. Sed rem facillimo negotio expedias, si ad v. *prominet* diligentius attendas. Dianam enim non simpliciter montibus, sed summis eorum ingis maxime delectari poeta ait. Iam vertices montium indigitavit per *comam nemorum*, s. nemus, quod in montibus *prominet*. Nemus vero partem silvae constituere,

etala-

Vos Tempe totidem tollite laudibus,
 Natalemque, mares, Delon Apollinis,
 Insignemque pharetra
 Fraternaque humerum lyra.

Hic

tralatitium est. Ovid. Met. I. 568. *Est nemus Ilaemoniae, praeupta quod undique claudit silva.* Eadem orationis copia atque ornatu Virg. Aen. I. 164. *tum silvis scena coruscis desuper, horrentique atrum nemus imminet umbra.* Montes adeo ipsi sunt saltuosi, silvis confiti, quarum partes, ut ea h. l. quae est in montis vertice, nemora efficiunt. Imposuit igitur hic viris doctis ornatus paulo exquisitior, quam simplicior enuntiatio fuisset, Dianam nemorosis montium saltuosorum verticibus gaudere. Cum dilectu vero posuit τὰ ἄκρα montium, utpote venationi aptissima. Homer. II. in Dian. 4. ἡ κατ' ὄρη σκίοντα, καὶ ἀκρίας ἠνεμοέσσας ἄγρη τροπομένη παγχρύσεια τόξα τιταίνει.

v. 9—12. Iam pueros ad laudes Apollinis canendas excitat choragus. *Totidem laudibus tollite*, vos invicem, pariter ac puellae Dianam, laudibus extollite, celebrate. — *Tempe*, inter Olympum et Ossam sita, Musarum sedem (Catull. LXIV. 286 sqq.) quibus Apollo praest. Alii: quod Tempe lauro, Apollini sacra, consita fuerint.

Alii denique, quod Apollo, Pythone serpente occiso, ut expiaretur, ibi commoratus esset. v. Aelian. III. 1. — 10. *Natalem Delon Apollinis*, Δῆλον, Ἀπόλλωνος κουροτρόφον Callim. H. Del. 2. et v. 4. Δῆλος δ' ἐδέλει τὰ πῶτα φέροσθαι ἐκ Μουσέων, ἔτι Φαῖβον ἀοιδῶν μεδέοντα λυῖσέ τε καὶ σπείρωσε. res nota. *Natalem silvanam* vocat III. 4. 63. v. Homer. II. Apoll. 16. cuius diversam ab aliis narrationem, qua Diana in Ortygia, Apollo vero in Delo editus sit, poetas hic secutum nescio qua ratione inducti intpp. contendunt. Nam de natali Dianae solo nulla in hoc carmine sit mentio. — *mares*, pueri; ut Sophocl. Trachin. 210. in Hymno in eosdem: ἐν δὲ κοινὸς ἀρσένων ἴτω κλαγγά. — 11. *Celebrate Apollinem τὸν εἰφάγετρον* Sophocl. I. I. Pro eo ornate: *humerum Apollinis insignem*, decorum, ornatum *pharetra*, pharetram gerentem, et *lyram*, ei adclinatam, uti fere in monumentis occurrit. — *fraterna*, a Mercurio fratre ei tradita. v. ad I. 10. 6. Sollemnis vero adtributorum, quae Diis propria fuit, in eorundem hymnis mentio. De pharetra

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
Pestemque, a populo, principe Caesare, in
Persas atque Britannos

Vestra motus aget prece.

et lyra Apollinis, eiusdem hymnis a poetis intexi solitis Callim. H. Apoll. 19. εὐφημεῖ καὶ πόντος, ὅτε κλείουσιν αἰοίδοι ἢ κίθαριν ἢ τόξα, Λυκωγέος ἔντα Φοίβου. Caeterum Bentl. verba ita iungit: *insignem Apollinem quoad humerum pharetra et lyra;* quae paulo durior est ratio.

v. 13 *sqq.* Sequuntur preces, praeclara inflexione. Pedestris oratio postulabat *Hi*, ut ad utrumque referatur; sed poeta Apollinem solum invocat, ut mala a populo Romano propulset: in quo non haerendum. Porro vulgaris enuntiatio sententiae erat haec: Efflagitate, pueri, precibus, ut bellum caet. in Persas agat. Sed hoc tanquam vates eloquitur. — *bellum lacrimosum*, funestum, exitiosum, *πολύδακρον Ἄρηι*, πόλεμον δακρυόεντα, ut saepius. v. ad I. 8. 14. Bellum, famem, et pestem univérse ponit poeta pro malis,

quae populum adterant ac perfumdent. Hos avertit Apollo, tanquam tutelare Romanorum numen, *Ἰεὸς ἀλιζικακός, ἀποτροπαῖος.* — *aget a populo in Persas*, docta brevitate pro, arcebit a populo Romano, et convertet, immittet in Persas. *Persis* s. Parthis et *Británnis* mala ista imprecatur, tanquam Romani nominis hostibus: sullenini et antiquorum hominum feritati more consentaneo. Sic III. 27. 21. *Hostium uxores puerique caecos sentiant motus orientis Austri.* Virg. *Ge.* III. 513. *Dii meliora piis, erroremque hostibus illum;* ubi v. Heyn. Forte tamen Britannos commemorat, tanquam *orbis ultimos* (I. 35. 29.) s. remotissimos, ut adeo mala ista longissime a populo Romano abesse cupiat. — *principe Caesare*, regnante Augusto, nam propter hunc solum, Diis carissimum, preces has ratas fore confidit poeta.

C A R M E N XXII.

A R G V M E N T V M.

Ex priscorum hominum opinione poetae in singulari Deorum tutela erant, quoniam non essent ἐρωγείς, nullum sibi contraherent ἄργος, quod vocabulum quum antiquissimo sermone culpam caedis proprie designasset, mox ad bella inprimis civilia (v. ad I. 2.) denique ad omnem vel violentiam vel fraudem, qua noceretur aliis, translatum est. Quibus omnibus piaculis quum vacui essent poetae, neque essent aut homicidae, aut bellicosi, aut violenti, aut periuri, aut avari denique, neque quemquam laederent, dum nugis tantummodo suis dediti ac paupertate sua contenti agerent: hinc innocentes homines ac Diis inprimis cari putati sunt. v. I. 17. 13. et cf. IV. 3. pr. Iam Horatius magnum vitae periculum feliciter effugerat; ita facile antiquae, quam diximus, opinionis acrior, ut fit, ac vividior animum poetae sensus tangebatur. Igitur hinc oden orditur: vir innocens, id est, vates, illa innocentia sua ubique tutus est: vv. 1 — 8. Tum periculum, quod evasit, narrat atque auget, vv. 9 — 16. Denique ubi vis terrarum tutum se sua integritate, eaque fretum tranquillo animo fore profitetur, idque divine eloquitur vv. 17 — 24. Apparet perperam facere, qui hodie innocentiae atque integritati, hoc in carmine laudatae notionem generosorem, ex puriore mortam doctrina ductam, supponant. Sed habemus

ex re vulgari enatum divinum carmen, cuius virtutes primariae sunt venustas et elegantia summa, placidum usque ad finem ac dulce pathos (vividius tamen paullo a v. 17.) elocutionis ornatus cum exquisitissimus, tum, in exitu maxime, suavissimus, denique versuum structura suavissima et numerosissima. — Fuscus Ariflius, ad quem carmen scriptum est, erat grammaticus et rhetor non contemnendus, familiarissimus atque amicissimus Horatii, iocosus idem et facetus homo. v. Epist. I. 10. pr. Serm. I. 9. 61. Caeterum cum argumento quidem nostri carminis comparetur III. 4. 9 — 56.

AD ARISTIVM FVSCVM.

Integer vitae scelerisque purus
 Non eget Mauris iaculis, neque arcu,
 Nec venenatis grava sagittis,
 Fulce, pharetra:

Sive

v. 1 sqq. *Integer vitae*, vir vitae integrae, animi integri, non contaminati, innocens; graeca forma, ut Serm. II. 5. 220. *integer animi*. Tacit. Ann. I. 69. *ingens animi femina*, h. animi ingentis f. Virg. Aen. II. 61. *fidens animi*, et sic sexcenties. v. Lamb. Qua eadem forma, quod declarative subiicitur, *purus sceleris*, a scelere, κατὰρὰς ἀγούς, ἀγούς τῆς ἄτης, scelere non pollutus. v. Argum. — 2. tutus est ipsa innocentia sua, *non eget*, quibus se tueatur, armis, illa fatis munitus. Posteriora exornavit atque amplificavit poeta, ut transitum paret ad id, quod sibi ipsi accidisset. Sensus adeo est: Homo innocens, quem ideo Dii tuentur, ubique tutus est, nihil ipsi timendum est, si vel per desertissima et feris quam maxime infestata loca iter faciat: non opus habet, ut armis ferarum incursum a se propulset. Periculum a feris timendum posuit omnino pro quovis periculo

poeta; sed hoc cum dilectu, quoniam ipse tale effugerat. Memorat adeo illas fere regiones, quae propter ferarum, ibi degentium frequentiam fatis tuto adiri nequeunt. Nam ut haec simul, quae ab incolis earum, etsi et ipsis ferissimis, timenda sunt pericula, hic cum quibusdam intelligantur, haec sane tota carminis excludit ratio atque indoles. — *Mauris iaculis* docte pro Mauretanicis, non quod Mauri optimi iaculatores fuerint, sed quod Mauretunica regio serpentum aliarumque ferarum frequentia quam maxime infestetur, ibique adeo sine iaculis vix tuto iter facere liceat. Scilicet vulgaris ratio ferebat: non eget, tanquam Maurus, si in Mauretania versetur, iaculis. Atque sic bene respondet τῷ *Syrtes* v. 5. — *pharetra grava*, gravi, plena, referta (ut equus Troianus ἐγκύμων τεύχεων, quanquam magis proprie, audit Eurip. Troad. 11.) *sagittis venenatis*, simpliciter pro, sagittis.

Sive per Syrtes iter aestuofas,
 Sive facturus per inhospitalem
 Caucasum, vel quae loca fabulosus
 Lambit Hydaspes.

Namque

v. 5—8. Extremam Africae oram, tanquam ferociorum animalium, leonum, tigrum caet. proventu feracissimam (Ἰν-
 γιδὴν ideo simpliciter dictam Herodoto II. 52.) regionem declarat poeta per *Syrtes*, eiusdem litori praetentas. Erant cae vada arenosa, et quia situm variabant, periculosissima. v. Lucan. IX. 431. Propert. II. 7. 71. *Gaetulas Syrtes* pro extrema Africa dixit etiam II. 20. 15. et Virgil. Aen. IV. 41. V. 51. — *aestuofas* folis fervore: qua eadem ratione Claudian. de Conf. Stil. III. 275. *Syrtes anhelas*, et in Ruf. II. 241. *incensas Libyae arenas* vocat. *Aestuofani* Calabriam habes I. 51. 5. — 6. Sive iter faciat per deserta Scythiae loca. Declarat ea poeta per *Caucasum* montem inter Caspium et mare Nigrum situm. — *Inhospitalem*, ἀβαστον, ἀπὸν θρασκον, ἀξενον, (quae sunt Aeschyli Prom. 19. de hac regione epitheta) propter immanes solitudines ac feras in iis commorantes. Nam incolarum feritas a poetae consilio prorsus aliena est. Errant, qui ab Horatio hanc vocem confictam existimant, quam Varro de eadem

regione iam adhibuerit, uti patet e fr. apud Non. v. *Vastitas: mortalis nemo exaudit, sed late incolens Scytharum inhospitalis campis vastitas.* cf. V. 1. 12. Senec. Med. 43. Tigris Caspium maxime infestari patet ex Virg. Aen. IV. 367. Sil. IV. 333. Senec. Herc. Oet. 145. *fera tigris Caspia.* — 7. *vel per ea loca, quae lambit*, alluit, praeterfluit H. Avien. Deser. O. 495. *Tibris — Romanosque lares lapsu praelambit alumnò.* et v. 1077. *Laodice glauci praelambitur aequoris umla.* Alias est *rodere* (ὄροζύειν) Lucret. V. 257. *ripas valentia flumina rodunt.* Infra I. 51. 7. *rura, quae Liris quieta mordet aqua,* ubi vide Not. — *Hydaspes*, Indiae fluvius *fabulosus*, propter miras narrationes, quae de eo et de tota India tradebantur, de inmanibus eius bellis, monstris caet. Sic Martial. IX. 46. 5. *Atlantem declarat per Prometheas rupes et fabulam montis,* quem eadem de causa Plin. II. N. V. 1. *fabulosissimum Africae montem* vocat. Seneca Ep. XCIV. *nec me Charrybdis et Scylla, et fabulosum istud fretum deterrere potuisset.*

Est

Namque me silva lūpus in Sabina,
 Dum meam canto Lalagen, et ultra
 Terminum curis vagor expeditis,
 Fugit inermem.

Quale

Est igitur delectus in hoc epitheto.

v. 9 — 12. Hoc meo ipsius exemplo edoctus sum; *namque*. Sed illud omittit, lyrica brevitate, quam et in ipsa narratione tenuit. Plenior enim oratio erat: Lupus mihi paullo longius evaganti obviam venit, meque, etsi inermem, fugit. — *Silva Sabina*, quae adiacebat villae suae Sabinae, ad eamque pertinebat. *Paullum silvae* vocat Serm. II. 6. 5. et *silvam iugerum paucorum* III. 16. 29. — *dum Lalagen meam*, mihi amatam, amorem meos canto. Praeclare hoc adiectum ad declarandum otiosum eius animum, nullo instantis periculi metu perturbatum. Disertius hoc cloquitur v. seq. — *ultra terminum*, paullo longius: nihil amplius. Suaviter hoc adiectum: nam dum Lalagen canit, Lalagen unice cogitat, non advertit se longius, ac ultra, quam tuto licebat, in silva progressum. — *curis expeditis* potest esse, animo ab omni cura vacuo, utpote in Lalagen amore unice defixo, adeoque tranquillo, otioso. Potest et esse, animo ab omni ti-

more libero, nihil periculi a feris metiente, securo. Hoc tamen paullo subtilius. Docto vero *curis expeditis* sc. animo, pro, animo curis expedito. Eadem exquisitiore loquendi forma Catull. XXXI. 7. *O quid solutis est beatius curis*. Proprie enim animus expediri curis dicitur; nam, dum detinetur aliqua re, nimia alicuius rei cogitatione occupatus est, ea is *impediri* dicitur. Hinc de gravioribus affectibus, qui omnes animi cogitationes in se converunt, eumque quasi vinctum tenent, quo minus aliis cogitationibus vacare possit, veluti de amore V. 11. 25. de metu III. 24. 7. et aliis usurpatur. Terent. Andr. I. 5. 26. *Tot me impediunt curae, quae meum animum diverse trahunt*. adde Cic. pro Cael. 45. Hinc animus, curis vacuus, *illis solutus* (Catull. l. l.) *expeditus* (Terent. Phorm. V. 3. 4.) et pro hoc exquisitius ipsae curae solutae, expeditae dicuntur. — *fugit etsi inermem*, nam hoc ipsam mirationem faciebat.

v. 13 — 16. Quo maius, quod sibi imminerat periculum appareat,

Quale portentum neque militaris
 Daunias latis alit aesculetis,
 Nec Iubae tellus generat, leonum
 Arida nutrix.

Pone

pareat, lupum, sibi visum, tanta ait fuisse magnitudine ac ferocitate, qua omnia vel maxime terribilia ubivis terrarum animalia facile superaret. Suaviter et ex timoris natura. Vulgaris nexus erat: Lupus me fugit, portentum, quale cact. — *Portentum*, πέλωρον, de animali inusitatae magnitudinis vel feritatis. ἄγριον τέρας Eurip. Hippol. 1214. *Cresia prodigia* de tauro Cretico Virgil. Aen. VIII. 295. et inde Claudian. de laud. Stilic. III. 545. *Tum virides pardos, et caetera colligit Ausiri prodigia.* Eadem monstra vocat ib. v. 274. v. ad I. 3. 18. IV. 4. 65. — *quale* vix ullibi terrarum invenias. Pro hoc cum dilectu regiones ponit, feris abundantes. — *Daunias* sc. γῆ, Daunia, Apulia, a Daunō rege sic dicta. cf. IV. 14. 26. Ovid. Fast. IV. 76. Silius IV. 556. v. Verheyk ad Anton. Lib. p. 203. — *militaris*, ferox, bellicosa. v. III. 5. 9. — *alit* τρέφει, habet, ut saepissime. — *latis aesculetis*, in profundis salubus. Quaerunt Jutpp. an in Apulia lupi sint; sed extenuatur ac perit totius loci virtus, si poetam Sabinum fuisse lupum

reliquis aliarum regionum ferocitate praecellentem iunuisse existimes: imò nusquam animal reperiri ait, quod magis ad aspectu horridum sit, magis metuendum sit, hoc fero; quo vel adi. *leonum nutrix* in v. seq. facile ducit. — 15. *Iubae tellus*, Mauritania, Iubae subiecta, nota ratione, qua regiones et gentes ab ipsarum conditore (II. 6. 12.) vel rege, qui reliquis est notior, designantur: Iuba vero, recenti clade a Iulio Caesare accepta, Romanis tum satis notus erat. *Regna Iubae* similiter Lucan. IX. 869. — *generat*, habet, uti paullo ante *alit*. — *leonum nutrix*, quae nutrit, habet leones, θρέπτειρα λέόντων, sicuti Phrygia vocatur in Epigr. ἀδεια. 174. (Br. Anal. III. p. 184.) et Ida Homero II. 9. 47. μήτηρ μῆλων. Contra leones horribiles *Libyae alumnos* indigitat Claudian. de Conf. Stilic. III. 280. ex imitatione Stat. Silv. I. 3. 6. leonem Nemeaeum *gravem Nemees frondentis alumnus* vocantis. — *arida*, sitiens, aestu solis torrida, perpetuo epitheto. Virg. Aen. IV. 42. *deserta siti regio* s. ut Herodot. II. 52. ait, ἀνυδρὸς δεινῶς, καὶ ξημὸς πάντων. Sil.

Pone me, pigris ubi nulla campis
 Arbor aestiva recreatur aura;
 Quod latus mundi nebulae malusque
 Iupiter urget:

Pone

Sil. It. III. 251. *Barce sitientibus arida venis.* adde Lucan. III. 294. Docte vero epitheton $\tau\eta$ *nutrix* iungitur, quod erat proprium regioni s. telluri Iubae.

v. 17 — 22. Praesentissimo hoc periculo quasi divinitus liberatus poeta, iamque animosior factus se ubique terrarum vel in desertissimis regionibus suaviter atque secure commoraturum confidit. Pro incultis regionibus duas zonas ponit, quae ex aetatis suae opinione inhabitabiles habebantur, frigidam, et torridam, easque docto ornatu declarat. Pro tenui, *sive sim* sub zona frigida vel torrida, exquisitius est, *pone*, colloca me, sedem mihi adsigna in zona frigida, pro hoc, in eo latere mundi, terrarum tractu, *ubi nulla arbor surgit*, vel est. quanto suavius pro hoc, addita simul sterilitatis causa, *nulla arbor aestiva*, qualis est alibi aestatis tempore, *aura recreatur*, fovetur, ipso afflatu vires sumit. Catull. LXII. 41. de flore: *quem mulcent aerae, firmat Sol, educat imber.* Senec. de Prov. c. IV. *Non est arbor solida nec*

fortis, nisi in quam frequens ventus incurfat. Sterilitatem ob defectum caloris amplius declarat poeta per *campos pigros*, quibus vis s. temperies vitalis ad aliquid procreandum deest, seu propter nimium ardorem, seu propter nimium frigus: unde et *frigus pigrum*, *sterile* dicitur. Lucan. IV. 103. *zona nivalis — sterili non quidquam frigore gignit.* De nimio aestu idem IX. 436. *natura deside torpet orbis et immotis annus non sentit arenis hoc tam segne solum.* *Agrum frumento pigrum* dixit Apulei. Florid. T. II. p. 128. ed. Bip. Forte tamen simpliciter poeta c. *pigros* dixit, pro, immotos, incultos, hominibus quippe non habitabiles: quo fere sensu *squalentia arva aestiferae Libyes* dixit Lucan. I. 205. Homer. II. in Ccr. v. 451. de agro Rhario: $\alpha\lambda\lambda\alpha\ \epsilon\kappa\eta\lambda\omicron\varsigma\ \epsilon\iota\sigma\tau\eta\kappa\epsilon\iota$, *pigra, inculta horrebat.* — 19. *malae nebulae et malus Iupiter*, aer noxius frigore ac densitate sua. Valer. Flacc. I. 515. de eadem zona: *nube rigens et nescia rerum (sterilis) stat super.* Eidem *densam unbram* tribuit Tibull. IV. I. 154. Sic *malus Iupiter* Statio

Pone sub curru nimium propinqui
 Solis, in terra domibus negata:
 Dulce ridentem Lalagen amabo,
 Dulce loquentem.

Theb. X. 574. et mala nubila eidem Theb. I. 664. de peste dicta. — *urget, spissa sua gravitate premit, incumbit, circumdat.* Lucan. IV. 166. *mundi pars imu iacet, quam zona nivalis perpetuaeque premunt hiemes.* Seneca de Prov. IV. *perpetua illos hiems, triste caelum premit, maligne solum sterile sustentat.* Valer. Flacc. I. 515. de Iove: *horrida saevo quae premis arva gelu.* et de nebulis Senec. Oedip. 47. *gravis et ater incubat terris vapor.* — 21. Seu degam sub zona torrida. *Sub curru Solis terris nimium propinqui,* ex antiqua opinione. cf. Tibull. II. 3. 56. et IV. 2. 20. — *domibus negata,* ubi domos exstruere seu potius inhabitare non licet, non apta est ad habitandum. Duobus modis hoc poetae efferunt. Dicitur enim, *terra negata est*

domibus, et terra negat domibus, iis non adcommoda. Stat. Theb. I. 124. *dexter Iaccho collis, at Ennaeae Cereri negat.* Lucan. IX. 856. *Impatiensque solum Cereris, cultore negato.*

v. 23. 24. Secure ibi ac suaviter degam. Hoc iterum declarat per consequens, nimirum, se rerum omnium securum Lalages amoris ibi unice vacaturum. Valde errant, qui ob amorem in Lalagen Horatium Diis acceptum, ideoque e periculo servatum; atque ob hunc ipsum in desertissimis regionibus se tutum praedicare autumant. — *dulce, suaviter ridentem,* νεκτάρσον μειδήσασαν velut Apollon. Rh. III. 1008. γελάϊσι ἐμερόεν Sapph. V. 5. ἠδὺ μειδήματα Sileniar. V. 1. (Brunk. Anal. III. 72.) — *dulce loquentem, ἀδὺ φωνεῦσαν,* Sapph. l. c.

C A R M E N XXIII.

ARGVMENTVM.

Puellam simplicem ac subtimidam ut in amorem sui pelliceret poeta, dehortatur eam, ut ne amplius matri, hinniuli instar, adhaereat, quum iam id attigerit aetatis, quae amori conveniens sit, cui adco, nisi parum liberalis atque subrustica videri velit, vacare debeat. Ne vero, amorem suum paullo apertius confessus, animum puellae, quae forte vel solo amoris nomine audito rubore suffunderetur, magis a se alienum, quam votis suis faventem redderet, caute satis atque circumspicte rem aggressus est, hoc unice ab ea petendo, ne se tam obstinato fugiat animo. — Odarium hoc, quod proxime ad idyllii naturam accedere videtur, totum e graeco fluxisse, facile fidem facit fragmentum carminis, quod Anacreonti vulgo tribuunt, ita a Bentleio in ordinem redactum:

Ἄγε νεβρὸν νεοθηλέα γαλαθηνὸν, ὃς ἐν ἕλῃ
 Κερδέσεως ἀπολειφθεὶς ὑπὸ μητρὸς ἐπτοήθη.

Vnde simul apparet, quam liberale Horatii in exprimendis Graecorum poetarum carminibus fuerit studium, quantoque iudicio et arte illud aggressus sit, adeo, ut non tam rerum ac verborum lenocinia ac delicias fastidiose ab iis mutuatus esse, quam potius ingenium suum, suas vires in eodem argumento tractando experiri, omninoque de palma cum illis certare voluisse videri debeat.

A D C H L O E N.

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
 Quaerenti pavidam montibus aviis.
 Matrem, non sine vano
 Aurarum et filuae metu.

Nam

v. 1 sqq. *Vitas me*, cum dictu, ut Chloë non arrogantia aliqua suum amorem aspernatam, sed solo puellari pudore adhuc praepeditam, quominus amori eius responderet, poeta innuat. Quo et spectat tota comparatio cum hinnulo, timiditatis perpetuo fere apud omnes gentes symbolo. Quin et ipsum *Chloës* nomen eo pertinere putabat Heinsius in Lectt. Theocrit. p. 380. quod esset ἀπὸ τοῦ χλοάειν, voce a colore timoris deducta: unde et *Χλόαι* Nymphae illae, quae perpetuo tactum Satyrorum fugere putarentur. — *Hinnuleus*, nova forma; ut supra 17. 9. hinnulus, νεβρός, caprearum, cervarum, damarum pullus. — *Chloës* nomen occurrit III. 9. 9. et III. 26. 12. quam eandem esse, neque negare, neque affirmare licet. — 2. *quaerenti*, desideranti matrem, quasi ea praesente minus ipsi metuentium sit; e natura timoris, et apposite propter v. 11. 12. de

puella matri adhaerente. — *pavidam* vel perpetuo epitheto, vel pullo absentem timentem. — *montibus aviis*, ἀβάτοις, οιοπόλοις, desertis, qui fere latibula ferarum sunt; vel ex poetica ratione: in quibus a matre aberraverat. — *non sine metu*, cum maximo metu, maxime metuens, cum vi dictum, ut I. 25. 16. *non sine questu* et III. 29. 38. *non sine clamore*. — *Metus aurarum et filvae*, a silva s. arboribus lenissimo aurae strepitu commotis incussus. Hoc ulterius exornatur sqq. Sollenes vero hae timoris nimii ideae. Virg. Aen. II. 728. *nunc omnes terrent aurae, sonus excitat omnis*. Lucan. VIII. 5. *pavet ille fragorem motorum ventis nemorum*. Claudian. in Eutr. II. 451. *Ecce levis frondes a tergo concutit aura*.

v. 5—8. Nam ubi folia vento leviter intremuerunt. Docte atque ornate haec poeta elocutus est. Pro quovis vento Zephy-

Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum

Dimovere lacertae,
Et corde et genibus tremit.

Atqui

Zephyrum posuit, tanquam le-
nissimum, ut indicaret, hinni-
leum vel levissimo strepitu exa-
nimari. Hinc *inhorrescere* dici-
tur *foliis*, quibus incidit cum
horrore, *Φριξί*, h. leni impulsu,
quae leviter commovet. Sic
μαλακὴν Φριξία φέρειν Zephyrus
dicitur Leonidae c. XXVIII.
(Anal. Br. II. 196.) Plato c.
XIII. (Anal. Br. I. 171.) *ὑψι-
κόμων παρὰ τάνδε κατέξο Φωνή-
εσαν Φρίσσουσαν πυκνῶς κῶμον
ὑπὸ ζεφύροισι*. Ita et *horror*, *hor-
rere* Catullo, Virgilio, Ovidio,
aliis. v. Burm. ad Lucan. V.
446. Inversione autem poetica
adventus veris inhorruit foliis di-
ctum puta pro, folia adventu
veris inhorruerunt; quae vul-
garis ratio obtinet in Stat. Th.
I. 309. de Mercurio, *tenuique
exceptus inhorruit aura*. Pro
Zephyro vero s. verna aura do-
cte et audacter est *adventus Ve-
ris*, ver adveniens, cuius numi-
nis appropinquantis vis sentitur
arboribus, a Zephyro, eius com-
mite (IV. 12. 2.) ac *praenuntio*
(Lucret. V. 736. *It Ver, et
Venus, et Veneris*, adeoque et
Veris *praenuntius ante pinnatus
graditur Zephyrus vestigia pro-
pter*) commotis. Alii de foliis

aridis per hiemem delapsis, vel
quae arboribus adhaeserint, in-
telligendum h. l. putant. At-
qui adventum veris tum satis
otiose poeta adiecisset, et *mobi-
libus*, quod forte opinioni suae
suffragari existimant, simpliciter
ornat, ut I. 7. 14. — 6. Alia
levissimi strepitus excitati cau-
sa. — *lacertae virides*, *χλωροί*,
perpetuo epitheto. — *Rubus*,
βάτος, sentis genus. — *dimo-
vere*, rubum perlapsae levem
strepitum edidere. — 8. metu
exanimatur, timet, ne leo vel
tigris tergo suo immineat. Do-
cte hoc posteriori membro (v.
9. 10.) inferuit. — *corde tre-
mit*, cor eius micat (Tibull. I.
10. 12.) *ἐκπηδᾷ, πάλλαται ἤτορ*,
uti et alterum *genibus tremit*,
genna eius tremit, labant *ὑπὸ
δ' ἔτρεμε γυῖα*, notae sunt ac
sollennes de magno timore lo-
quendi formae.

v. 9. 10. *Atqui nihil tibi a
me metuendum est, ego, quem
hinnuli more fugis, te non ti-
gridis aut leonis instar fector.*
Praeclare poeta subrustico puel-
lae pudori consuluit hactenus,
quod non diferte eloquitur, qua
causa impulsus eam insequatur,

Atqui non ego te, tigris ut aspera,
Gaetulusve leo, frangere persequor:

Tandem desine matrem

Tempeſtiva ſequi viro.

quam verbo tantum v. extr. tangit. — *tigris aspera*, irata, faeva, fera, ut Stat. Th. IV. 315. — *leo Gaetulus*, pro quovis immani. Nam Africae, cuius pars est Gaetulia, leones ferriſſimi habiti. v. carm. praeced. v. 15. Senec. Hippol. 59. Hos vero, leonem et tigridem, omnino pro *feris* animalibus poſuit, hinnulo maxime metuentis. — *frangere persequor*, graece pro, ut te *frangam*, dilaniem, occidam, ἀζαι διώκω. *Frangere*, ut ἀγνύσαι, de morſu maioris ferae; noto loquendi uſu.

v. 11. 12. *Tandem*, aetate iam provecior, quam viros mi-

nime fugere decet. — *matrem ſequi*, ſervata imagine de hinnulo, pro, eam comitari, lateri eius ſemper adhaerere. Sed et ſic pudor virginalis deſcribitur Heſiod. Op. 521. ἢ τε δόμων ἐντοσθε φίλη παρὰ μητέρι μένει, οὐπω ἔργ' εἰδυῖα πολυχρύσου Ἀφροδίτης. Catull. LXII. 21. de Heſpero: *qui natam poſſis complexu avellere matris, complexu matris retinentem avellere natam*. — *tempeſtiva viro*, ἀργαία γάμου, iam matura viro, iam plenis nubilis annis, Virg. Aen. VII. 55. translata a pomis tempeſtivis, h. maturis locutione. Res notiſſima. cf. ad II. 5. 10.

C A R M E N XXIV.

ARGVMENTVM.

Carmen consolatorium ad Virgilium (Maronem, haud dubie vel propter vv. 15. 14.) Quinctilii peregre profecti (v. 11.) mortem impatienter lugentem. Dubitari vix potest, quin Quinctilius idem sit, cuius severum et acutum iudicium A. P. 458. laudat, quemque Hieronymus Chron. Euseb. Cremonensem, Horatii Virgiliique communem familiarem appellat, et Ol. CLXXXIX. 1. mortuum ait. — Conspicuum est hoc carmen elocutione ornata atque docta, sensuumque dispositione facili et ex animi natura ducta. Consolaturus enim Virgilium poeta Melpomenen invocat, ut se, maerore prostratum, modos tanto dolori aptos edoceat, doloremque Virgilii, etsi immodicum, dum suum prorsus facit, tantum abest, ut improbet, sapientique viro indignum iudicet, ut potius iustissimum eum, virtutibusque Quinctilii cum maxime debitum pronuntiet. Parato sic ad Quinctilii laudes transitu, extollit eius modestiam, iustitiam, fidem, animi candorem; non mirum adeo videri debere ait, quod mors eius bonis omnibus acciderit luctuosissima, maxime vero ipsi, (cu conversionem molliissimam!) qui amico eo usus sit integerrimo. Munita sic, qua se in Virgilii pectus insinuaret, via, hortatur eum, ut tandem luctui, nihil quippe profuturo, modum figat, patienterque iacturam ferat, quam nullo modo reparare possit.

A D V I R G I L I V M.

Quis desiderio sit pudor aut modus
 Tam cari capitis? Praecipe lugubres
 Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
 Vocem cum cithara dedit.

Ergo

v. 1 *sqq.* In iactura tam cari amici nullus dolor videri debet aut indecorus, aut immodicus. Ornatus ac vividius poeta, *quis pudor sit desiderio*, desiderii, qui pudeat nos, dedeceat nos *desiderium*, quod desiderio, dolore ex obitu Quinctilii percepto, afficiamur? *aut quis modus sit*, qui modum in eo servare possimus, quum *tam carum caput*, Quinctilius sit, quem desideremus, ereptum lugeamus. Auctor Consol. ad Liviam v. 7. *Et quisquam leges quis tibi dicere flendi, et quisquam lacrimas temperet ore tuas?* Cum dilectu vero desiderium posuit poeta; inest enim nimii doloris excusatio. — 2. *tam cari capitis*, viri, *Φίλης κεφαλῆς*, amici, noto graecismo. v. Burm. ad Propert. II. 18. 36. — Invocatio Musae multum hic dignitatis habet, quasi mctuatur, ut ipse, dolore praepeditus; graviter satis tristissimi animi sui sensu eloquatur. *Praecipe cantus*, κατὰρχου μουσικῆς, praeci, monstra,

doce leges ac modos carminis, luctui aptos. Referendum ad προοίμιον choragi, qui praecipiebat, docebat chorum cantanda carmina. cf. IV. 6. 35. Similiter Alcman apud Hephaest. p. 22. Μῶσ' ἄγε, Καλλιόπᾳ, θύγατρ' Διὸς, ἄρχ' ἑρατῶν ἐπέων, ἐπί δ' Ἴμερον ὕμνον καὶ χαλεντα τίθει χορόν. Caeterum Cruquius verba ita iungit: *O Melpomene, cui — — dedit, praecipe, quis sit pudor aut modus cantus lugubris desiderio tam cari capitis.* Muretus vero, *praecipe lug. cantus, quis, quibus pudor et modus sit def.* Denique Heinsius, *Melpomene, lugubris* (sec. casu) *cantus* dea. Quae rationes quam contortae, et quam parum poeta lyrico dignae sint, facile intelligitur. — 3. *Pater*, Iupiter; Musae enim eius et Mnemosynes filiae: Melpomene vero vocem et citharam Iovi acceptam refert, quatenus omnia, quae singulis Diis attributa sunt, a Iove ipsis concessa putantur, munera inde, τιμαί, δῶρα

Ergo Quinctilium perpetuus sopor
 Urget? cui Pudor, et Iustitiae soror,
 Incorrupta Fides, nudaque Veritas
 Quando ullum inveniet parem?

Multis

δῶρα simpliciter dicta. 'Sic Aeo-
 lo (Virg. Aen. I. 66.) *divum pa-*
ter atque hominum rex et mul-
cere dedit fluctus, et tollere ven-
to. Rem attigi supra I. 12. 20.
 — *vocem liquidum, puram, cano-*
ram. *Liquidam cycni querelam*
 dixit Lucret. IV. 552. et *infi-*
gnem cithara, cantuque fluenti
Dorcea Valer. Flacc. III. 158.
 Calpurn. Ecl. IV. 150. *tam li-*
quidum tam dulce canunt. Con-
 tra *voces vix stillantes* de arida
 ac crassa voce Id. VI. 23. — 4.
vocem cum cithara, v. et citha-
ram, nota ratione.

v. 5 *sqq.* Tenerrimum poetae
 affectum statim prodit, animum-
 que ad rem convertit τὸ *ergo*,
 quod dolentis est, eademque vi
 hic positum, qua Propert. III.
 7. 1. *Ergo sollicitae tu caussa,*
Pecunia, vitae es. — *perpetuus*
sopor, mors, suaviori idea, ut
 III. 11. 38. *longus somnus.*
μακρὸν, ἀτέρμονα, νήγρετον ὕπνον
 similiter dixit Moschus II. 109.
 et quis non? v. Barth. ad
 Claudian. B. Gild. 215. — 6.
Urget, proprie, e poetica ra-
 tione. Nam somnus hominem
 dicitur *alis amplecti* (Stat. Achill.
 I. 620.) *ei inuumbere* (Id. Theb.

X. 149.) *cum premere* (Virg.
 Aen. VI. 521. *pressitque iacen-*
tem dulcis et alta quies, placi-
daeque simillima morti) et hinc
 de gravi et perpetuo sopore,
urgere. Virgil. Aeu. XII. 309.
Illi dura quies oculos et ferreus
urget somnus, in aeternam clau-
duntur lumina noctem. — 6.
 Quo neque verecundior quis-
 quam, neque iustior, neque ma-
 gis spectatae fidei, aut veritatis
 amantior fuit. Vide quantum
 poetica ratio ab hac pedestri dif-
 ferat. Probos Quinctilii mores
 declarat poeta per species ali-
 quas, pudorem, iustitiam, fidem
 ac veritatem, easque, tanquam
 deas, una cum Quinctilio habi-
 tasse praeclaro phantasmate sin-
 git. Nam qui veri et aequi
 amans est, is Veritatem, Iusti-
 tiam colere; eundem contra
 numina ista amare, cum eo ver-
 sari, habitare, eum comitari
 prisco sermone dicuntur. De
 Corintho Pind. Ol. 13. 6. *ἐν*
τῷ γὰρ Εὐνομίᾳ ναίει, κασίγνη-
ταί τε Δίκαι, καὶ ἐμόστροπος Εὐ-
ράνα. unde profecit Auctor in-
 certus apud Stob. in Excerpt.
 Grot. p. 133. *πέμπειτ' αὐτὸν ἐν*
δόκωλον Εὐνομίαν, λιπαροθρό-
νου τ' ἀδελφᾶς, Δίκαν, καὶ στε-

Multis ille bonis flebilis occidit:

Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.

Tu frustra pius, heu, non ita creditum

Poscis Quinctilium Deos.

Quod

Φανηφόρον Εἰράναιον. v. ad I. 26.

1. Sedem igitur fixam apud Quinctilium, dum viveret, habuisse dicit ista numina, coque mortuo nunc haerere dubia, quem hospitio suo dignentur, diuque quaesitura, antequam *parem huic*, h. qui sese aequae colat, amet, iuveniant, cui adeo se iterum adiungant. *Pudor* tanquam Deus passim apud Graecos occurrit, veluti Eurip. fr. Hippol. apud Stob. t. 31. ὦ ποτνὶ Αἰδῶς, εἶθε πᾶσι τοῖς βροτοῖς συνῴσα caet. — 7. *Fides incorrupta*, quae neque gratia neque muneribus corrumpi, mutari potest; hinc *soror Iustitiae* dicta, ei perpetuo iuncta, quatenus homo iustus idem est fidelis. Exquisitior enim loquendi usu inter ea sororium intercedit vinculum, quae eiusdem naturae sunt atque indolis, quae adeo una fere deprehenduntur. Sic Δίκη et Εἰρήνη κασίγνηται audiunt Pindaro l. 1. Eadem ratione Bacchyl. in fr. apud Clem. Alex. p. 731. Δίκαν vocat Εὐνομίαν καὶ Θέμιδος ἀπόλουθον, et Hesiod. Theog. 230. Δυσνομίην Ἄτην τε συνήδεας ἀλλήλοισιν. Suaviter quoque Petron. c. 84. *Nescio quomodo*

bonae mentis soror est paupertas.

quem locum laudavit in hanc rem Ruhnk. ad Tim. p. 3. ubi plura vide sis. Nostri locum forte respexit Sil. II. 486. *Fidem* pariter *Iustitiae consortem* vocans. — *Veritas nuda*, quae nihil adscititii habet, quo aliis suum faciat, quae et incomta maxime placet. Martial. X. 72. 10. *Siccis rustica Veritas capillis.* Est adeo, aperta, fraudum expers. Pariter Apulei. Met. X. p. 700. ed. Oud. *procedit in medium nuda Veritas.*

v. 9 sqq. Magnum quidem apud omnes bonos et cordatos viros desiderium sui reliquit Quinctilius; nulli tamen mors eius tristior accidit, quam tibi, qui amico eo utebaris, in paucis caro. Vt sequentia recte expedit, cogitandum, Virgilium in Quinctilii profectio pro incolumi eius reditu, seu omnino pro Quinctilio aegrotante, vota ac sacra fecisse. Iam quum Dii sacris sibi factis quasi obstringantur ad praestandum id, in cuius gratiam preces sibi factae sint; recte adeo is, pro cuius incolumitate vota nuncuntur, *Diis credi*, eundemque

ex

Quod si Threïcio blandius Orpheo
 Auditam moderere arboribus fidem,

Non

ex altera parte Dii dicuntur *de-
 bere*, cuius salutem atque incol-
 lunitatem ab iis tanquam debi-
 tum reposcere licet. Omnino
 haec e crassioribus antiquitatis
 notionibus, ubi Deos sacris tan-
 quam muneribus ad quaevis
 praestanda obligari, ipsique, si
 quae sibi a Diis obtigissent, *red-
 dendis victimis* (cf. II. 7. 17. et
 II. 17. 30.) nomine suo exsolvi
 existimarent, repetenda esse, vix
 est ut moneam. Pius erat Vir-
 gilius, votis pro Quinctilii sa-
 lute nuncupatis, sed *frustra*,
 Diis eius pietatem non remun-
 nerantibus (fere ut Catull.
 LXXVI. 26. *o dii reddite mi
 hoc pro pietate mea.*) *posce-
 bat*, reposcebat a Diis, tanquam
 mercedem pietati suae debitam,
 salutem Quinctilii, quem iis
non ita crediderat, non eum in
 finem, ut sibi eriperetur, imo,
 ut salvus rediret, precibus Deos
 efflagitaverat. Ita quidem paul-
 lo difficiliorem hunc locum satis
 expeditum puto. Alii *frustra*
 iungunt τῶ ποσcis, hoc sensu;
Tu impatienter dolorem ferens
ac pius, pietate, amore eius
 commotus *frustra poscis Deos*
Quinct. qui tamen *non ita*, non
 ea conditione, ut perpetuo eum
 possideres, tibi creditus, sed ad
 tempus tantum tibi commoda-
 tus fuerit.

v. 13 *sqq.* Enimvero lamen-
 tis tuis nihil proficies, nun-
 quam eum in vitam revocabis.
 Pro hoc ornatus ac doctius,
 Virgilium Orpheo tacite aequi-
 parando: si vel Orpheo suavius
 canas, nunquam tamen exlan-
 gue corpus cantu tuo auines.
 Aiunt poetam respexisse casum
 Orphei, Eurydicen suam fru-
 stra repetentis, magnamque hoc
 aequae lugubre exemplum ad
 consolandum Virgilium poetam
 vim habere contendunt. Quod
 utrumque a re ipsa ac poetae
 consilio satis alienum videtur.
 Nam Orpheus cantu suo omni-
 no permoverat Deos inferos, ut
 Eurydicen suam in vitam redu-
 ceret, cuius iterum amittendae
 causa unica erat, quod *impru-
 dens respexisset*. v. Virgil. Ge.
 IV. 491. Quod si igitur Or-
 pheo blandius Virgilius cecinisset,
 dubitandum non erat, quin
 is Quinctilium ab inferis redu-
 cturus fuisset, et, ut serio aga-
 mus, si hoc, etsi alienissimum,
 poeta voluisset, omnino totum
 locum aliter adornasset. Fidem
 enim Orphei non arboribus, sed
 Diis inferis auditam vel potius
 exauditam, neque sanguinem
 imagini non reductorum, sed
 mortuum in superas auras Vir-
 gilium non reductorum dixisset.
 Imo vero, si paullo exquisi-
 tiores

Non vanae redeat sanguis imagini,

Quam virga semel horrida,

Non

fitiorem ornatum demas, poeta nihil amplius dicit, quam, sanguinem s. vitam cantu vel efficacissimo non reddi: quam eandem sententiam ab Aeschyl. Agam. 1026 sqq. τὸ πρῶτον δ' ἀπαξ ἐπὶ γῶν προπύροιθ' ἀνδρὸς θανάσιμον μέλαν αἷμα τίς ἂν πάλιν ἐγκαλέσαιτ' ἐπαείδων; iam habes propositam. Pro cantu efficacissimo doctè ponit lyram Orphei, vi sua arbores animantem, ac secum trahentem. Apprime huc facit Eurip. Iphig. A. 1211 sqq. ubi Iphigenia, rigidum patris animum flexura, Orphei cantum sibi optat: εἰ μὲν τὸν Ὀρφείως εἶχον, ὦ πάτερ, λόγον πείθειν ἐπαύουσ' ὡσθ' ὁμοῦ τείν μοι πέτρας, κηλεῖν τε τοῖς λόγοισιν, οὐς ἐβουλόμην ἐνταῦθ' ἂν ἤλθοι. Unde patet, proverbii fere vim huic locutioni inesse. Iam observa ornatum in singulis. Si vel blandius, suavius, dulcius Orpheo Threicio Θεσηκίῳ, Thracio *fidem*, fides, lyram modereris doctè pro, pulses. Nam quae cum arte quadam tractamus, certis quibusdam legibus adstricta, ea regere, moderari dicimur. Similiter infra IV. 3. 17. temperare strepitum testudinis. Hinc ἀναξ λύρας Apollo alicubi in Anal. Br. audit. Non igitur est, potenter pulsare, aut ad modos s. numerose, unde moderari di-

ctum sit, ut quidam imperite volunt. — *auditam arboribus*, cuius tanta vis sit, ut arborescam audiant, qua vel arborescunt. v. ad I. 12. 11. — 15. non tamen sanguis, quo incalescat, animetur iterum; vita redeat imagini, in imaginem, umbram vanam, exsanguem, corpore destitutam. Animam, quae ad inferos descendebat, corpori, in quo antea fuisset; exacte respondere credebant, adeo, ut et vulnera, quae corpus vivum accepisset, referret (cf. Virg. Aen. VI. 494 sqq. Stat. Theb. II. 8. 9.) quae ideo dicebatur εἰδῶλον, simulacrum, imago defuncti; et, quia sanguine, carne et ossibus h. corpore suo destituta erat, imago vana, umbra. Ovid. Fast. V. 463. *clapsa rogi stannus et inanis imago*. v. ad I. 4. 16. adde Hemsterh. ad Lucian. T. I. p. 402. Ut igitur imagini vita redderetur, sanguine opus erat, quo ea iterum animaretur. Hinc sanguinis usus in necyomantiis veterum, ad vocem, omninoque vim vitalem umbris per aliquod tempus conciliandam. Ducta vero haec omnia de imagine s. εἰδῶλω ex Homeri Odyssæa.

v. 16 — 18. Mythica accedit exornatio vulgaris sententiae:

Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.

Durum!

nae: quae vita perfuncta est, quae semel loca infera intravit. De Mercurio *ψυχολομπῶ* v. ad I. 10. 18. — *quam virga caet. quam Mercurius semel ad inferos deduxit.* — *horrida*, proprie ipse Mercurius est horridus, severus, qui exorari nequit, propter fatum horridum, immutabile: tum ipsa virga, quae umbras, reverti conantes, vi repellit. — *compulerit*, perduxerit, sed illud aptius gregi; ut *συνάγειν* Graecorum. v. Villois. ad Long. I. init. Supra I. 10. 18. *virgaque levem coërces aurea turbam.* — *gredi* ad gregem umbrarum, ad reliquas umbras. Eadem forma Virgil. Ecl. II. 30. *gregem viridi compellere hibisco.* — *nigro*, perpetuo rerum inferarum epitheto. Caeterum eandem Mercurii imaginem umbrarum quasi gregem deducentis habes in Lucian. Catapl. §. 3. p. 625. *πλησίον αὐτὸς οὗτος, (Mercurius) ὡς ὄρεξ, πολλοὺς τινὰς ἡμῶν ἀγων· μᾶλλον δὲ, ὡσπερ τι αἰπόλιον, ἀθρόους αὐτοὺς τῆ ἑάβδιδυ σοβῶν.* — 17. *non lenis recludere*, docte ac graece pro, immitior, quam ut recludat *precibus* (in tertio casu) *fata*, qui precibus exorari nequit, ut recludat fata. Exemplum eius rei praebet Lucian. l. l. §. 4.

Alias haec severitas tribuitur Diis inferis, ad declarandam factorum necessitatem et immutabilitatem. v. II. 14. 6. Recludere fata dicunt esse pro, resolvere, rescindere factorum ordinem; at, qua ratione sic dici possit, non expediunt. Scilicet ex antiqua opinione loca infera munita atque clausa finguntur porta ferrea inde ab Homer. II. 9. 15. qua declaratur, redditum inde ad superos non dari. Iam qui vitae suae portionem fato sibi datam, *τὸ πεπωρωμένον*, emensus est, is fato functus Orcum petere dicitur; cui eidem si exinde reditus ad supera loca patet, ut demuo vitam degat, recte huic fata recludi dici possunt, et hactenus *recludere fata* interpretari licet rescindere, adiecta tamen vitae redintegratae notioné. Ad sensum Propert. IV. 11. 2. *Panditur ad nullas ianua nigra preces.*

v. 19. 20. *Durum* utique hoc, quod lamentis tuis fata flectere nequeas; igitur patienter te ferre decet, quod mutare nequeas: *κούφως φέρειν δεῖ τὰς παρεστῶσας τύχας*, ut incertus apud Stob. in Grot. Exc. p. 945. Generali hoc inclusit sententiae, sollempni poetarum more. *Levius sit*, minuitur, elevatur; nam

Durum! Sed levius sit patientia,
 Quidquid corrigere est nefas.

nam adversis ac tristibus animus degravatur, laetis contra effertur. — *patientia*, patienter ferendo, quod *nefas est*, per fata non licet corrigere, ex animi nostri sententia mutare. Cor-

rigere ut Terent. Adolph. 4. 7. 23. Ita vita est hominum, quasi ludas tesseris; si id, quod maxime opus est iactu, non cadit: illud, quod forte cecidit, id arte ut corrigas.

C A R M E N XXV.

A R G V M E N T V M.

Insultat Horatius hoc carmine Lydiae, eique obrepentem senectutem, formaeque adeo, qua plurimos olim amatores allexisset, iacturam obiicit. Quod cum per se satis amarum est, tum exacerbavit illud poeta, hunc ipsum contemptum, quo nunc inter iuvenes laboret, in commodis numerando, quae ei praeter opinionem obtigerint. Et enim, quum ei antea propter amatorum ad domum eius concursantium strepitum nox insomnis traducenda fuisset, placidissima nunc eam frui posse quiete ait, neque vi ad domum effringendam parata neque querula amantium voce interrupta. Solebant uimirum iuvenes noctu ad puellarum aedes excubare (Ἰνερουλεῖν, v. doctam Ruhnk. notam ad Tim. p. 145.) de duritie puellae queri, querelis convicia admiscere, vi denique (v. ad III. 26. 7.) aditum sibi facere. — Tum, non amplius dissimulata indignatione, quam et mutatus orationis habitus (inde a v. 9.) manifestat, stricto quasi gladio eam insectatur, ac iure a iuuenibus eam contemni pronuntiat, in quos olim dura ac superba fuisset, arrogantiamque istorum vicissim, animum factam, experturam, ubi libidinis aestu domo sua, ad quam nemo accedet amplius, protrusa angiportus pervagari cogatur. Compar. III. 15. et IV. 13.

A D L Y D I A M.

Parcius iunctas quatiant fenestras
 Ictibus crebris iuvenes protervi,
 Nec tibi somnos adimunt: amatque
 Ianua linen,

Quae

v. 1 *sqq.* Raro iam accidit, ut iuvenes noctu ante aedes tuas tumultuentur, tibi que molestiam creent. Salse admodum, pro vulgari, iuvenes iam te negligere incipiunt, raro iam noctu ante aedes tuas versantur, atque iutromitti cupiunt, pulchritudinis tuae, qua olim incendebantur, flore annis marcescente. *Parcius*; rarius *quatiant*, impetunt *ictibus*, pulsant fenestras. Potest et esse: *parce*, leviter admodum, *Κεδομένη Ζεῦ*, refrigerato quippe desiderio, pulsant *fenestras*, valvas fenestrarum. Nam fenestrae simpliciter apud Romanos usque ad Neronis aetatem erant aperturae, parietibus insertae, per quas dies iutrabat. Muniri eas solebant valvis ligneis maxime reticulatis; quibus invicem iunctis, et ipsa fenestra iuncta e poetita loquendi ratione dici potest. Sic *ripae fluvii iunguntur*, ponte facto. Liv. XXI. 45. *Danubius gelu concretus ripas iungit* Plin. Paneg. XII. Flor. IV. 12. 13. *salu iungere fossas*

Stat. Achill. II. 423. — *protervi* hoc ipso; quod, exclusi a te insolentius se gerunt, foribus tuis insultant. Hoc enim magis appositum videtur, quam ut sit, cupidi tui, amorem tuum expetentes; etsi hac notione alias occurrit. Ad sensum Ovid. A. A. III. 69. *Tempus erit, quo tu, quae nunc excludis amantem, frigida deserta nocte iacebis anus; nec tua nocturnis frangetur ianua rixis, sparsa nec invenies limina mane rosa.* Claudian. in Eutrop. I. 92. de Laide anu: *cum fersa refutat canities, iam turba procaz, noctisque recedit ambitus, et raro pulsatur ianua tactu.* adde Propert. I. 16. 5. Caeterum hac sententiae de amatorum infrequentia elocutione arrogantiam simul ac fastum Iydiae tangit, quo olim amatores excluderat. — 5. Continuat irrisionem poeta: *lecture* nunc somno iudulgere potes, nullis amantium querelis ac clamoribus turbato. Propert. II. 15. 5. ad Cynthiam rus profectam: *Nulla neque ante tuos orietur rixa*

Quae prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus et minus iam:

Me tuo longas pereunte noctes,
Lydia, dormis!

Invi-

rixa fenestras, nec tibi clamatae somnus amarus erit. — Amat ianua limen, aegre se a limine avelli patitur, h. perpetuo iuncta est limini, a limine non recedit, propter amatorum infrequentiam. Elegans hic usus τοῦ ἀμαρῆ, quem parum intellexerunt non nulli viri docti. Sic in Callim. ep. XL. τὴν τε μίτην, ἢ μαστοὺς ἐφίλησε, quae amabat, h. constringebat, arcte adstricta erat manibus, pessime quidam ἐφύλασσε legendum proposuerunt, obnitente iam Toup. Cur. poster. ad Thieocr. p. 41. Ita quoque in Stat. Silv. II. 5. 55. obliquo pendula trunco incubat, atque umbris sinuatur amantibus undas admodum turbantur Intpp. Gevartio scrutatur, Heinsio rimatur, Marklando denique tutatur pro sinuatur reponentibus. Sed salva res est, et locus sic expediendus: sinuatur umbris arbor, ramis super aquam demissis, qui adeo amant, prope contingunt undas; hinc sequitur, sperat et amplexus; et paullo ante v. 45. tu saltem declinis ama, h. uti ipse poeta explicative subiicit, preme frondibus undam, quod est ex imit. Virg. Aen. V. 163. Litus ama,

h. lege littoris oram (Id. Ge. II. 44.) et laevas stringat sine pal-mula cautes. Idem Stat. Theb. IX. 114. motusque per omnes corpus Tydei amat, h. corpus servans, circumque supraque vertitur, ut ipse ait. Sic focos amare Virg. Ge. III. 134. labram amare Rutil. Itin. I. 522. ubi v. Wernsd. Neque ab-simile, quod in Theognideis (Gnom. Br. 341.) legitur, ἄδειλὴ Πενίη — τί δὲ δὴ μὲ οὐκ ἐθέλοντα φιλεῖς; quid invito mihi adhaeres? Non igitur subtilius aut affectatius, neque comice poetam haec elocutum cum quibusdam opinari licet. — 5. quae olim multum facilis (ita iunge) admodum facilem se praebat in morendis, versandis cardinibus, quae assiduo usu mobiles habebat cardines, quae adeo frequentes olim amatores admittebat. Forte tamen ornatius est, si haec a puella ad ianuam traducta cogites; nam illa proprie est facilis, quae commodam se praebet amatoribus, quae iis facile sui copiam facit: tum ipsa ianua, quae facilem accedentibus aditum praebet. Sic apud Iuven. Sat. IV. 65. rhombum portentosae magnitudinis

Invicem moechos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu:

Thracio

dinis adherenti *facili patuerunt cardine valvae* imperatoris. Contra *difficilem forem* dixit Ovid. Am. I. 6. 2. ob ianitorem difficilem. — 6 — 8. Placet sibi poeta in cumulandis, quae eiusdem fere sunt sententiae, imaginibus, quo acrius Lydiae animum pungat. Vulgare, rarius iam iuvenes cantilenam ante aedes tuas instituunt, qua pervicaciam tuam expugnent, vide quam egregie animaverit. Forte vis aliqua subest τῷ *audis*, non admodum gravaris, non amplius vacivas aures praebere oportet cantilenis iuvenum, querula voce admitti cupientium. Pro hoc exquisite eiusmodi cantilenaе particula adponitur; in qua ad pervicacem Lydiae animum omnia praecclare attemperata. *Me tuo*, qui te perditte atque efflictim amem, qui totum me tibi addixerim, *pereunte noctes*, multo fortius, quam, excubante per noctem, pernōctantem ante fores tuas; iniungit enim notionem frigoris, imbrium, quae ei Lydiae causa perferenda sunt. Quo et spectat epith. *longas*, quae amatori, morae impatienti, longiores videntur. Epp. I. 1. 20. *ut nox longa, quibus mentitur amica diesque longior*: cf. Prop. I. 12. 13. Aesclepiadeum carmen (c. XXIII. in Anal. Br. T. I. p. 215.) *νὸξ μακρῆ καὶ*

χειμα, μέσην δ' ἐπὶ Πλειάδα δύνει, καὶ γὰρ πᾶρ προθύροις νεύσομαι ὑόμενος, τρωθεὶς τῆς δολιχῆς Ἑλένης πόθῳ, laudant iam alii; adde eiusd. c. XXVI. et Nostri III. 10. 3. Propert. I. 16. 23. *Me mediae noctes, me sidera prona iacentem, frigidaque Eo me dolet aura gelu.* Caeterum suavitas toti picturae accedit e diversis amatorum moribus: his blanda voce, precibus, suspiriis: illis contra vi aditum sibi parantibus.

v. 9 sq. Nexus: Quum iam nunc, formā tua aliquantum imminuta, amatoribus desitutaris, *facili coniectura assequi licet, fore, ut aliquando, anus facta, ab iisdem prorsus negligeris, nemo te expetat; ut Catull. VIII. 14. At tu dolēbis, cum rogaberis nulla; scelestā, nocte.* Quanto acerbius pro hoc, cum exprobratione libidinis eius: Tu vicissim, ubi nemo amplius reperietur, qui ad te recipi velit, discurrens per angiportus villissimi scorti iustar ultro, libidine incensa, amplexus iuvenum aucupaberis, eorumque arrogantiam ac fastidium experieris. Propert. III. 23. 35. *Exclusa inque vicem fastus patiēre superbos, et quae fecisti, facta quereris anus, quocum contendente Aesclepiadae c. XVIII.* (Anal.

Thracio bacchante magis sub inter-
lunia vento

Cum

(Anal. Br. I. 214.) νύξ, σὲ γὰρ, οὐκ ἄλλην μικτύρομαι, οἷά μ' ὑβρίζει Πυθιάς — ταῦτά πα-
θοῦσα σοὶ μέμφαιτ' ἐπ' ἐμοῖς
στᾶσά ποτε προθύροισι. Invicem,
vicissim, ut Propert. l. l. —
flebis, dolebis, eo acrius te pun-
get, quo vehementior libidinis
tuae aestus est; pro simplici, ex-
perieris (v. ad I. 5. 6.) moe-
chos arrogantes, moechorum ar-
rogantiam, te vel moechi semi-
tarii (ut Catull. XXXVII. 16.
vocat) h. abiectissimi fastidient.
Nam hos intelligendos esse vel
inde patet, quod Lydiam semi-
tas et angiportus pervagaturam
poeta inducit. Moechi simpli-
citer sunt amatores, turpiori
sensu, ut saepe apud Catullum.
Sic adulter I. 36. 19. — anus,
γεγηρακῦια, anus facta. — 10.
levis, mutato animo, quae, cum
olim arroganter ac superbe ama-
tores tractasset, se nunc facilli-
mam iisdem praebet; potest et-
iam esse, abiecta, vilis, nullo
loco habita, quod vilissimis ho-
minibus sui copiam facere coge-
retur, secutuleia. Ita etiam vo-
lebat Burm. ad Prop. I. 4. 9.
Forte tamen magis adpositum
videtur, si levis simpliciter ac-
cipias, mobilis, vaga, errans
per angiportum. Nam hoc ipso
iam inuit proiectum eius pu-
dorem, atque contemtum, quum
in angiportis non nisi vilissima

prostant scorta. Catull. LVIII.
4. Nunc in quadriuis et angip-
ortis glubit magnanimos Remi
nepotes. cf. Lucian. T. I. p.
60. ed. Reiz. — in solo, mi-
nus frequentato, vel potius,
ipsa sola, deserta ab amatoribus.
Petron. c. LXXXI. iacent nunc
amatores obligati noctibus totis,
et derident solitudinem meam.

v. 11 — 15. Libidine exsti-
mulata, incensa, ubi libido te
invadet. Vide, quanta doctri-
na, quanto ornatu, quanta de-
nique acrimonia vulgare hoc
poeta elocutus sit! Ordo verbo-
rum videtur: quum tibi amor et
libido circa iecur saeviet magis
quam Thracius ventus, qui sub
interlunia bacchatur. v. Obsl. —
Thracius ventus, Boreas; nam
Thracia ventorum domicilium
Graecis habita. Hinc ἀνεμοι
Θρηάκιοι Apollon. Rh. I. 820.
Θρηάκιοι πνοαὶ Aeschyl. Agam.
663. animae Thraciae Noster
IV. 12. 2. Threicius aquilo V.
15. 5. Thraces equi Val. Fl. I.
614. cf. Spanh. ad Callim. II.
in Dian. 114. — bacchante sub
interlunia, qualis bacchari solet,
qui impetuosissimus est interlu-
nii tempore. Boreas bacchatus
ab Arysto Ovid. Trist. I. 12. 29.
bacchatum imbrem similiter di-
xit Valer. Flacc. VI. 634. bac-
chatum tremorem Claudian. in

Cum tibi flagrans amor, et libido,
Quae solet matres furiare equorum,

Saeviet

Eutrop. II. 27. *infanientem Bosphorum* Noster III. 4. 30. Solennius est *furere* de vehementiore ventorum flatu. — *Interlunium* est, ubi luna vetus non amplius conspicitur, neque dum nova apparet. Quos *interluniorum dies tempestatibus plenos et navigantibus quam maxime metuendos, non solum peritiae ratio, sed etiam vulgi usus intelligit*, iuxta Veget. IV. 40. Macedonii ep. V. 5. (Anal. Br. III. 112.) τὸ δ' αὖξοσέληνον ἐκείνο ἐξέλιπεν συνόδου μήποτε γιγνομένης. cum h. l. contulit Schneider Peric. crit. p. 31. Caeterum quam apte Lydiae ἐρωμανίη cum Borea comparetur, mox ad v. 15. declarabitur. — 13. *flagrans amor*, amoris flamma, aectus, turpiori sensu. — *libido, quae matres equorum*, equas, nobiliori enuntiatione, *furiare*, in furorē conuicere solet, docte pro, qualis equarum est, vehementissima. Alias est γραῦς καπρῶσα, veluti Aristoph. Plut. 1025. Expressit autem poeta Gr. ἵππομανεῖν. Theocr. II. 49. Καὶ πῶλοι μαινονται ἀν' ὄρεα καὶ θοαὶ ἵπποι, ubi v. Intpp. et Heyn. ad Virg. Ge. III. 280. In *furias agitantur equae* Ovid. A. A. II. 487. cf. Burm. ad Anthol. Lat. I. 540. — *Libido saevit circa iecur*, in praecordiis, pro vulgari, animus libidine irritatus est, ae-

stuat, furit. Animus enim quocumque modo graviter affectus moveri, turbari, κλονεῖσθαι et sim. dicitur. Hinc *tumultus mentis* II. 16. 9. πόθῳ κυμαίνεσθαι, ut iu fr. Pind. apud Athen. XIII. p. 601. *fluctibus amoris iactari* Catull. LXIV. 97. cf. Tibull. I. 5. 3. Recte adeo poeta infanos libidinis motus cum Boreae furore comparat; eademque ratione cum dilectu adhibuit v. *saeviet*, quod utrique, et vento et animo commoto convenit. Petron. c. XVII. *dolor saevit in praecordiis*. Eadem comparatio in Senecae Med. 579. *Nulla vis flammae, tumidique venti tanta, — quanta, cum coniux — ardet et odit*. Maxime huc spectat fragm. Ibyci apud Athen. XIII. p. 601. ἐμοὶ δ' ἔως οὐδέμιαν κατάκοιτος ὄραν τε ὑπὸ στέροπας φλέγων θρηϊκίσις βορέας αἴττων παρὰ Κύπριδος ἀζαλέαις μανίαις ἐρεμνὸς ἐδάμβησε. — *Iecur libidinis sedem habitum fuisse*, v. ad I. 13. 4. Dicitur illud *vulnerari*, libidine incensum. Anacreon de Amore III. 28. τανύει δὲ καὶ με τύπτει μέσον ἥπαρ. Theocr. XI. 16. ἔχων ὑποκάρδιον ἔλκος Κύπριδος ἐκ μεγάλας τὸ οἷ ἥπατι πᾶζε βέλεμον. Id. XIII. 71. χαλεπὸς γὰρ ἔσω θεὸς ἥπαρ ἀμύσσειν. Iam ut Lydian, tanquam libidinofilliam mudierem referret, iecur

Saeviet circa iecur ulcerosum;

Non sine questu,

Laeta

iecur eius vulneribus plane op-
pletum, h. *ulcerosum* dixit. Ni-
hil amplius. Nam *ulcus*, ut
ὑποκαίρδιον ἔλκος in Theocr. l. l.
simpliciter de vulnere usurpa-
tur; atque sic adhibuit *ulcerare*
Epp. I. 18. 72. nulla neque
foedi adpectus, neque tetri odo-
ris ratione habita. Si quid om-
nino Horatius voluerit, putem
eum Lydiae inveteratam, ne
cum senectute quidem extin-
ctam libidinem, citius adeo vul-
nera nunquam coierint, decla-
rare h. v. voluisse.

v. 16 sqq. *Non sine questu*,
acriter conquesta, pro vulgari,
ubi videris, animadvertes, (ut
I. 2. 6.) tibi vetulae puellas
teneras praeferri, te anum con-
temni. Docta hoc allegoria
poeta persecutus est: invenes
nimirum frondibus recentibus,
florentibus magis delectari, quam
aridis, illas in deliciis habere,
has abiicere. Scilicet aetas iu-
venilis, quae *membris viget prae-
viridantibus*, ut Laberius ait,
comparatur arboribus, succi ple-
nis, frondentibus, adpectu lae-
tis; hinc *θάλλειν, κομᾶν*, (ut
Anacr. LXII. 11. *ἴδε τὴν Φίλην
γυναῖκα, κομᾶει, τὲθῆλε, λάμ-
πει*) et Latinis *virere* (ut I. 9.
17. IV. 13. 6. V. 13. 4.) et
aliae loquendi formae ductae:
senilis contra aridis, quas *vetu-
stas amplexu annorum enecat*,

ut idem Laber. ait, maxime
quercubus; v. ad IV. 13. 10.
Iam pro fronde viridi in genere
cum dilectu poeta posuit hede-
ram et myrtum, tum quod
istae Romanis in deliciis essent,
maxime in compotationibus,
tum quod solenne esset, puel-
las iis, maxime myrto, com-
parare. Catull. LXIV. 89. de
Ariadne in sinu matris adole-
scente, *quales Eurotae progig-
nunt flumina myrtus*. Idem
LXI. 21. *floridis velut enitens
Myrtus Asia ramulis*. Cypres-
so Helenam assimilat Theocr.
XVIII. 30. Verba vulgari mo-
do sic procedere debebant: quod
pubes hedera atque myrto magis
gaudeat quam aridis frondibus.
Sed docte alterum membrum
nova sententia instruxit poe-
ta. Quod fraudi fuit Intpp. ut
in concilianda oratione sensu-
que constituendo admodum tur-
barent; Baxtero, *gaudeat vi-
renti ed. atque myrto magis
quam pulla edera atque myrto*;
aliis *edera virenti gaudeat ma-
gis, atque (quam) pulla myrto*,
iungentibus. Iam de verbis
videamus. *Pubes laeta* adpectu,
vegetae aetatis, *Φαιδρά*, (Mnasalc.
XVII. 1. Anal. Br. I. 195.) *laeta
ora iuventae* Valer. Fl. VII. 512.
laeta iuventas Virg. Ge. III. 63.
membrorum laetitia Stat. Theb.
VI. 571. 72. Possit et *laeta*

Laeta quod pubes hedera virenti
 Gaudeat pulla magis atque myrto:
 Aridas frondes Hiemis sodali

Dedicet Euro.

gaudeat copia poetica dictum videri, pro laetetur, vel gaudeat. Sed prior ratio magis approposita videtur. — *hedera virens*, κισσός ζῶαν Theocr. XXVI. 4. h. αἰφύλλος. — *myrtus* et ipsa αἰθαλής pulla, s. pulli coloris dicitur, vel omnino ad nigrae myrti genus declarandum, v. Plin. XV. 57. vel, quod ποιητικώτερον videtur, ad frondes et folia recens exclusa referendum, quae fusci sunt coloris, ut adeo frondem myrti tenerriam, ἀκαλούς μύρτους, (Meleag. CV. 1. in Anal. Br. I. 30. adde Anacr. IV. 1.) declaraverit. — 19. 20. aridas contra frondes abiiciat, h. vetulas spernat. Generaliter poeta extulit, quod h. I. ad Lydiam solam referri debet, te contemnat iuventus. Per aridas frondes senectutem declarari, paulo ante monui. Apponam nunc Aeschyl. Agam. 79. eiusdem plane coloris: τὸ δ' ὑπεργήρων, φυλλάδος ἢ δὴ κατὰ κερφομένης, τρίποδας μὲν ὁδοὺς στείχει, Senectus decrepita, foliis iam exarescentibus, tripes fere inambulat, uti optime Schütz. adde Macedonii (Anal. Br. III. p. 115.) c. XVI. 7. 8. αἷς δὲ ῥόδον θαλάσσης ἐν εἴαρι νῦν δ' ἐμακράνθης, γήραος ἀύχμηρῶ κερφομένη θέρει. quod est ex imitatione Archilochi XXVII. (Anal. Br. I.

45.) οὐκ ἐξ' ὁμῶς θαλάσσης ἀπάλων χροῖα, κέρφεται γὰρ ἤδη. cf. Plant. Aul. II. 4. 18. — *dedicet Euro*, ventos eas diripere finat, eas non curet, abiiciat. Nam, quae abiiciuntur, ventis ea dari, permitti dicuntur. Eurip. Bacch. 350. de corona deripienda: καὶ στέμματ' ἀνέμοις καὶ θυέλλαισι μέθης. Tractatum inde ad res odiosas, tristes, quarum memoriam ex animo eiicimus: de quo mox ad XXVI. 2. Pro dare, exquisitius est *dedicare*, arbitrio alienius, h. l. venti ludibrio permittere; (Virg. donare, Aen. IX. 13. et nubibus irrita (mandata) donant;) et pro ventis uniuersis est *Eurus* (v. Obsl.) ut rapidior; qui *Hiemis sodalis* audit, quod flatus eius hieme est vehementior, acrior. *Hibernos Euri flatus* dixit Virg. Ge. II. 339. Omnino *sodalitium* (fere ut. *sororium* vinculum. v. ad I. 24. 9.) iis rebus adsignant poetae, quae mutuo quodam nexu invicem iuncta sunt, quae moribus, aetate, loco, ac tempore inter se conveniunt. Sic *Zephyri veris comites* dicuntur IV. 12. 2. Φόρμιγξ δαιτὸς ἑταίρη, Homer. H. Merc. 31. δίσκος νεότητος ἑταῖρος Iulian. c. IV. (Anal. Br. II. 494.) crater, *Veneris sodalis* III. 18. 6. ubi plura vide.

C A R M E N XXVI.

ARGVMENTVM.

*V*enustissimum hoc carmen in Aelii Lamiae, nobilissima et antiquissima gente orti (III. 17. 1.) rebusque Cantabrico bello gestis clarissimi versatur laudibus. Tractatio huius argumenti uti simplicissima, ita est et exquisitissima. Poeta nimirum in Musarum consortio caeterarum rerum, quae animum adfligant ac perturbent, curam a se alienam putare, seque, studiis poeticis vacantem nihil nunc antiquius habere profitetur, quam Lamiae laudes celebrare. Quas quidem dum ipse non exsequitur, sed Musis canendas delegat, splendidissimo Lamiam condecorat elogio, dignum, quem ipsae Musae extollant, indicando. Ac in hac facillima argumenti descriptione interpretes tantum pulveris in summa carminis constituenta commovisse, tantasque argutias, dum reconditiora quaerent, ipsi carmini intulisse, est utique, quod mireris. Sunt, qui poetam urbanissima conversione hortari atque compellere voluisse Lamiam, ut curas, quibus super Teridatis, regniue Parthici fortuna mire cruciaretur, abiceret, atque in Musarum consuetudine solatium quaereret: quae Cruquii a Iavii maxime exornata est sententia: sunt vero etiam, qui carmini ampliori, quod temporis iniuria interciderit, hocce tanquam prooemio praelusum post Sanadonum existiment. Ac istis quidem fraudem fecisse videntur vv. 4—6. qui unice ad animum in aliorum

timore ac metu securum ulterius declarandum a poeta adiecti sunt. (Similem exornationem ab Intpp. minus recte expositam habes I. 19. 10.) Atque huic, quo alii anguntur, metum docte poeta illustri aetatis suae Teridatis designat exemplo. Qui, cum regnum, expulso a populo suo Phraate, recepisset, mox nuntio de Phraate cum maximis Scytharum copiis reditum parante, accepto, non potuit, quin maximum haec res ei terrorem iniiceret. Incidit vero in a. V. DCCXXX. ad quem omnino hoc carmen referendum videtur; et si plerique post Masson. a. V. DCCXXXI. h. c. natalem statuunt, prava, ut mihi quidem videtur, interpretatione vv. 4. 5. quos de Romanis accipiunt, inducti: quippe regem Scytharum metuentibus, h. ne, si Teridatem in regnum restituere conarentur, sibi met ipsis a Scytharum rege, cum Phraate faciente, periculum arcesserent. v. Not. Ii vero, qui alterius carminis, quo latius Lamiae laudes persecutus sit Horatius, hoc prooemium faciunt, quantum in eiusmodi argumento lyrica ratio a pedestri differat, plane se nescire fatentur.

DE AELIO LAMIA.

Musis amicus, tristitiam et metus
Tradam protervis in mare Creticum

Portare

v. 1. 2. *Musis amicus*, Φίλος Μοῖσαις, ut Theocr. ζ. 95. Id. ια. 6. Niciam ἐννέα Μοῖσαις ἐξοχα πεφιλαιμένον appellat: et Epigr. 19. 4. ἢ ῥά μιν αἱ Μοῦσαι καὶ ὁ Δάλιος ἠγάπευον Ἀπόλλων, adiecta ratione, ὡς ἐμμελής τ' ἔγεντο καὶ πιδέξιός ἐπ' αὐτὴν ποιεῖν πρὸς λύραν τ' αἰδεῖν, uti, fere Virg. Aen. IX. 774. *amicum Crethea Musis, Crethea Musarum comitem cui carmina semper et citharae cordi, numerosque intendere nervis.* Scilicet amari dicuntur a Diis, qui vel corporis dotibus, tanquam formae pulchritudine (v. Heynii Antiqu. Auff. T. I. p. 35. et ad Apollod. I. 7. 5.) virium robore, caet. vel animi dotibus, vel alia quacunque re, cui felicitatis notio vulgo subiecta est, potentia puta, atque divitiis (v. ad I. 31. 13.) caeteris hominibus praestant. H. I. Horatius non in genere se Musarum amicum, h. studiis poeticis deditum profitetur, sed est potius strictiori sensu: ego carmini in Lamiam pangendo intentus, vacaturus; nihil amplius. Hoc enim voluit seqq. Caeterum Orrerius in Epp. ad filium ep.

XXIII. in Virg. I. I. sub Cretheo, Musis amico, Horatium intelligi volebat, hoc ipso forte loco inductus. — *tristitiam*, . . . *ventis*, huic uni rei intentus, caeterarum rerum curam a me alienam puto; nam *vatem egregium anxietate carens animus facit*, (Iuven. VII. 57.) eiusque *carmina laetum sunt opus et pacem mentis habere volunt*, Ovid. Trist. V. 12. Sic *curis expeditis Lalagen cantat* I. 22. 11. Pro curis omnino est *tristitia, et metus*, sollicitudo futuri, malorum impendentium. — 2. *Ventis* e' poetica ratione *tradi* dicuntur, quorum memoriam abolitam cupimus (*mandemusne Noti flabris, quoscunque timores pertulimus?* Claudian. de B. Get. 205. ἀλλ' ἀνέμοισι δώομεν ἀμπλακίην Apollon. Rh. I. 1535. adde Theocr. κβ. 167. Catull. LXIV. 59. et XXX. 10.) quae negliguntur, et quidem in mandatis aut precibus, Homer. Od. β. 409. Virg. Aen. IX. 313. Tibull. I. 5. 35. Catull. LXIV. 142. denique, quae aut nihili pendimus (tanquam *aridas frondes* I. 25. extr. Eurip. Troad. 419. καὶ σοὶ ἐνεῖ-

Portare ventis: quis sub Arcto
Rex gelidae metuatur orae,

Quid

δη — ἀνέμοις φέρεσθαι παραδί-
δωμι, h. μηδενὸς ἠγοῦμαι) aut
omnino tanquam molesta atque
iniucunda a nobis abesse volu-
mus, ut h. l. curas. Anacr. Fr.
2. 9. ἐμῶν φρονῶν μὲν αὐραῖς φέ-
ρειν ἔδωκα λύπας. Quae eadem
haud absimili ratione in mate
abiici dicuntur poetis. Eurip.
Herc. Fur. 651. γῆρας μισῶ
κατὰ κυμάτων δ' ἔρροι. Vtram-
que formam coniunxit h. l. poe-
ta, plane ut Theocr. l. l. τὰ
δ' εἰς ὑγρὸν ὤχετο κῦμα πνοιῆ
ἔχουσ' ἀνέμοιο. — *protervis*, la-
scentibus, petulantibus (Lu-
cret. VI. 110.) adeoque rapi-
dis, vehementibus. Sic *Aquilo*
impotens III. 30. 3. *protervus*
Africus V. 16. 22. *venti iniu-
riofi* V. 17. 33. — *tradam por-
tare*, noto graecismo, pro, tra-
do portandos, φέρειν δώσω. —
mare Creticum pro quovis.

v. 3 — 6. *Vnice*, maxime *se-
curus*, nihil prorsus ad me per-
tinere existimans de quo alii
soliciti sint. Pro hoc insigne
aetatis suae exemplum affert. —
quis, graece, a quibus *rex geli-
dae orae sub Arcto* iacentis, orae,
plagae Arctoe s. borealis, rex
Scytharum *metuatur*, nempe a
Teridate, timente, ne is Phraa-
tem in regnum reduceret. Iam
ne incertum relinqueretur, quis

ille rex Arctoe regionis sit, et a
quo maxime metueretur, per
epexegetin ab Horatio adiectum
puta, *quid Teridatem terreat*:
pervulgatissima poetarum ratio-
ne. Sic statim in Virg. Aen.
init. *quo numine laeso, quidve
dolens regina deum caet.* (quan-
quam et ibi ante Heyn. mire
turbatum fuit ab Intpp.) et cen-
ties alibi. Erat adeo rex Scy-
tharum, qui maximo auxilio
(Justin. XLII. 5.) Phraatem, ex-
pulso Teridate in Parthorum re-
gnum restitutus erat. Vide-
tur adeo hoc carmen tum a poe-
ta scriptum, quum fama per-
crebresceret, Phraatem a Scy-
this adiutum iri: non vero post
Teridatis demum fugam. v. Ar-
gum. Mire vero in expediendo
h. l. se torserunt Intpp. aliis
iungentibus: quis rex metuatur
sub Arcto, h. quis potentissimus
nunc sit in terris borealibus:
quod a consilio poetae quam
maxime alienum videtur; item:
quis rex sub Arcto metuatur
gelidae orae, h. a gelida ora,
ut ad bella gentium borealium
aut inter se aut cum finitimis
gesta referatur: quo fere incli-
nat Masson p. 274. parum con-
cinna oratione (*rex sub Arcto*
h. Arctoe orae *metuitur geli-
dae* s. Arctoe orae) et obscura
sententia; tum molestum est,
diver-

Quid Teridaten terreat, unice
 Securus. O, quae fontibus integris
 Gaudes, apricos necte flores,
 Necte meo Lamiae coronam,

Pimplei

diversos hic metus a poeta expositos statuere. Ad sententiam faciunt Theognidea 741. *πίνωμεν, χαρίζοντα μετ' ἀλλήλοισι λέγοντες, μηδὲν τῶν Μήδων δειδιότες πόλεμον.*

v. 6 sqq. Nexus: Musis amicus. Lamiam mihi cavendum sumam. Sed angustiiori specie ipsam Musam invocat, quae eum canat: quo simul continetur splendidissimi elogium, Lamiam dignum declarando, quem Musae posteritati tradant. *Pimplei*, Πιμπληϊ, Musa, a Pimpla, vel Pimplea fonte Thraciae, Musis sacro: cum dilectu forte propter fontes sacros, quibus gaudet. — *dulcis* ad cantum refer, *ἡδυεπής* (Hom. H. in Lunam 2.) *μελίφθογγος* (Pind. Ol. 6. 36. et al.) *αἰοδαὶ μελίκομποὶ* Pind. Isthm. 2. 46. *μελίγδοποι* Id. Nem. 11. 23. — *quae gaudes, amas fontes integros, intactos, puros.* Poetae nimirum, qui omnino, opus aliquod aggressi, Musarum se fonte proluisse (Perf. Prol. 1.) dicunt, ubi novum argumentum versibus explicant, vel novum poeseos genus a nemine hactenus occupatum tentant,

fontes recludere (Virg. Ge. II. 175.) *integros fontes accedere* (Lucret. I. 925.) *puro de fonte bibere*; (Propert. III. 1. 4.) uti contra ii, qui post alios idem argumentum tractant, ex eodem se fonte haurire dicunt. Propert. III. 2. 5. *admoram fontibus ora, unde pater sitiens Ennius ante bibit.* Horatius igitur, qui *princeps Aeolium carmen ad Italos modos deduxisset*, (III. 50. 13.) lyricam adeo Graecorum poesi Romanis numeris primum a se redditam apte per Musam integris fontibus gaudentem declarat, imitatus Lucret. I. 925. *iuvat integros accedere fontes, atque haurire, iuvatque novos decerpere flores.* Eandem sententiam mox clarius exponit per *sidus novas*, et *plectrum Lesbium*. Conferant insuper amoenioris indolis iuvenes Propertii de suis ad Graeca exempla formati elegis (III. 1. 3 sqq.) et Manilii de Astronomicorum argumento, a se primum inter Romanos exposito, simillimi coloris locutiones. — 7. Celebra Lamiam meum. Sollemnis est haec poetarum imprimis Graecis frequentata imago, quae cum sibi poetae carmini

intenti

Pimplei dulcis: nil sine te mei
 Possunt honores: hunc fidibus novis,
 Hunc Lesbio sacrare plectro;
 Teque tuasque decet sorores.

intenti (I. 7. 7. Epp. II. 2. 96.)
 tum aliis, quos carmine extol-
 lunt,serta innectere dicuntur.
 Sic ἄνθεα ὕμνων Pind. Ol. 9.
 74. στεφάνωμα Id. Pyth. 18. 9.
 εἶρεν στεφάνους Nem. 7. 113.
 ubi similiter Musae hoc officium
 iniunctum videas, et Ol. 5. 147.
 ἀνδράσιν ἀρχμηταῖσι πλέκειν ποι-
 κίλον ὕμνον, quem locum nostro
 admovit Valken. ad Hippol.
 Eurip. v. 73. Sappho c. XI.
 (Anal. Br. I. 57.) οὐ γὰρ πεδέ-
 χεις ῥόδων τῶν ἐκ Πιερίας, et inde
 Antipat. Sid. c. LXX. (Anal.
 Br. II. 25.) de Sappho: ἄς
 μέγα Πειθῶ ἐπλεῖ ἀείζων Πιε-
 ρίδων στέφανον. Claudian. in Se-
 ren. 2. Pierio meritam ferto re-
 dimire coronam. Caeterum Da-
 cer. et Sanad. vel solo Lucretii
 loco absterreri debebant, quo
 minus Horatio vitio verterent,
 quod fontibus flores subiecerit:
 ut tacgam, constanter fere flo-
 rum abundantiam ad fontes a
 poetis poni solere. Claudianus
 certe hunc locum dignum ha-
 buit, quem, iisdem coloribus
 servatis, totum adumbraret,
 Laudes Seren. 3 sqq. *Vile pu-
 tas domum, — si floribus (car-
 mine) ornes reginae regina (Cal-
 liope) comam? — aeterno quos
 veris honore rubentes sous Aga-
 nippea Pormesius educat unda.*

v. 9 — 12. *sine te v. I. 1.*
 32 sqq. — 10. *Honores*, car-
 mina, encomia, exquisito vocabu-
 li usu. Sic τιμὰ κλυταί Pind.
 Nem. 9. 24. et 7. 46. κόσμος ἀδυ-
 μελής Ol. 1. 13. et γεῖραι Isthm.
 7. 136. κοσμεῖν τινὰ Isthm. in Om-
 phale, apud Athen. XIV. p. 634.
 Sic Nofter A. P. 120. *Achillem hono-
 ratum* (non *Homereum* e Bentl.
 coni.) dixit, ὃν Ὀμηρος τετί-
 μακε — αὐτοῦ πᾶσαν ὀφθαλμοῖς
 ἀρετάν, ut Pindar. Isthm. 8. 63.
 de Aiace. — *nil possunt*, nul-
 lam vim habent ad celebritatem
 cuiquam conciliandam; ut ali-
 quis inclarescat. cf. Virg. Aen.
 IX. 446. — *fides novae*, de
 novo carminis genere, a Grae-
 cis ad Romanos a se primum
 traducto. Hinc et *plectrum*
Lesbium vocat, quo Alcaeus
 olim lyram percussisset, *Lesboum*
barbiton I. 1. 34. cf. I. 32. 5.
 — *sacrare*, memoriae hominum
 consecrare, tradere, ὕμνοις Δεῖν
 (Musarum) δίδουσι, (Pind. Isthm. 7.
 132.) h. canere. Stat. Silv. IV. 7.
 7. *Si tuas cantu Latio sacravi Pin-
 dare, Thebas.* Vide, quot modis
 carmen, et aliquem canere varia-
 verit. Nam est v. 1. *Musis ami-
 cus*, v. 6. *fontes integri*, v. 7.
nectere flores, *coronari*, v. 10.
honores, denique, *fidibus et*
plectro aliquem sacrare.

C A R M E N XXVII.

A R G V M E N T V M.

*L*eve huius carminis argumentum in convivii, cui Horatius interfuisset, descriptione versatur, illudque ita repraesentavit poeta, ut coram nobis omnia peragi videantur. Quum in eo convivae, vino largius hausto incensi ad rixandum ac tumultuandum consurrexissent, Horatius, magistri bibendi personam sumens, intemperantiam atque insolentiam eorum castigat, eosque ad sanio rem mentem revocare studet. Ut igitur iocis ac risui, quae magis convivii hilaritatem decerent, locum iterum faceret, excitatus ad bibendum unum e sodalibus ad amicae nomen prodendum hortatur. Ille vero tergiversari: Horatius contra instare, aliterque se bibiturum negare, ac, quo facilius eum permoveret, nomen puellae non evulgaturum, polliceri. Amores sic suos confessum miseratur poeta, puellaeque animum meretricium acriter perstringit. Elocutio carminis admodum vivida, doctrina haud vulgaris, quaeque exemplum graecum, quod poeta secutus sit, haud ambigue prodit. Similis coloris est Anacr. LVII. 7. ἄγε δῶτε, (πίνειν) μηδέθ' οὕτω πατάγω τε καλαλητῶ Σκυθικὴν πόσιν παρ' οἴνω μελετῶμεν, ἀλλὰ καλοῖς ὑποπίνοντες ἐν ὕμνοις. Et Theognidei vu. 485 seq. ὑμεῖς δ' εὖ μυθεῖσθε παρὰ κρητῆρι μένοντες, ἀλλήλων ἔριδας δὴν ἀπερυκόμενοι, ἐς τὸ μέσον φωνεῦντες ὁμῶς ἐνὶ καὶ σὺν ἅπασιν, χ' οὕτως συμπόσιον γίγνεται οὐκ ἄχαρι.

A D S O D A L E S.

Natis in usum laetitiae scyphis
 Pugnare, Thracum est: tollite barbarum
 Morem, verecundumque Bacchum
 Sanguineis prohibete rixis.

Vino

v. 1 sqq. Convivium vos agere decet hilare, ad risum iocosque compositum; Thracum est, inter computationes tumultuari ac rixari. Pro vulgari igitur: ne tumultuemini inter potandum, doctius erat, ne Thracia imitemini convivia, et pro hoc, more, qui Thracum conviviis fere proprius est, laudato: ne pugnetis scyphis, barbaro Thracum more. Errant adeo qui vere scyphis in isto convivio depugnatum fuisse contendunt. — *Natis*, factis, formatis, ut Martial. XIV. 102. *Accipe non vili calices de pulvere natos.* cf. III. 21. 1. — *in usum laetitiae*, qui laetitiae inserviant, ad exhilarandos animos inventis (*κρατήρ μεστός εὐφροσύνης* Xenophanes in Steph. poel. ph. p. 38.); iis adeo uti non decet in convivio pro armis *αὐτοσχεδίοις*, qui *Thracum* mos est. Cum enim hi meracius biberent (unde *Θρηάκιον, Σκυδικὴν πόσιν, πρόποσιν* dictam puta, quod essent *ἀκρατοπόται*. v.

Athen. X. p. 427. ne utiquam vero a potandi certamine, aut rixandi libidine, quae in eorum conviviis obtinuerit) eorum computationes non nisi pugnis finire solebant. Stat. Theb. II. 85. *Ogygii si quando adflavit Iacchi saevus odor, tunc saxa manu tunc pocula pulchrum spargere.* cf. I. 18. 9. De certatione s. provocatione quominus cum Dorv. ad Char. p. 418. capere liceat, vetat omnino sententiarum nexus; totiusque carminis ratio: tum ne probari quidem potest, eiusmodi certamina Thracibus usitata fuisse. — *Scyphus*, ut cantharus, proprium Bacchi poculum. Val. Fl. II. 272. *et sacer ut referat Bacchum scyphus.* — 3. 4. *Prohibete, arcete Bacchum rixis, a rixis sanguineis*, ne confundite (v. I. 17. 23.) ne immiscete rixas Baccho, computationi, quam quietam esse decet: *ἡσυχίαν Φιλῆϊ συμπόσιον* Pind. Nem. 3. 114. Pro computatione igitur verecunda, ad modestiam com-

com-

Vino et lucernis Medus acinaces

Immane quantum discrepat! impium

Lenite clamorem, sodales,

Et cubito remanete presso.

Vultis

composita, tranquilla doctius est Bacchus verecundus, qui rixas odit, apposito epitheto. Sensus adeo totius loci: rixae sanguineae cruentae absint, quae comissionem dedecent. Errare adeo videntur, qui Bacchum dici volunt verecundum, pulchrum, ut Schol. aut de viuo modice bibendo poetam hic praecipere existimant, quod plane a consilio carminis atque contextus ratione alienum est, aut denique, qui, quae non satis intellexere, corrigere conantur. v. Obsl.

v. 5.—8. Eadem fere sententia, alio tantum ornatu instructa: Alienus est a computatione armorum usus, pugna. Pro armis speciali notione est *acinaces*, gladius, *Medis* s. Parthis (v. ad I. 2. extr.) proprius. v. Suid. h. v. et pro computatione ad multam noctem protracta *vinum* et *lucernas* poeta posuit. v. III. 8. 14. et 21. — *immane quantum*, maxime, admodum *discrepat vino* (tertio casu), discordat, nihil rei est cum vino (contra *ὑποκρίνει*, quod convenit, apud Pind. Ol. 9. 59.) — *clamor impius*, *ἀνόσιος*, indecens, furiosus. — 8. neque ad tu-

multuandum assurgite. *remanete*, manete cubito sinistro (Ovid. Met. IX. 577.) *presso*, pulvillis impresso, immixto; ex more accumbentium. Idem eodem ornatu praecipit Phocyl. (in Brunk. Guom. p. 92.) fr. VII. *χρῆ δ' ἐν συμποσίῳ κυλίλων περιισσομενάων ἡδέα κωτίλλοντα κατ' ἡμέρον οἴνοποτάζειν.*

v. 9 sqq. Imo iocis, amatoriisque confabulationibus exhilarare decet convivium. Sed urbanae fati hanc admonitionem exemplo eiusmodi in medium producto statim involvit. Provocatus enim ad bibendum a convivis, non nisi hac lege eorum se postulationi satisfacturum pronuntiat, ut frater Megillae nomen amicae sibi prodat. Alii aliter sententiarum nexum expediunt. — *me quoque sumere partem F.* oratio paullo humilior, sed commode ad familiarum confabulandi rationem depressa. — *severi, austeri*, *σκληροῦ* (v. g. in Aristoph. fr. apud Grot. Exc. p. 551.) cum natura, tum vetustate. Catull. XXVII. *Minister vetuli, puer, Falerni inger mi calices amariores.* *χαρῆ-ἑστιατόν*

Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? dicat Opuntiae
Frater Megillae, quo beatus
Vulnere; qua pereat sagitta.

Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quae te cunque domat Venus,

Non

ἑστάτον τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν
οἴνων Falernum vocat Athen. I.
p. 35. — 10. E convivis
unum, cuius amores sciscitatur,
fororis nomine Megillae Opun-
tiae, ex Opunte Locridis oriun-
dae, iocum meditans poeta, iocose
designat. Nisi forte celebra-
tissimae pulchritudinis Megilla
fuerit, aut alia quacunque
arte, e. g. Musica, excelluerit,
ut huius gratia frater in eleganti-
orum hominum notitiam venerit,
atque computationibus eorum adhibitus
fuerit. Multa talia argute comminisci
licet, quae pro exploratis nemo facile
habeat. — 11. cuius puellae amore
teneatur. Etiam in luvius sententiae
elocutione diversis imaginibus mire
coniunctis lusum aliquem poeta captasse
videtur, eundem; qui vulnere sit
faucius, et sagitta pereat, beatum
appellando: est utrumque de amatore
dicatur. Nam et *vulnerari, perire*, et
sagittis desigi sollennia de amantibus
(v. Valken. ad Hippol. 392. et Dorv. ad Char. p. 203.)
eademque, quo efficitur amant,

beatiores sibi videntur. Sic Tibull. (II. 5. 109.) *iacet faucius unum et favet morbo*, ἐὼν κακὸν ἀμφογαπῶ, ut Hesiodus *Egy.* 58.

v. 15 *sqq.* Num detrectas, num recusas nomen proferre? Enimvero *non alia*, hac sola *mercede*, conditione morem geram, bibam. — 14. Callide extorquet insinuando, elegans eius indicium in eligendis puellis extollens. — *Quaecunque Venus*, puella (ut I. 33. 13.) *te domat*, in potestate habet, arbitrio te suo subiecit, te captum tenet, quamcunque amas: nota loquendi ratione. Alias est *regi* a puella (III. 9. 9.) *servire* dominae et sim. — 15. ea certe est, quam te amare deceat; sed invertit poeta: non ea est puella, cuius te pudeat; et pro hoc, operosiori paulo ornatu, imprimis si cogites, iocos poetam nunc cum convivis miscere: ea *te adurit*, urit ignibus amoris, amore inflammat *non erubescendo*, qui tibi ruborem exprimat, cuius te pudeat, cuius puellae

Non erubescendis adurit

Ignibus, ingenuoque semper

Amore peccas. Quidquid habes, age,

Depone tutis auribus — Ah miser,

Quanta laborabas Charybdi!

Digne puer meliore flamma!

Quae

puellae adeo nomen salvo pudore proferre nequeas. — 16. Accuratio sententiarum nexus erat: quandoquidem te semper, ut ingenuum adolescentem decet, in amore gesseris: nam ratio inest, cur ei salvo pudore puellae, quam nunc amet, nomen proferre liceat. *Amorem ingenuum* recte quoque intelligas de amore ingenuae puellae, libertinae, vel peregrinae. *Peccare amore*, simpliciter pro amare, ut I. 33. 9. ut *moechus, adulter*, de amatore. — 17. *Quidquid habes* amorum, quidquid amas, (ut supra I. 6. extr. *uri aliquid*.) venusta simplicitate. Etiam illud *age* familiare colloqui apprime refert.

v. 18 *sqq.* Audito puellae nomine exclamat poeta: *ah miser*, ἄ δειλός ut I. 5. 12. Vividioris huius orationis vulgarior forma erat: Miserum te, qui in tantam voraginem incidis, unde vix salvus evadas, emergas, h. qui in amorem avarae, ac rapacis puellae incidisti, quae maxima fundi tui est sala-

mitas (Ter. Eun. I. 1. 34.) *ubi fidem, remque teque properas perdere* (Plaut. Epid. II. 2. 36.) — *laborabas, ἔκαμνες* (e. g. Eurip. El. 1558. *συντυχία κάμνειν*) *colluctabar*, atque etiamnum in ea versaris. *Μιμητικῶς* fere accipiunt e ieiuno Baxteri commento: „laborabas et ego nesciebam“ v. Obsf. Eleganter autem puellam rapacem (forte et merobibam) *Charybdi* vocat, Graecorum exemplo. Anaxilas ἐν Νεότητι apud Athen. XIII. p. 558. οὐ γένος τις ἂν δύνατο παρονομάτατον Φράσαι. τίς γὰρ — ἢ Χίμαιρα πύρρονος, ἢ Χάρυβδις, ἢ τρίκρανος Σκύλλα, ποντία κύων, — εἰς ὑπερβολὴν ἀφίεται τοῦ καταπτύστου γένους sc. meretricium. Et paullo post: ἢ δὲ Φοῖνι τὴν Χάρυβδι οὐχὶ πύρρον που ποιεῖ; τὸν τε ναυκλήρον λαβρῶσα καταπέπῃ αὐτῷ σκάφει, suavissima allegoria. Anaxilam imitatus est Lucilius, loco mox adferendo. Eadem ex causa Scyllam eiusmodi mulierem vocat Callim. fr. Bentl. 184. Σκύλλα γυνὴ κατακάσα καὶ οὐ ψῦθος εὐνομὴ ἔχουσα. qua eudem

Quae saga, qui te solvere Theſſalis
Magus venenis, quis poterit Deus?

Via

cadem dilogia adhibuit Meleag. LXVII. (Anal. Br. I. 20.) κῦμα τὸ πικρὸν Ἔρωτος — ποῖ φέρομαι; πάντη δὲ φρενῶν οἶακες ἀφείνται, ἢ πάλι τὴν τρυφερὴν Σκύλλαν ἐποφόμεθα. Alias Charybdis dicitur de homine, qui ingurgitat in se merum avariter plenis faucibus, ut Plauti (Curcul. I. 2. 35.) verbis utar. Hippotax in Parodiae fr. apud Athen. XV. p. 698. μῦσά μοι Εὐρυμέδοντ' ἄδοις τὴν ποντοχάρυβδιν, ubi forte corr. χανδοχάρυβδιν, quod dictum, ut χανδοπότης, et multo fortius est. Phrynich. apud Toup. ad Long. p. 386. Μεθύσοχάρυβδιν, ἐπὶ γυναικὸς μεθύτου, qui insuper laudat Heracl. Pont. Alleg. Hom. p. 446. — *digne flamma*, amore meliore, melioris puellae. Caeterum Weston in Hermef. p. 47. reprehendit poetam, quod a tempestate exorsus incendio ac ruina finiat; mallet Chimaeram pro Charybdi, nisi illa carmen clauderet. Lepide fatis.

v. 21 — 24. Nihil te ab exitioso isto amore liberare poterit. Ornatum orationis Noster cum aliis Augustei saeculi poetis ab antiqua vulgi superstitione repetiit, qua artes magicae et inspirandi amorem, et animum isto liberandi vim habere credebantur. Piget illustrandae huic

rei, a VV. DD. ad nauseam inculcatae, vel verbum addere. De loquendi formulis, quae huc spectant, tantum nonnulla monenda. *Desixi*, καταδεδεμένοι (Suid. h. v. κατάδεσμοι Orph. Lap. XV. 79.) dicebantur *οἱ πεφαρμακευμένοι*, amore iniecto: *soluti* contra, eo liberati. cf. Virg. Aen. IV. 79. Ad sensum Prop. III. 23. 10. *Quod mihi non patrii poterant avertere amici, eluere aut vasto Theſſala saga mari*, re ad expiationem traducta. — *venena*, φάρμακα, quibus id effici credebatur. — *Theſſala*, nam huic maxime regioni artes magicae adsignatae: quod vel ex Apuleio abunde constat. — 22. *quis poterit deus? tis se deum dūνησεται σωσαι*, Chariton. IV. 4. Solenne hoc ac proverbialiter fere in perditis ac desperatis rebus. Lucian. in Lucio T. II. p. 574. *θεραπεῦσαι δὲ σὲ οὐδεὶς ἄλλος, οὐδὲ θεὸς ἰατρός* caet. Plaut. Epid. V. 1. 4. *Si undecim deos praeter sese secum adducat Iupiter, ita non omnes ex cruciatu poterunt eximerē Epidicum.* et Capt. III. 3. 14. *neque iam Salus servare, si volt, me potest.* et inde Ter. Ad. IV. 7. 42. — 23. *Chimacra*, Lyciae monstrum triforme, τρίμορφον (πυρπνέουσαν τριγώματος ἀλκάν. vocat Eurip. Ion. 201.) notum satis

ex

Vix illigatum te triformi
Pegasus expediet Chimaera.

ex Homer. II. ζ. 181. πρόσθε λέων, ὅπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. - Fabulam ipsam tangit Pind. Ol. XIII. 128. cf. Apollod. II. 3. Huic igne omnia vastanti comparatur meretricis itidem amatori exitium adferens. Anaxilas I. I. ἐστὶ δὲ σκοπεῖν ἀπ' ἀρχῆς πρῶτα μὲν τὴν Πλάγγωνα, ἣτις, ὡς περὶ ἡ Χίμαιρα πυρπολεῖ τοὺς βαρβάρους. Lucill. c. LXXXVIII. (Anal. Br. II. 336.) Οὔτε Χίμαιρα τοιοῦτον ἔπει κακόν, ἢ καὶ Ὁμηρον — ὥστε σὲ παμφηφεῖ νικᾶν, Τελέσιλλα, Χιμαίρας. — 25. illigatum, ἐχόμενον, ἐνδεθέντα, Chimaerae unguibus quasi inhaerentem; apposita imagine. Nam et amore dicimur illigari. Hermel. el. v. 86. οἷή μὲν Σαμίων μανίη κατέδησε Θεανοῦς Πυθαγόρην. Musaeus 29. ἐς πόθον ἤλθεις, πόθῳ δ' ἐνέδησε καὶ αὐτήν. cf. ad I. 13. extr. Male ad incantationem nonnulli referunt. Praeclare vero poeta servavit imaginem a Chimaera desum-

tam. Vulgaris enim oratio ferebat: nemo facile te ab ista, qua teneris, peste (uti Virg. Aen. IV. 90. similiter de amore) liberet; pro hoc, ne Pegasi quidem ope expediaris. Pegasus tantum commemorat, tantquam poeta; et quia huius potissimum ope Bellerophon Chimaeram occidit. Hesiodica (Theogon. 325.) τὴν μὲν Πήγασος εἶλε καὶ ἐσθλὸς Βελλεροφόντης, laudarunt et alii. Adde Pind. l. I. σὺν ἐκαίῳ (h. eius ope, uti fert Pindarica loquendi ratio) καὶ Χίμαιραν πυρπνεύσαν — ἔπειφεν. — expediet Chimaera, pro exp. Chimaerae, h. a Chimaera, noto graecismo. Caeterum simillimi coloris est epigramma ἀδέσποτον (Anal. Br. III. p. 157.) XXXII. Παιδείῳ, Θρασύβουλε, σαγηνευθεῖς ὑπ' ἔρωτι ἀσθμαίνεις, δελφίς ὡς τις ἐπ' αἰγιαλοῦ κύματος ἱμεύρων δρεπανον δὲ σοὶ οὐδὲ τὸ Περσέως ἀρκεῖ ἀποτμηῆσαι δίκτυον, ᾧ δέδουσαι.

C A R M E N XXVIII.

ARGUMENTVM.

Communem moriendi necessitatem, tritam illam ac vulgarem sententiam, novo artificio ita nobilitavit poeta, ut eam in drama conversam illustri Archytæ, Pythagorei, qui prope Apuliae litus naufragio periisset, exemplo ostenderet. Inducitur itaque nauta, qui ex veteri navigantium more litus Matinum, in quo Archytæ corpus fluctibus eiectum iaceret, forte praetervehens eo conspecto, talem tantumque virum fato quoque obnoxium fuisse miratur, idque ipsum, ut fert commotioris animi natura, oratione ad ipsum mortuum directa (ut multoties in Homero ac Virgilio) eloquitur. Quem quidem animo humano penitus infixum sensum atque affectum eo poetas deduxisse arbitror, ut et umbram mortui (id quod saepius in carminibus sepulcralibus observare licet) respondere, et, quos amicos habuerint, solariingerent. Accedit et alia ex antiqua superstitione, qua umbra circa corpus insepultum errare, ac praeterereuntes de iustis sibi impertiendis quasi implorare putaretur, petita istius figmenti ratio. Archytas itaque, ut nauta se mortuum ne miraretur amplius, eandem virorum se longe praestantiorum sortem fuisse, mortemque adeo, cuius tamen non unum genus sit, ad omnes pertinere ostendit. Exposita hinc fati sui ratione, sicque ad se iterum delatus eundem enixe precatur, atque, ut ne insepultum se iacere suat, maximopere obtestatur. — Putant fere, narrationem aliquam

quam de Archytæ exitu a Tarentinis, quorum civis Archytas fuisset, Horatio, qui lubenter in Septimii villa Tarentina. (II. 6. 13.) commoraretur, expositam eiusdem animum ita occupasse, ut totam cam carmini includeret. Sed uti, quam temere hæc ponantur, facile apparet; ita ei, qui, non dicam, graecorum omnino poetarum lectione tritas aures subactumque habet iudicium, sed qui vel leviter Anthologiam graecam attigit, dubium esse nequit, et argumentum carminis ipsamque tractationem Horatium a graeco aliquo poeta mutuatum esse. Ducit eo praeter universum carminis habitum, ac dialogi rationem sententiarum cum in doles tum elocutio graeca. v. Not. Caeterum Marcil. ac Torrent. hoc carmen pro irrisione vel disciplinae Pythagoricae vel matheos et astrologiae habent: Cruquius vero ad L. Tarutium, celebrem Horatii aetate astrologum (Cic. Div. II. 47.) refert. Alii denique callida dilogia Bruti exitum desleri existimant. Quae somnia ulterius exagitare nihil attinet. Ut denique de nauta, quem loquentem inducit Horatius, verbo tantum moneam, iustam nos eius notionem ex ipsius oratione nobis informare posse arbitror. Quum is vulgi opinioni adhaereat, qua Archytam, quasi de meliore luto fictum, miretur mortuum; contra vero tanta iudicandi facultate polleat, ut Archytam magnum virum habeat; equidem ei nec ingenium excultum, nec plane rude tribuerim. cf. ad v. 14. Caeterum quomodo alii dialogum constituent v. Obss.

A R C H Y T A S.

Te maris et terrae numeroque carentis
arenae

Menforem cohibent, Archyta,

Pulve-

v. 1 — 6. *Nauta.* cf. Obsf. — 1 — 4. Suavis oppositio: Tu, qui antea universum terrarum orbem emetiebaris, tantillum arenae corpore tuo nunc occupas, paucillum terrae spatium mortuus complecteris. — *maris et terrae* h. universi (per enumerationem) *menforem*, geometram. *μετρεῖν κόσμον καὶ πείρατα γαίης* similiter Palladas c. XCI. (Anal. Br. II. 426.) — Archytam *arenae menforem* vocat, nam et de numero arenae disputabant mathematici, quam in rem Archimedis liber extabat, *Ψαμμίτης*, s. *arenarius*: nisi omnino arithmetices notio subest. — *numero carentis*, innumerabilis, nihil amplius. Cave hoc ad irridendum Archytam, qui sibi sumisset *γνώνας τῶν ἀμέτρων τὰ μέτρα*, adiectum existimes. — *muncra pulveris*, *μοῖρα*, *μέρος*, portio exigua pulveris, arena exigua, locus exiguus, quem explet, in quo iacet corpus. — *cohibent te*, habent te, *κατέχει*. Scilicet terra, regio, locus nos tenere dicitur, in quo versamur, quem occu-

pamus; adiuncta tamen necessitatis, ut ita dicam, notione. Sic Tibullum *aegrum tenebat Phaeacia*, I. 3. 3. Terra adeo nos habet, cohibet, *γῆ ἔχει, κατέχει*, in qua mortui iacemus. Antipat. Sid. c. LXXIX. (Brunk. Anal. II. p. 27.) *κατέχει Πίνδαρον ἄδε κόνις*. Antipat. Theff. c. LX. (Anal. Br. II. p. 124.) *Αὔσονίη μὲ Λίβυσσαν ἔχει κόνις*. cf. Abresch. ad Aesch. I. p. 127. In composito *cohibent* forte aliqua vis est, nempe, Archytam quantumcunque virum exiguam nunc arenam complecti. Sed hoc forte argutius. Ad sensum idem Antip. LIX. 1. (Anal. Br. I. 1.) de Socrate, *ἢ χθαμαλήν ὁ τόσος ὑπέδυσ κόνιν*. Simmias Theb. I. (Anal. Br. I. p. 168.) de Sophocle: *Τὸν σὲ — τὸν πραγματικῆς Μούσης ἀστέρα. — τύμβος ἔχει, καὶ γῆς ὀλίγον μέρος*. Valckenar. ad Phoen. Eurip. 1458. cum Nostro composuit Antipatri Sid. c. LXIX. (Analect. Br. II. 25.) *εἰ δ' ὀλίγα κρύπτω τὸν τηλίκον, ἰσθ' ὅτι κεύθει καὶ Θέτιδος γαμέταν ἄβραχύβωλος Ἴκος*. Caeterum eadem

Pulveris exigui prope litus parva Matinum
 Munera: nec quidquam tibi prodest
 Aerias tentasse domos, animoque rotundum
 Percurrisse polum, morituro.

Occi-

eadem haec sententia varie exornata est a poetis, atque amplificata: veluti Ovid. Amor. III. 9. 40. de Tibullo: *vix manet et tanto parva quod urna capit*; et Propert. IV. 11. 14. *En sum, quod digitis quinque levatur, onus.* Alii, ut paucis attingam, hos vv. ita expediunt: *munera pulveris tibi nondum persoluta, pulvis tibi nondum iniectus, cohibet te, prohibet te, quo minus Stygem transire possis*; quo an quid durius ac contortius excogitari potuerit, quoque totius loci vis atque *ἐνάργεια*, quae ex oppositione oritur, magis enervetur, dubitaverim. Sed timebant, ne initium carminis adversaretur vv. 23 sqq. prava interpretatione inducti. — *Matinam litus* de ora Calabriae.

v. 4—6. *Nec quicquam prodest tibi, tentasse*, nequicquam tentasti a. d. moriturus, qui mortalis esses, h. neque caelestium rerum studium prohibuit, quin morti succumberes, a moriendi necessitate te exemit. Sententiam hanc poeta ita adornavit, quasi haec ipsa caeli contemplatione se supra humanam conditionem extollere voluisset Ar-

chytae. Nam pro caelo sunt *domus aeriae*, quas *tentat*, qui ad eas accedere conatur. Inest enim h. v. summae audaciae notio. v. Wernsdorf. ad Grat. v. 63. Exc. I. T. I. Poet. min. p. 257. Pertinet adeo ad Archytae declarandum philosophiae studium, maxime ad eam partem, quae in deorum naturam inquirat. Iam cum eiusmodi conatus (uti omnes fere, qui ab ingenii sagacitate commendationem habent, v. ad I. 3. 21.) in hominem cadere negaret prisca vulgi opinio; poeta, eam secutus, Archytam, de Diis philosophatum, *tentasse* h. impio ausu adiiisse ait *aerias*, caelestes deorum *domos*. — *animo percurre*, contemplatum esse, dispexisse de rerum caelestium natura. Apposite Lucret. I. 73. de Epicuro: *ergo vivida vis animi pervicit et extra processit longe flammantia moenia mundi, atque omne immensum peragravit mente animoque.* — *morituro*, graviter claudit sententiam. cf. II. 3. 4. Caeterum alii totum hunc locum ad astrologica Archytae studia referunt, quin Gesnerus eo delapsus est, ut Archytae *αὐτόμακτον*, seu vo-

Occidit et Pelopis genitor, conviva Deorum,
Tithonusque remotus in auras,

Et

lantis columbae machinationem hic forte respici in animum induceret. Neque altera probabilior videtur ratio: quam si poeta voluisset, aliter haud dubie rem adornaturus fuisset. Et mathematicum Archytam iam initio carminis prodiderat; nunc de philosopho agit.

v. 7. *Archytas*, hinc usque ad finem. — 7 sqq. Colores ducti ex Hom. II. σ. 117. Οὐδὲ γὰρ εὐδὲ βίη Ἡρακλῆος Φύγε Κῆρα, ὅσπερ Φίλτατος ἔσκε Διὶ Κρονίῳ ἀγακτι. — ὡς καὶ ἐγὼ — κείσομαι, ἐπεὶ κε θάνω. et Φ. 107. Κάτθανε καὶ Πάτροκλος, ὅπερ σέο πολλὸν ἀμείων. Ad communiem moriendi necessitatem declarandam Archytae umbra virorum se praestantiorum, qui mortem non magis effugerint, exempla affert. cf. Virg. Aen. X. 469 sq. et Nostri II. 16. 29. IV. 7. 14. Vnicuique Horatius adiecit id, quo reliquis hominibus in tantum praestarent, ut communi mortalium conditione exempti videri potuissent. — *Pelopis genitor*, Tantalus, rex Lydiae, *conviva Deorum*, etsi eum Dii mensa dignati fuissent, *θεοῖς, ἄνθρωπος ὦν, κοινῆς τραπέζης ἀξίωμ' ἔχων ἴσον*, (ut de eodem Eurip. Orest. 9.) atque is adeo in summo apud Deos honore fuisset (εἴ τι' ἀνδρα θνατὸν Ὀλύμπου σκοποὶ ἐτί-

μασαν, ἦν Τάνταλος οὗτος, Pind. Ol. α. 86.) h. si ornatum fabulae demas, opum florentissimus. Hi enim *θεοφιλεῖς* habiti. v. ad I. 26. 1. et I. 31. 13. item homines pii ac iusti *ξένοι καὶ δημοτράπεζοι θεοῖς* (Pausan. VIII. 2. p. 600.) dicti; quod adumbratum ex aurea aetate, in qua *domos invisere castas Caelicolae nondum spreta pietate solebant*, Catull. LXIV. 387. Quia eadem de causa Tantalus sic dictus videri potest; nam et is pietatis laude florebat, antequam ὕβρει sua Iovis iram provocasset. Stat. Theb. VI. 282. *Tantalus inde parens, qui non fallentibus undis imminet — sed pius et magni vehitur conviva Tonantis*. Alia denique huius figmenti ratio in Virg. Ecl. IV. 63. Caeterum Nostri locum sublegit auctor Eleg. de Fortunae viciss. (apud Wernsd. Poet. min. III. p. 245.) v. 9. 10. *Tantalus infelix, dicunt, conviva deorum, nunc quoque apud manes victima sacra Iovi est.* — 8. *Tithonus quoque occidit, etsi ab Aurora in auras remotus*, in caelum raptus; *ὃν ἀστέρων τέθριππος ἔλαβε κρόκεος ὄχος ἀναρπάσας*, Eurip. Troad. 855. Cuius figmenti causa unice in Tithoni pulchritudine quaerenda videtur. *Ἐπιπέκλον ἀθανάτοισι* Tithonum vocat Hom. H. in Ven. 219. unde

Et Iovis arcanis Minos admissus: habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco

Demif-

unde totius fabulae descriptionem pete. Scilicet a Diis amatos dicebant eos, qui pulchritudine maxime conspicui essent: v. ad I. 26. 1. Ita proclive erat, ut alii hoc ulterius ornarent, adderentque, a Diis eos expetitos, adeoque raptos esse. Maxime vero eiusmodi raptus ad Deas referebant, quae et ipsae formosissimae essent. Quod unice eo pertinuisse arbitror, ut iuvenilis formae praestantiam insigniorem redderent. Sic Venus Phaethontem, τέρεν ἄνδρος ἔχοντ' ἐρικυδέος ἠΐβης ὄρωτ' ἀνερείφαμένη, iuxta Hesiod. Theog. 987. et Aurora Cephalum (Pausan. III. 18. p. 256. Anton. Lib. c. 41.) Clitum (Hom. Od. ε. 250.) et hunc Tithonum rapuisse credita. Admixta mox ab aliis alia, quibus, quae fabulae originem dedissent, obscurarentur. Caeterum Tithonum senio paene confectum atque emortuum in mortuis poeta reponit, quod non urgendum. Nam illius mutationem in cicadam, quam seniores poetae ex Hom. H. laud. v. 257. effinxere, nolim huc trahi propter II. 16. 50. Pessime vero quidam remotum in auras explicant, mortuum. Male quoque Dacer. — 9. Minos Cretae rex de legibus ferendis, quo

maiorē iis auctoritatem conciliaret, ipsum Iovem in consilium adhibuisse ferebatur: βουλευσασθαι ὑπὲρ τῶν νόμων οὐκ ἄνευ θεοῦ τὸν Μίνω, Pausan. III. 2. 207. adde Platonis Minoem p. 158. Hinc Iovis arcanis colloquiis, ὁάροις, admissus, (Διὸς μεγάλου ὁαριστῆς, ut simillime de eodem Homer. Od. τ. 149.) h. in familiaritatem Iovis receptus, quocum ipse Iupiter versaretur, nihil amplius h. l. Dubitari etiam licet, an Homerus Minoem hoc respectu sic appellaverit, et si Pausan. l. l. pro explorato ponat, annou potius e prisco sermone simpliciter sit: vir prudentiae ac iustitiae laude conspicuus. Nam cum Diis versari, et pium, iustum, sapientem esse antiquus sermo pro iisdem habet, haud obscura ratione. Eurip. Hippol. 948. σὺ δὴ θεοῖσιν, ὡς περισσὸς ὢν ἀνὴρ, σύνει; σὺ σώφρων καὶ κακῶν ἀκήρατος. — 10. Sapientes etiam viri morti succubuere. fere ut Argent. XIX. (Anal. Br. II. p. 270.) εἰ δὲ σοὶ ἀθάνατος σοφίης νόος, ἰάδι Κλεάνθης καὶ Ζήνων Ἀίδην τὸν βαδὶν ὡς ἔμολον. Praeclare Archytae umbra exemplum Pythagorae, cui dum viveret, addictus fuerat, in medium profert, simulque eius de metempsychosi dogma

Demissum; quamvis clypeo Troiana reflexo
Tempora testatus, nihil ultra

Nervos

in ipso comprobatum tangit. Adfirmabat enim Pythagoras, se Troiani belli temporibus fuisse *Panthoiden*, Panthoi filium, Euphorbum, tum ex aliis in alia migrasse corpora, denique Pythagoram factum. Cui rei ut fidem faceret, clypeum, qui in Iunonis templo haud procul Mycenis inter alia ἀναθήματα adfixus esset, suum, cum Euphorbus esset, fuisse contendebat; (Euphorbi certe clypeum ibi a Menelao suspensum memorat Pausan. II. 17. p. 148.) hocque ipsum nomen, ei inscriptum, mox, detracto eo, repertum esse ferunt. Vid. Intpp. ad Aelian. V. II. II. 26. et ad Diog. VIII. 5. — *Habent Tartara P. Τάρταρος ἔχει, κατέχει Πανθοΐδην*, iterum Orco, in Orcum demissum (ut Virg. Aen. II. 398. IX. 527.) copia poetica, et ornate pro vulgari, Pythagoras bis, tanquam Euphorbus, et tanquam Pythagoras, Orcum subiit. Si iterum h. l. proprie accipias, animamque adeo Euphorbi statim in Pythagorae corpus immigrasse inde cogas, ex eiusdem philosophi praeceptis, ipsius animam post longum demum temporis spatium (quod ter mille annorum Aegyptii, mille vero Platonici stantuebant. v. Heyn. ad Virg. Aen. VI. 748.) in corpus revertisse,

statuendum videtur. Sed forte τὸ iterum non urgendum, et de iteratis per hominum aetates corporum mutationibus, eorundemque disolutione capiendum; utque adeo, qui Aethalides fuerit, mox Euphorbus, postea Hermotimus, tum Pythius Delius, denique post alias bene multas migrationes extremo Pythagoras evaserit. v. Schol. Sophocl. apud Lamb. E migrationibus vero Pythagorae poeta Euphorbi tantum exemplum assert, tanquam illustrius, fabulaeque de clypeo isto famigeratissimum. — 11. *quamvis* non tam mortuus, quam potius corporis tantum exuvias possuisse dicendus est, anima eius aliis deinceps corporibus inserta, sicque vitam continuante; cuius rei (sc. vitae a se continuatae) veritatem ipse clypeo, quem tanquam Euphorbus ad Troiam gessisset, satis luculenter ostendit. Sunt adeo verba corrigentis atque restringentis, quae paullo ante de Pythagora pronuntiaverat, ne is vere mortuus putaretur. Atque sic quidem locum, qui in Intpp. hallucinationibus occupatum ac praepeditum, diu exercuit, satis expeditum arbitror. Vana adeo est Sanadoni opinio, Pythagoreum philosophum dogmatis suis contraria hic praecipere

Nervos atque cutem Morti concesserat atrae;
Iudice te non sordidus auctor

Natu-

cipere statuentis. Falsa etiam omnium intpp. ratio, qua verba: *quamvis . . . concesserat atrae*, pro causa subiecta existimant, ob quam Pythagoras non iterum mori debuisset, fere ut *Tantalus*, quod *conviva Deorum*, *Tithonus*, quod *Aurorae amatus* fuisset. In sensu enim constituendo vide quomodo iidem hallucinati sint: Pythagoras bis obiit, quamvis prolato clypeo ostenderet, se tanquam Euphorbum Troianis temporibus interemtum caer. h. se iam semel mortuum; quod parum procedere videtur. — *quamvis nihil ultra*, praeter *nervos atque cutem*, *σάγνας καὶ χεῖρα*, exuvias corporis *Morti concesserat*, permiserat, ius tantum ei in corpus suum dederat, anima sibi vindicata: exquisitissimo verbo, nec minus ornate ac proprie *nervos et cutem* dixit de corpore anima destituto. *Nervi* enim generali notione muscoli et ligamenta corporis dicti, (v. Gell. XIII. 21.) *quibus quippe totum corpus sustinetur, et in robur erigitur, desertum contra fulcimentis suis, in ruinam labitur*, Macrobr. VII. 9. — *clypeo*, qui a Menelao in Iunonis templo suspensus fuerat, *refixo*, revulso, detracto; ut Virg. Aen. V. 360. — *testatus*, testatum faciens, comprobans

Troiana tempora, se Troianum belli temporibus vixisse, se adeo nunquam vere occidisse. — 14. Nunc demum poeta f. Archytas subiicit, quibus causis Pythagoras mortalium conditioni prorsus eximi debuisset. Vulgaris structurae ratio ferebat; *habent Tart. Panthoiden, iterum Orco demissum* — sane non *sordidum naturae verique auctorem*. Sed posterius poeta cum iis, quae interiecta sunt, *quamvis . . . concesserat*, docta ratione coniunxit. Quam cum non perspexissent intpp., sequentia ad interiecta retulere, hoc supplemento: *et quamvis non sord. auctor esset*. cum admodum diversa sint membra, ita ut alterum veram Pythagorae mortem neget, alterum causam contineat, quae eundem morti subducere debuisset. — *Auctor naturae*, qui naturam disposuit; splendide pro, qui de rerum natura, de Diis, de mundo philosophatus est, nova via naturae arcana scrutatus est, nova de ea dogmata protulit. Eodem splendore Lucret. IV. 966. *Nos agere hoc autem, et Naturam quaerere rerum semper, et inventam patriis exponere chartis. Speculatorem, venatoremque naturae* physicum appellat Cic. Nat. D. I. 50. Insulse admo-

Naturae verique. Sed omnes una manet nox,
Et calcanda semel via leti.

Dant

admodum nonnulli: auctor s. scriptor libri de natura. — *Auctor veri*, magnifice et hoc de eo, qui primus vera docuit, qui unice vera atque indubitata invenit, proposuit, divulgavit. Semper animo observari debet, animum e Pythagoreis hic loqui. Idem adeo de sectae, cui nomen dedit, principe quivis alius praedicare posset. Atque ita plane de Epicuro apud Petron. c. 133. erit. *Ipsa pater veri doctus Epicurus in arte iussit et hanc vitam dixit habere deos. Cum verum etiam de aequo ac iusto dicatur, (Epp. I. 1. 11.)* Ethicæ, Philosophiæ partem, a Pythagora excultam, intelligendam esse omnes fere statuunt. — *non sordidus, te iudice*, quem vel tu, qui philosophiæ eius arcanis non omnino initiatus es, cuius adeo iudicium de eo sola eius fama atque celebritate ducitur, *non sordidum*, non contemnendum *iudices auctorem nat.* Nam de viro qualis erat Pythagoras multorum elogiis condecorato, unicuique e plebe, etsi, iustæ sint istæ laudes necne, pronuntiare nequeat, hoc tamen ei iudicium concedas: inesse debere isti viro, quæ acutioribus atque intelligentibus probentur, non contemnenda adeo esse, satis probabilia esse oportere, quæ multi pro certis habeant. Ar-

chyta igitur nautæ iudicio tribuit tantum, quantum iudicandi eius facultati tribuere licebat. Parum recte igitur faciunt, qui *non sordidum auctorem* per *λειτουργία* dictum volunt, pro nobilissimum, summum auct., uti fere Virg. Aen. XI. 339. *consiliis habitus* non futilis auctor, quod sane ex Archytæ mente verum est, non eiusdem vero momenti e nautæ iudicio. Neque tamen hunc nautam ad infimam hominum sententiam detrusum velim, imo, quum mercaturam faciendõ, remotissimas terras adiret, ingenium eius multarum rerum, litterarum quoque, cognitione excultum esse, quumque inferiorem Italiani peregrinando attingeret, de Pythagora quoque nonnulla sando accipere potuit. Dum igitur Archytas Pythagoram vel a tali homine magnum virum indicatum iri confidit, suum ipse hoc quasi involucro iudicium de eo prodidit honorificentissimum. Quo præclaro artificio adsecutus est hoc, ne partium studio ita de illo sensisse videretur. Atque hactenus licebit in vulgata lectione acquiescere. v. Obs.

v. 15 sq. Enimvero moriendi ista necessitas ad omnes pertinet, omnes mori oportet, quamvis diversa mortis sit ratio. Posterius

Dant alios Furiae torvo spectacula Marti:

Exitio est avidum mare nautis:

Mixta

sterius membrum Archytas subiicit, ut ad mortis genus, quo ipse perierit, transitum sibi aperiat. Aliter non perspicias, cur diversa mortis genera commemorentur. Nam ex antecedentibus concludi poterat solum hoc; omnes morti deberi. Ad sententiam totius loci facit epigr. in Anthol. gr. III. p. 398. Ἐνθάδ' ἐγὼ — δόμιον Ἀΐδος ἦλθον. — ὡς μὲν ἐγὼν, ἕτεροι ἄλλως πάντες δὲ τε πάντως. Verba omnes una vim acquirunt ipsa collocatione. — nox infera, Orci tenebrae (Catull. 3. 13.) de locis inferis: v. I. 4. 24. — *Manere* nos ea dicuntur, quae fato nobis impendent, quae fato in nos constituta sunt, quae effugere non licet. Sic II. 18. 30. *destinata aula divitem manet herum.* adde V. 13. 13. et 16. 41. Stat. Silv. II. 1. 217. — 16. *via leti, οἶμος θανάτου,* nota imagine. v. ad I. 4. 17. — *calcanda, cunctis terenda,* ut eadem in re Prop. II. 20. 74. h. ingredienda. cf. II. 17. 11. — *semel, serius ocus* (II. 3. 26. de eadem re) aliquando certe ineunda.

v. 17. 18. Pro generali: ubique patere leti viam, ipsa statim mortis genera subiicit, sed in adnumerandis iis sibi temperat, duobusque tantum defungitur poeta. Magis luxuriatur

Stat. Silv. II. 1. 210 sqq. unde haec tantum apponere lubet: *omnia functa aut moritura vides.*

— *Hos bella, hos asquora possunt: his amor exitio est, furor his, et saeva cupido.* Μυρίας βροτῶν κῆρας Simonides quoque eleganter per partes declarat c. XVIII. 12. (Anal. Br. I. 128.)

τοὺς δὲ δύστηνοὶ νόσοι φθείρουσι θνητῶν τοὺς δ' Ἄρει δεδμημένους πέμπει μελαίνης Αἰδῆς ὑπὸ χθονός· οἱ δ' ἐν θαλάσῃ, λαίλαπι κλονούμενοι καὶ κύμασιν πολλοῖσι πορφυρῆς ἄλῶς, θνήσκουσι. Idem argumentum, more tamen suo, tractavit Petrou. c. 115. *Illum bellantem arma decipiunt,* caet. cf. II. 13.

Iam observa, quam splendida imagine vulgare: hi in pugna cadunt, poeta declaraverit. Proprie is, qui in pugna occiditur, *dat Marti pugnam obeunti spectaculum,* Mars in caelo oculos defigit, ei immoratur, vulnere atque ebullientis sanguinis adspectu laetatur: huic enim ὀλλυμένων ἅδε λύθρος ἀνδρῶν iuxta Antip. Sid. c. XIX. (Anal. Br. II. 14.) adde Orph. II. 64. ubi Mars αἵματι ἀνδροφόνῳ χαίρων audit. cf. ad I. 2. 57. Ex-

quisitio modo hoc Furiae facere dicuntur, quatenus ex antiqua idea ipsae in proeliis versantur, pugnaesque ad mutua caedem impellunt. Sim-

plicissimi-

Mixta senum ac iuvenum densentur funera:
 nullum
 Saeva caput Proserpina fugit,

Me

plicissima utique ratio erat haec: alii, furore incensi, in pugnam ruunt, et caeduntur. Tum paullo doctior: Furiae eos ad pugnam instigant, sicque, ut in ea cadant, efficiunt. Sic facilis progressus fuit ad illud, quo tota imago animatur: Furiae alios Marti spectandos praebent, quos caesos cum voluptate adspiciat. Male igitur Intpp. existimant, *dare spectacula* plane ita dici, ut *dare ludos, gladiatores*. — *torvo, βλοσυρῶ* (ut Hesiod. Scut. v. 147. de Marte) immiti, fero, qui tali adspectu laetetur; apposito epitheto. — 18. alii in mari pereunt. — *avidum*, propter naufragiorum frequentiam; ornat. Paulo aliter *avarum mare* III. 29. 61.

v. 19. 20. Cuiusvis aetatis homines morti obnoxii sunt. *Mixta*, promiscue, nullo discrimine *senum ac iuvenum funera densentur*, acervantur, senes ac iuvenes confertim cadunt; de caesis in pugna petita imagine, *ἐκασσύνερα κείνται*, de stragis acervis. — 20. Docte iterum moriendi necessitatem ad omnes pertinentem antiqua ac religiosa imagine repraesentat poeta. Scilicet sollenni ritu immolandae victimae pili e fronte

evellebantur, atque in ignem coniciebantur; quod erat *καταρχεσθαι*. Tum *victima rite sacrata* (Virg. Aen. XII. 213.) dicebatur Deo, cui sacra apparabantur. Iam cum homines prisca religione Diis inferis *ἀνειμμένοι* haberentur, s. *Orci victimae* (II. 3. 23. Similiter Palladas CXXX. (Anal. Br. II. 434.) et si parum suavi comparatione: *πάντες τῷ θανάτῳ τηρούμεθα, καὶ τρεφόμεσθα ὡς ἀγέλην χοιρῶν σφαζομένων ἀλόγως*); satis proclive erat, cum re etiam ipsos sacrificandi ritus ad eos traducere. Vt igitur moriturus tanquam *victima rite sacrata* caderet, opus erat crinium summorum (uti enim *summa pecudum tempora ferro notabant*, Aen. XII. 173. ita *Iris flavum crinem vertice aufert* Aen. IV. 698.) abscissione. Iniungit hoc officium *θανάτῳ* Eurip. Alc. 74. Iridi Virg. Aen. l. l. Proserpinae Noster h. l. et inde Stat. Silv. II. 1. 147. *iam complexa manu crinem tenet infera Iuno*, v. omnino Heyn. ad Virg. l. l. — *nullum caput*, verticem tondere *fugit*, refugit, non abstinere, omnes sacrificio parat, nulli parcendo. Hinc *saeva* dicta. v. 21. 22. Quid mirum igitur, si et ipse naturae debitum per-

per-

Me quoque devexi rapidus comes Orionis
 Illyricis Notus obruit undis.

At tu, nauta, vagae ne parce malignus arenae
 Olibus et capiti inhumato

Parti-

perfolverim? Sed docte poeta ipsum mortis genus huic sententiae involvit. Vulgarior ratio erat, ut fluctus Archytam obruisse dicerentur, *κῦμα ἐπέκλυσε* sed Notus tribuit, quatenus mare turbat, ac fluctus movet. Idem orationis color in Virg. Aen. VI. 336: — *undis*, fluctibus *Illyricis*, maris Illyrici, h. Adriatici in genere. Hinc proprie *Notus*, h. Austro partes datae: *Adriatici enim maris is arbiter maximus*, I. 5. 15. — *comes Orionis rapidus*, qui rapidissimus est, ubi Orion *devexus*, devexa caeli parte conspicitur, ad occasum vergit (hinc *pronus* III. 27. 18.) occidit. Est adeo Notus sub occasum Orionis exortus. Hoc enim tempore (*πανδυσίην* illud vocant, e. g. Argentar. XXIII. (Anal. Br. II. 274.) *συρμός ὅτ' Ὀρίωνος ἀνεστρώθησε θαλάσσης βένθος, ὑπὸ στυγερῆς οἰδήματα πανδυσίης.* adde Iliad. Aeg. IV. 1. in Anal. Br. II. p. 474.) mare ventis maxime infestatur: *ἦ τότε παντοίων ἀνέμων θύουσιν αἴηται.* Hesiod. *Egy.* 621. adde Theocr. ζ. 54. Virgil. Aen. VII. 719. *Saevus ubi hibernis Orion conditur undis*, qui locus

translatus ex Apollon. I. 1202. *χειμερῆν ὀλοῖο πέλει δύσει Ὀρίωνος.* Hinc poetica ratione ipso tempestates ciere dictus: cf. V. 10. 10. et 15. 7. Virgil. Aen. I. 535. Claudian. de Laud. Stilic. I. 287. et Valer. Fl. II. 62. — *comes*, v. ad I. 25 extr.

v. 23 sqq. Sequuntur preces atque obtestationes Archytæ de iustus corpori suo impertiendis. Scilicet quum omnium ferme populorum sensu atrocissimum, quod homini post mortem accidere posset, hoc haberetur, si corpus sepultura privaretur; ut huic obviam irent, partim legibus caverunt, partim, id quod ad excitandos humanitatis sensus maximi momenti erat, rem in religionem verterunt, qua et totam gentem, ad quam proiectum cadaver pertineret, pollutam atque *incestatam* (Virg. Aen. VI. 150.) isto, et ipsam animam, quiete negata, centum annos errare credi volebant. cf. et ad v. 30 sqq. Neque alienum erat a Pythagoreo, in has preces descendere, quum etiam Aegyptii, a quibus Pythagoras multum profecerat, errorem istum

Particulam dare: sic, quodcunque minabitur

Eurus

Fluctibus Hesperiiis, Venusinae

Plectantur silvae, te fospite, multaue
merces,

Vnde

istum animae statuerent. v. Serv. ad Virg. Aen. VI. 154. Ad rem vero, et ad totum orationis habitum facit epigr. LIV. Iuliani Aegyptii (Anal. Br. II. 506.). *πλώεις ναυηγόν με λαβών, καὶ σήματι χώσας; πλώε, Μαλειάων ἄκρα φυλασσόμενος: αἰεὶ δ' εὐπλοίην μεδέοις, φίλος ἦν δέ τι ῥέξῃ ἄλλο Τύχη, τοίων ἀντιώσας χάριτων.* — ne parce malignus dare, docte, et exquisite, pro vulgari, ne tam maligno sis animo, ut *parcas*, recuses, deneges dare, iniicere arenae particulam, *ψαμάθου μόριον βραχὺ* (Zonas in eadem re c. IX. 7: Anal. Br. II. 32.) paululum arenae, (*angusti date pulveris haustus* Stat. Theb. X. 427. *pulveris exigui congeriem* Lucan. VIII. 867.) *vagae, θινός στροπτήης*, mobilis, ad ornatum pertinet. — *offibus et capiti*, omnino pro corpore. Caput tamen in specie commemorat, quod hocce arenam consperfo, humatio absoluta putabatur. Hinc cum vi adiectum *inhumatio*, quia huic maxime humatione opus erat. Apposite Zonas complandato: *Ψυχράν σευ κίφκλᾶς ἐπιμήσομαι αἰγιαλῶτιν*

θινῶν, κατὰ κρουεοῦ χεῖμας νέκνος.

v. 25 — 29. Sic prospera tibi contingat navigatio! Converse poética hoc extulit: Tempestas in silvas recidat, mari, quod tu percurris, non turbato, tranquillo. Sollemnis haec precandi optandique formula, de malis a nobis vel ab aliis longe propulsandis. v. ad I. 21. extr. ibique Orphei locum. Sic sollemne in obtestationibus; v. ad I. 3. 1. — *quodcunque minabitur Eurus fl. H.*, Euriminae, vis, impetus, quo fluctus in Hesperio mari concitentur, mare Italium commoveatur, vertatur in I. V. Praeclare minari de vento, qui imperium in mare exercet, nota imagine: v. ad I. 3. 12. estque multo fortius, quam Virgilio Ge. I. 462. *quid cogitet Auster.* — 27. *plectantur* s. luant, sentiant vim eius. Sed illud cum dilectu propter damna tempestate iis inflicta. — *multa merces*, caet. maximumque lucrum e navigatione tibi obtingat! quanto doctius poeta! *tibi defluat, is τε καταρρέει* (Theocr. I. 5.) ad te defera-

Vnde potest, tibi defluat aequo
 Ab Iove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
 Negligis inmeritis nocituram

Post-

deferatur, adiecta tamen abundantiae notione. v. I. 17. 15. *aequo*, hoc ipso, quod tibi opes tribuat. — *unde*, a quo (ut *ὅθεν* pro *ἐξ οὗ* veluti Pind. Ol. 2. 82.) *potest* tibi merces defluere, qui largiri tibi opes potest: est enim Iupiter *πλουτοδότης* Orph. H. 72. 4. *δῶτορ* *ἰάων* Callim. H. in Iov. 92. Theogn. 199. *χρήματα* *π* *Διόθεν* — *ἄνδρι γένηται*. ab hoc petendae sunt divitiae, Callim. H. l. v. 96. Mireris sane, nemini in tpp. simplicissimam hanc atque nuice veram in mentem venisse explicandi rationem. Omnes volunt dictum esse pro: *undecunque*, ex quacunque parte, quod tamen ferri nequit propter adiecta: *aequo ab Iove*. De Hecate Hesiod. Theog. 420. *Καί τε οἱ ὄλβον ὀπάζει, ἔπει δὲ δύναμῖς γε πᾶρεστί*. Similis, quae sic intericitur, formula est, *namque potes* (e. g. V. 17. 45.) *δύνασαι γὰρ*, de qua v. Burm. ad Valer. Fl. I. 13. — *custode Tarenti*, *π* *λοῦχω*, deo *ἐγχαρίω*. v. Spanh. ad Callim. H. in Iov. v. 81. et H. in Dian. 258. Summa adeo Neptunus Tarentinis religione colebatur, qui et urbis suae primordia ad Tarantem, eius filium, referebant. — *sacri*, ob Neptuni religionem. Caeterum

Neptunum Tarentinorum Archytas ad partes vocat, quia ipse Tarentinus, adeoque Deum suum *πατρῶν*, quem ideo et potentissimum habebat, quemque suis hoc precibus daturum confidere poterat.

v. 30 — 34. Preces sequuntur minuae, atque *ἀραί*. Scilicet qui corpus, in quod incidisset, sepulturae non tradidisset, is *ἀγει* obstrictus erat, Deorumque adeo iram in se provocabat, quae et ad posteros eius pertingebat. Locus class. est apud Homer. Od. λ. 66. 72. 73. *νῦν δέ σε τῶν ὀπιθεν γούναζομαι οὐ παρεόντων, μή μ' ἀπλευστον ἄδαπτον ἰὼν ὀπιθεν καταλείπειν, νοσφισθεῖς, μή τοί τε θεῶν μήνεμα γένωμαι*, a cuius sensu prorsus aberravit Grot. in Floril. Stob. p. 167. ita vertendo: *maneam ne Divum obnoxius irae inductus prava Stobaei lectione μήτοι* una voce, cum sit: *irae ne sim tibi causa deorum*. adde Sophocl. Antig. 256. — *negligis committere*, leve putas, parum curas (ut III. 6. 7. et III. 8. 25.) non dubitas *fraudem*, noxam, scelus, *ἀγος committere*, cuius poena in te vel in posteros tuos redundatura sit? Sed posterius

Postmodo te natis fraudem committere? Fors et
Debita iura vicesque superbae

Te maneant ipsum: precibus non linquar
inultis;

Teque

statim subiungit poeta, et prius in te novo membro, ulterius exornato, inclusit. — *nocituram*, quae noxam allatura est, quam luent postmodo nati ex te, οἱ ὀπίσω παῖδες, posteri tui (ut post aetas ἢ ὀπίσω γενεή, Catull. LXIV. 323. οἱ μετὰ παῖδες Pind. Pyth. d. 113.). Nam e crassioribus rudium populorum de Diis notionibus opinio erat, τὰ τῶν τεκόντων σφάλματ' εἰς τοὺς ἐγγόνους τραπήναι, uti hos vv. Euripidis e Plutarcho constituit Grot. Exc. Trag. p. 422. Aeschyl. in Suppl. 441. ἴσθι γὰρ παισὶ τὰδε καὶ δόμοις ὁπότερ' ἂν κτίσης μένει ἀντίκειν ἑμοίων θέμιον τὰδε φράσαι δίκαια Διόθεν κράτη. Theogn. 207. ἀλλ' ὁ μὲν αὐτὸς ἔτισε κακὸν χρέος· ὃς δὲ φίλοισιν ἄτην ἐξοπίσω παισὶν ἐπεκρέμασεν. — inmeritis, qui fraudis expertes sunt, graviter hoc adiectum, ut in Solonis c. VI. (Anal. Br. I. p. 66.) 29 sqq. ἀλλ' ὁ μὲν αὐτίκ' ἔτισεν, ὁ δ' ὕστερον. εἰ δὲ φύγωσιν αὐτοὶ, μηδὲ θεῶν μοῖρ' ἐπιούσα κίχη, ἤλυθε πάντως αὐτίκ' ἀναίτιοι ἔργα τινοῦσιν ἢ παῖδες τούτων, ἢ γένος ἐξοπίσω. Adde Nosiri III. 6. 1. cf. Valkenar. ad Eu-

rip. Phoeniss. 941. et ad Hippol. 826. — 31 sqq. Si graece hunc locum reddas, de sensu facile constabit: ἀλλὰ καὶ αὐτὸς γε ὄφλοισ ἢ τίσειας ἂν ἀξίαν δίκην, ἢ ἀμοιβήν. Iura adeo debita sunt δίκαι, ἢ δίκη, ἢν ὀφείλεις, poena sceleri tuo proposita. ὁμοίαν θέμιον ἀντίκειν similiter Aeschyl. l. l. — vices ἀντίποινα, ἀμοιβή, ἀμοιβαίη Νέμεσις (Anthol. I. p. 29.) ultio. Ita fere Servius iam interpretatus est ad Virgil. Aen. II. 433. monente Burm. ad Prop. I. 15. 10. qui et ipse poenam et vices simillima ratione coniunxit. — *superbas*, facivas, graves; ut et alibi, nisi forte v. *superbas* paullo audacius dictum sit pro, vices superbiae, iniuriae. — *te maneant*, forte ipse non effugias; v. ad v. 15. — 33. Variavit orationem poeta, quae sic continuanda erat: neque impune me insepultum linques, ut in Homero: μή μ' ἄδακτον — καταλείπειν. — *non linquar a te*, *precibus*, ἄραις, imprecationibus meis (v. Valken. ad Phoen. 70.) *inultis*, ita, ut vanae sint, h. Diī rationem harum detestationum habebunt, meque, insepultum

Teque piacula nulla resolvent.

Quanquam festinas, non est mora longa,
licebit

Iniecto ter pulvere curras.

tum a te relictum, ulciscuntur. Male alii h. l. — 34. Teque nullo piaculo exsolves isto scelere, vel, quod malim, his imprecationibus: nam *dira detestatio nulla expiatur victima* V. 5. 8. *Obstringimur, obligamur* sceleri: poenae, eo perpetrato, obnoxii; item votis, vel nostris (ut II. 8. 5.) promissa non servantes: vel alterius, pactis non stantes, aut quae iure quodam a nobis exspectari poterant, veluti humanitatis officia, omittentes, ut h. l. Rata adeo fiunt, quae nobismet ipsi, vel quae alii, quibus, quae praestari de-

buerant, negassemus, nobis imprecati fuerant, nisi *exsolvamur*, h. Deorum, ad quos provocatum fuerat, ultionem ac poenam sacris quibusdam ritibus, *piaculis, καθαρῶν*, avertamus. Tantum igitur scelus nautam commissurum ait Archytas, cuius poenam nullo piaculo redimere possit.

v. 35. 36. Cum tamen tam exigua et operae et temporis impensa, paucillulo tantum terrae iniecto, huic pietatis officio satisfacere possis. In *ter* non argutandum. — *licebit curras*, porro naviges.

C A R M E N XXIX.

A R G V M E N T V M.

Cum Augustus, et Arabiae felicis divitiis illectus, utque novam in Parthos viam experiretur, exercitum eo duce Aelio Gallo, Aegypti praefecto, mittere in animo haberet; quod et, quanquam malo exitu a. V. DCCXXX. factum (v. Dio LIII. p. 723. Strabo XVI. p. 780. et Plin. VI. 28.) Iccius, Horatii familiaris, omisso philosophiae studio praeter omnium opinionem ad militiam se contulit, praedaeque faciundae cupiditate expeditioni isti se adiunxit. Poeta igitur hoc Iccii consilium suaviter ridens de rebus, quas in hac expeditione novus iste heros confecturus sit, facete iocatur. Idem fere incessus carminis qui I. 25. nisi quod ibi multo acerbior poeta. Nam initio ridenti similis (1 — 9. ut in illo v. 1 — 8.) mox serio cum eo agit, eique, quod philosophiae studium intermiserit, exprobrat.

A D I C C I V M.

Icci, beatis nunc Arabum invides
 Gazis, et acrem militiam paras
 Non ante devictis Sabaeae
 Regibus, horribilique Medo

Nectis

v. 1 *sqq.* Suavis oppositio: Tu, qui antea nullius rei cupiditate tenebaris, splendideque divitias, ad vitam beate agendam minime necessarias, aspernabar; nunc ipsis Arabum gazis invides, inhias, eas appetis. Sed alterum cum dilectu: nam hoc ipsum, quod invidia Iccius ducebatur, philosophum parum decebat. Prius vero orationis membrum hoc vel simili modo supplendum satis diserte poeta inmut per adv. nunc. — *beatis*, quibus adeo nunc tribuis, ut te beatum efficere possit istarum possessio. Sed forte simpliciter ornat, ut *dives aurum* Tibull. III. 3. 11. *dives metallum* Avien. Descr. O. 377. Seneca Herc. fur. 166. *hic* — *beatas componit opes, gazis inhians*, ut libri meliores; adde Propert. II. 16. 25. Stat. Silv. I. 2. 121. Alii Arabiam *felicem* hoc epitheto inveni existimant, quod ieiunum videtur; etsi omnino de Arabia felici h. l. accipiendum esse, dubitatione caret. Haec enim cum

Indicarum mercium, puta, eboris, serici, odorum cuiusvis generis, et gemmarum permutatione earundemque exportatione quaestuosissima, tum sui ipsorum soli uberrimo pretiosissimarum rerum, aromatum atque auri proventu ditissima et erat, et Romanis ultra, quam vix credere licebat, habebatur. — 2. *militiam paras*, militatum abis, sed alterum praeclare, quasi dux istius in Arabas expeditionis electus, aut rem maximam in isto bello confecturus sit Iccius. Hinc *acrem* eius militiam vocat, solenni fortitudinis bellicae epitheto. — 3. *Sabaeae regibus*, nam quaeque regio Arabiae suum habebat regulum. Sabaeam adeo, Arabiae felicitatis partem universe pro Arabiae regionibus, maxime felici, quam Romana arma nondum attigerant, poeta posuit, ut Virg. Ge. I. 57. Sabon Sabaeorum tum temporis principem nominat Dio LIII. 29. p. 729. — *non ante devictis, a te* scilicet nunc priusquam domandis;

Nectis catenas? Quae tibi virginum
Sponso necato barbaras serviet?

Puer quis ex aula capillis

Ad cyathum statuatur unctis,

Doctus

dis; false admodum. — 4. *nectis catenas*, innectis catenis, in servitutum redigis, triumphum de iis acturus es (nam *catenati* (V. 7. 8.) ducebantur in triumpho devicti hostes) tum est pro simplici: bellum inferis. — *Medo*, Medis, Parthis; v. ad I. 2. extr. — *horribili*, feroci (III. 2. 3.) forti. Parthos vero Arabibus adiunxit poeta, nam etiam ad hos, atque Indos spectare videbatur Galli expeditione. cf. I. 12. 56. I. 35. 31. 32. Eosdem coniunxit Prop. III. 3. 1. et 5. 6. *Arma deus Caesar dices meditatur ad Indos*: — *Seres et Ausoniis venient provincia virgis, adsuescent Latio Partha tropaea Iovi*.

v. 5 sqq. Continuata irrisione Iccio praedam poeta adnumerat, fortitudini eius praemii loco cessuram. Generalem praedae notionem in specialem convertit, virginem ac puerum captivos ei assignando. — *quae barbaras virginum*, quae barbararum virginum, quae virgo barbara, exquisitiore structura. Vulgaris cum antec. nexus erat: bellum inferis Parthis, praedae, s. virginis ac pueri nobilis potiundi causa. — *sponso necato*

a te: egregie hoc toti imagini exornandae inservit. Nam et feritatis ac truculentiae notam adspersit philosopho, et modum, quo virgo in servitutum eius adseritur, declarat. — 7. *puer ex aula*, e nobilioribus suae gentis, vel Arabum vel Parthorum: nisi omnino praestat de puero regio genere oriundo intelligere. Alii de puero accipiunt, qui *οἰνοχοῦν* ministerio iam in aula functus esset: quod tamen e poetae verbis vix cogas. — *ad cyathum statui stare*; verba propria de pocillatore. *Stat Iovis ad cyathos, genuit quem Dardanius Troes*, Auson. Idyll. de Hist. 19. v. Torrent. adde Burman. ad Prop. IV. 2. 29. Adhibebantur ad hoc ministerium pueri nobiles, formosi (Iuven. IX. 46. *tenerum et puerum te et pulchrum, et dignum cyatho caeloque putabas*. adde XIII. 44.) vestitu exornati splendido (Cic. de fin. II. 23. *Adsint etiam formosi pueri, qui ministrent, resplendeat his vestis*.) coronati (I. 38. 2.) elegantius comiti atque unguentis delibuti. Iam cum hi ad lautioris convivii apparatus pertinerent (nam in modica coena

plebeios

Doctus sagittas tendere Sericas:

Arcu paterno? Quis neget arduis

Pronos relabi posse rivos

Montibus, et Tiberim reverti;

Cum

plebeios calices — porrigit incultus puer — non Phryx aut Lycius, Iuven. XI. 145.) docte Horatius Iocii delicatius atque luxuriosius, quam philosophum deceret, vitae genus futurum, a parte designans, universe comprehendit. — 9. Nobile pueri genus ulterius declarat poeta, ab artibus gentis suae ingenuis, iaculandi peritia. *Doctus tendere*, εἰδώς τεύειν, pro tendendi sagittas, h. iaculandi peritus, τόξων εἰδώς. Proprie vero arcus s. nervus tenditur, tum inversione poetica, sagittae arcui tenso impositae, et ad scopum aliquem directae. — *Sericas* epitheto a gente, quae in eadem arte excelleret, desumpto. Sic habes arcum *Cydonium* (IV. 9. 17.) *calamum Gnosium* (I. 15. 17.) et al. Nota vero satis Serum, ut omnino populorum Orientis, sagittandi dexteritas vel ex Heliodori lib. 9. Alii quendam e Seribus captum a poeta innui existimant: ad quos etsi haec expeditio etiam spectare potuerit (nam eos diserte memorat I. 12. 56.) paulo disertius tamen expectasses hoc traditum a poeta. — *paterno* a patre edoctus hanc artem, vel

quod simplicius est, more gentis suae sagittandi peritus.

v. 10 sqq. Mutato sententiarum colore aperte iam Iccio poeta exprobrat, quod philosophiae studio relicto miles factus sit, et expectationem, quam maximam de doctrina atque ingenio eius excitasset, turpiter eluserit. Satis tamen urbane ei mutatum vitae genus obiicit; mirari se tantum dicens, quod militiam philosophiae, peiora melioribus praeferre potuerit. Rem, quae praeter omnium opinionem accidit, incredibilem, per ἀδύνατον extulit poeta, noto more. — *Quis neget*, amplius dubitet, nunc non credat, *pronos relabi* pronos cursu referri, retro fluere *posse montibus* (tertio casu) in montes, ad fontes suos. Suaviter *pronos* vocat, undam versus montem, tanquam in declivia loca urgentes. Alii iungunt: *pronos* h. decurrentes *arduus montibus*, cum Cruquii Schol. Sed altera ratio exquisitior est, et convenientior Euripidis loco, Med. 410. ἀναποταμῶν ἱερῶν χαροῦσι παγαί, quem respexere Lucian. Dial. Mort. VI. 2. Alcipliron Ep.

Cum tu coëmtos undique nobiles
 Libros Panaetii, Socraticam et domum,
 Mutare loricis Iberis,
 Pollicitus meliora, tendis?

35. libri III. et Cic. ad Attic. XV. 4. Latinorum poetarum loca studiose collecta vide ad Ovid. Her. V. 30. et a Burm. ad Prop. I. 15. 29. et II. 12. 55. — *reverti*, retro verti posse. — 13 *sqq.* Ex quo tu, cum vi, qui tam cordatus homo es, *tendis mutare*, mutaturus es, permutare cogitas philosophiam cum militia. Pro hoc, quo magis temeritas eius pateat, opponuntur invicem libri philosophici, et arma, *χρῆσσε καλκείων*. Pro libris in specie Panaetii et Socraticae domus scripta, et pro armis loricam cum dilectu posuit. *Panaetius* Rhodius, Stoicorum princeps, Scipioni et Laelio erat familiarissimus, eorundemque praeceptor. Memorantur inprimis eius libri *περὶ τοῦ καθήκοντος*, Cic. de Off. I. 2. de dolore patiendō Id. de fin. IV. 9. de Magistratibus Id.

Legg. III. 6. alii. — 14. *Socraticam domum*, sectam Socraticam, libros philosophiae academicæ, *reliquias domus Socraticae*, uti carmina sua philosophica vocat Vestritius Spurinna apud Wernsdorf. Poet. min. III. p. 352. Sed et univēse philosophiam nomine Socratis designat poeta III. 21. 9. per *Socraticos sermones* et A. P. 310. *Socraticas chartas* (ut *Socraticos libros* posuit Prop. II. 34. 27.) *Domus de Philosophis*, qui eiusdem sunt sectae vel familiae. v. Gronov. ad Senec. de Benef. V. 15. — *Iberis*, e ferro praestantissimo; nam Hispaniae ferrum cum per se tum temperatura in optimis a Romanis habebatur. — 16. *Pollicitus meliora*, qui meliorem vitae rationem instituisse, philosophiae studiis intentus, nunc peiora iis secutus, militiam.

C A R M E N XXX.

ARGVMENTVM.

Ad carmina veterum κλητικῶς venustum hoc odarium omnino referendum videtur. Cum enim ex antiquissima opinione Dii sacris adesse putarentur, (unde quoque, cum in diversis locis fierent, Deorum ἐπιδημία ortae) Horatius, usus prisco hoc figmento, Venerem rogat, ut se ad sacrum in Glycerae aedibus faciendum conferat. Comitatus Veneris, ad exornandam hanc ideam unice appositus, fraudi fuit quibusdam, ut reconditiora hic latere, poetamque sanctiori imagine Glycerae amorem sibi expetere suspicarentur. Cuius quidem suspicionis nulla idonea caussa reperiri potest; et poeta ubique amores suos fateri, ac de perfidia et obstinato puellarum animo haud tecte solet conqueri. Similes colores habet fragm. Anacr. apud Fisch. p. 271. ὦ νᾶξ, πανδαμάτωρ Ἔρως, ὦ Νύμφαι κυανώπιδες, περφυρέη τ' Ἀφροδίτη, χρυσῶ δὴ ἔικασμένη, συμπαιζουσιν — γουνοῦμαι σε· σὺ δ' εὐμενῆς ἔλθ' ἡμῖν, κεχαρισμένης δ' εὐχάλης ἐπάκουσον.

A D V E N E R E M.

O Venus, regina Gnidi Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Ture te multo Glyceræ decoram

Transfer in aedem.

Fervi-

v. 1 sqq. Regina Gnidi, *Ἰνασσα, μεδέουσα Κνίδου*, ut Diana *Ἀνλίδος Ἰνασσα* Eurip. Iphig. Aul. 434. v. ad I. 3. 1. *Gnidas* urbs Doridis in Caria, Veneris religione eiusque simulacro a Praxitele sculpto celeberrima. vide Pausan. Attic. I. 20. Plin. XXXVI. 5. cf. Heynii Antiq. Aul. I. p. 123. *Paphus* Cypri oppidum, et ipsum Veneris cultu celebratissimum. v. vel Virg. Aen. I. 415. — *sperne*, posthabe novae fedi, relinque *Cypron*, quamvis *dilectam*, placitam, etsi lubenter ibi commoreris. *Sperni* prisco sermone dicuntur, quae aliis rebus postponuntur: *amari* contra, quae praeferuntur, de locis adeo, ubi versari volupe est. Sic Virgilianâ Iuno Aen. I. 16. Carthaginem fertur *terris magis omnibus unam* vel *posthabita coluisse Samo*, eamque tutatam esse (ita forte, exuto ornatu, accipienda illa, *hic illius arma, hic currus fuit*, etiam propter sqq. Eodem colore Dianam tutelarem Ephe-

siorum Deam declarat Callim. H. in eandem v. 258. *Ἐπίσου τεὰ τόξα πρόκειται*.) Poetae forte ob oculos fuit Alcmanis fr. apud Steph. carm. lyr. p. 628. *Κύπρον ἰμερτῶν λιποῖσα καὶ Πάφον περιβύταν*. — *vocantis ture*, tus tibi adolentis, ture multo incenso te ad se vocantis, ut isti sacro intersis. Virg. Ge. I. 347. *Et Cererem clamore vocent in tecta*, ubi Nostri locum non praetermisit Heynii diligentia. Alii, *vocantis*, invocantis te, satis languide. Tus poeta omnino pro sacrificio posuit: etsi eius usus in Veneris sacris satis frequens. v. I. 19. 14. — 4. *transfer confer te*, nihil amplius. Nam ad evocandorum numinum ritum, cui proprium est hoc verbum, poeta vix respexit. — *aedem*, domum, ut *tecta* in Virg. l. I. Antiquus is vocabuli significatus esse debuit, sicque docte illud adhibuit Horatius. Male alii de sacello capiunt. — *decoram*, eleganter ad hoc sacrum

exor-

Fervidus tecum Puer, et solutis
 Gratiae zonis, properentque Nymphae,
 Et parum comis sine te Iuventas,
 Mercuriusque.

exornatam. *Ridet argento domus*, in simili apparatu IV. 11. 6.

v. 5 — 8. Suavissima imago Veneris Deorum comitatu adventantis! — *Properent*, adfuit *tecum Puer fervidus*, fervens, λάβρος. Έρωσ, et sim. Sic *fervidi iuvenes* III. 13. extr. — *Gratiae* perpetuae Veneris comites: σύν γάρ ὑμῶν (Χάρισι) τὰ τερονά καὶ τὰ γλυκέα γίνεται πάντα βροτοῖς Pind. Ol. XIII.

7. 8. cf. I. 4. 5 sq. — *solutis zonis*, discinctae; in Gratiis enim nihil esse alligati decet; nec adstricti: (male legitur adscripti) solutis itaque tunicis utuntur: *pellucidis autem*. Seneca de Benef. I. 3. Ita quoque conspiciuntur in Monumm. antiquis: e. g. apud Ogle de antiquis gemmis caelatis p. 167. cf. Winkelm. Mon. ined. p. 57. Suavi autem phantasmate Gratiarum pepla ab Amore surrepta fingit Auctor Epigr. in Anthol. gr. IV. p. 491. Colorem e nostro loco duxisse videtur Statius Silv. I. 5. 15. de Nymphis: *Ite deae virides, liquidos-*

que advertite vultus — veste nihil tectae: pravo utique iudicii acumine. — 7. *Iuventas*, Ἡβη Graecorum, et ipsa in Veneris comitatu apud Homer. H. in Ap. 195. cf. Claudian. de Nupt. Hon. 84. — *parum comis*, minus suavis, *sine te*; in-versa oratione, pro, quae per te maius decus, maiorem venustatem acquirit. Adposite Xenoph. in Sympof. init. (p. 117. ed. Bach.) οὐ ὑπὸ τοῦ σώφρονος Έρωτος ἔνθεοι, τὰ τε ὄμματα φιλοφρονεστέρως ἔχουσι, καὶ τὴν φωνὴν πραοτέραν ποιοῦνται, καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ ἔλευθεριώτατον ἄγουσιν. — *Mercurius Veneri comes* additus propter εὐεξίαν (cf. I. 10. 4.) vel, quod malim, propter facundiam et vim persuasivam amoris. Sic Veneris cesto (Homer. Il. ζ. 216.) praeter alia inerant, ὑαριστὺς, πάροφασις, ἢ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων. Sic Pandorae (Hesiod. Έργ. 77. 78.) στήθεσσι διάκτορος Ἀργειφόντης ψεύδεά θ' αἰμυλίους τε λόγους καὶ ἐπίκλωσαν ἦθος τεύξε.

C A R M E N XXXI.

ARGUMENTVM.

Quum a. V. DCCXXVI. templum Apollinis in Palatio dedicaret Augustus, (v. Dio LIII. 1.) sollennitatem huius diei poeta privata religione profectus preces pro se, ut vate, facit. Quarum quidem rationem ac modum ita circumferibit, ut, quum alii divitias omninoque lautioris vitae delicias summam votorum suorum isto die faciant, lautitias istas, ut consentaneum erat, aspernatus, tenuem contra victum, tum animum, qui ab augendi cupiditate alienus partis secure fruatur, rectamque valetudinem cum mente sana, quaeque ad extremam senectutem vegeta permaneat, haec unice ab Apolline precetur. — Elocutio carminis angusta ac splendida, ut decebat in tali argumento: ornatus in singulis exquisitus et copiosus: doctrina quoque haud vulgaris, maxime in declaranda divitiarum atque lautitiarum, quibus alii se beatos censent, notione.

A D A P O L L I N E M.

Quid dedicatum poscit Apollinem
 Vates? quid orat, de patera novum
 Fundens liquorem? Non opimas
 Sardiniae fegetes feracis;

Non

v. 1 — 3. Orditur quidem poeta, quasi dubitet, ac secum ipse deliberet, quae maxime sibi hoc festo die ab Apolline expectanda sint; votorum tamen suorum rationem haud ambigue ipsi statim dubitationi praeclaro artificio intexit. Dum enim augustam vatis s. sacerdotis Apollinis ac Musarum (v. ad III. l. 3.) personam sumit, facile expectare licet, se, supra inania vulgi vota elatum, non nisi ea, quae hominem sanctum, vitae adeo innocentia, atque *ἀνταγωγεία* conspicuum haud dedeçant, optaturum. Summa igitur cum vi positum, *quid vates poscit Apollinem?* pro tenui, quid ego poscam Ap. — *dedicatum*, nova aede in monte Palatino ab Augusto consecratum. *Dedicatur* Deus, absolute, qui inter Deos *ἑρχομένων* recipitur, institutis ei publice certis sacris, caerimoniis, sacerdotibus, erectaque ei ara et templo: etiam is, cui iam recepto nova tantum appellatione, ut h. l. Apollinis, *Palatino* nova aedes ac nova sacra instituuntur.

Sic Ovid. Fast. VI. 637. *te quoque magnifica, Concordia, dedicat aede Livia*, cognomine *Virilis* s. *Maritalis*. Sic Tiberius *Apollinem Temenitem viderat per quietem affirmantem sibi, non posse se ab ipso dedicari*, Suet. in Tiber. c. 74. Illud etiam *consecratio* dicebatur. Vtrumque adhibuit Cic. Nat. D. II. 25. *ut Fides, ut Mens, quas in Capitolio dedicatas videmus proxime a M. Aemilio Scauro; ante autem ab Atilio Calatino erat Fides consecrata.* cf. Id. de Legg. II. 28. — 2. inter libandum. *Paterae* sollennis mentio in libationibus. v. III. 5. 53. — *liquorem*, in re sacra, vinum, laticum honorem libare Virg. Aen. I. 736. *laticem sacrum* Sil. VII. 164. — *novum*, hornum, nam vino harno libari, uti *horna fruge immolari* (III. 5. 3.) solebat. Petron. c. CXXX. nostri loci forte memor, *spumabit pateris hornus liquor.*

v. 3 — 8. Poeta non, *quas prima fere vota, et cunctis notissima*

Non aestuosae grata Calabriae
 Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
 Non rura, quae Liris quieta
 Mordet aqua, taciturnus arnis.

Premant

iffima templis, (Iuven. X. 23.) *divitias* optat. Exquisite has per enumerationem declarat defumtis a suo populo divitiarum generibus. Brevior in eadem re Pindarus Nem. VIII. 63. aliter quoque inflexa sententia: χρυσὸν εὐχόμεται, πεδίον δ' ἕτεροι ἀπέραντον ἐγὼ δ' ἀστοῖς ἀδῶν (unde Φίλος ἀστοῖς Πίνδαρος Platonii c. XXVIII. in Anal. Br. T. I. p. 174. dictus) χθονὶ γυῖα καλύψαιμι. — non latas agrorum possessiones, latifundia οὐ στέργω βαθυλήϊους ἀρούρας, οὐκ ὄλβον πολύχρυσον, οἷα Γύγης, αὐτάρκους ἔραμαι βίου Alpheus IV. (Anal. Br. II. 129.) — Sardiniae, tanquam fertilissimae. Benignissimam eam urbis Romae nutricem vocat Val. Max. VII. 6. et propensae Cereis nutritam favore Sil. It. XII. 375. adde Melam II. et Plin. H. N. III. 7. Opimas segetes, uberem proventum Sard. (ut I. 1. 7. 8.) pro, opimos agros, πίννας ἀγροῦς Hom. Il. ψ. 832. pingua culta Virg. Ge. IV. 372. Observent tirones concinuum epithetorum collocationem. — 5. non armentorum greges: qui praecipua tum divitiarum pars erant. v. II. 16. 33. Armen-

ta Calabriae, quae in Calabria pasci solent. Frequens enim erat ista regio pascuis, εὐβοτος inde dicta Straboni L. VI. 431. cf. Plin. H. N. III. 11. et ad V. 1. 27. — aestuosae, folis ardore inaeftuantis, ferventis. v. I. 22. 5. — grata adfpectu, laeta, nitida, pingua; nihil amplius. Alii aliter. — 6. aurum parum opportune specialibus divitiarum notionibus iutextum videri possit: sed capiendum h. l. de luxu Romanorum, quo aedes ac villas aurea vel inaurata suppellectili exornarent. Hinc semper fere, ut h. l., iungitur ebori, quod et ipsum iufano more ad istum usum appetebant Romani, lautitiarum harum studiosissimi Ovid. Medic. fac. 10. Sectile deliciis India praebet ebur. cf. II. 18. 1. — Indicum, Virg. Ge. I. 57. — non rura, quae Liris praeterfluit. Liris fluvius in finibus Latii et Campaniae, quae et fertilissima (uberis arva Falerni, dives ea et nunquam tellus mentita Colono; Sil. VII. 159. 160.) propter caeli temperiem, tum et amoenissimae ibi villae, et nobilissimae in colibus Formianis et monte Massi-

Premant Calena falce, quibus dedit

Fortuna, vitem: dives et aureis

Mercator exsiccet culullis

Vina Syra reparata merce,

Dis

co vineae erant. — *mordet, ζαίνει, ὑποζύει* (ut Marian. III. 10. in Anal. Br. II. p. 512. ποταμὸς — πίζαν ὑποζύει αὐτοφύτοις βάπης. Callim. ep. XLVI. 3. πολλὰκι λήθει τοῖχον ὑποτρῶγων ἡσύχιος ποταμὸς. Alia v. apud Ruhn. Ep. Crit. II. p. 151. ed. II.) terram aluens. Lucil. Iuu. Actn. 110. (in Wernsdorf. Poet. min. IV. P. I. p. 111.) *lympha perenni edit humum lima, furtimque obstantia mollit.* Claudian. de Conf. Prob. 259. de hoc ipso fluvio: *térens querceta Maricae Liris.* Alias dicunt *lambere* (I. 22. 4.) *stringere, radere*: Priscian. Perieg. 69. 70. *Has stringens pelago terras, circumfluis illis montibus aut radens suppositas urbibus oras.* Ita ibi legendum e Dionys. Per. 61. ἡ ὄρεων ἢ πίζαν ὑποζύουσα πολλήων. — *quieta et taciturnus* de leni eius cursu. Sil. IV. 350. *Liris qui fonte quieto dissimulat cursum, ac nullo mutabilis imbri perstringit tacitas gemmanti gurgite ripas.*

v. 9—14. Equidem ista rura vitibus confita votis mihi non expeto; pro hoc, variata oratione: aliis istas vineas Campanas non invideo; nam ad

proxime antecedentia haec spectare, facile eo vel vitis Calena ducit. Iam vide quo ornatu hanc sententiam perpoliverit. Pro, alii possideant, est, alii colant, (ut III. 1. 9. *Est ut viro vir latius ordinet arbuscula fulcis.*) et pro hoc; specialis at praecipua vitibus impendenda cura ponitur, quae est in amputatione. Tum in elocutione mirum ornatum facile sentias. *Premant*, compescant falce, putent *vitem*, inutiles vitium ramos (V. 2. 11.) cf. Virg. Ge. II. 401. *Premere falce pro succidere*, Virgil. Ge. I. 157. Calpurn. Ecl. V. 111. Tum epithet. *Calena* docte *falci* dedit, quod ad vitem proprie spectabat. Sic I. 20. 9. *praelum Calenum* et III. 16. 34. *Laestrygoniam amphoram* dixit. — *quibus dedit fortuna*, quibus hoc datum est, quibus licet. Adiectum hoc a poeta, ut invidiae se expertem profiteatur. — 10. Nova sententia, (ad quam tamen ab antecedentibus paratus erat transitus) qua lautitias vitae poeta deprecatur. Vivide has offendit in homine, mercaturam faciente, et inde instrumenta luxus atque lautioris vitae sibi parante. Luxum

istum

Dis carus ipsis; quippe ter et quater
Anno revifens aequor Atlanticum

Impune. Me pascant olivae,
Me cichorea, levesque malvae.

Frui

istum speciali idea declarat per vina transmarina, eaque pretiosissima, atque aurea pocula, quibus se mercator ingurgitat. Simili ornatu Virgil. Ge. II. 505. *Hic petit excidiis urbem — ut gemma bibat, et Sarrano indormiat ostro.* — Cululli proprie calices fictiles, quibus Pontifices, Virginesque Vestales in facris utebantur, iuxta Scholl. tum omnino de quibusvis grandioribus poculis ut A. P. 434. — *exsiccet cul. vina*, exquisitiore structura, pro, exsiccet culullos (ut *cadi cum faece siccati* I. 35. 27.) vino epoto, vinum bibat ex aureis culullis. Sed alterum ἐναργέστερον. — *reparata*, parata (nam verba cum re composita pro simplicibus fere adhibere solet Horatius. v. c. I. 37. 24. etsi h. l. ad iteratam mercium permutationem trahere possis, mercatore suas cum Syriis, tum has cum vino commutante) permutata mercibus Syriis, aromatis, et unguentis, ex India atque Arabia in Syriae ac Phoeniciae maritima oppida convectis, et inde Romam delatis. — 13. Nexus: Mercatura ei, unde pretiosissima vina parret, suppeditante. *Diis carus ipsis*,

Diis ipsis curam eius gerentibus, divitias ei largientibus, antiqua notione. Homer. II. β. 668. de Rhodiis: ἐφίληθεν ἐκ Διός, — καὶ σφιν θεσπέσιον πλοῦτόν κατέχευε Κρονίων. Hesiod. Erg. 308. ἀφνειοὶ μήλοισι, φίλοι μακάρεσσι θεοῖσι. cf. ad I. 26. 1. — 14. dum *impune*, absque iactura, sine naufragio (cf. I. 17. 5.) saepius quotannis mercaturae faciendae causa vel *aequor Atlanticum*, littora Africae et Hispaniae, maxime fretum Gaditanum *revifit*, adit, sicque ex crebra mercium permutatione maximum lucrum capit. *Aequor Atlanticum* poeta posuit, tanquam remotissimum, (ut *Hesperia ultima* I. 36. 4.) etsi ultra Gades Romani vix navigaverint. Facile vero perspicitur a poeta h. l. exaggerari omnia, ut luxuriosi hominis imaginem, longissima itinera atque pericula, quo magis luxu disfluere possit, continuo repetentis, vividissime ob oculos poneret.

v. 15. 16. Ego, facili ac tenui victu corpus alens, istas delicias non appeto, fastidio. Praeclare vero istis longe arcessitis, aegreque et cum vitae periculo

Frui paratis et valido mihi,

Latoë, dones, et, precor, integra

Cum

periculo quaesitis lautitiis opponit vilia atque opera levi parabilia, *olivam*, (cf. V. 12. 56.) et ex plantis hortensibus *cichoreum*, *κίχουρεϊόν*, s. *κικώριον*, (notis Endivie) v. Theophr. H. Plant. VII. 11. Plin. H. N. XXI. 15. et *malvam*, *μαλάχην*, plantam corpori saluberrimam, cf. V. 2. 57. 58. Hesiod. *Éργ.* 41. Hinc *levem*, quae stomachum non gravat. Ventrem etiam movere creditur. cf. Martial. III. 89.

v. 17 sqq. Sequitur sollennis conversio ad Apollinem in fine carminis, cum votorum expositione e praeceptorum Hymnorum ratione. Dignae vero vate praeces, digna, quae Apollo exaudiat, vota! — *Latoe*, *Λατώε*, fili Latonae, Apollo, *dones dōs* (quod sollenne Hymnorum) da mihi et valido quoad corpus et integra cum mente, *ἀγνῆ ψυχῆ*, animo ab omni scelere puro (v. ad I. 22. 1.) *σωφροσύνῃ*, *frui p.* graece, pro, da ut corpore atque animo valens *fruar paratis; τοῖς οὔσι*, partis. Praeclarum vero continentiae votum, Horatio nihil supra Deos *lacefenti* (II. 18. 11.) perquam familiare. Ostendit igitur poeta animum divitias splendide aspernantem, ac de praesentium bonorum recto usu unice sollici-

tum. Simillimae sententiae occurrunt in Menandri *Κόλακας* (apud Athen. XIV. 22. p. 659. et inde in Grotii Exc. p. 731.) *σπονδή*. — *εὐχόμεθα Ὀλυμπίοισι πάσι, πάσις* — *διδόνα σωτηρίαν, ὑγίειαν, ἀγαθὰ πολλὰ, τῶν ὄντων τε νῦν ἀγαθῶν ὄνησιν*. Alii post Acronem *parata* exponunt, quae in promptu sunt omnibus, *τὰ εὐτελέη*, quo sensu etsi h. v. recte adhiberi potest (Seneca Ep. XC. *ad parata nati sumus; nos omnia nobis difficilia facilius fastidio fecimus*) rationi tamen totius carminis, qua se divitiarum causa vota facturum negat, alter modus magis convenire videtur, cum hic ad proxime antecedentia tantum referri possit. Vt taceam, ieiuni quid ipsis votis sic inferri. — 19. *nec turpem*, tristitia deturpatam, tristem, morosam, *γῆρας ἀτερπές*, *λυπηρόν*, adeoque senectutem hilarem, suavem, iucundam. Hinc perspicuitatis causa adiectum *puta, nec cithara carentem*, quae adhuc cantu delectetur, atque exhilaretur. Alii *turpem* vitii, vel per *λιτότητα*, honoratam: neutrum ad sensum carminis, *αὐταρκείας* notionem ubique ingerentis. Ad sententiam poetae Eurip. Herc. fur. 676 sqq. *μη ζῆν μετ' ἀμουσίας, αἰεὶ δ' ἐν στεφάνοισιν εἶην. ἔτι τοὶ γέγων*

Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

γέρον αἰοῖδὸς κελιδῶ Μναμοσύναν
(Mnemosynen, Musas, ut mihi
adsint, ex more invocem). Id.
in Erecht. fragm. in Stob. flo-
ril. Grot. p. 211. μετὰ δ' ἡσυ-
χίας πολὺν γῆραι συνοικίην, αἰεί-
δοιμι δὲ στεφάνεις κῆρα πολὺν

στεφανώσας. E Theognideis spe-
ctant huc vv. 769. 770. τὸ δ'
(σοφίης μελέδημα) αἰὲν ἔχων τεο-
ποίησιν Φόρμιγγι καὶ ὄρχηθμῶ
καὶ αἰοῖδῇ, καὶ μετὰ τῶν ἀγ-
θῶν ἐσθλὸν ἔχοιμι νόον.

C A R M E N XXXII.

ARGVMENTVM.

*O*darii huius initium ludentem potius, quam argumento alicui intentum ac praeparatum poetam prodit. Animo enim remissiori atque otioso indulgens poeta sollemni ritu lyram invocat, ut carmen sibi suppeditet, et in hac ipsa statim omnes suas cogitationes subita conversione desigit: dumque huius vim ac virtutes exponit, totius simul poeseos, maxime lyricae, laudes complectitur. Ita carmen exiit fortuiti magis, ut ita dicam, argumenti, atque effusum potius, quam laboriose anxieque expressum. Dum vero eosdem modos, quos olim Alcaeo suggererit, poeta lyram poscit, haud obscure se et Alcaei imitorem, simulque Romanae fidicinem lyrae (IV. 3. 25.) h. poeseos lyricae inter Romanos auctorem profitetur. cf. omnino IV. 3. — Initium atque incessus totius carminis paullo insolentior effecit, ut Intpp. suum potius quam poetae sensum secuti, diverso quisque modo, summam carminis constituerent. Alii enim Horatium hoc carmen composuisse existimant, cum a Maecenate vel ipso etiam Augusto invitatus esset ad scribendum sollemnius aliquod carmen forte feriis Latinis aut Apollinaribus ludis cauendum: alii eo tempore factum autumant, quum posceretur sua dicta (uti Scholl. eloquuntur) edere: alii denique carmini saeculari, quod Augustus ei iniunxisset, praehisum a poeta volunt: Iani

*tandem Horatium a Maecenate aliove amico in lyram
suam carmen facere iussum contendit. Quas quidem
VV. DD. opiniones, e prava, ut nobis quidem videtur,
primorum vv. interpunctione atque interpretatione ena-
tas, cum nulli idoneo superstructae sint fundamento, plu-
ribus refellere nihil attinet.*

A D L Y R A M.

Poscimur: — si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat, et plures, — age, dic Latinum,
Barbite, carmen,

Lesbio

v. 1 sqq. *Poscimur*, poscor, impellor, impelli me sentio ad canendum; *Θυμὸς ἐποτρύνει ἀείδειν*, Apollinis vel Musarum impulsu. Eundem enim, quem vates, poetae furorem simulant, seque Apollinis vel Musarum *ἰφειμαῖς* (Orph. Arg. 6.) ad pangenda carmina excitari, et quae eae *dicent* (Prop. IV. 1. 133.) se effari aliis persuasum haberi volunt. Stat. Silv. IV. 4. 95. *vocat arcitenens alio Pater*; h. aliud me carmen adgredi inbet. Id. initio Thebaidis: *evolvere Thebas Pierius menti calor incidit: unde iubetis ire deae?* Claudian. de R. P. I. init. — *prodere cantu mens congesta iubet.* — *Iam furor humanos nostris de pectore sensus expulit; et totum spirant praecordia Phoebum.* Hoc loco simpliciter est, fert animus, lubet aliquod carmen lyrae modulari, scribere, nihil amplius. Hortatur igitur lyram, ut sibi numerose nunc accinat, quae nec antea sibi invocanti defuerit, — *Age dic,*

ede carmen, sonos, modulus carminis, carmine latina nunc refona, qui olim *graeca* Alcaci *ἄσματα* reddideris, expresseris. Quum ad lyram carmina olim canerentur, ratio in promptu est, cur is, qui carmen scribit, lyram pulsare, et lyra, quae illud numeris refert, ipsum carmen modulari, fundere dicatur: cf. III. 11. 7. Idem color in Sappho fr: *ἄγε μοι, δῖα χέλυ, φωνάσσα γένοιο.* — Theogn. 739. *Φόρουγξ δ' αὖ φθέγγοις ἐερόν μέλος ἠδὲ καὶ αὐλός.* — *Si quid olim cecini tecum, tuas fides pulsando, quod in hunc et plures in annos vivat, dignum adeo, quod ad posterorum memoriam perveniat, quod perpetuo placeat: docte pro vulgari, si digne fides tuas percussit. Solennis haec poetarum ratio, ut, evulgatis iam aliquot carminibus, quae cum plausu a civibus suis excepta uolissent, in novi argumenti tractatione Apollinis, Musarum vel adeo lyrae opem certiolem atque praesentiolem*

Lesbio primum modulate civi;
 Qui ferox bello, tamen inter arma,
 Sive iactatam religarat udo

Litore navim,

Libe-

sibi spondeant. Valer. Flacc. I. 5—7. *Phoebè monè; si Cy-maeae mihi conscia vatis stat casta còrtina domo; si laurea digna fronte viret.* Stat. Achill. I. 8. *Tu mōdo, si veteres digno de-plevinus haustu, da fontes mihi, Phoebè, novos, ac froude se-cūda nocte comas;* et inde Olymp. Nemes. (iuxta Wernsd. in Poet. min. T. I. p. 282.) Laud. Herc. 6—9. — Si sol-lennis obtestandi precandique formula. v. Bentl. h. l. et Heyn. ad Virg. Aen. IX. 406. Idem vero orationis color, ut IV. 9. 9. *nec si quid olim lusit Anacreon caet. — vacui curis, curis expeditis* (I. 22. 11.) adeoque otiosi, nullis negotiis dis-tricti; cf. I. 26. init. — *sub umbra* praeclare ad exornandam τοῦ vacui imaginem adiectum. Ovid. Amor. II. 18. 3. *Nos, Macer, ignavi Veneris cessamus in umbra,* h. amatoria carmina ludimus. Martial. IX. 84. no-stri forte loci memor: *Haec ego Pieria ludebam tutus in umbra.* — *ludere* alias de carminibus levioris argumenti, hic vero de quibusvis intelligendum. Sic παιζειν Graecis, veluti Pind. Ol. I. 24. *ὄϊα παιζόμεν φίλον πρὸς* idē

πράπεζαν. cf. Ruhnk. ad Tim. p. 222. — *tecum* suaviter! nam lyra poetae est συμπαίστρα, dum modos carminis exprimit. Virgil. Ecl. VIII. 21. *Incipe Maenaliis mecum mea tibia versus.* Sic ὕμνος Φόρμιγγι συν-οίμνος Apollon. Rh. II. 161. et hunc in annum et plures, καὶ νῦν καίπειτα, s. ἐς ὕμνος, graeca sua- vitate, pro, diu, perpetuo. v. Valken. ad Theocr. Adoniaz. p. 370. — *Vivere* de carminibus, v. ad IV. 9. 11. De barbitō, quo omnino lyrica poesis defi-gnatur, v. I. 1. 54.

v. 5 sqq. O barbite Alcaei, ὦ Δαρβῶτε βάρβιτε! nihil am- plius; nam reliqua ad ornatum spectant. Satis diserte hac ap- pellatione poeta innuit, se in argumentis carminum, eorum- que tractatione Alcaeum maxi- me secutum esse. Nam *barbi- tos Alcaei* dicitur, uti *fides Teia* (I. 17. 18.) quae carmina Ana- creonteis similia, λῦρα Ὀμήρου (Anacr. XLVIII.) quae epica re- fert. Potest tamen simpliciter ornatus causa adiectum videri, ad lyricam omnino poesis de- clarandam. — *modulate*, qui pulsatus es (passive). *Lesbio* civi

Liberum et Mufas, Veneremque, et illi
Semper haerentem Puerum canebat,
Et Lycum, nigris oculis nigroque
Crine decorum.

O

civi a Lesbio, cive, Alcaeo. Ita fere expediunt h. l. iutpp. Nihil tamen impedit, quo minus simplicius interpretemur: qui modulatus es, h. qui carmen edidisti, suggestisti primum Lesbio civi, Alcaeo. Nam proprie modulatur Iyrâ poeta, qui eam pulsat; tum exquisitiore ratione et ipsa modulari dicitur, quae *modos dicit* (III. 11. 7.) *carmen dicit*, quo eodem orationis colore versu proximo usus fuerat. Sic non opus erit passiva significatione accipere. — *Primum*, praecipue, maxime. Nam per Alcaeam maxime lyrica poesis exulta fuit. Inventorem barbati Terpandrum Lesbium tradit Pindarus apud Athen. XIV. p. 635. — 6. Docte iam aliquot Alcaei carminum argumenta enumerat poeta, in lusibus et amoribus occupata. cf. Hermef. El. v. 47—50. Gravioris argumenti erant *minaces* eius *Camenae* (IV. 9. 7.) quibus *tyrannos insectabatur*. (Quinctil. X. 1.) Sed illorum tantum meminit poeta, ut suavior oppositio fieret: Alcaeus bello fortis, idemque amatoriorum carminum scriptor. — *Qui, ferox bello, bellicosus, αἰχμητῆς ὄν, πολε-*

μικὸς γενόμενος (ut Athen. de eo I. XIV. p. 623.) *inter arma* sive terrestre (propter v. f.) bellum gereret, *sive navim ventis iactatam*, quae altum non amplius tenere posset, *reliigarat*, alligarat (de hoc τοῦ *reliigare* usu loquendi adi Gronov. Diatr. Stat. c. XXXIV. et Valken. ad Hippol. 752. adde Lucan. Phars. VII. 360.) e prisco more (v. ad I. 14. 6.) *litore udo, ἀλιγτύπη*. Postrema haec accipiunt fere: sive in portu quiescebat: quo tota oppositionis vis enervatur. Imo maximum sententiae recte constituendae momentum τῷ *iactatam* inest, Alcaeam nimirum, quamvis navis eius ita adflicta esset, ut litus sibi petendum esset, *tamen Lib. caet.* — *Liberum*, spectant haec ad Alcaei ἄσματα παρσίονα, quorum fragmenta nonnulla servavit Athen. IX. 8. p. 450. Male vero faciunt, qui haec numina unius eiusdemque carminis argumentum fuisse arbitrantur, et ad illustrandam istorum *συνεδρίων* multa vano studio consistant. — 10. *Puerum, παῖδα*, filium *semper haerentem* Veneri, adhaerentem, assiduum Veneris comitem. — 11. *Lycum*, Alcaei amasium, *nigris oculis dec.*

O decus Phoebi, et dapibus supremi
 Grata testudo Iovis, o laborum
 Dulce lenimen, mihi cumque salve
 Rite vocanti.

ἰοβλέφαρον, cf. Anacr. 29. 4. adde Schrader. ad Mus. p. 190. Sunt haud dubie epitheta ab ipso Alcaeo isti Lyco tributa. Respexit ad ista in Lycum carmina Cic. de Nat. D. I. 18. *Nobis, qui adolescentibus delectamur, etiam vitia saepe iucunda sunt. Naevus in articulo pueri delectat Alcaeam. At est corporis macula naevus: illi tamen hoc lumen videbatur.*

v. 13 sqq. Exitus carminis ad Hymni rationem proxime accedit. — *decus Phoebi, ἀγαλμα*, lyra, gestamen Phoebi: nihil amplius. Cui non in mentem veniunt illa Pindari Pyth. α. init. *χρυσέα φόρμιγξ, Ἀπόλλωνος καὶ ἰοπλοκάμων σύνδικον Μοισᾶν κτέανον*. — *grata dapibus*, adhibita in convivii Deorum: res ab heroicis temporibus (Hom. Od. 9. 99. p. 269.) ad Deos traducta. De Apolline Homer. Il. α. 603. Pind. Nem. 5. 42. *ἐν δὲ μέσσαις φόρμιγγ' Ἀπόλλων ἐπτάγλωσσον χρυσέω πλάκτρῳ διώκων*. Hinc *φόρμιγξ δαιτὸς ἐταίρη* Homer. H. in Merc. 31. — *supremi ὑψίστου, ὑπερτάτου*.

— *lenimen laborum* potest esse, cuius cantu deliniti labores minus sentimus, ut II. 13. 58. *Prom. et Pel. parens dulci eiusdem Alcaei lyrae sono laborum decipitur*: qua eadem de causa Orpheus lyram *ἐπαρήγονα μόχθων* vocat Arg. 88. Potest etiam esse: propter quam labores fortiter perpetimur, a poetis immortalitatem inde consecuturi: *τοὶ γὰρ αἰοδιμον ἔργοις ἀθάνατόν τε μὲν αὔξουσι Μοῦσαι*, ut in notissimo Aristotelis Scolio, apud Brunk. Anal. I. p. 177. Effet adeo Pindari *λύτρον, ἀποινα μόχθων*. Simplicissimum tamen fuerit, accipere, quae animum, curis fatigatum, recreat, *τερψίνοος*. — 15. *salve, χαῖρε*, lacta, (v. ad I. 2. 46.) propitia mihi sis, tanquam Dea, suaviter! pro vulgari, modos ac carmina mihi suppedites, quando-cunque (v. Obsl.) te *rite vocem*, invocem: splendide etiam hoc pro, quotiescunque te, fides tuas pulsem. *Rite* petitum a sacris, quae certis caerimoniis apparari decet: h. l. augustam orationi speciem conciliat; nihil amplius.

C A R M E N XXXIII.

ARGVMENTVM.

Vix dubitandum videtur, quin ad Albium Tibullum, cuius et nomen et elegiae diserte commemorantur, hoc carmen scriptum sit. Nam quod ad elevandam hanc sententiam Viri docti afferunt, iuniorem Tibullo a Glycera praelatum dici, quem tamen admodum iuvenem obiisse constat, et Glyceram Tibullo amatam hoc carmine declarari, cuius tamen in Tibulli elegiis ne nomen quidem extet: hoc quidem vix ullius momenti esse videtur. Nam si hos Glycerae amores ad extremos Tibulli annos cum ipsa hac ode referas (quod et Ayr. fecit in Vita Tib. p. 133.) quidni tandem fieri potuit, ut Tibullo aetatis a. XXXI. agenti aliquis multo iunior Glycerae amorem auferret, atque huic ideo magis probaretur? Neque plus alteri, quod a silentio ducitur, argumento tribuendum arbitror, quum multa Tibulli interciderint, et ipsa, quae aetatem tulere, manca admodum ac lacera ad nos pervenerint. Eo enim, ut Glyceram eandem cum Nemese statuerent, quosdam delapsos esse nollem, cum ratio non appareat, cur Horatius puellae nomen aliud fingeret, quam quod Tibullus seu verum seu fictum carminibus suis inseruerat, et in Nemese avaritia tantum, in Glycera autem perfidia ac fastidium notetur. Caeterum ipsius argumenti descriptio satis expedita. Tibullum de Glycerae perfidia graviter querentem vicemque eius dolentem

tem consolaturus Horatius omnibus hoc usu venire ait
 amantibus, ut dispares fere, h. qui forma atque animi
 indole ipsis plane dissimiles sunt, sectentur, ab iisque
 amari cupiant. Præclare hoc poeta ulterius exornat, a
 Venere desiderium, quo ad sui dissimiles amore ferantur,
 hominibus iniectum fingendo.

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
 Inmitis Glyceræ, neu miserabiles
 Decantes elegos, cur tibi iunior
 Laesa praeniteat fide.

Infi-

v. 1 *sqq.* Moderate feras, ne te supra modum excrucies, *memor* (μεμνημένος, ut Theocr. ζ. 69. adde Nostri I. 36. 7.) *Glyceræ inmitis*, docte pro vulgari, propter Glyceram *inmitem*, duram in te, asperam, amorem tuum aspernantem. Tibull. I. 4. 53. *tum tibi mitis erit, rapias tum cara* (Φιλήματα) *licebit oscula*, et III. 6. 12. *Ille facit mites* (e praecleara Heynii emendatione) *animos deus, ille ferocem contudit*. Nisi omnino h. l. est; saevam, crudelem, ob *laesam* (v. 4.) *pristinam fidem*. — 3. 4. docte ac breviter, pro: neve conquararis, quod alius tibi praeferatur. Pro *questa* in genere *elegos* (uam his *querimonia* primum expressa est A. P. 75.) posuit, quibus superbiam ac perfidiam Glyceræ Tibullus, conquestus fuisset. — *Decantes elegos*, elegis decantes, describas, prodas dolorem tuum de perfidia puellae. — *miserabiles*, quæ inmitem Glyceræ animum permoveant, emol-

liant, apposite ad naturam elegiaci carminis (sic *stebilis Elegia* Ovid. Amor. III. 9. 3.) maxime Tibulliani. Hinc *elegis* Tibullum *molles amores fleuisse* dicit Domit. Marfus in epigr., Tibulli carminibus annexo, IV. 15. 3. — 5. *cur*, propterea quod (ut Ep. I. 8. 10.) alius te *iunior*, hoc ipso quod aetate sit iunior, (sic *iuniores quaerit adulteros* nova nupta III. 6. 25.) *praeniteat*, praeferatur, iuvenili forma gratior, acceptior sit Glyceræ, quod alium nunc amet, *laesa* amoris pristini *fide* tibi data, te, quem constanter amaturam pollicita fuisset, neglecto.

v. 5 *sqq.* Communem hanc esse amantium conditionem, ut raro admodum voluntatum atque animorum consensum mutuum experiantur, exemplis statim cum aliorum tum suo ipsius docte poeta ostendit. Lamb. ad pedestrem rationem Lyricum deprimit, dum verba ita iungit atque explicat: Albi, ne forte doleas caet. hoc te scire volo,

infi-

Insignem tenui fronte Lycorida
 Cyri torret amor, Cyrus in asperam
 Declinat Pholoën; sed prius Appulis
 Iungentur capreae lupis,

Quam

in signem tenui caet. Orationis color petitus videtur e Moschi Id. VI. 1 sqq. ἤρα Πάν Ἀχῶς τὰς γείτονος, ἤρατο δ' Ἀχῶ σκιρτητᾶ Σατύρω, Σάτυρος δ' ἐπεμήνατο Λύδαν. Ὡς Ἀχῶ τὸν Πᾶνα τόσον Σάτυρος φλέγεν Ἀχῶ, καὶ Λύδα Σατυρίσκον. Ἔρωσ δ' ἐσμύχεται ἀμοιβᾶ. adde Callim. ep. XXXIII. 5. Ἄχ' οὐμὸς ἔρωσ τοιόσδε τὰ μὲν Φεύγοντα διώκειν εἶδε, τὰ δ' ἐν μέσσω κείμενα παρπύταται. — *Lycorida torret*, urit, incendit, tenet amor Cyri, eius amorē flagrat, amat eum Lycoris; sed is eam non curat, animo ad aliam inclinato. Docte hoc ad sqq. retulit poeta: — *Insignem* decoram (ut I. 21. 11. et 32. 12.) praeditam tenui, angusta, brevi fronte, pulchram omnino, nota poetarum ratione. Tenuem frontem apud veteres in honore atque laude pulchritudinis fuisse passim scriptores antiqui testantur. Hinc et comam in frontem propectebant, ut βραχὺ τῷ μετώπῳ μεταίχμιον relinqueretur. Lucian. T. II. p. 441. ed. Reiz. adde Martial. IV. 41. 9. — *Cyrus* idem putatur, qui Tibullo *Marathus* audiat, quod is eiusdem Pholoës, celebris eius aetatis puellae, fastidia exper-

tus sit; unde Tib. I. 8. 69. *Oderunt, Pholoë, moneo, fastidia divi*. Sed plures amatores Pholoë superbe ac fastidiose habere potuit. — 7. *declinat in Ph.* docta brevitate pro, alienus a Lycoridis amore, Lycorida fastidiens inclinatur, propensus est in Pholoën, sed *asperam*, ab ea vicissim fastiditus, spretus. Amplius hoc exornavit poeta sqq. Pholoë haud dubie eadem, quae III. 15. 7. Chloridis filia, et II. 5. 17. *fugax* dicta. — neque tamen Pholoë potietur. Pro hoc *ἐμφατικῶς* poeta, ἀδύνατῳ usus: Diversissimae naturae animalia facilius concordabunt, amore mutuo fruuntur, quam caet. Virgil. Ecl. VIII. 26. 27. *Mopso Nisa datur: quid non speremus amantes? Iungentur iam gryphes equis*. Etiam Aristoph. Pac. 1076. πρὶν κεν λύκος οἶν ἕμενοιό. cf. V. 16. 50. — *iungentur* amore, honestiore vocabulo. — 9. *turpi* sibi viso, quem adeo amore indignum iudicabat, quem fastidiebat, odio, inviso. Poterat adeo Cyrus Lycoridis iudicio satis commodus ac venustus haberi, non item Pholoës puellae superbae, atque alterius amore

Quam turpi Pholoë peccet adultero.

Sic visum Veneri: cui placet impares

Formas atque animos sub iuga aënea

Saevo mittere cum ioco.

Ipsum

amore occupatae animo. Alii ad mores Cyri illiberaliores, inducti maxime I. 17. extr. vel ad nefandam pueri mollitiem referunt: utrumque docte quidem, sed parum apte ad totius loci sententiam. — *Adultero*, amanti se, et hoc pro tenui, ei, nihil amplius. v. ad I. 25. 9. — *Peccet*, amoris eius succumbat, votis eius satisfaciat, vicissim eum amet: nam *peccare* poetis omnino est, amare. v. I. 27. 17. Tibull. IV. 7. 9. Caeterum in Pholoë substitit poeta, ne et ipse, protracta longius sententia, fastidium crearet. Forte tamen haud inepte censeas, poetam τὸ ἦθος puellae asperae, quae nullius amorem expetat, hoc modo repraesentare voluisse.

v. 10 sqq. Generalem sententiam, exemplis iam declaratam, nunc demum subnectit poeta. Vulgari formae: ita fere constitutum est, ut caet. dignitatem ac vitam tribuit, ad Venerem hanc animorum disensionem referendo. Ad formulam sic visum comparant Homer. II. β. 116. et Virgil. Aen. III. 2. adde eund. Aen. I. 283. et cf. Burm. ad II. 427. — *cui placet*, quae solet homines forma atque animo, flu-

diis, voluntate *impares*, plane diversos *sub iuga mittere*, domare, desiderium in iis excitare, facere, ut *dispares* (IV. 11. 31.) fectentur, sicque votorum nunquam fiant *compotes*. Pectus amore incensum a Venere dicitur perdomitum, adeoque subiugatum, imagine a bove, quae iugo subiectus est, petita, Graecisque ac Latinis perquam familiari. Hinc Venus s. *Cupido imperitare* amanti (Tibull. II. 3. 34.) et amans contra Veneri *servire* (Tib. II. 3. 30. IV. 5. 13.) dicitur. *Μήτηρ ἀνάγκης* suaviter ideo Venus dicta Orph. H. 54. 3. Similiter Paul. Silent. XXXII. 4. (Anal. Br. III. 81.) *ἀρχένα σοὶ κλίνω Κύπρι μισαιπόλιος*, fere ut Tibull. I. 3. 90. *Veneris vinclis colla subdere*. Stat. Silv. I. 2. 77. *edomui victum, dominaeque potentis ferre iugum, et longos iussi sperare per annos*, ex Amoris persona. Ab hac diversa prorsus est altera, et ipsa poetis, etiam Horatio, satis frequentata loquendi ratio, ut, qui mutuo amore fruuntur, eidem iugo subiecti dicantur, veluti III. 9. 18. *quid si prisca redit Venus, diductosque iugo cogit aëneo?* adde

Ipsam me melior quam peteret Venus,
 Grata detinuit compede Myrtale
 Libertina, fretis acrior Hadriae
 Curvantis Calabros sinus.

II. 5. 2. Theogn. 363. μή μ' αἰέκοντα βίη κεντῶν, ὑπ' ἄμαξαν ἔλαυνε, εἰς Φιλότητα λίην, Κύρις, προσελάκόμενος, ut alios mittam. Atque hanc quidem omnes illustrando huic loco attulisse intpp. omnino mireris, qua à totius carminis sententia vix quidquam alienius excogitari potuit. — *aënea*, dura, unde te non extrices, quibus frustra obnitaris. — *saevo cum ioco saevum* in modum sic iocata, amantes ludibrio habens, misere excrucians, amore iniecto, eius tamen potiundi spe negata. Similiter Fortune, pro arbitrio agenti *ludum insolentem* tribuit Noster III. 29. 50. et *iocandi saevitiam* Claudian. in Eutrop. I. 25. Male *Iocum Deum* intelligunt Porphy. Lanibin. alii.

v. 13 sqq. Ipse libertinam fector, dum meum amorem longe praestantior puella expetit. *Venus*, puella, ut I. 27. 14. Prop. I. 1. 35. *melior*, melioris conditionis, ac moribus commodioribus, ex oppositione seqq. — *peteret*, amaret, ut Prop. II. 16. 27. *Quum te tam multi peterent, tu me una petisti*. — *detinuit eadem*

brevitate, qua v. 7. *declinat*, pro, abstraxit me ab altera, sibi que totum addixit, plane illaqueavit *grata compede*, suavi amoris vinculo, ἡδῆ δεσμῶ. v. ad IV. 11. 25. — 15. puella iracunda, aspera, proterva. *Acrior*, saevior *fretis*, fluctibus *Hadriae*, maris Adriatici. — 16. tempestuosi, procellosi; pro hoc ornate, quod *curvat*, fluctus excitat, turbat *sinus Calabros*, qua se in Calabriam insinuat. Ποικιλιώτερον tamen videtur: *curvantis sinus* dictum accipere pro, facientis sinus vel se curvantis (κυρτόν ἐὸν κορυφούται Hom. II. d. 426.) dum a Calabriae litore refunditur, χέρσῳ ἐξηγνύμενον, ut Hom. I. I. Solenne hoc in tempestatis descriptione. v. Virg. Ge. III. 238. Plerique post Lamb. explicant: in Calabriam se insinuantis; quod satis otiose a poeta adiectum esset. Caeterum usitata est poetis animi iracundi cum mari commoto (III. 9. extr. *improbo iracundior Hadria*) et tranquilli cum eodem sedato ac placido (Aeschyl. Agam. v. 748. Helenam appellat Ἐρηνήμα ἠγνέμον γαλάνας) comparatio.

C A R M E N XXXIV.

ARGVMENTVM.

Argumenti huius carminis ratio ea est, ut vel mediocri poeta eo inflammari, ingeniumque in eo pertractando cum laude experiri possit. Lyrico tamen generi illud maxime convenire cum abunde huius rei fidem hoc carmen faciat, tum ex ipsius lyricae poeseos, in iis potissimum, quae sensus feriant, quaeque animum graviter commotum prodant, exprimendis occupatae, natura atque indole facile intelligitur. Horatius igitur, cum sereno caelo tonuisset, cuius phaenomeni naturales causas adsequi non liceret, gravissime eo percussus ad ipsos Deos auctores illud refert, quasque de Diis animo concepisset notiones, Epicureorum placitis simillimas, nunc retractare, providentiamque adeo, quam aliquamdiu negasset, amplecti iterum se coactum manifesto hoc argumento fatetur. Neque vero poetam, ad tempus certe, ista re commotum fuisse mirum videbitur ei, qui, quam superstitiosa religione alligati Romanorum animi omnium rerum insolitarum causas in Deos verterint, meminert. Perperam igitur faciunt, qui totum carmen pro irrisione Stoicorum habent, cui vel incessus carminis in primis in exitu gravis refragatur; vel Horatium hic abiurare philosophiam Epicuream, seque ad Stoicam iterum convertere voluit, cum ipse se nulli sectae adhaerere profiteatur I. Ep. I. 15. vel de-

niquis

nique meliorem vivendi rationem eum polliceri putant, inducti forte initio carminis; sunt tandem, qui poetam unice hoc agere existiment, ut eos, qui cum caerimoniis et ipsos Deos tollendos censerent, ad sanioerem mentem reduceret; ut aliorum omittam argutias.

Parcus Deorum cultor et infrequens,
 Infanientis dum sapientiae

Consul-

v. 1 *sqq.* Ego qui caeteris hominibus aliquamdiu rectius mihi sapere videbar, inveteratam illam ac penitus insitam de Diis, eorumque in res humanas vi atque effectu opinionem tanquam vanam atque insulsam irridendo; nunc denuin intelligo, quam perverso mentis acumine hoc fecerim, et in quo impio errore versatus sim. Prius membrum per consequens extulit poeta: qui Deorum cultum neglexi, templa eorum non frequentavi. Nam qui Deorum providentiam tollit, is et cultum ipsorum negligat necesse est. Hanc vero generalem adsumi debere sententiam, docent sequentia. Horatius igitur *parcus est Deorum cultor*, parcit (*φειδεται*) Deos colere, eos omnino non colit, negligit, non curat: *infrequens* adeo est, exquisitiore vocis usu, pro, templa Deorum non frequentat, non adit, ut sacra iis faciat, ac vota nuncupet. Pedestris prorsus ratio est, quam sere ab intpp. initam videas, qua parce atque infrequentem, h. parco sumtu ac raro admodum Deos a se cultos Horatium confiteri

h. l. volunt. Porro si in hoc solo se graviter errasse fateretur Horatius, quod parum lauta Diis obtulisset sacrificia, summa fere carminis in declarando eius ad lautiora Diis paranda sacra post tonitru, claro caelo editam, promptiore animo ponenda esset: quod quidem vel per se statuere (nam et vilia munera, pio animo oblata, Diis accepta esse ait III. 25. 17.) atque huius carminis argumentum facere quam ieiunum sit, facile intelligitur. — *dum erro*, a recto cursu defero, aberro; v. ad v. 4. *consultus sapientiae*, professus sapientiam, h. deditus, occupatus opinionibus, quibus reperiis vel adscitis mīre mihi sapere videbar, quas pro verissimis amplectebam, Deorum providentiam tollendo: quum tamen haud dubio providentiae divinae documento ostenso se egregie falli cognosceret, sapientiam illam, s. dogma istud vocat *insaniens*, quod providentiam negat, quam non nisi insanus ac vecors negare audeat, qui adeo gravissimus error est. Similibus sententiarum atque orationis habitus est in Eurip. Heracl. 901.

— Consultus erro, nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus

Cogor

ἔχεις ὀδὸν τιν', ὧ πόλις, δίκαιον.
(rectum cursum tenes, recte
agis, Deos venerando) οὐ χρεή
ποτε τόδ' ἀφελίσθαι, τιμῶν
θεῶς. Ὁ δὲ μὴ φάσκων, ἐγγύς
μακρῶν ἐλαύνει, a recto tramite
devius, insane aberrat. Est adeo
sapientia insaniens hominis per-
verse argumentantis, mireque
deliramentis suis sibi placentis,
σοφία ἄσοφος: de quo loquendi
genere, Graecis maxime usitato
v. Lamb. et intpp. ad Lucian.
de Merc. Cond. T. I. p. 698. ed.
Reiz. Caeterum Epicuri placita,
ad quae ista Horatii proxime ac-
cedunt, simpliciter *sapientiam* ap-
pellat Lucret. V. 10. *qui prin-*
ceps vitae rationem invenit eam,
quae nunc appellatur Sapientia,
quo sensu etiam hic positum pu-
tabat Crech. — 3. 4. Nunc
animi sententiam immuto, re-
tracto, providentiam iterum
agnoscendo. Docte atque or-
nate hanc sententiam poeta ex-
tulit. — *retrorsum vela dare,*
retro navigare *cogor*, ut *iterem*,
(ita enim iungenda erat oratio
e pedestri ratione, repetam, ite-
rum ineam, s. continuem *cur-*
sus relictos, cursum; viam, a
qua aberraveram, quam olim
tenueram. Nauta nimirum re-
lictos cursus iterat, qui, cum
cursum v. c. Alexandriam ver-
sus primo dirigeret, mutato con-
silio Pelusium tendit, mox, im-

probato eo, Alexandriam rur-
sus petit. Poeta igitur, qui
providentiam primum statuerat,
mox casum in rebus humanis
dominari sibi persuaserat, se
priorem nunc iterum amplecti
sententiam, insigni aliquo osten-
to coactum esse dicit. Eadem
metaphora Graeci scriptores ἀνα-
τρέχειν, ἀναδραμεῖν adhibent;
v. Gesn. ad Orph. Argon. 1202.
Πνέειν φρονὸς τροπαίων Aeschylī
(Agam. 228.) docte cum nostro
loco comparavit Abresch. Anim-
adv. P. I. p. 267. adde Lucian.
Hermot. T. I. p. 769. ed. Reiz.
et Nostri Ep. I. 1. 15. 18.

v. 5 — 8. Iovem enim pro-
spicere terrarum orbi, eiusque
vim ad omnes res pertingere
evidentissimo argumento depre-
hendi. Sed hoc statim ponit
poeta, et, quam inde cogit, pro-
videntiam Deorum, specialibus
notionibus (vv. 12 sqq.) de-
claratam subiicit. Scilicet quam
ex prima admiratione hominum,
quod tonitrua iactusque fulmi-
num extimuisent, ea a rerum
omnium praepotente Iove effici
crederentur (sunt verba Cic. de
div. II. 42. adde Eurip. fr. e
Sisypho n. I. v. 28 sqq. p. 472.
ed. Lips.) mox, quum nubes et
ventos iis fere coniuncta obser-
vassent, istorum consuetam uni-
cam istius phaenomeni causam
haberent; facile eo deducti sunt,
ut

Cogor relictos. Namque Diespiter
 Igni corusco nubila dividens

Plerumque, per purum tonantes

Egit equos volucremque currum:

Quo

ut tonitru sereno caelo editum, cuius adeo vix ulla physica appareret ratio, ad Deos auctores revocarent, atque ad commonefaciendos terrendosque hominum animos excitatum sibi persuaderent. Hinc in ostentis atque prodigiis fere habitum antiquis temporibus. v. Virg. Ge. I. 487. Lucan. I. 530. Seneca Thyest. 263. Iam Homer. Od. v. 113. ἢ μεγάλ' ἐβρόντησας ἀπ' οὐρανοῦ ἀστερόεντος οὐδέ ποδὶ νέφος ἐστὶ τέρας νύ τε πρώτῳ φαίνεσσι. Horatius igitur insolita hac re, ad tempus certe, percussus atque attonitus se revocat, certissimumque inde providentiae argumentum deducit. Oratio ipsa pro rei, quae describitur, maiestate satis splendida, et magna: adsumta prisca atque angusta Iovis curru alato per caelum invecti ac tonitru cientis imagine. Maxime vero haec pars carminis, quae huius primum est argumentum, illuminanda erat, re, ut fit in timore, amplificanda atque in maius augenda, quo et se haud levi de causa graviter commotum ostenderet, eundemque et in aliis sensum excitaret. Parum scite igitur agunt, qui

vv. 9—12. pro digressionem habent. *Diespiter*, dici ac lucis pater (iuxta Varr. de L. L. IV. 10.) est Iupiter, appellatione non valde quidem frequentata (occurrit III. 2. 29. et in Sulpiciae Sat. v. 33.) sed apposita h. l. in vi eius, per naturam prodita, declaranda. — *plerumque dividens nubila*, findens nubes *igni corusco*, fulmine; graphice prorsus pro, qui alias e nubibus fulmina emittit, qui non nisi nubilo caelo tonare solet, cuius rei naturales adeo causas statuere licet. Proprie sententia ita fere efferenda erat: quum tonitru ventorum ac nubium conflictu oriri creditum sit; Iupiter, quo fulmen sibi creptum vindicaret, sereno caelo tonuit, sicque vim suam ostendit. — *Per purum caelum, per sudum, δι' αἰθέρας*. — *egit equos et currum*, copia Homericæ, ἄρμα καὶ ἵππους ἐδίωκεν v. c. Il. 9. 438. pro vulgari: vectus est. — *tonantes, χαλκῶκοῦτους* (Aristoph. Equ. 549.) *χαλκῶκοῦδας*, Homericæ epitheto. Equorum pulsu hunc fragorem excitatum poeta dicit, qui et curru assignandus erat. Vtrumque innuit Virg. Aen.

Quo bruta tellus, et vaga flumina,
Quo Styx et invisi horrida Taenari

Sedes,

VI. 590. 1. de Salmoneo: qui nimbos et non imitabile fulmen Aere (curru aerato) et cornipedum pulsu simularat equorum; nisi et hic χαλκοκρότους ἵππους repraesentare voluit, ut aere et pulsu pro aereo pulsu accipiantur. — currum volucrum, alatum, πτηνὸν ἄρμα, antiquo phantasmate. Certatim intrpp. laudant Platonis locum e Phaedro: (T. IX. p. 321. Bip.) ὁ μέγας Ζεὺς, πτηνὸν ἄρμα ἐλαύνων. ad quem respexit Lucian. Piscat. T. I. p. 592. Apollod. I. 6. 3. hand dubie ex antiquo poeta: Ζεὺς δὲ — ἐξαίφνης ἐξ οὐρανοῦ ἐπὶ πτηνῶ ὀχούμενος ἄρματι ἐπ' ὄρος ἐδίωξε Τυφῶνα: ita iste locus refingendus videtur. Eadem imago in monum. obvia: v. c. apud Gor. Gemm. Flor. T. I. p. 108. Similiter Soli πτερόφορα ὀχήματα tribuit Eurip. fragm. Phaeth. n. VIII. T. II: p. 463. Ipsi. quae et ipsa in monum. passim repraesentata videas. Celeritatis notionem isti phantasmati subesse, facile perspicitur. Hinc πτηνὸν βέλος fulmen dictum Eurip. Herc. fur. 179. πτηνὸν ὄπλον Orph. H. XVIII. 8. et alae fulminis Latinis, veluti Virg. Aen. V. 319. Valer. Flacc. II. 95. cf. omnino Burm. in Iove Fulgur. c. V. Michaellem in Comment. Soc. Sc. Gott. T. II. et ad Lovyth de

sacra Hebr. poesi p. 189. et Doering. in comment. de alatis Deorum imagg. p. 25. — 9. quo currus fragore, s. ut Virg. Ge. I. 329. eloquitur, quo maxima motu terra tremit; fugero ferae: fere ut Orph. H. XVIII. 13. ὃν (Δία καταβάτην) καὶ γαῖα πέφριξε θάλασσά τε παμφανώσα, καὶ θῆρες πτήσσουσιν. Tremorem istum per totam naturam diditum docta enumeratione declarat poeta. — bruta, est immobilis; ex antiqua opinionione. Sic iners III. 4. 45. Seneca Thyesti. 1020. Immotā tellus pondus ignavum iacēs? cf. Serv. ad Virg. Aen. X. 522. Auget adeo notionem rei. — 10. cuius sonitus etiam ad infera loca penetravit. Designat ea per Stygem, Inferorum fluvium et sedem Taenari, ad quam per specum in Taenaro (Maleae promontorio) descensus est, Infernum. Nam sedes de locis inferis ex usu poetis recepto. v. Virg. Aen. VI. 639. Tibull. I. 3. 67. v. ad Propert. IV. 11. 3. — horrida, squalida, tristis, Τάρταρος εὐρώεις, perpetuo rerum inferarum epitheto. — invisi, obscuri, qui iter tenebricosum (Cattull. III. 11.) pandit. Vnde et in Apuleio Metam. VI. per portus (Taenari) monstratur iter invisum pro, invisum reponere gestie-

Sedes, Atlanteusque finis
Concutitur. Valet ima summis

Mutare

gestiebat Toup. ep. crit. p. 126. Forte tamen poeta Taenaro epitheton adiecit, quod magis ad inferam sedem spectaret. Ita plane Seneca Herc. fur. 664. *Hic (in Taenaro) ora solvit Ditis invisae domus.* Effet adeo *sedes invisae*, abdita, abscondita, subterranea, Ἀΐδης Graecorum. Alii volunt esse: *στυγερόν, κρυφόν*, quae Homericæ Hadæe sunt epitheta, laudato II. 14. 25. sed ibi *invisae cupressus* mortis adiunctam habent notionem; et altera ratio omnino aptior rei a poeta descriptae. Caeterum comparent rei poeticae studiosi similes poetarum descriptiones, Hesiod. Theog. 837. maxime a v. 849. Sil. V. 588. et Petron. de Mutat. reip. Rom. 122 sqq. — *Atlanteus finis, τέρμονες Ἀτλαντικοί*, (ut Eurip. Hippol. 3. et 1055.) ὄροι Ἀτλαντικοί (Id. Herc. fur. 234.) h. remotissimae terrarum plagae. Nam Atlante, notissimo Africae monte continentis pars occidentalis finiri credebatur antiquis temporibus. Alii proprie accipiunt, montemque istum tonitru concussum intelligunt: alii Atlantem pro quibusvis altissimis montibus positum putant: alii denique isto commoto et ipsum caelum, quod ei inniteretur, commotum innuere voluisse poetam statuunt. Sed caeli com-

moti ratio non tam longe petenda erat, curru per ipsum actotum dicendum poetae erat, Atlanteus vertex vel sim. ut taceam, nostram explicationem plus dignitatis rei inferre.

v. 12 — 16. Certissimum hoc providentiae divinae argumentum! Deorum iumine omnia per universum terrarum orbem geri atque administrari nunc plane persuasus sum. Pro hac generali specialem at huculentissimam rei ideam poeta posuit, rerum humanarum vicissitudines ad Deos auctores referendo, ipsisque imperium in reges adeo (cf. III. 1. 6.) vindicando. Eadem argumentatione Eurip. Troad. 608. ὄρω τὰ τῶν θεῶν, ὡς τὰ μὲν πυργούσ' ἄνω τὰ μηδὲν ὄντα, τὰ δὲ δοκοῦντ' ἀπώλεσαν, agnosco vim Deorum in extollendis cact. *Deus, Jupiter valet ima*, quae infimo loco posita sunt, *summis mutare*, in summum, et quae in summo, in infimum locum reponere ac detrudere. Simili colore Archilochus in Floril. Stob. Grot. p. 437. ἄνδρας ὀρθοῦσιν (θεοί) μελαίνῃ κειμένους ἐπὶ χθονί: πολλὰ κίς δ' ἀνατρέπουσι, καὶ μάλ' εὖ βεβηκότας ὑπτίους κλίνουσι. De Fortuna Palladas CXX. 3. (Anal. Br. II. 431.) καὶ τοὺς μὲν κατάγουσα πάλιν σφαιροῦδὸν ἀείρει,

Mutare et insignem attenuat Deus,
Obscura promens. Hinc apicem rapax

Fortuna

ἀείρει, τοὺς δ' ἀπὸ τῶν νεφέλων
εἰς Ἀἴθην κατὰγει. Nostrum
imitatus est Senec. Thyest. 598.
*Ima permutat brevis hora sum-
mis.* — 13. Eadem sententia,
sub aliam imaginem revocata.
Insignem, honoribus, divitiis
caet. splendidum, conspicuum
attenuat, tennem reddit, ob-
scurat, *obscura* contra, ignob-
iles, *promens*, in lucem protra-
hens, insignes reddens. Docta
ratione invertit ac variavit ge-
nera (*ima*, *insignem*, *obscura*)
poeta, cum pedestris norma
masculino genere totam senten-
tiam extulisset. Omnino in to-
to hoc loco adornando graecum
poeta exemplum secutus vide-
tur. Simillimi coloris sunt He-
siodei πν. (*Erg.* 5 — 7.) ῥεῖα
μὲν γὰρ βριάει, ῥεῖα δὲ βριάοντα
χαλέπτει ῥεῖα δ' ἀρίστηλον μινύ-
θει (*insignem attenuat*) καὶ ἄδη-
λον (*obscura*) ἀέξει ῥεῖα δὲ τ'
ἰθύνει σολιὸν καὶ ἀγήνορα κάρ-
φει (*attenuat*) Ζεὺς ὑψιβρεμέ-
της: et Eurip. in fr. *Androm.*
apud Stob. t. CV. eadem gene-
rum permutatione: ὁ μὲν ὀλβιος
ἦν τὸ δ' ἀπέκρουψεν θεός· ἐκ κεί-
νων τῶν τότε λαμπρῶν νεύει βιο-
τός. Adde Pind. Nem. η. 57.
de obtrectatione: ἅ τὸ μὲν λαμ-
πρὸν βιάται, τῶν δ' ἀφαντῶν
κῦδος ἀντείνει σαθρόν. — 14.
Vlterior sententiae antecedentis
amplificatio et exornatio: Deus

huic imperium aufert, atque in
illum transfert. Pro *Deo* est
Fortuna, *Μοῖρα*, fatum, quod
cuique Deus adsignat. Hinc
μοῖρα Θεοῦ Homer. Od. λ. 291.
Pro imperio est eius insigne,
diadema, et pro hoc paullo au-
dacius, *apex*. Nam regum Per-
sarum omninoque Orientis re-
gium insigne erat diadema, api-
ce munitum, tiara. cf. III. 21.
20. Quem igitur *Fortuna* regno
exiit, huius capiti tiaram de-
mit. — *rapax sustulit*, copia
poetica, pro, rapuit, abstulit,
ἀορίστως. — *cum stridore acu-
to μετὰ συριγμοῦ πτερύγων Φερο-
μένη*, ad declarandum impetum,
quo apicem ablatura advolat.
Alatam enim eam fingi, satis
notum. v. ad III. 29. 53. So-
lius igitur ornatus causa adie-
cta haec videri possunt: non in-
docte tamen tumultus ac tur-
bas, quae subitas imperii con-
versiones comitari solent, a
poeta declarari cum quibusdam
suspiceris. Laudant. Cic. Att.
II. 9. *minore sonitu, quam pu-
tabam, hic orbis reipublicae con-
versus est.* Adde Calpurn. Ecl.
I. 84 sqq. *Ipse Deus Romanas
pondera molis fortibus excipiet
sic inconcussa lacertis, ut neque
translati sonitu fragor intonet
orbis.* ad quem locum docte
disputat Wernsd. in Poet. min.
T. II. Exc. III. p. 320. Seneca
Quaest.

Fortuna cum stridore acuto
 Sustulit, hic posuisse gaudet.

Quaest. Nat. III. Praef. nunc cum maxime Deus alia (imperia) exaltat, alia submittit, nec molliter ponit, sed ex fastigio suo nullas habitura reliquias iactat. Eadem imago ad homines ex alto potentiae fastigio deiectos traducta; veluti Cic. Or. in Catil. II. 10. qui homines si stare non possunt, corruant; sed ita, ut non modò civitas sed ne vicini quidem proximi sentiant: sere ut Lucian. in Contempl. (T. I. p. 512. 13. ed. Reiz.) οὗτος μὲν ἀνασπασθεὶς ἄνω μετέωρος ἔστι, καὶ κατὰ μικρὸν καταπεσὼν, ἀποβράχυντος τοῦ λίνου, ἐπειδὴν μηκέτι ἀντέχη πρὸς τὸ βάρος, μέγαν τὸν φόβον ἐργάζεται. οὗτος δὲ, ὀλίγον ἀπὸ γῆς αἰωρούμενος, ἦν καὶ πέση, ἀψοφητὶ κείσεται, μόγις καὶ τοῖς γείτοσιν ἐξακουσθέντος τοῦ πτώματος. — hic

posuisse, huic imposuisse gaudet, imponit apicem, imperium defert. Sed alterum cum dilectu; ad Fortunae arbitrium, ad quod res humanas fingit, declarandum. cf. III. 29. 49. Sic τέρψην Τύχης de Fortunae ludibrio dixit Agathias LXVI. 4. (Anal. Br. III. 56.) Similis color sententiae in Sil. I. 7. Quaestumque diu, qua tandem poneret arce terrurum Fortuna caput. Ad Alexandri potentiam nostrum locum traduxit Stat. Silv. IV. 6. 63. prensabatque libens, modo qua diademata dextra abstulerat dederatque et magnas verterat urbes. Caeterum, ut poeta locum de providentia sic adornaret, eo quidem aetatis suae exemplo, Phraatis et Teridatis, de Parthorum imperio certantium, perduci potuit.

C A R M E N XXXV.

ARGUMENTVM.

Quum Augustus duo bella, alterum in Britannos, quo ipse exercitum ducturus erat, alterum in Arabiam ductu Aelii Galli gerendum, a. V. DCCXXXVI. appareret, faustas has populo Romano expeditiones apprecaturus poeta, vota in preces convertit, ac Fortunae pro Augusti exercitusque incolumitate supplicat. Facta hac augusta ad Fortunam conversione, consentaneum erat, ut carmen Hymni naturam indueret, et in celebrandis Deae eiusque potentiae laudibus occuparetur, atque his demum sollemni conclusionis formula preces subiungerentur. Parum igitur docte eos facere arbitror, qui initium carminis, quod in Deae laudibus versatur, pro loco communi de Fortuna vel omnino pro digressione a re admodum aliena habendum existimant. Atque hanc quidem carminis partem splendide admodum poeta exsecutus est, Fortunae vim atque potentiam cum ab effectu (vv. 2 — 16.) tum aliis, quae animos maxime percuterent, imaginibus delineando, quarum non tam cumulum atque complexum, a carminis lyrici indole minime abhorrentem, quem et Hymni antiqui natura non tam excusare quam potius requirere videbatur, aut modum, cum rei ipsi exprimendae tum asperis Romanorum ingeniis valde accommodatum, poetae recte vitio verti posse duxerim, quam potius, quod in adumbrandis iis colores admodum

confu-

confuderit, penitusque conturbarit, adeo quidem, ut, quam vim Fortuna ad animos humanos, cum eius, cuius status in deterius mutatus est, tum eorum, qui, dum floreret, amici eius essent, quorum adeo fidos alios, alios perfidos nunc experitur, haberet, verbo, omnia, quae ad eum, qui Fortuna mala uteretur, referri debuissent, ipsi Deae attribueret, quodque in hac diversissimarum imaginum confusione (vv. 21 — 28.) constanter perseverarit, atque ad taedium usque immoratus sit. Initium carminis satis amplum Virorum, qui ingeniosi atque elegantes haberi vellent, coniecturis campum aperuit. Dum enim Horatius Fortunam a loco, ubi praecipue coleretur, sollenni more designat, Antiumque, tanquam Romanus, apte sedem eius domesticam laudat, putarunt nonnulli, omnia, quae Fortunae tribuerentur, ad Antiatem esse referenda, Romanis propitiam, caeteris vero gentibus infestam atque timendam; ut haberent scilicet carmen, uti vocant, individuum, Romanum, domesticum. Quae quidem ratio, quam saepe poetae verbis vim faciat, reique dignitatem eleuet, cum per se intelligatur, multo tamen magis constiturum arbitrator iis, qui contortas istorum explicandi rationes inspicere volent. Quin alii eo delapsi sunt, ut imagines, quibus Fortunae potestas declaratur, e pictura aliqua symbolica, Antiæ in Fortunae templo suspensa, a poeta parum subtili iudicio descriptas adumbratasque satis fidenter pronuntiarent, huiusque opinionis praesidium a Necessitatis imagine symbolica repeterent. Iam etsi attributa symbolica, ut perspicuitati, cuius maxima habenda est ratio, consulatur, a personis allegoricis abesse vix posse, multum-

que ea, si ideam personae subiectam haud ambigue exprimant, delectationis afferre lubens largiar; eadem tamen poetis quoque concedi debere facile mihi dabunt ii, qui poetas maxime in hoc intentos, ut res formis expressas animatasque oculis paene subiiciant, suoque hoc optimum quemque iure usum esse meminerint. At elegantiae sensus, inquit, hac attributis nimis onerata Necessitatis imagine offenditur. Recte. Sed multo magis eum offensum iri persuasus sum, si oculis ea subiiceretur, ita, ut altera manu clavos trabales et cuneos: altera uncum, et liquidum plumbum gestaret. Monsiri sane speciem tibi obiectam clamares, athenis, tamque crassis praeditam manibus, quae tanto pondere non graventur. Ut taceam, attributa tum demum nimis cumulata videri, ubi omnia uno obtutu, ut sit in pictura, simul cernuntur, ac in hac plumbum liquefactum ne commoda quidem ratione exprini posse. Omnino hic locus, quem e pictura expressum volebant, luculenter ostendere videtur, quam diversa sit poeseos ac picturae indoles, et quam iniurie saepe faciant, qui picturam, ut ita dicam, poeticam in artis formam redigere, eamque superciliose damnare audeant, si artis subtilitati aut omnino non respondeat, aut aegre se ab ea in ordinem cogi patiatur. Poeta enim rerum phantasiae obiectarum species, quibus mens eius inflammata est, iis potissimum ornamentis repraesentat, quae ἐναργείων habent maximam, quae adeo abstracti, quod dicunt, notionem augent, amplificanc, atque ad miraculum paene evehunt, unice securus, num ea, quae animum maxime ferire sciat, oculorum quoque iudicio probentur, cui contra satisfaciendo sobrium artificis

ficis anniti debet studium. Ita plura poetarum figmenta comparata sunt, v. c. Fama Virgiliana. Qui vero actionem, ut vocant, potissimum in Necessitate desiderant, ii non viderunt, Necessitatis, Spei, ac Fidei imagines esse secundarias, h. notiones Fortunae subiectas, quas adeo, ne animum a primaria deducerent ac distraherent, breviter declarasse sufficiebat, etsi vel sic tantum ipsis vitae poeta adfuderit, (Necessitatem Fortunae praeeuntem, Fidemque ac Spem comites eius fingendo) quantum eius, per totam picturam recte dispensatae, ipsis dari poterat.

A D F O R T V N A M.

O Diva, gratum quae regis Antium,
 Praefens vel imo tollere de gradu
 Mortale corpus, vel superbos
 Vertere funeribus triumphos:

Te

v. 1 sqq. *Quae regis Antium*, regina Antii, Fortuna; nota ratione, qua Dii Ἐγγύριοι eiusdem terrae praefides habentur (Sic Venerem Cypri reginam dixit poeta I. 30. 1. cf. ad I. 3. 1.) et poetis ab eadem designantur, tanquam augustiori appellatione. Antiatem autem Fortunam invocat poeta, tanquam Romanus; nihil amplius. Si tamen coniecturae indulgendum, Antiatinas sortes de suscipienda expeditione consultas, aut sacra Fortunae Antiati pro felici successu ab Augusto facta poetam hac appellatione innuere voluisse existimaverim. Sic Fortunae in Algido supplicationem a Romanis decretam memorat Liv. XXI. 62. — *gratum*, φίλον. — *amant enim Dii terras, urbes, quae ipsorum cultui sacrae sunt.* v. ad I. 30. 3. — 2. Potentissima dea! Sed docte et exquisite notionem hanc generalem enuntiat poeta per enumerationem rerum, quae a Fortuna effectae maximam eiusdem

potentiam produunt. *Praefens*, potens, efficax. E crassioribus enim antiquitatis de Diis notionibus maxima eorum vis atque potentia ipsorum demum praesentia manifestari credita; unde *praesentes Dii* omnino potentes (apte laudant Cic. Tusc. I. 12. *Hercules tantus, et tam praesens habetur Deus* caet.) tum in specie, faventes, propitii, ut saepius Virgil. et alii. — *tollere*, graeca structura, pro, ad tollendum, promovendum *mortale corpus*, mortalem (ut *δέμους* Graecis, maxime Tragicis, frequentatur) cum dilectu h. l. quia *levare* illud Fortuna dicitur, imo *de gradu*, ex infimo loco ad summum fastigium. Nam in hoc Fortunae ludibrium, quo homines saepe indignos ad summos honores evehit, maxime cernitur. Graviter inde Iuvenal. III. 38 sqq. *cum sint, quales ex humili magna ad fastigia rerum extollit, quoties voluit Fortuna iocari.* cf. I. 34. 12. III. 29. 49 sqq. — 3. 4. *Oppositio*

Te pauper ambit sollicita prece
 Ruris colonus; te dominam aequoris,
 Quicumque Bithyna laceffit
 Carpathium pelagus carina.

Te

positio erat: vel de summo gradu deiicere. Sed generali sententiae Romanam, ut ita dicam, ideam substravit. Maximus enim gloriae ac felicitatis apud Romanos gradus, triumphus. Hunc Fortuna *vertit funeribus*, tertio casu, pro, in funera, h. pompam triumphalem in funebrem convertit, ut adeo pro triumpho, quem victor acturus erat, funus eius ducatur. Exemplum huius rei habes in Druso, de quo Auct. Consol. ad Liv. 27. *Funera pro sacris tibi sunt ducenda triumphis, et tumulus Drusum pro Iovis arce manet. Nempe per hos etiam Fortuna iniuria mores regnat, et incerta est hic quoque nixa rota, v. 51.* 2. Alii explicant fere: victorem exercitum clade afficere. sed altera ratio magis poetica videtur. — *superbos*, splendidos, magnificos; ornat.

v. 5 — 16. Potentia tua quaquaversum patet: totus terrarum orbis a tuo nutu pendet; laud obscura ratione, qua rerum humanarum vicissitudines, atque ea adeo omnia, quae duobus casus atque eventus sunt, fortunae imperio atque arbitrio

subiecta dicuntur. Vulgare autem illud: potestas tua est maxima, docte per consequens (fere ut I. 34. 1.) extulit poeta: Vim tuam, numen tuum omnes sentiunt, ac venerantur. Sed illud, *omnes*, ornate per distributionem ac enumerationem declaravit vv. 5-16. Porro, quum diversa Fortunae in rebus humanis vis appareat, aliis, quae summum felicitatis fastigium attingerint, ab ea inde deiectis, aliis contra in illud levatis; ratio in promptu est, cur hi, quae meliorem rerum suarum conditionem ab ea expectant, ei supplicent (v. 5—8.); illi vero eiusdem iniurias metuere (v. 12.) dicantur. — *Ruficus pauper*, inops (ut II. 14. 12.) *ambit*, adit te *prece sollicita*, sollicite, enixe te precatur, ut paupertatem suam leves, bonumque ruris proventum ipsi largiaris. Posterius membrum omisit poeta, cum ratio precum vel ex epith. *pauper*, eluceat. — 6. Mercator implorat te, ut navigatio sua salva sit, ne mercium iacturam faciat (fere ut III. 29. 59—61.) vel omnino, ut mercatura sua quaestuosissima sit. Hinc saepe cum Cornucopiae in me-

Te Dacus asper, te profugi Scythae,
 Vrbesque, gentesque, et Latium ferox,
 Regumque matres barbarorum, et
 Purpurei metuunt tyranni,

Iniu-

monum. obvia. cf. Pausan. VII. 26. p. 592. Simili commento Τύχη, Πλοῦτον παῖδα Φέβρουσα, tanquam μήτηρ ἢ τροφὸς Pluti Thebis colebatur, iuxta Eundem IX. 16. p. 741. *Domina aequoris* audit, quia navigatio dubia atque incerta, Fortunae adeo Indubrio cum maxime patet. Spectat huc splendidissimus Pindari locus Ol. 1β. 3 sqq. *λίσσομαι — σώτειρα Τύχα· τὴν γὰρ ἐν πόντῳ κυβερνῶνται θεαὶ νᾶες, ἐν χέρσῳ τε λαίδηροὶ πόλεμοι, καὶ γοργοὶ βουλατόροι.* Hinc ea cum gubernaculo in monum. admodum frequentata, v. c. in Spilisbury Gems n. 19. — 7. 8. *Bithyna carina*, merce Bithyna onusta; nam Bithynia florebat mercatura, et maxime Romanis frequentabatur. cf. III. 7. 3. His autem, Bithyniam petentibus, transendum erat *Carpathium pelagus*, ab insula Carpatho, inter Rhodum et Cretam, propter procellas periculosissimum (Propert. II. 4. 10.) apte adeo hic ad partes a poeta vocatum, quo magis sollicitum de navis suae incolumitate mercatorem repraesentet. — *Laceffit* sc. remis, *τύπτει ἐρετμοῖς* (ut saepius Ho-

merus) traiecit illud mare. Lucan. III. 195. *Inde laceffitum primo mare, quum rudis Argo miscuit ignotas — gentes.* Sensus igitur loci est: quicumque Bithyniam mercaturae causa petit, quod exquisitius dictum est pro quocumque mercatore merces mari advehente.

v. 9 sqq. Poeta imaginum, quibus Fortunae imperium in universum terrarum orbem ulterius exornet, ac repraesentet, ubertate quasi tumens et confusus, specialibus notionibus generales subiicit; tum iterum per species rem declarat, iisque immoratur. Quae ratio, Horatic hand infrequens (cf. I. 10. 15. III. 4. 46.) quantum a pedestri abhorreat, et quam decens et poesi lyricae congrua sit confusa ista rerum animo una obiectarum enuntiatio, facile perspicitur. *Dacus* ulteriorem Istri regionem incolens, ac in montibus degens, crebris in fines Romanorum incursionibus infamis, hinc *asper*, ferox, bellicosus. *Saticulus asper* Virg. Aen. VII. 729. et passim. — *Scythae profugi*, vagi, sedem perpetuo commutantes, *ἀμαξόβιοι.* v. ad III.

Iniurioso ne pede proruas

Stantem columnam, neu populus frequens

Ad

24. 9. — 10. *Latium* pro universo populo Romano, cuius maxima gloria armis quaesita atque parata. Hinc *ferox* bello (ut I. 32. 6.), bellicosum. *Roma ferox* III. 3. 44. — 11. Vel ipsi reges potentiores te agnoscunt, metuunt ne se ab imperii culmine deiciant, nutata intestino motu regni forma. Ornatisime haec poeta extulit. *Matrum* filiis timentium tollentis poetas mentio. Nostri loci idea cum ipso orationis colore ducta forte ex Aeschyl. Pers. 160. ubi Atossa mater Xerxis filio similiter timet: οὐδαμῶς ἔμμαντῆς οὐδ' ἀδείμαντος. φίλοι, μὴ μέγας πλοῦτος κενίστας οὐδας (*funditus*: male alii.) ἀνατρεψή ποδὶ ὄλβον, ὃν Δαρειῶς ἔργον οὐκ ἀνευ θεοῦ τινος. Accommodate etiam ad reges barbaros, nam praeter Phrygas Persae maxime Graecis barbari dicti. Alii de Phraate, eiusque matre cogitant: quod sane ad Horatii tempora proxime accidit. — *tyranni*, reges *purpurei*, purpura induti, pertinet omnino ad splendorem atque luxum regalem, qui de Persarum regibus satis notus est. *Purpureos reges* eodem sensu dixit Claudian. R. Prof. II. 200. *purpuratos* Valer. Max. VI. 2. extr. — 13. ne labefactes at-

que subvertas regni statum. Vivida hoc pictura delineavit poeta. Tranquillus ac firmus rerum status declaratur per *columnam stantem*, erectam, quae est omnino securitatis et incolumitatis solum. Labefactam eam *Fortuna* atque *proruit*, vi fundamentis suis emotam profertur *pede iniurioso ἀνατρέπει ποδὶ* (v. Aeschyl. l. l.) βιάω, ὑβριστή, iniuriose, violenter, animo infesto: τὰ καθ' ἑστώτος κινεῖ (ut simili colore Polyb. II. p. 152.) h. imperii formam evertit. Similis imago in Pind. Pyth. d. 484. ἐξάδιον μὲν γὰρ πόλιν σεῖσαι — ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖθις ἔσσαι δυσπαλῆς δὴ γίνεται. *Romanae pondera molis inconcussa* Calpurn. I. 84. *Concutere statum* Senec. Oed. 853. Eodem loquendi genere vel profaici scriptores usi sunt. Ita enim dicitur, *concutere rempublicam* (Cic. Phil. II. 11.) *reip. statum labefactare*, (Id. Catil. I. init.) *convellere* (Val. Max. IV. 1.) *compositam civitatem labefactare* (Flor. IV. 23.). Contra *imperii molem attollere* dicitur *Fortuna* Petron. de Mutat. reip. R. v. 83. Facile adeo Horatius eo devenire potuit, ut praesentem imperii statum per columnam erectam declararet. Dici vero vix potest,

Ad arma cessantes ad arma
Concitet, imperiumque frangat.

Te

est, quantum Intpp. in expedienda huius v. sententia hallucinati sint, aliis columnam ad ipsos tyrannos vel eius statuas referentibus, quae a rebelli populo frangantur; aliis Augustum, subtracto Quinct. Varo, quasi titubantem intelligentibus. Sed nimis longum esset, omnes intpp. ineptias afferre. Caeterum tota haec imago ad superiores vv. 9. 10. trahi possit, ut vv. 11. 12. respondeant qui sequuntur, vv. 14—16. hoc sententiarum ordine: Daci, Scythae, Romani metunt, ne incolumem regni sui statum perfundes; tyranni autem, ne seditione civium imperio exuantur: quae tamen ratio parum concinna videtur. Sollenne vero Horatio est, unam eandemque sententiam duobus membris efferre, quorum posterius prioris sensum aperiat, omnemque ambiguitatem tollat. cf. ad I. 26. 4. Quum igitur imperium Fortunae vi peritus eversum splendida admodum imagine repraesentasset, hanc, quo magis perspicuam redderet, ad seditionem civium, quae primaria atque unica fere everti status publici causa esse solet, revocat, novoque membro exponit. Vulgaris enim sententiarum contextus erat: ne prorsus, ne, concidat

columna, populo ad rebellandum erecto. Alia igitur agunt; qui columnae a Fortuna deiectae fragore signum arma capiendi, frangendique imperii populo dari lepide comminiscuntur. Res ipsa a poeta vv. 14—16. praeclare tractata, atque oculis paene subiecta. cf. Virg. Aen. I. 149 sqq. — *ne populus frequens — concitet*; docta brevitate, pro, ne populus congregetur, frequens coeat (ut *coetus*, de factiosis congregationibus) conspiret, et *cessantes*, caeteram multitudinem, alios (nihil amplius; declarat enim magis istorum rerum novandarum ardorem, quam horum tarditatem. cf. III. 28. 8. Virg. Aen. VI. 211. *avidusque refringit cunctantem*) *concitet*, insiget *ad arma* (quod cum vi repetitum, quasi adclamatio sit, ad arma, cives, ad arma!) in tyrannum capessenda, sicque *imperium*, imperii statum, formam, *frangat*, evertat, inmutet, abolita tyrannide. Ad sententiam poetae spectat Bacchyl. fragm. in Anal. Br. I. p. 149. *Ἰνυτοῖς οὐκ αὐθαίρετοι οὔτ' ὄλβος, οὔτ' ἀκαμπτος Ἄρης, οὔτε πᾶ μὲν φθέρσις στάσις· ἀλλ' ἐπιχρίπτει νέφος ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλαν γῆν ἢ πάνδαρος Δῖσα.*

Te semper anteit saeva Necessitas,

Clavos trabales et cuneos manu

Gestans aëna, nec severus

Vncus abest, liquidumque plumbum.

Te

v. 17 — 20. Declarata per partes Fortunae potentia, nunc, quae illa in homines constituat, certissimum eventum habere, neque precibus (οὐ σφαγίων κλύει Eurip. Alc. 978. *prece non ulla mobilis* Senec. Oed. 991.) ea averti, aut vi (etenim καὶ τὸν ἐν Χαλύβεσσι δαμάζει σοῦ βία σίδαρον Eurip. I. I. v. 984.) propulsari posse vivida pictura ostendit. Fortuna igitur h. l. est Graecorum Τύχη ἀναγκασία (Sophocl. Ai. 485.) Πότμος, Μοῖρα, Ἀνάγκη. Sed seiunxit hanc Fortunae subiectam notionem poeta, ac Necessitatem tanquam Fortunae ministram (quae anteit eam) repraesentavit, eadem fere ratione qua Κράτος et Βία ad Iovis solium stare (Callim. H. in Iov. 67.) eiusque mandata exsequi (Aeschyl. Prometh. init.) finguntur. Iam quum ea, quae immutabilia sunt, quae adeo evitare non licet, clavo adacto firmata atque constricta prisca loquendi ratio symbolica efferret (Aeschyl. Suppl. 949. de populi decreto: τοιάδε δημόπρακτος ἐν πόλεως μία ψῆφος κέκρανται — τῶνδ' ἐφήλωται τοῦως γόμφος διαμπάξ, ὡς μένειν ἀρραρότως. Id. Trag. laud. 448.

πόλεμον ἀρραρότως — πᾶς ἔστ' ἀνάγκη· καὶ γεγόμεσθα σκάφος στρεβλαῖσι ναυτικαῖσιν, ὡς προσηγμένον. Pind. Pyth. δ. 125. de navigatione Iasoni a Pelia iniuncta: τίς δε κίνδυνος κρατεροῦς ἀδάμκτος δῆσεν ἄλοις; h. quo periculi metu permotus Pelias hanc expeditionem demandavit Iasoni? Ad Amoris vim eleganter transtulit Plant. Afri. I. 3. 4. *fixus est hic animus tuus clavo Cupidinis; quod libidinibus se constringendum tradere est* Cic. de Fin. I. 47. Petron. c. 75. *Nosti, quod simul destinavi, clavo trabali fixum est.*) poeta ad Necessitatis vim indomitam (Ἀνάγκην κρατερὴν, uti saepius Homero audit) omnia sibi subicientem, firmiterque constringentem designandam ornatum inde repetiit, cique tribuit *clavos trabales*, quibus trabes aedium compingebantur, graves adeo et portentosae magnitudinis; *cuneos*, qui, ut validius adstringerent, atque continerent, inferi solebant (Vitruv. X. 12.) *uncum* denique *severum*, vi impactum, tenacem, quo lapides consolidabantur, et *liquidum*, liquefactum *plumbum*, unco, quo firmior faxis inhaereret,

X

circum-

Te Spes et albo rara Fides colit
 Velata panno: nec comitem abnegat,
 Utcunque mutata potentes
 Veste domos inimica linquis.

At

circumfusum, κορώνας μολυβδασφιγγέας Oppian: Cynege. I. 415. Spectat huc Eurip. Androm. 265. καὶ γὰρ, εἰ περίξ' ὄ' ἔχει τηκτὸς μολυβδος, ἐξαναστήσω ὄ' ἐγώ. Fati rigorem ulterius declarat epith. *saeva, deum*, et *manus aëna*; qua eadem ratione *pensa* Parcarum *ferrata* vocat Claudian. R. Prof. I. 55. — *nec abest*, orationis variandae causa, pro tenni, *in super, praeterea* et, ut Virg. Aen. VI. 89. 90. *non — defuerint: nec — Iuno aberit*, et Aen. VII. 610. *nec — absistit limine Ianus*.

v. 21 sqq. Specialibus iam ideis immoratur poeta, et, quam vim Fortuna aduersa ad animos humanos habeat, exponit. Vulgarem sententiam: In aduersa fortuna restare misero spem et fidem h. fidos amicos, (ex oppos. *vulgus infidum* v. 25.) animare voluit poeta, Fortunae attribuendo, quae proprie ad eum spectarent, qui malignam eam experitur. Nam spes est in afflicto; fides spectatur in amicis eius. Iam quum aduersas res poeta per fugam s. abitum Fortunae declarasset, necesse erat, ut Spem et Fidem, quas in ho-

mine misero perflare dicere vellet, easdem comites Fortunae datas, abeunti inhaerere, eam comitari: falsos contra amicos, qui laetiori tantum Fortunae adhaerere soleant, ab ea recedere fingeret. Vnde liquido apparet, Horatium hic Fortunam mox Deam, mox fortunam s. conditionem hominis miseram in animo habuisse, sicque totius imaginis satis scite inchoatae lineas penitus conturbasse. Nam ad Deam spectant unice illa: *utcunque domos linquis*; reliqua, si ornatum demas: *te spes et fides colit, nec comitem abnegat, mutata veste*, tum tota sequens strophe conditionem ac statum hominis, cuius domum Fortuna reliquerit, declarant. Nisi hoc statuatur, sane, qua tandem alia ratione diversissimae inter se imagines conciliari possunt, non intelligo. In vitiosa hac orationis ambiguitate mirandum non videtur, Bentleyum ad emendationem h. l. confugisse, quam cum reliquorum Intpp. opinionibus excussam vide in Obsl. Verba ipsa ita iungenda videntur: *Te, utcunque, quandocunque, ubi inimica, irata linquis domos per te antea potentes factas,*

ctas,

At volgus infidum et meretrix retro

Periura cedit: diffugiunt cadis

Cum faece siccatis amici

Ferre iugum pariter dolosi.

Serves

etas, hominem divitiis abundantem deferis, h. bonis exuis, et calamitatibus deprimis, *mutata veste*, mutato habitu (parum subtili iudicio ad Fortunam poeta retulit, quod afflicto adsignandum erat; nam is mutat vestem splendidam, sumta sordida, veluti reus factus, vel omnino pannis se involvit, perditis omnibus) *colit*, praesto tibi est, adhaeret *Spes* (quae et alibi Fortunae iungitur, diversa tamen ratione. Sic Macedon. XXXIX. (Anal. Br. III. 122.) Ἐλπιδας Τύχης ἐταίρας vocat, quatenus utraque homines ludit.) et *Fides rura*, pauci ex amicis, qui fidem in adversa fortuna praestant (Etiam in hoc epitheto deligendo parum accurate versatus est poeta, cum a notione *Deae* nos avocet.) *velata iudata*, ornata *panno albo*, veste candida; haud obscura figmenti huius ratione. *nec tibi comitem se abnegat*, comites abnegant, recusant te comitari (sere ut Valer. Flacc. III. 695. *an sese comitem tam tristibus actis abneget.*) h. perstant in rebus adversis.

v. 25 — 28. Contra, qui fortunis alicuius inducti amicitiam

eius secuti erant, hi, simulac fortuna dilapsa est, devolant. (Auct. ad Herenn. IV. 17.) *Vulgus*, maior pars amicorum, cum contemptu sic dicta, ut opponatur *rarae Fidei*. Ovid. ex Pont. II. 3. 8. *Vulgus amicitias utilitate probat.* Forte tamen proprie intelligendum de vulgo s. infima plebe, cuius favor cum Fortuna mutatur (Iuven. X. 75. *quid turba Remi? sequitur Fortunam, ut semper, et odit damnatos*) nam amicorum in specie mentio sit v. 27. — *Meretrix periura*, perfida, fallax, infida. — *retro a te cedit*, deserit te. — 26. *cadis siccatis*, epotis, exhaustis (ut I. 31. 11.) *cum faece ἐς πύργα*: quod est omnino pro, opibus exhaustis. Sed alterum multo invidiosius, quod amicum non casu aliquo bonis exutum, sed a semetipsis spoliatum postea deserunt. — 28. *dolosi ferre* graece, pro, quam ut ferant, subeant *pariter ἐξ ἴσων*, aequa parte *iugum*, dolose, perfide se subducentes, detrectantes *iugum*, non ferentes conditionem a Fortuna impositam, calamitates. Eadem forte imago in Theognid. 127. οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον — πρὶν

Serves iturum Caesarem in ultimos
Orbis Britannos, et iuvenum recens
Examen Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.

Eheu

πειραδείης ὡς περ ὑποζυγίου. Ad totam sententiam Id. 79 sqq. παύρους εὐρήσεις — ἄνδρας ἐταίρους πιστούς ἐν χαλεποῖς πρήγμασι γιγνομένους, οἵτινες ἂν τολμήξεν, ὁμόφρονα θυμὸν ἔχοντες, ἴσον τῶν ἀγαθῶν τῶν τε κακῶν μετέχειν.

v. 29 sqq. Expofita e prifcorum hymnorum ratione Deae potentia iam ad preces fe convertit. *Serves Caesarem et iuvenum examen*, per litoten, pro: expeditionem iftam faufam effe iubeas devictis Britannis et Orientis populis. — *ultimos orbis terrarum homines*. *Ultima* enim *Occidentis infula* habebatur Britannia (Catull. XXIX. 4. et 13.) ipfique inde dicti *ultimi* Catullo (XI. 11.) et aliis. Sic *extremi hominum Morini* Virg. Aen. VIII. 727. *extremi orbis Iberi* Lucan. VII. 541. — *iuvenum examen*, exercitum ad bellum eductum. Nam in hoc comparationis vis ponenda. Aefchyl. Perf. 126 sqq. πᾶς γὰρ ἱππηλάτης τε καὶ πεδοστιβῆς λείως, σμῆνος ὡς ἐκλειοιπε μελισσῶν, σὺν ὀρχάμω στρατοῦ. Etfi alias fimpliciter de multitudine dicatur. Sic *ἔσμος γούσων* Aefchyl. Suppl.

692. *ἔσμος παιδῶν* (ut *vernas ditis examen domus* V. 2. 65.) Antip. Sid. XLIII. 8. (Anal. Br. II. 18.) *populorum examina* Avien. Descr. O. 304. et 315. *Iuvenes; iuventus, pubes*, multoties apud Virgilii et alios de militibus. Hoc loco tamen proprie accipiendum videtur: nam erat exercitus recens, nuper concriptus, veteranis militibus dimiffis. Nifi recens magis ad *examen* pertinet, ut fit: exercitus nuper, modo ad bellum eductus. — *timendum*, debellaturum, fubiugaturum; magnifice, pro, quod militatum abit, bellum infert *Eois partibus*, Eoae terrae plagis, et *Oceano rubro*, ad mare rubrum h. Indicum fitis, omnino pro, Orientis populis, Arabibus et Parthis. Nam adverfus hos maxime expeditio Aelii Galli, quam poeta h. l. innuit, fufcepta videbatur. v. ad I. 29. init.

v. 33 sqq. Sententiarum nexus ita animo informandus videtur: *Serva Augustum cum exercitu*, ficque curam populi Romani, quem, bellis civilibus immerfum, aliquamdiu averfata

Eheu cicatricum et sceleris pudet
 Fratrumque. Quid nos dura refugimus
 Aetas? quid intactum nefasti
 Liquimus? unde manum iuventus

Metu Deorum continuit? quibus
 Pepercit aris? O utinam nova

Incude

es, iterum suscipe: pudet enim nos sceleris, quo divina humanaeque iura violavimus, h. belli civilis. Oratio plena indignationis atque affectus. — *cicatricum*, vulnerum, caedis, pugnae civilis, quae *scelus*, sollemni idea. Lucan. II. 286. *Summum, Brute, nefas civilia bella fatemur.* v. ad I. 2. 29. — *fratrum caedis.* Amplificavit hanc ideam Lucan. II. 147. *fecit sibi quisque nefas: — domini per viscera ferrum exegit famulus: nati maduere paterno sanguine: — in fratrum ceciderunt praemia fratres.* — 34. *quid refuginus*, nihil tam atrox, tam nefarium fuit, quod non perpetrare sustineremus, ad quaevis facinora promptissimi fuimus, scelus scelere cumulavimus. *Multus enim scelerum facies* (Virg. Ge. I. 506. de eadem re) bella civilia seum ferunt; ex his poeta memorat tantum Deorum contemtum. — *dura aetas*, duri, nullo pudoris sensu inde revocati, impii. V. 16. 9. *impia perdemus devoti sanguinis*

aetas. — 35. *quid intactum* caet. nihil non *nefasti*, nefarie attigimus, quod adeo tangere nefas erat, h. res sacras, templa Deorum violavimus, caede polluimus, diripimus. — 36. *manum continuit*, abstinuit metu Deorum, Deos vindices reverita. — 37. *quibus aris*, num templis *pepercit?* Lucan. II. 103. *stat cruor in templis multaeque rubentia caede lubrica saxa madent.* Spectat etiam ad sacrilegia, neglectumque Deorum cultum. cf. III. 6. 1.

v. 38 sqq. Utinam hostes potius Romani imperii iis armis, quae in nosmet convertimus, petantur, ac deleantur! (fere ut I. 2. 22. *quo graves Persae melius perirent.*) Pro hoc ornatus est: *Utinam ferrum in civibus retusum, hebetatum nova incude diffingas in M.* docta brevitate pro, iterum in massam conflatum resingas, recudas atque vertas in Mass. Fortuna cudit enses, ad fatalem bellorum necessitatem designandam.

Incudef diffingas retufum in
 Maflagetas Arabasque ferrum.

dam. Aefchyl. Choeph. 645. *προσχαλκείει Αἴσα Φασγανουργός.* Egregie vero bellorum civilium atrocitatem atque diuturnitatem declaravit poeta per arma retufa atque fracta, quae adeo incudi reddi oportebat, ut ufum in bello iterum praefarent. Argutantur alii. Ex hofibus poeta memorat *Maflage-tas*, Scythiae gentem, Parthis vicinam et *Arabas*, cum dilectu propter vv. 31. 32.

C A R M E N XXXVI.

ARGVMENTVM.

Numida quodam e gente Plotia, Horatii familiari, ex Hispania, confecta a. V. DCCXXX. Augusti in Cantabros, cui interfuisse videtur, expeditione, Romam reverso, poeta cum ipsi, tum amicis eius, e quibus Lamiam honoris caussa nominat, felicem reditum gratulaturus in gaudii, quo primum ad canendum impulsus fuerat, affectu declarando occupatur, quoque magis eum testatum faciat, diem votis pro servato amico Diis persolvendis, festisque epulis celebrandum indicit. In tenui hoc argumento placet officiosa Horatii sedulitas, unice hoc agentis, ut epulae tam festa luce dignae apparentur, caeteraque adsint, quae ad exhilarandos convivarum animos vim aliquam habere possint, in quorum brevi at vivida enumeratione praecipua carminis virtus cernitur. Caeterum similis argumenti est II. 7. Catulli c. IX. ad Veranium et Iuvenal. XII. quae cum nostro comparari velim.

AD PLOTIVM NUMIDAM.

Et ture et fidibus iuvat

Placare et vituli sanguine debito
Custodes Numidae Deos,

Qui nunc Hesperia sospes ab ultima
Caris multa sodalibus,

Nulli plura tamen, dividit oscula,

Quam

v. 1 sqq. Lubens voto, cui, Numida incolumi reverso, obstrictus sum, me nunc exsolvo, sacrum Diis, pro eiusdem salute promissum, offerendo. Erat ad eo sacrificium *debitum*, ex voto, votivum (ut *votiva iuvenca* Epist. I. 3. 36. *votiva aedes* II. 17. 31. et II. 7. 17. *obligatam redde Iovi dapem.*) impetratis iis, quae a Diis precatus erat. Ovid. Fast. V. 596. *meritus votis debita solvit honos.* Tibull. IV. 4. 25. *debita reddet certatim sanctis laetus uterque focis.* Declarat autem poeta sacrum *per tus, fides* (nam et cantu admixtis tibiis et lyra sacra peragebantur. IV. 1. 21. *Illic — duces tura, lyraeque et Berecynthiae delectabere tibiae mixtis carminibus non sine fistula.* Ad sua tempora morem istum perdurasse testatur Porphyr.: „Fidicinas hodie quoque Romae ad sacrificia adhiberi, sicut tibi-

nas, nemo est qui nesciat.“ Res in monum. quoque passim obvia.) et *hostiam.* — *Placare Deos* generali notione accipiendum pro, sacra iis offerre; ut III. 23. 3. *si ture placaris et fruge Lares.* Iuvenal. XII. 89. in eodem argumento: *hic nostrum placabo Iovem, Laribusque paternis tura dabo.* — *vituli sanguine*, caede, vitulo mactando. — *custodes Numidae*, qui Numidam custodierint, ob servatum Numidam. Omnino vulgaris priorum vv. cum seqq. nexus erat: Diis vota solvenda sunt, quod Numidam, desideratissimum amicis suis, maxime Lamiae, incolumem reduxerint, vel: quod Numidam amicis eius salvum reddiderint. Pro hoc suavius poeta: *qui nunc sospes reversus ab Hesperia*, Hispania, *ultima terrarum* versus occidentem, vel omnino, longinqua, ut *ultima Africa* II. 18. 3. — *dividit*

Quam dulci Lamiae; memor
 Actae non alio rege puertiae,
 Mutataeque simul togae.

Cressa ne careat pulchra dies nota:
 Neu promptae modus amphorae,

Neu

vidit oscula sodalibus, inter sodales, modo huuc modo illum osculo impertiendo. Seneca Thyest. 1025. *osculare: divide amplexus tribus*. Suaviter haec declarant, quam exoptatus Numida amicis fuerit, certatim ei felicem reditum congratulanti- bus. — 7. *dulci*, suavi ac veteri amico. Ornate hoc exposuit in sqq. — *memor* propter, (ut I. 35. 1.) quod pueritiam egerit *non alio*, eodem cum illo rege usus, inde a pueritia adeo cum eo coniunctus. Rex igitur h. l. est, qui instituendae regundaeque iuventuti praeficitur, *custos* dictus A. P. 161. et Virgil. Aen. V. 546. Alii de rege in ludis puerilibus accipiunt; quod ipsum puerile videtur. Nec melior eorum ratio, qui Lamiam regem h. patronum Numidac a pueritiauisse contendunt; cui refragatur vel v. sq. — 9. quocum *simul togam* praetextam virili *mutavit*, togam virilem una sumsit.

v. 10 sqq. Festus igitur hic dies habeatur, hilariterque transigatur. Hilaritatem specialibus ideis poeta declaravit per com-

potationem, saltationem, epulas, et, qui epulis inserviunt, florum copiam. — *Ne careat*, cum vi: haec, si quae alia, distinguenda, signanda est *nota Cressa*, terrae quae Cretica habebatur, cretae nota, h. alba; proverbiali locutione pro: in felicissimis numeretur. Alias dicitur, *albo lapillo diem notare*, de qua loquendi ratione multus est Bentl. qui tamen parum dextre Statii Silv. IV. 8. 59. *Albanoque cadum sordentem promere fumo, et cantu signare diem* eidem accommodat, corrigendo: *et creta signare diem*. Nam *redimire chelyn*, quod antecedit, de solo apparatu intelligendum; et *cantu signare diem* eadem ratione dictum, qua Ovid. Fast. V. 474. *honore signare diem*. — *dies pulchra*, lacta, felix, fausta, ut IV. 4. 59. Alias est *lux candida, nivea* et suu. — 11. *neve modus adhibeatur amphorae*, h. vini ex amphora hauriendi, in potando modum excedere decet, fas est per diei sollempnitatem. Simili colore Stat. Silv. I. 5. 11. *Iunge, puer, cyathos, sed ne numerare labora, cunctantemque in-*

Neu morem in Salium fit requies pedum:
Neu multi Damalis meri

Bassum Threïcia vincat amyftide:

Neu

tende (corrige sine haesitatione: *impelle*) *chelyn*. — *Promptae* e cella vinaria, atque in medium positae, sollempni vocabulo. II. l. simpliciter ornat. Alii tamen, eo inducti, sententiam sic constituunt: ne modus sit in promendis de cella amphoris; quam admodum vereor, ut linguae leges ferant. — 12. nec absit saltatio; tripudium, more Saliorum. *Pede terram quater* (I. 4. 7.) *pulsare* (I. 37. 2.) *pedem ferre* (II. 12. 17.) *movere*, ut *πάλλειν πόδα αἰθέριον* Eurip. Troad. 546. sollempnia de saltatione. H. l. non tam concinnus ille, certisque pedum mensuris adstrictus corporis motus intelligendus, quam potius, qualis in effusione laetitia deprehenditur, exultatio, tripudium, Saliis Martis sacerdotibus fere proprium. v. Liv. I. 20.

v. 13. 14. *Damalis ne vincat Bassum*, docte et exquisite pro, certent inter se *amyftide*, bibendo. "Αμυστις est, ut Hefych, explicat, *συνεχῆς πόσις*, quum poculum uno spiritu exhauritur. Hinc *ἀμυστι πίνειν*, veluti Anacr. XXI. 2. quod alias est *χανδὸν πίνειν*. Alii quodvis grandius poculum, de quo absque respiratione ebibendo inter

convivas certetur, sic dici existimant, nullo idoneo auctore. Est adeo proprie h. l. *ne vincat amyftide*, in eo certaminis genere, cuius lex est, ut poculum uno ductu exhauriatur, tum omnino, in bibendi certamine. *Thraciam* vocat ad exemplum Callimachi apud Athen. XI. 477. (in fragmm. Bentl. n. CIX.) *Καὶ γὰρ ὁ Θρηκίην μὲν ἀνήγατο χανδὸν ἀμυστιν ζωροποτεῖν*: quia Thraeces vinolenti, et *ἀκρατοπόται*. v. I. 26. 1. Alii a Thracibus hunc certandi morem repetitum volunt: de quo tamen aliunde non constat. Caeterum cum turpe esset feminis ingenuis, vinum bibere, Damalin libertinam fuisse, Numidae olim amatam (v. v. 19.) forte fidicinam vel omnino arte musica excellentem (quales commissionibus adhibitas fuisse constat vel e II. 11. extr.) fatius est statuere. — *multi meri*, multibiba ac merobiba, ut Plaut. Curc. I. 1. 77. de Iena. Similis formae est locus Ovid. Metam. XIV. 252. *nimisque Elpenora vini*. Eadem de Cleo, femina bibacissima, praedicat Phalaccus apud Athen. X. p. 440. et inde in Anal. Br. II. 525. *Χρυσωτὸν* (*Κρυσσωτὸν* malebat Toup. App. ad Suid. p. 78.)

κροκό-

Neu defint epulis rosae,

Neu vivax apium, neu breve lilium.

Omnes in Damalin putres

Deponent oculos: nec Damalis novo

Divel-

κροκόεντα περιζώσασα χιτῶνα τόν-
δε, Διωνύσῳ δῶρον, ἔδωκε Κλεώ,
οὔνεκα συμποσίοισι μετέπρεπεν.
Ἰσα δὲ πίνειν οὔτις οἱ ἀνδρῶπων
ἤρισεν οὐδ' αὐμά πω. *Bassus et*
ipse insignis bibacitatis fuerit
oportet. De celebri iamboro-
rum scriptore, Ovidii amico
(Trist. IV. 10. 47.) cogitant
nonnulli; parum probabiliter.

v. 15 sq. *Florum sollennis*
mentio in convivii apparatu.
v. v. c. III. 29. 3. et extremum
h. l. carmen. Memorat ex his
rosas, apium vivax, σέλινον ἀεί-
φυλλον Nicand. Ther. 211. χλω-
ρόν Mosch. I. 103. vivaces he-
deras eodem sensu Seneca Oed.
455. et lilium breve, cito deflo-
rescens, ut rosa brevis II. 3. 15.
dominus brevis h. brevis aevi II.
14. 24.

v. 17 — 20. Omnes Dama-
lis amore incenduntur, neque
tamen eo potentur, Damali
in Numidam animo conversa.
Vivide fatis atque ornate de-
scripsit haec poeta. — in *Dama-*
lin deponent oculos, breviter
et exquisitiore forma, pro, ocu-
los in Damalin coniciunt, in
taque deponent, defigunt, pul-
chritudine eius quali obtupe-

facti. Xenoph. Sympos. c. I.
(ed. Bach. p. 117.) ὥσπερ ὅταν
Φέγγος τι ἐν νυκτὶ Φανῆ, πάν-
των προτάγεται τὰ ὄμματα, οὕτω
καὶ τότε τοῦ Αὐτολύκου τὸ κάλ-
λος πάντων εἶλκε τὰς ὄψεις πρὸς
αὐτόν. Heliodor. II. p. 123.
καθάπερ ἀρχέτυπον ἄγαλμα πᾶ-
σαν ὄψιν καὶ διάνοιαν ἐφ' ἑαυτὴν
ἐπιστρέφει. — *putres*, resolu-
tos, humidos, molles, amore
tabescentes, (ὄμμα τακερόν,
ὑγρόν, λίχρον v. c. in Callim.
fr. Bentl. n. CVII.) *natantes*
et quadam voluptate suffusos.
(Quinctil. Inst. XI. 5.) cf. ad
I. 15. 6. — 18. *neque tamen*
Damalis divelletur, divelli se
patietur adultero (tertio casu)
ab amplexu adulteri, amatoris,
Numidae. — *novo* iterum sibi
reddito, quem denuo amplecti-
tur; nihil amplius. — *ambit-*
iosior, quem arctius amplec-
titur, cui tenacius inhaeret
quam hederæ arborem ambire
solent; pervulgata poetis ima-
gine. Catull. LXI. 52. — 55.
mentem amore revinciens, ut
tenax hedera huc et huc arbo-
rem implicat errans. Claudian.
Fesc. XIV. 19. quam frondens
hedera stringitur aesculus, quam
lento premitur palmite populus.

Iam

Divelletur adultero,

Lascivis hederis ambitiosior.

Iam Eurip. Hec. 398. ὅποῖα Numidam amplexam spectat,
 κισσὸς δένου, ὅπως τῆσδ' ἕξο- docte inde ad hederam arbori
 μι. cf. V. 15. 5. — lasciv- se implicantem traductum.
 vis magis ad Damalin lascive

C A R M E N XXXVII.

A R G V M E N T V M.

Pugna Actiaca a. V. DCCXXIII. commissa, et si sequentis denum anni initio Alexandriam Augustus peteret, eaque capta Antonium et Cleopatram ad voluntariae mortis desperationem adigeret, poeta, quo et fortius legentium animos feriret, rei que gestae dignitatem extolleret, ab historiae veritate discessionem fecit hactenus, ut rem tanquam continuo gestam, Augustum adeo Antonio et Cleopatrae e pugna ista fugientibus instantem, obsessamque statim captamque ab eo Alexandriam, tum necem Cleopatrae insecutam traderet. Eodem ordine rem expositam habes apud Flor. IV. 11. Iam initio statim carminis effusioris laetitiae sensum, quo contactus ad canendum accesserat, prae se ferens poeta ad communem hilaritatem sodales exhortatur, diemque festis epulis celebrandum indicit. His enim patriae quemque amantissimum nunc vacare, omni que omnino laetitiae genere certare oportere, propulsato, quod metu omnium continuisset animos, patriae periculo. Quum enim Cleopatra imperii Romani potiundi spem impotenti animo concepisset, ab hac, superata atque incendio absunta eius classe, tam turpiter deiecta est, ut fuga vitae suae consulere necesse haberet, eo que tandem inopiae, instante Octaviano, redigeretur, ut, ne in hostium potestatem veniret, ipsa sibi manus inferret. Eminent hoc carmen vividissima rerum

rerum expositione, affectuum vi, elocutionisque ornatu splendido. In adornando vero Cleopatrae caractere sensum plane Romanum secutus videri debet poeta. Evitendae enim reip. Romanae consilium non poterat, quin civi Romano, qui Capitolii arcem aeternam caputque imperii orbis terrarum haberet, temerarium videretur, cuius tamen temeritatis culpam idem a Cleopatra, quod expers muliebris metus voluntariam mortem ignominiosae praesferret, satis redemptam iudicabat. Ita fere de Antonio Vellei. II. 87. Antonius se ipse non segnitè interemit; adeo ut multa desidiae crimina una morte redimeret. Caeterum comparent cum h. c. Nostri V. 9. Virg. Aen. VIII. 675. et Propert. III. 11. et IV. 6.

A D S O D A L E S.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
 Pulsanda tellus; nunc Saliaribus
 Ornare pulvinar Deorum
 Tempus erat dapibus, Sodales.

Ante-

v. 1 sqq. Effrenis laetitiae sensum, quo ad canendum excitatus erat poeta, ipsa oratio per breves sententias praecipitata mire adiuvat; cui insuper vim addit τὸ nunc repetitum et v. erat, de quo statim. Generalis sententia erat: hilariter hunc festum agamus diem! Pro hoc statim, quibus animum exhilarari vult, commemorat vinum, saltationem, epulas: fere ut I. 36. 11 sqq. Initium fluxisse videtur ex Alcaei similis argumenti carmine, cuius primos vv. servavit Athen. X. 3. οὐν χορὴ μεθύσκειν, καὶ τινα πρὸς βίαν πίνειν, ἐπειδὴ κάτθανε Μύρσιλος. — *pulsanda tellus*, saltandum, tripudiandum (ut I. 4. 10. adde I. 36. 12. Ovid. A. A. 1. 112. Fast. VI. 330.) *pede libero*, libere, effuse, ut animum metu liberatum decet. Nam ad totum animi habitum hoc epith. pertinet. Propert. IV. 6. 61. in eadem re: *prosequitur cantu Triton, omnesque marinae plauserunt circa libera*

signa Deae, h. laetitiae signa plausu edidere. Pessime ibi Intpp. Sic πῶς ἀνόσιος Eurip. Hel. 375. *pes inimicus* Prop. II. 6. 33. *superbus* Senec. Med. 253. *iniuriosus* supra 35. 13. et sic centies. Minus commode alii h. l. interpretantur: *pede libero* a catenis, quae a Cleopatra timendae erant, s. recuperata libertate. — 2. nunc epulae apparentur splendidae ac magnificae pro diei sollemnitate. Docte et augusta specie hoc poeta extulit, orationis colore a supplicationum caerimoniis desumpto. Decreta enim ad pulvinaria Deorum vel ob res feliciter gestas vel ad ipsorum iram prodigiis aut calamitate publica manifestatam placandam supplicatione Deorum statuae in lectis circa aras collocari, iisque amplissimae dapes apponi solebant. Vbi igitur ad gratias Diis agendas ea fieret, privata cum publica certabat laetitia, festis epulis aliisque prodita. Cic. in Catil. III. 10. *quoniam ad omnia pulvi-*

Antehac nefas deprōmere Caecubum
 Cellis avitis, dum Capitolio
 Regina dementes ruinas,
 Funus et Imperio parabat

Conta-

pulvinaria supplicatio decreta est, celebratote illos dies cum coniugibus et liberis vestris; laudante iam Lamb. Eodem orationis splendore ac dignitate solennes epulas devicta Cleopatra indicit Prop. IV. 6. 1 sqq. Alii proprie h. l. accipiunt, veramque a poeta supplicationem edici existimant. Sed haec parum commode interiecta esset aliis, quae ad privatam laetitiam spectant; tum carmen est ad Sodales, non ad populum Rom. ut III. 14. ubi multo graviorem ingenii incessum in eadem re suadenda deprehendas. — Saliarē dapes, epulae opiparae et magnificae. Hinc epulari Saliarē in modum proverbialiter Cic. Att. 5. 9. v. Torrent. — ornare pulvinar dap. instruere, adponere dapes pulv. — tempus erat, est, sed alterum eleganter animum laetitiae testificandae vel minimam moram impatientius ferentem depingit. Aristoph. Ecclef. 372. τί ποτ' ἄνδρες οὐχ' ἠξουσιν; ὡρα δ' ἦν πάλα. Senec. Med. 111. Multifidam iam tempus erat succendere pinum. Propert. II. 8. 16. magni nunc erat oris opus. ubi v. Broukh. Idem elegans usus partic. dudum et iamdu-

dum, v. c. Ovid. A. A. II. 457. Candida iam dudum cingantur colla lacertis. Tib. III. 6. 63. Iam dudum Syrio madefacta tempora narvo debueram fertis implicuisse comas. Alii graecismo rem expediunt, parum opportune, arbitror.

v. 5 sqq. Quod antea, rep. in summum discrimen adducta, nefas, impium fuisset, civem Romanum dedecuisse. Pro hac vulgari transeundi forma docte poeta sententiam priorum vv. alia idea speciali, qua vitam iucundam in genere designat, iterum repraesentat. Caecubum pro quovis nobiliori vino, quod adeo festa tantum luce bibatur, repostum ad festas dapes V. 9. 1. cf. Prop. III. 6. 63. Tib. II. 1. 27. deprōmere (v. ad I. 9. 7.) e cella avita, in qua vinum ab avo reconditum fuerat, adeoque vetustum. Testam puter nam similiter dixit Tibull. I. 10. 43. — 6 sqq. Splendide, pro dum Cleopatra reip. Romanae interitum parabat. Pro republica est Capitolium, cum dilectu; nam aeternitatis illud rei Romanae certissimum pignus habebatur. v. III. 3. 42. et III. 30. 3. Hinc ruinae eius dementes,

tes,

Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum, quidlibet impotens

Spe-

tes, feminae dementis, quas non nisi demens animo struere possit. — Quo everso, *Funus*, finem se simul imposituram sperabat. *Imperio* Romanorum in univ. terrarum orbem. Plus dignitatis habet, si ita accipias, quam si simpliciter de evertenda rep. Romana cogites. Ita quoque Vellei. II. 85. *Advenit deinde maximi discriminis dies, quo, Caesar Antoniusque productis classibus pro salute alter, in ruinam alter terrarum orbis dimicavere.* Caeterum colorem orationis e Nostro duxit Valer. Max. V. 2. de Coriolano: *funus et tenebras Romano imperio minitantem*; unde patet, legi debere: *funus et ruinas* cact. Facile vero intelligitur, ad invidiam rei augendam haec a poeta ita adornata esse; nam non tam excindi populum Romanum volebat Cleopatra, quam ei imperare, regni sede Alexandriam translata. Res satis nota e. Dione L. 7. adde Propert. III. 11. 29 sqq. Flor. IV. 11. — 9. cum spadonum turba, quos et in consilium adhibebat, et exercitibus praefecerat. Infra V. 9. 13. *Romanus miles — spadonibus servire rugosis potest.* Indignitatem rei ipsa oratione auxit poeta. Nam istum spadonum comitatum gregem vo-

cat per contemptum (ut Sueton. Tit. c. 7. *libido propter spadonum greges suspecta in eo erat.*) eumque *contaminatum*, impura libidine attritum (Propert. de Cleopatra III. 11. 50. *et sanulos inter femina trita suos, eadem virulentia*) impurum, infamem. Apte Tacit. Annal. XV. 37. *Vni ex illo contaminatorum grege in modum sollennium coniugiorum denupsisset*, laudante Bentl. Alii ad evirationem trahunt. — *turpium morbo* turpi morbo infamium, morbosorum, *παθικῶν*. Nam *morbos*, ut Gr. *νόσος, πάθος*, de impura libidine dicitur. Catull. LVII. 6. *Morbosi pariter, gemelli utriusque.* Senec. ep. 83. *impudicus morbum confitetur ac publicat.* *Φιλόπαιδα νόσον* habes in Callimach. Epigr. XLIX. 4. Possis etiam epith. *turpium* ad corpus s. faciem rugis inde ante tempus deformatam trahere: qua eadem vi *rugosos spadones* Noster dixit V. 9. 13. et *frontem hispidam* IV. 10. 5. adde Claudian. in Eutrop. II. 67. — 10. *quidlibet . . . ebria*, rebus secundis in summam spem imperii Romani potiundi adducta. *Impotens* est is, qui sibi temperare, modum servare nequit, veluti in laetitia (Liv. XXX. 42. *ex insolentia, quibus nova bona fortuna*

Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem

Vix una sospes navis ab ignibus:
Mentemque lymphatam Mareotico

Rede-

tuna sit, impotentes laetitiae insanire.) hinc *impotens sperare*, in sperando, quae immodicas spes animo conceperat, quae, qua erat animi impotentia, quidlibet se adsequi posse confisa erat. — *ebria* docte pro insanicus, mente prorsus alienata, impos sui et hoc graviter pro, elata, animosa, insolens facta *fortuna dulci*, fortunae blanditiis. Sic *μεθύων πληγαῖς* Amycus acceptis vulneribus impos sui factus, *ἀμιχανῶν* dicitur Theocr. XXII. 98. *μεθύων ἔρωτι*, h. *ἀφορῶς ἔρωτι*, Anacr. in fr. p. 279. ut *ebrii amore ocelli* Catull. XLV. 11. et sim. Sunt, qui epith. *dulci* ad v. *ebria* poetam allusisse existiment. Sed poctis *dulcia* omnino dicuntur ea, quae animum oblectant, vel adspectu laeta sunt. Caeterum non tam res feliciter gestae Cleopatram in spem regni erexerant, quam amor Antonii, qui imperium Romanum pretium libidinum (Flor. IV. 11.) ei promississet. Igitur de hoc *fortuna dulcis* unice capiendum.

v. 12 *sqq.* Spem tamen istam abiecit, classe ab Octaviano ad

promontorium Actiacum graviter adflicta: — *minuit furorem* dispulit; excussit animo insaniam affectati imperii, spem regni impotenti animo conceptam, quod *vix una navis sospes* evassisset, servata esset *ab ignibus*, quibus reliquae absumentae essent, quod tota paene classis igni deleta esset. Rem tradit Dio L. 34. et alii. Spectant adeo haec ad Antonii classem, quae, ab eo deserta, in longum fortissime pugnandi perseveraret constantia, ac paene tota cremaretur. Cleopatra enim cum LX navibus, vix inito proelio an fugerat. Quarum quidem, nullius quippe ad fortunam belli iterum tentandam momenti, nullam rationem habuit Horatius, ut poeta; graviter tamen ideo accusatus a T. Fabro Epist. II. 55. — *Mentem lymphatam*, lymphatico metu, s. vano terrore correptam. Ovid. *Halieut.* 49. *animalia — vana quantiunt lymphata timores.* Seneca ep. 15. *nulli tam perniciosi — quam lymphati metus sunt: caeteri enim sine ratione, hi sine mente sunt.* *Lymphati* enim dicuntur subito Nymphae adspectu

Redegit in veros timores

Caesar, ab Italia volantem

Remis adurgens: accipiter velut

Molles columbas, aut leporem citus

Vena-

spectu confternati, ab eaque in
 furorem acti, οἱ κατεχόμενοι
 Νύμφαις (ut Hesych. v. Νύμ-
 φόληπτοι) seu, ut Ovid. Her.
 IV. 47. *quas Dryades Faunique
 bicornes numine contactas atto-
 nuere sui*; tum omnino mente
 alienati, atque ita perturbati,
 ut prae consilii inopia caeco pa-
 vore corripiantur. Iam lym-
 phaticum s. inanem timorem
 Cleopatra prodiderat, cum vix
 inito proelio, rebus adhuc in-
 tegris, fugam statim cum navi-
 bus suis moliretur; cuius timo-
 ris atque adeo amentiae caus-
 sam ad ebrietatem poeta retu-
 lit, ut simul profligatam eius lu-
 xuriam notaret. — *Mareoticum*
viñum; ad Mareotidem palu-
 dem. v. Strabo XVII. p. 1150.
 cf. Heyn. ad Virgil. G. II. 91.
 — *redegit in s. ad veros timores*,
 effecit, ut haud temere amplius
 timeret, verum ipsius animo in-
 cussit timorem. Proprie esse
 videtur: dispulit insaniam Ma-
 reotico menti offusam haectenus,
 ut, cum antea sine causa trepi-
 dasset Cleopatra, nunc vere se
 ad incitas redactam intelligeret.

— *adurgens* premens, proxi-
 me insequens eam *ab Italia*,
 quam classe petitura fuerat,
 adeoque retro *volantem* praeci-
 piti fuga ablatam. Ita iungere
 praestat, quam *ab Italia remis*
adurgens, quod languidius vi-
 detur, etsi ad rei veritatem di-
 ctum foret. Nam Caesar anni
 sequentis demum initio ex Italia
 reversus Alexandriam petiit.
 Dio LI. 5. Horatius tamen ita
 rem adornasse videtur, ut praec-
 ter Liburnas naves et ipse Cae-
 sar statim post pugnam Actiacam
 Cleopatram persecutus sit. Ne-
 que aliter Flor. IV. 11. *Pri-
 ma dux fugae regina — sed in-
 siare vestigiis Caesar — prope
 manu tenebantur.* — 17. Com-
 paratio HomERICA II. χ. 159. sq.
 Πηλείδης δ' ἐπόρουσε — ἥντε κίρ-
 κος ἔρεσφιν, ἐλαφρότατος πετεη-
 νῶν, θηδῖως οἴμησε μετὰ τρήρω-
 να πέλειαν. cf. Eurip. Androm.
 1141. Ovid. A. A. I. 117.
molles timidas, imbelles (IV.
 4. 51.) communi animalium ti-
 midorum epitheto. v. ad I. 15. 51.
 — *citus* cursu concitato perfe-
 quens, vestigiis instans. —

Venator in campis nivalis

Haemoniae: daret ut catenis

Fatale monstrum; quae generosius
Perire quaerens, nec muliebriter

Ex-

nivalis cum dilectu, nam per hiemem venari solenne. Hinc nivis ac frigoris constanter in venatus descriptione mentio fit. v. ad I. 1. 25. et V. 6. 7. Sed negant omnino hoc epith. in Thessaliam, mitiori caelo subiectam, cadere, ideoque *Aemoniam* de Thracia, quam ab Aemo, eius monte, sic appellatam volunt, interpretantur, invito usu loquendi atque analogia. Montanas vero Thessaliae regiones nive confitas fuisse plura veterum evincunt testimonia. *Ossa pruinofum vexit glacialis Olympum* Claudian. de R. Prof. II. 257. adde in Ruf. II. 181. Stat. Ach. I. 476. de Achille: *quis enim Aemoniis sub vallibus alter creverit, effossureptans nive.*

20. *Vt catenis daret*, in vincula coniceret, omnino pro, ut viva ea potiretur, eamque triumphali pompae reservaret. Quod Augusti consilium diserte tradit Plutarch. Ant. p. 952. τὸν Προκουλήσιον ἐπέμψε κελύσσας, ἢ δύνηται, μάλιστα τῆς Κλεωπάτρας ζώσης κρατῆσαι. Καὶ γὰρ ἐφοβεῖτο περὶ τῶν χρημάτων, καὶ μέγα πρὸς δόξαν ἤγεῖτο τοῦ Στραμβου καταρχεῖν ἐκείνην. Quod

ipsum poeta innuit per *catenas* s. vincula Cleopatrae iniicienda. Stat. Silv. III. 2. 119. *anguiferamque domum, blando qua morsa veneno Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas.* Nam catenati pompam triumphalem devicti hostium duces ornabant, mox in carcere necandi. cf. V. 7. 4. Eodem colore Senec. Troad. 152. *Non assuetas ad sceptras manus post terga dabit; currusque sequens Agamemnonios — laetis fiet pompa Mycenis.* Propert. III. 9. 52. *Acceperis tuae Romula vincula manus* de Cleopatrae imagine in triumpho pompa circumlata. *Vnica monstri* appellatione poeta summa ἐναργείᾳ totam Cleopatrae, feminae profundissimae luxuriae, libidinis incestae (e Romanorum sensu, v. c. Lucan. VIII. 693.) atque inexpletas, tum animo impotentissimae, adeo, ut, quae mulier, eaque externa esset, (Lucan. X. 66. *Leucadioque fuit dubius sub gurgite casus, an mundum, ne nostra quidem, matrona teneret.*) Romano totiusque adeo orbis terrarum imperio inihiaret, hocque ab Antonio libidinum pretium pacta esset,

Expavit ensem, nec latentes

Classe cita reparavit oras;

Aufa

esset, (Flor. IV. 11. *Haec mulier Aegyptia ab ebrio imperatore pretium libidinum Romanum imperium petit.* cf. Prop. III. 11. 31.) imaginem absolvit. Inde Flor. l. l. *Antonius — totus in monstrum illud, ut mente, ita animo quoque et cultu desceverat.* De Catilina similiter Cic. in Cat. II. 1. *nulla iam pernicies a monstro illo atque prodigio mœnibus comparabitur. Fatale pestiferum, exitiosum reip. Romanae.* Optime totum huuc locum illustrat Lucan. X. 59. 60. de Cleopatra: *Dedecus Aegypti, Latii feralis Erinnyis, Romano non casta malo.*

v. 21 sqq. Illa autem indignum rata hoc modo perire, gloriosorem vitae exitum, esse arrepto, tentavit; cumque mori decrevisset, non ignotos maris aut Nili recessus, in quibus delitesceret, sed regiam animo plane regio petiit, ibique regali induta cultu mortem sibi, admota corpori aspide, conscivit. Quam diversa ab hac pedesiri poetica sit ratio, maxime in sententiarum nexu, facile animadvertas. — *generosius*, mortis genere, quod magis reginam deceret, quam quo ignominiose per triumphum, manibus revinctis, ducta in carcere afficeretur. — 25. Inverse: fortiter ensem manibus tracta-

vit, quo se peremtura fuerat. Vim enim sibi, prolato telo, inferre conabatur, Proculeium, qui se ad Octavianum ducturus esset, conspicata, qui illud manibus eius vix extorsit. Plutarch. l. l. — *muliebriter e sexus sui imbecillitate, timida indole. muliebris metus expertem* Cleopatram *spiritum reddidisse* similiter dicit Vellej. II. 87. — *nec classe*, quacum e proelio effugerat, *cita citata, citato cursu*, fugâ praecipiti *reparavit*, paravit, quaesivit, -petiit, *oras latentes*, latebrosa loca, tutos recessus, quo Augustus non secuturus fuisset. Afferit quidem Plutarch. p. 948. de transvehendis e Nilo in sinum Arabicum navibus eam primo cogitasse, et inde Arabiam vel Hispaniam (Dio. l. l. 10.) petere voluisse; abiicisse tamen illud consilium, cum naves aliquot, primum transmissas, ab Arabibus Petraeis combustas audisset. *Praeparatae eius in Oceanum fugae* meminit quoque Flor. l. l. Sed suppressit haec poeta, ne generosae Cleopatrae indoli, in voluntariae mortis, etsi ei vita offerretur, consilio capiendo, et maxime in dissimulando, quod adeo neque regno amisso superstes esse, nec ad triumphum deduci sustineret, insigniter proditae quidquam detraheret. Cf. Obff.

Ausa et iacentem visere regiam
 Vultu sereno, fortis et asperas
 Tractare serpentes, ut atrum
 Corpore combiberet venenum;

Deliberata morte ferocior:
 Saevis Liburnis scilicet invidens

Pri-

v. 25 *sqq.* Quin, quum statim post pugnam Actiacam de morte sibi consciscenda deliberasset, eamque decrevisset, tanto *ferocior* animosior inde facta (colorem inde petiit Stat. Theb. XII. 760. *Iam letale furens, atque audax morte futura; et VII. 699. vires fiducia leti suggerit, inde viro maioraque membra, diosque laetior.*) *ausa* est visere adspicere, intrare sustinuit *regiam* aulam *iacentem*, afflictam, prostratam (Sic *iacens regnum* Senec. Troad. 54.) exquisite; ex intimo Cleopatrae sensu, quem ipsa dissimulabat *vultu sereno*, ad laetitiam composito, quo ipso animum magnum et fortem prodebat. Praeclara vero oppositio est in *ausa vultu sereno et iacentem regiam*. Ad rem v. Dio LI. 5. — *fortis*, fortiter, forti animo *tractare*, manibus versare, tangere, corpori admovere *serpentes asperas*, iratas, noxias. cf. Virg. Ge. III. 453. — 27. ut mortu carum venenato periret. — *atrum* mortiferum, exitiosum.

Sic *atra lues, atra fames, atra cura* et sim. cf. Virg. Ge. II. 130. Aen. II. 221. — *corpore combiberet*, corpus imbiberet, inficeretur veneno. Dum corpus in genere nominat, et ipse, qua parte venenum admiserit Cleopatra, in medio relinquere videtur; nisi poetae verba, (v. 26. *asperas tractare*) ad eorum sententiam trahenda existimes, qui Cleopatrae brachium ab aspidem, (nam in hoc serpentum genere fere consentiunt, veluti Plutarch. p. 955. Vellei. II. 87. Flor. IV. 11. cf. Morgagni Opusc. II. 29.) antea lacessita, admorsum statuunt. *Κενήματα λεπτά* in eius brachio appa- ruisse diserte tradit Dio LI. 14. Vnde et in triumpho Cleopatrae imaginem adligatis brachio aspidibus circumlatam fuisse docet Prop. III. 9. 53. *brachia spectavi sacris admorsa colubris, et trahere occultum membra soporis iter*, ubi v. Burm. v. 30 *sqq.* Ne captiva Romanam ad triumphum duceretur.

Or-

Privata deduci superbo

Non humilis mulier triumpho,

Ornate singula. *Invidens, φθονούσα*, quod invideret, quod victoriae iude ornamentum accedi nolle, adeoque turpe, ignominiosum sibi existimans, *Liburnis* navibus *deduci triumpho* ad triumphum. *Liburnae* naves parva ac velocia navigia, ad eorum similitudinem facta, quibus olim Liburni, piraticam facientes usi essent. Biremes fere fuisse ostendit Luciani locus T. II. p. 403. ed. Reiz. ταχυνάυτουσιν σκάφος, τούτων τῶν δικρότων, αἷς μάλιστα χρῆσθαι Λιβυροὶ δοκοῦσιν. De eorum celeritate Sil. XIII. 240 sqq. *Quanta est vis agili per caerulea summa Liburnae, quae, pariter quoties revocatae ad pectora tonsae percussere fretum, ventis fugit ocior, et se, quam longa est, uno remorum praeterit ictu.* Atque horum maxime opera Antonii naves apud Actium disiectas fuisse, Dio et alii testantur. II. l. ideo potissimum memorantur, quod Augustus iis ad regiam persequendam capiendamque usus esset. — *faevis*, hostiliter insequentibus, hostilibus, ornat simpliciter. Alii tamen hoc epith. inducti non de

Liburnis navibus sed de Liburnorum copiis, quae in Augusti classe fuissent, hic agi existimant; sed altera ratio magis poetica est, ac verior, quum navibus istis Romani potissimum vicerint. — 31. *privata*, pristina dignitate spoliata; Apposite Zenob. Cent. V. p. 121, ed. Schott. ἡ δὲ Κλ. αἰρουμένη μᾶλλον ἐντίμως ἀποθανεῖν, ἢ ἐν ἰδιωτικῇ τάξει ἐπὶ θεάτρον ἀτιμασθῆναι, ἀνελεῖν ἑαυτὴν ἐμέλησεν, quae maximam partem hausta fuit e Dione LI. 11. — *superbo* ad apparatus triumphum magnificum spectat; tum et animam triumphantis declarat. v. I. 55. 3. Sic *superbos* victoriae nuntios dixit IV. 4. 69. — *non humilis mulier*, generosae indolis, quod regina ntori mallet, quam, regno exuta, victoris triumphum ornare. Facit huc Livii fragmentum, quod Porphyr. ad h. l. servavit: „Nam et T. Livius refert, illam, cum de industria ab Augusto indulgentius tractaretur, identidem dicere solitam, οὐ θριαμβεύσομαι.“ Similia tradit Flor. IV. 11. extr.

C A R M E N XXXVIII.

A R G V M E N T V M.

*S*implicitatem in convivio adornando commendaturus poeta speciali eam idea, quam ipsum anni tempus suppedicaret, eleganter ita expressit, ut nimiam pueri in conquirendis rosis, quae iam fere defloruissent, sedulitatem increpet, solamque myrtum, cuius facillima copia sit, coronis nectendis adhibere iubeat. Qua ad puerum apostrophe facta tantum abest, ut carminis virtus elevetur, ut putant nonnulli, ut ea potius iuvetur atque animetur. Omnino in tradenda communi, quam vocant, sententia ita fere versatur Horatius, ut eam semper rei, loco, ac tempori accommodet, eique in rem praesentem versae novum vigorem, novamque gratiam hoc artificio adstruat. Oratio tersa et comta, simplex tamen munditiis, quasi verita, ne ipsa operosiore cultu argumenti vim iugulet atque enervet.

A D P V E R V M.

Perficos odi, puer, adparatus;
 Displicent nexae philyra coronae;
 Mitte sectari, rosa quo locorum
 Sera moretur.

Simplici myrto nihil adlabores
 Sedulus curo; neque te ministrum

De-

v. 1 sqq. Odi cum vi, pro-
 minime delector, non appeto
Perficos apparatus, splendidum,
 luxuriosum convivandi morem,
 Perfis fere proprium. De Per-
 farum *τροφή* ac *πολυτελεία* in
 apparandis epulis nota omnia.
 cf. Athen. IV. c. 10 et 11. Valer.
 Max. IX. 1. qui sua hausit e
 Theophr. vel Sosibio, e quo ista
 laudat Athen. l. l. p. 144. —
philyra interior tiliae tunica s.
 membranula nectendis floribus
 adhibita. Ovid. Fast. V. 337.
Ebrius inciuctus philyra conviva
capillos. Coronae adeo philyra
nexae sunt, quibus varii flores
intextae sunt, futiles proprie
dictae; v. Martial. IX. 91. 6.
plectiles, Plaut. Bacch. I. 37.
 h. l. est myrtus cum rosis, quae
 maxime ad convivales coronas
 adhibebantur. Similis generis et
 usus coronae erant, quas Lesbii
υποδυμιάδας vocabant, teste Phi-
 leta apud Athen. XV. p. 678.
Φιλήτας ἐν Ἀτάκτοις υποδυμιά-
δας Λεσβίου φησὶ καλεῖν μυρσί-

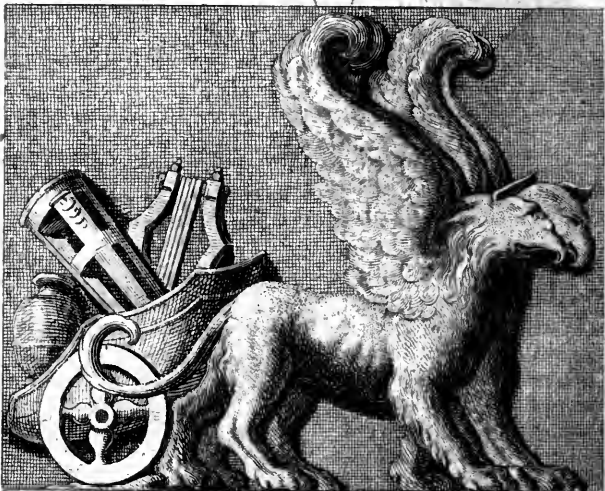
νης κλώνα, περὶ ὃν πλέκειν ἴα
καὶ ἄλλα ἄνθη. — 3. Vulgare
 erat: mitte sectari rosam, quo
 caet. *Mitte* noli, ut saepius.
 — *Sectari*, exquirere, investi-
 gare, *quo locorum* sicubi rosa
 aliqua *sera*, quae serius effloru-
 erit, *moretur*, adhuc extet, re-
 periat. De hoc insano Roma-
 norum luxu, qui longe quaesita
 alienique temporis deliciis ma-
 xime appeterent apposite Lu-
 cian. Nigrin. T. 1. p. 75. *τού-*
τους γὰρ εἶναι, τοὺς — τὸν οἶνον ἐν
τοῖς συμποσίοις μετὰ κρήνων καὶ
ἄρωμάτων ἐκχέοντας, τοὺς μέσου
χειμῶνος ἐμπιπλαμένους ἕδων,
καὶ τὸ σπάνιον αὐτῶν καὶ τὸ πα-
ράκαιρον ἀγαπῶντας, τὸ δὲ ἐν
καιρῷ, καὶ κατὰ φύσιν, ὡς εὐτε-
λές ὑπερφηνοῦντας. Seneca ep.
 CXXII. *Non vivunt contra na-*
turam, qui hieme concupiscunt
rosam? Adde Martial. IV. 28.
 4. VI. 80. Senec. Ep. CXXII.

v. 5 sqq. Simplificissima sir-
 ctura fuerit: *curo, μέλει μοι, cu-*
 pio,

Dedecet myrtus, neque me sub arta
Vite bibentem.

pio, volo, iubeo, ut nihil florum myrto simplici, soli adlabores, adicias, sed alterum nimum pueri in conquirendis rosis studium bene declarat; quo et spectat *sedulus*, sedulo, quod τῷ adlabores iungendum. *Myrtus simplex*, corona, quae e sola myrti fronde contexta est. *Duplicem* contra, e duplici materia, auro gemmisque, contextam dixit Virgil. Aen. 1. 655. — *te ministrum* ministeria tantum (temperandi et porrigendi pocula) obeuntem quomodo dedecet myrtus, quam necipse fa-

stidiam, qua ego, qui convivor, fatis mihi cultus videor. Vides suaviter opponi *ministrum* et *bibentem*. *Minister* absolute de οἰνοχόῳ ut Tibull. III. 6. 57. In *vite* suavis pictura est, et praeclare simplici, quem puero commendat, apparatusi convenit. Cogita vero vitem ulmo vel populo annexam, sicque satis *arctam*, h. arctis paripinis ac ramis densam umbram efficien-
tem. Possis etiam de hypampelo, s. pergula vitigenia accipere; de qua v. Heyn. ad Virg. Cop. 8.

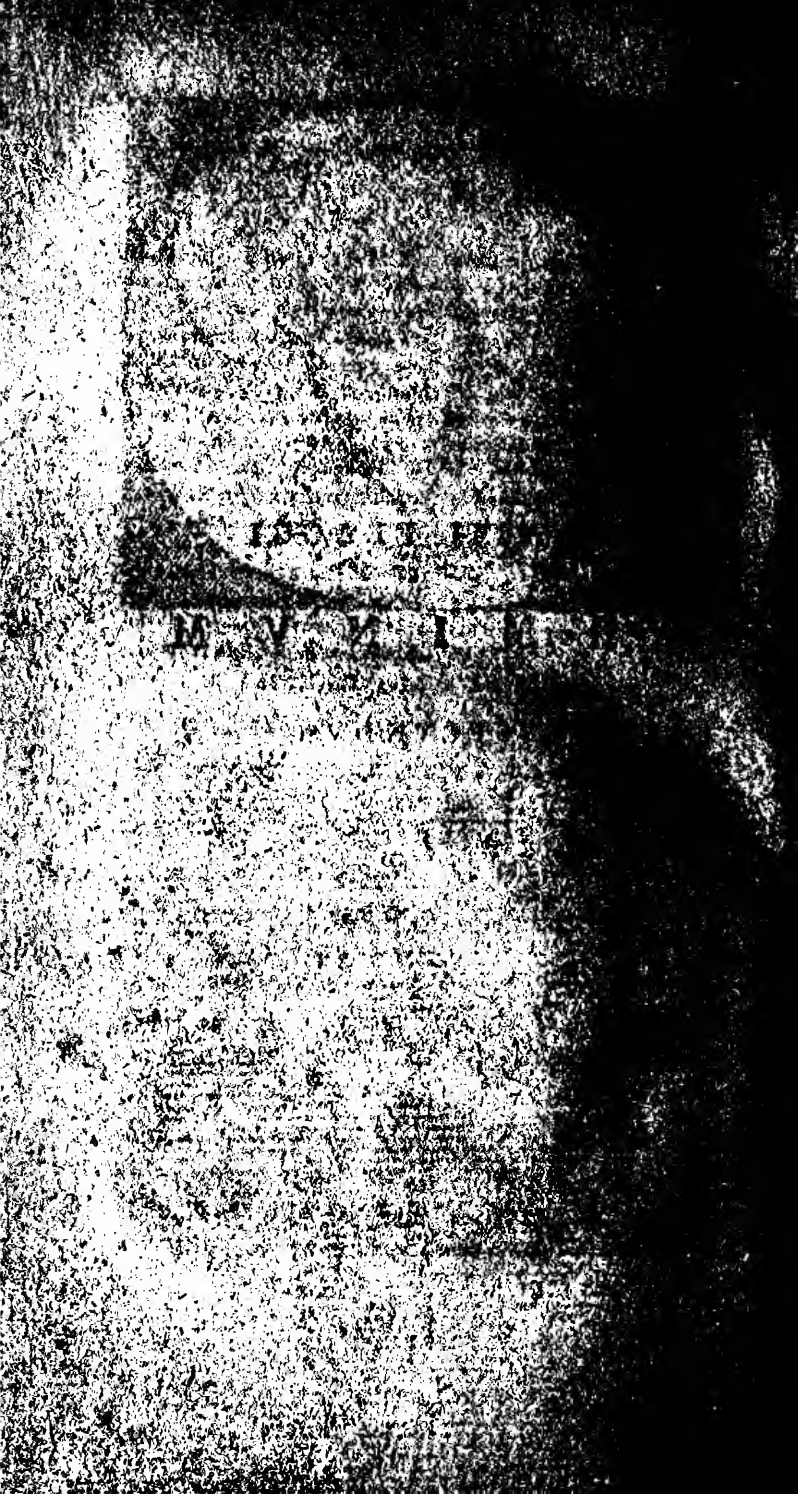
Torillo del.

Griffonum sc.

Q. HORATII FLACCI

C A R M I N U M

LIBER SECVNDVS.

Q. HORATII FLACCI
C A R M I N V M
LIBER SECVNDVS.

C A R M E N I.

ARGVMENTVM.

C. Asinius Pollio, virtute bellica prudentiaque civili clarissimus, idemque in causis forensibus agendis exercitatus, tragoediarumque scriptor nobilissimus, quum in enarranda bellorum civilium, quibus ipse interfuisset, historia occupatus esset, hoc ad eum carmen scripsit Horatius; cuius descriptio, si rerum ac verborum ornatum demas, nobis quidem facillima videtur. Laudat et exhortatur Pollionem poeta, ut, quod tam praeclare inchoa-

inchoaverit opus, quam primum ad finem pertexat. Iam, quae illud tam desideratum faciant, et cur ab eo potissimum, tam enixe efflagitet, duas maxime adfert causas, et operis suscepti difficultates, quas eum optime profligaturum sciat, et, quam summam ei tribuit, artem historicam. Ac huius quidem alteram virtutem, quam asferre debet historicus, prudentiam civilem, initio statim carminis docte declarat, mirificeque in Pollio-
 ne extollit; alteram, δύναμιν ἐμπνευστικὴν, uberius designat coloribusque vividissimis repraesentat inde a v. 17. Delatus sic, animoque complexus singularum rerum gestarum memoriam impetu quodam ad contemplandam detestandamque bellorum istorum atrocitatem abripitur, a quo se demum v. 37. praeclara inflexione revocat. Incessus carminis multum gravitatis habet; doctrina et ornatus in singulis admirabilis, imagines rerum lectissimae, ut perfectissimis Horatii carminibus illud accensendum sit. Quae tamen ipsae huius c. virtutes, prave intellectae ac distortae, plura super eius consilio opinio-
 num peperere monstra, quae, cum iusta interpretatione profligare studuerimus, ulterius hic exagitare nihil attinet.

AD ASINIVM POLLIONEM.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique caussas et vitia et modos

Lu-

v. 1 — 8. Perfectissimum in forma operis sui Pollionem statim initio carminis poeta repraesentat, bellorum civilium descriptionem totiusque operis ambitum iis adumbrando coloribus, qui et suscepti laboris difficultates, miramque in iis profligandis, Pollionis dexteritatem, omninoque historiam eius tanquam consummatæ artis exemplum ostendunt. Laudat enim huius viri insignem cum in rimandis belli istius caussis, tum in explorandis, recteque expendendis, quibus illud administraretur, quique adeo rebus vel prospere vel male gestis momentum facerent, modis spectatam *σύνεσι πολιτικῆν*, quam iure palmarem Historici virtutem indicat Lucian. de confer. Hist. §. 34. Conf. omnino Gell. N. A. L. V. 18. Scilicet historiam perferipturus ita versari debet, *ut non modo casus eventusque rerum, qui plerumque fortuiti sunt, sed ratio etiam caussaeque noscantur*, ut Tacit. Hist. I. 4. Vulgaris omnino vv. 1 — 8. enuntiatio erat: Tu, o Pollio, bellorum civilium historiam paras, arduum hercle!

atque difficile opus! *Tractas, exponis, describis motum civicum*, motus civiles, quae turbæ in rep. extiterint, quorum factiones civitatis statum subverterint, *ex Metello consule* inde a Metelli consulatu. Diserte adeo poeta motum ab ipso bello civili (v. 2.) distinguit, inmutatque societatem trium principum, Pompeii, Caesaris et Crassi, reip. opprimeudae causa initam, quae per decem annos bello civili profluit. v. Dio XLVII. 54. Appian. B. C. II. 9. Sueton. Caes. 19. Facta haec imperii pactio a. V. 694. Q. Caecilio Metello Celere, Lucio Afranio Coss. Quae cum infecutorum bellorum civilium semina contineret, recte inde Pollio historiam suam exorsus est. Proprie igitur hic *motus* de turbulenti reip. temporibus accipiendum; qua notione saepius apud Ciceronem et alios occurrit. Alii post Porphyr. et Lamb. de ipsius belli civilis primordiis capiunt; quod etiam loquendi usus ferat (ita v. c. Sil. I. 20. *Iamque adeo magni repetam primordia motus*, et Stat. Achill. I. 458.); diserte

Ludumque Fortunae, gravesque
Principum amicitias et arma

Non-

diserte tamen partes operis (*motus et bellum civ.*) distinguere videtur Horatius, memorato imprimis Metelli consulatu, qui X annos bellum civile antecessit. Quam difficultatem Torrentius, qua hanc interpretationem premi videbat, ita removere conatus est, ut Q. Caecil. Metellum Pinum, qui a. V. 701. cum Cn. Pompeio consulatum gessit, intelligendum statueret. Si omnino ab hac standum est, malim *motum bellique causas* copia poetica et ornate dictum accipere pro, motum eiusque causas, bellum cum causis, quae adeo Pollioni inde a Metello consulatu arcessendae erant. — *Civicus*, antiqua forma, ut III. 24. 26. *civica rabies*, et Ep. I. 5. 23. Male eam Florus, adfectator talium, intexuit IV. 2. *furorem civicum* dicens. — 2. *belli causas*, quomodo intestini isti motus bellum civile excitaverint, quomodo inde bellum civile exarserit. Proximae quidem, quae istam imperii societatem dissolverent, causas erant caedes Crassi apud Parthos (Lucan. I. 106. *Parthica Romanos solverunt damna furōres: Plus illa vobis acie, quam creditis, actum est, Arsacidae: bellum victis civile dedisti.*) et mors Iuliae, Caesaris filiae, Pompeio nuptae.

Tum enim mutuo metu, adfinitatisque vinculo soluti Pompeius nec parem, nec Caesar superiorem ferre, armisque uterque de principatu contendere coepit (v. Flor. IV. 2. Senec. Ep. 94. extr.). Quorum quidem capiendorum Caesari praetextum fuit sublata tribunorum intercessio v. Sueton. c. XXX. unde et hanc belli a Caesare moti causam ab ipso Pollione traditam discas, quod Caesari, si privatus redisset, Milonis exemplo circumpositis armatis causa apud iudices dicenda fuisset. *Publica* vero huius belli *semina*, quae vocat Lucan. I. 159. erant luxuries, et conflata inde multis rei familiaris egestas, qui adeo salva rep. salvi esse non possent (ut de Lentulo Vellei. II. 49.) quibus Caesar *plane palam bello civili opus esse* diceret. Sueton. Caes. c. XXVII. — *vitia*, in administrando bello utrinque, maxime a Pompeianis, admessa, e. g. quod Pompeius tam flagitiose imparatus acerrimum ducem exercitumque provocasset; quod Roma Italiaque excessisset; quod victoria apud Dyrrhachium reportata uti nescivisset; quod bellum, quod ipsi trahendum esset, impetu suo gereret; quod Caesarem, Thessaliam petentem, cum ei in Italiam transmittendum esset, seque-

Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosae plenum opus aleae

Tra-

sequeretur, Aegyptumque post pugnam Pharfalicam, non Africam, contenderet, caet. Alii vitia actatis istius, quae bellum civile traxerint, intelligunt, nescio quam bene. — *modos*, ipsum belli gerendi modum. Etiam hoc late patet. Nam et quantis copiis, quibus utrinque sociorum auxiliis, quibus terrarum locis, et quanta pertinacia partiumque illud gestum sit odio, comprehendit. *Modos* tamen ad fortunam v. sq. quoque trahere licet; ut sint *τρόποι τῆς Τύχης*, *varietas Fortunae propria* ut Cic. de Div. II. 109. Eurip. Troad. 1205. *τοῖς τρόποις αἱ Τύχαι πηδῶσι*. Idem in fr. apud Stob. in Flor. Grot. p. 463. *τῆς Τύχης οὐχ εἰς τρόπος*. — 3. *Ludum Fortunae*, fortuitos rerum eventus, ubi, quae summa ratione provisae erant, eventu destituuntur, temere contra coepta, feliciter cadunt. Maxime tamen duorum ducum fata a poeta respici puto; Pompeji, *in se tam discordantem fortunam experti, ut cui modo ad victoriam terra defuisset, deesset ad sepulcrum* (Vellei. II. 53. adde Petron. de Mut. R. 239. sqq. *Ille tremor ponti, saevi quoque terror Hydaspis, et piratarum scopulus: modo quem ter ovantem Iupiter horruerat; quem fracto*

gurgite Pontus, et veneratus erat submissa Bosphoros unda: pro pudor! imperii deserto nomine fugit, ut Fortuna levis Magni quoque terga videret): Caesaris, Pompeium, a quo ad tantum dignitatis fastigium evector sustentatusque in eo esset, deprimentis, ad incitantesque redigentis, moxque, ubi rerum potitus esset, in curia interemti. In his enim vicissitudinibus *Fortuna ludere*, iocari dicitur. Vid. ad III. 29. 50. — *Principum amicitias*, iutam inter Caesarem, Pompeium et Crassum potentiae societatem, coniurationem, *gravem* sc. reip. *quae Urbi* (Vellei. II. 44.) *orbique terrarum nec minus diverso quoque tempore ipsis exitiabilis fuit*. Hinc male h. in reip. perniciem (nisi potius est *parum, simulate*) *concordes* vocat Lucan. I. 87. Id. v. 84. *Tu caussa malorum facta tribus dominis communis Roma*. In animo forte h. I. habuit Senec. de Provid. c. 3. *Inimicitiae potentum graves sunt? opponatur simul Pompeio, Caesari, Crasso*. Caeterum subtexta haec sunt belli civilis descriptioni, quae ordine priora sunt; quod in poeta lyrico neminem offendere debet. — *et arma nondum exp. u. c.* *Idea poetica, qua belli civilis impietatem vivide ostendit poeta;*

Tractas, et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Paul-

nihil amplius. Frustra se torquent alii, ut sententiarum progressum eruant, explicando: ut ceperint arma cives, adeoque ipsum bellum; vel, quod eodem redit, proelia ipsa civium adversus cives cogitando. — *uncta* tineta, adspersa, polluta *crucoribus* cruore, sanguine *nondum expiato* adeoque civium recens caesorum sanguine adhuc madida, stillantia: Nam populus mutua suorum caede *āyos* committit, quo piaculis exsolvendus est; ipsa adeo arma, sanguis ita profusus expiandus est. *Scelerata* ideo vocat *arma* Lucan. VI. 406. Docte vero poeta innuit bella civilia Marii, Cinnac, Sullae vixdum finita, quum novum inter Pompeium et Caesarem suborinetur. — 6. *Periculosae plenum opus aleae*, ornate et docte pro, opus periculosissimum, rem magnam et arduam moliris: nihil amplius. Inest adeo laus prudentiae eius civilis, diiudicandis, quibus utriusque bellum gereretur, rationibus proditae. Totius carminis consilium pervertunt, qui Polionem ab incepto opere deterreri sic ab Horatio existimant, quod illud ipsi gravem offensionem, si cum iudicii libertate, et ex veritate rem ageret, multorumque odium concitaturum foret. *Alea* de quavis re ancipiti; quo

et spectat notum proverbium, *ἐξ ἑφ' ὄρω κύβος*. v. Schott. Adag. p. 359. — 7. Eadem sententia, docte variata et maiore cum vi exposita. *Incedis super ignes, suppositos*, subiectos, latentes sub *cinere doloso*; qui ignem occultat. Est Gr. *διὰ πυρὸς βαίνων*. Eurip. Electr. 1182. Apposite ad Nostri locum Callim. ep. XLVI. 1. 2. *Ἔστι τι ναὶ τὸν Πάνα, κερουμένον, ἔστι τι ταύτη, ναὶ μὰ Διάνυσσον, πῦρ ὑπὸ τῆ σποδιῇ*. Similiter Philodem. XV. 4. (Anal. Br. II. 86.) *πῦρ τὸ φεταὶ ἐγπρόφρον*. Propert. I. 5. 5. *Et miser ignotos vestigia ferre per ignes*. ubi v. Gebh. et Abresch. ad Aeschyl. I. p. 21.

v. 9 — 12. Nexus: Quo difficilius opus illud est, quod aggressus es, tanto maior omnium eius tam egregie a te inchoati est expectatio; ut qui illud a te solo commode tractari posse intelligant. Fac igitur, ut, omni tua cura ac studio in hoc converso, quam primum illud desiderium expleas. Iam quum Pollio eodem tempore tragoediis scribendis vacaret, poeta sententiam ita convertit: Omittas tantisper tuum, quod arti tragicæ tam laudabiliter impendis, studium, donec belli civilis historiam detexeris. Qua exquisita conversione haud vulgaris

Paullum severae Musa tragoediae
Defit theatri: mox, ubi publicas

Res

tragicis Pollionis studiis laus simul adfunditur; quae quidem paulisper seponenda suadet Horatius, non quo ea opere eius historico inferiora indicaret, sed quod alterum partem historiae Romanae comprehenderet atque illustraret, quae maximis rerum conversionibus insignis esset, quod adeo Romanis, historiae suae tantopere studiosis, plus praebiturum voluptatis intelligeret. — *Musa tragoediae*, Musa tua tragica, ut *tragica Camena* A. P. 275. — *severae*, rebus funestis, tristibus occupatae. Ovid. Amor. III. 1. 11. *Venit et ingenti violenta Tragoedia passu*: fronte comae torva, palla iacebat humi. Severitatem omnino cuique graviori carminis argumento tribuunt poetae. Propert. II. 8. 13. *Nunc volo subducto gravior procedere vultu; nunc aliam citharam me med Musa docet.* — 10. *defit*, absit *theatris*, abstineat se paullum a teatro, ne conspiciatur per aliquod tempus in teatro. Scilicet ipsi fabularum auctores partes actoris e poetica ratione sustinent, ut mox v. 12. vel Musae eorum tragicæ deferuntur, ut h. 1. Sic Ovid. Ep. ex Pont. IV. 16. 29. *Musaque Turrani, tragicis innixa cothurnis.* — *Mox*, ubi

historiam belli civilis pertexeris, tragoediis scribendis studium iterum tuum addices. Subiecta haec a poeta, ne quid operibus eius tragicis a se detrahi existimet, quod historiam eius impensius flagitet. Ornatissime vero singula a poeta elaborata. Vbi *res publicas*, res populi Romani (ut *res imperii* I. 2. 26. *res Romana* et al.) rempublicam bellis civilibus turbatam *ordinaveris*, in ordinem restitueris, composueris, quod exquisita ratione dictum pro, ubi historiam ad ea reip. deduxeris tempora, in quibus iterum convalescit, ubi finitis bellis civilibus reip. quies et ordo suus redditus est, adeoque ad lineam eam perduxeris. Scilicet poetae rerum, quas gestas describunt, se participes, auctores suavi sigmento profitentur, cuius exempla in Virgilio, Propertio, aliis, passim obvia. Tiro legat Burmanno notata ad Anthol. Lat. 1. p. 250. et ad Prop. I. 7. 1. Cf. et ad Nostri II. 19. 12. ubi similiter turbatum ab Intpp. Bentleii quidem ratio, *ordinare* cum Gr. συντάττειν, σύνταγμα comparantis, indeque ei novam significationem τοῦ scribere, enarrare vindicantis, aliquam doctrinae speciem prae se fert, minus tamen poetica censenda est. Ali-

Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,

Insigne maestis praesidium reis,
Et consulenti Pollio curiae,

Cui

orum infalsa super h. l. com-
menta referre nihil attinet. —
grande munus caet, Pollionem
tragoediarum scriptorem tra-
goedum repraesentat h. l. poeta;
de qua ratione paullo ante mo-
nuimus, poetis haud infrequenti.
Sic Dofennus Comicus *non ad-
stricto socco pulpita percurrere*
dicitur Epp. II, 1. 174. Adde
Saleii Bassi ad Pis. 226. (Werns-
dorf. Poet. min. IV. p. 276.)
*Maecenas tragico quatientem pul-
pita gressu* (ita omnino legen-
dum: ut Ovid. loco supra laud.
ingenti violenta Tragoedia passu.
Vulgo inepte: *caestu*) *evexit*
Varium. Est igitur: *repetes*,
absoluta historia iterum suscipi-
as, sustineas, agas *munus*, par-
tes tragoedi, iterum incedas
cothurno, cothurnatus in scena;
h. tui studium tuum ad scri-
bendas tragoedias iterum con-
feras. — *grande*, grave ob
argumenti et sententiarum gra-
vitate; etiam ob verba gran-
dia. Seneca Ep. C. *Sit aliquid*
— *tragice grande, comice exile.*
cf. A. P. 80. — *Cecropio*, At-
tico. Eandem laudem Pollionis
tragoediis tribuit Virgil. Ecl.
VIII. 10. *Sola Sophocleo tua*

carnina digna cothurno. Pacu-
vium et Attium non solum tra-
goediis sed etiam orationibus
expressisse Asinium tradit Auctor
de Corr. Eloq. c. 21. Iam vide
quomodo exquisitam poetae ra-
tionem ad pedestrem traduxe-
rint intpp.

v. 13 — 16. Nunc demum
Pollionem adloquitur poeta, re-
liquarumque eius virtutum elo-
gium artificiose adnectit; quod
prorsus a vulgari ratione rece-
dit. — 13. *Praesidium reis*
docta structura (ut I. 15. 21.
exitium genti) pro, praesidium
reorum, qui reis praesidio es, eos
egregie defendis. Similiter Cot-
tam *praesidium fori* appellat
Ovid. ex P. IV. 16. 42. De Ci-
ceronis facundia Corn. Severus
fr. 12. (Wernsd. Poet. min. IV.
221.) *Vnica sollicitis quondam*
tutela salusque: Carm. ad Pis.
v. 40. *tua maestios defensura*
reos vocem facundia mittit. Sci-
licet laudabilius habebatur, clo-
quentiae vim in reorum defen-
sione ostendere, quam in alio-
rum accusatione; quod invidio-
sum erat. De Septimio Seve-
ro Stat. Silv. IV. 5. 48. *Est*
et frementi vox hilaris foro; ve-
nale

Cui laurus aeternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: iam litui strepunt:

Iam

nate, sed non eloquium tibi: ensisque vagina quiescit, stringere ni iubeant amici. cf. IV. 1. 14. — *maestis*, squalidis, fordidatis. Caeterum multam inventionem, diligentiamque summam, et consilii et animi fatis Pollioni tribuit Quiuctil. X. 1. amphim autem dicendi genus Plin. Ep. I. 20. 14. *praef. curiae*, senatui, *consulenti* te, sententiam te roganti. Senatui tribuitur, quod proprie consulis erat, exquisita ratione; quasi tota curia a Pollionis sententia penderet, hanc solam expectaret, sequendamque statueret. Inest adeo haud vulgare prudentiae eius civilis elogium. *Consuli* dicuntur senatores, qui rogantur sententiam, etiam profa oratione, ut notum. Monendum tamen, ne quis ab intpp. in transversa abripiatur. — 15. 16. Idemque rebus bellicis clarissime, summe imperator. Pro hoc, quo magis virtus eius imperatoria elucesceret, rerum ab eo praeclare gestarum mentione iniecta: qui Dalmatas vicisti, de iis triumphasti. Simplex utique loquendi ratio ferebat: cui laurus parta est, qui laurum petisti (ut III. 14. 2.)

victoriam reportasti a Dalmatis; pro hoc ornatior erat sententia: cui laurus Dalmatica, victoria de Dalmatis reportata triumphum speciosissimum peperit, insignis triumphii causam praebuit. Docte hoc ita invertit poeta: cui *laurus*, victoria *aeternos honores*, aeternam nominis gloriam, famam pereunem *peperit*, eam consecutus es, *Dalmatico triumpho*, decreto tibi ob devictos Dalmatas triumpho. Misus erat Pollio adversus Parthinos, populum Illyricum, non procul Dyrrhachio (Dio XLI. 49) ab Antonio a. V. 715. eosque subegit. v. Dio XLVIII. 41. Appian. V. de B. C. p. 1135. Triumphum de iis egit a. d. VIII. Kal. Novembr. v. Heyn. ad vitam Virg. chronol. p. CXCIV. Parthinos generali Dalmatarum nomine h. l. comprehendit, hosque a poeta poni, quo illustrior ac speciosior Pollionis triumphus esset, facile apparet. Etiam Flor. IV. 12. *Dalmatas ab Asinio Pollione gregibus, agris, armis, multatos* refert.

v. 17. *sqq.* Alteram Historici virtutem, *δύναμιν ἐμπνευστικὴν* vocat Lucian. de confcr. Hist. §. 54., quae iu iusta, diluci-

Iam fulgor armorum fugaces

Terret equos equitumque vultus.

Au-

daque rerum gestarum expositione cernitur, adeo quidem, ut singula coram geri spectarique videantur, nunc persequitur, summamque eius laudem Pollioni tribuit Horatius. Ac in ea repraesentanda iis usus est rerum imaginibus, quae et oculos maxime ferirent, animumque percellerent. Accensam illius admiratione poetae phantasiam facile sentias in pugnae, qua illam refert, *ὑποτυπώσει*, tam exacte per partes singulas delineatae, ut erectas utrinque ad classicum acies, tum manus conferi miscerique, duces sudore ac pulvere conspersos per ordines volare, alteram denique aciem turbatam fusamque oculis tibi persequi videre. Est haud dubie locus ex elaboratissimis poetae ac splendidissimis. *Iam nunc* est animo praecipientis, certoque angurantis, quod a Pollionis ingenio facile expectari poterat. Nondum enim opus ad finem perductum erat. Extenuant vim loci, qui de particula historiae, Horatio aut lecta, aut a Pollione recitata cogitant; cum proprium sit enthusiasti futura animo tanquam praesentia, obiicere, et eloqui. — *Perstringis*, feris, percellis, obtundis *aures*, cum dilectu, pro, audire videor *murmur cor-*

num, iam litui strepunt, et litui strepitum, h. classicum caui. Oratio in his lectissima. *Murmur* proprium de gravi cornuum; uti *strepere, strepitus, stridor* de litui acuto sono. Seneca *Thyest.* 574. *Iam silet murmur grave classicorum, iam tacet stridor litui strepentis.* Lucan. I. 237. *stridor lituam, clangorque tubarum non pia concinait cunctis saeco classica cornu.* Praeclare adeo *perstringere* convenit *murmuri*. Sil. XV. 459. *subitum campo perstrinxerat aures murmur tristis tubae.* Minax dicitur, quia ad pugnam pertinet, eius conferendae signum dat. Similiter V. 2. 5. *classicum trux*, et Salei. Basso ad Pis. 129. (Poet. min. IV. 260.) *classicus horror* vocatur. *Αἰματέον πολέμου μέλος* tribuit *σάλπιγγι*. Antip. Sid. XI. (Anal. Br. II. 1.) — 19. 20. *Iam videor mihi cernere, ut fulgor armorum, arma fulgore suo equos fugaces terreat*, paulo audacius pro, tantum ipsis inicientiam terrorem, ut terga vertant, consternati anfangiant. Eadem ratio videtur obtinere in Ovid. Her. I. 56. *Et lacer admisso terruit Hector equos*, h. equi conspecto Hectore curru adligato citatiore cursu ferebantur. Plura huius generis exempla vide apud Ouwens N. II.

Audire magnos iam videor duces
 Non indecoro pulvere sordidos,
 Et cuncta terrarum subacta
 Praeter atrocem animum Catonis.

Iuno,

H. III. 3. p. 371. Subesset ad-
 eo alterius partis in fugam ver-
 sae imago satis poetica. Malini-
 tamen ad ipsa proelii initia lo-
 cum referre, hac sententiarum
 progressionem: Videaris tibi cor-
 nua et lituos audire, acies utrin-
 que admotas videre, tum equos
 in primo conflictu fulgentibus
 appropinquantium hostium ar-
 mis consternari, caet. Tum fu-
 gaces exornat tantum terroris
 iniecti ideam, estque simpliciter,
 pavefactos, stare nescios, regi
 difficiles, ut in simili descri-
 ptione apud Virg. Ge. III. 82.
*Tum, si qua sonum procul arma
 dedere, stare loco nescit, micat
 auribus, et tremit artus. — equi-
 tum vultus,* equites, sed alte-
 rum significantius, nam vultus
 hominis terrefacti colorem mu-
 tat, pallet. Forte tamen ter-
 ret ad equos tantum spectat,
 et generalis notio, fulgore
 conveniens, inde elicienda; ut
 poeta nihil amplius voluerit,
 quam fulgor armorum prae-
 stringit equitum vultum, proe-
 lium initur.

v. 21. Iam videor audire du-
 ces caet. docte pro: animo iam
 mihi fingo, repraesentato, qua vi,

quo spiritu, quanto cum vocis
 tum orationis vigore res a du-
 cibus in pugna fortiter ac stre-
 nue gestas expositurus sis, ut
 paene ipsos pugnam obeuntes,
 bellique pulvere adpersos ocu-
 lis videre sit. Cf. Obs. For-
 titudinem ducum, eamque a
 Pollio ad vivum expressam
 declaravit poeta verbis, *non in-
 decoro pulvere sordidos,* pulvere
 belli decoros, adpersos, nota
 idea ad fervorem pugnae de-
 signandum. Pariter Martial.
 VIII. 65. 3. *Arctoi formosum
 pulvere belli Domitianum* di-
 cit. vid. 1. 6. 14. — *cuncta
 terrarum,* totum terrarum or-
 bem a Caesare subactum, omnes
 gentes a Caesare devictas. Vel-
 lei. II. 56. *Caesar omnium vi-
 ctor, regressus in urbem — quin-
 que egit triumphos,* Gallicum,
 Ponticum, Alexandrinum, Afri-
 cum, Hispaniensem. — 24. Prae-
 ter Catonem. Summa devotus
 est in hoc antitheto. Illustrat
 locum Senec. de Provid. 2.
*Quid habeat Iupiter in terris pul-
 chris, quam ut spectet Cato-
 nem, iam partibus non semel
 fractis, stantem nihilominus in-
 ter ruinas publicas erectum. Li-
 cet, inquit, omnia in unius di-*

Iuno, et Deorum quisquis amicior
Afris inulta cesserat impotens.

Tel-

tionem concesserint, custodiantur legionibus terrarum, classibus maria, Caesarianus portus miles obsideat; Cato, quo exeat, habet. Id. Ep. 95. extr. *Quantum in illo vigoris ac spiritus, quantum in publica trepidatione fiducia est? Scit se unum esse, de cuius statu non agatur: non enim quaeri, an liber Cato, sed an inter liberos sit. Inde periculorum gladiorumque contemptus. Libet admirantem invictam constantiam viri, inter minas publicas non labantis dicere: Luxuriatque toris animosum pectus. Vnde optime atrocis animi notionem h. l. constituas. Est vero in Catone is, qui in tuenda vindicandaque libertate acerrimus, propositique huius tenacissimus, fractis ac perditis omnibus nihil a constantia remittit, moriendumque ante, quam ullam conditionem Caesaris accipiendam reipublicae (Vellei. II. 49.) statuit, adeoque obfirmatus adversus omnia, quae libertati obfutura sciat, vel cunctis vitae iactura. Atrocitas adeo omnino in consilii suscepti perseverantia ostenditur, maxime tum, ubi tempora incidunt, quae, ut sententiam mutes, suadere videantur. Atque hoc sensu atrocem fidem adhibuit Sil. VI. 377. atrocem Virtutem id. XIII. 369.*

v. 25 — 28. Quam totum terrarum orbem h. Pompeianos cum auxiliis eorum ubique terrarum, ad internecionem a Caesare deletos, Catonisque invictam constantiam morte voluntaria comprobata proximis vv. commemorasset poeta; primum satis erat, ea nunc subiici, quae maximum utriusque rei momentum fecissent. Erat vero insignis illa in bello Africano; quod ductu Q. Scipionis gerebatur, ad Thapsum accepta clades, quae maximam exercitus partem hausit (v. Appian. B. C. II. 97. Plutarchum, et al.) quaque Cato audita nihil cunctatus, ut sapienter dignum erat, mortem etiam laetus accepit Flor. IV. 2. Iam quum hanc cladem Romani in ea terra accepissent, in qua ipsi olim Iugurthino Punicisque bellis magnas strages, edidissent; vindictae iure hac illos adfectos fuisse ait poeta. Simplicissima enim sententiae horum vv. enuntiatio erat: Civibus ad Thapsum ad internecionem delictis, Scipione cum exercitu in Africa caeso. Iam Afrorum superioribus bellis caesorum ultio Iunoni, numini ipsorum *εγγωγίω* desertur a poeta, quo augustior rei esset species, tum ad deos eam referre plane necesse erat, quandoquidem Romani non ab Afris victi, sed fuisset ipsi

Tellure, victorum nepotes
Retulit inferias Iugurthae.

Quis

Ipsi viribus attriti fuerant. Satis vero consentanea est illa ratio opinionum antiquiorum hominum, qua Dii tutelares eandem gentis suae fortunam belli experiri, vinci adeo, victique urbe ac regione excedere, huiusque iniuriae acceptae, cladisque populo suo illatae ultionem parare dicuntur. Iam vero vulgarem sententiam: Iuno ulta est Afros caesos a Romanis, pari eos clade affecit, docte ita convertit poeta: Iuno Romanorum sanguine Afrorum olim ab ipsis caesorum manes placavit; colore orationis ducto a ritu, quem antiquissimum ipsa eius prodit immanitas, (cf. Homer. Il. ̢. 26.) quo hostes capti ad occisum in bello tumulos mactarentur, ut manes istorum sanguine satiati placarentur. Unde sanguinis usus tam frequens in his sacrificiis, ipsarumque inferiarum origo. Petitae quoque inde multae, poetis imprimis loquendi formae; v. ad v. 28. — *D. quisquis amicior, amicus Afris*, omnes Dii tutelares, qui cesserant *tellure inulta*, victis deletisque Africae incolis, quorum clades ulcisci non possent; hinc *impotentes*, fatis prohibentibus. Excedunt Dii urbe, regione, cuius tutelam gesserant, hostibus eam vastantibus,

nota vel e Virg. Aen. II. 351. ratione. Adde Sil. II. 365. *Et iam damnata cessit Carthagine Marors*. Nata inde sollempnis illa Deorum in urbium expugnatione evocatio. Vid. Macrob. III. 9. — *retulit inf. Iug. manes Iugurthae a Romanis victi occisique placavit, inferias ei misit nepotes victorum*, eorum, a quibus devictus fuerat, h. Romanorum; sed alterum docte cladis vicissim illatae causam declarat. Quo etiam v. compositum *retulit* spectare videtur, cuius praepositionis vis totius loci sententiae accommodanda est. *Vicissendi* enim studio Iuno Romanis hanc vicissim cladem paraverat. *Iugurthae* vero soli ex universis Afris, qui diversis temporibus a Romanis caesi essent, litatum ait, tanquam poeta: et quod indignitas rei, Iugurtha opertus cateuis (Flor. III. 1.) a Mario in triumpho ductus, Iuonem et caeteros Africae deos maxime offendisset. Caeterum orationis colorem e Nostro duxit Lucan. I. 39. *diros Pharsalia campos impleat, et Poeni saturentur sanguine manes: imprimis IV. 788. Excitet invisas dirae Carthaginis umbras inferiis fortuna novis, ferat ista cruentus Hannibal, et Poeni tanta dira piacula manes*. Adde ei. VI.

Quis non Latino sanguine pinguior
 Campus sepulcris impia proelia
 Testatur, auditumque Medis
 Hesperiae sonitum ruinae?

Qui

310. X. 392. Seneca de Benef. V. 16. *Parum est illi capere patriam, nisi evertit, nisi — debitas inferias Gallicis bustis duces Romani persolverint.* Flor. II. 5. *Stricta in principum colla secures legatorum manibus litavere.*

v. 29 — 36. Memorata ad Thapsum civium internecio plures diversis terrarum locis acceptas civili bello clades poetae in mentem revocat, in quarum contemplatione, atrocitate sceleris abreptus et quasi attonitus dum omnes cogitationes defigit, a primario carminis argumento abductus ad declarandam detestandamque belli istius impietatem totus convertitur, eiusque magnitudinem, quanta maxima *Ægyptia* potest, exprimit. Commotum indignitate rei poetam commotior ipsa eius pròdit oratio (sere ut I. 35. extr.): nun sententia horum vv. plane eadem est, sub speciales tantum imagines revocata; quod et ipsum animo graviter turbato egregie convenit. Sententia generalis erat: Quid? quod ubique terrarum civilibus armis depugnatum est, ubique civium sanguis profusus est. Scenam belli civilis breviter ita adun-

brat Flor. IV. 2. *si locum et spatium, ubi commissum est; intra Italiam: inde se in Galliam Hispaniamque deflexit, reversumque ab Oceasu totis viribus in Epiro Theffaliaque consedit: hinc in Aegyptum subito transfiliit: inde respexit Asiam: inde Africae incubuit: postremo in Hispaniam regyavit, et ibi aliquando defecit.* Recte adeo poeta bello isto, quod plurimas terrarum partes adtigisset, totum terrarum orbem quodam quasi diluvio correptum dicere poterat. Iam observa copiam exquisitam poetae et ornatum orationis. Sententia iam absoluta videri poterat his verbis: omnis campus Latino Romanorum civium sanguine pinguior factus est; eo conspersus est; sed adtexuit praeclearo artificio poeta, quo utrique maior veri species accederet, alteram hanc imaginem: omnis campus sepulcris suis, caesorum civium tumulis, h. frequentes in omnibus campis tumuli testantur, memoriam servant, monumento sunt, proelia impia, civium ibi facta esse. Sic Philippos civilia busta vocat Propert. II. 1. 27. *Terra pinguescit sanguine, in qua multum eius profusum est,* nota

idea

Qui gurgēs, aut quae flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniae

Non decoloravere caedes?

Quae caret ora cruore nostro?

Sed

idea. Virgil. Ge. I. 491. 2. Non fuit indignum superis bis sanguine nostro — latos Haemi pinguescere campos. Ovid. Heroid. I. 54. Luxuriat Phrygia sanguine pinguis humus. Stat. Theb. VII. 545. Duc illum in campum, vestro qui sanguine pinguis spirat adhuc pinguisque meo. — Sepulcra h. l. simpliciter sunt tumuli; terra exaggerata, ingesta civium corporibus. — auditumque Medis caet. Docto eum antecedentibus copulatur sententia, quam pedestris forma ita disinxisset: proelia, s. omnino bella civilia, quae reip. Romanae ruinam, interitum traxere, quibus respublica concessa, prostrata, pessumdanda est, h. reip. luctuosissima. Obvia vero ratione respublica, quocunque graviori damno adflicta, compagibus suis solui (ita fere fluentem remp. acceperim in Vellei. II: 16.) ruere (v. ad I. 2. 25. et 35. 15.) procumbere (Vellei. l. l.) dicitur. Iam pro ruina s. interitu imperii Romani, doctius est ruina Hesperia, Hesperiae, Italiae, et pro gravissima ruina exquisite est sonius ruinae, cuius fragor ad extremas terra-

rum oras pertingit, Medis s. Parthis auditus. Hos vero cum dilectu nominat poeta, populo quippe Romano infestissimos; qui adeo hoc reip. casu laetarentur, votorumque suorum sua ut urbs haec periret dextera (V. 7. 8.) facti essent, compotes. Cf. omnino ad I. 34. extr. addo Aurel. Vict. 39. Vbi (Diocletianus) fato intestinas clades, et quasi fragorem impendere compertit status Romani, curam reip. abiecit. — 35-35. Sed et undae civili sanguine infectae, pollutae sunt, civilis belli notas traxere. Gurgitis notio generalis est, per species mox a poeta designata. — Flumina haud ignara, conscia sunt belli, proelia ad ea facta sunt, sanguine polluta sunt; nota loquendi ratione. Eurip. Herc. fur. 365. sqq. Κενταύρων ποτὲ γένναν ἔτρασε — ζύνοιδὲ Πηνειὸς ὁ καλλιδίνας caet. Exempla e Latinis poetis adscribere non vacat. Vide Doering. ad Catull. 29. 19. — lugubris, civilis. — 34. caedes Dauniae sanguis caesorum civium Romanorum (Nam Daunia s. Apulia pro univ. Italia posita, solita ratione) decoloravit, tinxit, rubescit quoduis mare.

Stat.

Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Caeae retractes munera Naeniae:

Mecum

Stat. Theb. XII. 410. de Iphigeneo: *turbatus adhuc et sanguine decolor ibat.* Sidonius *Metauri gurgites Asdrubalis caede decoloratos* ait T. I. ep. 5. Sic mare Siculum Poeno sanguine purpureum II. 12: 2. Portenti speciem Lucani phantasma habet III. 573. *crucor altus in undis spumat, et obducti con crescunt sanguine fluctus.* — 36. *Quae omnino ora expers est civilis belli?* Sic totius loci sententiam poeta complexus videri debet. In specie tamen accipere praefat: Etiam longe distitas, remotissimas mundi plagas cruore nostro infecimus.

v. 37 — 40. Praeclara inflexione iam revocat Musam suam a tam gravi ac sublimi argumento, eamque ad leviora canenda hortatur. Similis correctio III. 3. extr. — *relictis iocis*, argumento carminum levi, iocibus tantum et iocis occupato; nam in hoc solo Musam suam regnare modeste proficitur. Cf. I. 6. extr. Similiter *molles modos citharae* suae tribuit II. 12. 3. et *lyram iocosam* vocat III. 3. 69. — *Musam procacem* accipiunt fere pro, quae fines suos migrat, quae se carminis generi immiscet, ad quod facta non est, audax, temeraria; sed est simpliciter, proterva, petulans, lasciva, ioco-

sa. Ratio adeo inest, cur iocos, ipsi proprios, relinquere non debeat. Stat. Silv. I. 5. 13. *procax myrtis ederetque soluta fronte verecundo. Clio mea ludit Etrusco.* Similiter Elegiam Stellae petulantem vocat idem Silv. I. 2, 7. — 38. — *munera Caeae Naeniae* docte et exquisite poeta appellat carmina lugubria Simonidis Cei, *Ἰσηνούς*, lacrimas *Simonideas* Catullo XXXVIII. 8. dictas. Frequentata nimirum poetis ratione carmina sunt dona Musarum. Catull. LXVIII. 10. *Muneraque et Musarum hinc patris et Veneris.* Theogn. 244. *ἀγλαὰ Μουσῶν δῶρα ἴσσοτεράων.* Archiloch. II. (Anal. Br. I. 40.) *Εἰαὶ δ' ἐγὼ θεοῶπων μὲν Ἐνναλίωιο ἄνακτος, καὶ Μουσῶων ἐρατὸν δῶρον ἐπιστάμενος.* Vet. Inscr. apud Murat. p. 1086. et Fleetw. p. 202. *δῶρά γε Μουσῶων καὶ βρέφος ὦν ἀγαπῶν.* Iam vulgarior loquendi forma, quaeque omnia Simonidis complecteretur carmina, erat: *munera Caeae Musae* ea dicere (uti *Grariam Cumenam* dixit II. 16. 38. *Musam Teiam* Ovid. Trist. II. 364.) Ut igitur peculiare carminum Simonidis genus, *Ἰσηνούς*, designaret poeta, exquisita ratione in specie eas vocat *munera Naeniae*, tanquam deae istorum carminum lugubrium praesidis, fere ut Elegiam, ele-

Mecum Dionaeo sub antro

Quaere modos leuiore plectro.

gorum, Tragoediam tragicæ rei præsidem poetæ faciunt. Sic non opus est, Naeniam illam latis obscuræ religionis deam cum quibusdam huc trahere. Alii munera naeniae dici volunt, ut munera militiæ Lucretio; parum apte. — retractes, iteres, idem argumentum tractes, ne tristibus immoreris. — 39. 40. *Mecum* potius quaere modos lev. pl. levius feri lyram s. fides plectro, leuiores modos s. cantus lyra mecum modulare, remissioris argumenti carmina mecum meditare, lude. Heroica enim, omninoque, gravioris argumenti carmina intentiorem et vocis (μέγα ψοφέουσιν αἰσθήν Callim. in fragm. Bentl. CLXV. os magnū Propert. II. 8. 16. os magna sonaturū Serm. I. 4. 44.) et lyrae modulationem e poeti-

co loquendi usu requirunt. Senec. Agam. 329. *Sed quale soles leuiore lyra flectere carmen simplex, lusus cum docta tuos Musa recenset. Licet et chorida graviore sones. Quale canebas, cum Titanus fulmine missofregere dei;* laudante iam Bentl. Eodem sensu maius plectrum IV. 2. 33. numeri leuiores Ovid. Amor. I. 1, 19. — *sub antro Dionaeo, Veneri dicato, adeoque lusus amatorios, carmina amatoria: nota imagine. v. I. 52. 1. et III. 4, 40. Apposite Ovid. Amor. II. 18. 3. Nos, Mæcer, ignava Veneris cessamus in umbra. Colorem e Nostro duxit Statius Silv. IV. 5. 57. Hic plura pones vocibus et modis passim solutis: sed memor interius nostri, verecundo latentem barbiton ingemina sub antro.*

C A R M E N II.

A R G V M E N T V M.

Ostenditur poeta, quem vere beatum appellare, quem vere sapientem salutare fas sit, solam divitiarum possessionem ad nominis huius honorem tribuendum quidquam momenti efficere negat, quibus omnino recto deum honestoque earum usu (cuius insigne Proculeii exemplum affert) pretium suum statuendum sit. Illos igitur, qui iis ita uti nesciant, in summa rerum omnium affluentia, quod eorum cupiditas nunquam expleatur, egenos, et, quod maiorum fame semper excruciantur, nec partis fruuntur, miseros pronuntiat; in beatis contra ac ditissimis eos habens, qui excelso animo opes despiciant, iisque, ut sapientem decet, fruuntur. Exquisitissimum autem hae sententiae, quae universe positae videntur, Crispi Sallustii continent elogium. Is enim, Historici illius c. sorore nepos, et in nomen eius adscitus, Augusti et si gratia floreret maxima, in equestri tamen ordine perstitit, fortunaeque, in qua constitutus esset amplissima, laute ac splendide utens, alienissimum ab avaritia et ambitione ostendit animum. Summam poetae artem in tali argumento, quod poeticae tractationi minus aptum videri poterat, lyricis coloribus adumbrando, elocutionisque ornatum insignem in hoc c. admirantur studiosi. Ad rem cf. Theocr. 15. 22. sqq.

AD CRISPVM SALLVSTIVM.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris; inimice lamnae

Crispe

v. 1.—4. Sententia horum vv. satis expedita: Divitiae per se plauē nullius sunt pretii, seu ut Boeth. Consol. Philos. II. 5. ait, *non sui natura pretiosae sunt.* Docte pro hoc poeta: *Argento nullus color est,* argentum nullum colorem, splendorem, (ita *lucis colorem* dixit Seneca Agam. 862.) cuius causa expeditur, qui ei gratiam conciliat, adeoque nullam gratiam, pulchritudinem habet, quod *abditum*, absconditum, defossum est *terris* in terram, omnino pro, quod usui hominum non inferuit. Potest quidem poeta de argento, in terra adhuc delitescente, rudi adeo, nulloque dum colore insigni cogitasse videri, (in quam rem praeclarus est locus Senecae ep. XCIV. *Vis scire, quam falsus oculos tuos decipit fulgor? nihil est istis (auro et argento) quamdiu mersa et involuta coeno suo iacent; foedius, nihil obscurius: nihil est illis dum sunt, et a faece separantur, informius.*) quod et *abditum terris* recte dici potest. Cic. de Nat. D. II. 60. *Nos aeris, argenti, auri venas, penitus abditas, invenimus caeli.*

Idem de Offic. II. 3. *argentum non effoderetur, penitus abditum.* Salei. Bass. ad Pl. 213. (Poet. min. IV. 274.) *Abdita quid prodest generosi vena metalli, si cultore caret?* Magis tamen totius loci ratio flagitare videtur, ut de opibus, quas magno studio comparavimus, quarum vero usum nobis interdiciamus, quas adeo tenebris damnamus, in terram defodimus, intelligamus. Ita vero solenni more avaritia poctis depingitur. Claudian. I. 42. *Hic non divitias nigrantibus abdidit antris, nec tenebris damnavit opes.* Colorem contra accipiunt, *splendent*, luci exponuntur opes, quae usui inferviunt. Boeth. loco supra l. *Atqui haec effundendo magis quam coacervando melius nitent.* Alexis in Excerpt. Grotii p. 597. *τοὺς εὐτυχοῦντας ἐπιφανῶς δεῖ ζῆν ἀεὶ, φανερόν τε πᾶσι τὴν δόσιν τοῦ θεοῦ ποιεῖν.* Tum res plane conficitur e Serm. I. 1. 44. *At ni ita sit (ni committitur) quid habet pulchri confriuctus acerris?* fere ut Theocr. 15. 22. *τί δὲ κέδος ὁ μέγιστος ἐνδοθι χερσὸς κείμενος; οὐχ ἄδε φρονέουσιν ὄνασις.* — Terra ar-

Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.

Vivet extento Proculeius aevo
Notus in fratres animi paterni:

Illum

ra dicitur, quae argentum, ab usu remotum, diligenter custodit, nihil inde detrahi sinit, avari instar. — 2. *inimice laminae* caet. Eadem sententia inversa subiicitur perspicuitatis gratia: argentum usu demum splendet, gratiam habet. Docte generalem hanc poeta, de recto divitiarum usu, iustoque iis statuendo pretio praecepturus, dum ad Sallustium inslecut orationem, ad specialem ita revocat: Tu *inimicus* es, odisti (sere ut Seneca de Benef. II. 17. *Indixisti pecuniae odium: hoc professus es, hanc personam induisti: agenda est.*), contemnis, nihili facis *laminam*, argenti massam; argentum; sed alterum cum dilectu, ut velrude, infabricatum, vel inutiliter reconditum argentum declaretur. — *nisi splendeat usu*, nisi usui, qui ei pretium facit, inserviat; igitur non *per se*, apud te pretium divitiae habent, sed usu demum splendorem adquirunt, propter usum iis aliquid tribuis. — *temperato*, recto, prudenti, non profundendo, aut male dispensando eas. τὸ εἰδέναι αὐτὸν (τὸν πλοῦτον) εὖ διακρίνεσθαι, (apud

Basil. in Or. quomodo leg. Gr. p. 107. Grot.) γενναίως χρῆσθαι (Menander in Stob. Flor. Grot. p. 93.). Praeclare sic ostenditur Sallustii animus ab omni divitiarum cupiditate liber, iisdemque, ut sapientem decet, fruens atque utens; ut de Tibullo Epp. I. 4, 7. *Dii tibi divitias dederunt, artemque fruendi.* Facit huc Seneca de Vit. B. XXII: *maior materia sapienti viro est animum explicandi suum in divitiis: nam in his et temperantia, et liberalitas, et diligentia, et dispositio et magnificentia campum habet patentem.* Ad verba et sensum Stat. Silv. II. 2. 150. *Non tibi sepositus infelix strangulat arca divitias: — expositi census, et docta fruendi temperies.* Id Silv. II. 3. 70. *Idem auri facilis contemtor et optimus idem condere divitias, opibusque immittere lucem.* Iam Pind. Pyth. V. init. Ὁ πλοῦτος εὐχουμένης, ὅταν τις ἀρετῇ κεκοσμημένον καθαρῶ βροτήσιος ἀνήρ αὐτὸν ἀνάγῃ πολὺφιλον ἐπέται, h. divitiae tum demum vim habent, si quis iis recte uti sciat. Idem Nem. I. 44. Οὐκ ἔραμαι πολὺν ἐν μεγάλῳ πλοῦτον κατὰ

Illum aget penna metuente solvi

Fama superstes.

La-

κατακρύψας ἔχειν ἀλλ' ἰόντων εἶ
τε πᾶθειν, καὶ ἀκούσαι, φίλοις
ἰξαρκίαν.

v. 5 — 8. Rectum divitiarum usum poeta satis habet, uno tantum, at potiori genere commostrarere. Plura commemorat Theocr. l. l. Illud vero illustri aetatis suae exemplo docte praesentatur. C. Proculcius, eques Romanus, amicus Augusti, rarissimae pietatis erga fratres suos, adeo quidem, ut cum iis, bello civili spoliatis, suam patrimonii partem de integro aequis partibus diviserit, quod iam antea totum cum iis divisisset, iuxta vet. Schol. ad h. l. qui Fannium Caepionem (male quaedam edd. Scipionem dicunt) et L. Muraenam fratres Proculcii laudat. Sed Caepio non fuit frater Proculcii, quod satis patet e Dione LIV. 3. p. 732. Rectius Masson. vit. Horat. p. 504. L. Licinium Varronem Muraenam, et M. Terentium Varronem Muraenam fratres eius asserit. Iam pro vulgari: Proculcius ob liberalitatem in fratres in magna hominum est estimatione, eius liberalitas in omnium ore est, splendide poeta: *vivet extento aevō*, quod copia poetica dictum pro, extendet aevi sui spatium, vitam suam, memoria eius nunquam in-

tercidet, recens crit apud posteros. *Extendimus aevum, vitam, praeclaris ingenii virtutisque documentis editis, quae nostri nominis memoriam ad posteros propagant.* Sil. IX. 375. *brevi hoc vitae, quodcunque relietum, extendamus, ait caet.* Sic *fama extendere vitas* Stat. Theb. IV. 55. quod simpliciore ratione *famam extendere factis* (ut *φήμην ἐπτείνειν* Phalaris Ep. LXVI.) dixit Virg. Aen. X. 468. Exquisitiorem contra idem adhibuit Aen. VI. 807. *virtutem virtutis memoriam extendere factis*, memoranda facere, praeclara quaevis moliri. In Horatio tamen extento aevo simpliciter accipi potest, remoto adhuc aevo *vivet* vigebit Proculcii memoria. — 6. *notus animi* animo, qui innotuit, famam consecutus est, qui ostendit animum, qui fuit *animō*, adfectu plane paterno in fratres; omnino pro, ob animum eius pat., liberalitatem in fratres. — 7. 8. Eadem immortalitatis notio, augustiore imagine repraesentata. *Fama illum aget*, vehet, tollet *penna*, alis suis, per populos circumferet; longe lateque diffundetur liberalitatis istius fama; noto phantasmate. Propt. III. 1. 9. *Quo me Fama levat terris sublimis et a me nata coronatis Musa triumphat equis.*

Latus regnes avidum domando
 Spiritum, quam si Libyam remotis

Gadi-

Claudian. I. 34. *Illum Famu*
vehit trans aequora caet. In
 genere igitur nominis eius fa-
 mam omnibus terrarum oris ce-
 lebratum iri ait poeta; iam ean-
 dem aeternam innuit per alas *me-*
tuentes solvi, *πεφυλαγμένους λύε-*
σθαι, quae cavent sibi, ne solvan-
 tur, ne a contentione remittant
 quae adeo tenorem servant, nun-
 quam deficiunt, subsidunt. *Sol-*
vuntur enim ea, quae a rigore
 remittunt, languescunt, et *me-*
tuunt solvi, quae nolunt, non
 possunt solvi, exquisita ratione.
 Bene Lamb. laudat Virg. Ge. I.
 246. *Arctos metuentes aequore*
tingi, comparato Arati Phaen.
 48. *ἄρκτοι κυάνεου πεφυλαγμένοι*
Ὠκεανοῦ. — *Superstes* ipsi, post
 mortem eius duratura. Negle-
 ctam in hac voce atque confu-
 sam personae cum re significata
 notionem facile animadvertas;
 a quo vitio non fatis sibi cave-
 runt scriptores antiqui. In idem
 incidit Boeth. consol. philof. II.
 metr. 7. *Signat superstes fama*
tenuis pauculis inane nomen li-
teris.

v. 9 — 12. Sententia horum
 vv. pendet ab interpretatione
 verborum, *avidum domando*
spiritum, quae duplici sensu ac-
 cipi possunt. Si *spiritum avi-*
dum univérse cupiditates inter-
 preteris, erit: *Latus regnes,*

regnum tuum, possessiones tuae,
 latifundia tua ampliora erunt,
 locupletior, ditior eris, *doman-*
do spiritum avidum, κρατῶν ἐπι-
 θυμιῶν si cupiditates coercueris,
 represseris, si iis imperes, *quam*
si Libyam Gadibus iungas, iun-
 ctam teneas, una possideas, h. si
 latifundia tua per totam Afri-
 cam et Hispaniam pateant, ex-
 tendantur. Effet adeo gnome:
 qui pauca desiderat, is in re te-
 nui constitutus ditior haberi de-
 bet, est altero, cuius immodi-
 cis cupiditatibus explendis ne
 amplissimae quidem facultates
 sufficiunt. Sic Diogenes βασι-
 λέως τοῦ μεγάλου ἑαυτὸν ἀπέφηνε
 πλουσιώτερον, τῷ ἐλαττίονων ἢ ἐκεῖ-
 νος κατὰ τὸν βίον προσδεῖσθαι
 apud Basil. de leg. Graec. p. 107.
 ed. Grot. Conf. omnino ad III.
 16. 39. sqq. Ad regnum s. im-
 perium hanc gnomen traustulit
 Seneca Thyest. 470. *Immane*
regnum est, posse sine regno
pati; et Boeth. Consol. phil.
 III. 5. *Qui se volet esse poten-*
tem, animos domet ille feroces
caet. Atque hanc quidem rati-
 onem omnes fere intpp. am-
 plecti videas, a sententiarum ne-
 xu etsi fatis alienam. Quod si
 vero *avidum spiritum* e totius
 contextus ratione de cumulan-
 darum divitiarum cupiditate ca-
 pias, sententia loci erit: Qui di-
 vitias

Gadibus iungas, et uterque Poenus
 Serviat uni.

Crescit

vitiis tenetur, iis adeo augendis unice intentus est, verbo, avarus, tantum abest, ut aliquando expleatur, congestisque opibus fruatur, ut eius sitis potius nova usque cum ipsa pecunia incrementa capiat, (vv. 13 — 16.) sicque nunquam eius fructum iste percipiat. Seneca Herc. fur. 166. *hic nullo sine beatus componit opes, gazis inhians, et congesto pauper in auro est.* Claudian. III. 196. *teneas utrumque licetbit Oceanum, laxet rutilos tibi Lydia fontes, iungentur solium Croesi, Cyrique tiara: nunquam dives eris, nunquam satiabere quaestu. Semper inops, qui plura cupit.* Plura vide ad III. 16. 28. Iam sententiam istam praecclare sic invertit poeta: Qui spiritum pecuniae avidum domat, divitias non congerit, eas non per se expetendas, sed usu demum fructuque pretiosas fieri censet, saepe is animo ita adfectus *latius regnat*, quantumtaeque eae opes sint, quas possidet, ampliores habet, *quam si Libyam* — uni, quam si non domito spiritu avido, animo non iis fruendi sed augendis intento, imensas teneat. Atque nunc demum, explorata horum vv. sententia, de nexu cum antecedentibus, recte statuere licet, qui sic animo informandus

videtur: Qui divitias magno studio congerit, custoditque, rem servat nullius per se pretii; hoc enim ei denuin accedit usu, cuius insigne nuper in Proculcio exemplum vidimus; tum *multas inter opes inops* habendus est, quod *quaerit* semper, *et inventis miser abstinet, et timet uti.* Iam orationis ornatum exente. *Regnum, regnare* exquisite de latitudiniorum possessionibus, in provinciarum spatia dilatatis, adeoque immensis dicitur. Sic *fulgere imperio Africae* III. 16. 31. Apposite Seneca ep. 39. *Hoc quoque parum est, nisi trans Hadrianum, et Ionium Aegaeumque vester villicus regnet; — quam vultis, late possidete, sit fundus, quod aliquando imperium vocabatur.* Sic *regna pastorum* Virg. Ge. III. 476. *regna Petilianae villam* appellat Martial. XII. 57. 19. Ahi regnare proprie dictum volunt h. l., parum commode, vel propter sqq. — *Spiritus*, pro animo cum dilectu; est enim animi τὸ ἐπιθυμητικόν; ita πνεῦν, θυμοῦ πνοαί, et spirare pro appetere passim occurrunt. — *Libya* pro universa Africa, uti *Gades*, quae insula est prope fretum Gaditanum, pro Hispania pontantur. — *remotis*, nam *Hesperia* s. Hispania versus

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi caussa morbi

Fu-

Occidentem terrarum *ultimu* Romanis erat. I. 36. 4. In utraque terra, maxime in Africa, Romani amplissimos fundos possidebant. v. ad I. 1. 9. Qua speciali idea opulentia in genere h. l. docte designatur. *Iungere* alias de continua agrorum possessione dicitur. Lucan. 1. 168. *tunc longos iungere fines agrorum — et longa sub ignotis extendere iura colonis*; h. l. est simpliciter, possessioni suae adiacere, acquirere. Claudian. XV. 4. *Iunximus Europæ Libyaë*; colore orationis ex hoc ipso loco ducto. — *et uterque Poenus serviat uni*, plane eadem sententia, alia tantum idea adornata, ad quam poeta τῷ regnare v. 9. facile ducebatur. Hoc si teneas, expedita est *utriusque Poeni* interpretatio. Sunt adeo Carthaginenses et in Africa, et in Hispania, cuius oram maritimam aliquando tenuere. Vide omnino Obff. — *serviat, pareat uni tibi, tibi subiectus sit*, h. si unus omnes istos terrarum tractus possideas. Praeclare igitur respondet *servire τῷ regnare*. Similiter Cic. Quæsit. Tusc. I. 22. *agros et maria hominum utilitati parere* dixit.

v. 13 — 16. Avari enim cupiditas nunquam expletur,

inimmo *crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit*, Iuven. XIV. 139. Basil. de leg. Graec. libris p. 107. ὅσῳ περ ἂν πλείω προσπεριβάλλωνται, τοῦ ἴσου δέονται ἢ καὶ πλείονος πρὸς τὴν τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν, κατὰ τὸν Ἐξηκαστίδου Σόλωνα, ὅς φησι: (Anal. Br. I. 67.) πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνδράσι κεῖται· οἱ γὰρ νῦν ἡμέτερον πλείστον ἔχουσι βίον, διπλάσιον σπεύδουσι. Cf. III. 16, 17. et 24, extr. Qui igitur hoc animi vitio l. morbo (ἀργυρέην νόσον Nonnus alicubi appellat) laborat, similibus plane est hydropico, cuius sitis restingui nequit. Iam Polyb. Hist. L. XIII. 1. καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδροπικῶν οὐδέποτε ποιεῖ παῦλαν οὐδὲ κόρον τῆς ἐπιθυμίας ἢ τῶν ἐξωθεν ὑγρῶν παραθέσεις, εἰν μὴ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ σώματι διάθεσιν ὑγιάσῃ τις, τὸν αὐτὸν τρόπον τὴν πρὸς πλείον ἐπιθυμίαν οἶοντε κερταί, μὴ οὐ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ κακίαν λόγῳ τινὶ διορθωσάμενον; qui locus mire Nostrium illustrat. Eadem comparatio est apud Ovid. Fast. I. 211. *Creverunt et opes, et opum furiosa cupido*: et, cum possideant plurima, plura volunt. Sic quibus intumuit suffusa venter ab unda, quo plus sunt potaë, plus sitiuntur aquaë. Praeclaro vero artificio comparationi ipsani

in-

Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.

Redditum Cyri folio Phraatem

Dis-

involvit poeta sententiam, quo maior ei ex hac lyrica brevitate vis accederet. Oratio plena erat: Sicuti in hydrope fitis non tollitur, nisi morbi causa sublata: ita nec habendi cupiditas expletur, tollitur, nisi ipso animi vitio sublato. *Crescit dirus hydrops*, augetur morbi diritas, ingravescit morbus. Ita quidem *dirus* commune morborum epitheton esset, ut Gr. νόσος ἀργαλήν, χαλεπήν, *dira lues, dira pestis* etc. Aptius tamen ad naturam huius morbi, omninoque magis poeticum videtur, si hydropem dirum interpreteris, fitis explendae cupidum, siti inexplebili ardentem, qua fere ratione *dira fames, dira cupido* et al. dicuntur. Lucret. IV. 1082. *quoius quo pluria habemus, tam magis ardescit dira cupidine pectus. — indulgens sibi, obsequendo bibendi cupiditati, dum sitim explere conatur. — 14. nec sitim pellit, sedat, restinguit.* Morbo adeo poeta tribuit, quod aegroti proprium erat. — *Nisi causa morbi e venis fugerit, nisi vitium, quod in venis latet, sublatum fuerit, nisi corpus isto vitio liberatum fuerit: causam morbi tollas oportet, si sitim, quae ei adhaeret, sublata vis.*

— *et aquosus albo corpore languor*, h. aqua intercus, quae corpus album reddit, (λευκοφλεγματίαν vocant hoc hydropis genus medicorum filii) quae corpus tumet, eidem detrahatur, inde deducatur. Aqua ista est causa languoris, quatenus totum corpus vitioso isto humore inficitur, affligitur, nam *languor, languere*, in genere de morbis dicitur. Docte adeo *aquosus languor* pro ipso hydrope ponitur. Iam, si comparisonis ornatum demas, nuda sententia erit: Avarus ab opum coacervandarum studio non remittet, nisi pravam, quae animus eius obcaecat, evertas persuasionem, nisi ostendas, divitias neminem beatum efficere. Egregie ad rem Seneca ep. 94. *Ipsa vitia removenda sunt. — Nisi opiniones falsas, quibus laboramus, expuleris, non avarus, quomodo utendum pecunia sit, exaudiet. Efficias oportet, ut sciat, pecuniam nec bonum nec malum esse: ostendas illi miserimos divites.*

v. 17. sqq. *E verae sapientiae praeceptis beatus non is est, quem vulgus appellat, ad quem magna pecunia confluit: sed*

Disfidens plebi numero beatorum
 Eximit Virtus, populumque falsis
 Dedocet uti

Vo-

Ille, cui bonum, omne in animo est, erectus, excelsus, et mirabilia calcans; (Senec. ep. 45.) vera felicitas posita est in externarum rerum contentu, ἐν κατὰ φύσιν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῶν, Epictet. c. 19. 2. Observa virtutem lyricam poetae in tradenda hac sententia, quae vix poeticum colorem admittere videbatur. Quod e virtutis s. sapientiae vera notione ducitur, nimirum illum demum dici beatum oportere, qui opes magnifice contemnat, nequiquam vero, qui iis abundet, hoc ipsi Virtuti tanquam personae, quae rectum de his iudicium ferat, tribuitur. Eodem plane colore Seneca ep. 94. extr. *Inducenda est in occupatum locum Virtus, quae mendacia contra verum placentia extirpet, quae nos a populo, cui nimis credimus, separaret, ac sinceris opinionibus reddat.* — *disfidens* in hoc plebi, dissentiens a plebe, aliter ac plebs iudicans *eximit numero beatorum*, beatum negat eum, quem magnum felicemque populus vocat. Magnitudinem falsam speciali regis idea declaravit poeta, idque Phraatis per illud tempus redditi restituti solio Cyri, in regnum Parthicum. Phraates propter immanem cru-

delitatem a suis expulsus ad Scythas confugerat, quorum ope a V. DCCXXX in regnum, victo Teridate, restituebatur, v. Dio II. 18. Optime adeo evidentissimo Horatius Phraatis, qui varios casus et in sublimi maxime lubricos expertus esset, exemplo usus est, quo ostenderet, *ex constitutione vulgi beatos in isio invidioso fastigio suo trementes et attonitos, longeque aliam de se opinionem habentes, quam ab aliis habeatur* (Senec. ep. 94. extr.), verbo, divites ac potentēs homines non beatos esse. De personata hac felicitate eadem plane ratione idem Seneca, ep. 80. *Vides illum Scythiae Sarmatiaeve regem insigni capitis decorum? Si vis illum aestimare totumque scire, qualis sit, fasciam solve.* — *dedocet populum falsis vocibus uti*, vulgo h. iis, qui externa splendore capiuntur, ostendit hoc exemplo, falso istos vocari felices, perverse eos iudicare, hacque admonitione *publicum* ipsis *erorem* (ut Seneca ep. I. vocat) *expellere* conatur. Docta hoc brevitate dixit *dedocere*. *Falsas voces* dicit, quae malos sermones Seneca l. I. Caeterum locum illustrat Boethius Consol. Phil. II. 6. *Atqui nec opes inexpleram*

Vocibus; regnum et diadema tutum
Deferens uni propriamque laurum,

Quis-

*tam restinguens avaritiam que-
unt; nec potestas sui compotem
fecerit, quem vitiose libidines in-
solubilibus adstrictum retinent
catenis — Gaudetis enim res
sefe aliter habentes falsis com-
pellare nominibus; itaque nec
illa potentia iure appellari potest.*

v. 21. sqq. Vni, soli huic con-
tra Virtus regnum et diadema
tutum, regni insignia desert,
regnum tanquam κτῆμα ἀναφαι-
γερον tribuit, regem, cui dia-
dema, imperium, eripinequeat,
pronuntiat. Eidem desert lau-
rum propriam, ei debitam, (uisi
praestat: perpetuam, ut propria
munera Serm. II. 2. 5. propria
dona Virg. Aen. VI. 871.) vere
eum victorem iudicat, qui di-
vitiis contemnit, qui cupidita-
tibus imperat. E Stoicorum
philosophia sententiae colorem
ductum esse, facile apparet. His
enim sapiens uno minor est Iove,
dives, liber, honoratus, pulcher,
rex denique regum, (Epp. I. 1.
106.) quatenus ista grandi su-
percilio despicit, infra se posita
iudicat. Senec. Thyest. 334. sqq.
Regem non faciunt opes, non
frontis nota regiae: rex est, qui
posuit metus, et diri mala pecto-
ris; v. 380. mens regnum bona
possidet, et 588. Rex est, qui
metuit nihil, rex est qui cupiet

nihil. Inest adeo dignitas pro-
pria virtuti, quam protinus in
eos, quibus fuerit adiuncta, trans-
fundit, Boeth. Consol. Philos.
III. 4. — quisquis ingentes auri
argentique acervos oculo irretor-
to, oculis ad eos non reflexis
spectat, h. qui aurum ita intue-
tur, ut, praeteriens id, oculos
ad illud non retorqueat, sicque
vultu nullam habendi cupidita-
tem prodat, verbo, qui ὑπερο-
βῆ χρυσίον, ut Lucian. Pisc. p.
613. T. I. loco valde adposito:
προθεῖς χρυσίον, καὶ δόξαν, καὶ
ἡδονήν, ὃν μὲν ἂν αὐτῶν εἶδης
ὑπεροβῶντα, καὶ μηδαμῶς ἐλκό-
μενον πρὸς τὴν ὄψιν, οὗτος ἔσω ὁ
τῷ θαλῶ σεφόμενος· ὃν δ' ἀνάτε-
νές ἀποβλέπουντα, καὶ τὴν χεῖρα
ὀρέγοντα ἐπὶ τὸ χρυσίον, ἀπάγειν
caet. Senec. ep. 92. *Vadit au-
dacter, et contemtor omnium,
nec ad pecuniam respicit: au-
rum argentumque non ad hunc
aestimat splendorem, quo impe-
ratorum verberant oculos. Hinc
ἀμετασβεπτί Graecis idem est
ac ἀμελητί. v. doctam Ruhn-
notam ad Tim. Lex. p. 25. At-
que ita recte hunc locum inter-
pretatus est olim Cleric. Art. Crit.
I. 2. p. 72. sqq. et nuper Ouwens,
N. H. III, 3. p. 369. Docte
vero poeta hominis acervos
praetereuntis s. relinquentis ima-
ginem τῷ irretorto indidit; et*

Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

pectare h. l. non ea virtute ponitur, qua Gr. ὄψιν ἔχειν ἐν τινι et Lat. *oculum adiacere alicui rei* (veluti Cic. in Verr. II. 15. dicitur; sed est simpliciter, acervos ita spectare, ut, si eos relinquant, ab iis discedas, oculos ne retorqueas quidem ad eos. Atque sic non intelligo, quomodo haec viris doctis ἐκ παραλλήλου repugnantia videri poterint, veluti Lamb. h. l. Abresch, ad Aesch. II. 15. p. 346. et aliis. Qua tamen specie plerosque inductos alteram hanc amplecti videas rationem, qua *oculo irretorto spectare* fit; ita spectare acervos, ut oculos alio non retorqueas, sed eos in acervis defixos habeas; adeoque oculis rectis, qui auri fulgore non praefringantur, aspicerent acervos, animo nulla admiratione, aut cupiditate divitiarum perturbato; eadem sententia, quae nec ratione, ulive loquendi destituta est. Seneca ep. 48. *glandia locuti, effecturos vos,*

ut non magis auri fulgor, quam gladii, persfringat oculos meos, ut ingenti constantia, quod omnes optant, calcem. Synes. Or. de regno p. 30. ὡς οὐκ εἰκός γε αὐτὸν διαράμενον βλοσυροῖς ὀφθαλμοῖς ἀγτιβλέψαι χρυσίῳ τουναντίον μὲν αἰδέσθηναι τε καὶ ἐνδοῦναι καὶ τελευτῶντα περιπτύξασθαι. cf. Lamb. ad h. l. Burm. ad Quinctil. Declam. VIII. c. 9. et Abresch, ad Aesch. l. l. Si tamen subtilius agas, impediti quid ac spinosi sententiae hoc modo erutae inhaerere facile deprehendas; et ἀμφιβολίαν, quae inde oritur, vix habes, quomodo removeas. Nam et avarus irretort, defixo, h. cupido vultu nummos suos in arca contemplatur (Scrm. I. 1. 65.) quod Graecis est ἀτενὲς ὄραϊν. cf. Lucian. l. l. Diogenian. apud Schott. in Adag. p. 198. ἀτενὲς ὄραϊν, ἐπὶ τῶν Φιλαδέυτων τισίν.

C A R M E N III.

ARGVMENTVM.

*T*ritum atque ab Horatio multoties inculcatum de fruenda vita praeceptum nova atque exquisitiorē sententiarum conversione repraesentat hoc carmine poeta, ut mirum adeo non sit, interpretes in summa eius constituenda a vero paulum aberrasse. Vulgaris nimirum idearum progressio erat: Fruere, o Delli, vitae commodis, quandoquidem mors, cuius ad omnes fatalis necessitas pertinet, nos omnibus iis, quae suavia ac iucunda censentur, exiit, et haec ipsa vitae usura, quae nobis data est, paucorum admodum dierum summula circumscripta est. Quibus quidem, ut recte perfruaris, neve tibi ipse fructum intercipias, animum tuum adversus utramque fortunam firmatum atque ita tene compositum, ut nec secundis rebus nimium efferaris, neve adversis deprimaris. Docte vero poeta ab hac gnome, quae omnis felicitatis fundamentum haberi debet, exorsus ad primariam carminis sententiam de sectandis vitae deliciis transit, eamque vividissimis coloribus depingit! Iam Q. Dellius, ad quem hoc carmen scriptum est, erat homo varius, ac desultor bellorum civilium, ut Messala eum indigitat apud Senec. Suas. I. 6. Ad Octaviani partes cum a. V. DCCCXXIII, transisset, magna eius gratia, magnisque opibus floruit; unde post hunc annum h. c. scriptum recte suspiceris. De Dello v. Vellei. II. 84.

et ibi Ruhnck. Dio XLIX. 39. et ibi Fabric. E sententiarum autem, quem modo descripsimus, nexu facile intelligitur, parum recte illos facere, qui mores et animum Dellii varium initio carminis a poeta notari, eique universe mentis commendari constantiam volunt. Elocutionem carminis doctam ac vividam, numerorumque suavitatem observent humanitatis studiosi.

A D D E L L I V M.

Aequam memento rebus in arduis
 Servare mentem, non secus in bonis

Ab insolenti temperatam

Laetitia, moriture, Delli,

Seu

v. 1. sq. Vtramque fortunam moderate feras, in utraque fortuna compositae mentis habitum serva. Ornate hanc sententiam duobus membris extulit poeta, *Memento servare*, graviter, ut in re, quae maximi ad vitam beatam est momenti, inculcanda (ut I. 7. 17. III. 29. 32. qua eadem virtute μέμνησο Epicteto, et aliis in usu) pro, serva, obtine mentem aequam, ne deprimaris, ne perturbaberis animo in arduis rebus in adversa fortuna, aequo iniquam fortunam perfer animo. *Mens aequa*, animus aequus, est erectus, fortis, qui non succumbit cedit malis; sed contra audentior it; quae ratio vel in vulgaribus loquendi formis aequo animo adversa ferre, iniquo pati, et sim. obtinet. Plaut. Rud. II, 3. 71, *Animus aequus optimum est aerumnae condimentum*. Boeth. Consol. II. 4. *beata fors omnis est aequanimitate tolerantis*. Alii in genere accipiunt mentem aequam, animum

aequabilem, in utraque fortuna sibi constantem, neque elatum in secundis (qua notione est apud Ovid. Amor. II. 438. *Nec facile est aequa commoda mente pati*) neque in adversis depressum; nec vident, aperte disiungi a poeta, sibi que opponi mentem aequam in adversis, et moderatam (v. 3.) in secundis rebus. *Res arduae* difficiles, molestae, συμφοραὶ σκληραὶ, adversae, malae, vi oppositionis v. 2. — idemque in bonis, prosperis, secundis rebus serva eam temperatam, animum gere temperantem sibi ab insolenti laetitia, cohibe te, tempera tibi, quo minus laetitia esseraris, exultes, insolenter, arroganter te geras, moderate, bene ferre magnam disce fortunam, III. 27. 74. Incertus in Grotii Excerpt. trag. p. 909. ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ὁ φέρον εὖ τ' ἀγαθὰ, ἀγαθὸς ἀν εἶη καὶ ὁ φέρον καλῶς κακὰ. — moriture, quandoquidem tibi moriendum est, (v. I. 28. 4.) seu maestus omni

tem-

Seu maestus omni tempore vixeris,
 Seu te in remoto gramine per dies
 Festos reclinatum bearis
 Interiore nota Falerni.

Qua

tempore, omnes annos vixeris, in perpetuo maerore vitam egeris, genium tuum defraudaveris (apposite Antiphanes c. IV. (Anal. Br. II. 205.) ὁ δὲ χρόνος, ὡς τόκον, οὕτω καὶ πολλὸν τίκτει γῆρας ἐπερχόμενος· κούτε πῶν οὐτ' ἀνδρὸς ἐπὶ προτάφοις ἀναδήσας, οὐ μύρον, οὐ γλαφυρὸν γούς πότ' ἐρωμένον, ταθνήξῃ, πλουτοῦσαν ἀφείς μεγάλην διαθήκην.) *seu iucunde vixeris. Ne- xus sententiarum videtur: Mori- endi nobis proposita conditio mo- net nos, ut vitae bonis, dum licet, fruamur; atqui fructum istorum tibi ipse intercipias, nisi animum habeas tranquillum et adversus omnes fortunae insidias compositum. Hunc igitur tibi para, in hoc maxime enitere, ut eum sic ad fruendas vitae delicias informes, ac singas. Do- ete haec ita invertit poeta: Ani- mo opus est tranquillo, ut iu- cunde vivas; (hoc e vv. 5. sqq. elioiendum) ad hoc exhorta- tur vitae brevitatis, mortisque cogitatio, (moriture), quae certo imminet, etiam si nullum vitae fructum ceperis, omnibusque, quae vitam iucundam efficiunt, nos exiit commodis; Quare fruc- re istis, dum licet etc. Alia agunt*

intpp. qui mortis meditationem praesentissimum tranquillum in utraque fortuna animi servandi adiumentum a poeta adferri vo- lunt. Iam illa, „seu iucunde vixeris“ vide quam suavi pic- tura, cuius imago omnes sen- sus delinit, poeta expresserit. Iucundam vitam declaravit suo more, per computationem in amoena regione. v. I. 1, 21. sqq. Oratio in his admodum docta et exquisita. — in remo- to gramine in amoeno recessu. Cf. V. 2. 24. — per dies fe- stos, festis diebus. Intellige sa- cra deorum agrerum (quo vel remoti graminiis mentio ducit) quibus non rubor erat madere, errantes aut male ferre pedes. Tibull. II. 1. 30. Cf. ad I. 4. 11. — te reclinatum bearis, exquisitori forma, pro, reclina- tus, supus te bearis, recrea- veris, exhilaraveris Falerno opti- mo. Pro hoc est, interiore nota Falerni h. interioris F. interius reconditi, quippe ad festas dap- pes repositi (V. 9. 1.) adeoque praestantioris, vetusti. Nota Falerni est cadus vini, cuius no- ta ostendit, Falernum in eo ser- vari. Adscripta enim cuique amphorae erat nota; s. titulus, qui

Qua pinus ingens albaque populus
 Umbram hospitem confociare amant
 Ramis, et obliquo laborat
 Lympha fugax trepidare rivo:

Huc

qui patriam vini et annum, quo conditum esset, monstraret; res nota. Est adeo simpliciter pro Falerno (ut Serm. I. 10. 24. *ut Chio nota si commista Falerni est.*) neque in hoc vini virtus quaerenda, quam poeta unice a loco, ubi repositum erat, cellae scilicet vinariae interiori designat.

v. 9. *sqq.* In tam certo igitur tamque angusto vitae termino ne quaeſo fructum eius deferas, aut in crastinum diem differas. At multo acrior ac vividior in exhortando ad iucunde beateque vivendum poeta ipso statim, quod praesens datum est, temporis momento frui, illicoque convivales lautitias apparari iubet. Suavissimis vero, quibus convivii scenam adornaret, usus est coloribus; quos ipsos e fundo Dellii petitos, haud temere statuas e v. 18. — Vulgaris ratio erat: Age sub hanc umbram concedamus, genioque ibi litemus. At *γραφικωτέρως* poeta: *Qua parte, δεικτικῶς*, hic, ubi pinus et populus umbram conferunt; pro hoc quanto ornatius, *amant confociare umbram ramis*, arcte confociant ramos, connexis invicem ramis densam

umbram efficiunt. Iam observa dilectum epithetorum. Pinus *ingens*, adeoque diffusis ramis, patula, opaca. Populus *alba*, ob folia interius candida; cf. Virg. Ecl. IX. 41. Aen. VIII. 276. *Umbra hospitalis* quo gratato suo refrigerio nos invitat, in qua lubenter requiescimus, commoramur, mira suavitate. Ovid. Met. X. 555. *ecce opportuna sua blanditur populus umbra, datque torum cespes. blanditur*, h. blande invitat. Ita et in Tibullo II. 5. 42. *tum vocat errantes hospita terra deos* magis poeticum erit, si terram *hospitam* explices, quae gratam sedem ostendit, praebet. *Amant confociare*, cum vi, arcte se invicem amplectuntur, ambitiose se constringunt, amantium insiar. Quo sensu *ederas lascivas* dixit I. 36. extr. Lucian. Amorr. §. 12., (T. II. p. 410.) *παντί γε μὴν δένδρῳ περιπλέγδην ὁ φιλέρωσ προσείργνε κίττος*. De hoc usu v. *amare* fuse egimus ad I. 25. 4. Lambini cum aliis quibusdam *amant* pro solent, *Φιλοῦσ* dictum vult, invitis Gratiis. — et qua *lympha obliquo rivo*, lympha, aqua rivi, rivus obliquo cursu defertur, cursum obliquat.

Huc vina, et unguenta, et nimium brevis
Flores amoenos ferre iube rosae,

Dum res et aetas et Sororum

Fila trium patiuntur atra.

Cedes

quat, qua rivus inflectit se, sinuatur. Nihil amplius. At quam graphice haec expressa! Rapidum cursum rivi designant *fugax et tepidare*; (nota loquendi ratione) retardatur is, atque impeditur, obliquis flexibus; hinc *laborat trepidare*, moras istas redimit citatiore cursu. Bene quidem haec procedit ratio; multo tamen exquisitior est haec altera, qua *labor* seu impeditior cursus, rivo tribuitur, quatenus per anfractus procedit; hos enim fraus optica, qua egregie imponi sibi poetae patiuntur, multo angustiores facit. — 13. Hic computatione nos exhilaremus. *Huc*, in hunc amoenum recessum iube adferri vinum, unguenta, et *flores rosae*, rosarum, ἄνθος, ἄστρον ῥόδου, rosas, quibus coronemur. cf. I. 36. 15. III. 29. 3. — *nimum brevis*, nimis cito deflorescentis, ut *breve lilium* I. 36. 16. Suaviter hic et cum vi adiectum, quasi eo admoneamur, ne aetatis iuvenilis tempus, quod aequè cito pereat, e manibus elabi sinamus. — 15. *Dum res* patitur, fert, dum nihil obstat, quominus his deliciis fruaris, adeoque *dum licet* (ut II. 11. 16.)

dum decet (V. 13. 5.) Declarative adeo subiicitur, dum *aetas patitur*, dum per aetatem decet, *dum canities abest* I. 9. 17. dumque omnino *fila trium sororum*, Parcarum patiuntur, *dum superest Lachesi*, quod torqueat (Juvenal. III. 27.) dum per fata licet. Poeta igitur sententiam univèrse positam declarat statim per speciales ideas, noto more. Cuius tamen plane immemores intpp. in rei notione constituenda quaquaversum aberrarunt. Lamb. *rem* interpretatur οὐσίαν, τὰ ὑπάρχοντα, facultates, unde esset: dum habes, quod profundas; quod helluone dignum praecipuum esset. Aliorum commenta nec referre, nec expendere vacat. *Sorores* absolute et alibi Parcae dictae (v. c. Senec. Herc. fur. 181. Sil. I. 280. Stat. Theb. I. 631. cf. omnino Ruhnk. Ep. cr. I. p. 50.) muneris tamen earum mentione numeroque ternario adiecto, ut h. l. — *Fila atra*, perpetuo rerum inferarum epitheto. In hoc adeo non argutandum, cum poeta h. l. univèrse loquatur. Vbi vero de misera cuiuspiam conditione sermo est, sane tum *atra* s. vim habent, et oppo-

mitti-

Cedes coëntis saltibus et domo,
 Villaque, flavus quam Tiberis lavit,
 Cedes, et exstructis in altum
 Divitiis potietur haeres.

Di-

nuntur *candidis* (veluti Stat. Silv. I. 4. 125.) melioris notae, felicioris fortis. Ad sententiam poeta Incert. in Grot. Excerpt. Trag. p. 915. ζῶν παρασκευάζεσθαι τῶν τεφάνους καὶ μύρα· χεῖρη γὰρ αὐτοῖς αἰσθόμενος μετ' ἡδονῆς.

v. 17 — 20. Vulgaris sententia: omnibus, ob quae vita expetenda videatur, post mortem carendum esse, omnia aliquando relinquenda esse, nobilitatur, doctaque enumeratione rerum, quibus Dellius beatus haberetur, vivide declaratur a poeta. Cf. II. 14. 21. sqq. Suavis dilectus est verbi *cedere*, pro relinquere. *Cedimus enim terra, urbe patria*, quam nunquam revisuri sumus, quam aliis colendam, habitandam relinquimus. Sic iam fere Serv. ad Virg. Aen. II. 804. Hinc exquisito euphemismo de abitu e vita. Cf. Serm. I. 1. 19. Nolim adeo de victo et pulso h. l. cum quibusdam intelligere. — *Saltus* h. l. sunt pascua late porrecta, qualia divites Romani, rei pecuariae intenti, per Calabriam et Lucaniam possidebant. Epp. II. 2. 177. *Quid vici profunt, aut horrea, quidve Calabris saltibus adiecti Lucani,*

si metit Orcus grandia cum parvis caet. et V. 1. 27. *Pecusve Calabris ante sidus fervidum Lucana mutet pascua. Pecuarie silvae Lucanae* Calpurn. ecl. VII. 17. Male alii de viridariis, quae in domus imphivio erant, hic cogitant. — *coëntis*. Habebat adeo plures saltus; tum et Dellium innuit his possessionibus admodum delectatum, quibus adeo aegre cederet. Monendum hoc, ne quis nimis vulgare aut otiose illud adiici existimet. — *domo* quam forte magnificentissimam in fundo haberet, nota Romanorum infania. v. Varro de R. R. XIII. 6. — *villa* plura aedificia, in fundo exstructa, comprehendit, tam ad usum rusticum (quae *pars rustica et fructuaria* dicebatur. Colum. I. 6.), quam ad domini eo secedentis commoditates (*pars urbana* Colum. l. l.) ac luxum disposita, puta aestiva, hiberna, thermas, porticus, alia. Hinc *villas* unius villae aedificia dixit Stat. Silv. I. 3. 4. et inde Aufon. Mos. 284. — quam Tiberis lavit, alluit, proprie; nam innuit villae praetoria, ad Tiberis ripas exstructa, quae erant splendidissima. Stat. Silv. I. 3.

Divesne prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima

De

27. et Anson. l. l. vide quos laudat Barth. ad Stat. l. l. *La vere*, antiqua forma, est et III. 4, 61. 12, 9. et alibi. — 19. 20. Omnes explicant: *Haeres divitiis tuis*, opibus, auro et argento *in altum exstructis*, coacervatis, exaggeratis *potietur*, iisque fruetur; perspicua utique sententia, neque plane ab h. l. aliena; quam tamen Horatius, si bene eum novi, vix voluerit. Vide pedestrem horum vv. rationem: Cedes saltibus, domo, villa: iisque haeres potietur. Iam pro tenui et vulgari iis, repetit villae notionem poeta, eamque ab eius magnificentia, qua ipsa Dellio desideratissima esset, docte admodum et exquisite designavit per *divitias in altum exstructas*, aedes altas, magnis sumptibus exstructas. Plane ut III. 1. 45. *Divitias operosiores tecta vocat ex plano in altitudinem montium educta*, ut Seneca loquitur ep. 89. extr. et si et ibi vulgaria intpp. sectentur. Sic pretiosam suppellectilem idem Seneca de tranquill. I. vocat *divitias per omnes angulos dissipatas*. Ovid. Fast. IV. 135. *Aurea marmoreo redimicula solvite collo: demite divitias*, h. ista redimicula. Petron. de Mutat. R. R. 83. sqq. *Ecquid sentis — non posse ulterius perituram attollere molem? Ipsa suas vires odit Romana iuventus, et quas struxit opes male sustinet*, h. molem imperii, quam in tantam altitudinem eduxit, vix sustinet. *Ramos divitiis* h. aureis pomis *graves* similiter dixit Lucan. IX. 361. Caeterum vulgaris interpretatio vel hoc etiam nomine displicet, quod avaritiae notam Dellio inurat; cuius cum nullum in hoc carmine extat indicium, tum eum vel splendida ac magnifica eius villa hic memorata facile ea absoluit.

v. 21 — 24. Neque enim divitiae imminem quemquam a morte praestant. Docte haec generali sententiae, omnibus moricundum esse, per distributionem declaratae, involvitur. Docte quoque partes, quae sibi respondent, disiunguntur a poeta. Caeterum eadem enumeratione iam Pind. Nem. ζ. 27. *ἀφροὺς πενιχρὸς τε θανάτου παρὰ σῶμα νέονται*. Simonidis, Menandri et Phocylidis loca huc pertinentia v. in Stob. Floril. Grot. tit. CXIX. Cf. et I. 4. 19. sqq. II. 14. 9 — 12. Nihil refert, divesne et *natus ab Inacho*, stemma tuum ab Inacho prisco, antiquissimo Argivorum regededucens, nobilissimo gene-

re

De gente, sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.

Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna serius ocius

Sors

re ortus *sub divo moreris*, in
supera regione verferis, vivas
(sic *coelo frui Senec. Oed. 854.*
vesci aura aetherea, Φῶς ἡλίου
ὄραν et sim. pro *vivere*, ex oppos.
noctis inferae; res notissima.
Mire tamen hallucinatur Lamb.)
et hoc ornate pro, *sis morari*
suaviter de vitae brevitate, ut
Ovid. Met. X. 32. — *infima*
de gente oriundus; an maiores
tui infimae gentis, humilis con-
ditionis fuerint, adeoque ipse
ignobilis sis. — 24: Tamen,
nihilominus moriendi ad te per-
tinet necessitas. Pind. Isthm.
ζ. 59. *θνάσκομεν γὰρ ὁμῶς*
ἅπαντες δαίμων (sors cuius-
que) *δ' αἴτος*. Victimia es, de-
votus, damnatus es *Orco*, Plu-
toni, *θανάτῳ πάντες ἐχειλόμε-*
θα, ut multoties in Anthol. gr.
Pluto *nil, non miserans, illucrim-*
mabilis, inexorabilis (suavi
imaginē Aeschyl. apud Stob.
Flor. Grot. p. 485. *μόνου δὲ*
(*Θανάτου*). *Πειθῶ δαιμόνων ἀπο-*
στάτῃ) *ἄδακρυς, ἀμείλιχος ἢ δ'*
ἄδάμαστος (Hom. Il. i. 158.)
νηλείης, δυσπειθῆς (uti saepius
apud poetas graecos audit) qui-
bus fatalem moriendi necessita-
tem designant poetae.

v. 25 — 28. Ulterius huius
cogitationi immoratur poeta,
quo magis ea Dellii sese insinuet
animo, eumque ad fruendam
vitam permoveat. *Omnes eo-*
dem, in eundem locum, in lo-
ca infera *cogimur*, compellimur
gregis instar: v. I. 24: 18. Di-
ctus inde Pluto *πολυδέκτης* et
πολυδέγμων Hom. II. in Cer. 8:
et 17. *πανδοκεὺς* Lycophr. 655.
laudante Ruhnk: ad Hom. I.
— *sors omnium versatur* quati-
tur; commovetur (*πάλλεται*)
in urna, dum ipsa quatitur;
quod est pro vulgari, omnium
fortes in urnam coniectae sunt,
urna continet. Stat. Silv. II. 1.
219. *Immensis urnam* quatit
Aeacus umbris. Infra III. 1. 16.
Omne capax movet urna nomen.
Imago, quam Horatius hic ex-
pressit, quaeque, quantum sciam,
non alibi occurrit; ita apud
animum repraesentanda vide-
tur: Cogitanda Necessitas dea,
Μοῖρα, Ἀνάγκη, quae vitam
tenet, in quam omnium ho-
minum fortes coniectae sunt:
cuius quidem figmenti satis ob-
via est ratio; nimirum, omnes
fatali necessitati, morti esse ob-
noxios. Iam cuius sors si no-

Sors exitura, et nos in aeternum
Exilium impositura cymbae.

men inter commovendum excidit, exsilit (*ἐξείδοσε, ἐξέροσε*, quae sunt Homericæ fortitionis verba) exit, (quod proprium est Latinis poetis v.) huic fatale est mori. Atque hac quidem idea, facile intelligitur, nihil spectari, nisi hoc: omnes nullo delectu aut discrimine mori; sicque satis commode subiicitur vv. 21. sqq. Vti plane III. 1. 15. *aequa lege Necessitas fortitur insignes et imos caet.* Sors ista certo exitura est, mors certissima nos manet, moriendum est sive *serius*, sero, aut *citius*, cito, immatura aetate.

Propert. II. 21. 58. *Longius aut propius mors sua quemque manet.* Ovid. Met. X. 53. *Serius aut citius sedem properamus ad unam; tendimus huc omnes.* — Sors ista elapsa, dum excidit, *impositura* est nos Charontis *cymbae in exilium*, docta brevitate, pro, cogit nos conscendere Charontis scapham, sicque nos in exilium depellit, ad loca infera deducit, *aeternum*, unde reditus non datur. *Exulum instar domo cedimus* (v. 17.) ad terram hanc patriam relinquitur; *suaviter*.

C A R M E N IV.

A R G V M E N T V M.

Xanthiam Phocum, hominem forte graecum, Phylidis servae suae amore captum atque irretitum, istumque, quia servam amare probrosum apud Romanos habebatur, adversus Horatium dissimulantem poeta hoc carmine confirmat atque erigit summorum antiquitatis, qui idem fecerint, virorum exemplis; tum, quo minus istam amare eum pudeat, nobilissimo eam genere ortam vero ait sibi videri simillimum. Laudat in hanc rem, pro certissimoque argumento ponit generosam puellae indolem, moresque ingenuos, qui in hominem infimae sortis et obscuro loco natum vix cadant. Denique haud vulgarem puellae adesse pulchritudinem formaeque concinnitatem, quae amorem eius facile excusent. Leve hoc argumentum nobilitavit poeta insigni ornatu doctrinaque haud vulgari; in singulis vero locis graecum ei ob oculos fuisse exemplum haud vane suspiceris.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Ne fit ancillae tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius insolentem
Serva Briseis niveo colore

Movit Achillem:

Movi

v. 1. *Ne pudori tibi fit, ne* erubescas, ne existimationi tuae levem inde maculam adspergi in animum inducas, quod *ancillae*, servilis conditionis feminae amore deturcaris, quod servam ames. Dicti isti homines Romanis ancillarioli. Senec. de Benef. I. 9. Martial. XII. 58. 1. — 2. *Briseis, κόρη Βρισηϊος* (Hom. Il. i. 274.) Hippodamia, e Lyrnesso, Phrygiae urbe, capta, et Achilli in praedae sortitione data. Homer. Il. β. 690. Hinc *serva* belli iure facta, *δουρικτητή*. — *movit*, inflexit, amore incendit animum Achillis *prius insolentem*, ferocem, invictum, indomitum adhuc amore; adeoque primum ei amorem inspiravit *niveo colore*, pulchritudine sua. Nisi potius iungere praestat: *Briseis niveo colore*, nivei coloris, pulchra, doctiore structura. Ita vero si hunc locum interpreteris, et maior vis sententiae infertur, qua Achilles servae amore *primum* captus dicitur, et oratio magis poetica vide-

tur, absque transeundi formula. Alii: *prius*, olim ante te, tu non primus es, qui in tantum amorem incideris; quod admodum languet; tum fordidius amoris excusatio, unice in hoc ponenda est, quod clarissimi quique heroes idem fecerint. *Insolentem* quoque adfere accipiunt, arrogantem, superbum, perversicacem; minus apposito h. l. epitheto. Ferrent si Achillis mores superbos e amore prorsus immutatos declinare et potuisset, et voluisset pota. Recte vero et ex communi poetarum loquendi ratione *insolens, trux, ferox* dicitur, qui amoris nondum succubuit, amorem asperniatur. De eodem Achille Stat. Ach. I. 302. *Trux puer et nullo temeratus pectoris motu*. Tibull. III. 6. 13. *Il (Amor) facit mites* (e praedicta Heynii coniectura) *animus Deus; ille ferocem contulit, dominae nisi in arbitrium*. ad Ovid. A. A. II. 477. Seneca Hippol. 240. Similiter Boetius Consol. Phil. II. Pr. IV. *omni adve*

Movit Aiacem Telamone natum
 Forma captivæ dominum Tecmessæ:
 Arsit Atrides medio in triumpho
 Virgine rapta,

Bar-

adversitatis insolentem dixit eum, qui adversam fortunam nunquam expertus est. Praeclare sic respondet τῷ movit, h. inlexit sensus, ut Virg. Aen. IV. 70. Simpliciter sic adhibuit Arbor. el. ad Nympham v. 51. Wernsd. Poet. min. III. 221.) Non Helenæ mater, nec par tibi illa Ledaë, quamvis haec Paridem moverit, illa Iovem. Iam merent. Eunuch. III. 5. 19. In ac commotus sum. Sic et motus saepius amoris, quo animus primum perturbatur, adfectum designat. Caeterum nullam Peidamiae, ab Achille primum natae, rationem habuit poeta, quo maiorem sententiae vim conciliaret; in quo, adeo haecendum non erat. Ad sententiam totius loci Ovid. Am. II. 11. *Theffalus ancillae facie riseidos arsit, serva Mycenaëo hoebas amata duci. — quod dedit reges, cur mihi turpe pu-*

(δορυίληπος νύμφη Sophocl. tr. l. 900.) dominum. Ultima vim acquirunt ipsa collocatione. Res ipsa satis nota e Sophoclis trag. laudata. — 7. *Atrides*, Atræi nepos, Agamemnon, *arsit virgine*, exquisita structura, (ut III. 9. 5. V. 14. 9. *calere aliqua*, I. 4. 19. IV. 11. 35. et passim alibi) pro, amore virginis Cassandrae exarsit, correptus est, oculos, et animum in virgine defixit. Cassandra absolute *virgo*, dicta, forte quod Apollinis amores, impetrata ab eo vaticinandi facultate, respuisset. *Priameia virgo* eadem dicta Virg. Aen. II. 403. — *rapta* docte pro, captiva, adeoque in servilem conditionem detrusa. Nam *rapi, duci, trahi*, ut ἔλκεσθαι, Gr. solennia vv. in captivitatis notione exprimenda. Homer. Il. χ. 62. *νῆας τ' ὀλυμένους ἔλκυσθ' εἰς ἄσπετος τε θυγάτρως*. Claudian. Laud. Stil. III. 23. *Hi famulos traherent reges*, caet. Ita quoque acciperim Virgilii locum laud. de Cassandra: *Ecce trahebatur passis Priameia virgo crinibus a templo Cassandra, adytisque Minervae*. Nam vim Cassandrae coram Pallade ab Aiace illatam ar-

v. 5. 6. Tecmessa, Telenutis (iuxta Sophocl. Ai. 351. secundum alios Teuthrantis) ia, formae pulchritudine ceterum Aiacem Telamonium (alter n. Oilci. f.); *captiva serva*

Barbarae postquam cecidere turmae
Theffalo victore, et ademtus Hector
Tradidit fessis leviora tolli

Pergama Graiis.

Ne-

guunt *ardentia ira lumina* v. 405. et *passi crines* (ut sit: *virgo passis crinibus*, quamquam et Ovid. Met. XIII. 410. illas voces cum v. *trahebatur* iunxit. Sed ibi manus eius non constrictae sunt: in Virgilio contra *teneras arcebant vincula palmas*.) Omnes fere in tpp. *raptam* explicant, ab Aiace Oilei f. e templo Minervae abstractam; sed huius rei cum parum opportuno loco a poeta facta esset mentio, tum paulo disertius eam expositam expectares. Omnino observa exquisitam copiam poetae in exprimenda notione *servae*, item *τοῦ ἀμαρῆ*. — *medio in triumpho*, statim, ubi victor urbem ingressus, Troia potitus esset; sed alterum docte de Agamemnone Graecorum duce, qui adeo triumphatoris Romani speciem referret. Romanam hanc victoriae designandae ideam pluribus exemplis adfertam v. ad III. 1. 7. Praeclare vero haec a poeta adiecta ad desiderii vim declarandam.

v. 9 — 12. Exquisito ornatu poeta gentem subiicit, de qua Agamemnon triumphaverit,

f. quam urbem everterit. Perspicuitatis adeo causa hos vv. adiectos existima. — *Turmae*, copiae (ut *Lyciae catervae* I. 8. 16. adde C. S. 38.) *barbarae*, βάρβαρον στρατεύματα, (Eurip. Rhel. 612.) h. barbarorum, Phrygum, Troianorum, e solenni Graecorum appellatione. — *cecidere Theffalo victore*, ornatus pro, caesae, deletae sunt ab Achille Theffalo. — et *ademtus*, occisus (cf. II. 9. 10.) *Hector tradidit* caet. docte pro, mors Hectoris effecit, sublato II. factum est, ut *Pergama*, arx Troiae, ipsa urbs *levior* esset *tollī*, ad tollendum, evertendum, ut Troia facilius caperetur, ἁραιότερον αἰετῶσαι. Imitationem Homericam II. ω. 243. ἤνι τεροι γὰρ μάλλον Ἀχαιοῖσιν δὴ ἔσεσθε κείνου τεθνεῶτος ἐναίρημεν, notarunt iam alii. Simili colore Pind. Isthm. η. 111. sqq. de Achille ὁ καὶ Μύσιον αἵμαξ. Τηλέφου φόνω πεδῖον· γεφύρωσε τ' Ἀτρεΐδαισι νόστον — Τρωίης ἵνας ἐκταμῶν δορὶ Μέμνονός τε βίαν ὑπέρδυμον ἔκτορα τ' ἄλλους τ' ἀριστίας. Omnino summam Troiae captae laudem Achilli deferunt poetae dum urbem cum Hectore ver-

periclit

Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavae decorent parentes:
Regium certe genus et penates

Maeret iniquos.

Crede

periisse dicunt. Eurip. Hec. 21. Τροία 9: Ἐκτορος τ' ἀπώλετο ψυχῆ. Archias apud Br. Anal. II. p. 528. Ἐκτορι μὲν Τροίῃ συγκάτθανεν. Pentad. in tum. Hect. 5. (Wernsd. Poet. min. III. 278.) occubuit telo violenti victus Achillis, occubere simul spesque salusque Phrygum. v. Wernsd. ad istum l. et ad Lucil. Jun. Aetn. 585. (T. IV. 201.) — *seffis* longo bello, ut Virg. de iisdem Aen. II. 109.

v. 15. Exemplis causas subnectit poeta, quo eum minus amare istam pudeat: Phyllidem nobilissimo genere ortam esse, eiusque rei coniecturam facile duci posse cum ex eius vultu subtristi, qui amissae pristinae dignitatis memoriam servet, tum ex animi eius nobilitate, quae minime in abiectae conditionis homines cadat. Alii Horatium Xanthiae obiectioni, quod servae istae, quas heroes amarint, nobilissimae fuerint originis, tantum occurrere voluisse existimant, quod parum probabile videtur. — *Nescias οὐκ εἰδείης ἂν*, nescis an, fortasse, (v. de hac loquendi ratione, si tanti videtur, Cort. ad Plin. IV.

11. et Burm. ad Quintil. XII. 11.) *Phyll. flavae* pulchrae *parentes beati ὄλβιοι*, nobiles sunt, forte nobiles parentes habet puella, quae nunc servit: docte et ornate pro hoc, respectu amoris eius, *an te generum decorent par. b.* annon parentes habeat, quorum te non pudeat esse generum, quorum filiam te amare haud dedecet. *Καλοῦς γαμβροῦς* Eurip. Hippol. 634. cum h. l. comparavit ibi Valken. — 15. 16. *Certe* nobilitatem generis maestus eius vultus arguit. *Maeret*, ob hoc semper subtristis est, quod tam *iniquam* sortem experta sit; dolet, se regio splendido genere ortam, regisque *penatibus* innutritam, nunc servam factam. Docte adeo poeta epith. *iniquos τῶν penates* iunxit, quod ad totam sententiam spectat. *Conditio Phyllidis iniqua* erat, regia autem, nunc servilis. Vulgo *Penates iniquos* accipiunt de Diis patriis, ipsi adversis, qui adeo puellam in servilem conditionem devenire siverint. Sed subtilius hoc, et *genus et penates* docte apud poetas cumulantur. Propert. I. 22.

1. *genus unde mihi, qui sint mihi*

Crede non illam tibi de scelestâ
 Plebe dilectam; neque sic fidelem
 Sic lucro averſam potuiſſe naſci

Matre pudenda,

Bra-

mili Tulle, penates. Nam *pe-*
nates, domus in his loquendi
 formis generis originem defi-
 gnat. Τῶν εὐπατριδῶν γεγῶσ' οὐ-
 κων Eurip. Ion. 1073. et saepif-
 sine alibi. Caeterum totius
 argumentationis vis in *v. mae-*
ret ponenda: maeror enim,
 splendorum puellae natalium
 index erat certissimus. Hy-
 psipylen ita depingit Stat. Theb.
 IV. 740. Tecmessam Ovid. A.
 A. III. 517.

v. 17. Generis nobilitatem
 produnt etiam mores eius libe-
 rales, probi, pudici ἀξί' ἀξίων
 γεννητόρων ἢ θῆ. Eurip. Ion.
 736. — *illam tibi non dile-*
ctam esse de plebe potest esse:
 illam non de plebe a te amari,
 quod ornatius dictum esset, pro,
 illam, quam amas, non de ple-
 be oriundam esse, non plebeiae
 esse conditionis. Potest vero
 etiam esse: illam non e captivis,
 plebeiae fortis electam, acquisi-
 tam, emtam; adeoque eam non
 esse e plebe; ut *dilecta* captiva-
 rum multitudinem respiciat,
 unde Phyllis emta fuerit. Tum
tibi eleganter παρέλκει; certe
 nullam vim habet. Atque haec
 quidem ratio et doctior, et ipsa

verborum collocatione altera
 videtur probabilior. *Plebs sce-*
lestâ pravâ indole, pravisque
 moribus, quae omnia ad priya-
 tam utilitatem refert; (hinc
vulgus mobile, infidum, mali-
gnum. v. I. 37. 25; II. 16. 40.)
 h. l. perfida, lucro addicta, frau-
 dulenta, periura; quae notio-
 nes ex altero, quod sequitur,
 membro consitui debent. Vul-
 go explicant, humilem, sordi-
 dam, abiectam; refragante lo-
 quendi usu. Tum poeta sic ar-
 gumentatur: Phyllis, quae tam
 ingenuis moribus tam generosa
 indole praedita est, e plebe na-
 ta esse nequit, quippe quae sce-
 lesta est. Sed interiectam sen-
 tentiam novo poeta membro
 extulit, et exornavit sqq. — 18.
Neque eam sic fidelem fidam in
 amore, animo vere tibi dedi-
 tam, *sic averſam*, alienam, ab-
 horrentem a lucro, quo solo in-
 vitatae meretrices viris sublan-
 diuntur, amoremque simulant,
naſci potuiſſe matre pud. talem
 esse posse, si nata esset matre,
 cuius eam pudere debeat, adeo-
 que infimae fortis, abiectissimae
 conditionis, si ignobili genere
 orta esset.

Brachia et vultum teretesque furas

Integer lando : fuge suspicari,

Cuius octavum trepidavit aetas

Claudere lustrum.

v. 21 — 24. Denique liberalis eius facies, praestantissimaque forma amorem tuum facile excusatiorem facit. Quod quidem meum de eius pulchritudine tanto verius haberi debet iudicium, quo minus illud amore ducitur, cuius ne suspicio quidem in hominem, a quo proficiscitur, annum quippe XL aetatis agentem, cadere potest. Ita si horum vv. sententiam constituas, haud sane temere adfuti aequo primario carminis consilio alieni videbuntur, aut, ut amoris suspicionem a se amoliretur adiecti. Partes pulchritudinis ponuntur, nota poetica ratione; et in his *brachia et furas*, cum dilectu: quoniam haec in servabus, quae brevissimis tunicis utebantur, quaeque nec longas manicas habebant, maximam partem nuda conspiciebantur, cum *nutronae* contra, *praeter faciem*, nil cer-

nere liceret, *caetera* — *demissa veste tegeatis*. Serm. I. 2. 94. 95. — *teretes*, clementer extantes, sensimque tenuatas, ut ait Lactant. de O. D. 5. *tumentes* contra s. enormes V. 8. 10. — *integer*, animo integro, intacto, plane vacua ab amore istas puellae dotes extollo, eximias iudico; ut III. 7. 23. cf. Burm. ad Val. Fl. II. 374. — *fuge*, noli suspicari, amori quidquam in hoc datum existimare, quandoquidem *aetas mea trepidavit claudere*, claudit *octavum lustrum*, XL annorum spatium exegit, absolvit. *Trepidare* eleganter de cursu aetatis, fuga temporis. Caeterum Xanthiam, cui se sic a Phyllidis amore immunem probaret Horatius, admodum iuvenem fuisse recte colligas; tum omnino continentiosem, minusque ista aetate ad voluptates eum fuisse propensum statuere licet.

C A R M E N V.

A R G V M E N T V M.

*L*alages, puellae adhuc tenerae, nulloque dum amoris contactae igniculo, potiundae cupiditate flagrantem amicum quendam reprimere hoc carmine conatur poeta, hortaturque eum, ut exspectet, donec ad nubilem ea aetatem perveniat, quae tum votis eius ultra satis factura sit. Et argumenti ratio, et, quae per totum fere carmen regnant, notiones graecae facile eo ducunt, ut illud plane e Graeco versum, Graecis saltem floribus contextum recte statuere liceat. Vid. Not. Nimia vero, quae in exornandis ideis deprehenditur, ingenii luxuries, et allegoriarum ratio, maxime vero earundem diversae indolis cumulatio, quae iudicium nondum satis subactum produnt, abunde commonstrant, ad primos poetae foetus hoc carmen referri oportere. Caeterum Cruquii et aliorum super h. c. commenta adponere, ac refellere nihil adtinet.

Nondum subacta ferre iugum valet Cervice, nondum munia comparis

Aequa-

v. 1. *sqq.* Nondum ad plenam pubertatem pervenit puella, cuius amorem expetis, nondum id aetatis attigit, ut amore eius frui liceat, nondum *tempeſtiva* est viro, ut supra I. 20. extr. Pro hoc poeta, allegorica ratione, Graecis admodum familiari, usus: *nondum valet*, satis virium habet, satis robusta est iuvenca, impar adhuc est *iugo ferendo*, s. sustinendo *cervice*. — *subacta* sc. iugo, subiecta, inserta iugo, proprio voc. Homer. II. x. 203. βούν — ἀδμήτην, ἣν εὐπω ὑπὸ ζυγὸν ἤγαγεν ἀνήρ. Senec. Hipp. 1002. *Cellos sonipedes ocius subigit iugo*; quamquam et simpliciter accipi possit, domita, iugo imposito. Sic *indomita cervice greges* alicubi occurrit apud Statium. adde Catull. 65. 33. et Valer. Fl. IV. 360. H. l. simpliciter ornat, quocumque modo accipias. Iam, ut de allegoria pauca moneamus, tam graecis quam latinis poetis amoris mutui cum quocumque vinculo (v. c. *compede*, IV. 11. 24. ἀλυκτοπέδη Aual. Br. III. c. XVIII. inter ἀδεσπ. p. 154. *catena* Tibull. IV. 5. 15.) maxime cum iugo usitatissima est comparatio. Ductae inde loquendi formae ζευχθῆναι γάμοις,

iugari (Catull. LXIV. 21.) *tacdae iugales* et sic porro. Hinc puella, viri adhuc experta, dicta *indomita* (Catull. LXVIII. 118.) παρθένος ἀδμήης Homer. Od. ζ. 109. κώρα ἄζυξ Theocr. XXVII. 7. et, aetatis tenerae simul ratione habita, simpliciter πῶλος, μόσχος et sim. quae contra virum experta est, ea δηδεῖσα, δημητή, *iugum ferre* (laudant Plautina Curc. I. 1. 50. *Iamne ea fert iugum?* RH. *Tam amepudica est, quam mea si soror sit.* adde Catull. LXVIII. 118. qui tunc *indomitam ferre iugum docuit*) *virili iugo submitti* (Stat. Silv. I. 2. 165.) et utrique amantes dicti *comparis*, σύζυγες. Plant. Pseud. I. 1. 65. — *nondum munia* laborem, operam *comparis* s. iugalis *aequare*, aequam compari praestare potest. Ducta imago a iuvenca aratro s. curru iunctis, quorum alter aetate ac viribus compari inferior haud aequam laboris partem in se recipere potest, haud aequo iugo trahit. Sensus igitur: *nondum firma satis est aetate, ut amori tuo respondere valeat.* Eadem translatione usus est Theocr. XII. 16. ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῶ, h. *aequabant amorem*, ut Virgil. Aen.

VI.

Aequare, nec tauri ruentis

In Venerem tolerare pondus.

Circa virentes est animus tuae

Campos iuvencae, nunc fluviis gravem

Solantis aestum, nunc in udo

Ludere cum vitulis salicto,

Prae-

VI. 474. de Sichaeo et Didone
— 3. necdum *tolerare tergo sustentare pondus tauri*, taurum nimio pondere eam degravantem, h. virum pati. Omuino verecundiae sensui in exprimendo amoris commercio satis consultum crediderunt veteres, dummodo illud non propriis, sed, quod inter homines est; a pecudibus, et quod pecudum est ab hominibus verbis translatis eloqueretur. Sic Iphigeniam honesta appellatione ἀταύρωτον vocat Aeschyl. Agam. 254. adde Aristoph. I. yfistr. 217. Rufin. c. XXXIV. (Anal. Br. II. 398.) alludens simul ad nomen puellae: Σοὶ μὲ λάρην, γλυκύωρος ἔρωσ παρέδωκε, Βοῦπι, ταῦρον ὑποζεύξας ἐς πόρον ἀντόμολον. — *ruentis in Venerem*, amoris aestu correpti, libidinis explendae cupidi. Simili forma loquendi Virgil. Ge. III. 244. *Omne adeo genus in terris — in furias ignemque ruunt.*

v. 5 — 8. Suavissima imago puellae, quae nullo dum amore contacta pueriles cum aequalibus

lulus et iocos sectatur, eosque potiores habet. Colorem duxit poeta ex Anacr. LXI. 9. 10. πῶλε Θρηίκην — νῦν δὲ λειμῶνάς τε βόσκειαι, κοῦφα τε σκιότῶσα παίξεις. qua eadem ratione Galateam μόσχῳ γαυρότεραν vocat Theocr. XI. 21. cf. III. 11. 9. — *animus est circa campos*, unice delectatur pascentis, libere vagando, atque exultando, χλοερῶν ἐμπαιζούσα λειμῶκος ἡδοναῖς, Eurip. Bacch. 864. — *nunc solantis inuuentis*, levantis gravem molestum sibi aestum nimium solis calorem *fluvio*, h. nunc aquis innaudo, refrigerium quaerendo. *Solari* eodem exquisito sensu adhibuit Claudian, XVII. 196. *Ille vel Aethiopum pluviiis solabitur aestus*, ut alios taceam. v. Heyn. ad Virg. Aen. I. 239. — *nunc praegergit ludere*, oblectat se discurrendo, vagando, exultando cum vitulis. est gr. παίξεν. cf. III. 11. 10. et 18. 9. — *udo*, aquis irrigato, quod rivus praeterfluit, appposito epitheto. Nam salices irrigua loca amant.

Praeestientis. Tolle cupidinem

Immitis uvae: iam tibi lividos

Distinguet Auctumnus racemos

Purpureo varius colore.

Iam

v. 9 — 12. Expecta, dum puella ad nubilem aetatem perveniat, dum adultior facta sit. Nova hanc sententiam, rei variandae causa, eaque, ex nostro quidem sensu, illa altera multo incundiore allegoria, ab uvis desumpta, expressit doctus poeta. — Ne appetas, noli decerpere uvam *immitem*, immaturam adhuc, acerbam, ἄμην ὄμφακα. Simillime Eustath. de Isthm. et Isthmenses Amorr. L. V. p. 182. ed. Gaulm. μή τὸ εἶδεν τρυγῆσης πρὸ τοῦ προκύψαι τῆς κάλυκος, μὴ τὴν σταφυλὴν ὄμφακίζουσαν· μήπως ἀντί νεκταρος ἕξος ἐκθλίψης ἐξ ὄμφακος: et paucis interiectis, σὺ τὴν σταφυλὴν τρυγῆσεις, ἀλλ' ὕταν ἰδῆς τὸν βότρυν περκάσαντα. Iam Philodemus XV. (Anal. Br. II. 86.) eadem suavitate: οὐπω σοὶ καλύκων γυμνὸν θέρους, οὐδὲ μεταίνει βότρως ὁ παρθενίους πρωτοβολῶν χάριτας. Sic Aeschyl. E. ε. Θ. 335. νόμιμα ὠμοδρόπα sunt nuptiae puellae admodum tenerae. Scilicet comparatur illa aetatis ἀκμή, quae amori aptissima est, inaturis cuiuscunque generis fructibus, dicta inde simpliciter ὀπώρα. Quo exquisito sensu haud dubie acci-

pienda illa Chaeremonis apud Athen. XIII. c. p. 608. πολλὴν ὀπώραν Κύπριδος εἰσαρῶν παρῶν ἀκράσι περκάζουσαν οἶναν· θοαῖς χρόνου. Epigr. ἀδεσπ. LX. (Anal. Br. III. 162.) οὐ γὰρ ἔγωγε, ἑκακιστὸν μήλων ἐκδέχομαι ἐντίδα· ἀλλ' αἰεὶ πεπόθηκα συνακμάζουσαν ὀπώραν. Eodem spectat splendidissimus Pindari locus Nem. VIII. 1. et V. 11. adde Isthm. II. 8. Dictae inde puellae nobiles πέπειροι, veluti Aristoph. Eccles. 891. πέπειροι καὶ ὄργωσαι (ut annos tumentes, et virginitatem tumidum dixit Stat. Ach. I. 292. Theb. II. 204.) παρθένοι Plut. Num. p. 309. Reisk. adde Stratonis c. VIII. (A. Br. II. 361.) immaturae contra, ὄμφακες. Onestus c. I. (A. Br. II. 280.) εἴη μήτ' ὄμφαξ, μήτ' ἀσταφίς (uva passa, ut passus senes Lucilio dicuntur) ἢδε πέπειρος ἐς Κύπριδος θαλάμου ὤρια καλλοσύνη, et inter ἀδεσπ. c. LXIX. (A. Br. III. 164.) ὄμφαξ οὐκ ἐπένευσας, ὅτ' ἦς σταφυλὴ, παρεπέμψω. Hinc venustae Tibulli querelae de morte sibi iuveni instante III, 5. 19. Quid fraudare iuvat vitam crescentibus uvis, et modo nata mala vellere roma monui quae plane conveniunt cum epigr.

Iam te sequetur: currit enim ferox
Aetas, et illi, quos tibi demferit,

Ad-

epigr. gr. quod exhibet Capyz. Ex istis vero loquendi formis, ut in viam revertar, enatae reliquae locutiones, ἡβας κερπὸν ἀποδρέπειν, et lim. de amoris fructu. Caeterum ex his a me allatis fati patere arbitror, Nostrum in aduibrando hoc loco colores e graeco aliquo poeta desumfisse. — Brevi adolefcet, matura erit viro puella. *Auctumius varius*, docte, qui variat uvam, dum eius tempore nigrefcit, περκαζει. Variari proprio voc. *uva* dicitur, quae variis racemis ducit purpureum, nondum matura, colorem, ut Ovid. Met. III. 485. eloquitur. αἰόλλειν pariter adhibuit Hesiod. Scut. 399. ὅτ' ὄμφακες αἰόλλονται. Propert. IV. 2. 13. *Prima mihi variat viventibus uva racemis* Cato R. R. LXXIII. *Vbi uvae variae coeperint fieri*, caet. Nisi absolute accipere praestat, qui mutat colorem fructuum, flavo inducto; quo sensu ὀπώρα κηρινά occurrit in Alcmanis fragmento apud Athen. XIV. p. 648. Potest vero etiam iungi, *varius distinguet*: quod docte et ornate dictum foret pro simplici, variabit, distinguet, mutabit, inficiet colore purpureo, adeoque ad maturitatem perducet racemos lividos, iam nigrescentes. Plenius Sil. VII. 208. *livescens sole racemos dixit*. Innuit vero poeta an-

nos puellae pubertati proximos.

v. 13. Tum Lalage amplexus tuos, quos iam aspernatur, ultro expetet. Orationem ad priorem allegoriam iterum inflexit poeta, maxime v. 16. — te, quem nunc fugit, sequetur, expetet. cf. Virg. Ecl. II. 65. — *aetas currit*, noto phantasmate. Idem idearum nexus in Alcaei Mess. 1. (Anal. Br. I. 480.) θελήσει ὑστερον· ἡ δ' Ὀδη λαμπράδ' ἔχουσα τρέχει. *Currit mortalibus aevum*, Sil. XV. 63. v. ad II. 16. 1. Cic. Tusc. I. 31. *Veniet tempus, et quidem celeriter; volat enim aetas*. Aetatis cursum indefessum, concitatum praeclare depingit epith. *ferox*, quae inhiberi nequit, equi ferocis instar. Eadem comparatio est in Theognideis vv. 963, 4. Αἴψα γὰρ, ὥστε νόημα, παέρχεται ἀγλαὸς ἡβη (transiit aetas quam cito! Tib. I. 4. 27.) οὐδ' ἴππων ὄρμη γίνεται ἀκνέση; Ovid. Fast. VI. 772. *fugiant freno non remorante dies*. Haec forte simplicior fuerit ratio. Neque tamen spreverim illam alteram, qua *aetati* tribuantur, quae in *puellam* proprie cadant. Effet adeo *aetas ferox*, puellae adhuc ferocis viros fugientis, uti ferè Pholoe fugax v. 17. Tum vero, aetas nimis stricto sensu (np. de so-

Adponet annos: iam proterva
 Fronte petet Lalage maritum

Di-

folius Lalages aetate) positum esset, quem omnino latissimum volunt seqq. — Aetas *apponet* addet, adiiciet, tribuet *illi annos*, h. puella eos aetatis annos attinget, quos tibi demserit, quos tibi demi, subtrahi, decedere animadvertes, h. puella ad id aetatis perveniet, in quo anni nulla amplius incrementa capiunt, adeoque ad summum pubertatis florem, ἐπ' ἄκρον ἡβης. Graece planissime ita veritas: ἡ κόρη ἀκμάσει, σοῦ παρακμάζοντος, accedet illa ad aetatis ἀκμὴν, quantum tu ab ea recesseris. Scilicet e poetica ratione aetas humana annorum incrementa capere, annis eo usque crescere dicitur, donec ad summum vigorem pervenerit. Ita crescentes annos h. pubescentes dixit Ovid. Met. X. 24. Vbi vero aetas maxima incrementa nacta est, tum illa ἡβης μέτρον, (v. c. Hom. Il. λ. 225. Hesiod. ἔργ. 131.) ἐπ' ἄκρον ἡβης ἐκείνου dicitur. Inscript. apud Fabrett. p. 287. et Gor. Inscriptt. T. I. p. 421. ὃν ἀφείλετο Μοῖρα κραταίῃ, πρὶν γλυκεροῦ βίωτοιο εἰς ἡλικίης τέλος ἐλθεῖν. Simonid. CII. 2. (Anal. Br. I. 145.) ἐνθάδε Πυθῶνακτα — κελεύθει γαῖ' ἐρατῆς ἡβης πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν. Quo etiam sensu *plenos annos* dixit Virg. Aen. VII. 55. Hinc in altero vitae spatio, quod ad

senium vergit, cum aetatis vigore et ipsi anni deficere, nobis decedere, adeoque, vi oppositionis, adimi dicuntur. In utraque hac loquendi ratione facile intelligitur, ad annos transferri, quae proprie hominis sint, illos agentis. Atque hoc equidem modo poetae mentem satis probabiliter mihi aperuisse videor. Cui tamen, nescio an praefendus sit alter hic multo simplicior, quo anni, quos vixerimus, de admenso nobis vitae spatio decedere, adeoque nobis demi: ii contra, qui nobis ad vivendum supersunt, dari, transactis adiici, adponi recte dici possunt. Atque ita fere Seneca Consol. ad Marc. XX. *Illi ipsi, qui adiiciebantur adolescentiae anni, vitae detrahebantur.* Effet adeo: Puella brevi illud vitae spatium attinget, quod tibi subtractum est, quod emensus es, adeoque brevi adolecet in tam cito aetatis iuvenilis decursu; quandoquidem *optima quaeque dies miseris mortalibus aevi prima fugit*, iuxta Virg. Ge. III. 66. Caeterum alienum prorsus, et cum poetae verbis vix conciliandum illud poetarum videtur phantasma, quo vegetae aetatis anni *venire*, provectoris contra, *recedere* dicuntur: quod tamen certatim ab intpp. illustrando

luice

Dilecta, quantum non Pholoë fugax,
Non Chloris, albo sic humero nitens

Vt pura nocturno renidet

Luna mari, Gnidiusve Gyges;

Quem

huic loco admoveri videas. Vide de eo notata ad II. 11. 5. — tum amari se a te patietur. Pro hoc, colore iterum a iuvenis ducto, *proterva fronte*, petulantia, lascivis motibus *petet*, ad amorem sollicitabit *maritum*, iuvenum, honesta voce, ut passim: ipsa adeo iuvenes sectabitur, amatores conquiret. — 17. *sqq.* Lalage tunc *dilecta* erit, expetetur, magis a iuvenibus amabitur, quam nunc Pholoë, Chloris, Gyges expetuntur, h. adultior facta mira formae pulchritudine exsplendet; sententia per consequens exposita. Nam summae tantum pulchritudinis, quae omnium in se convertit oculos, notionem dare voluisse poetam, in promptu est intelligere. Vide vel I. 4. 19. 20. Iunge autem: *maritum petet dilecta, quantum caet.* quod paullo durius dictum videtur, pro, *petet*, diligeturque, amabit, vicissimque amabitur; plures amatores habebit, quam nunc Pholoë caet. Possis etiam hunc verborum ordinem tenere: Lalage dilecta, amata tibi *petet maritum* s. maritos, amatores sectabitur, *quantum non caet.* aptissimo quidem

sententiarum progressu; in quo tamen epith. *dilecta* admodum frigidum, et *fugax* e poetae mente alienissimum videtur; tuam magis expectes, Gygen ab omnibus amatum dici, quam omnium amores venari. Restat denique tertia haec ratio: Lalage dilecta a te magis, quam Pholoë, Chloris, Gyges: quae parum probabilis videtur. — *Pholoë fugax*, superbe amatores tractans, aspera. Arrogantiam eius notat supra I. 33. 6. — 18. *nitens*, resplendens, insignis *albo candido humero*, candidos humeros habens; et hoc omnino pro, candida, pulchra; parte tantum pulchritudinis, quae veteribus magis ostenderetur, quaeque in Chloride forte speciosissima esset, pro universa posita. — 19. *Vt luna pura*, puro caelo, facie eius nulla nube obscurata *renidet* resplendet, resulget in mari nocturno, noctu; doctiore structura, pro, ut mare, maris superficies noctu lunae radiis collustrata renidet, coruscat; atque in hoc comparationis vis quaerenda, non simpliciter in lunae splendore. Quocumque est tralatitio poetarum more puellarum candor comparetur

(can-

Quem si puellarum infereres choro,
Mire sagaces falleret hospites

Dis-

(*candor erat, qualem praefert Latonia Phoebæ*, Tibull. III. 4. 29. et sic centies) hoc tamen loco reliqua nimis otiose adiecta videri possent. Iam vero mari tranquillo per se splendore notio quum a poetis tribuatur (sic ἄλλα μαρμαρέην dixit Hom. II. ζ. 275. γαλήνην λιπαράν Theocr. κβ. 21.) illudque cum venusta explicataeque frontis puella in comparationem vocetur; (v. ad I. 5. 13.) praeclare rei auxit imaginem poeta, dum candidos puellae humeros (hoc enim ποιητικώτερον videtur, quam si omnino puellam, quod fere volunt, intelligas. Sic duorum adolescentum peccora Theocr. II. 79. dicuntur στίλβοντα πολὺ πλέον, ἢ τὸ, Σελάννα, et sic sexcenties) maris splendori, lunae radiis aucto, aequiparat. Valer. Flacc. III. 558. *Stagna vaga sic luce micant, ubi Cynthia caelo prospicit, aut medii transit rota candida Phoebi.* Pervulgato vero loquendi more *renidere, ridere* dicuntur res, loca, quae laetam ostendunt faciem, quae vel suo vel mutuato nitore splendent. Res passim a VV. DD. observata. — 20. Quantum nec *Gyges* a Gnido Cariae oriundus, in deliciis habetur, quot nec *Gyges* amatores habet. Hactenus

equidem non assequor, quo iure praeter rem ipsam, quam tangit poeta, quidquam in hac sententia displicere possit. Lalagen enim amatorum numero, nequaquam vero pulchritudine (quod nonnulli perperam statuunt) Gyge superiorem fore ait Horatius. Delicatum eum istius aetatis fuisse puerum, ambitiosaeque expetitur, vel hic locus satis diserte ostendit. Eundem Ovidio, cuius tamen locus hodie non extat, celebratum fuisse tradit Schol. Cruq. — 21-24. *Gyges ille θυλυπεπής.* Nimiam luxuriam poetae in exornanda hac pulchritudinis notione, omninoque totius conversionis inde a v. 17. sententiam nimis amplificatam facile animadvertas. — Si *infereres* immisceres eum *choro*, turbae, multitudini puellarum, si inter plures puellas puellari habitu versaretur, *discrimen* sexus obsecurum, admodum tenue, obsecuratum *crinibus solutis*, per crines, quos solutos gerit, *et vultu ambiguo* de quo ambiguum est, utrum pueri sit, an puellae, os puellare *falleret*, lateret, non deprehenderetur, non animadverterent *hospites*, homines, quibus plausu ignotus esset, *mire sagaces* (ita iungere malim, quam *mire falleret*) et si sagacissimi,

Discrimen obscurum solutis
Crinibus ambiguoque vultu.

simi, etsi, ubi ipsis dixeris, puerum inter puellas versari, eius reperiundi omnem dent operam, quantumvis curiose oculos circumferant. Ita plane Hermaphroditum describit Lucian. D. D. XXIII. ὁ δὲ Φῆλος, καὶ ἡμίανδρος, καὶ ἀμφίβελος τὴν ὄψιν· οὐκ ἂν διακρίναις, εἴτ' ἐφηβος ἐστίν, εἴτε καὶ παρθένος. E Nostro profecit Stat. Achill. I. 352. de Achille, culta mu-

liebri a matre ornato: *supereſt nam plurimus illi invicta virtute decor; fallitque tuentes ambiguis, tenuique latens discrimine ſexus.* Caeterum comam alendi promittendique morem delicatulis iſtis proprium paſſim tangit Horatius. v. III. 20. 14. IV. 10. 3. V. 11. 28. Appoſite ad h. l. Iuven. XV. 137 *cuius manantia fletu ora puellares faciunt incerta capilli.*

C A R M E N VI.

A R G V M E N T V M.

*A*micitiae integerrimae, coloribus poeticis adumbratae, testificatio, qua carmen orditur Horatius, fraudi fuit vet. quibusdam et recentioribus interpretibus, ut consilium totius carminis perverterent, invitatumque a T. Septimio Nostrum ad comitandum secum Augustum, adversus Cantabros bellum molientem, satis audacter pronuntiarent, annum adeo huius carminis V. c. DCCXXVII. natalem statuentes. Sed indoctam hanc illorum rationem explosere dudum Massonus vit. Hor. p. 306. Sauiad. et alii. Probabilior aliorum, ante a. DCCXXXIV. hoc carmen propter v. 2. ponentium, videtur coniectura, etsi nec haec omni dubio careat, quod Cantabri in fide pop. Romani nunquam permanserint. Est vero hoc carmen ad T. Septimium, equitem Romanum, Augusto carissimum, eundemque Nostrum inde a veteri commilitio coniunctissimum, cuius haud fucatae amicitiae ipsum h. c. testem tenemus locupletissimum. Descriptio eius satis expedita. In votis habet poeta, ut sibi in Septimii suavissimo consortio et quidem in amoeno ruris secessu, quod reliquum sit vitae, degere liceat. Iam e regionibus, quae dulcedine sua mitique caeli temperie eum ad sese invitent, primo loco memorat Tiburtinam, quam et alibi (I. 7. 13.) sibi prae omnibus Italiae lo-

cis placere significat, et in qua villam habebat; altero autem, agrum Tarentinum, cuius laudes uberius pertrahat, et in quo itidem Septimium villam habuisse ex hoc c. admodum probabile est. Exsplendescit h. c. naturali quadam nec longe quaesita pulchritudine, imaginum varietate admirabili, mollissimoque sensu, qui per totum carmen regnat; ipsi adflati videntur numeri.

AD SEPTIMIVM.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Aestuatur unda:

Tibur,

v. 1—4. *Aditure mecum*, qui me comitaturus esses si mihi remotissimae vel periculossimae terrarum plagae adeundae forent, h. qui spectatissimae in amore es fidei, quocum summa mihi intercedit amicitiae coniunctionisque necessitudo. Ita enim, solienni ac fere proverbiali more, tenerrimi amoris affectum, testificari solent poetae. Praeiverat Catull. XI. 1—14. quo tamen multo castigatior Noster. Cf. V. 1, 11. Propert. I. 6. 3. 44. Ovid. Am. II. 16. 19. Martial. X. 20. 7. Stat. Silv. V. 1. 127. Iam pro ultimis terrarum locis docte speciali notione sunt *Gades*, extrema versus occidentem insula, v. ad II. 2. 11. Pro ferriissima regione cum dilectu est *Cantabria*, cuius incolae ferocissimi, ac bellicosissimi, quibuscum Romani gravia bella gesserunt. Perdomiti tandem ab Agrippa a. V. 734. v. Dio LIV. 11. — *indoctum ferre didaxton* *Φέρειν*, qui assuescitur nequit iugo ferendo, qui de-

trectat imperii nostri iugum, qui perdonari nequit. Cantabri enim ab Augusto a. V. 729. et iterum 730. victi in fide non permanserant, sed *pertinaci in rebellando erant animo* (Flor. IV. 12.) Atque hoc quidem declarare voluit poeta h. l. Male igitur alii simpliciter invictum explicant. Caeterum simili colore Flor. IV. 12. init. *neclum assuetae frenis servitutis tumidae gentium inflataeque cervices ab imposito nuper iugo resiliebant*. Similiter Iustin. XLIV. 5. de iisdem: *Nec prius iugum Hispani accipere potuerunt, quam Caesar Augustus, perdomito orbe, victricia ad eos arma transtulit, populumque barbarum ac ferum (puta Cantabros) legibus ad cultiorem vitae usum tractatum in formam provinciae redegit*. — 3. Tu sustineres mecum adire navibus *Syrtes*, eam Africae oram, cui *Syrtes praetentae* sunt, adeoque periculosissimam navigationem non recusares. Facile in hanc sententiam ducunt adposita, *abi unda Maura aestuat*, ad

Tibur, Argeo positum colono,
 Sit meae sedes utinam senectae;
 Sit modus lasso maris et viarum
 Militiaeque.

Vnde

quae vada continuo fluctus adli-
 duntur, ubi mare est acerrimum;
 ad augendam periculi magnitudi-
 nem. Atque ita plane in eadem
 amoris testificatione Ovid. Am.
 II. 16. 22. *Cum domina Liby-
 cas ausim perrumpere Syrtes,*
 nam adiicit: *et dare non aequis
 vela ferenda Notis.* Vel sic ta-
 men puto intelligi debere ipsam
 Africae oram, deserta Libyae,
 ob vastas solitudines, solis fer-
 vorem, ferarumque incurfus
 vix adeunda. Tum constanter
 extremam Africam per Syrtes
 Noliter designat. v. I. 22. 5. II.
 20. 15. ut alios taceam. Nullam
 adeo vim habent, folique orna-
 tuū data existimanda sunt illa, *ubi
 Maura caet.* pro vulgari, Syr-
 tes Libycas, ut *Gaetulas* S. II.
 20. 15. imitatione manifesto ad
 illa Catulli XI. 24. *Sive in
 extremos penetrabit Indos, litus
 ut longe resonante Eoa tunditur
 unda,* directa. In hanc senten-
 tiam Claudian. in Ruf. II. 242.
*Te vel ad incensas Libyae co-
 mitabor arenas.* — *barbaras*
 accolarum feritatem declarat.

v. 5 — 3. Utinam in Ti-
 burtina regione extremam acta-
 tem degere liceat! Ornate pro
 hoc, utinam Tibur meae sene-

ctae, mihi, feni facto, *sedes,*
 locus requietis *fit,* aliquando
 contingat, utinam Tibure sedem
 figere, in senectute ibi requi-
 escere liceat. Tiburis laudes
 habes I. 7. 12. *Positum,* fun-
 datum, conditum (ut Virgil.
 Aen. III. 3. IV. 212. et saepius)
 erat *colono* a *colono Argeo,*
 Ἀργεῖον, Argivo, a colonis Ar-
 givis, a Tiburno, Catillo, et
 Cora, fratribus, eo deductis.
 Vide ad I. 18. 2. E Nostro co-
 lorem duxit Martial. IV. 57. 3.
*Tu colis Argivi regnum, Faustine,
 coloni,* h. Tibure commo-
 raris. *Mea senecta,* ut Tibull.
 III. 3. 3. *Inque tuo caderet no-
 stra senecta sinu.* *Mea aetas*
 Propert. II. 14. 7. *Sedes* ex-
 quisite de recessu, in quo otia-
 mur, desideramus post longos er-
 rores, diurnasque iactationes;
 ubi perpetuo commorari, in quo
 adeo *senium componere* (Stat.
 Silv. III. 6. 13.) constituimus
 ut h. l. — 7. 3. Pedestris ratio
 ita iungebat: Sit sedes mihi,
 laboribus fesso, post tot exant-
 latis labores, militiae aerumnis
 confecto. Pro hoc disiuncte,
 ac nova sententia: Tibur sit
modus, finis, (ut Serm. I. 5. 104.
Brundisium longae finis chartae-
 quo

Vnde si Parcae prohibent iniquae,
Dulce pellitis ovibus Galaesi

Flu-

que viaeque) terminus militi-
so maris, graeca structura, pro
lasso mari, itineribus mariti-
nis et viarum, ac terrestribus,
militiaeque, per militiam factis,
(perspicuitatis causa hoc adie-
ctum; nam peregrinationes istae
nullae aliae sunt, quam ipsa
haec militia) defatigato, pere-
grino labore fesso; (ut Catull.
XXXI. 8. 9.) sententia adeo
plane eadem: respirare aliquan-
do liceat a militiae laboribus in
Tiburtino secessu, Tibur per-
fugium ac portus sit, in quo ex
longa militia requiescam. Male
alii coniungunt, sit modus maris
caet. Docte vero militia labo-
riosa molestiis plena, declaratur
per longinqua itinera terra ma-
rique eius causa facta. Ita Ti-
bull. I. 1. 26. *Nec semper lon-
gae deditus esse viae*; et v. 52.
*Quam fleat ob nostras ulla pu-
ella vias*. Id. II. 6. 3. *Et seu
longa virum terrae via seu vaga
ducent aequora, cum telis ad la-
tus ire voles*. Indocte igitur fa-
ciunt, qui haec itinera a mili-
tia disiungunt, diversaque sta-
tuunt. Tum, quomodo pere-
grinationes, animi causa ac
sponte susceptae taedii plenae
possint appellari, non satis in-
telligo. Caeterum mare ac vias
de itinere maritimo et pedesiri
pariter dixit Epp. I. 11. 6. Re-
spicit vero poeta militiam suam

sub Bruto, (de qua v. c. seq.
init.) sibi, homini molli ac so-
libus apto, (Epp. I. 20. 24.)
fatis gravem, qua adeo otium
ac tranquillam senectutem sibi
promeritus videbatur. Frustra
alii, prava interpretatione v. 7.
inducti, alias insuper, quas per-
pessus sit, poeta, iunui volunt
vitae molestias; cumque nullae
succurrant, futuras quoque eum
complexum miro acumine sin-
gunt.

v. 9 — 12. Vel in agro Ta-
rentino. Vnde, a quo up. Ti-
bure si Parcae me prohibent,
arcent, non sinunt, me ibi in
senectute degere: hinc iniquae,
adversae. Quod si hoc per fata
non licet, utinam agrum Taren-
tinum saltem concedant, senec-
tutis meae sedem esse velint.
Pro hoc, variata oratione, pe-
tam aliquando, senex factus, re-
gionem Tarentinam. Docte eam
designat a fluvio, illam praeter-
fluente, et, qui eam aliquando
tennit, Phalantho: tum uberius
in laudes terrae istius digredi-
tur. — 10. *Galaesus*, Cala-
briae fluvius (Martial. VIII.
28. 4.) in agrum Tarentinum
insuens ipsum Tarentum allue-
bat: cuius ab utraque ripa amo-
enissima ac fertilissima rura erant.
Vmbrosi pineta Galaesi laudat
Propert. II. 25. 67. *vineta Ga-
laesi*

Flumen et regnata petam Laconi

Rura Phalantho.

Ille

laesi Stat. Silv. II. 2. 111. cf. Virg. Ge. IV. 126. — *dulce ovibus*, quod *frigus amabile* iis praebet, ut de Digentia III. 13. 10. tum propter herbarum ad eius ripas nascentium ovibusque gratarum ubertatem. *Arva amica pecori* similiter Avien. D. O. 1095. Martial. l. l. *tibi floruit herba Phalanthi, qua saturat Calabris culta Galaesus aquis*. Atque hanc quidem rationem tenere praestat, quam cum quibusdam ad fluvii lanae ovium inde bibentium candorem augmentis virtutem referre. In animo eam habuisse videtur Martial. XII. 63. 3. *Albi quae superas oves Galaesi*, et Claudian. de VI. Conf. Hon. 506. *Clitumni — undas candida quae Latii praebent armenta triumphis*. — *Oves pellitae*, pellibus tectae, simpliciter *tectae* appellatae Plinio VIII. 72. Colum. VII. 2. et aliis. Solebant vero oves, maxime Tarentinae, operiri pellibus, ne lana, quae pretiosissima esset (Colum. l. l. *Generis eximii Milesias, Calabras, Appulasque nostri existimabant, earumque optimas Tarentinas*) aëris iniuria corrumpeteretur (Varr. R. R. II. 2. *similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanae bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo*

minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari) aut rubis spinisque obnoxia esset; quia de causa in *liberos maxime campos, et omni furculo ruboque vacante ovem Graecam* pastum agebant, ne et lana carperetur et tegumen, quod et ipsum pretiosum erat, ex Arabia quippe petitur. Plin. l. l. *Operimenta ei ex Arabicis praecipua. Tum ex omnibus Tarentinum genus ovium erat molliissimum, frigorisque impatiens*, Colum. VII. 4. Nostris temporibus lanae culturam reducto hoc veteri more promovere studuit Daubenton successu satis prospere — 11. *rura regnata Phalantho*, possessa a Phalantho, quae aliquando tenuit Phal., nota poetarum ratione, populum ab antiquo aliquo eius rege designandi. v. III. 29. 27. Stat. Theb. I. 335. eadem orationis forma: *Scyllaeque rura purpureo regnata seni*, h. Niso. Phalanthum vero memorat poeta, cum dilectum; nam is erat alter Tarenti conditor. Hoc enim duce Partheniae (ita enim per contumeliam ii Spartanorum dicti, qui e promiscuo omnium feminarum concubitu nati essent) metu inopiae, et ob notam materni pudoris domo profecti, tandemque in Italia delati, occupata arce Tarentinorum, expugnatisque veteribus incolis sedem ibi constituerant. In fin.

III.

Ille terrarum mihi praeter omnes
 Angulus ridet, ubi non Hymetto
 Mella decedunt, viridique certat
 Bacca Venafro.

Ver

III. 4. Strabo VI. p. 426. Hinc *Galaesus Lacedaemonius* Mar-
 tial. II. 43. 3. *Phalanthinus*, V.
 37, 2. *Therapnaeus*, Stat. Silv.
 II. 2. 111. *Tarentum Phalan-*
theum Sil. X. 16.

v. 13. *sqq.* Ista mihi regio
 prae omnibus (excepto Tibure)
 cum ob soli bonitatem, tum ob
 mitem aëris temperiem arridet.
 Docte et ornate haec per partes
 declaravit poeta. *Ridet*, arridet
mihî, capit me laeta ac grata
 sua specie, tenet me, placet mihi
 ille *angulus terrarum*, terrae (ita
 iunge) recessus, ubi tranquille
 et in otio, quae amat senectus,
 vivere licet, *praeter omnes an-*
gulos t. prae omnibus terrarum
 locis, ubi desiderare volupe est.
 Augeri sic magisque repraesentari
 Tarentinae regionis gratiam
 ac venustatem, quam si simpli-
 citer *praeter omnes terras* intel-
 ligas, facile perspicitur. Ad
 rem Epp. I. 7. 44. *mihî iam*
non regia Roma, sed vacuum
Tibur placet aut imbelle Taren-
tum. Angulum terrae Neapoli-
 tanae similiter designat Stat. Silv.
 IV. 18. 6. *per secretam Neapo-*
lin; istis enim pax secunda locis,
et desidis otia vitae, et nunquam
turbata quies somnique peracti,
ut de eadem regione Silv. III.

5. 85. estque forte ex imitatio-
 ne Lucan. V. 376. *Antiquus-*
que Taras, secretaque litora
Leucae. Nisi ibi *secreta* soli
 debetur ornatui poetico. En
 versum: *Nec solum festas secre-*
ta Neapolis aras ambiat; et so-
cii portus caet. hoc sensu: Nec
 Neapolis solum secreta ab aliis,
 h. non sola sacrum pariet, sed et
 portus caet. in societatem sacri
 huius veniant. Depravavit lo-
 cum Markl., corrigendo, *laeta-*
ta Neapolis. — 14. Cuius
 mel praestantissimum habetur,
 est. Mel Tarentinum *non de-*
cedit Hymetto, h. melli Hymet-
 tio, Attico, suaviter pro, eius-
 dem est notae, bonitatis, non
 inferiore habendum est loco.
Decedimus enim, affurgimus iis,
qui nobis honore, dignitate,
meritis superiores sunt. Simil-
 lime Virg. Ge. II. 97. *Aminaeae*
vites, firmissima vina; Tmolus
et adsurgit quibus et rex ipse
Phanaeus. v. Markl. ad Stat.
 Silv. I. 2. 150. Hymetti vero,
 montis Atticae, mel laudatissi-
 mum. Sil. XIV. 199. *nectareis*
vocat ad certamen Hymetton au-
dax Hybla favis. De melle Ta-
 rentino v. Varro apud Macrob.
 Sat. II. 12. cf. III. 16. 53.
 — *viridique certat caet.* Vbi

Ver ubi longum tepidasque praebet
Iupiter brumas: et amicus Aulon
Fertili Baccho minimum Falernis

Invidet uvis.

Ille

oleum optimum provenit. Hoc iterum per comparationem extulit. *Bacca* olivae Tarentinae certat, de principatu contendit (ut in Sili loco modo laud. Stat. Silv. II. 7. 28. *Quae Tritonide fertiles Athenas unctis, Baetica, provocas trapetis.*) *Venafratio* cum Venafrato, graeca structura, et hoc pro Venafrana bacca; oleum Tarentinum non cessit Venafrano. Palmam huic defert, ac praecipuam gloriam tribuit parti eius, Licinae dictae, Plin. XV. 3. cf. Serm. II. 4. 69. Colum. V. 8. Martial. XIII. 101. — *viridi, olivectis confito; apposito epitheto.*

v. 17. Vbi per totum annum mitis est aëris temperies. Apte ea declaratur per *ver longum*, quod statim *bruma tepida*, hiens remissior excipit. Stat. Silv. III. 5. 83. *Quas et mollis hiems, et frigida temperat aestas.* Noster Epp. I. 10. 15. *Est ubi plus tepeant hiemes? ubi gratior aura leniat et rabiem Canis, et momenta Leonis.* Iovi hoc temperamentum tribuitur; nam is variis Horis mundum temperat I. 12. 13. Vide omni-

no V. 16. 53. sqq. et cf. ad II. 10. 15. — *et amicus Aulon* caet. h. viniq. optimi ferax. *Aulon* nomine haud dubie tractus (depressior, *αὐλών*) regionis Tarentinae, in quo vinum nobilissimum nascebatur, a poeta designatur. Laudant Martial. XIII. 125. *Nobilis et lanis et felix vitibus Aulon det pretiosa tibi vellera, vina mihi. Amicus Baccho, quem amat Bacchus, vini feracissimus.* Sil. XII. 526. *Allifanus Iaccho haud inamatus ager.* Stat. Silv. III. 5. 107. *Caraque non molli, iuga Surrentina Lyaeo.* Martial. IV. 43. 3. *Haec iuga, quam Nysae colles, plus Bacchus amavit.* et XII. 99. 3. *Baetis — quem Bromius, quem Pallas amat.* De arvis pomosis idem I. 50. 8. *dulce Botrodi nenuis, Pomona quod felix amat.* — *fertili, qui Aulona vitibus, uvis fertilem reddit, ut palma nobilis* I. 1. 5. quae nobilem reddit, *Diana prospera frugum* IV. 6. 39. et similia alia. Est adeo Bacchus fertilis, *πολύσταφυλος* (Hom. II. in eundem 11.) *φειστάφυλος* (Oppian. Cyneg. III. 59.) *εὐάμπελος, εὐκαρπος, πολυγηθία καρπὸν ἀέζων*, quae Orphica

Ille te mecum locus et beatæ
 Postulant arces: ibi tu calentem

De-

Orphica sunt Bacchi epitheta. v. Obss. — *minimum*, non *invidet Aulon*, Aulonis uvæ non *invidet uvis Falernis*, agri Falerni; vinum Tarentinum Falerno hand deterius est, eiusdem est notæ. Nam *invidemus* praestantiori. Simili acumine Stat. Silv. I. 2. 150. *rupesque nitent, quæ purpura cedit Oebalis, et Tyrii moderator livet æheni*. Idem totum huic locum expressit Silv. II. 2. 4. *Qua Bromio dilectus ager, collesque per altos uritur, et praelis non invidet uva Falernis*. Iam observa exquisitam poetæ copiam in varianda phrasi: alteri parem esse, alterum exaequare, per non *decedere*, *certare*, non *invidere*.

v. 21 — 24. Ibi ego tecum lubentissime versarer, viverem. *Ille locus*, illa convalis (Aulon) *beata* (ad utrumque enim refer) amoena ac serax, *et arces τὰ ἄκρα*, editiora loca, colles *beati*; quod utrumque significantius et copia poetica pro universa regione Tarentina ponitur. *Turres arcis Oebaliae* vocat quidem *Tarentum* Virg. Ge. IV. 125. quod tamen quo minus h. l. intelligam, vetat vel oppos. *locus, Aulon*. — *te mecum*, me te-

cum, me et te *postulant*, *vocant*, invitavit ad se; sed fortius alterum: cogunt nos illecebris suis ad se secedere. Satis vero frequentata poetis ratione *invitare*, *vocare* nos regio dicitur, quæ gratum nobis hospitium præbet, in quam lubentes secedimus. — *Ibi* ego senium componam, moriar: Pro hoc per consequens poeta: ista terra tegi, condi aliquando velim: et pro hoc cum tenerrimi amoris adfectu: ibi tu mihi iusta persolves. Generale hoc speciali notione repræsentatur a poeta, quæ mollissimo sensu animum perfundit: *Sparges*, consperges, *lacrima lacrimis debitis*, iustis, quas mortuis debet humanitas, (sere ut *iusto comploratu profequi mortuos* Liv. XXV. 26. Sic et *iusta facere*, *persolvere* de sepulturae officio) ὃ γὰρ γέρας ἐστὶ θανάωντων Hom. II. φ. 9. Orph. Arg. 546. *λοιβὰς δόνναι ἐπιχθονίους, καὶ δάκρυα λαμβέμεν ὄσσω*, h. l. cum vi, quæ amici defuncti gratia profundas, *favillam* meam, cineres meos; sed alterum respicit sollennem illum fletum, dum ossa et cineres adhuc tepidi (quæ est *favilla*) colligerentur (v. Tib. III. 2, 25.) in honorem mortui editum. Iam pro *favillam meam* quanto

Debita sparges lacrima favillam

Vatis amici.

quanto significantius, et *vatis* sensum poetae Inscr. apud Fa-
 et *amici*: quo honorem istum brett. p. 64. et Fleetw. p. 320.
 facultate poetica se promeritum, Μέμνητο γ' ἐν ζωῆς ἐμέθεν, καὶ
 amicitiaeque iure a Septimio sibi πολλάκι τύμβω σπεῖσον ἀπὸ βλε-
 debitum pulchre innuit. Ad Φάρον δάκρυ ἀποιχόμενον.

C A R M E N VII.

A R G V M E N T V M.

Quum Horatius post Philippenſe proelium a. V. DCCXIII. Romam rediſſet, Pompeius obfirmato animo in Brutianis partibus remanſit, (v. v. 15.) annoque demum DCCXXV. pace inter triumviros et Sex. Pompeium facta, exulibus omnibus data redeundi impunitate, (v. Dio XLVIII. 36. et Vellei. II. 77.) Romam rediſſe videtur. Itaque Horatius, recepto praeter omnem expectationem amico vetere, quem reviſurum ſe plane deſperaviſſet, exultat gaudio, feſtumque in eius honorem diem indicit. Reminiſcitur autem ſimul, ut fert animi humani natura, priſtinae coniunctionis, quaeque cum laeta tum maxime triſtia, quorum iucundiſſima eſt memoria, communia habuerint tempora. Animatur totum carmen effreniori laetitiae adfectu; ſententiae non tam exquisito ornatu quam vigore quodam, quo legentium animus percuſus abripitur, conſpicuae. Comparetur omnino I. 36. et de Pompeio Groſſo cf. II. 16. et Epp. I. 12. 23. cf. et Saſad.

A D P O M P E I V M.

O saepe mecum tempus in ultimum
 Deducte, Bruto militiae dace,
 Quis te redonavit Quiritem
 Dis patriis Italoque caelo,

Pompei, meorum prime sodalium?
 Cum quo morantem saepe diem mero

Fre-

2. 1. Qui saepe mecum in *ultimum tempus*, deductus es, summum vitae periculum subiisti, in extremum vitae discrimen adductus es, *Bruto militiae dace*, dum uterque sub Bruto militarem, Bruti partes sequeremur. Forte nihil amplius poeta voluit, quam: qui mecum sub infaustis Bruti auspiciis militasti, commilito. *Tempus ultimum* est, ubi rerum nostrarum tam misera conditio est, ubi in tantum discrimen adducti sumus, ut salutem ac vitam desperemus. Ita *supremum tempus* dicitur Catullo LXIV. 151. *extremum tempus* ib. v. 169, uti *extrema tempora* Cic. ad Div. X. 12. inquit. Similiter vero *in extremum casum deduci*, quod Noster *in ult. tempus ded.*, dixit Hirt. B. Alex. 7. — 3. 4. Exclamatio *ἦθὺς* plena in desideratissimi amici reditu necopinato! Similiter Ca-

tull. IX. 5. in Veranii reditu: *Venistine domum ad tuos penates, fratresque unanimes animumque matrem? venisti.* — 3. *Quis te redonavit*, reddidit, restituit, ecquo felici fato redditus es *Diis patriis*, solo patrio, *Italoque caelo*, Italiae. *Deos, Penates, Lares patrios* revifere, salutare, *aspicere* (Serm. II. 5. 4.) et *linguere* (III. 27. 49, V. 16. 19.) sollennia poetis de abitu et in patriam reditu. *Redonatur Grosphus patriae*, facta ei in patriam redeundi potestate, donatoque iterum pleno civitatis iure. Hinc cum virtute adiectum, te *Quiritem*, te plenum civis Romani ius iterum adeptum, ab exilio revocatum. Alii *Quiritem*, militia defunctum, explicant, ex sollenni dimittendi exercitus formula: *Quirites discedite.* Minus apte in hoc nexu. *Caelum* saepius pro parte caeli: tum pro regio-

ne

Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.

Tecum Philippos et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;

Quum

ne ei subiecta. Forte tamen simplicissimum fuerit, reddi caelo Italo accipere pro: iterum sub caelo Italiae vivere. — 5. *prime sodalium*, quem sodalium omnium carissimum semper habui. Sodalium haec facta mentio, pristinaeque consuetudinis recordatio parant transitum ad sequentem vv. 6 — 8. sententiam, cuius vulgaris enuntiatio est: quocum saepe de die convivatus sum. — *frangere diem* solidum mero, partem de die gravibus ac seriis rebus destinato demere, demtamque compotationi dare; decurtare diei spatium, noctique illud adiuicere; fit hoc compotatione tempestivius instituta. Vide ad I. 1. 20. — *morantem* qui tardius ire videbatur convivaturis; suaviter. — 7. 8. *coronatus capillos*, ἐστεμμένος, στεφανωθείς κῆρυκα, ἔθειραν, pro: gerens caput floribus redimitum, capillos sero ornatos, eosdemque nitentes λιπαροῦς (v. ad I. 4. 13.) unctos, perfusos Malobathro, unguento e malobathri folio. Vtriusque rei sollemnis in lautioris convivii apparatu mentio. Vide vel vv. 22 — 25. Malo-

bathrum frutex in Indicis paludibus nascens, e cuius folio pretiosissimum oleum exprimebatur ad unguentum, *foliatum* inde dictum Martial. XI. 28. Locus class. apud Plin. XII. 26. unde Syriam quoque Malobathrum arborem habuisse discimus; sed *Syrium* h. l. dicitur, quod omnino Indiae merces a mercatoribus Romanis e Syria adveherentur. Sic *merx Syra* I. 31. 12, *nardus Assyria* II. 11. 16. *Amomum Assyrium* Martial. VIII. 77. 3. *myrrha Orontea* Propert. I. 2. 3. etc.

v. 9 — 12. Tecum pugnae Philippenfi interfui. Disertius adeo nunc exponit poeta atque exemplo illustrat illud *tempus ultimum* v. 1. Male igitur faciunt, qui haec ad proxime antecedentia referunt, hac sententiae progressionem: quocum res secundas et adversas communes habui. Sed vv. 6 — 8. non spectant ad sententiam primariam, sed unice debentur v. 5. uti iam monitum. *Sensi*, graviter pro, expertus sum Philippos, fortunam pugnae ad Philippos, Macedoniae urbem, commissae; et *celerem fugam*, ubi fuga

Quum fracta Virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.

Sed

fuga nobis consulere necesse haberemus; perspicuitatis causa *τῆ* *sensu* haec adiecta putanda. Nam *sentire* detrimenti, cladis acceptae notionem adiunctam habet. Cf. IV. 4. 25. et IV. 6. 3. Ovid. Met. XV. 823. eadem vi: *Pharsalia sentiet illum*, de Augusto. In prosa simpliciter erat: tecum e pugna Philippeni aufugi. Fugae celeritatem ulterius declarat per *parmulam*, scutum *non bene relictum*, parum decore, turpiter abiectum, quo expeditior ea esset. — 11. 12. Quum fortissimi quique cecidissent, quum nulla prorsus rei bene gerendae spes superesset, ubi adeo pugna excedere minus ignominiosum esset. Nam in hunc unice finem apposita haec a poeta, quo excusatiorem fugam suam faceret. Perditis omnibus aufugit Horatius vel abiecto scuto ex ista pugna, ut meliori se tempori reservaret, ubi fortitudinem, quae nullum amplius rei momentum in ista pugna factura esset, patriae maiore cum fructu probare posset. Quum *Virtus*, animi ferocia pugnantium *fracta* contusa, perdomita repressâ esset, h. quum ii, qui atrociter pugnassent, devicti essent, occubissent, ut ipse statim explicative subiicit. Sil. VI. 14. eadem ratione: *Nec tamen adversis fuerat fracta Italâ virtus*. Sic

fractas minas, fractam rabiem dixit Claudiâ. XL. 28. et XXVI. 431. *fractos bello* Virgil. et alii. — *et minaces caet*, Eadem sententia magis perspicue tantum exposita. Quod quidem non aliter fieri poterat, nisi subiecto abstracto in proprium mutato. Ita non intelligo, quo iure id vitio poetae a quibusdam vertatur. — *minaces*, qui fortissime dimicaverant, Bruti et Cassii milites. *Minas*, ira, oris truculentia, sollenni more virtutem bellicam designant apud poetas. Sic *Hannibalis minas* IV. 8. 16. *minax Porfennae manus* V. 16. 4. Hinc *Minas* in comitatu Martis apud Stat. Theb. VII. 51. Forte tamen magis poeticum erit, si *minaces tetigere solum* accipias, procubere, iacere, truculentiam vultus in ipsa morte servantes; qua imagine atrocitas pugnantium egregie repraesentatur. De Romanis in bello cum Pyrrho occisis Florus I. 18. *omnium in manibus enses, et relictas in vultibus minas, et in ipsa morte ira vivebat*. Quae tamen paullo durior h. l. ratio videtur. — *tetigere solum mento*, proni in terram procubere, Homericâ fere loquendi ratione. Hom. II. β. 418. *πηνέες ἐν κονίῃσιν ὀδᾶζ λαζοίατο γαίαν*, et alibi. Vnde Latinis poetis *morders humum, terram petere*

Sed me per hostes Mercurius celer

Denso paventem sustulit aëre:

Te rursus in bellum reforbens

Vnda fretis tulit aestuosis.

Ergo

petere ore et sim. pro cade-
re, occidi, frequentata. — so-
lum *turpe*, turpatum, foeda-
tum sanguine, cruentatum. Ita
et Oüweus N. H. III. 3. p. 372.
Alii per interiectionem *turpe!*
accipiunt, in re minime turpi;
ut reliquorum commenta ta-
ceam.

v. 15 — 16. Sed diversam
uterque in fuga fortunam habui-
mus. Equidem feliciter ex isto
belli naufragio enatavi, bello-
que deinceps abstinui, discessi
inde: tu statim ei iterum impli-
citus es, in militia permanisti.
Ita tene sententiarum ordinem.
Omnes fere ita iungunt: In qua
pugna fortissimi quique cecide-
runt, ex ea equidem incolumis
servatus sum. Male vel propter
vv. 15. 16. Praeclare vero ac
magnifice fugam suam adorna-
vit poeta Homericæ arte, qua
heroes, in summum vitae dis-
crimen adducti, nube a deo
quopiam circumfusa tecti prae-
lio incolumes excedunt; cuius
rei exempla ubivis in Homero
obvia. Mercurio id tribuit Ho-
ratius, nam in eius tutela poe-
tae, *Mercuriales* ideo appellati II.
17. 29, ratione tamen vasritiae
eius simul habita, cuius signifi-

candæ causâ se Priami exemplo
(I. 10. 15.) *per medios hostes*
a Mercurio ductum ait. Ad
hanc Mercurii versutiam respe-
xit Alciphro III. 72. ἐγὼ δὲ, οἷον
ποδῶν εἶχον, ἄχόμην· καὶ σώ-
ζομαι οὐχ ὑπὸ τοῦ τῆς Ἀτλαντί-
δος Μαίας παιδός, ἀλλ' ὑπὸ τῶν
ποδῶν καὶ τοῦ τολαιήματος. *Merc.*
celer, ὡκὺς (Ἐρμῆς ὡκὺς ἐγὼ κικλή-
σκομαι Xenocrates in Br. Anal. II.
p. 50.) ὡκύπους (Eurip. Hel. 247.)
πτηνός, apposito ad rem epitheto.
sustulit me denso aëre, docta
brevitate pro, sepit, circum-
dedit me *denso aëre* ἤξει πολλῆ,
densa nube, sicque incolumem
per hostes *sustulit*, abduxit, ho-
stibus eripuit. *Paventem*, viri-
bus diffusum, fugae intentum;
suaviter hoc adiectum. — 15.
16. Tu fortunam belli iterum
experiebaris, denuo te reliquis
Bruti partibus adiungebas. Si-
ciliam, quam Sex. Pompeius
tum armis occupaverat, Gro-
sphum petiisse, e Velleio II. 72.
facile adsequaris; is enim diserte
tradit, omnes, quos praesenti
periculo fortuna subduxisset,
e Brutianis castris ad Pompeium
confluxisse. cf. et Dio XLVII.
Iam istam sententiam commoda
allegoria explicuit Horatius.
Bellum, pugna sollenni more

Ergo obligatam redde Iovi dapem
 Longaque fessum militia latus.

De-

comparatur mari tempestuoso poetis: sic κύμα μάχης Tyrtæo et aliis. Iam Grotphum e pugna Philippensi vixdum elapsum, profugum novisque se statim periculis obiectantem comparat ei, qui fluctibus, unde vix emerferat, iterum corripitur, ab iisque, cum litori iam proximus esset, in altum reicitur. Eadem imagine usus est Euripid. Heracl. 428. εἰργμεν ναυτιλοῖσιν, οἵτινες χειμῶνος ἐκφυγόντες ἀγριον μένος εἰς χεῖρα γῆ συνῆψαν (in manibus terræ Virg. Ge. II. 45.) εἶτα χερσόθεν πνοαῖσιν ἠλᾶθησαν εἰς πόντον πάλιν. Te litori vicinum unda fluctus resorbens, κύμα παλιζρόδιον tulit, abstulit rursus, correptum retulit fretis aestuosis (tertio casu) in fretum aestuosum, aestuans fluctibus, in altum reicit, h. quod declarative additur, in bellum. Durior tamen haec ratio. Igitur malim: Vnda, fretis aestuosis, dum fretum, mare aestuat commotum est, h. unda maris aestuantis resorbens rursus tulit, copia poetica pro, resorbuit, iterum abripuit; iam sequi debebat, in altum: pro hoc, substituta statim, perspicuitatis causa, vera notioque: in bellum. Plerique de Charybdi seu omnino vortice h. l. cogitant, quod eius pro-

prium sit resorbere, ἀναρροῖσθαι; sed praestat undam resorbentem de quovis fluctu a litore resuso et cuncta secum rapiente intelligere. Virg. Aen. XX 624. seqq. Quâlis ubi alterno procurrens gurgite pontus nunc ruit ad terras — nunc rapidus retro, atque aestu revoluta resorbens (retro secum volvens) saxa fugit, litusque vado labente relinquit.

v. 17 seqq. Sed et haec nova effugisti pericula, ex his quoque servatus es; ergo Iovi σωτήρι sacrum para. Augustiorem speciem comissioni in felici Grotphi reditu habendae obtendit sic poeta, ex more. v. I. 36. in. et I. 37. in. Prima libatio Gracis fiebat Διὶ σωτήρι, (Athen. XV. 5. p. 675.) ad quam forte respexit Noster. Redde, offer, para dapem dapes, epulas sacras, sacrificium obligatum, ex voto debitum, votivum. Obligamur Diis, votis nuncupatis; tum et ipsum, quod vovimus, obligari dicitur: reddimus adeo, solvimus id Diis, voto damnati. II. 17. 30. reddere victimas, aedemque votivam memento. Propert. II. 21. 60. Tu quoniam es, mea lux, magno demissa periclo, munera Dianae debita reddite choros; redde etiam excubias caet. cf. Burman. ad Propert. IV. 5. 61.

Depone sub lauru mea, nec
Parce cadis tibi destinatis.

Oblivioso levia Massico

Ciboria exple: funde capacibus

VII-

— 18. 19. *Depone latus, corpus* (sed alterum *ὑποκινώτερον*. cf. Virg. Ecl. V. 53.) confide, reclina te, recumbe. Virg. Aen. VII. 107. *Corpora sub ramis deponunt arboris altae.* — *sessum*, ipse sessus ex longa militia; requiesce, refice corpus sub *laurus* umbra, post tam longam militiam. — *τῷ* mea suaviter innuit Horatius, apud se convivium istud celebratum iri; ad quod sic blande admodum Grosplum invitat. At Baxt. pulcherrimam *ἐνώγειον* hic deprehendit; ac si ipse, ut Tityrus Virgilianus sub fago sua, sub laurus umbra recubaret. Quam praeclaram observationem, ut vocant quidam, nemo facile ei invidet. Alias argutias ad h. l. attulit Dacer., Maecenatem lauru significari pronuntiando. — *nec parce cadis*, vino te largius invita. Fere ut I. 36. 11. *neu promptae modus sit amphiorae.* — *tibi destinatis*, hac festa luce exsiccandis; tibi, nam in Grosphi honorem convivium apparabatur. Minus apte alii: in reditum tuum reservatis; cum is praeter expectationem accidisset.

v. 21 *sqq.* Miram Horatii artem in depingendo effrenioris laetitiae affectu cum alibi (cf. v. c. I. 36. II. 11. et III. 19.) tum hoc maxime loco insigniter ostensam facile sentias. Quam animo praecipit convivii futuri hilaritatem, in eam statim effunditur, et, quod animum laetitia perturbatum moraeque impatientem addecet, convivium instrui, coronas, unguenta afferri, sodales adcumbere, caet. iubet. Quo quidem artificio totius loci virtus ac vigor mire adinvatur, adeo quidem, ut non tam convivium describi, quam nosmetipfos in mediam convivantium turbam rapi atque deferri existimemus. Commoto poetae animo vim quoque addit vivida ac per interrogationes praecipitata oratio. — 21. Maioribus nos hodie poculis invitemus. *Ciborium* poculi genus, ore superius lato, inferius angusto, instar fabae Aegyptiae, quam colocasiam appellatam volunt, cuius calyx vasorum ac poculorum usum Aegyptiis praestaret. Dicta haec pocula ipsis ciboria. Vid. Scholl. ad h. l. Intpp. ad Hesych. v. *Κιβώριον*

Vnguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas

Curat-

et κύαμος et quos laudat Gesn. Th. L. L. h. v. Eadem ratione Graecis pocula calyces appellantur, similitudine a floribus petita. Grandius vero fuisse poculum illud ciborium, vel inde colligas, quod eius in liberriore commiffatione (κώθωνι) ubi maioribus poculis posceretur, mentio fiat apud Athen. XI. 7. p. 477. Atque hac virtute h. l. a poeta puta positum. *Capaciores enim scyphos* poeta poscit in re, quae ex voto accidit, V. 9. 33. — *levia*, splendentia, affabrefacta. *Exple Massico*, adimple vino Massico. v. I. 1. 19. *oblivioso*, quod curarum oblivionem inducit; est οἶνος λαδικηδής Alcaei apud Vrsiu. p. 101. Similiter λήθη ὀδύνης audit in Epigr. ἀδειπ. LXXIX. 8. (Anal. Br. III. 166.) λειπόν μοι τὸ κύπελλον ἀποστίλβωσον, ἐταΐζε, καὶ λήθην ὀδύνης τὸν Βρόμιον πάρεχε. Vbi praecclare: ἀποστίλβωσον τὸ κύπελλον, fac ut ardeat, resplendeat, impleatur poculum sc. vino; uti fere *Setinum* in aureo poculo *ardere* dicitur Iuven. X. 27. Atque hanc graeci poetae elegantem doctamque loquendi rationem, laud tenere censeas, etiam hic a poeta exhiberi. Doctiore enim ratione iungi possint: *exple levia*, h. exple ita, ut ciborium superficies

levis sit, resplendeat, imple ad ora usque pocula. Sunt adeo κρητῆρες οἶνοι ἐπιστεφείς, ut Hom. II. 9. 232. dicuntur. Sic vero vim habet epitheton, et ad totam sententiam spectat. — *fundede cap. ungu.* caet. Vincti coronatique sunt capilli. *Conchae*, vasa unguentaria, ad concharum formam facta: *Capaces*, non simpliciter ornat, ut sit, quae continent ea, quod nonnulli volunt; sed sunt vasa, quae maguam unguentorum vim habent, quibus adeo copiose hodie Grosphum caeterosque convivas uti iubet, ita ut capilli unguentis sint βεβεργμένοι, διάβροχοι, (ut saepius Graeci hac de re) ut *unguenta stillent e nitido capillo*, ut Tib. I. 7. 57. Eadem vi *perfundi nardo* est V. 13. 9. et *perfusis liquidis odoribus*, I. 5. 2. Qua eadem virtute unguenta iubet *fundi*, effundi de conchis, quod iam vidit Vet. Schol. Cruqu. „largius utere odoribus“ interpretando.

v. 23. *sqq.* Suaviter Horatius, qui sibi prae festinandi studio iam satis occupatus videbatur, coronarum nectendarum curam reliquis convivis (non puero, ut volunt quidam e II. 11. 19.) demandat. Cum ἤθελ igitur variata oratio, pro, *coronas deproperemus*, *propere conficiamus*

mus

Curatve myrto? quem Venus arbitrum
 Dicit bibendi? Non ego sanius

Bacchabor Edonis: recepto

Dulce mihi furere est amico.

mus, contexamus *apii* vel *myrti* frondibus, prout quaeque magis ad manus est; suaviter in summa festinatione declaranda. Nisi *ve* h. l. ut et alibi apud Nostrium, non disiungit, et simpliciter est pro *et*, ut *corollas* intelligamus *indistinctas* (ut Catull. LXIV. 284. vocat) h. e. variis floribus ac frondibus, h. l. ex *apio* et *myrto* confertas. *Apium udum*, *δρροσερόν*, recens, adeoque viride, *χλωρόν σέλινον*. Nam illud genus *apii*, quod in humidis locis nascitur, a poeta, ut quidam volunt, hic respici vix putem. *Deproperare*, ut *σπεύδειν* Gr., *festinare*, *urgere* (Virg. Ovidio, Statio, aliis) est, festinanter conficere. Cf. V. 12. 22. v. Lamb. — *quem Venus* caet. Regem convivii fortiamur. *Venus* h. iactus talorum *Venerens*, (quierat, ubi tali quatuor, quibus fere lude-

batur, diversos numeros, puta I. III. IV. VI., ostenderent. Lucian. Amor: T. H. p. 415. *καὶ βαλὼν μὲν ἐπὶ σισκοῦ, μάλιστα δ' εἴ ποτε τὴν θεὸν αὐτὴν (Venerem) εὐβολήσεις, μηδενὸς ἀστραγάλου πεσόντος ἴσῳ σχήματι.* res nota. Vide Lamb. et Gesn. Th. LL. v. *talus*.) *dicit*, constituit, eligit *arbitrum bibendi*, qui leges bibendi fert, regem convivii. vid. ad I. 4. 17. — 26. Totum me laetitiae tradam. *Non sanius*, insanius, magis *bacchabor*, insaniam instar *Edonorum*, Thracum; inter quos computationes liberius atque immoderatus celebrari solitae. v. ad I. 27. 1. — *dulce* volupe, iucundum est (ut Propert. II. 9. 17.) lubet *furere*, exultare, vino largius indulgere (*θίλω θίλω μανῆναι*, Anacr. 31.) *recepto* reddito mihi *amico*, in amici desideratissimi reditu.

C A R M E N V I I I .

A R G V M E N T V M .

*M*iro acumine Horatius hoc carmine Barines, insignis pulchritudinis puellae perfidiam ita perstringit, ut, cum fidem constantemque amorem ipsi denuo adfirmaret, fidem ei habere posse neget, quoniam toties peierantem non modo nulla periurii poena secuta sit, verum etiam ei inter ipsa periuria maior in dies formae, venustas accesserit; ut adeo per sanctissimas res iurare utile ipsi esse appareat. Inde accidere ait, ut vel ii, qui perfidiam eius multoties experti sunt, qua sunt animi, formae eius illiciti detenti, impotentia, a perfidae limine recedere nequeant, novique usque amatores succrescant. Qua quidem ad insignem Barines pulchritudinem declarandam vix ulla cogitari potest ratio efficacior, quam quidem, animum magis quam oculos ferientem, utinam potius, quam pictorum, imitentur nostri poetae! — Oratio in hoc carmine docta, ornata, exquisita: numerorumque suavitatem vel obtusior paulo facile animadvertat. Graecae autem, quae hinc inde adtextae sunt, idae suspicioni, quam argumentum suppeditat, robur addunt, graecum Horatio exemplum ob oculos fuisse.

A D B A R I N E N.

Vlla si iuris tibi peierati
 Poena, Barine, nocuisset unquam;
 Dente si nigro fieres vel uno
 Turpior ungui:

Cre-

v. 1. Exordium scenicum, uti apte Scholl. vocant; puta Barinae, quae constantiam suam in amore Horatio iactaret, seque in fide permanfuram sancte iuraret, haec a poeta responderi: Si unquam periurii poenam tulisses, si unquam periurium tibi nocuisset; quod utrumque docte coniunxit poeta; *si ulla vel minima poena iuris peierati, periurii tibi unquam nocuisset*, noxam, damnum, detrimentum corpori tuo infixisset, si vel levissimam iudenotam traxisses. Damna enim, quibus corpus affligeretur, morbi, etiam mors praematura ex antiqua superstitione gravioris sceleris, maxime periurii, poena, a Diis vindicibus immissa, putabatur. Tibull. I. 3. 51. *Parca, pater, timidum non me periuria terrent, non dicta in sanctos impia verba deos*. Iuven. XIII. 230. *missum ad sua corpora, morbum infesto credunt a numine*. Iam gravissima puellis poena, pulchritudinis iactura, cuius metu facile a periurio revocentur. Ovid.

Amor. III. 3. *Esse deos credamne? fidem iurata sefellit: et facies illi, quae fuit ante, manet*. *Ius peieratum* dixit poeta ad formam *iuris iurati* (*fide sacrati*, ut est apud Ennium) s. *iurisiurandi*; nam *iurare* est fidem dare iuramento interposito; hinc *ius peierare* fidem iuratam violare, adeoque *ius peieratum* est fide, ut ita dicam, profanatum, laesum, periurium. Suaviter vero τῷ *unquam* poeta puellam crebrae perfidiae incusat. — 3. 4. Si tenue saltem poenae in te vestigium extaret; si *turpior* deformior *fieres uno* (ad utrumque enim refer) *dente nigro vel ungui*, si vel unius tibi dens nigresceret, si vel in uno ungui macula quaequam s. nota appareret: tum saepe facile adducerer, ut crederem tibi iuranti, asseveranti, te constanter me amaturam esse; quia tum religiose iusiurandum servatura esses, deos periurii vindices reverita; anattendae adeo pulchritudinis metu; suaviter.

Crederem. Sed tu, simul obligasti
 Perfidum votis caput, enitescis
 Pulchrior multo, iuvenumque prodis
 Publica cura,

Expedit, matris cineres opertos
 Fallere, et toto taciturna noctis

Signa

v. 5—8. *Sed tu fidem ver-*
 bis tuis a me vix impetraveris,
 quandoquidem e re tua esse vi-
 detur, peierasse; quum inter
 ipsa periuria pulchrior evadas.
Simul ac, quotiescunque obligas-
ti, obstrictum, obnoxium feci-
sti caput perfidum, tuum, te
 perfidam, votis execrationibus,
 diris, h. ubi peierasti, periurii
 rea facta es. *Obligamus nos,*
 caput nostrum votis, devovemus
 nos, imprecamur nobis inter
 iurandum mala ac poenas; iis-
 dem nos *obligavimus* (observa-
 temporis rationem) obnoxii
 facti sumus, peierando, iure-
 iurando neglecto. Paulo tamen
 subtilior haec quibusdam ratio
 videri possit. Igitur forte prae-
 stat, obligare se votis cum eam
 dici, dum ea sibi imprecatur,
 dum iurat; tum eum, qui peri-
 iurans, iisdem obnoxius fit,
 ut h. l. Ambiguitati cavet poe-
 ta epith. *perfidum.* — *enitescis*
pulchrior, gratior sis, videris
pulchrior. — *Cura* docte pu-
 ella dicitur, quae curam, h.
 amorem pectori iniicit, pectus

amore inflamat. Sic μέλημα
 τοῦ μὲν amasium suum appellat
 Sappho, teste Iuliano, apud
 Vrsin. p. 19. Sic παιδῶν μανίη
 simili ratione Anacreon vocatur
 Antip. Sid. c. LXXVI. 2. (Anal.
 Br. II. 27.) Adde Pind. Pyth.
 X. 90. ubi Hippocleas ἐν παρθέ-
 νοις μέλημα audit. Latinorum
 poetarum loca adponere nihil
 attinet. v. Scal. ad Virg. Cir.
 75. et Staul. ad Aeschyl. Choeph.
 v. 747. Iam Barine *prodit pu-*
blica cura iuvenum, h. omnes
 iuvenum oculos, dum in con-
 spectum venit, allicit, in se
 convertit, quod simpliciter est
 pro, omnes in amorem sui rapit,
 est cura iuvenum; sed alterum
 decorum puellae incessum simul
 ob oculos ponit. Tota vero
 sententia eximiae Barines pul-
 chritudine declarandae inservit,
 ut l. 4. 19.

v. 9. *sqq.* Tantum igitur
 abest, ut periurii poena te se-
 quatur, ut videatur adeo *ex-*
pedire, tibi utile esse, per
 sanctissimas res iurare. Iam
 res

Signa cum caelo, gelidaque Divos
Morte carentes.

Ridet hoc, inquam, Venus ipsa, rident
Simplices Nymphae, ferus et Cupido

Sem-

res sanctissimae in specie declarantur exquisito cum dilecti per *opertos* urna reconditos *matris cineres*, per quos, uti omnino per eos, quos in vita habebant carissimos, iurare solenne; et huius iurisiurandi magna erat religio. Propert. II. 16. 15. *Ossa tibi iuro per matris et ossa parentis, — me tibi ad extremas mansurum, vita, tenebras.* Vide ibi Burm. et Barth. ad Stat. Theb. V. 329. — *fallere cineres*, iurisiurandi fidem, per cineres datam, fallere, iurandum per cineres factum negligere, laedere, peierare. Nota formula iurisiurandi, *si fallo*, caet. de qua v. Livineii. ad Prop. l. l. — *signa noctis*, fidera, ut saepissime poetae post Lucretium. Suaviter haec memorata in iureiurando ἄφροδισίῳ; nam noctis tempore conducta amatori hora, (ubi *fidera furtivos hominum vident amores*, Catull. VII. 8.) illud factum innunt. Meleag. c. LXXI. (anal. Br. I. 21.) Νύξ ἱερή, καὶ λύχνε, συνίστορας οὐτινας ἄλλους ὄρκους, ἀλλ' ὑμεῖς εἰλόμεθ' ἀμφοτέροισι. Cf. V. 15. iuit. — *taciturna*, quatenus ad noctem pertinent,

cuius proprium est *silentium*. Sic *tacitae silentia lunae* Virg. Aen. II. 255. — *toto cum caelo*, et caelum; Similiter coniunxit Virg. Aen. IX. 429. *caelum hoc et conscia fidera testor.* v. Torrent. — *gelida morte car.* immortales ἐμφοτικῶς, ut *Diij magni* in eadem re vocantur V. 15. 3. mors *gelida*, frigida (Virg. Aen. IV. 385.) perpetuo epitheto,

v. 13. Suavis pictura: Venus, dum Barine per iumen suum peierat, non movetur periurio, non indignatur; sed *ridet*, se in fraude amatori facienda ad partes vocari; quae imago tanto aptior videri debet, cum sit dea δολόμητις, quae proprio munere ἐξαπάτας (Hesiod. Θ. 205.) sortita sit. Nobilitatur vero sic a poeta communis sententia: periuria amantium impune fieri, non vindicari a Diis, Ἄφροδίσιον ὄρκον οὐκ ἐμποίνιμον εἶναι, ut est apud Stob. in Grot. Flor. p. 125. cf. Schotti Adag. p. 201. et 378. Nota Tibulliana (III. 6. 49.) *Periuria ridet amantum Iupiter, et ventos irrita ferre iubet.* et I. 4. 21. *Nec*

Semper ardentēs acuens sagittas

Cote cruenta.

Adde,

iurata timē: Veneris periuria venti irrita per terras et freta summa ferunt. Meleag. epigr. laud. v. 5. νῦν δ' ὁ μὲν ἕρκια Φησὶν ἐν ὕδατι κείνα (Ἀφροδίσια) Φερέσθαι. Plato in Phaedro, citante iam Lamb. ad v. 1. ὡς δὲ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγιστα δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπισηκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, addita ratione, ὥσπερ, κατὰ πρὸς παιδῶν, τῶν ἡδονῶν νοῦν οὐδὲ τὸν ὀλιγοστόν κεκτημένων. Vnde forte tuearis ineptum amorem, qui, quam iniicit animo impotentiam amentiamque, dum aliquid cupiens praegestit apisci, nil metuit iurare, nihil promittere parcit (Catull. LXIV. 145.) in Tib. I. 4. 24. vetuit Pater ipse valere, iurasset cupidus quidquid ineptus amor. Spectat etiam huc Callimachi epigr. XXVI. v. 3. ὦμοσεν· ἀλλὰ λέγουσιν ἀλαθῆα, τοὺς ἐν ἔρωτι ὄρκους μὴ δύνειν οὐατ' ἐς ἀθανάτων, uti iam aliis notatum. — Inquam, est enim superioris sententiae, si curate attendas, docta tantum variatio. Eodem enim fere redeunt: peierando pulchrior sis, expedit peierare, et, rident dii periuria tua. Simplicius tamen, ac, si quid iudico, magis poëticum videtur, accipere pro, certissime persua-

sus sum, res adeo satis manifesta videtur, cum pulchrior indies fias, Venerem ipsam ride re caet. — *Nymphae*, ut Veneris comites; res nota. — *simplices munditiis* (I. 5. 5.) simpliciter comitae, simplici cultu decorae, ut deae agrestes. Quo eodem respectu *simplices* dici possint, frandum insciae, rudes; quandoquidem *nescia fallere vita* (Virg. Ge. II. 467.) proprie ad rus spectat. Vtrovis modo ad ornatum simpliciter spectat epitheton. Qui „mites, faciles ad ignoscendum quiduis“ interpretantur, ii viderint, quo exemplo, quave ratione hunc loquendi usum suffulciaut. Nam Virgillii locus Ecl. III. 9. a Schol. Cruq. iam ad partes vocatus, rem, non vero verba, illustrat. — *Cupido ferus, āγριος*, amantes exrucians, crudelis. — 15. 16. Amor *sagittas cote acuens* quam suavis pictura! Eadem idea in gemma expressa. v. Lipert. Mill. I. 798. — *sagittae ardentēs, τὸξά ἐμπύρα* (Meleag. XXVIII. 3. Anal. Br. I. II.) *πυρίπνοα* (Id. c. L. 1.) *πυρίπνειοντες ὀιστοί* (Musaec.) *πυρόεντα βέλη* (Palladas XCIV. 2. Anal. Br. II. 426.) igne tincta, ut Moschus Id. III. extr. (ἀπλᾶ πυρὶ πάντα βέβαπται) eleganter fingit. *Ἀιδομένην Φαρέτρον* eodem

Adde, quod pubes tibi crescit omnis,

Ser-

eodem phantasmate Amori tribuit Satyr. Thyillus IV. v. 2. (Anal. Br. II. 276.). Amoris, qui, ignis instar, cor, medullam, ossa depascit, exedit, torret, effectus hoc figmento designari, quis non sentit? Ex infinitis paene poetarum locis unum delibare liceat Senec. Hippol. 640. sqq. *Pectus insanum vapor ardorque (ita corr.) torret; intimas saevus vorat penitus medullas, atque per venas meat visceribus ignis mersus, et venis latens, ut agilis altas flamma percurrit trabes.* — *Cos cruenta,* sanguine madefacta, perfusa, pro aqua vel oleo; exquilita et aptissima rei imagine. Augè enim impense feritatis, quam sanguine repraesentant poetae, notionem. Sic Tibull. I. 2. 39. Veneris truculentiam inde repetit, quod sanguine nata sit. Inde αἱματόφρονα βέλη Amori tribuit Meleag. L. 8. (Anal. Br. I. 16.) eundemque assiduam cum sanguine suo bellum gerere s. ut clarius Theocritus II. 55. ait, sanguinem e corpore exfugere (τί μεν μέλαν ἐκ χροῶς αἷμα — πέπωκας;) queritur Propert. II. 9. 16. Nollem vero eo progressos esse viros doctos ut quaerent, quoniam sanguine cos ista perfusa cogitari debeat; e qua nodosa atque anxia quaestione mirum ni Horatius, si ei obiecta foret, risu

se expediturus fuisset. Iam inde eo delapsus est, ut *cotem cruentam* explicaret, veneno tinctam; quatenus antiquis serpentum sanguis pro veneno haberetur, et venenatae sagittae Cupidini tribuerentur. Quod utrumque etsi verum sit; admodum tamen vereor, ne istae per se satis docta ingeniosaque interpretandi ratio paulo longius h. l. petita sit: tum *crucor, cruentus* dubito an absolute de veneno usurpetur. Semper enim est *sanguis viperinus* (I. 8. 9. V. 3. 6.) *crucor viperinus* (Ovid. Pont. IV. 7. 36.) et sic porro. Sed propulsa simul atque diluere sic volebat vir elegantis iudicii, qui *ardere, fervere* itidem de veneno dici nosset, superciliosam Homii (Elem. crit. c. XX.), incongrua (*ardentes sagittas, et cotem cruentam*) hic iungi clamantis, censuram. Sed res ad animi sensum revocari debet, ubi ardentes Amori sagittas poetae tribuunt, nec ita intelligendae, ut fulmen πυρπύλαμον βέλος ὄρεσι κτύπον Διὸς Pind. Ol. X. 96. et Aesch. Prom. 925. πυρίπνοον βέλος dicitur; qua etiam de causa Amor Moscho III. 7. πυρὶ εἴκελος, et Apellon. III. 286. eius telum, quod Medae cor adurit, ab effectu adeo, vocatur πυρὶ εἴκελον. Sed ad hanc rationem ne confugere quidem necesse existimo: nam, si hoc

pro

Servitus crescit nova; nec priores

Im-

pro norma statuere velis, ut imago poetica ne admixtos colores habeat, qui novam aliam animo obiciant ideam, quot, quaeſo, poetarum loca, fere pulcherrima, (maxime enim tum accidit poetis, ubi phantasmatum libertate tument) ad hanc iudicii subtilitatem effeſſent exigenda, obeloque tranſſigenda! Sic, ut eiusdem rei defungar exemplo, Dido apud Virg. Aen. IV. 2. in eodem verſu et Amoris *vulnere ſaucia*, et Amoris *igne uri* dicitur; quo utroque, etſi plane diverſo (nam *ἰοῖς πυρφόροις* vulnus inſligi cogitandum eſſe, haec quidem docta ſed paullo ſubtilior videtur ratio) modo amoris effecta poetis deſignantur, nota ratione. Mirum vero utique, ne unum quidem, quantum ſciam, interpretum, quibus, quae Homini ſatis pro imperio pronuntiaſſet, ſatis probabilia viderentur, commoda, quaeque primo ſe loco offert, interpretatione illa elevalſe; nimirum, ut ſagittae dicantur *ardentes*, quae, in cote ſubactae attritaeque, inardescunt, fervent; Amore ipſo operis ſtudio fervente, opus urgente. Poſſis etiam, doctiore dicam, an argutiore modo, ſag. *ardentes* explicare, *αἵματι ζεῦσαι*; ut proprie ſanguis agitated coqui, ardeat; tum et ipſae ſagittae eo adſperſae ardere dicerentur, eadem

plane ratione, qua *δάπεδον αἵματι θύειν* Homero Od. XXII. 309. Quid? ſi cos *cruenta*, ornatu poetico ſimpliciter ſit, quae ſanguine, e ſagittis *αἵματοφυροῖς* ſillante, adſperſa eſt? Sed *ἐπέχω*, ne adnumerandis argutis huius rationibus me mihi placere quibusdam videar. Iam de ſenſu totius loci, de quo primo loco quaerendum erat, ut pauca moneamus, minus recte agere intp. videntur, qui ſic univerſe Cupidinis mores depingi ſtatuerunt; quae ſatis languide appoſita imago foret, ſed, ratione Barines habita, eſt Amor novus uſque amatores iſti puellae inter ipſa eius periuria concilians: quam ſententiam diſertius expoſitam ſtatim ſubiungit poeta. Caeterum idem phantasma eſt apud Philodemum, mellitiſſimum poetam, c. XV. (Anal. Br. II. p. 86.) *Οὐπω σοὶ καλύκων γυμνὸν θέρως, οὐδὲ μελαίνει βότρυς ὁ καρθεύους πρωτοβολῶν χάριτας· ἀλλ' ἤδη θοὰ τὸ ζα νέοι θήγουσιν Ἐρωτες, Λυσιδίη, καὶ πῦρ τυφεται ἐγκρύφειον.*

v. 17. *Addo quod*, quid? quod omnis *pubes*, iuventus, quidquid eſt iuvenum, *crescit*, ſuccreſcit, *adoleſcit tibi*, in tui gratiam, ut tuo ſe ſubmittant imperio, omnes tua forma capiuntur; hinc ornate et perſpicuitatis cauſſa adicitur, *servitus crescit*

Impiae tectum dominae relinquunt

Saepe minati.

Te

crefcit nova, novorum amato-
rum, qui tibi ferviant, tibi
crefcit copia, nova fervientium
cohors paratur. *Servire, servi-*
tium de amante; uti contra *re-*
gnum amatae tribuitur; res notif-
fima. Ad verba ac fenfum No-
ftri plane Tibull. IV. 5. 3. *Te*
naſcente novum Parcae cecinere
puellis ſervitium et dederunt re-
gna ſuperba tibi. — nec prio-
res, veteres amatores te relin-
quunt. Pro hoc quanto orna-
tius ac ad declarandam Barines
ſuperbiam, pulchritudiniſque
eius vim, quae vel ſic amatores
ſibi obſtrictos retinere valeat,
fortius: non relinquunt *tectum*,
ſemper iacent ante fores (*ex-*
cluſos enim a puella cogita)
puellae *impiae*, fraudulentae,
periurae, quam vel ſic *dominam*
ſuam ſalutant, cuius imperio
vel ſic parent. — 20. Etſi
iam *ſaepe minati* ſunt, ſe eam
relicturos: ſuaviter ad naturam
amoris et ad formae potentiam
designandam! Eiuſmodi minae
amatorum inanes in eroticis
poetis ſatis obviae.

v. 21. ſqq. Docta enumera-
tione exornatur amplius ante-
cedentium verſuum ſententia.
Matres te metuunt, timent ne
Iuveni nati ſui, adultiores fa-
cti, pulchritudine tua irretian-
tur. *Iuveni*, non ſine virtute,

in re turpicula. cf. II. 5. 1.

— *ſenes* metuunt, ne filii meretri-
ciis tuis artibus ad bona profun-
denda inducantur, ne ipſi argento
emungantur, cuius rei bene
multa Comici exempla ſuppedit-
tant. Suaviter vero, et ex
rei natura mater pudori filii,
pater ſenex patrimonio ſuo ti-
met. Hinc *parcus*, adpoſito
ad rem epitheto. — et *virgi-*
nes nuper, recens *nuptae*, κόραι
ἀστύγαμοι, νεόνυμφοι, vixdum
maritatae, ubi adeo recens ad-
huc amor eſt, vel hae te metu-
unt ſuis maritis, timent, ne
mariti ſui illecebris tuis deti-
neantur, a ſe abſtrahantur.
Hinc *miferabē*, ob hanc anxietate-
tem; niſi potius ad amoris ve-
hementiam in novo coniugio
referre praefat. — *tua ne ret.*
aura mar. Mirus eſt diſſenſus
Intpp. et VV. DD. qui hunc
locum attigerunt, in conſtituen-
da *aurae*, unde ſententia pendet,
notione h. l. Servius (quocum
Neflor facit in Vocab. hac voce)
ad Virg. Aen. VI. 204. de
ſplendore ſ. pulchritudine ca-
piebat; quo ſenſu et in Virg. l.
l. et alibi (veluti Prifciano Pe-
rieg. 1020. *iaſpis aura viridi*
ſplendere dicitur) occurrit. Eo-
dem ſenſu ἀύραμην Graecis adhi-
beri, notavit ad Virg. l. l. Hey-
nius, laudato Callim. H. in
Dian. 117. cui adde ſis lucu-
lentum

Te suis matres metuunt iuvenis
Te senes parci, miseraeque nuper

Vir-

lentum Orphei locum Arg. 1219. de splendida Circes pulchritudine; Στίλβει δὲ καλὰ πρόσ-
απα, φλογος δ' ἀπέλαμπεν
αὐτῆς. Durius tamen h. l. absolute sic positum videri debet, quandoquidem in omnibus locis adiectum aliquid deprehendas, quod ad hanc splendoris notionem manu quasi ducat. Sic in Callim. est *Φάεος αὐτῆς*, in Orph. *φλογὸς ἀπέλαμπεν αὐτῆς*. in Virg. *aura refulsit*, in Prisc. *aura splendet*. Acronis scholion „aut facilitas, qua in amorem trahuntur; aut unguentorum odor, ut ipse superius *aurae fallacis* aut mutilum est, aut, quod verius existimo, ultima eius ab inepto homine affuta videntur; nam *auram fallacem* (I. 5. 11.) aliter, et quidem rectius ibi idem Acron interpretatus est. Neque prior eius ratio, qua imaginem ab aura *secunda* defuutam putasse videtur, admodum blauditur; nam ventus secundus *fert*, non *retardat*. Meliora paullo supeditat Porphyrius, qui generatim „amoris auram, quae ad te eos fert“ intelligit; imagine a navigatione petita. Scilicet a Veneris vel Amoris aura impellimur, agimur, ferimur, ἐρωτοπλοῦμεν, (Meleag. LXIX. Anal. Br. I. 21. ἢ φ-

λεως χαροποις Ἀσκληπιάς, οἷα
γαλήνης ὄμμασι συμπεῖθει πάν-
τας ἐρωτοπλοῦσιν) amoris dediti:
Amor adeo nobis *adspirat* (Tibull. II, 3. 71.) - defert nos ad eum, cuius amore accensi sumus. Eurip. Iphig. A. 68: Tyndareus *δίδασ' ἐλέσθαι θυγατρὶ μνηστήρων ἕνα, ὅτου πνοαὶ φέροιν Ἀφροδίτης φίλαι*. Disertius allegoricam hanc rationem exposuit Meleag. c. XLV. (Anal. Br. I. 14.) digno, quod et hic legatur: *Χειμῆριον μὲν πνεῦμα φέροι δ' ἐπὶ σοὶ με Μυῖσθε, ἀρπαστὸν κόμοις ὁ γλυκίδακτος Ἔρως*. *Κυμαίνει δὲ βαρὺ πιεῦσας Πόδος*. (contra *placidus leniter afflat Amor* apud Tibull. II. 1. 30.) *ἀλλά μ' ἐς ὄρμον δέξαι τὸν ναύτην Κύπριδος ἐν πελάγει*. Iam mariti, quos Amoris aura, ut ita dicam, ad uxores suas ferre deberet, aliorum feruntur, abripi se patiuntur a recto cursu, sicque *retardantur* detenti Barines aura, h. quae ad Bari-nen fert. Magnam sane probabilitatis hic explicandi modus prae se fert speciem; amplectendumque eum duxerim, nisi tertius superesset, isque, etsi ad nostrum sensum insuavis, e genio tamen istius aetatis haud indecens, et ex sermonis poetici indole, qua puella cum iuvenca comparatur (v. ad II. 5. init.)

uni-

Virgines nuptae, tua ne retardet

Aura maritos.

unice verus: ut *aura* accipiatur de odore, (nam *aura* generatim poetis est, quidquid sensu aliquo percipitur, uti recte censet Wernsdorf. Poet. min. V. I. p. 412. Sic de sono recte accipiebat Rulnk. in Prop. II. 20. 72. *Si modo clamantis revocaverit aura puellae*, quod vel *adi. clamantis docet*) a iuvenca emisso, quo captato iuvenus in amorem furiose fertur. Virg. Ge. III. 250. 1. *Nonne vides, ut tota tremor pertentet equorum corpora, si tantum notas odor attulit auras?* quem locum et alii attulere. Nec eandem imaginem regio epithalamio adponere dubitavit Claudian. de Nupt.

Hon. 287. sqq. qua vivide amoris aesium declararet: *calet obvinus ire iam princeps.* — — *Nobilis haud aliter sonipes, quem primus amoris sollicitavit odor, tumidus caet.* Praeclare adeo, quod hac imagine unice expressum volebat Horatius, designatur sic efficacia ac vis pulchritudinis Barines, maritos *retardantis*, ab uxoribus avocantis, et ad se trahentis maximaque sui cupiditate incendit. Caeterum Schraderns, iuvenis adhuc, Animadvv. ad Musae. p. 305. *auram*, suavem puellae halitum, *אור הרוח*, intelligebat; ut reliquorum commenta taceamus.

C. A. R. M. E. N. IX.

ARGVMENTVM.

T. Valgium Rufum, poetam epicum (Tibull. IV. 1. 180. Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus, Valgius. ubi v. Broukh.) et elegiarum scriptorem, ab immoderato et continuo luctu ex Mysiae cuiusdam, quem filii loco habuisse, saltim pateruo amore amplexus esse videtur, morte suscepto abstrahere hoc carmine annuitur poeta, defuncto primum e natura, quae vices suas experiatur, in qua adeo tristibus laetiora succedant, momento; quod quidem qui parum ad doloris sensum leniendum valere existimant, ii sane locum poetice tractatum in poeta reprehendunt; ne illud tangam, multo efficacius ad animum poetae, ad quem hoc carmen scriptum est, commovendum illud videri debere. Deinde aliorum Valgio proponit exempla, qui similes casus moderatius tulerint, finemque aliquando luctui statuerint. Denique, quae splendidior huius carminis pars est, monet eum, ut a privata tristitia animum ad publicam laetitiam, triumphosque Augusti carmine celebrandos convertat, et in hoc aegritudinis solatium quaerat. Qua quidem ad Augusti victorias argumenti conversione, hoc quidem idearum nexu, nihil cogitari potest dulcius, nihil excellentius. Oratio in hoc carmine lectissima, imaginum poeticarum nitor summus, exquisitiorque doctrina antiquitatis passim adspersa. Ad a. DCCXXXV. h. c. esse referendum, docet eius exitus.

A D V A L G I V M.

Non semper imbres nubibus hispidos
 Manant in agros: aut mare Caspium
 Vexant inaequales procellae
 Vsque; nec Armeniis in oris,

Ami-

v. 1 — 8. Consolatio est, ut ita dicam, poetica ad *poetam Valgium*: e natura desumptis, quae modum luctui et lacrimis eius ponere iubeant, momentis. Naturam vices suas experiri; non semper tristem rerum esse faciem; aliquando succedere et laetam. Similiter hunc locum tractatum vide I. 7. 15. sqq. sed II. 10. 15. huc non facit; ibi enim colores ad erigendum in aduersa fortuna animum attemperati. Statii imitationem Silv. II. 1. 205. sqq. a naturae interitu (cui argute diei, noctis et siderum *orbitum* immiscet) doloris fomenta quaerentis, vix probes. Nam generalem sententiam: naturam non semper in luctu ac squalore esse, exquisite poeta specialibus exornatam dedit ideis. — 1. Praeclare una imagine duas rerum species repraesentat, caelum nubibus obductum, et terram nimia pluvia squalidam. *Imbres* non semper *manant*, torrentium instar effundunt se e

nubibus in agros, inde *hispidos* factos, horridos, continu s imbribus squalidos. Proprium enim *horre* de squalore, inculto habitu, deformi adspectu. Argutantur Intpp. — 2. nec mare semper procellosum est. Lectissima singula. *Aut* nec (ut v. 6.) *usque* continuo *procellae vexant*, turbant, agitant mare. *Vexare* fortiori hoc significato adhibuit poeta exemplo Lucretii, qui *montes silvis fragis venti flabris vexatos* similiter dixit L. I. 276. cf. ad IV. 14, 25. — *Procellae inaequales*, docte dicuntur, quae mare inaequale reddunt. Nam mare fluctibus commotum poetis est *asperum*. Sic *aequora nigris ventis aspera* dixit l. 5. 6. uti ἐκ δεινοῦ τροχηῖα Νότου θάλασσα est apud Statyll. in Authol. gr. III. p. 558. et τετροχηῖα θάλασσα apud Leonid. Tar. XCVI. (Anal. Br. I. 246.) Idem tamen et alteram exquisitiorem rationem, quae h. l. est, adhibuit c. XC. 1. (Anal. Br. I. 244.) Εὔρου με

Amice Valgi, stat glaciēs iners
 Menses per omnes; aut Aquilonibus
 Querceta Gargani laborant,
 Et foliis viduantur orni.

Tu

τηχεῖα καὶ αἰπήσσα καταγῆς
 — ἐβλαψε. Mare Caspium,
 cum dilecta, nam hoc imprimis
 procellosum putatur. Ad sen-
 tentiam poetae Eurip. Merc. sur.
 102. Καὶ πνεύματ' ἀνέμων οὐκ
 αἰεὶ ῥώμην ἔχει — ἐξίσταται
 γὰρ πάντ' ἀπ' ἀλλήλων δίχα.
 — 4. Nec glaciēs, hiems per
 totum annum durat. Aqua,
 frigore concreta *stat*, confistit,
 (ut I. 9. 4.) proprio vocabulo:
 quocum convenit epith. *iners*,
 motu suo defuitata, cursu impe-
 dita. Nam *inertia* ea naturae
 poetis vocantur, quae motu ca-
 rent. v. ad III. 4. 45. Vtrum-
 que pariter coniunxit Lucan. V.
 436. Sic stat iners *Scythicas ad-*
stringens Bosphoros undas, quum,
glaciē retinente, fretum non im-
pulit Hister. Eidem *stagna ia-*
centis aquae ignava v. 443. et
mox inertia aequora, languor
profundi, et torpentia stagna
dicuntur. Sic *gelu pigrum* I.
 22. 24. — *orae Armeniae* h. l.
 de montosis Armeniae tractibus,
 puta Tauro, Niphate, aliisque
 intelligendae. Sed et proprie
orae accipi possunt de finibus
 Armeniae, Septentrioni opposi-
 tis; quae pars Asiae iniuria sive
 rigentis vastus solitudines

habet ut Plin. H. N. VI. 13.
 — 6. Peregrinis, quas ipsa ali-
 unde arcessere cogebat rei na-
 tura, succedit iam domestica,
 ut ita dicam, imago. Generale
 erat: venti non per totum an-
 num vehementer spirant. Pro
 hoc specialius et significantius
 erat: Promontoria non conti-
 nuo ventis turbantur; quando-
 quidem haec et crebrius et ve-
 hementiorem ventorum vim ex-
 periuntur. Iam pro quovis
 promontorio est *Garganus*, mons
 Apuliae, qui in mare Hadriati-
 cum (versus insulas Diomedaeas)
 exit. Lucan. V. 379. *Calubroque*
obnoxius Austro Appulius Hadri-
acas exit Garganus in undas.
 Hinc promontorium montis *Gar-*
gani vocat Plin. III. 11. quem
 apte laudat Wernsd. ad Priscia-
 ni Perieg. 94. *Hoc mare* (Si-
 culum) *Gargani* *concludit Iapy-*
gis ora. Infame erat tempesta-
 tibus, ut patet vel ex Epp. II.
 1. 202. *Garganum mugire pu-*
tes nemus. Tum pro vulgari:
Garganus infestatur Aquiloni-
 bus, doctius et exquisitius est,
querceta Gargani laborant, con-
 velluntur, vix resistere valent
Aquilonibus. Garganum saluo-
 sum demonstrat vel Horatii lo-
 cus

Tu semper urges flebilibus modis
 Myfthen ademtum; nec tibi Vesp̄ero
 Surgente decedunt amores,
 Nec rapidum fugiente Solem.

At

cus modo laudatus. *Frugifer* ideo dictus Lucan. V. 578. Cf. Sil. IV. 565. VII. 566. VIII. 630. Claudian. de IV. Conf. Hon. 107. *Laborant arbores, quae ventis se deprimentibus aegre quasi obnituntur, iis labefactantur.* Vide, quae de exquisito hoc vocabuli usu dedimus ad I. 9. 4. *Aquilones* memorat poeta, tanquam ventum vehementiorem. Nam proprius ac domesticus huius regionis est Iapyx, (v. ad I. 3. 4.) et, qui ex adverso spirat, Auster. Hinc *obnoxius Austro Garganus* in Lucan. l. l. Mare enim *Siculum tunditur Austro* Priscian. Perieg. 106. — 8. Dum exornare studuit ideam poeta, in imaginem incidit, quae, maxime post vv. 6. 7., languidior videri possit. Sed et alibi in tempestatis descriptione occurrit. Orni *viduantur, privantur, spoliantur foliis;* v. I. 10. 11.

v. 9 — 12. Observa doctam poetae variationem in connectenda oratione. Vulgaris modus erat: *Sicuti non semper caet.; ita nec tu semper caet.* quem secutus est I. 7. 15. sqq. Tum oratio sic maiorem vim

adquirat. Prodit enim Horatium leviter increpantem Valgium, ut qui naturae vicibus admonitus a luctus pertinacia non avocetur. *Urgetes prosequeris Myfthen* (v. Argum.) *flebilibus modis, carmiue flebili, elegis.* Sed quanto efficacius v. *urgere*, de luctus ferocia ac doloris impatientia! Eadem vero loquendi forma dictum, ut *lacrimis prosequi mortuos*, veluti Liv. XXV. 26. *Modi flebiles* possint simpliciter esse, lamenta, querelae; sed praestat de elegis accipere; erat enim elegiarum quoque scriptor Valgius, (v. Argum.) hocque unice voluit vv. 18. 19. *et potius nova cantemus Augusti tropaea* caet. *Miserabiles elegos* similiter dixit I. 33. 2. ubi vide Not. — *ademtum tibi* (uti plenius Catull. LXVIII. 20. *Heu misero frater ademte mihi:* et Virg. Cir. 315.) cuius deliciae, unicumque solatium esset, quam suaviter pro, mortuum. Sic *Hector ademtus* Troianis, quorum fulcrum fuisset II. 4. 10. et *Pompeius rebus ademtus* cum vi, quo mortuo libertas (ficta saltem) concidit, Lucan. IX. 205. — *nec tibi, a te, decedunt, animo*

At non ter aevo functus amabilem
 Ploravit omnes Antilochum senex
 Annos: nec impubem parentes
 Troilon, aut Phrygiae sorores

Fle-

motuo non excedunt, obversantur tibi *amores*, puer tantopere tibi dilectus, Mystae desiderio excruciaris. *Amores* de amato, sensu castiore, etiam alibi occurrit. — *Vespero surgente* caet. Vide, et expende virtutem poetae in exornandis et nobilitandis: nocte dieque; pro quo nimis solenne erat: mane ac vespere. Hoc suaviori imagine ac doctiore modo: *Vespero stellae Veneris surgente*, ἀνατελλομένου, oriente, in conspectum veniente sub noctem: eademque *Solem* exorientem fugiente, praecunte, ante solem constituta, primo mane. De poetica hac stellarum fuga vide docte disputantem Heyn. in Exc. ad Virg. Ge. IV. 232. Forte tamen Lucifer eadem hic ratione solem fugere dicitur, qua reliquae stellarum; (v. c. Val. Fl. IV. 90. Ovid. Met. II. 114.) qui *caeli statione novissimus exit*, quia Soli proximus. Cf. Senec. Herc. fur. 128. Notissimum vero, *stellam Veneris, quae Φωσφόρος Graece, Luciferum latine dicit, quum antegrediatur solem: quum subsequatur autem, Hesperon*, ut verbis utar Cic. de Nat. D. II. 20. Quum adeo eadem stel-

la sit, poeta diversos eius situs, unde diversa nomina traxit, uno tanquam communi nomine designare poterat. — *rapidum*, praeclare de novo sole. Caeterum eodem fere orationis colore in simili re Virg. Ge. IV. 465. de Orpheo: *Te, dulcis coniux, — te veniente die, te decedente canebat*, et Cinna apud Serv. laudante Lambino: *Te matutinus stentem conspexit Eous, et stentem vidit paullo post Hesperus idem*.

v. 13. — 16. Iam aliorum exemplis, qui, iisdem casibus etsi graviter afflicti, moerore tamen ac lacrimis non consenuerint, a perpetuo luctu amicum dehortari, ad eandemque animi fortitudinem excitare conatur. Similis sententiarum progressio I. 7. 21. sqq. Docte exemplis nititur poeta e vita heroica petitis in Valgio, docto poeta, consolando: qui forte hunc ipsum locum in carminibus suis tractaverat, si omnino res Troianas attigit Valgius, quod e Tib. IV. 1. 180. statuebat Fabric. ad Ovid. Pont. II. 10. 15. de quo tamen dubitat Wernsd. in Poet. min. T. IV. p. 586. *Senex ter aevo, tribus aevis, γενεαῖς functus*

Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum: et potius nova

Can-

etus, qui tres hominum aetates vixit, Nestor; *trifaeclisenex* inde dictus Naevio apud Gell. XIX. 7. et *τρίγερον* Incerto in Anthol. gr. I. p. 68. *Aevum* autem, de hominum aetate, *γενεῶν*, quae XXX fere annorum spatio, medio quodam termino, circumscribitur, intelligendum. Omnino sic summam, ad quam homini pervenire licet, senectutem declarat prisca sermo poeticus. *Saellis effeta senectutem* ita dictam puta Virg. Aen. VIII. 508. De Nestore v. Hom. II. α. 250. *Fungi aevum*, vita, proprie est, tempora, quae fato nobis attributa sunt, vivendo explere. Proprie adco Tib. III. 3. 9. *Tunc cum*, praemenfae defunctus tempora lucis, *nudus Lethea cogere ire rate*. — non omnes per annos, *πάντα ἔτη*, *πάντα χρόνον*, ploravit Antilochum, filium, a Memnone ad Troiam occisum, dum patrem servare cuperet. Rem tangit Hom. Od. δ. 137. adde Pind. Pyth. 5. 28. sqq. Pugna Antilochi cum Memnone est ex Homeri Paralipomenis: tractata adeo a Quint. Cal. II. 243. sqq. et reliquis, qui Posthomericam conderent, de quibus vide docte et curate disputata Heyn. ad Virg. Aen. II. Exc. I. et Wernsd. Poet. min. T. IV. 568. sqq. — *anabilem*

pietate in parentem; vel omnino *φίλον υἱόν* Homeri. — 15. *Troili*, Priami f. fatum, quod ad Antehomerica pertinet, vel e Virg. Aen. I. 474. satis notum. Vide Heyn. Exc. XVII. eius libri. — *inpubem*, erat enim *puer* admodum, adeoque *impar congressus Achilli*, ut Virg. I. I. *Sorores* eius Cassandra et reliquas sinem aliquando lacrimis posuisse ait, forte cum vi, quo magis Valgium virum haud virilis eiulationis suae puderet. *Phrygiae*, Troianae. Vulgari modo ad Troilum hoc epith. erat apponendum.

v. 17. sqq. *Desine querelarum*, queri, graeca forma, *λήγε γόων*, *ἰδυοῦων*, res nota. *Mollium*, quae ostendunt, te Myliae mortem nimis *molliter ferre*, (ut Senec. ep. XCIX ait) muliebrium. Forte tamen paulo acerbior haec castigatio: ideoque lenior ratio suadet, ut simpliciter accipiatur: quae desiderium tuum produunt. Sed et elegi *molles*, *queruli* dicuntur, quandoquidem his *querimonia* maxime *inclusa est* (A. P. 75.) Propert. I. 7, 19. *Et frustra cupies mollem componere versum*; ubi vide doctam Burmanni notam. Hermesian. El. v. 36. apud Ruhnk. Ep. crit. II. p. 290.

Cantemus Augusti tropaea
Caesaris, et rigidum Niphaten,

Me-

Μίμνησκοντες δὲ τὸν ἠδὺν ὡς εὐμε-
το ἤχρον, καὶ μαλακοῦ
πνεῦμ' ἀπὸ πενταμέτρου.

Atque doctiorem hanc rationem
praeferam propter v. 9. maxi-
me vero propter sententiam,
quae statim subiicitur. In *tan-*
dem totius sententiae vis ponen-
da. — 18. Exquisita conver-
sione a moerore Valgium abdu-
cere studet poeta, dum cum ad
canendos Augusti triumphos sic-
que ad publicam laetitiam ex-
hortatur. — *nova tropaea* vic-
torias Augusti recentes, ab Ar-
meniis, Parthis et Gelonis re-
portatas. Iam, etsi Augustus
nullum ex his populum armis
perdomuerit; solent tamen hae
res mirifice augeri amplificari-
que ab aetatis istius poetis, ac
si vere istae gentes Romano im-
perio adiectae fuerint. Glorio-
sissimi adeo triumphi iustar ha-
bebatur, quod Phraates, rex
Parthorum, Augusto, quum a.
V. DCCXXXIV. in Asia versar-
etur, nominis fama territus
signa, clade Crassi amissa, cum
captivis remitteret. v. Dio LIV.
8. et cf. III. 5. inquit. Ovationem
ideo, et arcum triumphalem
Augusto a Senatu decretam re-
fert idem Dio l. l. Armenia ve-
ro ab Augusto devicta dici po-
terat hactenus, quod ei, misso
eo cum exercitu Tibexio, Ti-

granem, pulso Artaxia, regem
imponeret. Vid. Dio LIV. 9.
Suet. Tib. c. IX. Vellei. II. 94.
Tacit. Ann. II. 3. a quibus hanc
ipsam ob rem Armenia *recepta*
et *in potestatem P. R. redacta*
eodem elatiore spiritu dicitur.
Iam pro Armenia univcrsa est
Niphates, mons eius terrae, iux-
ta Strab. XI. p. 301. Steph. Byz.
Suid. h. v. et alios. *Rigidus*
dicitur, vel communi montium
epitheto, quatenus ii stant, hor-
rent, propter altitudinem: vel
quia saxosus. Ita vero *εὐσκόπε-*
λον Νιφάτην dixit iam Pisander
apud Suid. h. v. Nam huic
auctorem istius fr. designat Steph.
v. *Νιφάτης*, monente iam Toup.
Emend. ad Suid. T. II. p. 157.
Ita Caucasum *cautibus horrentem*
vocat Virg. Aen. IV. 367,
quem eundem *rigidum montem*
eadem virtute simpliciter appel-
lat Ovid. Met. VIII. 797. Potest
etiam ad mores accolarum rigi-
dos, seros trahi: qua notione
IV. 5. 26. *Germania horrida*
dicitur. Iam *Niphaten cantare*
docte dictum esset pro, Arme-
niam edomitam, devictam (quod
repetendum e sqq. *gentibus ad-*
ditum victis, quod poetica ra-
tione posteriori soli iungitur;
nam, quod alii aiunt, *subactam*
simpliciter intelligendum esse,
hoc nimis durum foret) car-
minis

Medumque flumen, gentibus additum

Victis

minis argumentum facere. Satis commoda vero montis facta videri potest mentio, cum per se, tum quod in ferculis triumphalibus montium quoque, praeter urbium ac fluviorum, imagines circumferrentur. Claudian. de Conf. Stil. III. 25. in pompae triumphalis descriptione: *hi facta metallo oppida, vel montes, captivaque flumina ferrent.* Vel sic tamen nullus fere dubito, quin Horatius fluvium eiusdem nominis h. l. intellexerit. Cuius etsi ab antiquis Geographis nulla fiat mentio; hoc tamen non adeo mirandum videbitur ei, qui fluviorum nomina diversis aetatibus diversa, eundemque fluvium diversis terrae, saepe eiusdem regionis, tractibus, quos alluit, nomen variare meminerit. Poterat adeo Tigris ca Armeniae parte, qua Niphates mons situs erat, ipsum montis nomen induere, quo tanquam reconditiore, poeta h. l. eum univérse designaret, quum Geographis et Historicis vulgare ac sollenne tantum in usu esset. Tantoque convenientius isti fluvio hoc nomen esse arbitror, cum Tigridis fontes in ipsis Niphatis montis radicibus quaerendi sint, iuxta Strab. XI. l. c. Quam ipsam causam esse suspicor, quod in multis regionibus eadem et montium et fluviorum

et antiqua et nostra aetate reperiantur nomina. Diserte vero Niphatem fluvium seriores poetae tradunt, quos omnes aut Horatium male intellexisse, aut Niphatae fontes e suo capite derivasse, quis tandem hoc statuat? Ita vero Lucan. III. 245. *Armeniusque tenens volventem saxa Niphatem*, ubi Burmanni: *tollentem saxa*, molimina nihil moramur. Sil. XIII. 765. *Qui Gangem bibit, et Pellaeo ponte Niphatem adstrinxit.* Iuven. VI. 409. *isse Niphatem in populos, magnoque illic cuncta arva teneri diluvio.* In Virgilio III. 50. (*Addam urbes Asiae domitas, pulsunque Niphatem*) dubites utrum montem an fluvium cogitaverit; si tamen leniorem sequaris rationem, de fluvio utique ibi intelligas. Quae eadem *Aufidus retro jugere* dicitur Aen. XI. 405. Nam *montem pulsum* dici, quam durum hoc! Neque vero in unanimi fere poetarum consensu nihili facienda auctoritas Servii ad Virg. l. l. et Scholl. ad h. l. qui Niphatem et montem Armeniae et eiusdem regionis fluvium perhibent. Ita vero, si accipiatur, orationem concinniorum fieri, quis non sentit? At, instant clamantes, quis unquam *rigidum* h. glacie adfrictum fluvium vidit *volvère vortices*? Recte. Sed quid vetat,

Victis, minores volvere vortices;

Intra-

quo minus Niphatem *rigidum faxis*, saxosum interpretemur? quid vetat, quominus hunc ipsum fluvium a Pisandro εὐσκόπελον dictum, docteque ita (nam *rigere* dicuntur saxa, scopuli, noto loquendi usu) ab Horatio expressum opinemur? quominus vel ripas istius fluvii scopulosas vel rapidum eius cursum, saxa secum volventem cogitemus? Ita *Euphratem saxosum* vocat vel Plin. H. N. 5. 24. *lapidosas Aesaris undas* Ovid. Met. XV. 25. ut alios in re vulgari taceam. Magis tamen h. l. accommodata haec videtur altera ratio, qua fluvio mores, sensus, ingenium hominum, ad eum accolentium (v. c. *suevus Hydaspes* Petr. de Mut. R. 239. *Salo tetricus* Martial. XII. 3. 3.) tribuuntur, ut adeo Niphate rigido; feroci, tumido notetur Armeniorum ferocia ac superbia, a Tiberio necdum fracta et contusa. Quo eodem exquisito phantasmate Armenii et Parthi subacti ac perdomiti per ipsorum flumina leni ac moderato cursu fractum quasi animum prodentia declarantur. In populo enim rerum gestarum magnitudine tumido, feroci, eiusdem terrae fluvii exundant, *pontem indignantur* (Virg. Aen. VIII. 728.) et sic porro; alveo contra latent, (Sil. III. 599) aquas submittunt, pontem patiuntur, do-

mitis eius accolis. Notus Virgilii locus Aen. VIII. 726. *Euphrates ibat iam mollior undis*, quem descripsit Gallus eleg. v. 53. (Poet. min. T. III. 191.) *Euphratis currentes mollius undas*. Sic idem Niphates Silio l. I. *Pellaeo ponte adstrictus* dicitur domita ab Alexandro Armenia. Petron. de Mut. Reip. v. 241. de Pompeio: *quem fracto gurgite Pontus, et veneratus erat submissu Bosporus unda*. Epigr. LXXXIII. Anthol. lat. T. I. p. 250. *Ister p̄catis lenior ibat aquis*; ubi v. Burm. Idem fluvii adfectus tribuitur in tristitiae sensu declarando. Sic *Sperchios aquis tenuis* Statio Ach. I. 239. in Achillis discessu: idem contra Silv. II. 7. 12. *doctos largius evagari amnes* iubet in *Lucani proprio die* celebrando. Docta vero structurae forma: *cantemus tropaea, et Niphatem, Medumque* h. Parthicum flumen, *Euphrateu, minores vortices volvere*, ut non amplius se aquis suis efferant, ut alveo conditi subsederint. Iam phantasmatis huius poetici notionem declaravit ipse, more ei familiari, adiectis magis perspicuis verbis: *gentibus additum* addita (e vulgari ratione: nam ad utrumque fluvium referrī debet) *vic-tis, in pop. R. potestatem redacta*; nihil amplius. Ita *adiecti imperio*. R. dicuntur *Britanni*

Intraque praescriptum Gelonos
Exiguus equitare campis.

tanni ac Persae III. 5. 3. Sed misere argutari intpp. videas. — 23. 24. *Geloni* ad Istri gentes pertinent, quas communi Scytharum vel Sarmatarum nomine comprehendunt scriptores Romani. Qui cum Istrum transire et fines Romanos populari (hinc *gentes Istro non bene submotas* vocat Ovid. Trist. II, 205.) solerent; eodem hoc anno Augustus, misso Lentulo, ultra ulteriorem ripam eos cum Dacis repulit. Flor. IV. 12. Hinc *Massagetae Scythico Istro alligati* dicuntur Lucan. II. 50. et *Dahae vetiti errare eidem* VII. 429. Iam

pro, caentemus Gelonos submotos, repressos, doctius est, *equitare Gèlonos* ut iam equitent, ut coacti sint *equitare*, versari, se continere; sed alterum tangit morem istorum nomadum, vagandi in equis, quem diserte de Sarmatis tradit Flor. l. l. adde Ovid. Trist. V. 7. 14. — *intra praescriptum*, intra praescriptos ab Augusto limites. — *Campis*, tanquam nomades, quibus isti, per se satis amplii, *exigui* tamen videbantur, quod non amplius evagari latius liceret ipsis. *Amara enim lex Sarmatis* refugis, *sub uno vivere caelo*, Stat. Silv. IV. 7. 50.

C A R M E N X.

A R G V M E N T V M.

*L*icinius Varro Muraena, Proculcii ac Terentiae frater, homo turbulentus atque ambitiosus, eo maxime consilio pristinam dicendi agendique libertatem in aegra ac plane deposita republica tuebatur iactabatque, ut, novam Augusti dominationem acerbè exagitando, omni-que modo in invidiam vocando (cuius insigne exemplum memorat Dio LIV. 5.) populum ad res novas erigeret, imperii-que formam novis belli civilis incendiis subrueret atque everteret. Ita enim e mediocri fortunae statu se emersurum, pristinasque facultates, quas proscriptione amisisset, amplissimosque honores se recuperaturum atque consecuturum confidebat. Horatius igitur, qui Licinii probe perspectam haberet indolem, ac facile praevideret, quo res aliquando evasura esset, quo ambitiosum atque impotentem eius animum, qui neque temporibus servire, neque mediocrem fortunam ferre posset, ad saniora consilia converteret, sedulo ei hoc carmine eam commendat animi moderationem atque temperantiam, quae periculi metu a conandis arduis facile abstineat, neque tamen ad humilitatem se deprimi patiatur, sed ab invidia aequè atque contentu tuta medium quoddam sectetur; hocque maximum momentum ad bene beateque vivendum efficere ait. Animus enim ab ambitionis studio sic plane alienus, splendidam fortunam, utpote

utpote lubricam invidiaeque obnoxiam, uti minime suspiciet, expetendamque ducet, ita nec adversa ad desperationem adiget, sed aequabilem se in utraque praestabit. Saluberrima haec ad vitam recte instituendam praecepta quam parum in Licinii descenderint animum, docuit exitus. Siquidem, initis cum Fannio Caepione Augusti opprimendi consiliis, iisque detectis gravissimas temeritatis suae poenas dedit. v. Dio l. l. Vellei. II. 91. Refertum est hoc carmen suavissimis, quibus sententiae adumbrantur, picturis; tum singularem vim ac venustatem habet brevis earundem delineatio: oratio quoque docta, concinna, aequabiliterque defluens, adeo, ut plane ad carminis argumentum attemperata videri debeat. Comparetur autem cum eo Lucret. V. 1116 sqq.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo, neque, dum procellas

Cau-

v. 1 — 4. *Rectius*, recte, sapienter vitam institues, adeoque beate, tranquille deges. Iam quae e vulgari ratione sequi debuerat sententia: si semper mediocritatem secteris, si in omni vita in mediocri fortuna te contineas, neque honorum aut gloriae cupiditate efferaris, neve ad humilioris conditionis sordes deprimaris; docta hanc poeta involvit allegoria, a navigatione petita, cuius quidem simplicior enuntiatio erat: si semper medium cursum tenueris, media via navigaveris. Pro hoc ad allegoriae huius indolem magis apposite: si neque nimis longe in altum proveharis, neque cursum nimis prope litus dirigas; quandoquidem illud procellis infestatur, hoc ob cautes prominentes accedere periculosissimum est. Neminem vero Intpp. τῷ semper offensum, omnino mireris. Quid enim? num interdum expedit, altum tenere, interdum litus, h. mediocritatem aliquando deserere? Sed talibus argutiis facile occurras, si rationem poeticam ad prima eius stamina revoces. Scilicet exornavit poeta primariam hanc

sententiam: Tu semper mediam viam insiste, nunquam ab ea recede, ut beatus vivas: unde adhaesisse variatae adque inversae orationi putandum est. Oratio ipsa horum vv. docta et exquisita. *Urgere altum* docta brevitate dictum pro: urgere iter, cursum dirigere versus altum, velis remisque altum petere. Proprie *urgemus iter, viam*, cui acriter instamus, quam concitato gradu molimur, prosequimur, ut Ovid. *Fast.* VI. 520. de Hercule: *ad vocem concitus urget iter.* adde Val. Fl. II. 34. V. 400. Possit etiam simpliciter dictum videri, pro, impellere; promovere mare, undas, quatenus *navis labens prae se undas volvit, vortices vi suscitatur*, ut in nobili fr. Attiano, et saepius alibi. Doctior tamen et accommodatior h. l. prior ratio videtur. — *neque dum procellas alti maris cautus horrescis*, ut tibi a procellis caveas, dum altum procellarum metu vitas, *ninium premendo*, nimis prope accedendo ad litus, quod aequè *iniquum*, τρηχὺν, asperum sc. saxis, scopulosum, adeoque infestum, periculosum est navigantibus.

Cautus horrefcis, nimium premendo
Litus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem

Diligit, tutus caret obsoleti

Sordibus tecti, caret invidenda

Sobrius aula.

Sae-

tibus. Eodem fere orationis colore Seneca Agam. 100. ff. *Felix mediae quisquis turbae sorte quietus aura stringit litora tuta, timidusque mari credere cymbam remo terras propiore legit.* Id. Oedip. 890. *tuta me media uehat vita decurrens via.*

v. 5—8. *Mediocritas enim sola vitam beatam incundamque efficit; quandoquidem ea nec inuidiae patet, nec egestatis malis laborat. Quisquis mediocritatem, mediocrem illam vitae fortunaeque conditionem auream h. tanquam eam, quae vitam reddat incundissimam diligit, habet, sectatur, eam expetendam ducit, in ea acquiescit. Aureum, χρυσούν, de praestantissimo, optimo quoque, poetis adhibetur, noto loquendi usu. v. ad I. 5. 9. Ad sententiam poetae Alexis ἐν συντρόφοις (apud Grot. Exc. Trag. 587.) ὡς ἡδὺ πᾶν τὸ μέτρον οὐδ' ὑπέργεμον: et magis, etiam ad orationis colorem, apostite Loll. Bassus c. VI. (Anal. Br. II. 161.) αἱ μεσότητες ἀρισται, ὅπη δὲ γε πρῆξιες ἀνδρῶν.*

καὶ μάλα μέτρον ἐγὼ τάρκιον ἠσπασάμην. Τοῦτ' ἀγάπα, φίλε Λάμπι, κακὰς δ' ἐχθαίρω θυέλλας. Δάσημα κάλλιστον θεῶν similiter σωφροσύνην vocat Eurip. Med. 637. Diligere, ἀγαπᾶν, eligere, sequi. — 7. *Mediocritas tutum hunc praefat ab inopia aeque atque inuidia. Tutus ad universam gnomen pertinet. Res hominis mediocritatem sectantis in tuto, ἐν ἀσφαλεῖ, collocatae sunt. Ita in fragm. Apollodori: ἡ δὲ μεσότης ἐν πᾶσιν ἀσφαλεστέρα, τῷ μῆτε λίαν ἐν ταπεινῷ τῆς τύχης μέτρο φέρεσθαι, μῆτ' ἐν ὑψηλῷ πάλιν. Egestatem, et quae ei propria sunt mala, v. c. ut despiciatui habeatur (nam πένια ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ, iuxta Menandream) ut in misericordiam incidat caet. designat poeta per sordes tecti obsoleti, domum sordidam, squalidam, obsoletam. Sordidam paruae domus fortunam similiter dixit Senec. Herc. Iur. 200. cf. ad II. 16. 28. — 7. Idem sobrius, νήφρων, σώφρων, sibi temperans, continens, (sic sobriam Curii et Fabricii*

Saevis ventis agitatur ingens
Pinus: et celsae graviore casu

De-

bricii *paupertatem* vocat Claudian. de IV. Conf. Hon. 413.) haud aegre caret, non expetit *aulam invidendam*, aedes splendidae, propter quas hominum invidiam incurrat, adeoque contemnit opes nimis splendidae, invidiae obnoxias. Ad sententiam totius loci insigniter facit Sotades apud Stob. in Floril. Grot. p. 427. Ὁ πένης ἐλεεῖται, ὁ δὲ πλούσιος φθονεῖται, ὁ μέσος δὲ βίος κεκραμένος δίκαιος ἐστίν. Αὐτάρκεια γὰρ πρὸς πᾶσιν ἡδονὴ δίκαια. Vnde Palladas c. CXXIV. (Anal. Br. II. 433.) Οἱ βασκαίνόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον· τοὺς δὲ λίαν ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλὰ τις εἴην κίτ' ἄγαν εὐδαίμων, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ. ἢ μεσότης γὰρ ἄριστον, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πεφύκει κινδύνους ἐπάγειν, ἔσχατα δ' ὕβριν ἔχει. Adde Apollod. fr. init.

v. 9 — 12. Nec invidiae solum (vv. 7. 8.) sed et Fortunae iniuriis maxime obnoxia est magna fortuna; quo excelsiore constitutus es loco, tanto magis lubrica atque incerta est rerum tuarum conditio. Sententia trita, sed allegoricis imaginibus; etsi linea tantum, quo fortius animum percillant, adumbratis, mire nobilitata atque exornata a poeta. Quo magis mirandum,

fuisse, qui orationem horum vv. nimis pedestrem culparent. *Pinus ingens*, alta, cum dilectu pro quavis procera arbore; *saevis* (v. Obsl.) vehementius, magis *agitatur*, vexatur, concutitur, ventis magis obnoxia est, quam humiles arbores, fruticeta. Lucian. in Anthol. Brod. L. I. p. 165. οὐ θρόνον οὐ κλάσσην ἀνεμὸς ποτε, τὰς δὲ μεγίστας ἢ θρύας ἢ πλατάνους οἶδε χαμαὶ κατάγειν. ubi observandum poetam in oppos. θρόνον et θρύας. Ovid. Rem. Am. 369. Summa petit livor; persflant altissima venti. Senec. Hippol. 1128. Admota aetheriis culmina sedibus Euros excipiunt, excipiunt Notos, insani Boreae minas, imbriferumque Corum. Id. Oed. 8. Vt alta ventos semper excipiunt iuga: imperia sic excelsa Fortunae obiacent. Claudian. XXXIX. 36. Non capit angustus Boreae certamina collis; Alpes ille quatit, Rhodopœia culmina lassat. — 10. Turres, πύργοι, aedificia alta, quo celsiora sunt, eo graviore casu decidunt, tanto gravior ipsorum ruina est. Ad sententiam Apollod. fr. 9. κἄν γὰρ πέση τις ἐξ ἐλάττονος μέτρου εὐπερικάλυπτον ἔσχητὴν δυσπραξίαν· ὄγκου δὲ μεγάλου πτώμα γίνεται μέγα. πρὸς γὰρ τὸ λαμπρὸν ὁ φθόνος βιάζεται, σφάλλει δ' ἐκείνους, οὓς ἂν ὑψώ-

Decidunt turre: feriuntque summos
Fulgura montes.

Sperat infestis, metuit secundis
Alteram fortem bene praeparatum

Pe-

ὄψωσθ Τύχην, tolluntur in altum,
ut lapsu graviore ruant, Claudian. in Ruf. I. 22. Facit etiam huc Iuven. X. 105. *numerosa parabat exeelsae turris tabulata, unde altior esset casus et impulsae praeceps immane rainae.* — 11. 12. *fulg. feriunt, impetunt, cadunt in summos montes, τὰ ἄκρον, cacumina montium.* Seneca Hippol. 1152. *Humida vallis raros patitur fulminis ictas, Tremuit telo Iovis altisoni Caucasus ingens, Phrygiumque nemus.* Claudian. l. I. v. 38. *Incubuit numquam caelestis flamma salictis, nec parvi frutices iram meruere Tonantis; ingentes quercus, annosas fulminat ornos.* Totum vero tetra-
stichon adumbravit Senec. Agam. 93. sqq. *nubibus ipsis inserta caput turris pluvio vapulat Austro; densasque nemus spargens umbras annosa videt robora frangi; feriunt celsos fulmina colles.*

v. 13. 14. Alterum vitae sapienter institutendae praecipuum: In utraque fortuna animus tibi constet, neve secunda efferatur, aut adversa deprinatur; memor, Fortunae easdem,

quae Naturae, esse vices, propriamque illam in ipsa sui mutabilitate servare constantiam, (Boethi. Conf. Phil. II. 1.) seu ut pressius Seneca Quaesit. nat. III. praef. in secundis nemo confidat, in adversis nemo deficiat: alternae sunt vices rerum. — *Pectus bene praeparatum sperat caet. docte et ornate pro, animus bene, sapienter, fortiter praeparat, obfirmat sese adversus quamcunque sortis mutationem; adeoque sperat infestis in adversa fortuna alteram sortem, melioris sortis spe erigitur; in secundis contra rebus metuit alteram, contrariam sortem, adeoque in re prospera non luxuriat* (Ovid. A. A. II. 457) sed praecipit, ac confirmat se adversus ingruentem adversam fortunam. Omnes fere Intpp. p. bene praep. explicant: studiis philosophicis, sapientia usque vitae munitum; indocte, saltem parum apte h. l. Senec. Ep. XVIII. *In ipsa securitate animus ad difficilia se praeparat, et contra iniurias fortunae inter beneficia firmetur. Quem in ipsa re trepidare nolueris, autem rem exerce.* Id. Ep. CVII. *Praeparetur animus contra omnia.*
Nemo

Pectus. Informes hiemes reducit
Iupiter, idem

Submovet. Non, si male nunc, et olim

Sic

— Nemo non fortius ad id, cui se diu composuerat, accessit, et duris quoque, si praemeditata erant, obsistit. At contra imparatus etiam levissima exparit, caet. Adde Senec. Hippol. 994. Cum altero sententiae commate concinit fragm. Comici: (in Grotii Exc. p. 915.) Πρώττων καλῶς μέμνησο τῆς δυσπραξίας· καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν ὡς τὸ πραττόμενον σκόπει. — 15. Natura hoc, quod vides, regnum mutationibus temperat. Nubilo serena succedunt; turbantur maria, cum quieverunt: flant invicem venti; noctem dies sequitur: pars caeli confurgit, pars mergitur: contrariis verum aeternitas constat. Ad hanc legem animus noster aptandus est, Senec. Ep. CVII. Etiam Boeth. Consol. Philos. II. pr. 2, ubi Fortunam ita loquentem inducit: An ego sola meum ius exercere prohibebor? Licet caelo proferre lucidos dies, eosdem tenebrosos noctibus condere. Licet anno, terrae vultum nunc floribus frugibusque redimire, nunc nimbis frigoribusque consumdere, caet. Vide qua ἐναργεῖα eandem sententiam Noster extulerit. Generalis notio erat: Natura suas vices experitur, continuo immutatur eius facies.

Pro hac poeta: Iupiter, tanquam omnis tempestatis arbiter (v. ad I. 12. 15. adde Aristoph. Avv. 1502. τί γὰρ ὁ Ζεὺς ποιεῖ; ἀπαιθραΐζει τὰς νεφέλας, ἢ συνέθει;,) reducit hiemes, adducit h.; sed alterum non sine virtute positum videtur, utpote in re, quae iteratis vicibus accidit, designanda. Sic Sol siccos dies refert III. 29. 20. bruma recurrit iners IV. 7. 12. — informes, quae gratam naturae faciem deformant, squalidae, tristes. Deformem hiemem similiter dixit Sil. III. 489. et Iuven. IV. 58. — idem summovet, pellit, adeoque serenitatem reducit. Sententia satis expedita: laetis tristitia, tristibus laeta invicem succedunt. Idem orationis color in fragm. Comici apud Grot. in Exc. p. 913. Χειμῶν μεταβάλλει ἰσχυρῶς εἰς εὐδίαν; et Theocr. d. 41. et 45. Θαρσεῖν χρῆ. Φίλε Βάττε· τὰχ' αὐριον ἔσσει' ἄμεινον. Χῶ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἰθρῖος, ἄλλοκα δ' ἔπει, Splendet saepe, ast idem nimbis interdum nigret, ut fere ad verbum Attins, cuius fr extat apud Nonium: v. Fragm. poett. lat. Steph. p. 17.

v. 17. sqq. Posteriorem sententiam iam amplificat et exor-

nat

Sic erit: quondam cithara tacentem
 Suscitât Musam, neque semper arcum
 Tendit Apollo.

Rebus

nat poeta. Aurea vero plane penitusque animo infigenda sententiâ, qua te, aerumnis miserisque, quas ingenuus pudor proferre vetat, oneratum atque obrutum, erigas et confirmes: *Non, si male nunc, si nunc pessima rerum tuarum est conditio, cuius molestissimus sensus te vela incundissimis studiis subinde avocet, et olim sic erit, eadem perdurabit; laetiora aliquando his tristissimis succedent tempora.* — 18. Neque enim Dii semper irascuntur hominibus, h. iis calamitates infligunt; sed et aliquando sunt laeti, h. propitii, recreant homines miseris oppressos. Exquisita conversione doctrinaque hanc sententiam instruxit poeta. Pro Diis in genere est Apollo; is laetus est, ubi citharam pulsât: tristis contra atque iratus, arcu adducto. Oratio in his ornatissima. *Apollo suscitât, excitât Musam, elicit, edit sonos, pulsa cithara, tactis chordis, ἐγείρει* (sic *Musaëa mele per chordas expèrgefacta* Lucret. II. 415. contra *Μοῦσα αὐπνος ὑπ' ἀντογι χορδῶν* Eurip. Hippol. II. 1135.) *ἐρεθίζει* (v. c. Theocr. XXI. 21.) *Μοῦσαν*. Graecum loquenti usum facile observcs. Sic Pan Hom.

H. in eund. v. 15. *δονάκων ὑπὸ Μοῦσαν ἀθύρειν*, idem Eurip. El. 705. *Μοῦσαν ἠδύθροον ἐν καλάμοις πνέειν*, et Alcaeo Meff. c. XII. (Anal. Br. I. 439.) *Μοῦσαν ἐμπνεῖν χεῖλεσσι* dicitur. *Μοῦσα βαρύβρομος αὐλῶν* eadem ratione dicitur Aristoph. Nub. 312. — *tacentem, σιωπηλῆν* (Callim. II. Ap. 12.) ad citharam proprie spectat, quae aliquamdiu seposita fuerat; sed suaviter τῷ *Musam* adiectum. Caeterum Apollo *κίθαρίζων* in Monum. antiquis satis obvius, ubi τὸ *κεχρηγός*, quod in eius ore animadvertitur, vultum eius laetitia diffusam designare videtur. — 19. 20. Non semper pestem, ac calamitates immittit, *arcu tento, telis iactis*. His enim illa infligi ab Apolline credita; res notissima vel ex Hom. II. I. 59. Adde Stat. Th. I. 653. Hinc mitis placidusque idem condito telo dicitur Carm. Saec. 35. Caeterum eadem imagine Salei. Bass. ad Pison. 140. (Wernsdorf. Poet. min. IV. 262.) *Ignea quin etiam Superum pater arma recondit, et, Ganymedeae repetens convivium mensae, pocula sumit ea, qua gessit fulminum, dextra.*

Rebus angustis animosus atque
 Fortis adpare: sapienter idem
 Contrahes vento nimium secundo
 Turgida vela.

v. 21 — 24. Quocirca *appare*, esto, praesta te *animosum*, *μεγάλόφρονα*, qui malis non succumbat, erectum; ac *fortem in rebus angustis*, adversis; animi fortitudinem et constantiam rebus adversis oppone. *Res artae* similiter Sil. XIII. 773. *Pigra extulit artis haud unquam sese virtus*, fere ut Iuven. III. 164. *Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat res angusta domi*. Cf. Burm. ad Nemes. p. 529. — 22. *idem in secundis rebus ne animos tollas*, moderato secundam fortunam fer animo. Senec. Ep. XCVIII. *rectus atque integer — dura atque aspera ferendi scientia mollit; idemque et secunda grate accipit modestaeque, et adversa constanter atque fortiter*. Cf. III. 27. 74. et IV. 9. 35. 36. Docta hanc sententiam allegoria; a navigatione, quam follemi more vita comparatur, ducta, repraesentat poeta. *Vela vento secundo nimium turgida* (ita iunge) *contrahes*, tempera, moderare cursum navis,

vento secundo abreptae, adductis, demissis velis. Ovid. Trist. III. 4. 32. *formida nimium sublimia semper, propositique memor contrahe vela tui*. Senec. Ep. XIX. *Hic te exitus manet, nisi iam contrahas vela, nisi terram leges*. Propert. III. 7. 30. *in tenues humilem te colligis umbras, velorum plenos subtrahis ipse sinus*. Eadem a navigatione petita imagine Pind. Isthm. Δ. 10. *ἄλλοτε δ' ἄλλοις οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαίττων ἐλαύνει*. Epigr. ἀδέσπ. DCCXLIII. (Anal. Br. III. 315.) *Ζῆδι κάλις τείνας οὖριον ἐυφροσύνας*, uti commendavit hos vv. Valken. in Diatri Eurip. p. 253. Paulo aliter Eurip. fr. Inus n. XIX. *μήτ' εὐτυχούσα πᾶσαν ἠνίαν χάλα, κακῶς τε πρῶσσοσ' ἐλπιδος κεδνῆς ἔχον* et Seneca de Tranqu. IX. *Non potest, inquam, tanta varietas et iniquitas casuum ita depelli, ut non multum procellarum irruat magna armamenta pendentibus; cogendae in arctum res sunt, ut tela in vanum cadant*.

C A R M E N X I.

ARGVMENTVM.

*M*onet atque exhortatur Quinctium hoc carmine poeta, ut missis omnibus, quae animum disturbare possunt, se totum hilaritati tradat, vitamque quam incundissime transigat; quandoquidem vana prorsus omnis futuri sollicitudo sit in tam angusto vitae termino, illudque maxime aetatis tempus, quod fruendis vitae voluptatibus unice accommodum sit, citissime praeterlabatur. Tum insurgit poetae affectus, illicoque genio vino atque epulis litandum suadet. Quo quidem artificio singulari totum carmen animari, legentiumque sensus vivide impelli ad laetitiamque pertrahi, vel hebetiores intelligent. Omni-
no, quum idem argumentum saepius iisdemque fere momentis, quod quidem vix aliter fieri poterat, pertractaverit poeta, ubertatem ingenii eius vel inde cognoscere licet, quod et totius carminis habitum, et singulas sententias phantasmatum varietate, diversoque orationis cultu ita refluxerit, ut, novam semper tibi faciem ob-
iici, novumque argumentum pertractari tibi persuadeas. Caeterum de Quinctio hoc Hirpino, ad quem hoc carmen et Ep. 16. l. 1. scripsit poeta, nihil aliunde constat; fuisse eum natura anxium, reiue suae, futuri metui, paulo intentiorem, etsi ex ipso carmine haud temere statuere licet; parum tamen recte facere videntur ii, qui Quin-

ctium vere de Cantabris et Scythis laborasse, indeque agris suis metuisse, ex initio carminis colligunt, immemores prorsus, speciali metus genere, quod tempora ista suppeditarent, sollicitudinis notionem a poeta docte designari solere. Cf. I. 26. ubi similiter tumultuati in tpp. Ex hoc autem ornatu poetico plane perspicuum fit, scriptum hoc carmen ante a. DCCXXXIV. quo demum Cantabros ab Augusto perdomitos Scythasque a Lentulo repressos esse constat.

A D Q V I N C T I V M.

Quid bellicosus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Hadria

Divifus obiecto, remittas

Quaerere: nec trepides in usum

Poscen-

v. 1—4. Exquifita ac docta converfio fententiae primariae: Sectare vitae voluptates, hilarem fame diem, indulge genio. Pro hoc inverfa ratione erat: Nulla animum tuum conturbet follicitudo, omnia, quorum fensus moleftus eft et incundus, a te aliena exiftimato. Vide, qua arte hanc fententiam exornaverit poeta. *Remittas*, mittas, omittas (ut I. 38. 3. III. 29. 11. V. 13. 7.) noli *quaerere*, follicitus effe (v. ad I. 9. 13.) ne angaris animo, ne periculorum impendentium metu excrucieris. Pro periculis in genere fpecialiori notione poeta: quae bella nobis imminant; et pro hoc, e temporum iftorum ratione: *quid Cantaber et Scythes*, Cantabri et Scythae, gentes *bellicofae*, (ad utrumque enim refer) *cogitent*, minentur (ut Virgil. Ge. I. 462.) num Cantabri et Scythae novas res molituri fint, bello (quam notionem τῶν *bellicosus* docte indidit poeta) nos agrefſuri fint. Cantabri et Scythae, Iſtri acco-

lae, ad partes vocantur, cum dilectu; nam hi crebris incurſionibus fines Romanorum fatigabant, (v. ad II. 9. 23.) illi autem *pertinaci in rebellando erant animo*. (Flor. IV. 12.) — *Adria*, mari Adriatico obiecto oppoſito, (ut Virg. Aen. X. 377. *maris magna claudit nos oblice pontus*) interiecto *divifus*, ab Italia ſeiunctus, (ut *diviſi toto orbe Britanni* Virg. Ecl. I. 67. adde Catull. LXIV. 179.) qui ultra mare Adriaticum habitat, longe adeo a nobis diſitus eſt. Neque enim ita accipiendum, ac ſi Scythae littorales maris Adriatici plagas tenuerint, cum Illyricum et Pannonia inter eas et Scythas interſit; ſed illud potiffimum nominat poeta, quo maior locorum longinquitas difficultasque rei appareat: Adiecta vero haec a poeta ad exornandam ſententiam; nihil amplius. Fuere tamen, qui, forte his maxime inducti, Quinctium vere de his populis laboraſſe, ac, ne forte in Italiam descenderent, metuiffe, ſatis in-

Poscentis aevi pauca. Fugit retro
Levis Iuventas, et Decor; arida

Pel-

docte inde colligerent. Sed eadem est in his poetica ratio, quae I. 26. 3-5. — 4. ne re metu futuri, ne aliquando deficiat, unde vitam tolere, conturberis, sicque praesentis temporis fructum tibi auferri sinas, quum paucis opus sit ad vitam beate agendam. Iam expe de doctam brevitatem, qua vim vulgari huic sententiae adiecit: *trepides aevi* sc. causa, sollicitus sis de eo, unde vivas; cum vita *pauca poscat*, paucis indigeat in usum, ut ea perfruaris. Mire alii novum hoc de vita iuvene transigenda praecceptum cum antecedentibus cohaerere, Quinctiumque, quem aliquam bonorum suorum ex istorum populorum incurSIONibus iacturam metuisse ponunt, eo consolari volunt Horatium, quod ad vitam sustentandam paucis natura opus habeat, illudque adeo damnum aequo ferendum sit animo. Si quid omnino argutandum, malle Quinctium augendae rei paulo intentionem, qui adeo partis abstineret, vitaeque sibi ipse fructum interciperet, his a poeta leviter notatum dicere.

v. 5—8. *Aetas* enim iuvenilis, quae sola fruendis vitae deliciis apta est, quam cito (Ti-

bull. I. 4. 27.) *transiit!* Suavissimo phantasmate hoc repraesentavit Horatius. Dum in prima aetate constituti sumus, ad est ad latus *Iuventas* dea cum comitatu suo, *Decore, Amoribus, Somno*; dum aetate provehimur, illa a *Senectute*, quae nos excipit, pulsa *retro fugit*, recedit, nos deserit. Scilicet nobilitavit sic poeta vulgarem loquendi rationem, qua *anni*, quos vixerimus, *recedere*, quosque attingimus, *venire* dicuntur. Noster A. P. 175. *Multa ferunt anni venientes commoda secum, multa recedentes adimunt.* Stat. Theb. III. 215. *Iuxta illi finis et aetas tota retro.* *Levem Iuventam* quo sensu h. l. Horatius dixerit, vix certo pronuntiare licet. Potest oppositum videri senectuti *gravi, severae*, ut apud Tib. I. 1. 75. *Nunc levis est tractanda Venus.* Effet adeo *Iuventas* in lusibus occupata, amori vacans, ut I. 6. 15. et alibi. Potest et iungi: *levis fugit*, h. celerrime aufugit, satis docta et apta h. l. ratione. Cf. Virg. Aen. V. 819. VI. 17. Praestat tamen vel sic, meo quidem iudicio, pro perpetuo *Iuventae* epitheto accipere h. l., ut *Iuv. levis* sit imberbis, mollis, tenera, ut oppon. *Senectuti aridae, rugosae.* Sic *levis Agyieus,*

Pellente lascivos Amores

Canitie facilemque Somnum.

Non semper idem floribus est honor
 Vernis; neque uno Luna rubens nitet
 Vultu: quid aeternis minorem
 Consiliis animum fatigas?

CUR

eus, λείος ὑπάλαν, IV. 6. 28. quatenus aeterna est Phoebus iuventas Tibull. I. 4. 37. — Decor, pulchritudo, quae e concinno membrorum habitu elucet. Nota Tibulli: Illam quid quid agit, quoquo vestigia movit, componit furtim subsequiturque Decor. — arida pellente caet. Continuanda poetae sic erat oratio: fugit (fugiunt) Iuventas et Decor, a Senectute pulsi, accedente Senecta; sed istis docte Iuventae comites substituit, Amores et Somnum. Canities, Senectus (ut I. 9. 17.) arida sicca, macilenta, rugosa. v. ad I. 25. 19. adde Claudian. in Eutrop. I. 269. — pellit Amores, respuit, exstinguit amorem, τὸ γῆρας τὴν Κύπριν χαίρειν ἐξ Eurip. fr. Aeol. n. XIX. — lascivos, τρυφῶντας, lufibus deditos, perpetuo Amoris et aetatis iuvenilis epitheto. — facilis Somnus, qui facile obrepit, oppos. senum infomniis.

v. 9. Sollennis fere a maturae viciffitudine inventutis cito transeuntis ducta imago. Eo-

dem plane colore Tibull. I. 4. 28. transiit aetas quam cito! non segnis stat remeatus dies. Quam cito purpureos deperdit terra colores! quam cito formosus populus alba comas. Strato LXXIII. 3. 4. ἄνθος γὰρ καὶ κάλλος ἴσον χρόνον ἐστὶ λαχόντα, ταῦτα δ' ὁμοῦ φθονέων ἐξεμάρανε χρόνος. Honor, decus, pulchritudo (ut saepissime poetis) florum non eadem semper est, mutatur, non perdurat, perit, flores cito flaccescunt. — 10. Neque luna uno eodemque vultu rubens nitet, quod copia poetica dictum pro, rubet, nitet, resplendet; luna non eandem faciem servat, variat vultum, crescendo ac decrecendo; unde optime temporum decursio facta perspicitur. Cf. II. 18. 16. Male alii de rubicundo Lunae colore hic cogitant. — 11. 12. Quum igitur res omnes fluxae sint, in tanta aetatis iuvenilis brevitate, quid fatigas, exerceas, affligis animum consiliis, quid consilia capis aeterna, quae vitae humanae spatium egrediuntur; tam

Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes sic temere, et rosa

Canos odorati capillos,

Dum licet, Assyriaque nardo

Pota-

quam immortalis sis; cur futuri temporis cogitatione perturbaris, curis animum obruis *minorem*, quibus par non est, quibus succumbit, quibus penitus affligitur. Forte tamen maior vis sententiae accedit, si explices: quid curis futuri tantopere te excrucias; tanquam aeternum victurus sis, cum *minor* sis, cum vitae tuae breve admodum sit spatium, ut animus *minor* opponatur aeternis consiliis, curis de vita sempiterna.

v. 13. sqq. Quin abiice vanas istas curas, nec praefens, quo frui licet, temere tibi elabi tempus sine. Sollemnis Horatii ab angusto eodemque incerto vitae termino, ne praesentis temporis fructum deseramus, aut in crastinum differamus, admonitio. Cf. I. 4. 15. et 9. 13. II. 3. 15. IV. 7. 7. et 12. 26. V. 13. 3. Miram vero *ἐνάργειαν* habet, quod poeta, in aliis hilaritatis sensum excitaturus, ipse in voluptate quasi bacchatur, illicoque computationem in amoenae regione (qua fere Noster vitae suavitates declarat; v. II. 3. 9. et ad I. 1. 19.) iubet instruere, instructamque iam animo praecipiens convivas ad bibendum exhor-

tatur. Cf. II. 3. 9 sqq. Ipsam quoque orationem vivido hoc poetae affectu afflatam animatamque facile observes. Pro umbra arborum in genere cum dilectu memorantur pinus et *platanus*, quandoquidem ista arbor *patulis diffusa ramis*, (Cic. de Orat. I. 7.) ἀμφιλαφής (Apoll. Rh. II. 735.) *potantibus umbras ministrat*, Virg. Ge. IV. 146. Facit hic Platonis locus in Phaedr. p. 538. ἤτε γὰρ πλατάνος αὐτῇ μάλα ἀμφιλαφής τε καὶ ὑψηλή, τοῦ τε ἀγνοῦ τὸ ὕψος καὶ τὸ σύσκιον πάγκαλον. Cf. Wernsd. ad Poet. Min. III. p. 271. Ad sententiam poetae forte spectabat Philetiae locus, cuius fragm. extat apud Athen. V. p. 192. Θρήσασθαι πλατάνῳ λασίῃ ὕπο, uti feliciter illud sanavit amiciss. Heinrich. Obsl. p. 56. — *Vel* vel praeclare poetam morae impatientem designat; uti nec *τῆ* hac suavitas sua deest. — *sic temere*, οὕτως κατεζόμενοι (v. Abresch. Animadv. ad Aeschyl. T. II. p. 597.) ἀνήμενος, fusi per herbam, membris stratis, ut I. 1. 21. Sic Stat. Th. X. 276. *temere explicitus stratis* dicitur, membris somno resolutis. — *et rosa odorati capillos*, ornate pro

Potamus uncti? Dissipat Euius

Curas edaces. Quis puer ocuus

Restinguet ardentis Falerni

Pocula praetereunte lymphia?

Quis

pro rosis odoris, roseis fertis redimitos habentes capillis, caput roseis fertis coronantes. v. ad I. 5. 1. — canos, albescentes, qui adeo nos de senectute accedente admoneant. Forte Quinctius maior natu erat; forte etiam, hocque verius puto, graecum Horatius ante oculos habuit exemplum. Anacr. XXXVI. πολιαὶ στέφουσι κάρα· δὸς ὕδωρ, βάλ' οἶνον, ᾧ παῖ· qui locus mire quoque cum sqq. conspirat. — nardi unguentum pretiosissimum veteribus habitum. v. Plin. XII. 12. cf. Medical Facts T. 1. p. 67. κροδολιπεῖς πλοκάμους dixit Myrin. II. 4. (Anal. Br. II. 107.) Eandem vocem Callimachi fr. CVI. 2. ξανθὰ σὺν εὐόδοις ἀκραλιπῆ στεφάνοις haud infeliciter ingerebat Toup. ad Suid. III. 55. legendo ξανθὰ κροδολιπῆ. — Assyria v. ad I. 31. 12. et II. 7. 8. 17. Euius Bacchus dissipat, abigit, pellit animo curas, οἶνον τοι, Μενέλαε, θεοὶ ποίησαν θνητοῖς ἀνδρῶποισιν ἀποσπεδάσαι μελεδῶνας apud Athen. II. 1. p. 35. Nota Anacreontea (IV. 18.): σπεδάσαι θέλω μερίμνας. Theogn. 863. τοῦ πίνων ἀπὸ μὲν χαλεπὰς σπεδάσεις μελε-

δῶνας caet. Cf. I. 18. 4. II. 7. 21. — edaces, γυνισχόρους μελεδῶνας (Hesiod. ἔργ. 66.) aegritudinem, quae lacerat, exest animum, planeque conficit, ut Cic. Tuscul. III. 27. Sic Tityum exest anxius angor apud Lucret. III. 1008. penitus moestas exedit cura medullas Catull. LXVI. 25. cf. Ruhnken. Ep. Cr. I. p. 81.

v. 18—20. Repleantur vino pocula; pro hoc e veteri more: Misceatur, temperetur vinum aqua. Similiter increpat puerum Tibull. III. 6. 57. Naida Bacchus amat; cesses, o lente minister? temperet annumsum Marcia lymphia merum. et ib. v. 5. Larga puer, (apage illud frigidum, quod libros obedit, care puer) madeant generoso pocula Baccho; i, nobis prona funde Falerna manu. Observa exquisitum orationis ornatum. Pro vino est Falernum, tanquam praestantius; et pro Falerno sunt pocula Falerni (ut pocula Masfici I. 1. 19.) ardentis, ab effectu, namque φλόξ οἶνον θερμαίνει (Eurip. Alc. 761.) corpus. Hinc praecclare restinguere est pro, temperare merum lymphia praetereunte, e proximo fonte

Quis devium scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age; cum lyra

Maturet, in comtum Lacaenae

More comam religata nodum.

petita, aqua admixta, miscere vinum.

v. 21 — 24. Adsit psalteria. Haec enim in comminationibus adhiberi solitae. v. I. 36. 13. *Scortum* vocat poeta, quod istarum pudor fabile expugnari poterat. Quod vocabulum non tam abiectum fuisse apud Romanos, vel hic locus ostendit. — *devium*, quod in devia, remota urbis parte, in angiportu habitat. Minus vulgare fuisse scortum, parum recte cum Lamb. et aliis inde cogas. Cruqu. fidicinam domos oberrantem intelligebat; at ista domo elici non poterat. — *eliciet*, evocabit domo, adducet, arcesset. — 22. Apprime turbatum laetitiae poetae animum decet, quod

τῶ quis certam statim personam substituit, puerum alloquendo.

— *maturet*, properet huc, adsit, illico cum lyra. Plenior oratio postulabat: maturet venire.

— 23. 24. *religata*, ligata *comam*, comas colligens in *nodum*, ne comae eleganter pectendae disponendaeque studium moram afferat, *comtum*, quo satis comta videri debet. Nisi poetica ratione est pro: comam comtam habens, componens in nodum, crinibus in nodum collectis. Talis vero habitus in monum. satis obvius. — *more Lacaenae*, puellae Spartanae. Quae res etsi aliunde non constet, ex hoc ipso tamen loco, feminas Spartanas ita comtas fuisse, abunde perspicitur.

C A R M E N XII.

ARGVMENTVM.

Augusti res gestas a Maecenate scribere iussus poëta, sublimi huic argumento lyricam Musam suam, quae levibus tantum rebus amatorisq; ludicris fere contineatur, omnino sufficere negat, ipsumque Maecenatem vicissim, ut illud historice persequatur, sedulo hortatur. Summum poëtae artificium in argumenti huiustractatione facile animadvertas. Dum enim lyram suam graviorebus argumentis pertractandis convenire negat, in hac ipsa professione, taliumque argumentorum enumeratione spiritum prodit excelsissimum, dumque Augusti res gestas cum talibus exemplis componit, exquisitissime simul eas extollit. Simillimi coloris est L. I. c. 6. Iam pro levibus argumentis, quibus se uicem parem profitetur, in specie commemorat atque vere canit Licynniam (haud dubie libertinam aliquam) cuius vehementissimo amore adeo se teneri ait, ut animus, in hac defixus, ne aliam quidem nunc cogitationem admittat. Vnde simul apparet, Licynniam visis alius, quam Horatii amicam haberi posse. Maecenatem autem vere historiam Augusti molitum esse, tradit Plin. VII. 45. Caeterum idem argumentum iisdem coloribus expressit, ac plane e Nostro adumbravit Propert. II. 1.

A D M A E C E N A T E M.

Nolis longa ferae bella Numantiae,
Nec durum Hannibalem, nec Siculum mare
Poeno

v. 1. *sqq.* Ego canendis Augusti laudibus plane me imparem sentio, res eius gestas carmine lyrico digne describendi facultatem mihi vix arrogem; multo melius tu eas soluta oratione persequi poteris. Vide qua dignitate vulgarem hanc sententiam ornaverit. *Nolis*, ne iubeas, ne poses, ne iniungas mihi, *aptari* a me, ut aptem, accommodem gravia carminum argumenta *citharae modis*, *citharae sonis mollibus*, *lyrae molli*, *leyiori* tantum argumento aptae, ut graviora argumenta ad *lyram* meam canam. Invertit vero poeta orationem; nam proprie dicendum erat, *aptare* aptos efficere *citharae modos* carmini, *lyram* ita temperare, ut eius soni respondeant cantui, referant carminis argumentum, fidibus vel fortius adductis, vel remissis, vel plane immutatis. Cf. Anacr. I. 5. 6. Propert. II. 8. 14. *Nunc aliam citharam me mca Musa docet.* Eadem exquisitior ratione usus est Propert. III. 2, 35. *Haec hederas legit in thyrsos, haec carmina nervis aptat. Aptos citharae*

modos conciliare ex imitatione Horatii dixit Vestrit. Spurinna I. 18. (Poet. min. III. 355.) Forte tamen *aptare* h. l. simpliciter est coniungere, sociare, ut IV. 9. 4. *verba socianda chordis.* cf. Ovid. Her. XV. 13. *Modi molles* de argumento carminum levi, amatorio, iocoso. Cf. Ovid. Trist. II. 349. Virg. Cul. 34. v. ad II. 9. 17. *Durus* contra *poeta* (Propert. II. 25. 45.) *durus versus* (Prop. II. 1. 41.) de gravi, epico carmine. Iam pro grandibus carminum argumentis docte talia nonnulla enumerantur a poeta, atque ea quidem, quae satis illustria virtutis Romanae documenta constitunt, bella Punica et Numantinum. *Numantia*, Hispaniae Tarraconensis urbs, obsidione Romanorum, quam per annos XIV (iuxta Flor. II. 18.) vel XX (iuxta Strab. III. p. 246.) insigni cum hostium clade sustinuerat, funestoque interitu celeberrima. Hoc enim nomine *ὀνομασσοτάτην* eam vocare videtur Strabo l. l. Hinc *bella longa*, et *Numantia fera* dicta, cuius incolae, in *ultimam rabien*

Poeno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharae modis:

Nec faevos Lapithas, et nimium mero
Hylaeum: domitosve Herculea manu

Tel-

rabiem furoremque converfi, duces suos feque, patriamque ferro et veneno fubiectoque undique igne peremerunt, Flor. l. l. — 2. *Bella Punica declarat poeta per Hannibalem et pugnas navales ad Siciliam primo Punico bello gefas, cum virtute; nam Romani in his superiores difcefferant. Hannibal durus dicitur, cuius nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat; caloris ac frigoris patientia par caet.* Liv. XXI. 4. — *mare purpureum, tinctum, infectum fanguine Poeno, Carthaginienfium, quod totum inter Siciliam Sardiniamque laceratae Carthaginienfium rates naufragio fuo operuerunt*, Flor. II. 2. *Idem orationis color* II. 1. 35.

v. 5—8. *Historicis mythicae antiquitatis exempla fubnectit poeta, follenni more. Similibus fententiarum progressio in Virg. Cul. 26. fqq. Canit non pagina bellum, Phlegra Giganteo fparfa eft quo fanguine telus; nec Centaureas Lapithas compellit in enfes, — mollia fed tenui percurrere carmina verfu gaudet.* adde Prop. II. 1.

19-40. — *Lapithas et Hylaeum*, Lapitharum cum Centauris pugnam, a poetis, qui Herculis et Thefei res gefas exponerent, pertractatam. Memoratur et Melifandri *Λαπιθῶν καὶ Κενταύρων μάχη* Aelian. XI. 2. De hac fabula v. ad Ovid. Met. XII. 220. et Heyn. ad Virg. Ge. II. 457. Cf. I. 18. 8. — *faevos*, in furorem a Marte coniectos, unde pugnae originem quidam ducunt. Cf. Virgil. Aen. VII. 304. Stat. Th. VII. 204. Simplicius tamen fuerit *faevos* accipere, ira incensos, furentes, pugnantes cum Centauris, quod et verius puto, quum vulgarem narrationem, quae rixae et inde pugnae ortae cauffam a Centaurorum ebrietate, *libidine geminata* (Ovid. l. l.) repetit, Horatius h. l. fequi videatur. Ebrios enim Centauros designat per *Hylaeum nimium mero*, mero immoderate haufio incensum, cum dilectu; is enim, Hippodami- am adortus, pugnae maxime auctor perhibetur. *Nimius mero* adeo non fimpliciter eft, vino inebriatus, fed, qui vino largius poto calefactus ad libi-

dinem

Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus

Saturni veteris: Tuque pedestribus
Dices historiis proelia Caesaris,

Mae-

dinem proclivior factus erat, ἀκακῆς γενόμενος ἐπιθυμιῶν. — 6-8. Nec Gigantomachiam a me exspectes. Hanc declarat poeta per *Telluris iuvenes*, filios, γηγενεῖς; Gigantas, *Herculea manu*, ab Hercule *domitos* ac prostratos. Maximae in hac pugna partes datae Herculi; res nota. *Adi* vel *Apollod.* I. 6. 1. cf. ad II. 19. 21. — 8. *unde periculum* caet. ornatissime pro, caelum escendere conantes, iter caelo affectantes. *Vnde*, ἔθεν, a quibus (plane ut I. 28. 28.) *contremuit* caelum, totum caelum *tremuit periculum*, quorum incurfu periclitatum est, extimuit, ne ab istis expugnaretur, caelum. Caelum contremiscit, diis, in eo versantibus, in terrorem coniectis. *Claudian.* de B. Get. 63. *ipsumque Iovem, turbante Typhoeo, si fas est, tremuisse serunt* caet. Pro caelo est *fulgens domus Saturni*, Ζηνὸς πολύχρους οἶκος, (Eurip. Hippol. 69.) quam splendide! Διὸς οἶκον similiter caelum appellat Theocr. XVII. 17. et alii. *Fulgorem* non de caelo *stellis fulgentibus apto* (Virg. Aen. XI. 202.) acceperim, sed qua-

tenus omnia Deorum *aurea* poetis finguntur. Ita Homerus Deorum *sedes lucidas* (III. 3. 35.) vocat δώματα μαρμαίροντα, αἰγλίεντα. — *veteris*, prisca (v. Markl. ad Stat. Silv. III. 4. 47.) πρεσβυτάτου μακάρων. (uti Cronum Orpheus vocat Lapid. 13. 31.) spectat enim eius (uti Croni Graec.) cultus ad antiquissima tempora.

v. 9—12. Nemo intpp. de nexu horum vv. cum antecedentibus, ut ita dicam, grammatico ne γὰρ quidem monuit, quum tamen facile quisque in τῷ *quae* τῷ *tu* adiecto haereat. Scilicet vulgaris connectendae orationis modus erat: *Nolis* exponi a me bellum Numantinum, aut Punicum, Lapitharum cum Centauris pugnam, Gigantomachiam, et res a *Caesare* egregie gestas, *quas tu* multo melius caet. Sed, ne enumeratio talium argumentorum, uno contextu apposita, iusto protractior videretur, variavit orationem, ipsique transitioni posterius membrum, quod solum ad Maecenatem spectaret, poeta intulit, ita tamen, ut incomptioris orationis, qualis pri-

Maecenas, melius, ductaque per vias
Regum colla minantium.

Me dulcis dominae Musa Licymniae
Cantus, me voluit dicere lucidum

Ful-

primum poetae animo obversa-
retur, retento τῶν que remanse-
runt vestigia. Paulo duriorum
hanc rationem meo iudicio vi-
deri etsi non negem; verissimam
tamen eam, excusandumque ha-
ctenus puto poetam, quod illud
naturalem orationis ordinem ape-
riat, sicque perspicuitati inser-
uiat. Praeclare vero poeta in
Augusti laudibus, ad quas solas
cauendas eum a Maecenate exci-
tatum fuisse maxime probabile
est, tanquam primario argumento
subsistit, easque urbanissima con-
uersione ipsi Maecenati celebra-
das delegat. Melius, tu dices,
expones, *pedestribus hist.* histo-
ria pedestri, h. soluta oratione
conscripta, prosa oratione enar-
rabis historiam Augusti. Pro
hoc magnifice, *proelia Caes.*,
bella ab eo gesta, actosque eius
triumphos. Hos exornat, ocu-
lisque fere subiicit commemo-
rando *regum colla ducta*, c. re-
gum ductorum, reges catenis,
collo circumdatis, ductos ante
currum triumphalem; sed alte-
rum γραφικώτερον. Eodem pla-
ne colore Propert. II. 1. 33.
*Aut canerem regum auratis cir-
cumdata colla catenis.* Ovid.

Trist. IV. 2. 45. *Collaque Ro-
manae praebens animosa securi
vincula fert illa, qua tulit arma,
manu.* — *per vias urbis, ma-
xime per Sacram viam*, (V. 7.
8.) quae triumphantes in Capi-
tolum ducebat. — *minacium*,
ferocium adhuc, (ut Ovid. l. I.
31.) in ipsa morte iras spiran-
tium.

v. 13. Equidem leuia tan-
tum argumenta tractare possum,
in lusibus ac iocis unice Musa
mea occupatur. Pro hoc suavi-
ter poeta: Licymniae soli vaca-
re nunc possum, huius pulchri-
tudo ac gratia omnes meas ad se
conuertit cogitationes, in huius
laudibus celebrandis nunc totus
sum. Suaviter haec Augusti tri-
umphis opponit poeta. *Me,*
me cum vi repetitum ut I. 6.

17. *Nos conuivia, nos caet.*
Musa voluit, iubet, excitat
me dicere, cantare, extollere
dulces cantus, suauem vocem
Lic., quam scite ad lyram ca-
nat Licymnia. Erat adeo citha-
rística et psalteria, uti Chloë *dul-
ces docta modos et citharde sciens*
audit III. 9. 10. Alii ita iun-
gunt: *Musa me vol. dulces can-*

Fulgentes oculos, et bene mutuis
Fidum pectus amoribus:

Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia

Lu-

tus dicere, edere, Licymniae (tertio casu) Licymniam celebrare; sed exquisitior est altera ratio, qua poeta in Licymniae laudes statim digreditur. Tum epith. *dulces* sic nullam fere vim habet. Etiam sqq. stant pro altera ratione. *Dominae*, amatae a me; noto loquendi more. — *Oculos lucidum*, lucide fulgentes, ὄμματα μικραίροντα, parte tantum pulchritudinis eius laudata. — 15. 16. Et fidem, constantiam eius in amore. *Pectus fidum amoribus mutuis* animus, qui fidem vicissim servat in amore, qui constanter redamat. *Amor bene mutuus*, (ita enim iunge. Male alii: *bene fidum p.* quod languet) qui alterum iuvat, quo beatissimus sibi amator videtur. *Iuvat hoc, Cerinthe, quod uror, si tibi de nobis mutuus ignis adest*, Tibull. IV. 5. 5.

v. 17 — 20. Quae et in quovis saltationis genere excellit. *Non dedecuit*, dedecet (ἀδοίστως) eam *ferre pedem*, incedere (ut Tib. II. 1. 30.) h. decenter, scite movet pedem choris, τίδησιν ἐς χορόν ἴχνος σὺν

ἀγλαΐα (Eurip. Electr. 859.) Intellige autem de incessu chori ad gravitatem composito: cui opponitur *iocus*, saltatio ludica, lasciva, forte mimica; quo in genere Licymniam non dedecet *certare* cum aliis, cum virtute ea certare poterat, in quo adeo eminebat, primas tenebat. *Iocari* autem proprie de mimis, Ovid. Trist. II. 497. — nec dedecet *ludentem*, παίζουσαν (v. c. Homer. H. in Apoll. 201. Hesiod. Scut. Herc. 282.) saltantem, et hoc pro tenui, eam, *dare brachia*, brachia concinne movet atque implicat *virginibus*; quam graphice! In brachiorum motu inter saltandum inolli et ad numeros facto omnino maxima virtus erat: unde frequentissima eius rei mentio apud veteres. Ovid. A. A. I. 595. *Si vox est, canta: si mollia brachia, salta*. Ibid. II. 305. *Brachia saltantis, vocem mirare canentis*. Et III. 349. *Quis dubitet quin scire velim saltare puellam, ut moveat posito brachia iussa mero*. Idem Rented. 334. *Fac saltet, nescit si qua movere manum* cf. et v. 754. Stat. Silv. III. 5. 66. *Candida seu molli diducit*

Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianae celebris die.

Num tu, quae tenuit dives Achaemenes,
Aut pinguis Phrygiae Mygdonias opes,

Per-

diducit brachia motu. — 20. In choreis, in Dianae honorem institutis. Facile intelligitur, ad domesticam religionem festamque laetitiam, qua publicam privatim prosequerentur, has referendas esse, cum libertinae, quae erat Licymnia, a publicis ac sollennibus istis saltationibus exclusae essent. Cf. A. P. 252. Erant autem plures per annum dies Dianae sacri; unde et *celebris* audit, a Romanis religiosissime culta; virgines autem, quibuscum saltat, *nitidae* dictae, eleganter comtae, et ornatae, ut in die, Dianae sacro.

v. 21. *sqq.* Vulgaris continuandae orationis ratio ferebat: Musa me voluit dicere crines Lic. pulcherrimos; pro hoc, ex amatoris affectu: quos maximis opibus anteposuerim, auro mihi pretiosiores. Iam hosce de puellae suae pulchritudine sensus, quos omnium vana amantium persuasio esse existimat, cum Maecenate communicat, huiusque eleganti iudicio Licymniae dotes vel maximis opibus potiores visum iri certo confidit. Atque haec paulo insolentior sententiae inflexio et

omnino lyricae poeseos, indoli, maxime vero amoris, quem vehementissimum oratio prodit, enthusiasmo convenit. Tum Maecenatem ipsum istis compositionis ambagibus, orationisque novitate et soliti ordinis commutatione mire delectatum fuisse constat vel e Senec. Ep. CXIV. ad cuius gustum Nostrum se subinde composuisse, vix dubitare licet. Excusatio forte inde convertendae orationis modus vv. 9. *sqq.* Iam expende orationis vigorem, et elocutionis virtutes. *Num tu velis permutare*, permutares, sane tu, quo sensu pulchri contactus es, non permutares crinem Lic. maximis divitiis; pro hoc, exquisita constantique poetarum structurae huius verbi (ut Gr. ἀνταλλάσσεισθαι, ἀμείβεσθαι) inversione, *crine opes*. v. ad I. 17. 2. Pro opibus universis docte posuit poeta Perficis, Phrygiis et Arabum. — *quae tenuit*, possedit *dives Achaemenes* quas amplissimas habuit Ach. primus Persarum rex; omnino pro; opes regum Persarum; quae in vulgus notae. cf. III. 9. 4. et I. 58. 1. Ἀσιήτιδος τυραννίδος ἕλβον

Permutare velis crine Licymniae,
Plenas aut Arabum domos?

Dum

ἄλβον eadem virtute dixit Euripid. Herc. fur. 643. — Phrygiae Mygdonias opes, docte pro, opes Phrygiae Mygdoniae, Phrygum a Mygdonibus, Thraciae populo, oriundorum, cum Mygdonibus permixtorum. Hos enim relicta Europa Phrygiae partem infedisse, maxime probabile est. Phryges inde Mygdones doctiore nomine poetis saepe dicti. Ad septentrionalem Phrygiae plagam Mygdonas collocat Strabo XII. p. 861. Male Pausan. X. 27. p. 864. et inde Steph. Byz. v. Μυγδονία, a Mygdone rege antiquo Phrygas hoc nomen traxisse opinantur. — Pinguis, opulentae, e solo pingui (pingues Asiae campos memorat I. Epp. 3. 5. Cic. pro Lege Manil. c. 14. Asia tam opima est et fertilis, ut et ubertate agrorum — et multitudine earum rerum, quae exportantur, facile omnibus terris antecellat.) Etiam Phrygum opulentia satis celebrata poetis. — 24. domos plenas, opibus refertas, δώματα χρυσοῦ πλήρη, uti plenius Eurip. Herc. fur. 645. Domum plenam similiter dixit pro opulenta IV. 12. 24. δόμους πληρομένους Eurip. fr. Dan. IV. 1.

δόμους contra κενός id. fr. Antiop. XXXIII. 6. Respectu divitiarum igitur poeta dixit domos Ar.; non vero, ut simpliciter regionem istorum ita designaret; uti alias facere solent poetae. Sic Eoas domos Arabum Virg. Ge. II. 115. recte laudat Burm. ad Prop. II. 8. 20. Et domus intactae te tremit Arabiae male simul Nostro l. in haec rem adducto. De Arabum beatissimis vide ad I. 29. 1. A talibus vero amantum deliciis Maecenatem haud alienum fuisse ex eius fragm. (apud Senec. ep. CXIV.) facile colligas: Quid si quis feminae cirro crispatae, et labris columbatur? Caeterum eandem hanc poetae sententiam exhibet Palladae ep. I. 1. sqq. Ἴσιδι τοῦσδε θήκατο τοὺς λιπαροὺς Πάμφιλιον πλοκάμους. Ἡ δὲ θεὸς τοῦτοισ γάνυται πλέον, ἢ περ Ἀπόλλων χρυσῶν, ὃν ἐκ Λυδῶν Κροῖσῶς ἐπεμψε θεῶν. Ad rem ac verba apposite Aristaen. I. I. ep. X. p. 27. (ed. Abr.) Ἀπόντιος οὐκ ἂν ἠλλάξατο τὸν Μίδου χρυσόν, οὐδὲ τὸν πάντα πλοῦτον ἰσοστάσιον ἤγειτο τῆ κορη. καὶ σύμφηθου πάντες ἐμοί. ἔσοι μὴ καθάπαξ τῶν ἔρωτικῶν ἀμαρτιῶν.

Dum flagrantia detorquet ad oscula
 Cervicem, aut facili faevitia negat,
 Quae poscente magis gaudeat eripi,
 Interdum rapere occupat.

v. 25. *Me voluit Musa dicere* mores puellae lepidos, nunc delicias in amore facientis, nunc procacis. *Detorquet cervicem* obsequiose inflectit caput, κατακλᾶ ἀνχένα ad oscula, ad osculandum se: — *Flagrantia* hominis amore flagrantis, perditae amantis. — 26. *Aut faevitia facili*, quae facile expugnatur, simulata, *negat* oscula, quippe quae eripi sibi ea multo magis gaudeat, quam is, qui

illa poposcerat; egregie sic facilis puellae faevitia ostenditur. — 28. *Interdum occupat rapere*, φθάνει ἀσπάζουσα, λαμβάνουσα, prior rapit oscula, osculatur nec poscentem. Plaut. Stich. I. 2. 52. *ferre adversum hominem occupemus osculum*. A sententia haud abludivit Stratonis c. XLV. (Anal. Br. II. 369.) Οὐκ ἐθέλων φιλέεις με, Φιλῶ σ' ἐγὼ οὐκ ἐθέλοντα· εὐκόλος ἢν φεύγω, δύσκολος ἢν ἐπάγω.

C A R M E N XIII.

A R G V M E N T V M.

Carmen hoc ex eo genere est, cum ingenium poetae a sensu aliquo, a quo graviter impulsus fuerat, progressum, mox ad alios sensus, qui ex isto naturali idearum successione fluunt, transit, usque ad finem usque immoratur. Cf. I. 3 et 22. Exsecratus igitur arborem poeta, cuius ictu paene oppressus erat, ad incertum cuiusque factum progreditur: tum idea mortis, regnique Plutonii, quo iam in eo fuisset, ut descenderet, ita omnes eius sensus occupat, ut versari in Elysiis inter priscos poetas lyricos, Sapphoque et Alcaeam audire sibi videatur; cuius ideae enthusiasmo ita abripitur, ut ei magnificentissime immoretur, et cum eo totum carmen finiatur. Praeclarum vero hic, quod poetam lyricum, in Elysiis delatum, Sappho et Alcaeus, quos imitatus est, omnium maxime alliciunt, atque attrahunt, eundemque omnium sensum facit. Qua sane ad poetarum istorum laudes conversione nihil splendidius aut excellentius cogitari potest. Quod igitur incensae lyrici poetae phantasiae satis accommodatum videri debet, mireris sane, hoc ipsum reprehendi potuisse ab Homio Elem. crit. I. p. 317.

I N A R B O R E M.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu

Pro-

v. 1. Structura orationis initio carminis minus quidem concinna, atque elaborata; sed quae animum poetae hoc casu perturbatum, reique indignitate commotum apprime decet. Sententia verborum satis expedita: Nefastus dies is fuit, quo ista arbor plantata fuit; tum hominem, qui hoc fecerit, sceleratissimum fuisse oportet. De verborum ordine laboratur. Sunt, qui orationis contexta ita explicant: *Ille, quicumque primum produxit te, et nefasto die et sacrilega manu te posuit*; portentosissima orationis structura. Paulo melius Sanadoni procedit ratio: *Quicumque ille et posuit te primum, et produxit: illum et parentis caet.* Vt *quicumque ille simpliciter sit, quisquis.* Quem quidem usum loquendi a VV. DD. in dubium vocatum uollem. Ita Propert. II. 9. 1. *Quicumque ille fuit, puerum qui pinxit Amorem*, et alii. Sed et in hac verba improbe structa, negligenterque abiecta recte vituperes. Novam viam aperire conatus est Ouwens N. H. III. 3. p. 373. verbis ita disiectis dicam, an ordinatis: *ille, qui-*

cumque primum posuit te et die nefasto, et manu sacrilega; produxit (te), arbos, in perniciem nep. Tu tene hunc verborum ordinem: *Ille et nefasto*, inauspicato, *inaufasto die te posuit*, plantavit, *levit, quicumque primum*, olim te posuit, ὄστis γέ ποτ' ἦν. Abruptior haec interiectio indignantem poetae animum mire ostendit. Auctorem huius facinoris abominatur, atque detestatur; eius adeo, quem averfatur, exquirendi curam atque cogitationem ne admittit quidem in animum. Plane hoc ex animi natura ductum. *Dies* quosdam *nefastos*, h. quibus parum feliciter res succederent, habebat veterum superstitio, quam libenter poetas sequi videas, quod ad legentium animos tenendos aliquam vim habet. Cf. Virg. Ge. I. 276. H. l. simpliciter ab eventu dies iste ita dictus. — *et produxit*, eduxit, aluit, coluit *te manu sacrilega impia, scelerata*, h. sceleratissimus is fuit, qui te posuit (nam et ad hanc ἔργον spectat; sed docte poeta alteri membro infernit) et produxit, non, quae gratam nepotibus umbram

Produxit, arbos, in nepotum
Perniciem, obprobriumque pagi.

Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia

Spar-

factura esses (Virg. Ge. II. 58.) sed in *nepotum perniciem*, in hunc finem, ut posteris exitio esses, ne morte scelerato isti omnis nocendi facultas praecideretur. Cui non in mentem venit Callimachi ep. VII. *στήλην μητριῆς, μικρὸν λίθον, ἔστεφε κοῦρος, ὡς βίον, ἠλλάχθαι καὶ τρόπον οἴμενος. Ἡ δὲ τάφῳ κλυθδεῖσα κατέκτανε παῖδα. πεσοῦσα· φεύγετε μητριῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.* — in *obprobrium pagi*, ut toti agro obprobrio esses, dedecus afferres, quod, a scelerato quippe fata ac producta, casu tuo hominem innocentem oppressura esses, damnum inflictura esses immerenti. Vel, quod ut simplicius, ita et verius et elegantius habuerim: cuius, quod a scelesti manu plantata enutritaque es, caeteras huius pagi arbores, quae tecum in consortio quasi vixerunt, pudet. Praeclarum vero, et ex animi commotioris affectu ductum hoc, quod poeta non eum solum, qui arborem posuisset, tanquam ultimam istius infortunii causam, ad quam fere, calamitate quapiam affecti, animo progredi solemus, (v. ad I.

3. 9.) execratur, sed et ipsi arbori, rei inanimatae, quae, putredine resoluta, eum paene oppressisset, nocendi animum tribuit, eique irascitur. Quo et egregie facit orationis ad ipsam arborem conversio.

v. 5. *sqq.* Ille non sacrilegus solum, sed etiam parricida fuit, hospitem suum occidit, venena miscuit. Atrocissima in eum cumulat poeta flagitia, quo detestabilius inde monstrum efformaret. Similem enumerationem apud Tibull. III. 5. 9 *sqq.* enotantur iam alii. Observa poetae artem in varianda oratione: *Ille te posuit, illum crediderim fr.*, *ille ven. tractavit.* Paene persuadeor, ut credam illum parentis sui *cervicem* laqueo *fregisse*, *ingulasse*, *strangulasse* eum. Cf. V. 3. *iuit. Frangere gulam laqueo* dixit Sallust. Cat. c. 55. *cervicem fr.* simpliciter etiam Cicero aliquoties. — 6. et hospitem noctu occidisse. Pro hoc ornate: *penetralia* domus, interiorum domus partem, domum *sparfisse*, *conspersisse*, *commaculasse nocturno cruore*, *caede hospitis noctu patrata.* Hospi-

Sparfisse nocturno cruore
 Hospitis; ille venena Colcha,

Et quidquid usquam concipitur nefas,
 Tractavit: agro qui statuit meo

Te triste lignum, te caducum
 In domini caput inmerentis.

Quid

Hospitii ius sanctissimum habebatur antiquis; eiusque violati vindex gravissimus Iupiter *ξένιος*. Vide, ne in re nota longior sim, Spanhem. ad Callim. II. Dian. 125. Auget rei atrocitatem, quod hospes noctu per fornium opprimitur, quod coram Diis Penatibus, in domus penetrali collocatis, scelus perpetratur, quod domus ipsa sanguine isto *consceleratur*, ut Catull. ait LXVIII. 25. De usu adiect. *nocturno cr.* v. ad II. 5. 19. Caeterum minus docte alii verba: *illum* — *hospitis* ad sequ. v. 10. trahunt. — *Venena Colcha*, Colchica: qualia Medea Colchica tractavit, adeoque praesentissima; ut V. 5: 62. *dira Medae venena* Canidia sua vocat. Adde V. 17. 35. — 9. *Et, quid? quod iste, quidquid nefas* quodcumque scelus animo *usquam concipitur*, per totum terrarum orbem fit, ab eo illud patratum crediderim; nil tam nefarium cogitari potest, quod non istud scelus hominis designaverit. Memoratis Col-

chicae regionis domesticis facinoribus ad caetera terrarum orbis animo delabitur poeta, hisque istum onerat. Orta igitur v. 9. sententia unice ab epith. orn. *Colcha*. Observa exquisitum verbi dilectum, quod utrique mire convenit. Nam et nefas *tractatur*, patratum, et venena, quae miscentur, docte tractari dicuntur. Vid. V. 3. 8. et ad I. 37. 27. — *qui te statuit*, posuit, sevit in *agro meo*. Repetita adeo cum vi priorum vv. sententia, quod animo commoto plane convenit. Tum designatur simul locus, in quo defossa erat ista arbor. Alii *statuit* exponunt: transtulit in agrum meum, eo transplantavit, quasi ille v. 5. et 8. diversus sit ab *illo* priore v. 1. quod statuere admodum ieiunum foret. — *triste*, ob tristes effectus, damnosum, exitiosum; *lignum* vocat arborem, per contemptum. — *caducum*, quod casurum, oppressurum eras *caput domini*, dominium, possessorem huius agri, me, *inmerentem*,

Quid quisque vitet, numquam homini satis
 Cautum est, in horas. Navita Bosporum
 Poenus perhorrescit, neque ultra
 Caeca timet aliunde fata;

Mi-

tem, innoxium, nullius culpa
 conscium; quippe vātem sacrum.
 Mira adeo δεινότης est in domini
 immerentis. De v. caducum v.
 ad III. 4. 44.

v. 13 sqq. Dum periculi,
 quod incautum eum paene op-
 presserat, cogitatione poetae
 animus intenditur, facilis erat
 ad communem de incerto cuius-
 que fato sententiam progressio.
 Praeclare vero orditur eam poe-
 ta, nulla adiecta transitionis for-
 mula. Nunquam homini satis
 cautum est, ab homine satis ca-
 veri potest, nunquam homines
 satis tuto praevident, quid quis-
 que vitet, quae sibi vitanda sint,
 insistent pericula, in horas, ἐς
 ὄρας, quovis temporis momen-
 to (v. ad I. 32. 2.); innumera
 sunt, quae vitae hominum con-
 tinuo insidiantur, pericula, a
 quibus sibi cavere nequeunt.
 — 14. Egregie iam senten-
 tiam exemplis perquam apposi-
 tis communit atque exornat
 poeta. Navita Poenus, merca-
 tor Phoenicius perhorrescit, ma-
 xime, unice timet Bosporum
 Thracium, fretum aestuosissi-
 mum, per quod in Pontum Eu-
 xinum traicitur. Hinc Bosp.

gemens II. 20. 14. insaniens III.
 4. 30. Neque ultra, ulterius,
 trajecto Bosporo, aliunde, ἄλλο-
 θεν, ab alio maris tractu; nisi
 potius est: sub alia specie occur-
 rentia fata caeca, unde minime
 rebatur, mortem ex occulto ve-
 nientem timet, sibi ab alio mor-
 tis periculo ac genere non me-
 tuit. Fata caeca disertius expo-
 nit Prop. II. 1. 76. Quippe
 ubi nec caussas, nec apertos cer-
 nimus ictus; unde tamen veniant
 tot mala, caeca via est. — 17.
 Miles Romanus (ex oppos. v.
 sq. Italum robur) perhorrescit
 maxime Parthum; pro hoc
 significantius, notata simul Par-
 thorum pugnandi ratione: sag-
 et celerem fugam P. Parthum
 in fuga simulata fortissime de-
 pugnantem, sagittis petentem
 Romanum temere insequentem.
 Res notissima. Vid. ad I. 19.
 11. Parthorum vero nomen
 Romanis maxime timebatur; de
 quo passim Noster. Vid. III.
 2. 3. IV. 5. 25. Caeterum
 de paradoxo, timere fugam Ho-
 ratium cogitasse, vix putem,
 cum talibus argutis hic plane
 locus non esset. Multa sic excide-
 runt poetis, quae, si sedulo captata
 studioseque ab iis anquista po-
 nere

Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus et Italum

Robur: sed improvisa leti

Vis rapuit rapietque gentes.

Quam paene furvae regna Proserpinae,
Et iudicantem vidimus Aeacum:

Sedes-

nere velles, pro vitio habenda forent; quae ipsa tamen pro elegantibus acuteque dictis (ut h. l.) nonnulli venditant, pravo utique iudicio. Immane enim quantum Horatii, Virgiliique gravitas a levitate Ovidiana discrepat. — 18. Parthus contra *catenas* Italas (ad utrumque enim referendum) Romanas, metuit, ne bello a Romanis capiatur, in triumpho ab ipsis catenatus ducatur; tum *robur*, carcerem roboreum, ne in carcere obruicetur; captivitatem adeo et necem Parthus a Romanis timet. Praefiat igitur *robur* h. l. de carcere roboreis textis communito intelligere. De mortis enim genere h. l. quaeritur. Alii, de compedibus roboreis accipiunt: quae notio iam catenis inest. — 19. 20. Eumvero hos ipsos alius saepenumero manet exitus. Sed hoc iterum in generalem sententiam, a qua exorsus fuerat, convertit poeta. *Leti vis*, cum virtute propter *rapuit*; Mors *improvisa*, ἀπρόσδης, rapuit, rapiet-

que, improviso venit et ad Inferos deducit *gentes*, homines; notissimo phantasmate.

v. 21. Ita et ipse paene occubuissem. Praeclare ex animi humani natura, quae ita fert, ut, cum praesentissimum periculum praeter spem subterfugerimus, cum voluptate quadam ei cogitatione immoremur, et, quae nostra futura fuisset conditio, expendamus, poeta, contactus hoc casu, mortis ideae diutius inhaeret, et quae incensae eius phantasiae occurrunt imagines, vivide exponit, mirificeque exornat. *Vidimus regna*, subimus regnum *Proserpinae*, loca infera; simplicitate Homericam, Il. o. 251. 2. *νέκρας καὶ δῶμα Ἄϊδαο ὄψεσθαι*, nigra videre *Tartara* Virg. Aen. VI. 134. v. Burm. ad Prop. II. 20. 71. Aliter exornavit Stat. Silv. III. 5. 37. secutus Eurip. Alc. 252 sqq. — *furvae*, nigrae, perpetuo rerum inferarum epitheto. *Furvam caliginem* similiter umbris tribuit Aufon. Cupid. 45. (Poet.

Sedesque discretas piorum; et
Aeoliis fidibus querentem

Sap-

min. II. 304.) — 22. *vidimus Aeacum iudicantem* de tribunali ius dicentem. Simili colore Antipat. Sid. I. 4. (Anal. Br. II. 6.) *Μίνω, Ἰάσσον ἐποφόμεθα.* — 23. *sedes piorum*, campos Elyfios. *Seides* constanter de locis inferis apud Virgilium, Tibullum, alios. — *discretas*, seiunctas a reliquis regionibus, flumine interiecto. Sic simpliciter malim: quam „ab impiis disiunctas“ ut vulgo volunt. Stat. Theb. IV. 524. *Et Styx discretis interflua Manibus errat. Secreti partem orbis, mundumque piorum* vocat Calpurn. VIII. 20. Ad hanc vero sententiam facilis poetae cum per se erat progressio, tum, quod ipsi, vati quippe, sedes in Elyfio assignanda erat; quandoquidem *pios vates et Phoebos digna locutos* (Virg. Aen. VI. 662.) in Elyfio collocabat antiquitas. Proclive adeo erat, Horatium, poetam lyricum, Lyricorum graecorum Sapphus et Alcaei, ibi degentium, mentionem iniicere; tantoque honorificentiorem uberioreque eam facit poeta, quo magis ipsi eorum carmina probarentur, adeo quidem, ut hos potissimum, maxime Alcaicum (I. 32. 5.) ducem secutus sit.

Iam, quum eadem cura, eadem studia, quae vivis fuissent, telure repositos sequi (Virg. Aen. VI. 655.) putarentur, apertus iam poetae erat campus, in quo se iactare posset, et obiectae phantasiae eius imagines, quas felici ingenii sui ubertate tantum amplificaret atque exornaret. Similiter de Anacreonte Simonides LV. 9. 10. (Anal. Br. I. 136.) *μολπῆς δ' οὐ λήθει μελιτερπέος, ἀλλ' ἔτ' ἐκεῖνο βάρβιτον οὐδὲ θανῶν εὐνάσεν εἰν Ἀῖδη.* — Sappho querentem fidibus, lyra, carmine de puellis popularibus suis, quas amaret; amores suos canentem; nihil amplius. Respicit autem poeta Sapphus ἄσματα amatoria, in puellas, quas deperiret, composita. Fragmentum eius generis extat apud Hephaest. p. 24. et inde apud Vrsin. p. 10. Eodem spectare videtur fr. quod est apud Athen. XIII. p. 571. D. *τάδε νῦν ἐταίραις ταῖς ἐμαῖς τριπλά καλῶς ἀείσω.* Atthidem, Telesillam, Megaram; *πρὸς ἄς διαβολὴν ἔσχεν αἰσχρῶς Φιλίας*, nominat Suidas voc. Sappho; Muaida et Pyriuo ipsa in fr. apud Heph. p. 37. et Ovid. cum aliis Her. XV. 15. *Queri* eleganter de carmine molli, tenero, quod Amorem *γλυκύτι-*

κρον,

Sappho puellis de popularibus;
 Et te sonantem plenius aureo,
 Alcaee, plectro dura navis,
 Dura fugae mala, dura belli.

Vtrum-

κρον, ἀλγεσιδάκρον (uti Sappho eundem dixisse tradit Max. Tyr. Disf. XXIV. p. 297.) refert. Alii proprie accipiunt, illamque de popularibus suis conquestam dicunt, quod Phaonem, a se adamatum, ad se allicerent; quod temere poni arbitror. Rectius forte de Gorgo et Andromeda, quas ἀντιτέχνους τῆ Σαπφοῦ vocat Max. Tyr. l. l. intelligas; vel sic tamen priorem rationem praeseram. — *Aeoliis*, Lesbii; Lesbos enim tota fere ad Aeoliam pertinebat. Strabo XIII. p. 916. et 924. Almel. Hinc *Aeolia puella* Sappho dicta IV. 9. 12. et eiusdem *lyra Aeolia* Ovid. Her. XV. 200. Σαπφοῦς Αἰολίδες χάριτες Epigr. ἀδέσπ. DXIX. 2. (Anal. Br. III. 260.) — 26. Suaviter molibus Sapphus modis pleniores ac fortiores Alcaei opponuntur. Eximiam quoque vim habet oratio ad Alcaeam conversa. Alcaeus sonat plenius mala, plenioribus, gravioribus sonis, plectro fortius lyrae impresso, canit aerumnas, quas perpeffus fit. Scilicet in grandi ac sublimi argumento lyra fortius pulsatur, voxque intenditur, in tenui contra atque humili illa le-

viter tantum perstringitur, haecque remittitur. Res notata iam ad II. 1. extr. *Sonare mala* pro, sonis referre, decantare, versibus exponere mala, labores. Cf. V. 17. 39. Serni. I. 4. 44. et alibi. — *aureo*, translato ab Apollinis lyra epitheto. Sic χρυσέαν Φόρμιγγα Pind. Pyth. I. 1. et χρύσειον πλῆκτρον Apollini tribuit idem Nem. V. 44. Loc. class. apud Callim. H. in Apoll. 32. Cum virtute tamen h. l. dictum accipiebat Quinctilian. X. 1. 63. *Alcaeus in parte operis aureo, plectro merito donatur, qua tyrannos infectatur*; tanquam praestantiam carminum eius hoc epith. poeta innuere voluisset; minus poetica ratione; tum laudes Alcaei vv. 30. sqq. demum subiiciuntur. Malini adeo pro epitheto simpliciter ornante habere, etli omnino de Quinctil. iudicio non dubitem. — *dura aspera, gravia, ut saepe*; v. c. Sil. I. 533. h. l. auget notionem *mal.* — *mala navis*, navigationis, tempestates, naufragia; cf. I. 33. 7. — *fugae, Φυγῆς*, exilii. A Myrsilo enim et Pittaco, civitatis suae tyrannis, eadem eiectus erat, quam postea cum reliqua

Vtrumque sacro digna silentio

Mirantur Vmbrae dicere: sed magis

Pugnas

liqua exulum manu, tyranni-
de exstirpata, recuperavit. Les-
bios ad hanc rem Alcaei cantu au-
daciores factos tradit Max. Tyr.
Disf. XXXVII. p. 439. *Σπαρ-
τιάτας ἤγειρε τὰ Τυρταίου ἔπη, —
Λεσβίους ἢ Ἀλκαίου ᾄδη.* — *belli
dura mala, duros labores belli,*
Sil. III. 89. *grave Martis opus*
Virgil. Aen. VIII. 516. Respicit
vero poeta bellum Mitylenaeo-
rum cum Atheniensibus de obti-
nendo Sigeo (Herodot. V. p. 425.
West.) e quo Alcaeus, pugna
facta, proiectis armis aufugerat.
Enarratam hanc rem ab Alcaeo
carmine, disertè tradit Herodot.
l. l. *τὰυτὰ δ' ἐν μέλει ποιήσας*
caet. Etiam bella civilia carmi-
ne complexus est. Vid. v. 31.
Caeterum de Sapphus et Alcaci
carminibus idem fert iudicium
Ovid. Her. XV. 27 sqq. *Mihi* (lo-
quitur Sappho) *Pegasides blan-
dissima* (mollia, s. omnino sua-
via, *κηλοῦντα καὶ καταδέλγοντα*
τοὺς ἀκρωμένους, quo nomine
τὰ Σαπφικὰ μέλη extollit Plu-
tarch. Synpos. VII. p. 1266.)
*carmina dictant; — Nec plus
Alcaeus consors patriaeque Lyrae-
que laudis habet, quamvis gran-
dus ille (s. ore) sonet; eodem
fere orationis usus colore.*

v. 29 sqq. Abreptus phan-
tasiae vi poeta, se plane ad In-

feros delatum, Alcaicumque et
Sappho in media umbrarum,
maxima eos frequentia stipanti-
um, audientiamque facientium,
turba canentes audire se opina-
tur. Quo quidem phantasmate
ad sensus commovendos efficaci-
cius quidquam cogitari vix pot-
est; tum novum plane artifici-
um est poetae, quo satis exqui-
sito istorum laudes vividissime
repraesentat. Adumbravit Ho-
ratianam hanc imaginem Statius
Silv. II. 7. 111. de Lucano;
*meritum nemus felix Elysiis tenes
in oris, quo Pharsalica turba
congregatur, et te nobile carmen
insonantem Pompeii comitantur
et Catones.* Minus vigoris ha-
bet Silianum phantasma, est
operose exornatum, de Homero
L. XIII. 778 - 795. *Vmbrae
mirantur utrumque, Sappho et
Alcaicum dicere digna s. fil.; au-
scultant eis admiratione defixae,
dicentibus, canentibus, admiran-
tur eorum cantum, dignum sa-
cro silentio, cuius maxima dul-
cedo est, qua delimitae silentium
tenent sacrum, quale in sacris
obtinet, adeoque altissimum;
maximam istis vatibus audien-
tiam umbrae faciunt. De silen-
tio in sacris res pervulgata; v.
III. 1. 2. Tanto aptius autem
hoc epitheton haberi debet,
cum, quod vate aliquo insigni-
ore*

Pugnas et exactos tyrannos

Denfum humeris bibit aure vulgus.

Quid

ore canente vel ipsi naturae silentium imponit poetarum phantasma, (v. ad I. 15. 3.) tum quod poetae Apollinis et Musarum sacerdotes audiunt, quos adeo carminibus ipsorum praefari decebat: *Ἐϋφημος πᾶς ἔστω λαῶς, στόμα συγκλείσας.* Aristoph. Thesmoph. 39. qui ipse locus de Musarum sacris agit. Sequitur enim: *ἐπιδημεῖ γὰρ θίασος Μουσῶν ἔνδον μελαθρῶν τῶν δεσποσυνῶν μελοποιῶν.* — Magis tamen Alcaei cantus umbras tenet. Vide quam ornate haec poeta extulerit! *Vulgus* omnino pro multitudine Umbrae, ut *ex sanguine vulgus Ditis* eadem Senec. Oedip. 598. et Stat. Theb. IV. 519. — *denfum*, condensatum humeris, conflatum; graphice prorsus de aufeulante atque inhiante Alcaei cantui multitudine. — *bibit aure*, haurit avide, intente audit; nota loquendi ratione. Exempla, si tanti est, pete a Markl. ad Stat. Silv. V. 1. 53. Ita et *fitis, fitire* (v. c. Claudian. XXXIV. 19. *fitientes carmina rupes*) de audiendi cupiditate. Avien. Deser. O. 261. *Sudorisque mei patulo bibe carmina rictu*, infulso acumine. — *Pugnas* Alcaeum decantantem, et *exactos* eo duce tyrannos. Docte haec carmina minaces Al-

caei *Camenas* vocat IV. 9. 7. De iisdem incerti epigr. DXIX. 7. (Anal. Br. III. 260.) *καὶ ξίφος Ἀλκαίσιο, τὸ πολλόκις αἶμα τυράννων ἔσπεισε, πάτρης θέσμια ζυόμενον*, Atque hactenus consentit cum Nostro Quintil. iudicium superius laud. quod istis Alcaei carminibus, *quibus tyrannos infectatus est*, palmam desert, lusibus autem et amoribus canendis minus aptum censet; quod idem est Iuliani Misop. p. 337. Melanchrum autem, tyrannum, a Mitylenaeis expulsum hic potissimum respici censet Ouwens N. H. III. 3. p. 374. sed plurimum, dominationem affectantium, disfidii rem Mitylenaeorum concussam discrete tradit Strabo L. XIII. p. 917. C. cuius locum, cum classicus sit, huc adponere non gravabor: *ἐτυραννήθη δὲ ἡ πόλις κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὑπὸ πλειόνων διὰ τὰς διχοστασίας· καὶ τὰ διχοστασιαστικὰ ποιήματα τοῦ Ἀλκαίου περὶ τούτων ἐστίν.* — Ἀλκαῖος μὲν οὖν ὁμοίως ἐλοιδορεῖτο καὶ τούτω (Pittaco) καὶ τοῖς ἄλλοις, Μυρσίῳ καὶ Μεγαλαγύρῳ, καὶ τοῖς Κλεωνακτιδαῖς, καὶ ἄλλοις τισί.

v. 53. *Quid mirum? ubi, quid? quod ipsa Erebi monstra istis carminibus demulcentur.*

Per.

Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps

Aures, et intorti capillis

Eumenidum recreantur angues:

Quin

Pervulgatum quidem poetis hoc ad declarandum poeseos vim figmentum; h. l. tamen mira arte novoque plane ornatu instructum variatumque a poeta. Certavit cum Nostro Virg. Ge. IV. 471 sqq. Ex utroque profecere Ovid. Met. X. 41 sqq. Senec. Herc. Oet. 1065. sqq. et Boeth. Conf. Philos. III. metr. 12. 29 sqq. — *Bellua centiceps*, *ἐκατοντακάσηνος*, Cerberus. In capitum numero admodum variant poetae. Hesiodus Theog. 312 Cerberum fingit *πέντηκοντακάσηνον*, Sophocle. Trachin. 1106. *Ἄιδου τρίκαρον σκύλακα*; quod sere, tanquam minus *τετρατῶδες*, poetae Latini adoptarunt. Noster graecum h. l. exemplum secutus videri debet, quod vel e Tzetza colligas ad Lycophr. 678. *ὁ Κύν τῶν Ἄιδου, ὃς ἔχει ἑκατὸν κεφαλάς*. Alii ad angues, quibus caput Cerberi munitum fingitur (III. 11. 17.) referunt; minus apte h. l. — *stupens illis carminibus* (ita iunge) audito Alcaeï cantu stupore, torpore correptus *demittit aures*, speciali notione pro, mitescit exuta ferocia; sed illud exquisite prorsus de cane, *Orci ianitore*

(Virg. Aen. VIII. 296.) *πυλωρῶ τῶν Ἄιδου* (ep. ἀδασπ. DCXXIV. Anal. Br. III. p. 285.) qui ad quemvis strepitum aures arrigit. — *atras*, communi rerum inferarum epitheto. *Cerberum nigrum* etiam Tibull. I. 3. 71. *atrum* Senec. Herc. Oet. 23. dixit. Praeclarum vero est poetarum phantasma, quo animalium corpora vi Mufices torpore alligari, et somno resolvi dicuntur. Splendidissimus hanc in rem est locus Pindari Pyth. I. 10. sqq. *εὔδει δ' ἀνὰ σκαπτῶ Διὸς αἰετὸς — τεαῖς* (lyrae) *ἑπαῖσι κατασχόμενος*. — 35. 36. *Eumenides* s. Furiae mitigantur, iram remittunt, ipsis propriam. Declaratur haec poetis per comam earum erectam, et angues, quibus *intorti*, implexi sunt capilli (hinc *ὄφιοπλόκαμοι* Orph. H. 69. 10. *πεπλεκταίνημένοι πυκνοῖς δρακοῦσιν* (Aeschyl. Choeph. 1049.) *implexae crinibus angues* (Virg. Ge. IV. 482) dictae. Adde Catull. LXIV. 193. Tibull. I. 3. 69.) sibilos edentes. Sedata adeo Furiarum ira angues, sibilis continuis fessi, *recreantur*, dum silent; quiescunt, otiantur.

Quin et Prometheus et Pelopis parens

Dulci laborum decipitur sono:

Nec curat Orion leones

Aut timidos agitare lyncas.

v. 37. *Quin et ii*, qui Tartaro inclusi scelerum poenas lunt, lyrae suavitate permulcentur, dolores minus sentiunt, cantu deliniti. Ex his memorat Prometheus et Tantalum poeta. In Promethei fabula, toties a poetis tractata, magna narrationis diversitas esse debuit. Vulgo Caucaſo monti affixus subducti aetherea domo ignis poenas pendere, ibique cor eius ab aquila continuo exedi narratur. Antiquiores haud dubie poetae Prometheus cum reliquis Titanibus fulmine in Orcum detrusum simpliciter dixerant. Adfecta mox huic narrationi altera de aquila cor eius adedente, et alia, quae ad exornandam eam spectant. Cf. Aristot. Poet. c. 17. Similiter adornata deinceps Tityi fabula a poetis. Nec in supplicii, quo Tantalus affectus fit, genere poetae sibi constant. Antiquiorem fabulae faciem repraesentat Pind. Ol. α. 91, Isthm. η. 20. Pausan. X. 31. p. 876. et Paul. Silent. ep. XXXIII. Anal. Br. III. 81.) qui sua hausit ex Eurip. Orest. 6. ubi vide Schol. Vulgarem narrationem sequitur Noster Serm. I. 1. 68. Iam pro vulgari: Vterque, cantus dulcedine permulsus, obliviscitur cruciatuum, docte poeta; *Pr. et Pelopis pa-*

rens, Tantalus dulci Alcaei cantus sono deliniti decipiuntur laborum, ita, ut sensus ipsorum a laboribus, cruciatibus, avocetur, obliviscuntur miseriarum suarum, eas non sentiunt, κλέπτονται καμάτων ᾧδῆ γλυκερῆ παραγόμενοι, graeca prorsus structura et loquendi ratione. Alii aliter. v. Obsf. — 39. 40. Nova atque ab antecedentibus prorsus diversa est ratio, qua vim poeseos his vv. ob oculos ponit poeta. Nimirum Orionis exemplo umbras Alcaei carmine ita demulceri atque detineri ostendit, ut vel ea studia atque occupationes, quibus maxime delectentur, omittant ac negligant. Cum disiecto vero illud posuit, quod in venatione maxima studii pertinacia appareat. Cf. I. 1. 25 sqq. Suavitas insuper accedit huic imagini ex oppositione vv. 37. 38. *Orion non curat*, ei curae non est, *agitare*, non agitat, persequitur *leones et lyncas*, Alcaeo unice vacivas aures praebens. Exornavit Horatius Homericam imaginem Od. λ. 571 sqq. Τὸν δὲ μέτ' Ὀρίωνα πελώριον εἰσενόησα θῆρας ὁμοῦ εἰλεῦντα κατ' ἀσφοδελὸν λιμῶνα· τοὺς αὐτὸς κατέπεφνεν ἐν ἀιστόλοισιν ἄρεσσι, χερσὶν ἔχων ῥόπαλον παγχάλικον.

C A R M E N XIV.

ARGUMENTVM.

De morte omnibus communi vitaeque brevitate atque hinc ducto illa perfruendi officio philosophiam, toties iam tractatam, hoc etiam praestantissimo carmine persequitur Horatius, sed novo iterum more, novaque conversione exornatam. Nam hic imprimis plenius exactiusque exprimit communes de morte et brevitate vitae locos, ipsa inde derivanda vitae praecepta leviter tantum attingit, amicoque ipsi inde colligenda relinquit. Videtur ille Postumus (quem eundem cum Iulio Floro, ad quem est Ep. 3 l. I., statuebat Dacrius, iure improbante Senad.) fuisse dives atque opulentus, sed parcus idem et avarus, qui adeo anxia futuri sollicitudine a praesentis temporis fructu detineretur. — Regnat in hoc carmine mollius quoddam πάθος, quam in caeteris eiusdem argumenti; sedatiorque quaedam gravitas, ad sententiarum vim egregie attemperata. Elocutio docta atque ornata, numerique suaves ac concinni; ut omnino inter praestantiora Nostri carmina hoc referendum videatur.

A D P O S T V M V M.

Eheu fugaces, Postume, Postume,
 Labuntur anni: nec Pietas moram
 Rugis et infanti Senectae
 Adferet, indomitaque Morti.

Non

v. 1—4. Egregie τῶ̄ eheu
 animum poeta brevitatis vitae
 mortisque cogitatione, quam
 sibi velox temporis decursus
 obiecerat, intime commotum,
 molliterque affectum initio sta-
 tim ostendit, quo altius viven-
 di praecepta, quae subiecturus
 esset, in Postumi animum de-
 scenderent. Mira quoque δεινό-
 τῆς est in repetitione nominis
 eius, quae gravi admonitioni
 viam munit. *Anni fugaces la-
 buntur* docte et copia poetica
 pro, fugiunt, labuntur, prae-
 tereunt; aucta tamen hac cum-
 mulatione celeritatis notione.
 Nam et *labi* de veloci cursu di-
 citur. Ovid. A. A. III. 65.
cito pede labitur aetas. Met.
 XV. 179. *adfiduo labuntur tem-
 pora motu,* et sic infinitis pae-
 ne locis. Vtrumque coniunxit
 Ovid. Fast. VI. 772. *Tempora
 labuntur, tacitisque senescimus
 annis, et fugiunt, freno non re-
 morante, dies,* notissimo loco.
 Mirae tamen sunt argutiae quo-
 rundam h. l., dum per *fugax*
 continuum ac celerem, τῶ̄ *labi*

vero insensibilem temporis de-
 cursum inuini volunt. — 2.
 nec a Diis precibus aut sacrifi-
 ciis impetrare licet, ut tardius
 senescamus, ut vitam protraha-
 mus. Docte haec a poeta ad-
 ornata, vivideque expressa sen-
 tentia. *Pietatem* in genere vo-
 lunt esse, Virtutem, animi probi-
 tatem; in quam quidem senten-
 tiam satis apposite Ovid. Amor.
 III. 9. 37. *Vive pius; moriere
 pius, cole sacra; colentem Mors
 gravis a templis in cava busta
 trahet.* et Stat. Silv. V. 1. 154.
*Quid probitas, quid casta fides,
 quid numina profunt culta deum?
 furvae miseram circum undique
 leti vallavere plagae.* Sed con-
 stituenda h. l. eius notio e v.
 5. sqq. Sunt adeo preces, sa-
 crificia, quae Diis fiunt, pro
 avertenda aliqua re molesta, sa-
 cra averrunca. Haec neutiquam
moram adferent, iniicient, mo-
 rabuntur, retardabunt *rugas,*
Senectam et *Mortem,* ut tardi-
 us istae ad te accedant, non
 efficient, ut vitae tuae vel mi-
 nima fiat annorum accessio. Se-

Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
 Amice, places inlacrimabilem
 Plutona tauris; quī ter amplum
 Geryonen Tityonque tristi

Con-

nectus ad nos accedere (*γῆρας* ἐπερχόμενον, Solon XIII. 10. Anal. Br. I. 70.) nobis adflare (Homer. H. in Ven. 245. *γῆρας* — τὸ γ' ἐπειτα παρίσταται ἀνθρώποις) dicitur; sed suavior est imago Senectae instantis, a tergo prementis (Senec. Praef. ad Quaest. Nat. l. III.) quae adeo non intellecta obrepit (Iuven. IX. 129.) nos opprimit, expressa e Mimnermi IV. 4. (Anal. Br. I. 61.) ὀλιγοχρόνιον γίνεται ὡσπερ ὄναρ ἤβη τιμήσσα· τὸ δ' ἀργαλέον καὶ ἀμορφον γῆρας ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτίχ' ὑπερκρέμαται. — indomitae, θανάτῳ ἀητήτῳ (Crinag. XXV. 8. Anal. Br. II. 147.) cui resisti nequit, qui in homines imperium exercet. Eadem de causa Αἴδης dictus ἀμείλιχος ἢ δ' ἀδάμαστος Hom. II. i. 158.

v. 5. Non hoc efficias, ne utquam retardabis mortem, etiam si trecenis tauris, tribus hecatombis places sacrum facias Plutoni, quotquot eunt dies, singulis diebus, si vel amplissima quotidie Plutoni appares sacra. Placare fere accipiunt pro, placare conari, exorare velle, ten-

tare; quod uti non plane improbem, ita magis Horatianum duxerim, pro generali: sacrificare, positum censere. Ita vero est I. 36. 2. III. 23. 5. et saepius apud Nostrum, ut alios taceam. — *illacrimabilem*, ἀδακνον, ἀτέγκτον, immisericordem, durum, inexorabilem, appposito epitheto. Ad sententiam loci facit Aeschyl. fr. Niob. p. 642. Stanl. μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δάρων ἐραῖ· οὐτ' ἄν τι θύων, οὐτ' ἐπισπένδων ναοῖς. Οὐ βωμός ἐστιν, οὐδὲ παιωνίζεται· μόνου δὲ Πειθῶ δαιμόνων ἀποστατεῖ, quod traduxit Aristoph. Ran. 1439. Spectat etiam huc Solonis ep. XIII. 9, 10. (Anal. Br. I. 70.) Οὐδ' ἄν ἄποινα δίδους θάνατον φύγοι, οὐδὲ βαρείας νούσους, οὐδὲ κακὸν γῆρας ἐπερχόμενον: unde enati vv. qui in Theognideis leguntur, 1139. sqq. ed. Brunk. — *eunt*, procedunt, illucescunt *dies*, de praesenti temporis momento. Sic *anni euntes*, quos ipsos vivimus, Epp. II. 2. 55. In utroque loco erratum ab Intpp. — 7. Quandoquidem mori fatale est, moriendi conditio omnibus proposita est. Connexa haec cum superioribus sententia, eademque

Conpescit unda, scilicet omnibus,
 Quicumque terrae munere vescimur,
 Enaviganda, sive reges
 Sive inopes erimus coloni.

Fru-

que conversa atque exornata, vere Pindarica ratione. Vulgaris enuntiatio erat, cum vel ii, qui virium immenso robore excellerent, morti succubuerint; tu ne exspectes, te immunem ab ea fore. Eadem quidem argumentatio I. 28. 7. sed aliis exemplis, quae loquentis personae magis convenirent, ibi firmata. II. l. fortissimorum virorum exemplo commune moriendi fatum edocet, quod v. 4. vim invictam morti tribuisset. Homer. Il. σ. 117. οὐδὲ γὰρ οὐδέ βίη Ἡρακλῆος φύγε Κῆρα. Geryon Chrysaoris et Callirhoes s. vasti corporis vastarumque monstrum virium, tribus corporibus ideo ab antiquitate instructum. Fabulam eius eruere conatus est Jacobs in Bibliotheca philologica et antiquaria P. X. p. 48. Hinc *ter amplus, τριπλώμακτος* (Eurip. Herc. fur. 423.) *tripectora tergemini vis Geryonai* Lucret. V. 28. *Monstrum Geryones immune tricorporis* Sil. XIII. 201. *triformis* Senec. Herc. fur. 232. *Bicorpor* autem dicitur Attio in Trachin. apud Scrv. Coll. Trag. p. 148. *Tityus, γηγενής, raptor Dianae* (IV. 6. 2.) ab Apolline ideo

sagittis confossus; Nota fabula. Originem eius sollerter indagavit Heyn. in lib. Antiquar. Aufsätz. T. I. p. 56. Vtrumque Pluto *compescit*, inclusum tenet unda Stygis; quateus fluvii inferi Tartarum ambiunt. Notus Virgiliti locus Ge. IV. 478. *Quos circum limus niger et deformis arundo Cocyti tarda que palus inamabilis unda alligat, et novies Styx interfusa coerces.* Idem orationis color II. 13. 33. — *tristi* vel e natura fluvii, ut *palus inamabilis* Virg. l. l. *inamoenus Cocytos* Stat. Theb. I. 89. vel quia ad Infernum pertinet. — *scilicet* quippe quae omnibus est *enaviganda*, traicienda, omnibus adenda est regio infera, omnes morti sumus obnoxii. Hinc Charontis cymbam Aeschyl. Sept. adv. Theb. 862. *Θερσίδα πάνδοκον* et *λίμνην Inferorum πάγκλιον* vocat Sophocl. El. 157. — 10. *Quicumque terrae munere*, munerebus, quae illa ad vitam sustentandam profert, (unde *Φερέσβιος, Φυσίζος* pallini terra dicta) *vescimur*, iis alimur, quicumque in terra vivimus; Homericam loquendi simplicitate, οὐ ἀρούρης καρπὸν ἔδουσι II. ζ. 142.

Frustra cruento Marte carebimus,

Fractisque rauci fluctibus Hadriae;

Frustra per auctumnos nocentem

Corporibus metuemus Austrum:

Vifen-

et alibi. Εὐρυόδου ὄσοι καρπὸν αἰ-
νύμεθα χθονός, Simonides apud
Plat. T. I. p. 345. Eandem
sententiam eodem orationis co-
lore expressit Phanocles, c. II.
(Anal. Br. I. 415.) Ἀλλὰ τὸ
Μοιράων νῆμ' ἄλυτον, οὐδὲ τιν'
ἔστιν ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γῆν ἐπι-
φροβόμεθα. — *sive reges, di-*
vites, potentes, sive inopes co-
loni, pauperes erimus, h. nullo
discrimine. Eadem distribu-
tione utitur I. 4. 19. II. 18.
32. et alibi.

v. 13. Vana adeo est omnis
hominum vitae valetudinisque
tuendae cura ac sollicitudo, cum
mors certissima nobis impen-
deat. Docte hanc sententiam
specialibus ideis declaratam de-
dit poeta. *Frustra carebimus,*
abstinebimus, vitabimus Mar-
tem, belli pericula. Mars cru-
entus, αἵματι Φοινικίσις, (Hesiod.
Scut. 194.) αἵματόσις, Φόνοις πε-
παλαγμένους αἰεὶ (Orph. II. 64.
3.) cruore adpersus, dum pu-
gnas obit; nota imagine. cf.
Stat. Theb. VII. 69. — 14.
Frustrā mare procellis infestum
fugiemus, a navigatione, nau-
fragii metu, abstinebimus. Pro
mari procelloso cūm dilectu

sunt *fluctus Hadriae*, maris Ha-
driatici, *fracti* ad scopulos ad-
lisi, et inde relabentes; unde
raucum illud murmur. Virg.
Aen. X. 292. *Quo vada non*
spirant, nec fracta remurmurat
unda. cf. I. 11. 5. — 15. 16.
Frustra cavemus, ne corpus mor-
bo tentetur, istoque opprima-
tur. Pro morbis universe, po-
nuntur speciatim, *quos anni*
adportant (Lucret. V. 221.)
tempora, et quidem Auctum-
nales; hoc enim anni tempus
febriam, aliorumque morbo-
rum proventu feracissimum. Bi-
on. VII. 13. οὐκ ἐθέλω φθινό-
πωρον, ἐπεὶ νόσον ἄρια τίπτει.
Noster Serm. II. 6. 19. *Au-*
ctumnusque gravis, Libitinae
quaestus acerbae. Letifer inde
dictus Iuven. IV. 56. Cuius
rei causa quum in caeli intem-
perie, aerisque humiditate quae-
renda sit, docte poeta eam de-
signat per *Austrum* pluvias cien-
tem, licet *nocentem* noxium,
infestum *corporibus*, corpus mor-
bo adligentem. Sic *pluvios ven-*
tos pro morborum causis posuit
I. 17. 4. Possunt vero verba
ita quoque iungi: *frustra cor-*
poribus metuemus A. noc. quae
exquisite ratio videtur.

Vifendus ater flumine languido
 Cocytos errans, et Danaï genus
 Infame, damnatusque longi
 Sisyphus Aeolides laboris

Lin-

v. 17 — 20. Mortem enim nequaquam effugiemus; descendendum aliquando ad loca infera. Designat ea poeta p̄r *Cocytum*, regionis inferae fluvium; tum per *Danaïdas*, et *Sisyphum*. Atque hos quidem, in *scelerata sede* s. Tartarò a poetis collocatos, memorat, totamque regionem inferam intelligi vult, tanquam poeta. Tum, si argutari velis, proprie poetam locutum dicas; quandoquidem umbris Infernum intransibus, Tartarus statim obiicitur; adeoque et haec loca *visenda*. De forma loquendi *videre* Tartarum, loca infera v. ad II. 13. 21. *Acheronta*, ut hic *Cocytum*, *videre* Sil. II. 367. — *ater*, quippe inferni fluvius; ut saepissime. *flumine languido errans*, lente fluens, tardis flexibus labens. Senec. Herc. fur. 636. *Palus inertis foeda Cocyti iacet*. Id. eiusd. trag. v. 554. *Stat nigro pelagus gurgite languidum*. Causam a coeno, quo oppletus iste fluvius, (Virg. Ge. IV. 478.) fere repetunt; sed omnino languor, torpor, inertia rebus inferis tribuitur, hocque dignius poeta videtur. *Errans*, eleganter de fluvio flexuoso, Tarta-

rum ambiente. Virg. Aen. VI. 132. *Cocytusque sinu labens circumvenit atro*. — *Danaï genus*, *γένος*, filiae — 19. *infame*, diffamatum scelerum portentis, adeoque detestabile, scelestum, sponis necatis. Fabula fufius exposita III. 11. 23. *Infamem* Thefei domum similiter vocat Senec. Hippol. 142. — *Sisyphus Aeolides*, Aeoli s. ὁ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν (Hom. Il. ζ. 153.) apud inferos molem saxeam continuo provolvere iussus. Loc. class. apud Hom. Od. λ. 592 — 99. Cuius supplicii variae afferuntur causae. Vide quos laudat Heyn. ad Apollod. I. 9. 5. p. 143. — *Damnatus poenae longi laboris*, aerumnæ, saxi aeternum volvendi. Homer. l. l. κατὰ δ' ἰδρῶς ἐρῶεν ἐκ μελέων, κόνην δ' ἐκ κρατὸς οὐρῶρει. Senec. Hippol. 1230. *degravet fessas manus saxum, seni perennis Aeolio labor*.

v. 21 sqq. Eadem fere sententia, aliis tantum coloribus adumbrata: Omnibus iis, quae in hac vita iucunda fuere, aliquando carendum; omnia tibi erunt relinquenda; qua et mol-

Linquenda tellus, et domus, et placens
 Vxor: neque harum, quas colis, arborum
 Te, praeter invisas cupressus,
 Vlla brevem dominum sequetur.

Ab-

lissimos sensus in Postumo excitaret, sicque altius animo eius, quod de vita, dum liceret, fruenda subiuncturus esset, infixum iri praeceptum sperare posset. Docte vero enumerat, quibus vita beata ac iucunda censetur. Cf. omnino II. 3. 17. sqq. — *tellus*, terrae tractus, quem possides, adeoque agri, latifundia. — *domus*, quam forte magnifice exstructam splendideque exornatam possidebat Postumus, cuius adeo desiderio facile moveretur. — *placens* moribus, ingenio, forma; a cuius consortio adeo aegre divelleris. — 22. Linquenda amoena arboreta, quibus, maximopere delectaris. Snavitas accedit sententiae e variata oratione; tum miram *ἐνάργειαν* habet *harum, quas colis arb.* De Romanorum luxu atque insania in conferendis viridariis cum in impluvio (de quo v. ad III. 10. 9.) tum in ipsorum fundis ostensa v. Carm. seq. et ad III. 10. 5. Nulla te, *brevem* istarum *dominum*, qui ne diu quidem istas possidebis, his deliciis tuis frui poteris, in discessu ex hac vita *sequetur*, comitabitur *praeter cupressum*,

quatenus ista ad tumulum apud Romanos poni solebat; res notissima. Hinc *invisas*, quatenus omnia, quae mortuo impendebantur, iam ad res inferas spectabant, uti *ignes rogi nigri* IV. 12. 26. et alia. Hinc *cupressus atra* Virg. Aen. III. 64. Res autem inferae poetis *invisas* obvia ratione appellatae. v. I. 34. 10. — *dominus brevis*, cuius dominium breve est, non diu durat; docte. Sic *brevis hora* Lucret. IV. 179. *brevis rosa* II. 3. 13. *breve liliium* I. 36. 16. Miror Wernsdorsium, virum exquisite doctum, *brevem dominum* in Not. ad Poet. Min. III. 213. explicantem, in cineres et ossa redactum, mortuum et sepultum; uti alias dicatur *brevis tumulus, parva favilla* et sim. Sed in his paulo diversa est ratio, et Propertii II. 1. 82. *breve nomen* de epigraphae sepulchrali intelligendum. Observa autem exquisitam verborum invicem sibi respondentium *dominum sequetur*, collocationem.

v. 25 — 28. Vix poterat fortius animum Postumi impellere, et ad sectandas vitae voluptates excitare poeta, quam haeredis

in

Absumet haeres Caecuba dignior
 Servata centum clavibus: et mero
 Tinguet pavimentum superbum
 Pontificum potiore coenis.

in profundendis consumendisque iis, quibus ipse genium suum defraudasset, unice curiosi occupatique imagine animo eius representata. Simillime Serm. II. 3. 122. *filius aut etiam haec libertus ut ebibat haeres, Diis inimice senesc custodis?* Cf. omnino II. 3. 20, et IV. 7. 10. — *Haeres dignior*, qui dignior est qui ista possideat, ad quem deferantur, quod iis fruiturus est; inest adeo gravis obiurgatio parsimoniae eius. — *absumet Caecuba serv. cent. cl.* epotabit cadōs vini Caccubi, tam diligenter a te servatos. — 26 lqq. Adiecta haec egregie ad profusissimam haeredis luxuriam ulterius declarandam. *mero tinget pavimentum*, large effundet merum in triclinii solum, ut *natent pavimenta*, uti Cic. Phil. II. 41. in simili descriptione; aucta verbi vi, ut IV. 12. 22. et alibi. Ad libationem quo minus h. l. referas cum quibusdam, (etiam Toup. ep. cr. p. 111. laudato hanc in rem Ionis c. II. 5. (Anal. Br. I. 161.) *ὁ δὲ Χρῦ-*

σῆς οἶνον ἔχων χειροῖν νιζέτω εἰς ἔδαφος: cui adde sis Empedoclis fr. apud Athen. XII. 1. p. 510. *ξανθῶν τε σπονδὰς μελιτῶν ῥίπτοντες ἐς οὐδὺς*) vetat omnino totius loci ratio, quae unice de profusione cogitari iubet. *Merum potius*, praestantius, generosius *coenis pontificum*, quam quod bibitur in c. p. doctiore forma, poetis admodum frequentata. Iam coenas Pontificum, utpote epulas religiosas, opiparas pollicibilesque fuisse patet vel e Macrobi. II. 9. adeo, ut in proverbium abierint. Martialis. XII. 48. 12. *Non Albana mihi sit commissatio tanti, Nec Capitolinae, Pontificumque dapes.* — *superbum*, magnificentum, opere tessellato expolitur. Notus satis veterum in pavimentis e pretiosissima materia, ebore et marmore, maxime Numidico artificiosissime struendis luxus. Praeclare vero poeta hoc unico epitheto haeredem omnis generis luxuriae indulgentem designat.

C A R M E N XV.

A R G V M E N T V M.

*I*nvehitur hoc carmine Horatius in profusissimam privatorum hominum, aedificiis splendidis, villarumque insanis structuris, tum hortis, piscinis ac vivariis, solius amoenitatis et voluptatis gratia immensos sumtus impendentium luxuriam, laudatque e contrario priscam veterum Romanorum frugalitatem, severamque continentiam, qui modicis privatis opibus contenti omnia sua in publicam utilitatem ac dignitatem contulerint. Totum igitur carmen duabus quasi tabulis contrariis iuxta se positis constat, quarum una luxuriam eius aetatis, altera priscam simplicitatem exprimit, quarum colores tanta arte inter se opponuntur, ut continua antitheta exeant, quae non possint non summa enargia legentis animum percellere.

Iam pauca aratro iugera regiae

Moles relinquent: undique latius

Extenta visentur Lucrino

Stagna lacu: platanusque caelebs

Evin-

v. 1. *sqq.* Initio statim carminis erumpit liberrima poetae indignatio per sententias breves, nulloque nexu adpositas prodita. Satis habet luxuriae istius temporis adnumerare genera. Tum stomachantem poetam mirifice decent cum aucta in manus omnia, tum quod pestem illam latius grassaturam, totiusque Italiae faciem sic luctuosissimam fore certo anguratur. *Iam*, procedente sic luxurie fieri non potest, quin brevi agri arationi defuturi sint propter immanem hominum in aedificiis exstruendis insaniam. Pro hoc docta brevitae poeta: *regiae moles*, aedificia regali luxu educta, sumtuosa, splendida (ut *regum turres* I. 4. 14.) *pauca* admodum *iugera aratro*, arationi, *relinquent*, omnes fere Italiae agros occupabunt amplitudine sua. *Moles* fere de substructionibus villarum accipiunt; quod etsi loquendi usus ferat (cf. III. 1. 54. Etiam Cic. pro Mil. 31. vocat *substructionum insanas moles* et iude Petron. de Mut. R. R. 91.) exquisitius tamen, et (propter adi. *regiae*)

si quid iudico, verius de aedificiis amplis, alteque exstructis in genere intelligas. Ita turrim Maecenatianam *molem propinquam nubibus* appellat Horatius III. 29. 10. et *moliri* h. alte educere *atrium* III. 1. 46. ut alios taceam. Villas autem intelligendas esse h. l., quarum immensae structurae urbium speciem (Sallust. de B. Cat. 12.) referrent, quae adeo fundum (uti Cato de R. R. III. 1. ait) quaerent, facile perspicitur. Plin. Epp. II. 17. *Litus ornant nunc continua nunc intermissa tecta villarum, quae praestant multarum urbium faciem.* — 2. Alterum luxus genus, quod villis exornandis gulaeque inserviret, piscinae; quae vel iniectionis mari molibus, si villa littori praetenderetur, (de quibus v. ad III. 1. 55.) vel mari in terras recepto ac vel per montes suffossos ducto in contigenti in hunc finem adornabantur, ut exquisitorum marinarum piscium quovis tempore suppetret copia, *utque tempestatum* (ut Seneca ep. XC. ait) *pericula non adiret gula.* Vid.

Evincet ulmos: tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium;

Spar-

Tibull. II. 3. 45. Varro R. R. III. 17. Colum. VIII. 16. Senec. ep. 89. De utrisque agit Petronii locus de Mut. Reip. 88. *Expelluntur aquae saxis, mare nascitur arvis.* Qua maris appellatione amplitudo simul ipsarum notatur. *Navigabilium piscinarum freta* eadem de causa vocat Senec. Controv. V. 5. et *stagna*. Noster h. l. Quorum quo magis in sensu caderet magnitudo, ampliora ea ipso lacu Lucrino fore auguratur poeta. Erat is prope Baias, iuxta lacum Avernum, e quibus invicem coniunctis, immissoque mari per aggerem, qui illud a Lucrino lacu excludebat, portus factus ab Augusto, inde Iulius dictus. v. Strabo V. p. 374. Dio Cass. XLVIII. 50. Suet. Aug. 16. Virg. Ge. II. 161. et ibi Heyn. Cum dilectu h. l. ad partes vocatus cum propter latitudinem, tum quod piscosus esset, maxime vero ostreis abundaret (τῶν ὀστρέων θῆσαν ἔχων ἀφ' ἰονωτάτην Strabo l. l. cf. V. 2. 49.) Iam haec stagna *visentur undique*, passim per totam Italiam cernere licebit, erunt *latius magis extenta*, latiora, ampliora Lucrino lacu. Caeterum haec cum antecedentibus haud inepte ita coniungas, ut *moles* interpreteris aggeres, claustra,

quibus piscinae communirentur; ut posteriora adeo per epexegefin, more Horatio admodum familiari, adiecta videri possunt. Praeferam tamen priorem rationem lactenus, quod enumeratio singularum villae partium, quae profusioris luxuriae speciem prae se ferunt, maiorem *ἐνάργειαν* habet; plures vero a poeta adponi, docent vel seqq. — 4. *Platanus evincet*, cedere coget, loco suo demovebit, penitus expellet *ulmos*, h. platani ulmorum locum occupabunt; ubi ulmi steterant, ibi platani erunt. Iam cum ulmi, populi, caeteraeque arbores, ad quas vites ducerentur, ita vel in pedestri sermone dicerentur *maritari*, v. c. Colum. R. R. V. 6. v. ad V. 2. 10; docte poeta platanum *coelibem* dixit, cui vitis non adhaeret, quae vitibus iungendis apta non est, propter densas ramorum umbras. Exquisite igitur hoc unico epitheto disertius declaratur illud: omnem hominum curam a vitibus ad platanos conferendas mox traductum iri, platanos brevi agros vitibus confitos occupaturas esse. Alii cum vet. Schol. exponunt: *evincet* numero, plures erunt platanum quam ulmi, minus poetica ratione; minore etiam cum vi. Tum et seqq. immutatam penitus

tus

Spargent olivetis odorem

Fertilibus domino priori:

Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli

Prae-

tus rerum faciem designant. Plataneta autem poeta omnino pro viridariis posuit, cum dilectū; quod ista maxime arbor Romanis; Genio suo litantibus, (*genialis* inde Ovid. Met. X. 95. dicta) in deliciis esset. cf. ad II. 11. 13. — 6. *omnis copia narium*, quae naribus infervit, parata est, multitudo rerum odorarum, h. l. flores omnis generis suaveolentes, cum virtute ita dicti, quod solus istorum fructus in odore est. Inest adeo suavis oppositio v. 8. — 7. *spargent*, diffundent in *olivetis odorem*, quam ornate, pro, occupabunt agros, qui olivis consiti fuerant; ubi oliveta fuerant, ibi erunt violaria, myrteta ac flores omnigenae. — 8. unde utilitates redundarent in priorem dominum; cum ex isto solo, quod nunc voluptatibus domini infervit, uberrimi olim fructus perciperentur; graviter hoc adiectum. Si verba curate expendas, vix dubites, obversatum fuisse hunc locum Quinctil. Inst. Or. VIII. 3. *An ego fundum cultiorem putem, in quo mihi quis ostenderit lilia et viclas —*

quam ubi plena messis, aut graves fructu vites erunt? Sterilem platanum, tonsusque myrtos, quam maritani ulnum et uberes oleas praeoptaverim? — 9. Ubique daphnones erunt, laureta conferentur, quae opacās et amoenas ambulationes praebeant. Suavis imago Romani, olim pulveris et solis patientissimi, nunc luxu disfluentis, et in lauri umbra lascivientis. Praeclare ad eam declarandam adornata a poeta oratio. *Laurea laurus spissa ramis*, spissis, densis ramis, *πικνόφυλλος*, frondosa *excludet*, arcebit ipsa hac ramorum densitate solem, adeoque densam umbram efficiet. Aufon. Mos. 15. *conferentis per mutua vincula ramis — exclusum viridi caligine coelum*. Pro sole docte sunt *fervidi ictus*, *θερμὸν ἡλίου τοξέματα*, (incert. apud Stob. in Floril. Grot. p. 393.) quatenus res fulgore aliquo collusiratae *feriri, percuti*, splendor adeo, qui resulget, *ἀμαξύματα*, teli instar emitti dicuntur. Frequentatae hinc loquendi formulae, *ἡλίου βολαί* (Eurip. Bacch. 458. Apoll. Rh. IV. 679.) *ictus, verbera solis* (Lu-

Praescriptum et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.

Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis

Me-

(Lucret. V. 486. 612.) *tela di-*
ei (Lucret. passim) et aliae.
vid. Lambin.

v. 10. *sqq.* Ac in hoc qui-
dem quantum ab institutis ma-
iorum discessimus! alia sane ex-
empla nobis maiores nostri
reliquerunt. Iam cuius ea viven-
di est ratio, quam optimus
quisque sequendam statuat, is
praescribit quali vitae recte in-
stituendae rationem, tradit ex-
emplo suo recte agendi *praecep-*
ta. Tum idem, qui exemplo
suo praecit, *auspex* h. dux et
auctor rationis vivendi, agendi
caet. dici potest. *Auspicia* adeo
sunt exempla, pro norma habi-
ta, quae *praescribunt*, dant, sup-
peditant vitae regulas. Vtrum-
que hoc, vide quam docte poe-
ta coniunxerit! *Non ita praescr-*
ausp. R. et Catonis, aliter pror-
sus Romuli et Catonis nos agere
iubent exempla; aliter isti vi-
xere, quos sequi oportuerat,
quorum vivendi ratio nobis pro
norma esse debuerat. Atque
haec simplicissima atque unice
vera huius loci videtur explica-
tio, quam etiam, quae perspi-
cuitatis causa adiecta sunt, *ve-*
terumque norma, confirmant.

Alii *auspicia* esse volunt leges
h. l., quod ius auspicio-
rum penes summum magistratum,
a quo leges ferrentur, esset, ve-
reque leges sumptuarias ad aedi-
ficandum pertinentes, a Romulo
et Catone latas, quas tamen
ignorat antiquitas, vano molimur
ex h. l. extorquere conan-
tur. Praeclare vero *Romulo*
designat poeta *paupertatem* istam
Romanam (Iuven. IV. 246.)
atque frugalitatem, qua resp.
maxime aucta est, cum non-
dum *divitiae avaritiam et abun-*
dantes voluptates desiderium per-
luxum atque libidinem pereundi
perdendique omnia imvexissent,
Liv. praef. extr. *Catonem* au-
tem maiorem nominat, quod is
labentem disciplinam veterem
luxuque disfluentem civitatem
morum atque censurae asperi-
tate continere conabatur. Pro-
dita haec eius antiquae discipli-
nae severitas etiam corporis ha-
bitu, barbaque *intonsa*; unde
intonsus. cf. I. 12. 41. — *ve-*
terum norma, vivendi ratio-
ne, quae pro norma est, ex-
emplo.

v. 13. Quorum *census*, di-
vitiae, opes *privatae*, res fami-
liaris

Metata privatis opacam

Porticus excipiebat Arcton :

Nec

liaris cuiusque *brevis*, angusta, exigua erat, *commune* contra, τὸ κοινόν, quod ad omnes pertineret, opes reip. *magnae*, immensae. — 14. Domus privatae non magnifice exstructae erant, aut splendide exornatae. Posterius hoc docte ita extulit poeta: nullā domus privata porticibus instructa erat, laudata ea aedificiorum parte. Iam observa ornatum in singulis. Pro porticu privati hominis est *porticus metata* (passive) quae metata est, cuius dimensio facta est *privatis decempedis*, privatorum hominum decempedis, quae adeo a privatis hominibus exstructa est. Praeclare ita spatium porticus amplissimum, pluribus decempedis descriptum, a poeta declaratur. Alii hanc vim in *v. metari* quaerunt, quod illud de castris et campis proprie adhibeatur, laudantque in hanc rem Priscian. VIII. p. 792. Sed is usum huius *v. passivum* tantum ex h. l. ostendit, et *metari* omnino est, metiri cuiusvis moduli spatium. *Prope publici operis* cryptoporticum suam vocat Plin. epp. II. 17. quae magnitudine et magnificentia ad publicas port. proxime accederet. Porro pro simplici verbo, nulla *p. metata*, descripta erat, docte poeta, desi-

gnato uno porticum genere: *excipiebat Arcton*, h. patebat versus Septentrionem, quae adeo clausa versus meridiem submoto solis calore Boream admitteret, sicque media aestate frigus iucundum praerberet. Erant vero etiam, quae meridiem exciperent, h. quae versus meridiem apertae solem hiemis tempore tenerent; de quibus Iuven. VII. 183. Caeterum idem exquisitus τὸν excipere usus est apud Lucan. II. 429. *Gullica rura videt, devexasque excipit Alpes*, de Luna oppido. Id. VI. 359. *Excipit adversos Zephyros et Iapyga Pindus*. Senec. ep. 55. *esse villam totius anni credo. Occurrit enim Favonio, et illum adeo excipit, ut Baiis neget*. Male Lamb. laudat Serm. I. 4. 134. Male etiam alii Arcton pro Borea, et hinc excipere Arcton pro, Boreae aditum facere accipiunt; vere quidem ad sententiam loci, quam tamen rectius ita e verbis elicias, ut *excip. A.* simpliciter sit obiacere Arcto, pertingere ad septentrionalem plagam, unde adeo Boreae liber est ad porticum accessus. — *opaca*, quae frigus inducit, gelida; docte translato a porticu ad Arcton epitheto. Cuius rationis poeticae parum memor Schol. Cruqu.

ad

Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant, oppida publico

Sum-

ad hanc interpretationem delapsus est, nulla privatis domus erat, quae porticum haberet tantae latitudinis, ut posset sufficere umbram, sole vicino septemtrionali plagae, tunc enim parvissimae sunt umbrae, quae quam contorta sit, facile apparet. Alios autem, Arcton opacam privatis (tertio casu) iungentes, non moramur.

v. 17 sqq. Maiores enim nostri privatim frugalitatis continentiaeque maxime rationem habebant; quae autem ad dignitatem ac maiestatem imperii tuendam vim haberent, ea vero ut quam splendidissime apparerentur, sedulo curabant. Praeclara in hanc rem Cic. pro Flacc. 12. *Haec ratio ac magnitudo animi in maioribus nostris fuit, ut, cum in privatis rebus suisque sumptibus minimo contenti tenuissimo cultu viverent, in imperio atque in publica dignitate omnia ad gloriam splendoremque revocarent. Quaeritur enim in re domestica continentiae laus, in publica, dignitatis.* Idem pro Muraena. 36. *Odit populus Romanus privatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit.* Generalem sententiam iterum speciali notione, e qua diversitas ista maxime in-

telligitur, declarat poeta. Aliter adornabantur aedes privatae, aliter publicae. Haec quidem quam sumtuosissime; illae quam minime. *Leges non sinebant, legibus cantum erat, ne quis sperneret, iubebant leges domibus exstruendis adhiberi cespitem, quo et culmen tecti pararetur (tuguri congestum cespitem, culmen Virg. Ecl. I. 69.) et parietes inducerentur.* — *fortuitum*, obvium, parabilem, vilem; oppos. materiae, quae magna cum difficultate atque impensa conquiritur. Petron. carm. min. IV. 8. (Vernsd. Poet. min. IV. 296.) *At paries circa palea satiatas inani fortuitoque luto.* Senec. ep. 90. *Philosophia haec, cum tanto habitantium periculo, imminetia tecta suspendit? Parum enim erat, fortuitis tegi, et sine arte et difficultate naturale sibi invenire aliquod receptaculum.* — *Ista nata sunt, iam nascente luxurie, in quadratum tigna deciderè caet.* Exiguam autem casam, vile tugurium ita designari a poeta patet vel ex oppositione aedificiorum publicorum. *Cespitem* simpliciter illud vocat Rutil. Itin. I. 555. *Exiguus rerum rectores cespites habebat, et Cincinnatos iugera pauca dabant.* Talem casam describit Seneca ep. laud.

Fur-

Suntu iubentes et Deorum
 Tempia novo decorare faxo

Furcae utrimque suspensae fulciebant casam: spissatis ramalibus, ac fronde congesta et in proclive disposita decursus imbribus quamvis magnis erat. Errant adeo, qui post Cruquii Schol. simpliciter pro: in gramine recumbere, hocque simplicem ac sine ambitione vitam veterum Romanorum a poeta declaratum volunt. — 18. Eaedem contra iubebant *oppida publico sumtu decorare*, urbem aedificiis, publico sumtu factis, exornari, aedificia, quae publico sumtu fierent, opera publica, ita exstrui, ut urbi decori, ornamento essent. Iam quam paullo obscurius generaliter enuntiaverat poeta sententiam, disertius, tanquam novam, more ipsi familiari, uno operum publicorum genere, quo pietatem simul antiquorum Romanorum erga deos ostenderet, declaratam subiicit: *et deorum templa decorare faxo*, exstruere faxis, quo decor, splendor iis accederet, templa splendide educere. — *novo*, cuius

usus minus frequens esset, quod privatis aedibus non adhiberetur. Nihil amplius. Alii de lapide quadrato, vel marmore cogitant, quod non necesse. Nam faxum novum simpliciter opponitur cespiti, qui vulgo aedificiis explendis inserviebat. Caeterum in eo haerendum non est, quod de talibus legibus, quae cespitem privatis aedificiis, faxa autem publicis adhiberi iuberent, nihil constat; nam poeta specialibus notionibus elocutus est, quod generalius erat: privatam luxuriam antiquitus cum legibus tuum maxime censoriis animadversionibus (sic v. c. Rufinum Fabricius censor Senatu movit, ob luxuriae notam, quod decem pondo libras argenti facti haberet, Gell. IV. 3.) circumscriptam severeque coercitam fuisse. Privatas aedes earumque triclinia templis aequata queritur Manil. V. 507. *Nunc iam luxuriae pars, et triclinia templis concertant.* Adde Lucan. X.

111.

C A R M E N XVI.

A R G V M E N T V M.

*N*e aptus partium nexu in hoc carmine, quod verae sapientiae praecepta tradit, cum Homio (Elem. crit. I. 57.) desideretur, sententiarum progressionem ita apud animum nostrum in formemus: Omnes quidem otium, tam corporis quam animi tranquillitatem, vitam adeo curis molestiisque vacuam exoptant, sed non veram viam, qua ad eam pervenitur, ingrediuntur. Honorum divitiarumque, quae eam efficere somniant, inexplebili cupiditate laborant, nec intelligunt, animum ita curis, corpus autem laboribus continuo fatigari, quibus tamen se levatos quam maxime cupiant. Immo vero tranquillitatis verae unice capax est animus sorte sua qualicumque contentus, in qua tanto libentius acquiescit, cum recordetur, nullius hominis conditionem ab omni parte beatam esse posse, et huic bonum aliquod contingere, quo alteri carendum sit; eidemque contra negari, quod alteri obtigerit. Illustrat hoc poeta Tithoni et Achillis, tum etiam suo et Grosphi exemplo. Oratio huius carminis numerosa ac docta; imagines vividae, sententiarumque in brevitate vis praecipua.

A D G R O S P H V M.

Otium Divos rogat in patienti
 Prensus Aegaeo, simul atra nubes
 Condidit Lunam, neque certa fulgent
 Sidera nautis:

Otium

v. 1—8. Ordo sententiarum: Vnusquisque otium h. vitam tranquillam curisque vacuum maximo studio expetit. Quam cum in divitiarum honorumque splendore publica hominum reponat persuasio, congerendis comparandisque istis omnes vel cum vitae periculo operam navant maximam. Enimvero haecce neququam praestant vitae tranquillitatem caet. Praeclare contentiones ac studia hominum, quibus se otium obtenturos sperant, specialibus picturis adumbravit poeta. Nauta s. mercator *prensus* deprensus tempestate in medio, altissimo mari; pro hoc cum dilectu, in *Aegaeo*, utpote procellosissimo mari. Cf. III. 29. 63. — *patienti*, ubi latissime patet, alto, ubi nullum refugium est; auget periculi notionem. *Prendi* dicuntur nautae tempestate subito ingruente, satis nota ratione. Liv. XXI. 58. *tandem effuso imbre, cum eo magis accensu vis venti esset, ipso illo, quo deprehensi*

erant, loco castra ponere necessarium visum est. Chariton III, 2. Διονύσιος — κατείληπτο ὑπὸ χειμῶνος. ut Virgilia aliorumque poetarum loca taceam. Cf. Burm. ad Phaedr. IV. 24. 20. Nostrium imitatus est Statius Theb. I. 370. *velut hiberno deprensus navita ponto, cui nequos temo piger, neque amico fidero monfirat luna vias, medio coeli pelagique tumultu fiat rationis inops.* — *simulac*, ubi nubes atra, nubes atrae condidit, absconderunt, obduxerunt *lunam* et sidera h. caelo nubibus obscurato. Posterius novo instruxit ornatu poeta. *Sidera fulgent*, apparent, in conspectu sunt, *certa nautis*, quae cursum certum faciunt nautis, ad quae nautae cursum dirigunt, quae duces sunt navigationis. Sic *Helice certa* Val. Fl. V. 71. Tibull. I. 9. 19. *Ducunt instabiles sidera certa rates*, ubi v. Broukh. Adiecta autem haec τῶ *prensus*, perspicuitatis causa; tum egregie totam imaginem augent et exornant.

Otium bello furiosa Thrace,
 Otium Medi pharetra decori,
 Grophe, non gemmis, neque purpura ve-
 nale, neque auro.

Non

v. 5. Alii militiam sectantur, ut, opulentiores inde facti, otio aliquando indulgere possunt. Thracas et Parthos ad partes vocat, itaque affectos ait poeta, nescio quam bene; cum istis populis plane insita ac numquam intermissa tribuatur bellandi cupido, nulló nec parandarum opum nec otium nanciscendi excitata studio. At Romanis quaestiuosa habebatur militia cum praemiis eius, auctisque stipendiis, maxime bellis civilibus, tuum praeda ex hoste facienda; unde adeo ipsis otiose vivere liceret. Sed voluit forte poeta nihil amplius quam, etiam gentes vel maxime inquietas aliquando otium exoptare; atque sic satis apposite Thraces ac Medi a poeta memorati videri possunt. Eumvero cum statim subiiciat, otium illud minime opibus parari, illudque adeo de sola animi tranquillitate accipi debeat, vix recte in medium productos dixeris istos populos, quibus tantum otia sine armis, h. vita laborum ac molestiarum expers aliquando curae cordique sit. Dicendum igitur, poetam in constituenda otii notione parum accurate versatum esse, et

in priori membro de vita secura periculisque vacua; in posteriore autem de sola animi tranquillitate cogitasse; quam utique diversarum notionum coniunctionem, transitionemque minus concinnam doctamque, iure improbandam duxeris. — *Thrace*, Θράκη, Thracia, quantumvis furiosa, μαινομένη, furens, effera bello, bellicosissima, etsi lubenter bello Thraces detineantur, in armis vitam degant; tamen aliquando otium, vacationem a militia, quietem praecoptant. Pervulgata satis immanis Thracum bellandi cupiditas; unde Ἄρει κάτοχον γένος Thracas dixit Eurip. Hec. 1090, *Mavortiam Thracen* Stat. Ach. I. 201. — 6. *Medi*, Parthi *pharetra decori*, incincti, pharetram gestantes, sagittiferi; h. l. cum vi, qui semper in armis sunt, quos maxime bellum delectatur; propter crebras ipsorum in fines Romanorum incurSIONES ac bella et cum his et cum finitimis gesta. — 7. Eumvero illud nullis opibus redimas, obtineas. Docte haec connexa cum antecedentibus. non venale, οὐκ ὠνητὸν (similis loquendi ratio in Epict. XII. 2. τοσοῦτον πωλεῖ-

Non enim gazae neque consularis
 Submovet lictor miseros tumultus
 Mentis, et Curas laqueata circum
 Tecta volantes.

Vivi-

πωλείται ἀπάθεια, τοσούτου ἀτα-
 ραξία) parari nequit *gemmis, purpura, auro*, rebus pretiosissimis, maxima opum affluentia animi tranquillitatem praestare nequit. *Purpuram* adeo pro divitiarum parte (v. ad II. 18. 8.) h. l. accipiendam suadere ipsa huius v. videtur collocatio; ob seqq. tamen, *gazae et consularis lictor* paene inducor, ut magistratus maiores, tum omnino maximas dignitates, imperia (I. 35. 12.) hoc vocabulo a poeta innui existimem. Effet adeo: neque divitiis, neque honoribus animi tibi compares tranquillitatem. Ad sententiam plane facit fragm. Ter. Varronis (in Anthol. Lat. Burm. I. p. 512.) *Non sit thesauris non auro pectus solutum. Non animis demunt curas ac religiones. Perfarum montes, non atria diviti Crassi.*

v. 9 — 12. Docta inversione amplificatur anteced. vv. sententia, divitiis atque honoribus animi curas non cedere, pelli; imo iis augeri. Pro magnis opibus sunt *gazae*, ut I. 29. 2. et pro honoribus universis magistratus Romanus, consulatus. Iam pro vulgari: consulem di-

gnitate sua neququam curis liberari, exfolvi, exquisitissimo ornatu ab insigni huius magistratus desumpto poeta: *lictor consularis*, qui praecedens viam consuli munit, summovendo populo, neququam *summovet*, summovere, arcere a consule valet *tumultus mentis*, animi aegritudinem, curas *miseras* quae eum in tanto splendore misere affligunt, angunt, excruciant. Praeclara imago hominis externa specie fortunatissimi, vere autem, ob internas animi curas, infelicissimi. Iam observa verborum delectum. *Submovere* propr. vocabulum de lictore turbam populi dimovente, viamque consuli aperiente. Apposite, etiam ad sententiam, Senec. ep. 94. *Non est, quod tibi tranquillitatis tuae fastidium faciat ille, sub illis fascibus, purpura cultus: non est, quod feliciter eum iudices, cui submovetur, quam quem lictor semita deicit. Tumultus*, lectissimum h. l. vocabulum; nam et de turba hominum, forum ac vias obsidente, a lictore adeo submovenda in usu est, et animus tumultuari dicitur, graviore aliquo affectu commotus, perturbatus,

Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum:

Nec

feu, ut vulgarior fert loquendi forma, curae tumultuantur (*Ἰσορροβεῖσαι μελεδῶναι* Theocr. XXI. 5.) in pectore. Naevius apud Nonium et inde in Scriv. Collect. vet. trag. p. 45. *magui metus tumultus pectora possidet*. Ita *mentis tumultus* Lucan. VII. 183. et eiusd. libri v. 779. *animi tumultus* et *privatos tumultus*, affectus animi, ex oppos. *turbæ populi*, dixit Vestr. Spurinna II. 7. (Wernsd. Poet. min. III. 562.) Adde Claudian. in Ruf. I. 20. Alia exempla suppeditat docta Ruhnkenii nota ad Vellei. II. 79. Notionem rei optime explicat Seneca ep. 56. *Dum intus nihil tumultus fit, dum inter se non rixentur cupiditas et timor, dum avaritia luxuriaque non disfidant, nec altera alteram vexet. Nam quid prodest totius regionis silentium, si affectus fremunt?* Suavissima adeo imagine *Tumultus* et *Curæ* cogitandæ tanquam turba, quæ animum circumstrepit, obsidet, impedit (v. ad I. 22. 11.) ne fascium quidem terrore discutienda. — *Curæ alatae* et alibi occurrunt; v. c. in Theognideis v. 707-8. *Φροντίδες ἀνθρώπων ἔλαχον πτερὰ ποικιλ' ἔχουσαι, μεϊρόμεναι φύλης εἶνεκα καὶ βίοντος*. Iam pro vulgari, opulentiores curis ma-

xime excruciaci, vividior erat imago: Curæ commorantur in beatiorum palatiis, insident aedes splendidas, et pro hoc, exquisitiore ornatu et pictura, volant circa *tecta* triclinii *laqueata*, ad-eoque capiti hominis opulenti, in triclinio suo in luxum atque epulas perditæ effusi, imminet, instant; in exquisitissimo convivii apparatus dives curis distringitur, maceratur. *Tecta* h. l. esse cubiculorum, maxime tricliniorum, vel ex ali. *laqueata* intelligitur. Ita et Lucan. X. 112. *laqueataque tecta ferebant divitias, crassumque trabes absconderat aurum*. Triclinia enim quam sumtuosissime, maxime lacuare exornata erant. Iam *laquear*, s. lacinar erat tectum contignatione quadrata, cuius interstitia vel auro inducta, vel opere sectili, vel picturis exornata erant. Senec. ep. 90. *Non tecta coenationi parabantur: nec in hunc usum pinus aut abies deferebatur longo vehiculorum ordine, vicis intrementibus, (plane ut Tib. II. 5. 43. *urbique tumultus portatur validis mille columnâ iugis*) ut ex illa lacunaria auro gravia penderent*. Ad sententiam III. 1. extr.

v. 15 — 16. Is demum *beate* ac tranquille vitam degit, qui

Nec leves somnos Timor aut Cupido
Sordidus aufert.

Quid

qui forte sua, etsi mediocri vel adeo tenui contentus est, quem nulla augendae rei cupiditas vexat. *Parvum* de re mediocri, fortuna tenui, ut saepe alibi, v. c. Lucret. V. 1117. *Divitiae grandes homini sunt, vivere parce aequo animo; neque enim est unquam penuria parvi*: apposite etiam ad sententiam poetae. Notissimum expressit Claudian. in Ruf. I. 215. *Vivitur exiguo melius.* cf. Serm. II. 2. 1. *Iunge autem: vivitur bene illi, is bene vivit, cui pat. caet. Pessime alii: vivitur parvo (tertio casu) cui caet.* Iam illud *parvum* docte speciali, poetisque frequentata paupertatis notione declaratum subiicitur a poeta. Vtrumque autem, et apparatus s. suppellectilem curtam, et victum tenuem designat per *salinum* et *mensam tenuem*, tenui, vili cibo instructam, s. vili materia compactam; tum contentum eius atque ab omni luxu alienum animum per *sal. paternum* (cf. V. 2. 5.); denique, ut paupertatem eius, non sordidam illam, atque omnium rerum egenam, sed mundam referret, *salinum* ipsi *splendere* ait in mensa tenui. - Noster Serm. I. 3. 15. *Sit mihi mensa tripes, et concha salis puri caet.* Leonid. Alex. XXX. 3. (Anal. Br. II.

196.) *Αὐτάρκης ὁ πρόσβυς ἔχειν ἄλλα καὶ δύο κρέμνα.* Pers. III. 25. *rure paterno est tibi farmodicum, purum et sine labe salinum.* — 15. 16. *Nec et cui non Timor caet.* qui nec metu turbatur, ne bonis exuatur, nec augendarum rerum cupiditate infatiabili tenetur; quae duo divitis avari animum misere torquent. Pro hoc suavi imagine: *Timor et Cupido ipsi non auferrunt*, intercipiunt, turbant *somnos leves*, somno leni ac placido perfruitur, animo eius nulla sollicitudine perturbato. Cf. III. 1. 21. Senec. Herc. Oct. 644. *Cespes Tyrio mollior ostro solet imparvidos ducere somnos: aurea rumpunt tecta quietem, vigilesque trahit purpura noctes.* Spectat etiam huc fragm. Menandri in Stob. Floril. Groe. p. 391. (in Brunkii Gnom. p. 195.) *ἄμην ἐγὼ τοὺς πλουσίους — οὐ στένειν τὰς νύκτας, οὐδὲ σπρεφόμενος ἄνω κάτω αἶμαι λέγειν· ἢ δ' ὄν δὲ καὶ προσόν τινα ὑπνοῦν καθεύδειν, ἀλλὰ τῶν πτωχῶν τινα. νυκτὶ δὲ καὶ τοὺς μακαρίους caet.* — *sordidus*, qui animum *sordidum*, avarum arguit. *Sordes* enim animo tribuuntur, avaritiae labe coinquinato.

v. 17. Aureae plane sententiae, brevitate maxime animum

Quid brevi fortes iaculamur aevo
 Multa? quid terras alio calentes

Sole

admodum ferientes! *Quid, δια τί* cur fortes, tanto cum iusu, tantopere iaculamur, appetimus multa, cur magnis consiliis tanta cum intentione imminemus, cur cogitationes nostras, augendarumque opum studium longe ultra vitae nostrae terminum extendimus, quasi aeternum victuri simus, brevi aevo, cum tamen brevissima nostra vita sit, in tam brevi, exiguo vitae spatio. *Iaculari* plane ut gr. τολξεύειν v. c. Eurip. Hec. 603. καὶ ταῦτα μὲν γε νοῦς ἐτόξευσεν μάτην. Idem in Suppl. 745. ὦ κενοὶ βροτῶν, οἱ τόξον ἐκτείνοντες ὡς καιροῦ πέρα. Sic τόξον μερίμνης dixit incertus poeta apud Plutarch. de audiend. poet. c. XI. et inde in Excerpt. Grot. p. 925. Adde Lucian. Nigrin. §. 36. (T. I. p. 77.) et Hermot. §. 28. p. 768. Similiter Epictet. c. XV. μὴ ἐπιβαλλε πόρῳ τὴν ὄρεξιν, ubi v. Heyn. — 18. Nexus sententiarum: Cur tantopere aestuamus curisque atque aegritudine nosmet affligimus, quam frustra longinquis peregrinationibus susceptis dispellere conamur, quum animum ita adfectum ubique nobiscum circumferamus. Animi vitia, cupiditates, quae te patria expellunt circumaguntque, exstirpandae sunt; has ubi compescueris,

ubique gentium, animi ad σωφροσύνην composito habitu, beate ac tranquille vives. Ad rem ac verba Seneca Ep. 28. *Admiraris, quod peregrinatione tam longa et tot locorum varietatibus non discussisti tristitiam gravitatemque mentis.* — *Quaeris, quare te ista fuga non adiuvet? tecum fugis.* Idem ep. 104. *Quid prodest, mare traicere, et urbes mutare? si vis ista, quibus urgeris, effugere, non alibi sis oportet, sed alius.* et mox: *Nullo tibi opem feret iste discursus: peregrinaris enim cum affectibus tuis, et mala te tua sequuntur.* *Terrae calentes, calefactae, illustratae alio sole, sub alio caeli cardine sitae adeoque remotae, disitae.* Scilicet ex antiqui sermonis simplicitate, quae cuique regioni caelum suum, adeoque et solem, sidera sua assignat, ducta haec loquendi forma. Sic *Italum caelum* II. 7. 4. Sic *Sarmatae, vagi antea, sub uno caelo a Domitiano vivere iussi* apud Stat. Silv. IV. 7. 51. *Mutato evadere caelo* Sil. X. 420. *Hinc mutare diem, h. aliud subire caelum, ubi dies aliter se habent* (uti optime Grotius). *Lucan. VIII. 217. et alii Soles* Idem l. IX. 872. *patriae non arva requiro, Europamque, alios soles, Asiamque calentem.* Iam

Virg.

Sole mutamus? Patriae quis exful
Se quoque fugit?

Scandit aeratas vitiosa naves

Cura: nec turmas equitum relinquit:

Ocior

Virg. Ge. II. 512. *alio patriam quaerunt sub sole iacentem.* Iam mutamus terras longinquas exquisita inuersione doctaque breuitate dictum videri potest pro vulgari: mutamus terras nostras terris longe disitis, remotis, h. adimus terras alias. Cf. ad I. 17. 2. Simplicius tamen et, si quid iudico, magis ἐναργέστερον videtur, mutare terras accipere pro, aliam ex alia adire terram, ἄλλοτε ἄλλην γῆν ἀμείβειν (Lucian. de Gymn. 18. T. II. p. 897.) terras remotissimas pererrare, animi inquieti aestu continuo circumagente. Sic *urbes mutare* in Senecae l. 1. Lucret. IV. 460. *coelum mare flumina, montes mutare et campos pedibus transire videmur:* et magis apposite III. 1070. Si nossent homines aegritudinis causas, *haud ita vitam agerent* — *quaerere semper commutare locum, quasi onus deponere possit animus.* — *Patriae quis caet.* Enimvero is, qui patriam fugit, relinquit, alias aditurus regiones, num *se quoque fugit?* h. is animi sui aegritudinem ubique circumfert, curae cum isto peregrinantur. Seneca de Tranquill.

2. *Aliud ex alio iter suscipitur, et spectacula spectaculis mutantur, ut ait Lucretius: Hoc se quisque modo semper fugit. Sed quid prodest, si non effugit? sequitur se ipse, et urget gravissimus comes.* Lucretii locus est III. 1081. sqq. *Exul patriae* docte et plenius (ut *dux militiae* II. 7. 2.) pro simpl. *exful*, et hoc pro, qui patria excedit, longinquam peregrinationem suscepturus. Longam enim absentiam innuit hac voce poeta. *Exfulem lienis* eadem virtute ciconiam dixit Petron. fragm. V. Praeclare autem servavit Horatius orationis colorem, ab exilio petitum, v. *fugere*, quod itidem, ut gr. *Φεύγειν* de exilio poetis in usu est. Virg. Ecl. I. 1. 4. *Nos patriam fugimus,* et saepius alibi.

v. 21 — 24. Amplificatur iam, specialibusque picturis egregie repraesentatur proximorum vv. sententia. Hominem animo aegrum itinera, terra marive animi recreandi causa suscepta, non levant, eius aegritudinem nentiquam minuunt aut tollunt. Pro hoc vividissima imagine

Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro,

Laetus

poeta: Cura, tanquam persona, ei, peregre ituro, adhaeret, ad latus ipsi est, eum comitatur, ura adeo cum eo, mare traiecturo, *naves scandit*, navem conscendit. Iam quaevis affectio, *πάθος*, vitium animi est, h. morbus; illa enim animus consumitur, exeditur. Hinc animus, ita affectus, vitiosus, et ipsae affectiones, quae animum vitiosum reddunt, conficiunt, ut amor, aegritudo, cupiditates caet. docte *vitiosae dicuntur*. Sic *vitiosa libido* Nostro est Epp. I. 1. 85. et h. l. *Cura vitiosa*. Nescio tamen, an satis commode h. l. ita dicta sit; abducimur enim sic a persona ad rem significatam. — *aeratas*, aere nunitas, rostratas; ornat. — 22. seu terra iter faciat, continuo eum sequitur. *Turmas* catervas *equitum*, equites non relinquit, eadem celeritate cum iis fugit, exaequat ipsorum cursum quamvis velocissimum, non defetiscendo. Iam *equites*, *equi* possunt simpliciter *navibus* videri opponi; ut adeo illo iter maritimum, hoc terrestre declaretur; uti fere in loco simillimo III. 1. 39. *Timor et Minae scandunt eodem, quo dominus; neque decedit aerata triremi, et post equitem seilet atra*

Cura. I. 6. 3. pariter opponuntur *naves* et *equi*, et inde apud Flor. II. 2. *ille terrester populus ostendit, nihil interesse virtutis, equis an navibus, terra an mari diuicaretur, ubi expungendum illud glossema: terra an mari*. Possunt et *turmae equitum* proprie accipi de equitatu, omninoque exercitu, cui se Cura audacter immiscet. Lucret. II. 47. *Metus hominum Curaeque sequaces nec metuunt sonitus armorum, nec fera tela*. Ita vero audaciae magis quam velocitatis in Cura effluenda rationem a poeta habitam iure expectasses. Magis adeo appositum videtur, magistratum Romanum aliquem cogitare, qui, provinciam sortitus; aut legatus eo missus, cum numerosa comitum caterva eo proficiscitur (v. Tibull. I. 3. in. Catull. X. XXVII. et XVI. 9.) vel omnino divitem Romanum, in magno comitantium strepitu villam aut aliam regionem petentem. Huic enim praesto erant plures comites, plures *caballi, manni, asturcones, tolutarii* (Seneca ep. LXXXVII.) Noster Serm. I. 6. 101. *duendus et unus et comes alter, uti ne solus rusve peregreve exirem; plures calones atque caballi puscendi*. Spectat huc Lucret. III. 1076.

Cur-

Laetus in praesens animus, quod ultra est,
 Oderit curare, et amara lento
 Temperet risu. Nihil est ab omni
 Parte beatum.

Abs-

Currit agens mannos ad villam hic praecipitanter, auxilium tentis quasi ferre ardentibus instans; oscitat extemplo, — aut etiam properans urbem petit atque revisit. — 25. agente prae se, dispellente, vel excitante, cogente. Homer. Il. μ. 156. νιφάδες — ὡς τ' ἄνεμος ζαῆς, νέφεα σκίοεντα δονήσας, παρφειὰς κατέχευεν ἐπὶ χθονί, h. demissa tempestas ab Euro, ut Horat. III. 17. 11. e quo simul, ut alios mittam, apparet, Eurum in illis regionibus crebrum procellis, posteriorem adco rationem priori praeserendam esse; etsi celeritatis notio alteram suadeat.

v. 25 — 27. Animus ab omni cupiditate liber ac laetus in praesens, praesenti, quod vivendum datur, tempore hilariter fruens oderit curare ne curet quod ultra est, τὰ πῶρόω (uti saepe Pindarus) quae nondum attigimus, ne sollicitus sit de futuro. Verae hoc tranquillitatis fundamentum saepius ab Horatio inculcatum; veluti I. 9. 13. III. 29. 32. quod adest, momento componere aequus, III. 3. 27. dona praesentis cape laetus

horae et linque severa et alibi. — 26. amara, τὰ πικρὰ, acerbata, iniucunda, adversa animus temperet, comprimat, retuodat, levet risu, ita ut frontem ne corruget, malis succumbat, adversa nimis molliter ferat, adeoque animus adversis, si quae incidunt, ne frangatur, ne contristetur. In hac quidem ratione nihil est, quod quemquam offendere possit. Exquisitior tamen ac doctior haec altera, quae omnes intpp. fugit, in Horatio etsi et alibi obvia, qua temperare est miscere, et amara risu temperare adeo, tristitiam hilaritate miscere, in dolore laetitiam prae se ferre, aequo iniquam fortunam pati animo. Ita plane, unde sua poeta hausisse putandus est, in epigr. ἀδεσπότη DXXXI. (Anal. Br. III. 265.) Ὁ τὸν πολυστένακτον ἀνθρώπων βίον γέλωτι κερύσας Νικαεὺς Φιλιστίων. cf. IV. 12. 27. — lento, qui animum lentum, amaris non perturbatur, adeoque quietum declarat; docto epitheto. — 27. Nova sententia, ita cum superioribus connectenda: memor, secum reputans, nihil esse ab omni parte beatum, etiam for-

Abstulit clarum cita mors Achillem,
 Longa Tithonum minuit senectus:
 Et mihi forsan, tibi quod negarit,
 Porriget Hora.

Te

tunatissimo sua adesse incommoda. Ad sententiam Eurip. fr. Sthenob. I. οὐκ ἐστὶν ὅστις πάντ' ἀνήρ εὐδαιμονεῖ caet. Laudant et Theognidea Οὐδέϊς γὰρ πάντ' ἐστὶ πανόλβιος. Adde eiusd. v. 170.

v. 29. Ultima iam insignibus heroicae ac mythicae aetatis exemplis illustrat poeta. Mira virtus poetae h. l. cernitur cum in docta brevitate, qua illa extulit, tum in epithetis, in quibus tota sententiae vis est, eorumque aptissima collocatione. Etiam oppositio, quae in his duobus exemplis est, magnam vim ad animum commovendum habet: Achilli maxima nominis claritas cum brevissima vita: Tithono contra longa vita, sed decrepito, contigit. *Achillem mors cita*, cito, in ipso aetatis flore constitutum *abstulit*, sed *clarum*, ut qui maximam fortitudinis sua gloriam adeptus esset; Achilli brevis, at gloriosissima obtigit vita. Respexit poeta Homer. II. 1. 410 sqq. Hinc μιννθάδιος, ἀκύμορος eidem dictus II. α. 417. et 505. — 30. *Tithonum minuit*, consumpsit, confecit vires eius, decrepitum

fecit, *longa senectus*; Tithono quidem obtigit longissima vita, ipsa adeo immortalitas, a Iove ipsi ab Aurora obtenta (Hom. II. in Ven. 220 sqq.) sed hilaritatis expers, senio quippe obnoxia, quod Tithonum Iupiter ἀθάνατον quidem, non vero ἀγήραον fecisset; id quod Aurora petere oblita fuisset. Hinc ille, ὅτε δὴ πάνπαν στυγερόν κατὰ γῆρας ἔπειγεν, οὐδέ τι κινήσαι μελέων δύνατ' οὐδ' ἀναεῖραι, Hom. II. l. 253. 4. — 31. 32. Etiam alterutri nostrum casu aliquid obvenire potest, quod alter ardentissimis votis frustra obtinere studeat. *Hora*, fortuna in horas varians (uti optime Ruhnk. ad Vellei. II. 18. p. 127.) Fors, mihi *porriget*, ultro deferet, non petenti dabit, *quod tibi negarit*, quod tu frustra votis expetieris, flagitaveris; forte mihi nec cupienti nec speranti obtinent, quibus tu aegerrime careas. quae tu maxime desideres. Modeste sic Horatius se ab omni cupiditate liberum, quaeque sibi fortuna largiatur, grata manu sumentem, Grosphum contra in maximis divitiis ulterioribus desiderii laborantem ostendit.

Te greges centum Siculaeque circum
 Mugiant vaccae; tibi tollit hinnitum
 Aptā quadrigis equa; te bis Afro
 Murice tinctae

Vesti-

v. 33. Iam, quo uterque beatus esset, quae diversa uterque bona nactus esset, perspicuitatis causa subnectit poeta. Tu in summa opum affluentia vivis; ego vero pauper, at, quo me beatissimum praedico, facultate aliqua poetica polleo. Haud vulgari doctrina, ornatuque summo hanc sententiam instruxit poeta, adeo quidem, ut ipsi hi versus modestiam eius, qua tenuem admodum sibi obtigisse venam ait, egregie redarguant. Quo praecclaro artificio et alibi usus est poeta, v. c. I. 6. Iam divitias Grosphi docte enumerat per greges ovium, bonum, equorum, et purpuram. Tum illud *tu possides*, vide quam docte et exquisite variaverit. Vivide enim et ad naturam rei *te circum mugiant*, de magnis gregibus, late per agros pascentibus. Eodem ornatu Theocr. 15. 36. Πολλοὶ δὲ — μόσχοι σὺν κερῶσιν ἐμυκήσαντο βόεσσι. E nostro colorem duxit Stat. Silv. IV. 5. 17. *Non mille balant lanigeri greges, nec vacca dulci mugit adultero: unigue, si quando, canenti mutus ager domino reclamat. Greges* puta ovium. De his adeo proprium erat,

balant te circum, ut in Papinianolo loco. Sed alii greges vaccarum intelligunt, et *Siculas vaccas* declarative a poeta subiici volunt. Praestat tamen prior ratio, altera doctior. Ovid. Met. IV. 634. *Mille greges illi, totidemque armenta per herbas errabant.* — *Siculae*, tanquam praestantiores. Sicilia enim pascuis nobilissima. Alii Grosphum saltus et agros in Sicilia habuisse ex h. l. cogunt; haud incommode, etsi, ut omnino hoc statuamus, vix necesse existimem. — *tibi in tui commodum equa tollit*, edit *hinnitum* (ut *tollere clamorem, vocem et similia*) luxuriatur, pascitur in pratis, pro vulgari: tibi sunt equae armentales, adeoque armenta equorum. — *Apta quadrigis*, forte antiquo et primario vocabuli significatu, pro, iuncta h. quae iungatur aliquando quadrigis in certamine curuli, per prolepsin. Simplicius tamen fuerit, *aptam* idoneam *quadr.* quae in certamine curuli adhibeatur, accipere. Ita *longis curibus aptus equus* dicitur Ovid. ex P. I. 2. 86. Utrovis antem modo equorum generositatem ita declarat poeta; nihil amplius.

Ar-

Vestiunt lanae: mihi parva rura, et
Spiritus Graiae tenuem Camenae

Parca

Arguantur alii, nimis in orationis ornatu haerentes. — 35. tu purpura amiciris, purpuratus incedis. *Te lanae vestiunt, lana vestit bis, tinctoria, infecta murice, succo muricis, h. colore purpureo.* Murex e genere testaceorum, qui ad Phoenices (hinc *Tyrius* V. 12. 21. Ovid. A. A. III. 170. *Sidonius* Tibull. III. 3. 18.) Africae (ut h. l. Adde Epp. II. 2. 181. Ovid. Fast. II. 318.) et Laconicae litora capiebatur. Bis eius succo lana tingebatur, quo ea colorem nigricantem traheret, qui, pretiosior quippe, veteribus maxime in deliciis erat.

v. 37 — 40. Praeclare Musam suam immensis Grogphi divitiis opponit poeta, hacque virtute se eidem felicitate, si non superiorem, parem saltem haberi vult. Horatio hic et II. 13. init. ante oculos fuit carmen Bacchylidae, cuius fragm. servavit Athen. XI. p. 500. Anal. Br. I. 152.) *Ὁ δὲ βοῶν πάρεστι σῶματ', οὔτε χρυσὸς, οὔτε πορφύρεοι τάπητες· ἀλλὰ θυμὸς εὐμενῆς, Μοῦσα τε γλυκεία.* Jam pro vulgari „mihī obtigerunt“ antiqua notione poeta sibi a Parca ista tributa ait. Parcae enim nascentis cuiusque fortem non tantum praedicere,

sed ipsae cuique assignare, dare, credebantur. Iam quae fatali quadam necessitate cuique in vita contingunt, conditio cuiusque, tam bona quam mala, adeoque non solum opes atque honores, sed et egestas, aerumnas, et miseriae; tum corporis atque animi dotes vel divinitus vel a Parca dispensari putabantur. Parcae adeo cum paupertatem suam tum facultatem poeticam acceptam refert Horatius h. l.; non vero Musis, quas indocte quidam intelligendas statuunt; ut aliorum commenta fileam. Apte Lamb. laudat Pind. Ol. 9. 38. *εἰ σὺν τινὶ μοῖρῃ δῖω παλάμα ἐξοίρετον Χαρίτων νέμομαι κάπον.* Magis tamen huc spectat Nem. d. 66. *ἔμοι δ' ὅποιαν ἀρετῶν ἔδωκε Πότμος ἀναξ, εἴ οἱ δ' ὅτι χρόνος ἔρπων πεπρωμέναν τελέσει.* quem locum Horat. observatum h. l. paene crediderim. Iulian. Misop. 337. *Ἀνακρέοντε τῷ ποιητῇ πηλά ἐποίηθη μέλη χαρίεντα, τραφῶν γὰρ ἔλαχεν ἐκ Μοιρῶν.* — non mendax, verax, perpetuo Parcarum epitheto, quatenus ipsarum decreta mutari nequeunt. — *parva rura*, agellum Sabinum. — 38. *Spiritus tenuem Graiae Camenae*, aliquid facultatis poeticae, qua poetae lyrici Graeci exsplenduerunt, poesiū lyricam,

Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

lyricam, facultatem pangendi
lyrica, ad Graecorum exempla
facta. *Spirare, spiritus* follen-
tia de vi ingenii poetica, nifu-
que altiore. Noster IV. 6. 29.
30. *Spiritum Phoebus mihi, Phoebus*
artem carminis nomenque de-
dit poetae. cf. IV. 4. 24. Stat.
Theb. I. 17. *quando Itala non-*
dum signa nec Arctos ausim
spirare triumphos. Idem Silv.
V. 3. 10. *Ibam altum spirans.*
Alcaeus Mess. V. 3. (Anal. Br.
I. 487.) *Δωρόθεος γοερούς ἐν-*
νεπε Δαρδανίδας — ἔπνεε δ' ἵππου
ἔργματ' ἀειζώνων ἀψάμενος χαρί-
των. Dioscorid. XXV. (Anal.

Br. I. 499.) *Σαρκῶ, σὺν Μού-*
σαις ἢ ἢα σὲ Πιερίσιν ἢ Ἐλικῶν
εὐκιστος, ἴσα πνείουσαν ἐκεί-
ναις, κοσμεῖ. — *et malignum*
spernere vulgus, sicque effecit,
ut despiciere possem turbam in-
vidam, invidos, h. invidia me
superiorem, *maiolem* (ut II. 20.
4.) constituit, maximam mihi
e poesi lyrica famam concilia-
vit. Adiecta adeo haec ad ex-
ornationem superioris sententiae.
Pedestris oratio ita iungebat:
Parca facultatem poeticam mihi
tribuit, qua maxime glorior,
qua maximam famam consecu-
tus sum.

C. A. R. M. E. N. X. V. I. I.

A. R. G. V. M. E. N. T. V. M.

*M*aecenatem, vitae amantissimum, (refert eius turpissimum votum, quo et debilitatem non recusabat et deformitatem, et novissime acutam crucem, dummodo inter haec mala spiritus prorogaretur, Seneca ep. 101.) quem adversa valetudo, qua saepius, maxime per extremos vitae annos tentatum fuisse constat, (Plin. VII. 52. Quibusdam perpetua febris est, ut Cilnio Maecenati) misere excruciaret, mortisque instantis metu plane conficeret, Horatius hoc carmine ab hac cogitatione abducere, vitaeque longioris spe hac fere argumentatione, quae quidem ad animum aegrum mortisque metu conturbatum satis efficax esse debuit, erigere conatur: Dii omnino nolunt, ut tu prius obeas; imo, ut eodem uterque die moriamur. (Mollissimo haec cum amoris affectu declarat poeta v. 1 — 16.) De quo minime dubitandum videtur, quum simillima utriusque nostrum fata fuerint, adeo quidem, ut nobis unam eandemque genesin obtigisse plane persuasus sim; e quo ipso necessario sequitur alterum hoc, nobis eundem vitae terminum a fati constitutum esse. Praeclare vero poeta in fine simile utriusque mortis periculum, e quo servati fuerint, commemorat,

quo

quo animum eius a maerore abduceret, novaque recuperandae valetudinis spe erigeret. Regnat in hoc carmine, maxime initio eius, summus tenerrimi amoris sensus, qui se plane ad Maecenatis ingenium atque animum accommodat. Hunc enim astrologicis rebus multum tribuisse, vel inde probabile videtur, quod eius genesi poeta v. 22. commemorat.

A D M A E C E N A T E M.

Cur me querelis exanimas tuis?

Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius

Obire, Maecenas, mearum

Grande decus columenque rerum.

Ah!

v. 1. Initio statim carminis tenerrimus amoris, quo adversam Maecenatis valetudinem molliuscule ferebat Horatius, erumpit affectus. Cur me *exanimas*, occidis, enecas h. excrucias, angis *querelis tuis*, de morte tibi instante, sensu molliſſimo pro, vanae istaec tuae sunt querelae, quod morti proximus sis, quod vita nunc tibi excedendum sit. *Exanimare*, *enecare* (Terent. Andr. IV. 1. 36.) *occidere* (V. 14. 5.) de iis, qui quocumque affectu animum alicuius penitus conturbant, ut sui amplius compos non sit; plane ut gr. ἀποκτείνειν, ἀποκναίειν. V. Valken. ad Eurip. Hippol. 1064. *Animus contra redditur*, vaneſcente metu, sollicitudine caet. — 2. Quandoquidem *non amicum est Diis*, οὐ φίλον θεοῖς ἐστὶ (de graeca hac loquendi forma v. Lamb. h. l. et Muret. Var. Lect. II. 13.) non placet Diis, Deorum e voluntate non est, in fatis non est, te prius obire. Adiecta adeo haec, quo vanum

eius timorem argueret; tum Deos id nolle, miro acumine poeta inde ponit, quod eorum utriusque fata essent ſimillima, sibi adeo eodem tempore mors oppetenda sit, quam tamen nunc non videat, cur pertimescat sibi propinquam. Quae sanè argumentatio in Maecenate, mortis timidissimo, cuius rei, nisi aliunde constaret, ipsae eius querelae (v. 1.) fidem faciunt, adeoque omnibus, quae ipsi vitae longioris spem ostenderent, vacillans aures praebente, vim aliquam habere poterat. Pessime autem voluntatem hanc Deorum ex sua cogere poetam statuunt intpp. — *nec*, etiamsi Dii nolint, mihi *amicum*, statutum est, tibi *superstitem* esse. Docte sic parat transitum ad vv. sqq. sententiam. — 4. *decus v. I. 1. 2. Columen mearum rerum*, in quo omnes meae res, ac fortunae repositae sunt, quo adeo mortuo nihil amplius est, cur vitam ulterius expetendam existimem. Causam adeo, praeter tenerrimi amoris

Ah! te meae si partem animae rapit
Maturior vis, quid moror altera?

Nec carus aequae, nec superstes

Integer. Ille dies utramque

Ducet

amoris testificationem, continet, cur ipsi secum mori constitutum sit.

v. 5. Infurgit atque emollescit penitus poetae affectus mortis, quae a Maecenate eum dis-iunctura sit, cogitatione. Si vis leti (ut II. 13. 20.) necessitas leti (I. 3. 33.) mors indomita (II. 14. 4.) maturior rapit, docte pro, mors te maturius, citius quam me rapit, si maturius obieris, quam ego. Male alii vim maturiorem de morte immatura capiunt. Partem, dimidium animae meae, uti Virgilium suum Horatius vocat I. 3. 8. — 6. Quid ego, altera, cuius dimidia tantum animae pars restat, amissa te altera, defuncto te, moror, amplius vivo, qui ego sine te amplius vivere possim? 7. — Siquidem non aequae ac antea, cum tu, pars mei-melior, superesses, carus mihi futurus sim, vitam non amplius iucundam ducam. Sic Statius partem animae suae meliorem Metium vocat Silv. III. 2. 7. Blandius autem, aut exquisitiore ratione vix efferrī potuit, quanti Maecenatis amicitiam faceret poeta. — non superstes

integer, amissa altera animae parte. Fatendum sane, post antecedentia haec ultima enervia videri, et acumen, quod subest, admodum languere. Sed et graeci poetae in hac testificandi amoris formula exornanda atque ad prima sua stamina revocanda mire sibi placuerunt frigidumque quendam lusum captarunt. Vide Callimachi loca ad I. 3. 8. adducta; adde Theocr. XXIX. 4. οὐχ ὄλας φιλέειν μ' ἐθέλησθ' ἀπὸ καρδίας· γινώσκω. τὸ γὰρ ἡμῖσι τὰς ζωίας ἔχω, ζῶ τὰν σὰν ἰδέαν, τὸ δὲ λοιπὸν ἀπώλετο.

v. 8. Ille dies, quo tu morieris, utramque, utriusque nostrum ruinam casum ducet, uterque eodem die ruemus, occumbemus, moriemur. Proprie erat: tu occumbens duces ruinam, me tecum trahes, una occidam; imagine ab aedificio ducta; quod, solutis compagibus ac iuncturis collabatur. Virg. Aen. II. 465. ea lapsa repente ruinam cum sonitu trahit. Claudian. de R. P. III. 379. pariter traxere ruinam — campoque recumbunt. Id. in Phoen. 33. pinus seram ponderibus

Ducet ruinam. Non ego perfidum
 Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
 Utcunque praecedes, supremum
 Carpere iter comites parati.

Me

pronis tractura ruinam. Alii *ducet* pro, adducet, dictum volunt, parum docte. — 9. *Dixi sacramentum*, iureiurando me obstrinxi, *perfidum*, quod fallerem, sancte adiuravi tibi, me numquam te deserturum. *Dicere sacramentum* verba solennia de iuramento militari, fatis accommodata h. l. Nam uti milites iurabant, se numquam deserturos militiam; ita iuraverat Horatius, se Maecenatem haud derelicturum. — 10. *ibimus, ibimus*, geminatum, graviter asseverantis est, pro vulgari, sequar te, *utcunque*, statim simul ac *praecedes*. Color orationis itidem petitus a sacramento militari. Nam ut militum erat, ducem et signa sequi, quocunque tenderent, ita Horatius Maecenatem praecedentem tamquam ducem illico secuturum se spondet. — 12. 12. *parati, προθυμοι, carpere* ad carpendum, haud cunctanter carpturi *iter comites* una, tecum, comitaturi te in *supremo itinere*, ad loca infera. *Ire ad inferos* pervulgata imagine dicitur pro, mori. Vide ad l. 4. 17. Nobilitavit eam poeta, dicendo, *supremum iter carpere*.

Similiter Sophocles Antig. 818. Ὁρᾶτε μὲ — τὰν νεάταν ὁ δὸν στειχοῦσαν, νεατον δὲ φέγγος λεύσσοσαν ἀελίου. Simmias Rhod. IV. 4. (Anal. Br. I. 204.) ὥχσο γὰρ πυμάτων εἰς Ἀχέρωντος ὁδόν.

v. 15. Nullis terriculis, ne horrendis quidem Tartari monstris in hoc itinere obiectis me a te divelli patiar, constanter tibi adhaerebo. Animo igitur praecipit poeta, quae se post mortem a Maecenatis confortio disingere possint. Generaliter hanc amoris obtestationem ab intpp. accipi video, quasi vivus videusque monstris istis se celsurum neget; quod, ne quid gravius dicam, admodum ieiunum foret. Sed cogitandum, Chimaeram et alia monstra in aditu ad Umbrarum loca a poetis collocari, etiam a Virgilio Aen. VI. 285-289. Tunc et Centimais, e quibus poeta Gygen (Virgil. l. l. Briareum) commemorat, in Orci vestibulo sedem adsignarunt poetae; et si Hesiodus eos in Tartari faucibus collocet Theog. 754. ἐνθα Γύγης, Κόττος τε καὶ ὁ Βριάρεως μεγάθυμος καίεσσι, Φύλακες πιστοί

Me nec Chimaerae spiritus igneae,
 Nec, si refurgat centimanus Gyges,
 Divellet nunquam. Sic potenti
 Iustitiae placitumque Parcis.

Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
 Formidolosus, pars violentior

Na-

πιστοὶ Διὸς αἰγιόχοιο. quem alibi Virgilius (VI. 574. *Cernis, custodia qualis vestibulo sedeat?* sc. Centimanorum) in talibus figmentis sibi parum constans (ita et Hydrae diversam a priore v. 287. sedem dat v. 576.) secutus videri debet. Proclive adeo fuit, ut poeta in hoc phantasma, quod Umbris loca infera intractibus obiiceretur, incidere, quum se nullo terrore ac periculo vel praesentissimo ab hoc consilio deductum iri declaraturus esset. Similiter de Hercule, Orcum ingresso, Virg. Aen. VIII. 298. *Nec te ullae facies, non terruit ipse Typhoeus arduus, arma tenens; non te rationis egentem Lernaes turba caput circumfletit anguis.* Iam pro vulgari, Chimaera ignem spirans, exquisitius ac fortius erat, Chimaerae spiritus igneus; pro quo doctiore ratione est Chimaerae igneae spiritus, *Χίμαιρα πῦρ πνέουσα*, flammis armata, ut Virg. Aen. VI. 288. — 14. *Gyges centimanus, ἐκκτόνχειρ*, nota ratione. — *si refurgat*, sese mihi objiciat, ma-

nus intuentet, vim paret. Sequitur adeo poeta eos, qui Centimanos fulmine in Tartarum detrusos, perhibuerant. Iacebant adeo prostrati in Tartaro; uti fere *Titaniam pubem submine delectam in imo fundo volvi* h. exanimis iacere narrat Virgil. Aen. VI. 581. Apte adeo *refurgat*, ut *Typhoeus arduus*, erectus, resurgens in simili loco Virg. Aen. VIII. 299. — 15. 16. Similis forma Homericæ, II. β. 116. *ὄστω που Διὶ μέλλει ὑπερμενέει Φίλον εἶναι.* Sic placitum, constitutum est *Iustitiae, Δίκη*, tanquam Deae; hinc *potenti*, cuius decreta, ut *Parcarum*, immutabilia sunt. In prosa simpliciter erat: ita consentaneum, ita ius fasque est pro nostra amicitia; *placitumque Parcis*, quod ipsum fata decreverunt. Caeterum haec ὑψίστος non tam ad proxime antecedentia, quam ad universam ac privariam poetae sententiam spectat: in satis est, nos uno eodemque tempore mori.

v. 17. Ac de hoc (sc. quia uno eodemque tempore moritu-

Natalis horae, seu tyrannus
Hesperiae Capricornus undae:

Vtrumque nostrum incredibile modo
Consentit astrum. Te Iovis impio

Tu-

ri sumus) dubitationem plane eximit casuum atque eventorum, quae utriusque nostrum acciderunt, similitudo; cuius quidem causas in consensu sideris nostri natalitii latere existimo. Jam quum inde mortis etiam tempus desinirent genethliaci, facile intelligitur, quantam ista ad Maecenatis animum huic superstitioni alligatum vim habere debuerit argumentandi ratio. Pro vulgari: quaecumque mea genesis sit, quodcumque sidus fuerit, sub quo natus sum, docta siderum enumeratione poeta; *Seu Libra me adspicit*, adfulget mihi, vim in me habet, utpote sidus, quod natali hora emerferit. Huius enim vis in horoscopo reliquis, certa aliqua caeli parte ab eo distantibus, aut e regione oppositis, praevalere credita. Est adeo: *seu Libra* sidus meum natalitium est, *seu Scorpium*. — *formidolosus*, ad spectu terribilis, formidabilis, Scorpii sidus *κακοποιόν*, ornatu a noxia huius animalis natura petito. Ita *Scorpium minitans ictu* est in Anthol. lat. Burm. T. II. p. 317. — *Pars natalis horae* s. geniturae dici-

tur, quia plures stellae observantur, earumque intervalla, quibus cum inter se tum ab astro primario distabant, notabantur; quae notatio horoscopus dicebatur. Jam quum Scorpium in noxiis haberetur, sidus autem, quod in ipsa natali hora emergeret, caeteris efficacius putaretur, docte poeta Scorpii sidus natalitium *partem* appellat *violentior*, quae vim reliquorum, quae genesis efficiunt, beneficam frangit, ac hebetat. — 19. 20. *Capricornus tyrannidem* exercet, dominatur *undae Hesperiae*, fluctibus maris occidentalis, quatenus ortus eius (qui incidit in a. d. XVI. Cal. Ian.) et occasus (a. d. VIII. Id. Jul.) maximas procellas excitare credebatur. Vid. ad I. 3. 15. Propert. IV. 1. 107. *Quid moveant Pisces, animosaque signa Leonis, lotus et Hesperia quid Capricornus aqua*. Vnde *aquosus* dictus in Anthol. Lat. II. p. 315. et *νότιος, χαλαρόεις* Nonno. Caeterum salutare (Libram) et noxias (Scorpium et Capricornum) stellas memorat poeta, cum quod utrarumque vi cuiusque sere genesis temperaretur,

Tutela Saturno refulgens

Eripuit, volūcrisque Fati

Tardavit alas, quum populus frequens

Laetum theatri ter crepuit sonum:

Me

retur, tūm quod utraeque Mae-
cenatis genituram, ad quam su-
am plane accomodat, effice-
rent.

v. 21. Quodcunque tandem
fidus fuerit, quaecunque in hora
mea natali coniunctio; ea certe
tuae genesi simillima fuerit, ne-
cesse est; quandoquidem par fere
fatum uterque habuimus, et in
discrimen mortis adducti, et in-
de servati. Iam quum Horatius
arboris ictu prope *funeratus* (III.
8. 7.) fuisset, nimis anxie ca-
sus utriusque similitudinem ri-
mari atque exigere putandi sunt
intpp., qui ideo idem ferē Mae-
cenati periculum intentant, eum-
que vel in aliquo spectaculo (ita
Maffon. p. 356.) vel ipsa thea-
tri ruina vel denique conspira-
tione adversus eum facta (ut
Cruq.) vitae discrimen adiisse
contendunt. Caeterum Maece-
natis genēsin non plane suam
facit Horatius, sed diversae tan-
tum potestatis stellis, tam no-
xiae quam salutaris, similiter
ita temperatam fuisse contendit,
ut salutare noxiis praevalerent,
vimque harum retunderent. In
verbis, *nostrum incredibili modo*

consentit astrum, orationem ad-
modum ad pedestrem normam
depressam videri, notarunt iam
alii; sed sunt quaedam, per se
tenuia, quae nullis machinis ad-
dignitatem poeticam extollere
valeas, siquidem veram istorum
notionem repraesentare velis.
Peccant adeo, qui vano quodam
tumore, verborumque inani
strepitu nobilitatem talibus ad-
struere conantur. — 22. In
Mæcenatis adeo genitura praesi-
debat Saturni fidus *impium*, pe-
stiferum, exitiosum, *grave* (Pro-
pert. IV. 1. 106. adde Apulei.
Florid. p. 124. Bip.) cuius tam-
en vis *felicis* (Propert. l. l.)
Iovis stellae radiationibus miti-
gabatur, ac temperabatur. *Io-
vis* igitur *tutela*, fidus tutelare,
salutare *refulgens*, ex adverso
radians, opposita (Saturni stel-
lae) *eripuit*, subtraxit te *Satur-
no impio*, periculo a Saturni
fidere pernicioso tibi imminente.
Sublegit totum locum Pers. V,
45 sqq. *Non equidem hoc du-
bites, amborum foedere certo
consentire dies, et ab uno fidere
duci. Nostra vel aequali suspen-
dit tempora Libra Parca tenax
veri, seu nata fidelibus hora di-*

Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

Dextra

vidit in *Geminos concordia fata duorum: Saturnumve* (male legitur *que*) *gravem nostro love franginus una.* — 24. Teque praesentissimo vitae periculo liberavit. Ornatissime hoc exultit poeta. Iupiter tardavit inhibuit, repressit *alas Fati volucris*, alas volucres Fati, Fatum impetuose in te involans, irruens. Scilicet sollemni imagine, Homero potissimum frequentata, *Μοῦσα* homini *ἐπισκήπτειν, ἐπιχρᾶειν* dicitur; unde *alatum* eam effinxit Horatius. — 25. Quod accidit eo tempore, *quum populus*, quo die te primum recuperata valetudine in theatro adfuturum audierat, *frequens*, magna ideo frequentia in *theatris* congregatus *ter crepuit sonum*, edidit plausum, intranti tibi applaudit. — *laetum*, quo laetitiam suam ob receptam sanitatem testatam faceret. Blanda autem admodum huius rei commemoratio (fere ut I. 20. 3.) tantoque suavior, quo minus anxie facta ac quaesita videtur.

v. 27. *Truncus arboris illapsus cerebro me sustulerat*, docte pro, *arbor cerebro*, capiti meo *illapsa* fuisset; *meque adeo sustulisset*, necasset, nisi *Faunus ictum*, ab arbore in-

tentatum *dextra* protenta *levasset*, sustulisset, avertisset. Ad rem cf. c. 13. huius libri. Fauno acceptum hanc suam salutem refert poeta, utpote deo agresti, inprimisque Sabini sui, ubi res illa evenerat (II. 13. 10.) custodi vigilantissimo. Cf. I. 17. inuit. Iam quum hoc sibi, tanquam poetae, cuius *pietas et Musa Diis curae* cordique esset (I. 17. 13. cf. I. 22.) accidisse persuasum haberet, satis proclive erat, eundem Faunum inter *custodes*, s. Deos tutelares *Mercurialium virorum*, poetarum referre. Eadem ratione Baccho deberi quod servatus sit, proficitur III. 8. 7. Potest etiam Faunus poetarum custos haberi hactenus, quod illi fere tribuerentur, quae Panis Graecorum essent propria; is autem deus *συρίων, συρίκτας*. Hinc etiam in Bacchi comitatum adlectus, cui se libenter adiungunt poetae, recessus nemorum petentes. Cf. I. 1. 31. Vel fictamen priorem rationem, et simpliciore et ad sensum iucundiorum tenuerim. Ridicule autem Lambinus haec ad Horatii genesis refert, Martisque iniuriam a Mercurio et Fauno propulsatam innui contendit.

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas

Aedemque votivam memento:

Nos humilem feriemus agnam.

v. 30. Quare memento redde-
re, redde, persolve, para vi-
ctimas votivas, sacrum ex voto
debitum, et aedem votivam. Ad
utrumque enim referendum.
Reddere proprium verbum de
sacrificiis ac muneribus, quae
ex voto diis persolvuntur. Pro-

pert. II. 21. 59. Tu quoniam
es, mea lux, magno demissa
periculo, munera Dianae debita
redde choros. — 52. Nos agna
caesa sacrum Fauno faciemus
humile, tenue, pro re tenui no-
stra. Suaviter hoc splendidissi-
mo Maecenatis voto opponitur.

C A R M E N XVIII.**ARGUMENTVM.**

Suo ipsius exemplo hoc carmine ostendit Horatius, quam vere beatus is sit, qui ab omni cupiditate liber mediocri sorte sua contentus vivit; ridetque contra atque exagitat insanas atque improbas divitum saeculi sui cupiditates, a quibus explendis ne mortis quidem ipsius instantis cogitatione absterreantur atque abstrahantur. Exsplendescit hoc carmen summo imaginum vigore; oratio exquisite comata, numerorumque harmonia suavissima; ut illud adeo inter consummatissima totius antiquitatis monumenta facile posuerim.

Non ebur neque aureum

Mea renidet in domo lacunar:

Non trabes Hymettiae

Premunt columnas ultima recifas

Africa:

v. 1 — 8. Sententia vulgaris erat: Pauper ego sum, et in hac paupertate mihi admodum placeo; divitias neque possideo, neque desidero. Ornatissime haec specialium notionum copia, iisque maxime, qui perditum aetatis suae luxum referrent, coloribus adumbravit poeta. Primo loco commemorantur aedificia splendida; specialisque haec divitiarum notio descriptione talium aedium per partes instituta insigniter exornatur. 1. In domo mea nihil pretiosum, quod oculos praefringat, neque eboris neque ulla auri lamina, conspicitur, est. Exquisitior autem forma, *ebur, aurum renidet in domo*, altera, *domus renidet, resplendet ebore, auro*, qua usus est Bacchylides, cuius locum in animo forte habuit h. l. Horatius c. XI. 11. 12. (Anal. Br. I. 151.) *Χρυσῶ δ' ἐλέφαντι τε μαρμαίρουσιν οἴκῳ*; et Lucret. II. 27. *Nec domus argento fulget, auroque renidet*. Nam *renidere* proprie de fulgore repercusso. vid. ad II. 5. 19. Iam *ebur* veteribus exornandae domni varie inferviebat. Nam et postes, parietes, pavi-

menta et varii generis supellex, fellae, vasa cact. isto inducta vel adeo ex eo dolata erant; quae generatim poeta ita complectitur. Neque tamen Acronis et Schol. Cruq. rationem cum quibusdam plane aspernandam duxerim, qua *ebur et aureum lacunar* esse volunt pro eburneum et aureum lacunar, quae satis docta atque apposita h. l. videtur, cum non nisi specialissimis ideis h. l. poeta usus sit, et exornando lacunari ebur etiam adhibitum fuerit. Senec. Thyest. 457. *Nec fulget altis splendidum tectis ebur*. Etiam Cicero *marmorea tecta*, h. marmoris crustis ornata, *ebore et auro fulgentia* memorat Parad. I. 4. — *Lacunar aureum*, auro inductum, condecoratum. v. ad II. 16. 11. — 3. 4. Nec columnis marmoreis domus instructa est, nullas perticuum contignationes habet. Iam, quo magis huius luxus infania appareret, pretiosissima, quaeque ideo Romanis maxime in deliciis essent, marmorum genera ponit poeta. *Trabes* h. l. superiores columnae partes, epistylum, zophorum et coronam,

Africa: neque Attali

Ignotus haeres regiam occupavi:

Nec

trabeationem simpliciter dictam, complectuntur. Erant eae fere lignae, auro, (Lucan. X. 114. *crassumque trabes absconderat aurum.*) anaglypho opere, maxime animalium sculpturis (unde et zophori appellatio derivatur. v. Vitruv. III. 2.) aliisque modis condecoratae. Sed et lapideas ac marmoreas eas fuisse, vel ex h. l. discitur. Cf. Benth. h. l. *Trabes Hymettiae* adeo sunt, e marmore Hymetti, Atticae montis, excisae. De eo Strabo IX. p. 613. *μαρμάρου δ' ἔστι τῆς τε Τραπεζίας καὶ τῆς Περτελικῆς κάλλιστα μέταλλα πλησίον τῆς πόλεως.* L. *Crassum primum columnas habuisse Hymettias* tradit Plin. XXXVI. 5. eundemque a Cu. Domitio, collega suo, graviter notatum memorat Valer. Max. IX. 1. unde in maximo illud pretio fuisse, facile intelligitur. Thebaicum idem et Achaicum appellatum esse, tradunt Schol. ad h. l. Alii, qui forte trabes lapideas parum recte dici in animum sibi induxissent, de ligno Hymettio acceperunt, de cuius tamen pretio nihil aliunde constat. — 4. *premiunt*, impositae sunt, incumbunt columnis; graphice. — *recisa ultima Africa*, de marmore Numidico. Proprie marmor reciditur dum

ex omni parte acciditur, et ex politur, donec columnae formam induit. Hinc docte ipsae *columnae recisae* dicuntur. *Ultimam Africam* dixit poeta simpliciter, remotam, longe distantem, ut *ultimos Gelonos* II. 20. 18. *ultimos Britannos* I. 35. 29. *ultimam Hesperiam* I. 36. 4. Potest et esse: ultimae Africae pars, quae sc. Romanis innotuit, Numidia. Nobilissimum autem marmor Numidicum, pavimenti maxime et columnis, ob duritiam, a veteribus adhibitum. In deliciis maxime erat subnigrum, et quod variis maculis distinctum esset. Vide omnino Plin. XXXVI. 8. Nostrum locum forte in animo habuit Seneca Thyest. 645. in describenda Pelopis regia: *fulget hic turbae capax immane tectum, cuius auratas trabes variis columnas nobiles maculis* (h. Numidicae) *ferunt.*

v. 5. 6. Neque facultates, quales Attalus, Pergamenorum rex, reliquit, h. immensas, amplissimas possideo. Docte sic ulterius amplificatur divitiarum notio a poeta. In enuntianda autem hac sententia colores ita temperavit, ut simul homines aetatis suae perfringeret, qui malis artibus ditescerent,

ma-

Nec Laconicas mihi

Trahunt honestae purpuras clientae.

At

māxime eos, qui corruptis aut suppositis testamentis in pecunias alienissimorum hominum, cunctis veris haeredibus, tanquam haeredes essent, invaderent, ut de Antonio Cic. Philipp. II. 16. Iam cum amplissima patrimonium sollemni istius temporis more Attali opibus designasset, facile exspectari poterat, ut et reliquum orationis ornatum inde repeteret. Pro maximis opibus adeo est *regia Attali*, regiae opes Attali; has *occupat*, invadit, involat, sibi vindicat, *haeres*, tanquam haeres scriptus, cum tamen sit *ignotus*, testatori ne de facie quidem, albus atque sit, cognitus; qui adeo, cum nec suus sit, nec vere institutus, fraude haereditatem acquirit. Exquisito autem dilectu poeta adhibuit v. *occupare*; nam et *regia occupatur*, affectata iniusto modo dominatione (sere ut Phædr. I. 2. 5. *arcem occupat, Pisisiratus*) et *haereditas*, fraude adita. Claudian. in Ruf. I. 191. *Laribus pellit, detrudat avitis finibus* (sere ut infra vv. 23-27.) *aut aufert vivis, aut occupat haeres*. Nōnem adeo in mero orationis ornatu hic haesisse, in eoque vim sententiae quaesivisse interpretes. Nam cum propriis verbis Horatium hic locutum plane sibi persuasum haberent, in vanam disceptationem delapsi sunt, misereque digladiati sunt, utrum populus Romanus, quem Attalus bonorum suorum h. regni, ut Romani interpretabantur, scripsisset haereditatem, an Aristonicus, qui se regia stirpe satum ferret, regnumque iure sibi vindicaret (quem a M. Perperna victum ductumque in triumpho, notum vel e Vellei. II. 4.) hic a poeta designetur, his, populum Romanum tanquam non iure factum haereditatem; illis, Aristonicum, regiae stirpis originem ementitum licque *ignotum*, ignotae stirpis hominem, qui adeo haereditatem alienam occupasset, innui contententibus. Tum sententia sic accepta, utrumvis tandem intelligas, a primaria carminis consilio plane aliena videtur; quod quidem non animadvertērunt viri docti, animo semel ad haec intento.

v. 7. 8. Duobus modis horum vv. constitui sententia potest, prouti vim verborum, quae vel sensui vel soli ornatui inserviant, desinias. Potest esse: neque clientium multitudo mihi adest; ut adeo nobilitas univēse designetur a turba clientium (cf. III. 1. 13.), quae tanto illu-

illu-

At fides et ingenî

Benigna vena est; pauperemque dives

Me

illustrior est, quo *honestiores* sunt, qui sese in fidem patrocini-umque dediderunt. Tum quo magis nobilitatis notionem extolleret poeta, eidem viam ad summos magistratus capessendos munitam clientarum studiis in purpureo clavo, quorum insigne is esset, occupatis docte declarasse videri potest. Esset adeo generatim: neque nobilitate conspicuus sum. Ac hanc quidem rationem unanimi in p. p. consensu comprobata videas. Potest vero etiam simpliciter esse: non purpureis vestibus, stragulis utor, iis careo; ut divitiarum notio etiam hic sit primaria; purpura, more Horatio sollenni (cf. II. 16. 7. III. 1. 42.) in specie declarata. Quod quidem cum sententiarum series (etiam v. 10. *pauperemque dives me petit*) efflagitare, tum Bacchylidis locus, (*οὔτε πορφύρεοι τάπητες ἀλλὰ θυμὸς εὐμενής*, caet. quem totum planissime expressit, ad textisque Romanis ideis suum fecit, suadere videtur. Ornatum adeo, quem sua aetas, suus ipsi populus suggerebat, quique Romanum divitiis potentem factum simul ostenderet, deberi existimo, quod non conductitias multitudinis sed gratuita honestissimarum clienta-

rum operas purpureis vestimentis ac stragulis conficiendis ad dictas commemorat. — *trahunt purpuras*, ducunt fila lanea, nent lanam purpura tinctam; graphice, ut Tib. I. 6. 78. Catull. LXIV. 313. — *Laconicas*, tanquam nobilioris generis; erat enim lucidior reliquis. Unde eandem poeta forte designavit III. 1. 42. Appellata autem sic a murice, unde ea fieret, ad Laconiae oram capi solito. Wernsdorfius huic locum admovit Eucheriae v. 3. (Poet. min. III. 98.) *Sericeum tegmen, gemmantia texta Laconum*; sed revocat se, et de textura, qua Lacones excelebant, locum interpretatur. Recte. Nempe *gemmaantia texta Laconum* sunt *διαφανῆ Λακωνικά* (ut Suidas vocat v. *διαφανῆ*) vestes pellucidae, *telis*, quibus *vestis nihil celatura conficitur*, (ut ait Seneca ep. XC.) contextae.

v. 9. Praeclare poeta externis his fluxisque animi interna bona, innocentiam atque continentiam, tum facultatem suam poeticam, qua magnam iam famam adeptus sit, opponit. *Fides* omnino h. l. potest esse animi integritas; ut opponatur

ava-

Me petit; nihil supra

Deos laceſſo: nec potentem amicum

Largiora flagito,

Satis beatus unicus Sabinis.

Tru-

avaritiae rapacitatieque divitum peſſimis artibus rem argentium (v. 6 et 23 ſqq.); verius tamen exiſtitem, ad exornandam tantum vatis ideam docte hic a poeta adiici. Vatribus enim ex antiqua ipſorum notione *pietas* (I. 17. 14.) *vitaetaeque integritas* (I. 22. 1.) propria. In Bacchylide tamen eſt: ἀλλὰ θύμους εὐμενῆς, Μοῖσα τε γλυκεῖα, quod priori rationi favere videtur. — *Vena ingenii benigna*, quae benigne, h. large (I. 9. 6.) fluit, ingenium fertile, fecundum, facultas poetica. Nam poetis inprimis *flumen* tribuitur, quod rerum verborumque copia exuberans phantasmatumque mira varietate *immensum profundoque ore ruit*, IV. 2. 7. ubi vid. Not. Sic *dives vena* eſt A. P. 409. — 10. Potest iungi cum ſuperioribus; ideoque *divites*, maximi in rep. viri, *me* etſi *pauperem*, petunt, meam amicitiam ultro expetunt, iis placeo facultate mea poetica. Cf. IV. 3. extr. Multo tamen maior vis ſententiae, per ſe acceptae, ineſt, hoc quidem inverſo modo: Non adeo potentiorum limina, eorum gratiam

non aucupor, ab iis contra expetitus. Praeclare ſic animum ab omni opum ambitione honorumque contentione alienum, et in ſola Maecenatis gratia ac liberalitate acquieſcentem proficitur atque explicat poeta. Quam tamen rationem, ad ſeqq. etſi perquam accommodatam, paulo ſubtiliorem videri lubens largior. — 11. *nihil ſupra*, inſuper, praeterea, *Deos laceſſo*, a Diis expeto, in votis habeo, nihil ulterius concupiſco. — 12. *Nec amicum potentem* divitiis, in ampliffima fortuna conſtitutum, qui adco et benigne dare poſſet, et pro ea, qua me dignatur, *amicitia*, lubens mihi daturus eſſet, Maecenatem *largiora flagito*, ut mihi amplius quidquam largiatur, ut qui *fatis ſuperque beatus*, dives mihi videar, contentus ſim *unicis Sabinis*, unico agello Sabinis; fere ut V. 1. 31. *Satis ſuperque me benignitas tua ditavit*. Blanda autem admodum haec ad Maecenatem eſt converſio, eiusdemque liberalitatis commemoratio, nec ſtudioſe anquilata, nec ambitioſe facta. Cf. III. 16. 29.

Truditur dies die,

Novaeque pergunt interire Lunae:

Tu secanda marmora

Locas sub ipsam funus; et sepulcri

Imme-

v. 15. *sqq.* Nexus sententiarum: Equidem in parva mea fortuna lubentissime acquiesco, de eaque amplianda tanto minus animum subit cogitatio, quo angustiùs vitae tempus est, quo frui ea licet. Quam sulte igitur faciunt ii, qui in tam praecipiti temporis fuga, tam certaue adeo vitae brevitate novas usque spes inchoant, qui, lineis admoti, de aedificiis quam splendidissime exstruendis exornandisque, quae ne intraturi quidem sunt, unice cogitant ac laborant. Quam insanos, quam flagitiose perditos putas eos, qui, infatigabili augendarum rerum cupiditate ducti, nullum rapacitati suae modum figunt? Scilicet ut tanto maiores opes sint, quibus aliquando exuantur. Vide, quomodo lyrica, tam in connectendis quam enuntiandis sententiis, ab hac pedestri differat ratio! — *Dies diem trudit*, promovet, impellit, h. premit, sequitur; suavi phantasmate de continuo temporis lapsu. V. 17. 25. *Urget diem nox, et dies noctem*. seu, ut idem Seneca ep. XXIV. extulit, *diem nox premit, dies noctem*. Ammian. c. XXVI. 1. 2. (Anal. Br. II.

389.) eadem sententia: Ἦὺς ἐξ ἡοῦς παραπέμπεται. εἴτ', ἀμειλόντων ἡμῶν, ἐξαιφνης ἦξει ὁ Πορφύρεος. Plura vide ad IV. 7. 9. — 16. *Lunae novae*, crescentes *pergunt interire*, continuo pereunt, *μῆνες φθίνουσι*, luna continuo crescit ac decrescit; Proprie enim dicendum erat poetae: *Lunae pergunt novae fieri*, atque *interire*, continua vicissitudine crescunt ac decrescunt. Praeclare autem speciali hac poeta usus est imagine, unde maxime levis temporis transitus velocitasque cognoscitur. Eadem imagine velocitatem temporis designavit II. 11. 10. — 17. Maximam *ἐνέργειαν* habet allocutio: *Tu tamen*, fuga temporis haud admonitus, et *sub ipsum funus, τυμβογέγων ἄν*, morti iam proximus, aedificia adhuc splendida et supra modum sumptuosa moliris. Pro hoc exquisite et e suae aetatis more poeta: *tu marmora secanda*, caedenda et advehenda; cum dilectu pro, materiem universam locas, et hoc pro generali: *tu aedes exstruendas locas*; adiuncta tamen magnificentiae notione. Solebant autem apud Romanos in aedifi-

Immemor, struis domos;

Marisque Baiis obtrepentis urges

Submovere litora,

Parum locuples continente ripa.

Quid?

aedificiis exstruendis operae cum ipsa materie *locari* redenturibus; ut in vulgus notum. Cf. III. 1. 54. 55. Alii *marm. fecanda* nimis anguste accipiunt pro, dissecanda in crustas ac tabulas, ad pavimentorum, parietum, et lacunarium usum. — 18. Eadem sententia, sed magis perspicue tradita, more Horatiano. Praeclare autem opponuntur *sepulcrum* et *domus*, de qua sola cogitat. — 20. *Frages, πρέβεις*, enixe hoc agis, in hoc totus es, ut *summoveas* longius promoveas, propellas *littora maris, Baiis obtrepentis*, exquisite pro, Baias alluentis, littora sinus Baiavi. Proprie *submovetur mare*, molium aggere exclusum ac propullum; (uti est apud Senec. de Tranqu. III. in eadem re: *incipiemus aedificia alia ponere, alia evertere, et mare submovere* caet.) tum et littus, hoc modo protentum. — 22. *parum locuples* tanquam non satis loci, spatii domni aedificandae sit in *ripa continente* terrae continentis, in litore. *Ripa* s. litus *continaens* suaviter opponitur litori, ut ita dicam, artificioso, inolibus in mare immixtis effecto, quod adeo pars

continentis non est. Sensus igitur: Tu, quo latius possessiones tuas extendas, ipsi mari inaedificas, ipsum mare occupas. Res adeo a poeta h. l. adornata sic, ut non tam frigoris captandi aut prospectus gratia, aut denique, ut piscium maritimarum quavis tempestate copia esset (quae sere huius moliminis causae essent) quam, quo latius regnaret avaritia, villas in mari aedificatas declaret; id quod, praeter sententiarum ferriem (opponit enim sibi, agello Sabino contento, divitem avarum, possessiones suas quovis modo amplificantem) et elocutionis ratio (*parum locuples cont. ripa*) et seqq. in quibus climax est (*quid? quod caet.*) abunde docent. Designat adeo non tam luxum nobiliorum Romanorum, sumtuosis his substructionibus proditum, quam insanam ipsorum, vel mare de iure suo decedere cogentium, avaritiam. Quod nec mirum videbitur ei, qui, quam spatiosae istiusmodi villae fuerint, meminere. Talem *Triturritan* describit Rutil. Itin. I. 527. *sic villa vocatur, quae iacet expullis insula pacae fretis.* Nam

Quid? quod usque proximos
 Revellis agri terminos, et ultra
 Limites clientium
 Salis avarus; pellitur paternos

In

que manu iunctis procedit in aequora faxis; quique domum posuit, condidit ante solum. Neque vero in Campania tantum, eiusque amoenissima Baiarum ora maritima, (Epp. I. 1. 33.) sed et ad Thesprotiam (Prop. I. 11. 3. 4.) et alibi tales magnificentiae Romanorum villae conspiciantur. Cf. omnino Gronov. Diatr. Stat. c. XXXIX.

v. 23—28. Infurgit poetae affectus cum ipsa, quam repraesentat, rei atrocitate. Est haud dubie totus hic locus ex elaboratissimis maximamque ad animum vim habet cum mira colorum, quibus imaginem divitis avari ad vivum plane delineat, varietate ac veritate, tum quod nos sensim contemplatione eius magis magisque commoveri, summoque tandem eius odio incendi, ac miseratione eorum, quibus illa pestis incidit, impleri sentimus. Quis non detestatur eiusmodi monstrum, qualium quaevis aetas, quaevis regio feracissima est, Diis hominibusque invisissimum? — *Quid? quod caet.* Tu non tantum mari detrahendo, quod sane absque cuiuspiam iniuria

facis, possessiones tuas dilatas, sed et vicinos pauperum agros scelestissima fraude invadis, occupas. *Revellis*, moves (quod proprium hac de re verbum. v. Gothofr. ad l. 1. D. de termino) effodis *proximos agri terminos* proximorum agrorum lapides terminales, effossosque ulterius usque defigis, iteratis usque vicibus terminum moves. Praeclare *re revellere* vi ac palam grassantem eum ostendit. — *Salis ultra*, transgredieris *limites clientium*, quanto gravioris pro: tenuiorum agros vicinos occupas, emoto termino. Exaggeratur enim sic sceleris exarato termino commissa atrocitas, quod isto *clienti* a patrono fraus innectatur, quem, in fidem suam receptum, ut omnimodo tutaretur et ab iniquitate hominum prohiberet, iniuriaque affectum vindicaret, leges cautum erat. Hinc ultimae in patronos, qui clientes ipsi iniuriam tractarent, poenae constitutae iam legg. XII. tabb. *Si patronus clienti fraudem faxit, sacer esto.* Eadem severitate animadvertetur in eos, qui terminum loco movissent. Qua de re iam lex Numae extat: *Qui*
ter-

In sinu ferens Deos

Et uxor, et vir, sordidosque natos.

Nulla certior tamen,

Rapacis Orci fine, destinata

Aula divitem manet

Herum. Quid ultra tendis? Aequa tellus

Pau-

terminum exarasset, ipse et boves sacri sunt. Salire praeclare depingit hominem divitiis potentem factum, aliena, spe impunitatis, audacter invadentem. — avarus, cupidus agri proximi. — 26. Pedestris connectendae orationis modus erat: Tu eo usque limites clientium coarctas, donec victus inopia sedes suas relinquere cogantur. Apte ad rem laudant Sallust. B. Jug. c. XII. Interea parentes aut parvi liberi militum, ut quisque potentiori confinis erat, sedibus pellebantur. Nostrium respexit Quinctilian. Decl. XIII. 2. Postquam proximos quosque revellendo terminos ager locupletis latius inundavit: aequatae solo villae, et excisa patria sacra, et cum coniugibus parvisque liberis, respectantes patrum larem, migraverunt veteres coloni: et Apulei. Met. IX. p. 664. Oudend. Fruere exitio totius nostrae familiae — dum scias, licet privato suis possessionibus pauper, fines usque et usque proterminaveris, habiturum te tamen vicinum aliquem.

Iam vulgaris ratio postulabat: et uxor et vir pelluntur, ferentes in sinu tanquam rem auro pretiosiore deos paternos, ἰδοῦματα ἰδία πατρῶων θεῶν (ut Plato de Legg. IV. p. 601. Lugd. disertius eloquitur) Larium, Penatium icunculas, et natos, parvulos sordidos, squalidos, utpote parentum ad summam paupertatem redactorum. Nam haec solleuni rei que satis apto epitheto immunda, sordida poetis audit. Seneca Herc. fur. 200. sordida parvae fortuna domus. Infans sordidus Martial. I. 50. 28. sordens alumnus rusticæ genetricis Claudian. de B. Get. 358. Pauperies immunda domus Noster Epp. II. 2. 199. Senec. Ep. 86. Pauper sibi videtur, ac sordidus, nisi parietes magnis et pretiosis orbibus refulserunt, caet. Mirifice autem totam picturam illuminat insignis pulforum clientium erga deos pietas, oppouta impiae ac detestandae patroni rapacitati, nihil prorsus neque divini neque humani iuris pensi habentis.

Pauperi recluditur

Regumque pueris: nec fatelles Orci
Callidum Promethea

Revexit auro captus. Hic superbum

Tan-

v. 29. Nexus: In re quidem admodum incerta, au scilicet aedificia, quae magnificentissimo apparatu moliris, unquam inhabitaturus sis, hoc tamen certissimum habeto, sedes inferas te certo aliquando esse intraturum. Praeclare speciali hac sententiae conversione, ad quam viam sibi munierat poeta vv. 17-22. declaratur generalius hoc: Tu tamen his omnibus aliquando exueris, carendum tibi erit opibus, tam nefarie corrahis. Altera enim ratio amaritudinis quiddam atque irrisivis admixtum habet. *Nulla aula, nullum domicilium, nulla sedes certior certius destinata manet, copia poetica pro destinata est, manet divitem herum, vel maximarum possessionum dominum, sine Orci, quam fines, regnum Orci, regio infera.* Pollis quidem *finem* metam novissimam ab Hade constitutam interpretari; quandoquidem decurso vitae spatio *lineis admovemur* (ut Seneca ait) nota mortis, *ultimaererum lineae*, (Epp. I. 16. 70.) imagine, iam in Pindaro (Nem. 5. 13. *οὐκ εἰδότες, ἄμμε Πότμος ἄντιν' ἔγγαψε δραμισὶν ποτὶ στάθμαν*) obvia. Sic

quoque bene respondet seqq. *quid ultra tendis?* Altera tamen ratio ad *aulae* notionem, cui opponitur, magis apposita videtur. *Orcus rapax, ἀρπακτήρ Ἀΐδης* (Callim. ep. II. 6.) perpetuo epitheto. *Manet* nos, quod fateri subterfugere non licet, quod fato decretum est. I. 28. 15. *omnes una manet nox*; Res nota. — 32. *Quid ultra ulterius, quam mortalem decet, in longinquum tendis, cogitationes tuas extendis, nullumque ideo cupiditatibus tuis modum statuis, tanquam aeternum victurus sis?* Enimvero *tellus aequa, aequae pauperi regumque* ac regum pueris, *παισι*, filiis, potentibus, opulentis recluditur, patet, terra tam pauperes quam divites in se recondit. Nam hic de sepulcro solo cogitandum, plane ut in Pind. Nem. VII. 27. *ἀφνεὸς πενιχρὸς τε θανάτου παρὰ σῆμα νέονται.* — 34. Vnde nulli, ne ditissimis quidem, reditus datur. Docte ac more Pindarico sententiam exemplis, quae eius veritatem demonstrant, involutam proposuit poeta. *Satelles Orci*, Charon, ne dubita. Leonid. Tar. LIX. 1. (Anal. Br. I. 235.) *Ἄϊδεω λυπηρὲ δεικνονε,*

Tantalum, atque Tantali

Genus coërcet; hic levare functum

Pauperem laboribus

Vocatus atque non vocatus audit.

διήκονε, τοῦτ' Ἀχέροντος ὕδωρ
ὅς πλώεις πορθμίδι κυανέη, ducta ab
noto eius ministerio appellatione;
unde ψυχοπομπός, νεκροπομπός
Eurip. Alcest. 362 et 443. et νε-
κροστόλος Antip. Theff. LV. (An.
Br. II. 123.) audit. Sunt qui Mer-
curium (etiam Stanl. ad Aeschyl.
Choeph. init.) vel adeo Cerbe-
rum intelligendum statuunt, in-
vitis seqq. etiam ob *revexit*,
quod diserte πορθμῆα καμίντων
(Theocr. XVII. 49.) innuit.
Doctior autem structura *non re-
vexit auro captus* pro, auro
capi non potuit, ut reveheret
Prometheum. *Callidum, ποικί-
λον, ἀίμυλαμῆτιν*, perpetuo eius
epitheto. Caeterum de hac nar-
ratione nihil plane aliunde con-
stat; graecum tamen aliquem
poetam, qui hoc figmento, etsi
parum callido, Promethei va-
frutiem ulterius declarare cona-
retur, Nostro hic et II. 13. 37.
praevisse, satis probabile vide-
tur. — 36. Hic opulentissim-
os *coercet*, inclusos tenet, eos
non revelando. Ad Charontem,
a quo exorsus erat, haec et
seqq. traduxit poeta, quae Mor-
ti, vel regi inferorum magis

essent propria. *Tant. superbum*,
vel simpliciter divitem, vel, quo
poenae simul causa declaretur,
divitiis superbum, insolentem,
ὅς καταπέψαι μέγαν ὄλβον οὐκ
ἐδυνάσθη· κόρῳ δ' ἔλεν ἄταν —
— καρτερόν λίθον caet. apud
Pind. Ol. α. 88 sqq. — *Tant.*
genus, γένος, filium, Pelopem,
vel omnino posteros, quod ma-
gis ad sententiam appositum vi-
detur, etsi doctior altera ratio.
— 38. *Hic vocatus*, precibus
expetitus, arcessitus (ut I. 30.
3.) *levare*, graece pro, ut *levet*
onere suo, miseris, *pauperem*
functum laboribus, aerumnas per-
pessum, egestatis malis oppres-
sum, *κάμνοντα, audit*, adest,
levat onere, vehens eum in *por-
tum aeterna placidum quiete*
(Senec. Agam. 592.) — *atque*
non vocatus, ἀκκλητος, ἀκλητι;
ad mortis necessitatem hoc refer.
Expressit autem poeta graeca,
ἀκλητος ὁ θεός, καὶ καλούμενος
παρῆσται, quae in proverbium
abiere. Vid. Schotti Adag. p.
546. et 452. ubi eius origo tra-
ditur. *Audit* in altero membro
omnino est, deducit ad infe-
ros, διαπορθμεῖ.

C A R M E N XIX.

ARGUMENTVM.

*D*ici vix potest, quantum super consilio huius carminis viri docti hallucinati sunt, quam egregie vel ii, qui acutiores videri vellent, imponi sibi passi sunt, et quam abstrusis ineptiis excellentissimum hoc carmen plane obruerint; ad quas quidem vix delapsos fuisse crediderim, si in poeta, graecis exemplis exprimendis unice intento, se versari meminissent. Scilicet hoc et L. III, c. 25. Noster assequi imitando conatus est graeca dithyrambici generis carmina, de quibus quum alio loco exposuerimus, nos hic in descriptione huius carminis continebimus. Declarato igitur, quo ad laudes Baccho dicendas impulsus sit, summa cum ἐναργείᾳ enthusiasmo, exponit poeta ex prisorum Hymnorum ratione, virtutes dei, eiusque res gestas, easque, neglecto fere idoneo nexu, adcumulat, magnificoque spiritu exornat; id quod effrenatoris enthusiasmi naturam mirifice decebat. Parum igitur recte eos statuere arbitror, qui meditato quodam anxieque quaesito ordine poetae ingenium procedere volunt, qui fabularum hunc ab eo dilectum factum credunt, unde potentia huius dei per omnes huius universi partes, caelum, terram, mare, Tartara adeo, sparsa ac didita appareat. Neque magis eorundem placet opinio, qui occasione diei Baccho sacri celebrandi Horatium hoc carmen scripsisse autumant; cuius quidem suspicionis ne minimum quidem fulcrum illud suppeditat.

I N B A C C H V M.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem (credite posteri!),

Nym-

v. 1 — 4. Vividissima enthufiasmī, quo exultat poeta, *ἰκνούμενος*! Scilicet quod a poeta Bacchi laudes celebraturo facile expectari poterat, ut se eius numine plenum in fronte statim carminis profiteretur, hoc, quo augustior rei esset species, egregie nobilitavit sic, ut se ab ipso Baccho ad laudes suas canendas mire commoveri vique impelli iactitet. Exquifitiffimorum, quibus sensum hunc suum eloquitur poeta, phantafmatum inde enatam puta ubertatem feliciffimam. Quorum quidem vim ac virtutem, ut plane intelligas, omnino tenendum, potestas, maxime Nostrum h. l. in declaranda summa enthufiasmī vi colores a *μανία*, qua Bacchae perturbantur, repetere. In quo *Διδραμβοποιῶν* graecorum exempla praevisse cum per se veri admodum simile est, tum ex Pratinae hyporchemate, quod extat apud Athen. XIV. 2. p. 617. mox 'per partes laudando, abunde cognoscitur. Excelsiore igitur spiritu contactus incensusque poeta videtur sibi in abditos silvarum recessus agi, Bacchique ibi cum Maenadibus,

Nymphis et Satyris versantis conspectui obiici, numine eius adflari, thyrsoque ab eo iutentato in furorem cum reliquo comitatu agi, adeoque discurrere, *εὐάζειν*, ipsis adeo sacris, et quae in iis repraesentarentur, interesse, et sic porro. Iam qui Bacchis e profundo somno, in quem longo discursu fessae prolapsae fuerant, experrectis habitus a poetis tribuitur, nimirum ut rerum, quae turbatae adhuc ipsarum phantasiae praetervehuntur, recens a se gestarum visarumque miratione defixae stupeant, novumque inde furorem animo percenscant; ad eundem se in hoc carmine composuisse poetam satis manifestum est. Animo igitur sedatiore facto enarrat ac percenset poeta quae viderit, quaeque audierit, plane antiquiffimorum vatium instar, qui remitti demum coepta rabie vaticinia eloquuntur, repraesentataque istorum apud animum suum imagine novo se furore tentari (v. 7. 8.) sentit. Aliter adornata res III. 25. — Vulgarior loquendi modus erat: Vidi Bacchum docentem Nymphas carmina, inter Nymphas

Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.

Evoc!

et Satyros canentem. Baccho adeo Choragi personam induit poeta h. l.; nam is proprie chororum *docet* modos carminis, ac motus leges. Maxime autem cyclios, qui dithyrambos decantarent, a poetis adeo dithyrambicis edoctos atque institutos respici crediderim. Hi enim solleinni appellatione dicti inde *διθυραμβοδιδάσκαλοι, κυκλιοδιδάσκαλοι*. Apposite igitur *docere* h. l. de Baccho *διθυράμβου καὶ χορείας ἐφύεργετῆ*. v. ad v. 25. Pervulgato autem poetis phantasmate Dii sacris suis adesse, pompam sacram ipsi ducere, choros in ipsorum honorem institutos agere, praesultare, (*ἔξαρχος Βρόμιος* Eurip. Bacch. 141. de Diana Virgil. Aen. I. 499. Stat. Achill. II. 544. nam ibi legendum *lassata Therapnis*. Quo eodem sigmento eandem deam *sacrificantium* h. in eius honorem saltantium, *virginum choro mixtam* Apelles pinxerat iuxta Plin. XXXV. 56.) quid? quod hymnis suis accingere credebantur. Maxime haec opinio obtinebat in sacris cum furore peragi solitis; in quibus ipsa ista infania numinis praesentia excitari putabatur. De Baccho *ἐγερσιχόρῳ* res notissima. Canentem eum inducit Euripid.

Bacch. 150 sqq. Adde Orph. H. III. 5. *αὐτὸς δ', ἥνικα τὸν τριετῆ πάλι κῆμον ἐγείρη, εἰς ὕμνον τρέπεται σὺν ἐϋζῶνοισι τιθήναις, εὐάζων κινῶν τε χορούς ἐνὶ κυκλάσιν ὤραις*. Ad Bacchum carminum auctorem Calpurnii Ecl. X. 16. refert Wernsdorf. Sed *debemus carmina Baccho* ibi est, Bacchi laudes dicendae sunt; quae etiam mox subiiciuntur. — *in remotis a frequentia hominum, deviis rupibus*. Amat enim Bacchus confragosa loca ac saltuosos recessus (hinc *οἰοπολεῖν* dictus Eurip. Cycl. 74.) ob orgia ibi celebrata solita; res notissima. Hinc *ὄρειος, ὄρειομανῆς Φοιταλιεύς* poetis frequenter appellatus. — *credite posteris*. Egregie haec animum poetae ostendunt rerum visarum miratione defixum, earundemque imagines tanquam praesentes complexum, adeo quidem, ut, de quo ipse, phantasiae vi abreptus, plane persuasus sit, eundem et in aliis sensum ac persuasionem excitare cupiat; id quod animi humani naturae mirifice convenit. Quo enim ipsi, vana etsi specie delusi, sensus nostros vere impulsos pro certo habemus, illud maxime pro explorato et aliis obtrudere conamur.

Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum

Laeta-

mut, tantoque enixius hoc credi cupimus, quo magis fidem excedere videatur. Apage igitur infulsam Lambini animadversionem, exclamantis: credat *Iudaeus Apella, non ego*. — 3. *Nymphae* et apud Nostrum (v. I. 1. 31. III. 23. 14.) et alibi in Bacchi comitatu memoratae. Eurip. Cycl. 68. Οὐ τὰ δὲ Βρόμιος — οὐ Νύσσα μετὰ Νυμφῶν Orph. H. I. II. 2. Διόνυσον ἐγρομενον κούραις ἅμα Νύμφαις ἔϋπλοκάμοισι. Idem LIII. 6. de Sileno: Ναῖτι καὶ Βακχαῖς ἡγούμενε κισσόφοροισι. Νύμφας Βρομίας vocat auctor Scolii VIII. in Anal. Br. I. p. 156. Conf. etiam Pratinae c. l. Bacchi enim nutrices eae habitae. Hom. H. in Bacch. XXV. 3. Ὀν τρέφον ἡύκομοι Νύμφαι — καὶ ἐνδυκέως ἀτίταλλον Νύσης ἐν γυάλοις. Simpliciter iudo τιθῆναι appellatae Sophocl. Oed. Col. 673. et Orph. H. LII. 6. — *discentes* modos carminum, ex oppositione τοῦ *docentem*, pro vulgari, audientes, adstantes Baccho canenti. — *et Satyros*. Pro hoc vivida ἐναργεῖα, aures Satyrorum acutas, arrectas, Satyros arrectis auribus adstantes, auscultantes. Oculorum adeo sensu quidni hoc percipi potuit? Mire tamen in hoc quosdam, qui ad Nymphas *discentes*, iti-

dem oculis cognitatas, non offenderant, argutari videas. — *Carpripedes*, αἰγίποδες, e. g. in Anal. Br. T. III. c. 412. p. 238.

v. 5 — 8. Divina prorsus recurfantis furoris descriptio! Dum enim, quae mira sibi acciderint, quae viderit, quo modo, Baccho conspecto, in furorem actus fit, animo penitus perpendit poeta, iisque adstupet; ecce iterum Bacchum sibi adstare, thyrsoque commoto se demno ad orgia celebranda exstimulari sentit. Scilicet, quod iam supra attigi, poetae dithyrambici enthusiasmum, quo ad laudes Bacchi dicendas feruntur, ita efferunt, ut Baccharum insaniam plane suam faciant. Thyrso adeo Bacchi percussu in furorem aguntur, discursitant, evocadclamant, verbo, orgia simulant, dum virtutes Bacchi, in iisdem cantu ac symbolica representatione exprōmi solitas, carmine describunt. Insigne huius rei exemplum praebet locus Pratinae supra laudatus, unde haec delibamus: ἐμὸς ἐμὸς ὁ Βρόμιος· ἐμὲ δὲῖ (sere ut v. 9. *fas est mihi cantare*) κελαοεῖν, ἐμὲ δὲῖ παταγεῖν ἀν' ὄρεα ἐσσύμενον / μετὰ Ναῖδων. Bacchantis adeo, ut ita dicam, poetae h. l. exclamatio est *evoc*,

Laetatur! Evoe! parce, Liber!

Parce, gravi metuende thyrso!

Fas

qua se deo correptum h. ἐνθου-
σιῶντα prodit. Mire hunc locum in rem suam detorsit Iuven. VII. 62. *satur est cum dicit Horatius: Evoe!* tanquam vino largius hausto, quod et Gesnerus statuere videtur, venae eius incensae fuissent, aut incensas ita simulasset poeta. — *mens trepidat*, attonita stupet, perturbatur metu recenti, ἐκπλήξει, μανία, horrore a Deo recens incusso, seu, quod malim, quo denuo tentatur, furore novo. Trepidat, metuit sibi a Baccho poeta, quum furorem accedere sentit. Is enim, ab eo immissus, corpus graviter adfligit atque excruciat. Recte adeo ac docte metum omnino pro furore ponere potuit poeta. Ita quoque Eurip. Bacchi. 600. Bacchis τρομερὰ σώματα in adventu dei tribuit. Heinsius in Lectt. Theocr. c. VI. p. 314. comparat Theocr. II. 137. σὺν μανίαις φοβεῖσθαι, parum commode. — 5. Mens turbidum, cum perturbatione *laetatur*, laetitia simul atque horrore perfunditur *pectore pleno Bacchi*, Baccho pectus insidente, urgente, deo recepto. Mira βραχυλογία naturam enthusiasmi sic declaratam dedit poeta. Pectus graviter commovetur, aestuat, deo

illud subeunte: idemque exultat, laetitia gestit, tanto hospite recepto. Pectus *plenum Bacchi*, ut III. 25. 2. Adde Ovid. Fast. VI. 538. *Fitque sui toto pectore plena dei*. Lucan. I. 675. *Edonis Ogygio decurrit plena Lyaeo*. et V. 166. *non unquam plenior artus Phoebados irrupit Paeon*. — 7. 8. Esti plenus iam Baccho vates, novis tamen usque furoribus se incendi ac perturbari sentit; hoc adeo, ne iis planè succumbat, deprecatur. Totum enim numen vix capere credebatur humana natura. Praeclare autem a poeta adornata omnia. Recte Porphyrius: *putat per mentis perturbationem sibi infesto thyrso Deum imminere*, quo scilicet novos furores excitaret. Sen- sus adeo: ne thyrsus mihi intentes, ne thyrsus impacto graviorem mihi insaniam immittas. Haec enim isto effici credita. Unde Bacchus θυρσομανής, θυρσοχθής Orpheo dictus H. XLIV. 5. XLIX. 3. Ad enthusiasmum poeticum, quo laudes Bacchi canerentur, similiter hanc imaginem traduxit Pratinas c. l.: Παῖτε (thyrsus percutite) τὸν Φρυγίου (f. Φροῦμιου) ποικίλου προανέχοντα, h. inspira numine tuo choragum, φλέγε τὸν ὀλοσυγαλοκάλαμον

καλο

Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes

Can-

λαλοβαροπαραιμελοῦνθμοβάταν
caet. E Noliro profecit Ovid.
Amor. III. 1. 23. *Tempus erat
thyrso pulsum graviore moveri;
cessatum satis est, incipe maius
opus*: et eiusd. lib. c. 15. 17.
*Corniger increpuit thyrso gra-
viore Lyaeus, pulsanda est ma-
gnis area maior equis*. Idem
Trist. IV. 1. 43. *mota calent
viridi mea tempora thyrso*. Pos-
sunt etiam verba: *gravi metu-
ende thyrso* ornate tantum ad-
iecta videri; ut declaretur Bac-
chus *θύρσοφόρος, θυρσοτινάκτης*
(Orph. II. II. 4.) *θύρσω δεινός*
(Epigr. CCLII. 2. in Anal. Br.
III. 201.) eadem fere ratione,
qua Phoebus *ἐκηβόλος certa me-
tuendus sagitta* l. 12. 23. Sed
alterum phantasma nobiliter at-
que h. l. accommodatus.

v. 9. Bacchum canam, ab ipso
excitatus, plenus illo. *Fas est,*
virtutes et sacra Bacchi cele-
brare; plane ut Pratinas l. l.
*ἐμὲ δεῖ κελαδεῖν, ἐμὲ δεῖ
παταγεῖν*. — *Thyiades* s. Bac-
chae *pervicaces* indomitae, effre-
nes, furore correptae. Nisi
linguae ratio obstare videretur,
mallem equidem interpretari,
colla iactantes, imagine a tauris
iugum detrectantibus petita.
Hoc enim *pervicaces* recte dici
posse vix dubitem. Essent adeo
Bacchae *ῥιψαύχενες, ὑψαύχενες,*

ut saepius de iis poetae. Catull.
LXIII. 23. *Vt capita Maena-
des vi iaciunt hederigerae*. Cf.
eundem LXIV. 256. Quem ea-
rundem habitum etiam in mo-
numentis antiquis admodum
frequenter videas. — 10. Or-
nate pro: ut vinum et lac co-
piose e terra thyrso icta, pro-
flincherit. Res in miraculum
versa, qua Bacchi *ἐπιφάνειαν* pri-
scus sermo simpliciter manife-
stabat. Scilicet Baccho, caete-
risque numinibus, quae vege-
tae atque procreatricis naturae
essent symbola, apparentibus,
opua statim eorum adpectu
efflorescere, progerminare. ter-
ramque ubertate quasi intumie-
scere, unde maxima omnium
rerum promanaret copia, anti-
qua sorgebat religio. Vide vel
Hom. II. in Bacch. 35 sqq.
Virg. G. II. 390. et Sil. Ital.
VII. 192. Summam autem uber-
tatem plures antiquiores populi
declarant per vini ac lactis
fontes e terra scaturientes, et
mellis copiam in terram deflu-
entem. Vnde et auream aeta-
tem his fere coloribus a poetis
depingi videas. Vide Tibull. I.
3. 45. et ibi Heyn. Traducta
mox haec imago inprimis ad
sacra Bacchica, in iisque inter
Bacchi miracula repraesentata ac
celebrata. Notissimus locus Eu-

Cantare rivos, atque truncis

Lapfa cavis iterare mella,

Fas et beatae coniugis additum

Stellis honorem, tectaque Penthei

Dis-

rip. Bacchi. 142 sqq. *Ἐεὶ δὲ γὰ-
λακτι πίδαον ζεῖ δ' οἴῳ, ζεῖ δὲ
μελισσᾶν νέκταρι.* Senec. Oed.

491. *Pumice sicco fluxit Ny-
ctelius latex — comhibet dulces
hunnus alta succos (puta mellis),
niveique lactis candida fontes, et
mixta odoro Lesbia cum thymo.*

— *Mella lapsa* defluentia in ter-
ram e cavis arborum truncis ite-
rare, canere. Iterat enim poeta,
quae gesta deseribit. Afellio
apud Gell. V. 18. extr. loco
admodum Inculento: *Scribere
autem bellum, quo initum con-
sule, et quomodo confectum sit,
et quis triumphans introierit, et
quae eo in bello gesta sint, ite-
rare; — id fabulas pueris est
narrare caet.* Non est igitur,
post Bacchum vel Nymphas vel
adeo alios poetas celebrare, quae
quam ieiuna ratio sit, facile ani-
mo adsequaris, sed simpliciter
referre, enarrare. Vel sic tam-
en exquisitiorem illam poeta-
rum rationem huic loco accom-
modandam duxerim, qua sese
rerum, quas contigisse expo-
nunt, ipsi auctores ferunt.
Vide omnino ad II. 1. 10. Adde
Virg. Cul. 27 sqq. *Iterat* adeo,
elicit iterum mella poeta ex ar-

boribus, unde ea fluxisse com-
memorat.

v. 13. *Fas et celebrare hono-
rem, ornamentum, decus, ἀγαλ-
μα, quo Ariadnes coniugis caput
redinitum fuerat, coronam
eius auream (ita regius honos de
chlamydē purpurea Virg. Aen.
VII. 815. et sic passim) addi-
tam siellis, inter sidera relatam.*

Possis etiam interpretari: coro-
nam in coniugis honorem inter
stellas repositam. Ita honorem

adolere, imponere aris, de fa-
cificiis in deorum honorem fa-
ctis saepius Virgilius et alii.

Atque hac fere ratione eandem
rem elocutus est Avien. Arat.
197 sqq. *Adspice ceu rutilus
vibret lux Gnosia flammis, haec
quondam Bacchi monumentum
fulget amoris, haec Ariadnei
capitis testatur honorem.*

Prae-
fixam tamen priorem rationem,
tanquam paulo audaciorum,
aptioremque adeo huic carmini.

— *beatae, ἀποθεωθεῖσας.* Diis
adscriptae; Dii enim μάκρας,
solleuni appellatione. Ariadne
autem Bacchi lyncibus in caelum
vecta (Propert. III. 15. 8.) in-
terque deos relata; ut pervul-
gatum.

Disiecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.

Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in iugis

Nodo

gatum. vid. loca a Bronkh. ad Prop. l. l. congeſta; et de Ariadnes corona Hygin. II. 5. — 14. 15. Argumentum huius fabulae pete ex Euripidis Bacchis. Bacchus a Pentheo vinculis conſtrictus, in domo eius aſſervatur; unde ſe cum ipſa domus ruina expedit. Tecta adeo *disiecta*, compagibus ſolutis proſtrata *non leni*, graviffima ruina, graviter in terram collapſa. Eurip. Bacch. 633. Δῶμα τ' ἐβόηζεν (Βάνχος) χαμῶζε· συντεθράνωται δ' ἄπαν. — *Lycurgus* Edonorum, Thraciae populi, rex, ob puſſas cum ipſarum deo e regno ſuo Bacchas a Iove excaecatus, iuxta Homer. II. ζ. 130-40. Iuxta alios, ob vites exciſas a Baccho in furorem actus, quo et Dryantem filium interfecit, et ſibi ipſi crura falce amputavit. Propert. III. 15. 23. *Vesanumque nova nequidquam in vite Lycurgum*, ubi v. quos laudat Burmann. Adde Heyn. ad Apollod. III. 5. p. 576. Rem in gema antiqua repraeſentatam vide apud Ger. T. I. t. 92.

v. 17. Maximam vim habet ſubita orationis ad Bacchum

converſae mutatio; plane ut apud Virg. Aen. VIII. 295 et 296. ad Herculem; et apud Claudian. Praef. ad L. II. de R. P. 34. ad eundem. — *flectis* retro curſus *amnum*, Hydaspis et Orontis. Hos enim, thyſo eius tactos, ſicco pede tranſiiſſe priſca narratio erat, quam latius perſequitur Nonn. Dionyſ. XIII. 125 ſqq. — *mare barbarum*, Indicum ſedas, tranquillum reddis; hac enim noſtione τὸ *flectis* huic membro adaptandum videtur. Baccho enim mare intrante *tumidum Nereus poſuit mare* apud Senec. Oedip. 450. Eidem Herc. fur. 409. Bacchus *domitor rubri maris* audit. Spectat autem hic locus omnino ad Bacchi expeditionem Indicam, miris antiquorum poetarum ſigmentis ſamigeratiſſimam. — 18-20. Tu *uvidus* madidus vino, βεβρυγμένος, ὑγρὸς (uti idem audit in Anthol. gr. I. p. 82. vino furens, adeoque diſcurrens, verſans in *ſeparatis, ἐξήμας*, remotis. (v. l.) montium *iugis coerces* conſtringis *crines Biſtonidum*, Baccharum (Biſtones enim Thraciae populus,

Nodo coërces viperino

Bistonidum sine fraude crines.

Tu, quum parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,

Rhoe-

Ius, a quo τελευται traditae ac propagatae) nodo viperino, viperis, serpentes implicas Baccharum crinibus sine fraude, sine noxa, impune: non, ut illis nil noceant viperas, ut fere volunt intpp., sed Bacchi respectu, siue noxa tractas manibus viperas, easque Baccharum crinibus innectis. Apud Euripidem Bacch. 101. sibi ipse comam serpentibus cingit, eumque sequuntur Bacchae: στεφάνωσέν τε δρακόντων στεφάνοις· ἐνθ' ἐν ἄγρῳν θηροτρόφοι Μαινάδες ἀμφιβάλλονται πλοκάμοις. Sed et nebridas Baccharum anguibus connexas fuisse tradit Eurip. trag. laud. v. 665. adde Catull. LXIV. 258. ubi vide Intpp. Designatur autem antiquo hoc sigmento magna per naturam huius dei vis ac potentia, cui vel, quae eius efficacissima habentur, puta viperas venenum, subiecta sint, nihil noxae inferant. Caeterum Medusae comas anguibus innexis nodosas simili ornatu vocat Ovid. Pont. III. 1. 124.

v. 21 — 24. Bacchus γιγαντολέτωρ. Magnae sane Bacchi,

quo antiquiores poetae vim naturae vegetam repraesentabant, partes esse debere in fabulis physicis, in pugna deorum, cum Titanibus, Centimanis et Gigantibus; translatae mox ad fictaeque eae eiusdem nominis heroi Thebano a poetis serioribus, quum vel rerum, quae fabularum involucris proderentur, notiones diverso poetarum eas tractandi modo plane oblitteratae essent, vel omnino fabulae pro meris ornamentis poeticis haberi coeptae essent. Idem factum in Hercule antiquiore ac Thebano v. Heyn. ad Apollod. p. 325. Iam e quorundam narratione Bacchus sumta leonis forma diis in hac pugna aderat, quos Noster h. l. sequitur. Eadem specie occurrit piratis apud Homer. in eiusd. H. v. 44. Nam omnes deos mutatis formis contra Gigantas stetit inde cum Gesnero ad Claudianum XXXVII. 51. vix statuerim, minime autem hoc ex Claudiani l. l. probaverim, quandoquidem ibi Numina omnigenis formis dicuntur, quatenus sunt diversae formae, generis, ac loci, adeoque Dii marini

Rhoetum retorsisti leonis

Vnguibus horribilique mala:

Quamquam, choreis aptior et iocis
Ludoque dictus, non sat idoneus

Pugnae

marini, fluviatiles, agrestes, fil-
vestres, inferi. Sed ipsorum
mutatio in animalia, quae ti-
morem arguebat, in Typhoei
demum pugna locum habebat.
Saepius autem hoc aut simili
figmento invictum Bacchi robur
declarasse veteres discas ex Eu-
rip. Bacch. 1025. Φάνηδι ταῦ-
ρος, ἢ πολύκρητος γ' ἰδεῖν δράκων,
ἢ περιφλέγων ὄρασθαι λέων. —
Quum *cohors Gigantum*, gigan-
tes impiii, ἀτάσθαλοι, ἄδικοι
(Callim. Lav. Pall. 8.) ob af-
fectatum regnum caeleste, *regna*
regnum parentis tui, Iovis, cae-
lum *scanderent*, in caelum eni-
terentur, Iovem inde deiecturi,
per arduum tendentes, quum
arduam viam in caelum moli-
rentur. *Per arduum* volunt
esse per montes exaggeratos;
equidem copia poetica adiectum
malim, δι' αἰθέρος, in sublime
enisi. — 25. 24. Quam or-
nate pro, tu Rhoetum deiecisti,
depulisti sub specie leonis. *Re-*
retorsisti egregie Rhoeti reniten-
tis imaginem ob oculos ponit.
Apud Apollodorum I. 6. Eury-
tum thyrso occidit Bacchus.

v. 25 — 28. Sicque te egre-
gium bellatorem ostendisti, quem

imbellem ac mollitie disfluentem
antea differebant, notabant. In
sententia ipsa, quae et apte satis
cum antecedentibus cohaeret,
nihil plane est, quod offendat;
sed nimis protraxit eam poeta
et quidem admodum vulgari
ratione; *quamquam, choreis ap-*
tior dictus, quum choreis unice
aptus habereris, ideo *non sat*
idoneus pugnae ferebaris: ac in
hoc subsistere debebat Intpp.
censura. Docte autem *sed τῷ*
quamquam subiicitur pro *tamen*:
exempla exquisitioris huius for-
mae pete a Markl. ad Stat.
Silv. III. 3. p. 163. *Aptior*
natus magis ad choreas ducen-
das ac serendos iocos, quam ad
proelia obeunda, et arma tractan-
da. Declaratur Bacchus χορευτῆς
(Orph. Εὐχ. 9. ἐγεσσίγελως (Paul.
Silent. XL. Anal. Br. III. 85.)
et φιλοπαίγμων (Anacr. XLII. 2.)
satis obvia ratione. Tibull. I. 7.
43. *Non tibi sunt tristes curae nec*
luctus, Osiri, sed chorus et can-
tus et levis aptus amor. — *sed*
enimvero *idem eras*, eundem te
esse ostendebas, te praestabas,
sive *medius esses pacis*, sive ver-
sareris in pace, seu in bello,
utrique aequae commodum te

prae

Pugnae ferebaris; sed idem

Pacis eras mediusque belli.

Te vidit infons Cerberus aureo

Cornu decorum, leniter adterens

Cau-

praestabas: in pace, remissio-
 choreis indulgentem, luxuque
 disfluentem; in bello autem,
 strenue pugnantem. - Vtraque
 haec virtus Bacchi et pacis aman-
 tis et bello strenui passim cele-
 bratur poetis. Euripid. Bacch.
 302. Ἀρεῶς τε μοῖραν μεταλα-
 βῶν ἔχει τινά et 417 sq. ὁ δαί-
 μων ὁ Διὸς παῖς χαίρει μὲν Θα-
 λίασιν, Φιλεῖ δ' ὀλβιότατον
 εἰρήνην. Apprime autem huc
 facit epigr. CCL. (Anal. III.
 201.) in Bacchi statuam, Mi-
 nervae iunctam, dignum quod
 ex parte huc transferamus:
 εἶπε, τί σοι ξυγὸν καὶ Παλλάδι;
 τῇ γὰρ ἄκοντες καὶ πόλεμοι πάρα
 σοὶ δ' εὐαδὲν εἰληπῖναι. Μὴ
 προπετῶς, ὧ ξεῖνε, θεῶν πέρι
 τοῖα μέγαλα· ἴσθι δ' ὅτοισ ἰκε-
 λος δαίμονι τῆδε πέλω. Καὶ
 γὰρ ἐμοὶ πολέμων φίλιον κλέος·
 οἶδεν ἄποις μοι ἠΰμου δμηθεὶς Ἴνδος
 ἀπ' Ὀκεανοῦ. Cf. Lucian. D. D.
 XVIII.

v. 29 — 32. Quin et Tartari
 monstra submiscere se tuo nu-
 mini, remissa ferocia. Prae-
 clare hoc Cerberi Bacchum adu-
 lantis imagine adumbratur a
 poeta. Adiit autem Bacchus

inferos, Semelén inde reductu-
 rus. Vid. Apollod. III. 5. 3.
 adde Pausan. II. 37. ubi per
 stagnum Alcyonium Bacchum
 ad inferos descendisse ab Argi-
 vis tradi memorat. Cf. et
 Hygin. f. 251. Iam profaica
 forma erat: Vbi Cerberus te
 Orcum ingressum vidit, sensit,
 tantum abest ut noxae inferen-
 dae cupidum se ostenderet (*in-
 fons*), ut potius blanda adula-
 tione potentiam tuam venera-
 retur. — Bacchus *cornibus de-
 corus: insignis cornu* (Ovid. A.
 A. III. 348. κροσσόφορος, τυ-
 γρόκερω, antiquissimo roboris ac
 potentiae symbolo. Cf. Iutpp.
 ad Nemes. III. 36. Aurea ha-
 bet cornua, ut deus. Vnde
 χρυσώπης Eurip. Bacch. 553.
 χρυσόκερω (Anthol. gr. I. p. 82.)
 dictus. Idem capite cornuto in
 numis ac monumentis Etruscis
 obviis. vid. Spanhem. de Vsu
 et Pr. Num. T. I. p. 392.
 Burm. Sicula T. II. t. 12. Gori
 Mus. Etr. t. LIII. — *leniter
 atterens tibi caudam*, adblandi-
 ens tibi cauda mota, *σαίνων*,
 Hesiod. Theog. 770. de Cer-
 bero: ἐς μὲν ἰόντας σαίνει ὁμῶς
 οὐρῇ τε καὶ οὐασιν ἀμφοτέρωσιν.

Forte

Caudam, et recedentis trilingui
Ore pedes tetigitque crura.

Forte tamen melius fuerit, ne bis eadem imago occurrat, explicare: applicans, subiiciens utero caudam, prae timore. Virgil. Aen. XI. 812. *caudamque remulcens* (leniter Horatii) *subiecit pavitantem utero*. Similiter se ab Oedipode victam testatur Sphinx apud Euripid. fr. Oed. XVI. (ed. Lips. p. 458.) Οὐρανὸν ὑπὸ λλοῦσ' ὑπὸ λεοντόπου βᾶσιν ἐκαδέζατ'. — *recedentis,*

quum revertereris ex inferis, in reditu tuo pedes cruraque tua attigit ore trilingui, tribus linguis suis, ore exfertis, blandientium canum instar; quibus alias reditum umbris negat, easque devorat. Hesiod. l. l. ἐξελθεῖν δ' οὐκ αὐτίς ἔξ πάλιν, ἀλλὰ δοκεῖων ἐσθίει, ὅν κε λάβησι πυλέων ἐκτοσθεν ἴοντα. Cerberus autem hic τρίκερανος, ut apud Sophocl. Trach. 1106.

C A R M E N XX.

ARGUMENTVM.

Generoso spiritu hac ode (quam ex dithyramborum genere quidam, nescio qua ratione inducti, statuunt) Horatius immortalitatem nominis, facultate poetica parti sibi pollicetur certoque auguratur, eamque nova plane ac vividissima imagine ita repræsentat, ut se in cycnum, avem Apollini sacram, transformatum totum terrarum orbem pervolaturum dicat; (de cuius phantasmatis ratione vide ad v. 1.) igitur, ubi inter homines esse desiderit, luctus omnino causam non dari, quandoquidem mortalis conditionis plane expers sit. Idea totius carminis haud dubie e graeco aliquo lyrico poeta ducta est, ab Horatio tantum amplificata atque exornata. Summa virtus carminis est in vivida metamorphoseos adumbratione, et si hac ipsa ad sensum parum suavi.

A D M A E C E N A T E M,

Non usitata, non tenui ferar
 Penna biformis per liquidum aethera
 Vates: neque in terris morabor
 Longius: invidiisque maior

Urbes

v. 1. Famam alicuius nominisque celebritatem ad remotiores terras pertingentem quum poetae fere ita efferant, ut eum vel Famae alis (v. II. 2. 7.) vel suismet ipsum levatum pennis totum terrarum orbem volatu lustrantem fingant (in quam rem commode laudant Theognid. 231. σοὶ μὲν ἐγὼ πτέρ' ἔδωκα, σὺν οἷς ἐπ' ἀπείρονα πόντον ποιήσῃ, κατὰ γῆν πᾶσαν ἀειρόμενος ῥηιδίως — πολλῶν κείμενος ἐν στόμασι. Vide et quae ibi sequuntur); exquisitius Horatii, quo simul, unde sibi illa gloria obtigerit, docte declaret, haberi debet phantasma, quo se cycni adsumta forma omnes terrarum plagas pervolaturum omnesque populos cantu suo permulsurum generoso spiritu iactat. Nam non volatus solum, quo efferuntur poetae (ποτανάων μηχανάων appellat Pind. Nem. ζ. 32. cf. ad I. 6. 2. et IV. 2. 25.) sed etiam cantus rationem, in poetarum cum cycnis comparatione haberi, in promptu est in-

telligere. Eadem de causa Sirenium alas posuit Eurip. fr. CLIV. (p. 491. ed. Lips.) haud dubie eadem in re: χρυσέκι δὴ μοι πτέρυγες περὶ νώτω καὶ τὰ Σειρήνων ἐρίεντα πέδιλα ἀρμόζονται· βιάσομαι τ' εἰς αἰθέρα πολλὸν ἀερόδεις. Et *luscinae* formam Cuietiae poetae adfluxit Aristoph. Avv. 1372. ἀναπέτομαι δὴ πρὸς Ὀλυμπον πτερόγεσσι κούφαις. — Pedestris enuntiationis sententiae erat: ego alte in aerem evolo. Pro tenui ego cum vi est *vates*; quo causa mutationis declaratur, facultas eius poetica. — *biformis*, respectu prioris *humanae* ac novae *cycni* formae in quam nondum plane abierat. cf. v. 9 sqq. Vel quatenus *vatis* imaginem ac sensum in cycni formam transfundit, animo utriusque simul complectitur. Ridicule alii ad lyrica et satiras, diversa poematum genera, Horatii referunt. — *Penna*, alis, volatu *non usitato*, quo pauci mecum certaturi sunt, altissimo. Nisi simpliciter est:

Vrbes relinquam. Non ego pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Maecenas, obibo,
Nec Stygia cohibebor unda.

Iam

Novo plane more sc. cyni specie, evolabo. — non tenui, πυκνῆ πτέρυγι, densa, valida, quae adeo alte enititur, et satis virium habet, ad se sustentandum. Omnino ad gloriae magnitudinem ac perennitatem refer, quam sibi poeta auguratur. — 4. *invidia maior*, excelsior, cuius gloriae invidia nihil amplius detrahere valeat, ἄφρονος, φρόνου κρείττων (quamquam hoc fere de iis, qui invidia non ducuntur, veluti Lucian. Hermot. c. 76. p. 820.) h. l. summam facultate poetica laudem, famam adeptus. Callim. ep. XXII. 4. ἔδ' ἤειπεν κρείσσονα βασκανίης. Ita de se IV. 3. 16. *Et iam dente minus mordeor invido*. Simmias Rhod. II. 3. (Anal. Br. I. p. 204.) εἰ δέ τις ἐκ πάντων σοφίης μέγαν ἔσχεν ἔπαινον, οὗτος ἔχει πλεῖστον, καὶ φρόνος οὐχ ἔπεται. Praeclare autem hoc adiectum sententiae, qua se inter homines esse desitutum declarat; ita enim minus arrogantiae habet. Similia sibi spondet Propert. III. 1. 21. *At mihi quod vivo detraxerit invida turba, post obitum duplici foenore reddet honos.* et Stat. Theb. XII. extr. *Mox tibi, si quis adhuc praetendit nu-*

bila livor, occidet, et meriti post me referentur honores.

v. 5. *Ego et si sanguis*, filius (ut III. 27. 63. Tibull. I. 6. 66. Ovid. Fast. VI. 488. cf. Schrad. ad Mus. p. 136.) *pauperum parentum*, utpote libertino patre natus, ob humilitatem generis vulgo despectus, *non obibo*, si sententiam spectes, est: summam nominis claritatem consequar, in ore omnium ero, quem nunc libertino patre natum rodunt. Suavis adeo atque satis perspicua oppositio: Immortalem ego gloriam, famam adipiscar, qui nunc vix ullo in honore sum, quippe paupertate atque humili genere depressus, a te tamen, optime Maecenas, aliquo loco habitus, expetitus, qui tamen tui gratia floreo, qui tua me amicitia dignaris, qua facile et paupertatem meam, imperitorumque iudicia fero. Ita fere sententiam verbis, *quem vocas, dilecte Maecenas*, continuatam existimaverim. Vide Obsf. — 8. immortalitatis notio novo colore adumbrata, in cuius elocutione non haerendum. Est simpliciter: Stygem non trahiam, Tartara non videbo.

Simi-

Iam iam residunt cruribus asperae
 Pelles: et album mutor in alitem
 Superna: nascunturque leves
 Per digitos humerosque plumae.

Iam Daedaleo ocior Icaro
 Vifam gementis litora Bospori,

Syr-

Similiter in Luceii epitaph. 19. (Poet. min. III. 209.) *Non ego Tartareas penetrabo tristis ad undas — atris non errabo locis, nec cohibebor aquis.*

v. 9. *sqq.* In cycnum enim mutatus pervolabo totum terrarum orbem. Animatur haec imago poetica vivida metamorphoseos repraesentatione per partes facta. *Pelles asperae* pellis aspera residit cruribus, docte et copia poetica dictum pro: pellis aspera sit, residit; dum enim crura humana extenuantur, cycni formam exilem induunt, necesse est, ut cutis, quae molli- bus ante ac succulentis partibus inducta fuerat, his evanescentibus *subfidat*, ossibus propius admoveatur, quaeque antea pleniore corpore extensa erat, nunc contrahatur, adeoque *aspera* h. rugosa evadat. In ornatu tam perspicuo mirum utique, Intpp. adeo hallucinari potuisse. Nunc pellem cycni vel natura asperam, vel ex emicantibus plumis ita dictam volunt; nunc *residunt*

accipiunt de pelle cuti humanae superinducta, contra receptam poetis immutandae formae rationem, qua corpus tantum distinguitur, nulla re extrinsecus illata. — *album alitem*, cycnum. — 11. *Superna*, superiore corporis parte, τὰ ἄνω, ἄνωθεν. Sequentia perspicuitatis causa τῶν *superna* adiecta. *Plumae Leves nascuntur*, emicant, prodeunt e digitis et humeris, h. alatus fio. — *leves* praeclare de pennis olorinis, levore ac candore resurgentibus, *purpureis*, IV. 1. 10.

v. 13. Ad remotissimas terrae oras *ales canorus*, in alitem canorum, cycnum mutatus, penetrabo, eas sub cycni specie adibo. — *ocior*, celerior, quippe *penna haud tenui* instructus, quam volatus fuit *Icari Daedalei*, Daedali filii. Comparaturus suum volatum cum simili conatu in Daedalum et Icarum incidere debuit, e quibus alterum ponit, tanquam poeta; in quo adeo non argutandum.

Syrtesque Gaetulas canorus

Ales Hyperboreosque campos.

Me Colchus, et qui dissimulat metum
Marfae cohortis Dacus, et ultimi

Noscent Geloni: me peritus

Discet Iber, Rhodanique poter.

Ab-

vid. Obsf. — 14. *litora Bospo-
ri*, populos Bosporo Thracio
adiacentes. Forte cum dilectu
litora memorantur a poeta;
nam ad ea fere cycni cantum
ponunt poetae. Moschus III.
14. *Στυμμώνιοι μύρεσθαι παρ'
ὑδάσιν αἴλινα Κύκνοι*. Loll. Bass.
I. 2. (Anal. Br. II. 160.) *με
λιθροῦς κύκνος ἐπ' ἠϊόνος*. cf.
Eurip. Iphig. in Taur. 1104.
Ovid. Trist. V. 1. 11. Sed hoc
forte argutius. — *gementis*,
sonori, rauci, undis isto freto
coarctatis et fractis. Cf. II. 13.
14. III. 4. 30. — 15. *Syrtes*
Gaetulae, ora Africae Gaetulis
habitata, omnino pro Africae
regione. — 16. *campos Hy-
perboreos* extremae versus Se-
ptentrionem terras, necdum co-
gnitas. De certo adeo populo
vix cogitandum h. l.

v. 17. Observa varietatem et
copiam poetae in *visam, me no-
scent, discet*: tum *antea ter-
ras* posuit, quibus nunc *popu-*

los substituit. *Dacus dissimu-
lans*, celans *metum Marfae co-
hortis*, Marforum tanquam for-
tissimorum militum in exercitu
Romano, omnino pro, exerci-
tus Romani. Daci metuant
Romanos, ab iis victi ac in
fines suos repulsi; sed dissimu-
lant hunc metum, armis iterum
contra Romanos sumtis, in re-
bellando pervicaces; suaviter.
— *Geloni* Scytharum gens, Isiri
accola. Vid. II. 9. extr. — *ul-
timi* qui Romanis innotuerant
versus Septentrionem, remo-
tissimi. — 19. *Iberi* Hispani
ab Ibero fluvio, qui iam Hora-
tii aetate aliquam litterarum
Romanarum notitiam e commer-
cio, quod ipsis cum Romanis
intercedebat, traxerant; unde
periti, exculti artibus. — *discet*,
audiet meum cantum; nihil am-
plius. Ita II. 19. 5. Statius,
qui hunc locum in animo forte
habuit, accepit pro, *ediscet*.
Theb. XII. 814. *Iam te ma-
gnanimus dignatur noscere Cae-
sar*,

Absint inani funere naeniae,
Luctusque turpes et querimoniae:

Com-

far, *Itala iam studio discit, memōratque iuventus.* — *Rhodani potor*, Galliae populus, sollenni poetarum loquendi usu, quo *fluvium bibere* est, ad eum habitare, v. c. IV. 15. 21. Virg. Aen. VII. 715. et centies alibi.

v. 21. Quocirca, ubi inter homines esse desiero, ne lugeas me, ut mortuum. Iam Ennius apud Cic. Tusc. I. 15. *Nemo me lacrimis decoret, neque funera fletu saxit: Cur? voluto vivu' per ora virum.* Ad sententiam facit quoque egregie locus in Phalaridis ep. XCVI. de Stefichoro: τὸν δὲ ἄνδρα μὴ στένετε, μήτ' ὀλοφύρεσθε, κινδύντες τι τῆς ἐπ' αὐτῷ τύχης. Τέθνηκε μὲν γὰρ τὸ σῶμα τῷ Σησιχόρου, τοῦνομα δὲ παραλαβὼν ὁ ἀνήνυτος αἰὼν, εὐκλεῆς μὲν ἐν βίῳ μακάριον δὲ ἐν μνήμας ἀναθήσεται. — *Absint naeniae* cesset, ne canatur carmen lugubre ad tibiam in funere inani, quandoquidem *funeri*, exequiis, pompae, corpus deest, utpote in cycnum mutatum. — 22. *Luctus turpis*, qui vultum deformat; ad fletum enim lollennem, ardente rogo, *luctum* potius retulerim, quam ad vestem lugubrem, squalidam. Ad pompam autem exequialem pertinent et-

iam querimoniae et clamor, lamenta et eiulatus in funere instituti. — *Compesce*, reprime, contine; ut Lucret. III. 967. *Aufer abhinc lacrimas — et compesce querelas.* — *Mitte omittite honores*, ne impertiaris honores sepulchro. *Honores sepulcri* possunt esse generatim, qui mortuo impenduntur, exequiae, pompa funebris, et quae ad eam pertinent, *naenia*, fletus caet. ut adeo antecedentia poeta ita complexis videri debeat. *Extremos honores* hoc sensu dixit Sil. It. VI. 670. *ferale decus* idem X. 535. Ovid. ex Pont. I. 9. 61. *Ille tibi exequias et magni funus honoris fecit.* Ita *lacrimae* sunt γέρας θανάτων Hom. Il. ̑. 9. Aeschyl. Suppl. 120. ἠλεμοῖσιν ἀμπρεπῆ θροομένη μέλη ζωσα γόοις με τιμῶ. *lacrimae*, qui maior honos Stat. Silv. III. 3. 213. Ita lacrimis decorari se vetat Ennius l. l. Praestat tamen honores sepulcri proprie accipere de tumulo in mortui honorem erecto (Hom. Il. π. 455. Ἐνθα ἔταρχίσουσι κασίγνητοὶ τε ἔται τε τύμβῳ τε στήλῃ τε τὸ γὰρ γέρας ἐστὶ θανάτων. Ita τιμῶν de sepulcri honore adhibuit Hesiod. Sc. Herc. 476.) cupressis ornando, tum de inferiis ad eum quotannis faciendis. — *supervacuos*, qui-

Compesce clamorem, ac sepulcri
Mitte supervacuos honores.

quibus plane locus non est; ut appellat Virgil. Aen. XI. 52. *κενὴν χάριν* Meleag. CIX. 6. (Anal. Br. I. 31.) *δοκίμας κενάς*. Eurip. in Polyid. fr. VI. p. 476. ed. Lips.

